

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk
Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı

PERVÂNE BİN ABDULLAH'IN KİTÂB-I
MELHAME'Sİ ÜZERİNDE TARİHÎ DİL BİLGİSİ
ÇALIŞMASI

Nimet KARA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bilâl YÜCEL

SİVAS

Temmuz 2013

PERVÂNE BİN ABDULLAH'IN KİTÂB-I
MELHAME'Sİ ÜZERİNE TARİHÎ DİL BİLGİSİ
ÇALIŞMASI

Nimet Kara

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili
ve Edebiyatı Anabilim

Dalı Türk Dili Bilim Dalı İçin Öngördüğü

DOKTORA TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

SİVAS

Temmuz 2013

ÖZET

KARA, Nimet, Pervâne bin Abdullah'ın Kitab-ı Melhamesi Üzerinde Tarihsel Dil Bilgisi Çalışması, Doktora Tezi/ SİVAS Temmuz 2013.

Bu çalışmada, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları'nda 14 Hk 226 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan Pervâne bin Abdullah'ın Kitâb-ı Melhame adlı eseri üzerinde Oğuz Türkçesinin tarihî gelişimi açısından dil incelemesi yapılmıştır. Bunun için eserimiz 15. ve 16. yüzyıla ait belirlenen beş eserle ses bilgisi ve biçim bilgisi yönünden karşılaştırılmıştır.

“Melhame”nin sözlük anlamı, büyük kayıplarla veya bozgunla sonuçlanan çatışma ya da savaştır; fakat bir terim olarak, özellikle astronomik ve meteorolojik olgulardan yararlanmak suretiyle bir sultanın, bir toplum veya topluluğun bir devletin geleceğine ilişkin kehanetlerde bulunma anlamına gelir.

Çalışmamızda *Ön Söz*, *Giriş* ve *Sonuç*'un yanı sıra *İnceleme*, *Metin*, *Dizin/Sözlük* olmak üzere üç ana bölüm bulunmaktadır.

İnceleme bölümünde eserin istinsah edildiği yıllardaki dil özellikleri ve dilin bağlı olduğu kurallar tespit edilirken 15. ve 16. yüzyıla ait ses bilgisi ve biçim bilgisi gelişmeleri irdelenmiş Orta Oğuz Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki geçiş sürecine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bunlara ek olarak eserimizdeki Arapça ve Farsçanın Türkçeye etkisinin ne kadar olduğu da belirlenmeye çalışılmıştır.

Metin bölümünde, Arap harfli metnin yazı çevirimi yapılmıştır.

Dizin ve sözlük bölümünde, metinde geçen sözcükler alfabetik olarak sıralanmış; sözcüklerin anlamları verilmiş, anlamı bulunmayan veya okunamayan sözcüklerin anlam kısmı boş bırakılmış ve “?” konulmuştur. Sözcük ve sözcüklere getirilen çekim eklerinin varak ve satır numaraları eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kitâb-ı Melhame, Pervâne bin Abdullah, Oğuz Türkçesi

SUMMARY

Kara, Nimet, A Historical Grammar Analysis of Pervane bin Abdullah's Kitab-ı Melhame, Doctoral Dissertation, Sivas, July 2013.

In this study, the language analysis of Oghuz Turkish in terms of its historical development is made on Pervane Bin Abdullah's Kitab-ı Melhame which is registered to the Ministry of Culture and Tourism, Manuscripts of Turkey with the inventory number 14 Hk 226. Furthermore, five works which date back to 15th and 16th centuries are compared with respect to phonology and morphology.

Although Melhame means clash or war resulting in dramatical losses or defeats, it is used as a term standing for a prophecy regarding the future of an emperor, a society, a community or a state through astronomical and meteorological phenomena.

This dissertation consists of *Analysis, Text* and *Index/Dictionary* parts excluding *Preface, Introduction and Conclusion*.

In the analysis part, it is aimed to identify the characteristics and grammatical rules of language within the period in which the work is copied to the paper. It is further aimed to study the development on the phonology and morphology of the language in 15th and 16th centuries and shed light on the transition period from Middle Oghuz Turkish to Turkey Turkish. Additionally, the effect of Arabic and Persian to Turkish in 16th century is investigated.

In the text part, the text copied with Arabic letters is transcribed.

In index and dictionary part, words in the text are alphabetised and the meaning of the words are given. The words which cannot be read or comprehended in the text are marked with a question mark (?) and not provided with the meaning. Leaf and line numbers of inflectional morphemes added to words are included.

KeyWords: Kitāb-ı Melhame, Pervâne bin Abdullah, Oghuz Turkish

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	23
İNCELEME	23
1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	24
1. 1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI.....	24
1.1. 1. a Ünlüsünün Yazılışı:.....	24
1. 1. 2. e Ünlüsünün Yazılışı:.....	25
1.1. 3. ı Ünlüsünün Yazılışı:.....	26
1.1. 4. i Ünlüsünün Yazılışı:.....	27
1. 1. 5. o Ünlüsünün Yazılışı:.....	28
1. 1. 6. ö Ünlüsünün Yazılışı:.....	29
1. 1. 7. u Ünlüsünün Yazılışı:.....	29
1. 1. 8. ü Ünlüsünün Yazılışı:.....	30
1. 2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	31
1. 2. 1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı:.....	31
1. 2. 2. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı:	32
1. 2. 3. ŋ Ünsüzünün Yazılışı:	33
1.3. BAZI BİTİŞİK YAZIMLAR.....	33
1.3.1. Bazı Bağlaç Ve Edatların Yazımı	33
1.3.1.1. kim bağlacının bitişik yazımı	33
1.3. 1. 2. ki bağlacının bitişik yazımı	33
1.3. 1. 3. ile bağlacının bitişik yazımı.....	33
1.3.1. 4. için edatının bitişik yazımı	34
1.3. 1. 5. Ek-filin bitişik yazımı.....	34
2.SES BİLGİSİ.....	35

2. 1. ÜNLÜLER.....	35
2. 1. 1. e / è / i.....	35
2. 1. 2. Ünlü Uzunlukları.....	38
2. 1. 3. Ünlü Uyumları	40
2. 1. 3. 1. Kalınlık-İncelik Uyumu	40
2. 1. 3. 2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu.....	42
2.1.3.2.1. Sözcük kök ve gövdelerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu	42
2.1.3.2.2. Eklerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	44
2. 1. 4. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ.....	59
2. 1. 4. 1. Daralma	59
2. 1. 4. 2. Yuvarlaklaşma.....	59
2. 1. 4. 3. Düzleşme	59
2. 1. 4. 4. İncelme	60
2. 1. 5. ÜNLÜ DÜŞMESİ.....	61
2. 1. 6. ÜNLÜ TÜREMESİ.....	62
2. 1. 7. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ.....	63
2. 2. ÜNSÜZLER.....	65
2. 2. 1. Ünsüz Değişmeleri.....	65
2. 2. 1. 1. Söz Başı Ünsüzlerindeki Değişmeler	65
2. 2. 1. 1. 1. b- > m- / b->v-	65
2. 2. 1. 1. 2. k- > g-	66
2. 2. 1. 1. 3. t- > d-	70
2. 2. 1. 2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzlerindeki Değişmeler.....	75
2. 2. 1. 2. 1. -d- > -y-.....	75
2. 2. 2. Sızıcılaşma	76
2.2.2.1. -b- > -v-	76
2.2.2.1. -k->-h-.....	77
2. 2.3. Ötümlüleşme	77
2. 2. 3. 1. Birincil Uzun Ünlüler Sebebiyle Ötümlüleşme.....	77
2. 2. 3. 2. İki Ünlü Arasında Ötümlüleşme.....	79
2. 2. 4. Ünsüz Düşmesi	80

2. 2. 4. 1. b >ø.....	80
2. 2. 4. 2. ğ / g > ø.....	80
2. 2. 4. 2. l > ø.....	84
2. 2. 4. 3. r >ø	85
2. 2. 5. Ünsüz Türemesi	85
2. 2. 5. 1. n Türemesi	85
2. 2. 5. 2. y Türemesi	86
2. 2. 6. Ünsüz Uyumu	87
2. 3. HECE DÜŞMESİ	88
3. BİÇİM BİLGİSİ	90
3. 1. SÖZCÜK YAPIMI	90
3. 1. 1. İsimden İsim Yapma Ekleri	90
3. 1. 2. Fiilden İsim Yapma Ekleri	92
3. 1. 3. İsimden Fiil Yapma Ekleri	94
3. 1. 4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	96
3. 2. SÖZCÜK TÜRLERİ.....	98
3. 2. 1. İsimler	98
3. 2. 1. 1. İSİM ÇEKİMİ	98
3. 2. 1. 1. 1. Çokluk Eki	98
3. 2. 1. 1. 2. İyelik Ekleri	99
3. 2. 1. 1. 3. Hâl Ekleri	100
3. 2. 2. Sıfatlar	106
3. 2. 2. 1. Niteleme Sıfatları.....	106
3. 2. 2. 2. Belirtme Sıfatları	106
3. 2. 2. 2. 1. İşaret Sıfatları.....	106
3.2.2. 2. 2. Sayı Sıfatları	106
3. 2. 2. 2. 3. Belirsizlik Sıfatları.....	107
3. 2. 2. 2. 4. Soru Sıfatları	107
3. 2. 2. 3. Sıfatlarda Derecelendirme	107
3. 2. 3. Zamirler.....	108
3. 2. 3. 1. Kişi Zamirleri	108

3. 2. 3. 2. İşaret Zamirleri	108
3. 2. 3. 3. Dönüşlülük Zamirleri	109
3. 2. 3. 4. Soru Zamirleri	110
3. 2. 3. 5. Belirsizlik Zamirleri	110
3. 2. 4. Zarflar	111
3. 2. 4. 1. Zaman Zarfları	111
3. 2. 4. 2. Yer-Yön Zarfları	112
3. 2. 4. 3. Durum (Hāl) Zarfları	113
3. 2. 4. 4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları	114
3. 2. 5. Edatlar	115
3. 2. 5. 1. Çekim Edatları	115
3. 2. 5. 2. Kuvvetlendirme Edatları	116
3.2. 6. Bağlaçlar	116
3. 2. 7. Eylemler	117
3. 2. 7. 1. Eylem Çekimi	117
3. 2. 7. 1. 1. Kişi Ekleri	117
3. 2. 7. 1. 2. Basit Çekimler	119
3. 2. 7. 1. 2. 1. Bildirme Kipleri	119
3. 2. 7. 1. 2. 2. Tasarlama Kipleri	123
3. 2. 7. 1. 3. 1. Hikâye	128
3. 2. 7. 1. 3. 2. Şart	128
3. 2. 7. 2. Birleşik Fiiller	129
3.2.7.3. Öteki Birleşik Yapılar	134
3. 2. 8. Fiilimsiler	134
3. 2. 8. 1. İsim-Fiiller	134
3.2. 8. 2. Sıfat-Fiiller	135
3. .2. 8. 3. Zarf-Fiiller	137
3. 2. 9. Ek-Eylem	141
4. SÖZ VARLIĞI	143
SONUÇ	146
İKİNCİ BÖLÜM	150

METİN	150
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	222
DİZİN	222
KAYNAKÇA	370
TIPKI BASIM	382

KISALTMALAR

ADD	:Ahmed-i Dāi Divanı
Ar.	: Arapça
Ar.+Far.	: Arapça+Farsça
Ar.+T.	: Arapça+Türkçe
bk.	: Bakınız
ET	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
Far.+Ar.	: Farsça+Arapça
Far.+T.	: Farsça+Türkçe
fel.	: Felsefe
KM	: Kitāb-ı Melhame
krş.	: Karşılaştırınız
Marz.	: Marzubanname
Men. M	: Menākıb-ı Mevlāna
Mes. M	: Mesnevī-i Murādiyye
MR	: Münebbihü'r-Rākīdin
Rum.	: Rumca
Sür.	: Süryanice
Sür.+Ar.	: Süryanice+Arapça
T.	: Türkçe
TT.	: Türkiye Türkçesi
T+Ar.	: Türkçe+Arapça
T+Far.	: Türkçe+Farsça
Yun.	: Yunanca

ÖN SÖZ

Türkçenin dil özelliklerinin tespit edilmesi ve söz varlığının belirlenmesi açısından başka dillerden Türkçeye çevrilmiş veya Türkçe yazılmış eserlerin günümüz alfabesine çevrilmesi ve incelenmesi önemlidir.

Batı Türkçesinin Selçuklular dönemine rastlayan başlangıç dönemi, kaynak eksikliği nedeniyle, dil yapısı bakımından yeterince işlenmiş ve aydınlanmış değildir. Oysa, bu dönemin işlenmesi hem Türk dilinin tarihî gelişme çizgisindeki yeri hem de Anadolu yazı dilinin başlangıç sınırının çizilebilmesi bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Batı Türkçesinin 13-15. yüzyıllar arasını kapsayan dönemin eserleri üzerinde fazlasıyla çalışma yapılmış olmasına rağmen Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine giriş yani, 16. yüzyıl eserleri üzerinde fazla çalışma yoktur.

Eser üzerinde yapılan bu çalışma ile 16. yüzyılda Türkçenin ses ve şekil bilgisi özelliklerinin eserimize nasıl yansıdığı belirlenmeye ve bu yüzyılda eserimizin söz varlığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda incelenen eser, Pervâne bin Abdullah'ın Kitab-ı Melhame adlı eseridir. Eserin yazılış tarihî ve yazarının adını incelediğimiz metnin Arapça yazılan 145. varlığının Türkçeye tercümesi yoluyla elde ettik. Bu kısımda bilgiler temmet kaydıyla şöyledir: “*temme bi ‘avnillahi ta‘āla ve hüsn’it-tevfik ma‘ān mü‘minātü’l-evvelin ve’l-āhirin rahmetullahi ‘aleyhim ecmā‘in tahriren fi evahiri muharrem fi’l-haram min şuhuri sene 960 ketebühü ve mâlikihü pervâne bin abdullah sehî fi şehri’s-sofya*”

Bu çalışma *İnceleme*, *Metin* ve *Dizin/Sözlük* olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

İnceleme bölümünde, Yazım Özellikleri ve Dil Bilgisi olmak üzere iki kısım vardır. Birinci kısımda, ünlü ve ünsüzlerin söz başı, söz içi ve söz sonu yazılış şekilleri, bağlaç ve edatların yazılış şekilleri ve bazı bitişik yazılışlar metinden örnekler verilerek ele alınmıştır. İkinci kısımda, metinden örnekler verilerek ses ve biçim bilgisi incelemesi yapılmıştır. Ayrıca, 15.-16. yüzyıla ait üzerinde bilimsel

çalışma yapılmış belirlediğimiz beş eser ve incelemesini yaptığımız metin üzerinde tablolar hâlinde karşılaştırmış değerlendirilmeye gidilmiştir.

Metin bölümünde Arap harfli metnin varak ve satır numaraları verilerek çeviri yazı yapılmıştır.

Dizin bölümünde, metindeki sözcükler ve bu sözcüklerin aldıkları çekim ekleri alfabetik olarak sıralanmış; sözcüklerin anlamları verilmiştir. Sözcüklerin yer aldığı varak ve satır numaraları sıralanmıştır.

Yapılan bu çalışmada amaç, eserin istinsah edildiği yıllardaki dil özellikleri ve dilin bağlı olduğu kuralları tespit etmeye ve 16. yüzyılda Arapça ve Farsçanın Türkçeye etkisinin ne kadar olduğunu belirlemeye çalışmaktır.

Doktora dersleri ve tez çalışmam süresince bilimsel ve manevi açıdan pek çok kişinin yardımlarını gördüm.

Doktora dersleri aşamasında bilgi, birikim ve kaynaklarından yararlandığım kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Recep TOPARLI, Sayın Prof. Dr. H. İbrahim DELİCE, Doç. Dr. Emin EMİNOĞLU ve tez konusunun belirlenmesinde ve tezin farklı aşamalarında verdiği yol gösterici fikirleriyle ve hepsinden önemlisi bu tezi başarıyla sonlandıracağım konusunda bana duyduğu güveni ile her zaman yanımda olan ve hiçbir zaman yardımlarını benden esirgemeyen tez danışman hocam Sayın Prof. Dr. Bilâl YÜCEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doktora eğitimim boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme, arkadaşlarıma, Karabük Üniversitesindeki hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma da sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, dizin konusunda zamanını ayırarak teknik bakımdan yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Hüseyin YURTSEVEN'e de teşekkür ederim.

GİRİŞ

XVI. Yüzyıl¹

İdari Durum

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti yükseliş devresindedir. Bu devirde halkın kültür ve refah seviyesi alabildiğine yükselmiştir. Bu yüzyılda Osmanlı'nın saltanat makamında İkinci Bayezid (1481-1512), Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Kanûnî Sultan Süleyman (1520-1566), İkinci Selim (1566-1574), Üçüncü Murad (1574-1595) ve Üçüncü Mehmed (1595-1603) bulunmuştur. Osmanlı, bu yüzyıla İkinci Bayezid'in ılımlı yönetiminde girmiştir. Bu ılımlı tavır, özellikle göçebe topluluklar gibi Osmanlı hakimiyetine karşı memnun olmayan grupları isyana cesaretlendirmiştir. Şah İsmail'in Anadolu'da yaptığı siyâsî propaganda Osmanlı idaresine karşı oluşan muhalefetin iç sorun olmaktan çıkmasına sebep oldu. Osmanlı hâkimiyet alanlarında çıkan huzursuzlukların, yaşlı ve hasta Sultan İkinci Bayezid tarafından denetlenemediği aşikâr bir gerçektir. Bu durum karşısında Şehzâde Selim, yeniçeri desteğini de alarak 1512'de babasını tahtı bırakmaya zorladı. Birinci Selim (Yavuz), tahta geçtikten sonra öncelikle tahtta kendisine rakip olan kardeşlerini ortadan kaldırdı. 1514 Çaldıran zaferiyle Şah İsmail'i yenerek Safevî tehlikesini bertaraf etti. Birinci Selim, 1516 Merc-i Dâbık, 1517 Ridâniye Zaferleriyle Memlûkların elindeki Suriye, Mısır ve kutsal toprakları aldı. Özellikle Mekke ve Medine'nin Osmanlı'nın eline geçmesi Osmanlı'yı İslam halifeliğinin merkezi olma pozisyonuna yükseltti. Birinci Selim'in fetihlerinin önemli bir diğer sonucu da dünyanın en zengin ticaret yolunun Osmanlı'nın eline geçmesidir. Kanûnî Sultan Süleyman dönemi ise Osmanlı'nın altın çağıdır. Kanûnî döneminde, Osmanlı yönünü batıya çevirmiş bir dünya gücü olarak ortaya çıkmıştır. Kanûnî Sultan Süleyman, Habsburglardan V. Karl ile Fransa kralı I. François arasındaki problemde I. François'in yanında yer alarak Avrupa siyasetinde aktif rol

¹ XVI. yüzyılda İdari Durum, Kültürel Durum ve Dil-Edebiyat başlıkları *M. Fuat Köprülü'nün Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinden özetlenmiştir. Daha geniş bilgi için bk. Köprülü 2009: 389-408.

almıştır. 1526 Mohaç'la Macaristan Türk hâkimiyetine girmiş, 1538 Preveze'yle Osmanlı donanması, Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmiştir. Kanûnî Sultan Süleyman babasının deniz siyasetini takip ederek oluşturduğu güçlü donanma sayesinde Avrupa'da karada ve denizde en güçlü devlet oldu. Kanûnî döneminde imparatorluk en geniş sınırlarına ulaştı. Sınırlar; Batı'da Viyana kapılarına, Doğu'da İran içlerine, Kuzey'de Moskova yakınlarına, Güney'de ise Büyük Sahra Çölü'ne kadar erişti. Bu sınırlarla Osmanlı Devleti Avrupa'nın genel siyasetinde önemli bir güç haline geldi. Kanûnî Sultan Süleyman, askerî ve siyasî başarılarının yanında, kanunları günün şartlarına göre yeniden düzenleyerek bir kanunnameler çağı oluşturmuştur.

1566 yılında Kanûnî'nin vefatından sonra İkinci Selim, Üçüncü Murad ve Üçüncü Mehmed dönemlerinde Osmanlı fetihleri devam etmiştir. İkinci Selim ve Üçüncü Murad döneminde Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa devlet idaresinde etkili olmuş dönemin olaylarına yön vererek Osmanlı'nın yükselişine önemli katkıda bulunmuştur. Bu yüzyılın sonuna doğru Kanûnî'nin kurduğu ve düzene soktuğu idari ve askeri müesseselerde bozulma işaretlerinin görülmesi, 17. yüzyılda devletin bir duraklama dönemine girmesine sebep olmuştur.

Kültürel Durum

Osmanlı Devleti, 16.yüzyılda siyasi anlamda en üst seviyeye ulaşınca bu durum kültürel alanı da etkilemiş, bu durum Osmanlı coğrafyasında kültür merkezi sayılacak pek çok şehrin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Osmanlı İmparatorluğunun bu dönemi incelendiğinde kültür üretim merkezleri olarak; saray, konak, medrese ve tekkenin öne çıktığı görülmektedir.

16.yüzyıl, göz önüne alındığında padişahlar, şehzadeler, vezirler, tekke erbabı, Rumeli bölgesinde özellikle akıncı beyleri, buldukları yöreleri birer kültür merkezi haline getirmiştir. İstanbul, Osmanlı'nın en büyük kültür merkezi haline gelmiştir. Kozmopolit yapısıyla İstanbul, Osmanlı coğrafyasının her bölgesinden birçok kültürel unsuru bünyesinde barındırmaktaydı. Bu yüzden dönemin padişahları, İstanbul'u dünyanın önemli bir kültür merkezi haline getirme çabası içine girmiştir. 16.yüzyıl'da Yavuz Sultan Selim, Tebriz'i fethettikten sonra bazı şair,

âlim ve sanatkârı İstanbul'a getirerek Osmanlı'nın kültür ve edebiyat hayatının gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Kanûnî Sultan Süleyman devri İstanbul'u ise Kanûnî'nin himayesine sığınabilmek için birçok şair ve kültür insanının akınına uğradığı bir şehir olmuştur. İstanbul kısa zamanda büyük şair ve sanatkârların yetiştiği bir kültür ve cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu gelişmede, Kanûnî'nin yanında sadrazamların ve diğer devlet büyüklerinin kültürle uğraşmalarının önemli etkisi vardır.

Kanûnî'den sonra gelen Sultan II. Selim ve III. Murad devrinde İstanbul, bir bilim ve kültür merkezi olarak önemini devam ettirmiştir. İstanbul, 16.yüzyılda bir cazibe merkezi haline dönüşürken özellikle şehzade sarayları çevresinde kültür merkezlerinin oluştuğu dikkat çekmektedir. Bunları; Manisa, Kütahya, Amasya, Konya ve Trabzon olarak sıralayabiliriz. Bu şehirlerin dışında, 16.yüzyılın önemli kültür merkezleri arasında Bursa ve Edirne'yi de saymak mümkündür. Yine Üsküp, Bağdat, Şam, Bosna, Sofya, Belgrad da Osmanlı'nın kültür merkezlerindedir. 16.yüzyılda Rumeli'de akıncı beylerin etkisiyle Prizren, Yenice-i Vardar, Priştine gibi yeni kültür merkezleri ortaya çıkmıştır. Örneğin Evrenosoğulları Yenice'yi, tasavvuf atmosferini de canlandırarak bir şair diyarı haline getirmiştir. Akıncıların 16.yüzyıldan sonra etkisini yitirmesiyle birlikte Yenice'nin bir kültür merkezi olma konumundan uzaklaştığını görülür. Ayrıca Kahire, Garp Ocakları Osmanlı kültür merkezlerinin Afrika uzantısı olarak değerlendirilmelidir. Kısaca 16.yüzyıl kültürel hareketliliğin tüm Osmanlı coğrafyasına yayıldığı bir dönem olmuştur.

Bütün bu gelişmelerle mimaride, nakkaşlıkta, musikîde ve muhtelif ilim subelerinde ilerleme göze çarpar. Mimar Sinan gibi mimaride kuvvetli bir sanat dehası bu devirde yetişmiştir.

Dil ve Edebiyat

16. yüzyılda başta İstanbul olmak üzere Osmanlı ülkesinin önemli şehirlerinde kültür, sanat ve edebiyat faaliyetlerinin yoğun biçimde gerçekleştiği görülmektedir. Siyasî ve askerî anlamda kazanılan başarılarla sağlanan istikrar ortamı yanında, başta padişahlar olmak üzere devlet adamlarının sanat ve edebiyat

alanındaki çalışmalarını teşvik etmeleri ve desteklemeleri, bu alandaki ürünlerin sayısında büyük artışlar sağlamıştır. Dahası başta Yavuz Sultan Selim, Kanunî Sultan Süleyman ve Üçüncü Murad olmak üzere yüzyılın padişahları ve devlet adamları da şiirle bizzat meşgul olmuşlar, şiir sohbetleri düzenlemişlerdir.

16. yüzyılın edebî ve sanatsal faaliyetler bakımından son derece zengin ve yoğun olmasında devletin sağladığı imkânlar yanında, sanatçılara ve edebiyatçılara gösterdiği ilgi ve desteğin de büyük payı vardır. Bu dönemde devlet politikası gereği Rumeli’de büyük kültür merkezleri kurulmuş ve burada birçok şair yetişmiştir. Doğu Anadolu’nun ve Irak’ın Osmanlı hâkimiyetine girmesi buradaki Azeri-Türk lehçesini kullanan şairlerin padişahların nüfuzu altında Osmanlı lehçesini de (İstanbul ağzı) kullanmalarına sebep oldu. Çünkü İmparatorluğun Türk olmayan illerinde yetişmiş aydın sınıf idarede önemli görevler alabilmek için gereken Türkçeyi öğreniyor ve uzak çevrelerden birçok âlim ve şairin İstanbul’a gelmelerine sebep oluyordu. Sığınacak yer himaye bulmak için Osmanlı sarayına gelen ve Azeri lehçesi ile yazan Deregzinli Bidârî, Sehâbî, Şahiî, Şarkî, Mesihî, Mesihî-i Şarkî, Anka-yı Şirâzî, Tebrizli Penâhî, Meşrebî-i Hemedânî ve Safevîler’den kaçıp Osmanlı’ya sığınan ve Azerî edebiyatının Fuzûlî’den önce yetişen en kudretli şairi sayılan Habîbî, Şâhî, Kazvinî, Mîrza Mahtum, Molla Merhûm-ı Mervî gibi şair ve müellifler vardır.

Gelen bu âlim ve şairlerin kendi dillerinden sözcükler kullanmaları yüzünden dile Arapça ve Farsçadan birçok yeni unsur girmiştir. Türkçe yeni aldığı Arapça ve Farsça sözcüklerle arûz kalıplarında daha büyük bir başarı yakalamış, eski şairlerin kullandığı, ahenksiz ve kaba görülen bazı Türkçe sözcükler terk edilip yerine yabancı sözcükler getirilmeye başlanmıştır. Eski şairlerin sade ve süssüz şiirlerine karşılık ağır ve söz sanatları ile süslenmiş şiirler yazılmaya başlanmıştır. Böylece Türk dili kendi ahengini kaybedip klasik Fars ve Arap edebiyatı modellerine göre düzene girmeye başlamıştır. Ayrıca bu devirde Arapça ve Farsça edebî şerhler, lügatler, gramer kitapları yazılmıştır. Arapça ve Farsçanın artan baskısına karşılık bu devirde çıkan Türkî-i Basît Cereyanı iki önemli şairi olan Tatavlı Mahremî ve Edirneli Nazmî’yi yetiştirmiştir. Ayrıca bu sadeleştirme hareketi ile Mahremî’nin sırf Türkçe sözcükler, benzetme ve temsillerle yazdığı ve bugüne kadar ortaya çıkmayan

Basitnâme adlı bir eser yazdığı bilinmektedir. Fakat bu hareket fazla ilgi görmemiş ve takipçiler yetiştirememiştir.

Bu yüzyılda Fuzûlî ve ve şairler sultanı unvanı ile Bâkî gibi klâsik Türk şiirinin iki zirve ismi yetişmiş; Zâtî, Nev'î, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Lâmi'î, Gelibolulu Âlî, Kemal Paşazâde (İbni Kemâl) gibi Türk edebiyatının en büyük isimlerinin birçoğu da bu dönemde yaşamıştır. Asırlardan beri Acem şairlerini taklit eden şairlerimiz bu devirde üstün başarı göstermiş ve Acem şiirinden ahenk ve eda bakımından aşağı kalmayan eserler vermişlerdir. Bu dönem, bir bakıma Türk şiiri ve sanatı açısından gerçek anlamıyla klasik bir nitelik taşımaktadır.

Bergamalı Kadrî'nin Arap gramerlerini taklit ederek vezir-i azam İbrahim Paşa adına yazdığı Türkçe Gramer de bu dönem eserlerindedir.

Muamma bu devirde öne çıkan diğer bir edebi olgudur. Farsçadan birçok muamma risalesi çevrildiği gibi birçoğu da yeni yazılmıştır. Muammayî, Merî, Fürûgî, Fehmî, Misâlî, Rumûzî, Sabrî önemli muamma şairleridir. Ayrıca manzum tarihçilik de yaygındır. Arşî, Kandî, Emrî, Nazmî önemli manzum tarihçileridir. Mesnevîleri ile dikkat çeken Kara Fazlî ve Taşlıcalı Yahyâ Bey bu devirde yaşamış ve eserler vermiştir.

Şiirde kendini gösteren bu gelişme nesirde de görülür. Bu yüzyılda nesir de daha süslü, daha sanatlı, daha ağır bir şekil almış ve yazarların Arap ve Fars edebiyatına vakıf olduklarını gösterme merakı ile üsluptaki doğallık ve tabilik tamamen bozulmuştur. Lâmiî, Kemal Paşazâde, Celâlzâde, Feridun Bey, Azmî, Ali Çelebi, Kınalızâde Ali Çelebi gibi önemli şahsiyetler bu üslubu devam ettirmiş ve sade dille yazılan eserler yüksek zümre içinde hakir görülmüştür. Edebiyata karşılık devlet yazışmalarında dil gayet sade ve açıktır. Ayrıca halk için yazılan dini eserler, evliya menkıbeleri ve hikâye kitapları büyük bir kitlenin daha olay anlaması için sade bir dil ve doğal bir üslupla yazılmıştır.

Devrin nesir eserleri arasında tarih kitapları önemlidir. İbn Kemal'in Osmanlı Tarihî, Celâlîzâde'nin Tabakâtü'l-Memâlik'i ve Lütîfî Paşa ve Âli tarihleri devrin iç yapısı ve işleyişi hakkında adeta ansiklopedi tarzında verdikleri bilgiler ile önemlidir.

Ayrıca bu dönemde yazılan edebiyat tarihleri de önemli bir yer tutar. İlk Osmanlı şuarâ tezkiresi Sehî'nin yazdığı Heşt Behişt'tir. Lâtîfî, Aşık Çelebi, Bağdatlı Ahdî'nin tezkireleri de önemlidir.

XV. yüzyılın başında başlanan nazîre mecmularının yazımına bu yüzyılda da devam edilmiştir. Hacı Kemal'in yazdığı Câmîü'n-Nezâir'i, Edirneli Nazmî'nin Mecmaü'n-Nezâir'i ve Pervâne bin Abdullah'ın 968 yılında yazdığı Pervâne Bey Mecmûası edebiyat tarihleri için önemli kaynaklardır.

Bu asırda bir yandan klasik şiirin yapılanması yanında halk arasında okunan eserler de çoğalmış, saraylarda, halk kahvelerinde, yeniçeri kışlalarında meddahların, kıssahanların, karagözcülerin ve saz şairlerinin büyük ilgi gördüğü söylenebilir. Klasik şairlerin yazdığı ve bestelediği sonradan şarkı adı verilen sade ve basit türküler halk arasında çok ilgi görmüştür. Edâyi, Niyâzi, Cevrî, İşretî gibi şairler türkû tarzında eserler vermiştir. Ayrıca Ebû Müslim, Hamzanâme, Battal Gazi , Süleymannâme gibi hikâyeler de halk arasında çokça söylenmiş ve dinlenmiştir. Bu dönemdeki saz şairleri; Bahşî, Öksüz Dede, Hayâlî, Köroğlu, Çırpan, Armutlu Kul Çulha, Kul Hikmet ve onun müridi olan Sivas'ta yetişen ve Kızılbaş zümresinin yetiştirdiği en önemli şairlerden Pir Sultan Abdal'dır. Bu devir halk edebiyatı ürünleri arasında Hasanoğlu Türküleri, Karacaoğlan Türküleri, Geyik Destanı gibi eserler sayılabilir.

Dönemin başlıca nesir eserlerini şu başlıklar altında verebiliriz:

Tarihler: Tevârîh-i Âl-i Osmân (Rûhî Târihi) [Rûhî Çelebi], Tevârîh-i Âl-i Osmân (Kemal Paşazâde), Tevârîh-i Âl-i Osmân (Lütîfî Paşa), Tabakâtü'l-Memâlik fi-Derecâtî'l-Mesâlik (Celâlîzâde Mustafa Çelebi), Siyer-i Enbiyâ-i İzâm ve Ahvâl-i Hulefâ-i Kirâm ve Menâkıb-ı Selâtîn-i Âl-i Osmân (Târih-i Ramanzâde/Târih-i Nişancı) [Küçük Nişancı Mehmed Paşa bin Ramazan Çelebi], Tâcü't-tevârîh (Hoca

Târihi) [Hoca Sa‘deddîn], Tevârih-i Âl-i Osmân (Selânikî Târihi) [Selânikli Mustafa Efendi], Künhü’l-ahbâr (Gelibolulu Âlî).

Şuara Tezkireleri: Heşt Behişt (Sehî Bey), Tezkiretü’ş-şuarâ ve Tabsıratu’n-nuzemâ (Latîfi), Gülşen-i Şuarâ (Ahdî), Meşâ’irü’ş-şuarâ (Âşık Çelebi), Kınalızâde Tezkiresi (Kınalızâde Hasan Çelebi), Beyânî Tezkiresi (Beyânî).

Dînî-Tasavvufî Eserler: Vasiyyetnâme (Birgili Mehmed Efendi), Etvâr-ı Seb‘a (Sofyalı Bâlî), Âdâb-ı Menâzil (Karamanlı Abdüllatîf bin Durmuş), Menâkıb-ı Seyyid Hârûn (Abdülkerîm bin Şeyh Mûsâ), Menâkıb-ı Akşemseddîn (Enîsî), Cevâhirü’l-menâkıb (Şefik Efendi), Menâkıb-ı Şeyh Mehmed ed-Dagî (Gelibolulu Mustafa Âlî), Menâkıb-ı Cevâhîr (Yahya bin Bahşî), Menâkıb-ı Veyse’l-Karanî (Lâmi‘î Çelebi), Menâkıb-ı Emîr Sultân (Şevkî Mehmed bin Ahmed Efendi), Menâkıb-ı Şeyh Mecdü’d-dîn (İlyas ibn Akhisârî).

Diğer mensur eserler: Edebiyat bilgileri veren ilk eserlerden Bahrü’l-ma‘ârif (Gelibolulu Mustafa Sürûrî), Ahlâk-ı Alâyî (Kınalızâde Ali Çelebi), tefsir kitaplarından İrşâdü’l-Aklî’s-selîm ilâ Mezâyâ’l-Kurâni’l-azîm (Ebu’s-su‘ûd Efendi), ahlakî ve didaktik muhtevalı eserler Miyârü’l-esrâr (Yûnus bin Halîl), Gülşen-i Mülûk (Rumelili Za‘îfi), bâhnâme nitelikli Dâfi‘u’l-gumûm Râfi‘u’l-hümûm (Deli Birâder), Kitâb-ı Bahriyye (Pîrî Reis), Menâzirü’l-avâlîm (Trabzonlu Mehmed Âşık), Târih-i Hind-i Garbî (Ahvâl-i ‘Âlem-i Cedîd/Târih-i Yeni Dünya) [Mehmed Yûsufü’l-Herevî], Sokollu hakkında yazılan Cevâhirü’l-menâkıb, Mimar Sinan hakkında yazılan Tezkiretü’l-ebniye, Tezkiretü’l-bünyân, Ferîdun Bey Münşeâtı...

Bunlardan başka biyografik eserler, şerhler ve lügatlerin yanında, Hikâyet-i Anabacı (Hikâye-i Hâce Abdurraûf/Hikâye-i Dendâniyye), Bedâyi‘ü’l-âsâr (Letâif-i Cinânî), Tûtînâme, Cevâmi‘ü’l-hikâyât ve Levâmi‘ü’r-rivâyât, Yûsuf u Züleyhâ Hikâyesi, İbretnüme (İbretnâme), Hikâye-i Ebû Ali Sînâ ve Ebu’l-Hâris (Esrâr-ı Hikmet), Hikâye-i Mihr ü Vefâ, Mecma‘u’l-letâif (Lâmi‘î Çelebi), Mecma‘u’l-letâif (Zâtî) [manzum-mensur], Harnâme (Hüsâm Şâhrâvî el-Cülûgî) [manzum-mensur], Letâif-i Cinânî (Bursalı Cinânî), Menâkıb-ı Hamsîn (müellifi meçhul) gibi bir bölümü telif, bir bölümü uyarlama, bir bölümü ise çeviri olan mensûr hikâyeleri de 16. yüzyıl nesrinin örnekleri arasında saymak mümkündür.

Melhame

Melhame² Arapça bir sözcük olup “*l-h-m*” üçlü kökünden türetilmiştir. “*l-h-m*” kökünün anlamı sözlükte fiil olarak bir işi sağlam yapmak, eti kemikten ayırmak; isim olarak et, maddelerin özü anlamlarına gelmektedir. Melhame bu üçlü kökün mimli mastarıdır veya mekân ismi yapan kalıp yardımıyla aynı kökten türetilmiş yer ismidir (Boyraz 2006; 15). Melhamenin sözcük manası, Mevlüt Sarı’nın El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat aslı eserinde “*şiddetli harp, şiddetli harp yeri*”, Şemseddin Sami’nin Kamus-ı Türkî’sinde “*çok telefâtı mucîb büyük muharebe*”, İsmail Parlatır’ın Osmanlı Türkçesi Sözlüğü adlı lügatinde “*büyük savaş, meydan muharebesi*”, Ferit Devellioğlu’nun Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat adlı eserinde “*kanlı savaş*”tır.

Melhame büyük kayıplarla veya bozgunla sonuçlanan çatışma, savaş demektir; fakat bir terim olarak, özellikle astronomik ve meteorolojik olgulardan - Daniyal Peygamber söz konusu olduğunda, rüyalardan ve rüyetlerden- yararlanmak suretiyle bir sultanın, bir toplum veya topluluğun bir devletin geleceğine ilişkin kehanetlerde bulunma anlamına gelir. “Batı dillerinde bu terimi karşılamak için Latince’den alınan ve Yunanca “aero” (hava) ve “manteia” kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşan “Aermantia”, İngilizce “Aerimancy” veya Aeromancy” Fransızca “Aèromancie” kelimeleri havada gözlemlenen işaretlere bakarak yapılan kehanet karşılığında kullanılmaktadır (Demir 1999; 431).”

“Melhame” olarak nitelendirilebilen gelecekteki olayları kendine has üslup ve yöntemlerle önceden haber veren eserler “melhame”, “melhame”, “mülhime/mülheme” olarak adlandırılır. Melhamenin çoğulu “melâhim”dir. Melhame hakkında bilgi veren kaynaklarda yeterince ayırım yapılmayan üç farklı eser grubu görülür. Bunlar:

² Melhameler hakkında bilgi verilirken Prof. Dr. Şeref BOYRAZ’ın *Fal Kitabı Melhameler ve Türk Halk Kültürü* adlı çalışması ve Remzi Demir’in “Melhameler ve Bir On yedinci Yüzyıl Osmanlı Alim ve Edibi Cevri Çelebi’nin Melhamesi” çalışmasından yararlanılmıştır. Geniş ve toplu bilgi için bk. BOYRAZ 2006, DEMİR 1999, c.8: 431.

1. İslam peygamberinden rivayet edilenler: Hz. Muhammed'den aktarılan ve gelecekte olacak büyük savaş ve kargaşaları haber veren sözlerdir.
2. Müneccimlerin yöntemlerine göre yazılanlar: İbn Haldun'a göre müneccimler yıldızların hareketlerine bakarak yeryüzünde olacak olayları ve hükümdarların durumlarını haber vermektedir.
3. Danyal Peygamber'e nispet edilenler: Bizim incelediğimiz eserin ve çoğu melhamenin içinde bulunduğu bu grup melhameler Danyal Peygamber'e atfedilmektedir. Birçok melhamede Danyal Peygamber'in ismine rastlanılmakta ve o melhamenin Danyal Peygamber'den kaldığı söylenmektedir. Bu konuyu Fuat Sezgin şöyle açıklamıştır; "Süryaniceden Arapçaya yapılan tercüme yoluyla, Yahudi ve Hıristiyanların yanı sıra, Müslümanlar arasında da yaygınlaşan melhamelerde, bu alana ilişkin bilgilerin Hermes, Dâniyâl ve İskender'den miras kaldığı bildirilmiştir, ancak Arapça, Farsça ve Türkçe melhamelerde, kaynak olarak genellikle Melhâme-i Dâniyâl isimli bir eserden bahsedilmesi, geleneğin Hermes ve İskender'den çok Dâniyâl Peygamberin çerçevesinde biçimlendiğini akla getirmektedir. Ayrıca Kitab-ı Mukaddes'in "Daniel" bölümünde, Dâniyâl'in uykudayken görülen rüya ile uyanırken görülen rüyetleri yorumlayarak hükümdarların ve milletlerin istikbali ile kıyamete ilişkin isabetli kehanetlerde bulunan kahin olarak tanıtılmış olması, onun sadece Melhame ile değil, kadim uğraşlardan olan rüya tabiriyle de ilişkilendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Sezgin 1979; 312-317)."

Melhamelerin asıl kaynağını Akad/Keldâni astrolojisi ve meteorolojisi oluşturmaktadır. Bunu destekleyen deliller melhamelerin içindedir. Melhamelerde, o dönemlerde başka yerlerde geçmeyen Babil isminin veya Babil Kralı tamlamasının sürekli kullanılması, Danyal Peygamberin Babil sürgününde Keldanilere esir düşmesi, Akad/ Keldâni astrolojisinde gök olaylarından gelecekte bilgilerin elde edilmesi, melhamelerde ay ve gün adlarının Süryanice karşılıklarının verilmesi ve eski melhamelerde Arapçaya Süryaniceden çevrildiğini gösteren beyitlerin olması bunun göstergesidir. Melhameler Türk edebiyatına Farsça eserler kanalıyla geçmiştir.

Fars edebiyatına ise Arapça eserler yardımıyla aktarılmıştır. Melhameyi Arap kaynaklarından Farsçaya XII. yüzyılda Ebu'l-Fazl Kemaleddin Hüseyin Hubeyş bin İbrahim bin Muhammed Et-Tiflisî çevirmiş ve eserine Usûlü'l-Melâhim adını vermiştir. Ebu'l-Fazl Kemaleddin Hüseyin Hubeyş bin İbrahim bin Muhammed Et-Tiflisî eserini II. Kılıçarslan'a sunmuştur. Türk edebiyatındaki ilk melhame ise Yazıcı Selahaddin'in Şemsiyye adlı eseridir. Yazıcı Selahaddin bu eseri Usûlü'l-Melâhim'den çevirmiştir. Türk edebiyatında ilk melhamelerden bir diğeri de Cevrî Çelebi'nin Melhame'sidir. Cevrî Çelebi de eserini Usûlü'l-Melâhim'den çevirmiştir. Hem Şemsiyye'de hem de Cevrî Çelebi'nin Melhame'sinde bu melhamelerin kaynağının Usûlü'l-Melâhim olduğu eserlerdeki beyitlerde verilmiştir. Bu bilgiler ışığında Türk edebiyatında melhamelerin kaynağının Ebu'l-Fazl'ın Usûlü'l-Melâhim adlı eserinin olduğu söylenebilir. Ebu'l-Fazl Usûlü'l-Melâhim'de melhamelerin asıl kaynağının Kuran-ı Kerim'de adı geçmemesine rağmen Osmanlı dönemindeki bir çok eserde ve Hz. Muhammed'den rivayet edilen peygamberler listesinde adı geçen ve İsrailoğullarının peygamberlerinden biri olan Danyal Peygamber olduğunu söylemiştir. Danyal Peygamber'den sonra ise bazı filozofların bu bilgileri yorumladığı Cafer-i Sadık'ın ise bunları özetlediği söylenmiştir.

Tespit edilen melhamelerden sadece Yazıcı Selahaddin'in ve Cevri Çelebi'nin Melhame'si manzum kalanları ise mensurdur. Melhameler İslam devri diğer eserlerin çoğunda olduğu gibi Allah'a hamd (hamdele), Hz. Muhammed'e salat ve selam (salvele) ile başlamaktadır. Hamdele ve salvaleden sonra eserin nasıl yazıldığı, yazılış amacı gibi bilgiler verilmektedir. Ancak hamdele, salvele ve eser hakkında bilgiler bulunmayan melhamelere de rastlanılmaktadır. Bizim incelediğimiz melhamede de bu kısımlar yoktur. Melhamelerde bu bölümlerden sonra çeşitli milletlere göre senenin başladığı aya göre neler olacağı ve senenin neden o aydan başladığı gibi sorular cevaplanmaktadır. Bundan sonra ise "bab"lara ve "fasıl"lara geçilir. Melhameler yılın on iki ayına ayrılan 12 "bab"dan oluşur. Melhamelerin çoğu Süryaniler'e göre yılbaşı olan "teşrîn-i evvel"(ekim) ayından başlar. Mart ayıyla başlayan melhamelerin Mart ayını yılbaşı olarak kabul etmeleri ise Nevruzun yılbaşı sayılması veya malî takvimde yılbaşının 1 Mart'ta başlamasıdır. 12 babdan oluşan melhamelerde her bab 25 fasıla ayrılmıştır. Fasillara başlamadan

önce her babın başında o ayda olan iklimsel ve tarımsal özellikler, o aya ilişkin tabiat bilgileri, o ayda ne yenilip ne yenilmemesi gerektiği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, o ayda olmuş önemli olaylar, ayın uğurlu ve uğursuz günleri, o ayın hangi burca tekabül ettiği, gündüz ve gecelerin ne kadar süre olduğu gibi bilgiler verilir. Bu bilgilerden sonra fasıllara geçilir. Her fasılda tabiat olaylarına bakılarak gelecekte bilgiler verilir. Fasıllardan sonra ise ayın 28 menzilinden ve burçlardan bahsedilir.

Melhameler Türkçeye XV. yüzyılın başlarında çevrilmiş ve oldukça da ilgi görmüştür. Melhamelerde Osmanlı padişahlarının ve topraklarının geleceğine yönelik tahminlerin ve kehanetlerin olması nedeniyle bu kehanetlerin daha fazla yayılmaması için 1900'lü yıllarda basımı yasaklı yayınlar listesine girmiştir.

Türk Edebiyatındaki önemli melhemeler şunlardır:

1. **Yazıcı Selahaddin'in Şemsiyye'si (811/1408-9):** Türkçeye çevrilen ilk melhame tercümesidir. Ebu'l-Fazl'in eserine dayansa da Yazıcı Selahaddin'in başka kaynakları da kullanarak kaleme aldığı ilk 421 beyti tamamen kendisine ait olan yarı tercüme yarı telif bir eserdir. Klasik melhame düzenindedir.
2. **Ebrî Hoca İbn Âdil'in Melhamesi (864/ 1459-60):** Hayatı hakkında pek bilgi olmayan Ebrî Hoca'nın Melhamesi, Melhâme Ma'â Nücum, Melhame-i İbn Âdil, İhtiyârât-ı Külliye, İhtiyârât-ı fi'n-Nücum gibi adlarla anılır. Bu eserin içindeki bilgilerden yola çıkarak hikmet ve yıldızbilim kitaplarından derlenen bilgilerin Türkçeye çevrilerek oluşturulduğu anlaşılır. Eserde klasik melhame anlatım düzeninden farklı olarak yılbaşının hangi güne denk geldiği, günler, aylar, burçlar, ayın menzilleri, menzillerin doğuş ve batış günleri, yıldızların ve yedi iklimin keyfiyeti gibi konular ayrı bölümlerde anlatılmıştır.
3. **Yazıcıoğlu Ahmed Bican'ın Melhamesi (870/1466):** Manzum mensur karışık yazılan bu melhameyi Yazıcı Selahadd'in oğlu yazmıştır. Klasik melhame düzenindedir. Eserin diğer adı Bostânü'l-Hakâyık'dır.
4. **Cevrî İbrahim Çelebi'nin Melhamesi (1045/1635):** Manzum olan bu melhame mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. 3672 beyitten oluşan eser klasik melhame

düzeninde yazılmış ve eserin sonunda Cevrî Çelebi gaybı bilme konusunda söz söylediği için günâha girdiğini söylemiş ve tövbe etmiştir.

5. **Mütercimleri Tespit Edilemeyen Melhameler:** Tamamı mensur olan ve bir kısmı hamdele ve salveyle başlayan bir kısmı ise direk bablardan başlayan birçok melhame vardır.

Halk bilimi açısından insanlara halk kimliğini kazandıran ve onların ihtiyaçlarına hizmet eden bilgilerin bir kısmının emanet edildiği eserlerden olan melhameler yazılı ve sözlü kültürün önemli bir unsurudur. (Boyras 2006)

Eserin Yazarı

Pervâne bin Abdullah

Ele aldığımız eserin yazarı Pervâne bin Abdullah'tır. Eserin yazarını incelediğimiz metnin Arapça yazılan 145. varağının Türkçeye tercümesi yoluyla elde ettik. Bu ibarenin içinde Pervâne bin Abdullah eseri istinsah eden ve eserin maliki olark şu şekilde geçer: *“temme bi ‘avnillahi ta‘āla ve hüsn’it-tevfîk ma‘ān mü‘minātü’l- evvelîn ve’l-āhîrin rahmetullahi ‘aleyhim ecmā‘în taħrîren fî evaħiri muħarrem fî’l-ħaram min şuhuri sene 960 ketebehü ve mālîkihü pervâne bin abdullah sehî fî şehri’s-sofya”*

Eserde yazarın doğum yılı ve doğum yeri hakkında bilgiler verilmemiştir. Fakat yazılış yılının uygunluğundan ve ismin aynılığından dolayı yazara ait olduğunu düşündüğümüz Pervâne Bey Mecmuası'nı araştırırken bulduğumuz bilgilerden ölüm tarihînin 968/1560-61 (Pervâne Bey Mecmuası, Pervâne b. Abdullah, ö. 968/1560-61, İslam ansiklopedisi 34, s.244) olduğunu anlamaktayız. Ayrıca Pervâne Bey Mecmuası'nın arka sayfasındaki Arapça kısımda Pervâne bin Abdullah'ın Kanûnî Sultan Süleyman'ın bendelerinden biri olduğu yazmaktadır.

Eserin adı

Üzerinde inceleme yaptığımız eserin adı Kitab-ı Melhame'dir. Eser Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları'nda 14 Hk 226 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Koleksiyonu Bolu Halk Kütüphanesi'dir. Bulunduğu yer ise Milli

Kütüphane'dir. Eserin boyutları 200x150-130x90 mm, kağıt türü kıyafet filigranlı, yazı türü ise harekeli nesihdir. Eser 145 varaktır ve her varakta 9 satır bulunmaktadır. Eserin adı kapak sayfasında yazmaktadır. Eser hakkında Kültür Bakanlığı Yazmalar sitesinde şu notlar bulunmaktadır: Sırtı ve sertabı yıpranmış, kahverengi meşin, kapakları yıpranmış ebru kâğıt kaplı mukavva cilt. Söz başları kırmızı; sayfalar rutubet lekeli ve yıpranmış.”

Eserin yazılış tarihini ise metnin Arapça yazılan 145. varağının Türkçeye tercümesi yoluyla elde ettik. Bu kısımda eserin yazılış tarihî şu şekilde geçer: *“temme bi ‘avnillahi ta‘āla ve hüsn’it-tevfîk ma‘an mü‘minâtü’l- evvelîn ve’l-âhîrin rahmetullahi ‘aleyhi ecmâ‘în tahrîren fî evâhîri --- fî’l-ğaram min şuhuri sene 960 ketebühü ve mâlikihü pervâne bin abdullah sehî fî şehri’s-sofya”*.

Metnimizin başında hamdele ve salvele kısımları ile eser hakkında bilgi yoktur. Eser bablardan başlamaktadır. İlk sayfadan sonra arada kaç sayfa olduğunu belirleyemediğimiz eksik bir kısım vardır. İlk sayfada ayın özellikleri ve nelerin yapıp yapılmamasının iyi olduğu anlatıldıktan sonra 17. fasla geçilmektedir.

İncelediğimiz melhamenin anlatım planı şu şekildedir:

1. Bab (Ekim Ayı)				
Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.				
Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.				
1. F.	6.F.	11. F.	16. F.	21. F.Havada Sis Olması
2. F.	7. F.	12. F.	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F.	8. F.	13. F.	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F.	9. F.	14. F.	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F.	10.F.	15. F.	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması
2. Bab (Kasım Ayı)				
Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.				
Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.				

1. F. Güneş Tutulması 2. F. Ay Tutulması 3. F. Güneş Ağullanması 4. F. Ay Ağullanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	6.F.Kuyruklu Yıldız Görülmesi 7. F. Gökten Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi 12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi 13. F.Gök Gürlemesi 14.F.Yıldırım Düşmesi 15. F.Gökten ateş Düşmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması 17. F. Dolu Yağması 18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	21. F.Havada Sis Olması 22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi 23. F.Gökten Ses İşitilmesi 24. F.Yerden Ses İşitilmesi 25. F.Deprem Olması
3. Bab (Aralık Ayı)				
<p>Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.</p> <p>Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.</p>				
1. F. Güneş Tutulması 2. F. Ay Tutulması 3. F. Güneş Ağullanması 4. F. Ay Ağullanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi 7. F. Gökten Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi 12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi 13. F.Gök Gürlemesi 14. F.Yıldırım Düşmesi 15. F.Gökten ateş Düşmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması 17. F. Dolu Yağması 18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	21. F.Havada Sis Olması 22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi 23. F.Gökten Ses İşitilmesi 24. F.Yerden Ses İşitilmesi 25. F.Deprem Olması
4. Bab (Ocak Ayı)				
<p>Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.</p> <p>Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.</p>				
1. F. Güneş Tutulması 2. F. Ay Tutulması 3. F. Güneş Ağullanması 4. F. Ay Ağullanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi 7. F. Gökten Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi 12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi 13. F.Gök Gürlemesi 14. F.Yıldırım Düşmesi 15. F.Gökten ateş Düşmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması 17. F. Dolu Yağması 18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	21. F.Havada Sis Olması 22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi 23. F.Gökten Ses İşitilmesi 24. F.Yerden Ses İşitilmesi 25. F.Deprem Olması
5. Bab (Şubat Ayı)				

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.

1. F. Güneş Tutulması 2. F. Ay Tutulması 3. F. Güneş Ağullanması 4. F. Ay Ağullanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi 7. F. Gökten Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi 12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi 13. F.Gök Gürlemesi 14. F.Yıldırım Düşmesi 15. F.Gökten ateş Düşmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması 17. F. Dolu Yağması 18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	21. F.Havada Sis Olması 22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi 23. F.Gökten Ses İşitilmesi 24. F.Yerden Ses İşitilmesi 25. F.Deprem Olması
--	---	---	---	--

6. Bab (Mart Ayı)

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.

1. F. Güneş Tutulması 2. F. Ay Tutulması 3. F. Güneş Ağullanması 4. F. Ay Ağullanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi 7. F. Gökten Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi 12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi 13. F.Gök Gürlemesi 14. F.Yıldırım Düşmesi 15. F.Gökten ateş Düşmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması 17. F. Dolu Yağması 18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	21. F.Havada Sis Olması 22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi 23. F.Gökten Ses İşitilmesi 24. F.Yerden Ses İşitilmesi 25. F.Deprem Olması
--	---	---	---	--

7. Bab (Nisan Ayı)

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

durumları verilmiştir.				
Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.				
1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağullanması	8. F. Gök Kuşağı Görülmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F. Ay Ağullanması	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F. Yeni Ay Görünmesi	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması
8. Bab (Mayıs Ayı)				
Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.				
Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.				
1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağullanması	8. F. Gök Kuşağı Görülmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F. Ay Ağullanması	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F. Yeni Ay Görünmesi	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması
9. Bab (Haziran Ayı)				
Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.				
Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.				
1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağullanması	8. F. Gök Kuşağı Görülmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F. Ay Ağullanması	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F. Yeni Ay Görünmesi	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması
10. Bab (Temmuz Ayı)				

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.

1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağılanması	8. F. Gök Kuşağı Görülmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F. Ay Ağılanması	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F. Yeni Ay Görünmesi	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması

11. Bab (Ağustos Ayı)

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.

1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağılanması	8. F. Gök Kuşağı Görülmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
4. F. Ay Ağılanması	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
5. F. Yeni Ay Görünmesi	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması

12. Bab (Eylül Ayı)

Bu babda, ayın iklimsel ve tarımsal özellikleri, uğurlu ve uğursuz günleri, bu aya ilişkin tabiat bilgileri, bu ayda nelerin yenilip nelerin yenilmeyeceği, yapılması uygun olanlar ve olmayanlar, meydana gelmiş tarihsel olaylar. Çeşitli milletlerin söz konusu ayda alakalı inanışları ve bu ayda ne gibi ritüelleri gerçekleştirdikleri ve bu aydaki gündüz ve gecelerin süreleri ve burçların durumları verilmiştir.

Ayrıca 25 fasılda verilen 25 tabiat olayının bu ayda görülmesinin neye delalet ettiği verilmiştir.

1. F. Güneş Tutulması	6. F. Kuyruklu Yıldız Görülmesi	11. F.Havada Tuhaf Bir Şeklin Görünmesi	16. F.Şiddetli Yağmur Yağması	21. F.Havada Sis Olması
2. F. Ay Tutulması	7. F. Gökten Yıldız Düşmesi	12. F.Havada Hayvan Suretinin görünmesi	17. F. Dolu Yağması	22. F.Şiddetli ve Çok Rüzgar Esmesi
3. F. Güneş Ağılanması	8. F. Gökten Yıldız Düşmesi	13. F.Gök Gürlemesi	18. F. Havadan Toprak Yağması	23. F.Gökten Ses İşitilmesi
	9. F. Şimşek Çakması	14. F.Yıldırım Düşmesi	19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması	24. F.Yerden Ses İşitilmesi
	10.F.Göğün Kızarması	15. F.Gökten ateş Düşmesi	20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	25. F.Deprem Olması

4. F. Ay Ağıllanması 5. F. Yeni Ay Görünmesi	Yıldız Düşmesi 8. F. Gök Kuşağı Görülmesi 9. F. Şimşek Çakması 10.F.Göğün Kızarması		18. F. Havadan Toprak Yağması 19. F.Havadan Kurbağa ve Böcek Yağması 20. F.Yerden Çok Toz Kalkması	
---	--	--	--	--

Diğer Eseri

*Pervâne Bey Mecmuası*³: Hakkında bilgi bulunmayan saray hizmetkârlarından Pervâne b. Abdullah tarafından 968 (1560-61) yılında derlenmiştir. Pervâne Bey Mecmuası olarak bilinen eser yazma nüshasının başındaki kayda göre Mecmûa-i Nezâir adını taşımaktadır. Topkapı sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki tek nüshası (Bağdat Köşkü, nr. 406) 627 yapraktan oluşmakta ve 520'nin üzerindeki şairin 8000'e yakın şiirini ihtiva etmektedir. Bu özelliğiyle nazîre mecmualarının en hacimlisidir. Nüshanın baş tarafında birkaç yaprağı eksiktir. Mehmet b. Ramazan'ın istinsah ettiği eserde başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sayfa kenarlarında yer alan manzumelerin bazıları farklı bir elden çıkmış izlenimi vermektedir. Celâli isyanları ve Estergon'un fethi gibi olaylardan söz eden bu manzumelerin Bahtî'ye (I. Ahmed, ö. 1026/1617) ve onun özgüsüne şiirler kaleme alan vezirlerden Hâfız Ahmed Paşa'ya (ö. 1041/1632) ait olduğuna bakılırsa bu kısmının sonradan eklendiği ya da nüshanın I. Ahmed devrinde istinsah edildiği sonucuna varılabilir. Eser, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2001-2004 yıllarında öğrenciler tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Şiirlerin kafiyelerine göre alfabetik olarak sıralandığı mecmuada önce esas şiir, ardından buna yazılan nazireler yer almaktadır. Gazel nazîrelerinin dizilişinde ise herhangi bir sıra gözetilmemiştir. Yeni bir bölüme geçişte "Nev'-i âhar der-bahr-i

³ Yazarın diğer eseri Pervâne Bey Mecmuası hakkındaki bilgiler İslam Ansiklopedisinin 34. (s.244) cildinden alınmıştır.

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât” ya da “Nev’-i âhar der-bahr-i mezbûr” gibi ifadelerin ardından esas şiir “Ez-ân Şeyhî” ve “Necâtî fermâyed” gibi başlıklarla kaydedilmektedir. Mecmuada 650’den fazla esas şiir bulunmaktadır. Bunlar sayı bakımında sırasıyla Necâtî Bey, Ahmed Paşa, Zâtî ve Şeyhî’ye ait olup bunları Huffî ve Sâfî (Cezerî Kasım Paşa) takip etmektedir. En çok nazîrenin 128 şiirle Ahmedî’nin “âb” kafiyeli gazeline yazıldığı görülmektedir.

Muhtemelen birbiri ardınca gelen aynı vezin ve kafiyedeki şiirlerin meydana getirdiği tekdüzeliği kırmak için yeni bir şiire geçişte “Nev’-i Dîger” başlığı altında farklı vezin ve kafiyeye bir veya birkaç şiir konulmuştur. Diğer nazîre mecmualarında pek rastlanmayan ve sayısı 700’ü aşan bu şiirler mecmuanın ilk 108 yaprağında çoğunlukta Bahtî ve Hâfız Ahmed Paşa’ya, daha sonra Bâkî, Necâtî Bey, Yahyâ Bey ve Hayretî başta olmak üzere değişik şairlere aittir. Eserde nazîrelerin sıralanışında bir tutarlılık yoktur. Mesela Muhibbî’nin (I. Süleyman) “ey dost” redifli gazeli esas şiir olarak alınıp (vr. 76b) arkasından bu şiire yazılan nazireler arasında Ahmed Paşa, Cem Sultan, Şeyhî ve Huffî’nin gazelleri sıralanmaktadır. Yaşadıkları devir bakımından bu şairlerin Muhibbî’ye nazîre yazması mümkün değildir. Mecmuaya bir nevi tezkire özelliği kazandıran ve benzer eserlerde pek görülmeyen en önemli husus zaman zaman verilen değerli bilgilerin yer aldığı başlıklardır. Bu başlıklarda şairlerin adları, soyları, doğum yerleri, eğitimleri, meslekleri, gömüldükleri yerler, mahlaslarını alma sebepleri, hocaları, eserleri, kişilikleri, hangi padişah döneminde yaşadıkları ve şöhretleri gibi bilgiler kayıtlıdır. Böylece şiirin aynı mahlası kullanan şairlerden hangisine ait olduğu ve yazarının yaşadığı dönem belirlenebilmekte ve şairlerde ilgili önemli bilgiler elde edilmektedir. Meselâ, “Nazîre-i merhûm Kemalpaşazâde, kendüleri müftî, babaları sancak beyi, dedeleri vezîr idi, Edine’de doğup İstanbul’da fevt oldu”; “Nazîre-i Hadîdî, üstâd demirci olmanın Hadîdî tahallus etmişlerdir”; “Nazîre-i Müezzinzâde Bâkî , İstanbul’dan dânişmen kısmındandır”; “Nazîre-, Zeyneb Hatun, Kastamonu’dandır, mükemmel ra‘na divanı vardır”; “Nizâmî fermâyed Karamânîdir, tazece iken vefât etti”; “Nazîre-, Cezerî Kasım Paşa iki merhum Necâtî’nin üstadıdır derler”; “Nazîre-i Huffî, haffâf taifesindedir, Sultan Mehmed Han iki ağzını cevâhîrle doldurdu” ve Ez-ân Necâtî Beg, bunlar zuhûr etmeyince diyâr-ı Acem’de Türkî şi’r okunmadı”

gibi ifadeler bulunmaktadır. Bu bilgiler arasında kaynaklarla çelişen, yanlış kabul edilebilecek olanlar da mevcuttur.

Pervâne Bey Mecmuası, divan tertip etmemiş ya da eserleri bugüne ulaşmamış şairlerin şiirlerini ihtiva etmesi, kaynaklarda geçmeyen şahısları tanıtması, Ahmedî'den Bâkî'ye kadar Türk Edebiyatının yaklaşık iki yüzyıllık bir dönemine ışık tutması ve birçok şair hakkında önemli bilgiler içermesi bakımından Türk şiirinin zengin kaynaklarından biri sayılmaktadır.

Çalışma Hazırlanırken İzlenen Yol

Çalışmamızda Kitab-ı Melhame için KM harfleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz metin 146 varaktır. Metin bölümü oluşturulurken, varak numaraları her paragrafın baş kısmında; satır numaraları ise paragraf içinde eğik çizgiler (//) arasında verilmiştir.

Metnin okunuşunda yazı çevirimi alfabesi kullanılmıştır. Damak ünsüzü *n* için *η* tercih edilmiştir. (*anuη* (أَنُوك) 12b/6, *aηa* (أَا) 3b/8, *baηa* (بَا) 14a/7, *beηzer* (بُزَر) 23a/3 .)

Metnin daha anlaşılır olması için özel adların baş harfleri de dahil tüm sözcükler küçük harfle yazılmış noktalama işareti kullanılmamıştır.

İncelenen metindeki silinmiş veya unutulmuş olan sözcükler, çeviri yazı yapılırken okunabildiği ve anlamdan çıkarılabildiği kadarıyla köşeli parantez içinde verilmiş (bu[r]cına), okunamayan yerlere ise parantez içinde üç nokta (...) konmuştur. Metinde harf farklılığı veya yazım yanlışlığı tespit edilen sözcüklerin yanlış biçimleri sayfa altında dipnotlarla (*) işareti ile gösterilmiştir (*metin: عَأق).

i- ek-fiili, Arap harfli metinde kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazılmışsa, kalınlık-incelik uyumuna uygun olarak okunmuştur (*ağlarıdı* (أَعْلَارِيدِي) 42b/5, *kalmıştıdı* (قَلْمِشْدِي) 42b/4, *artarıken* (أَرْتَارِيكُن) 144a/4, *oynarıken* (أُؤِينَهَرِيكُن) 69a/9). Metinde Türkçe sözcükler Tarama Sözlüğü, Andreas Tietze'nin Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügatı, S. Gerard Clouson'un An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish adlı sözlüğünden, Arapça ve Farsça sözcükler ise Ferit

Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügatı, İsmail Parlatır'ın Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, F. Steingass'ın A Comprehensive Persian-English Dictionary adlı sözlüğünden yardım alınarak okunmuştur. Arap harfli metinde elif-i maksure ile yazılan sözcükler ā ile okunmuştur (ta' ādden (تَاعَدُنْ) 28b/2).

Metinde kök hecedeki kapalı *e* (é) ünlüsü belirtilmiştir (él 3a/6, geç- 20a/4) . Üstün ile harekelendirilmiş kökler *e* olarak (el 125a/3, geç- 51a/8), esre ile harekelendirilmiş kökler *i* olarak (il 2b/1, giç- 115a/5) okunmuştur.

Çalışmamızın İnceleme bölümü, Yazım Özellikleri ve Dil Bilgisi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yazım özellikleri kısmında ünlü ve ünsüzlerin söz başı, söz içi ve söz sonu yazılışları ile bağlaç ve edatların yazılışları ve bazı bitişik yazılışlar metinden örnekler verilerek ele alınmıştır.

Dil Bilgisi kısmı, Ses ve Biçim Bilgisi olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümde bazı konular metinden örneklendirilirken, sözcüklerin Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesindeki biçimleri de verilmiştir. Ses bilgisi kısmında ünlüler ve ünsüzler ile metinde tespit edilen ses olayları örneklerle ayrıntılı olarak incelenmiştir. Biçim bilgisi kısmında, isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar, bağlaçlar, edatlar, fiiller, yapım ve çekim ekleri, fiil çekimleri, isim-fiiller, sıfat-fiiller, zarf-fiiller metinden örneklerle ele alınmıştır.

Ayrıca inceleme kısmında her konunun başlığı altında incelediğimiz metinle Batı Türkçesi dönemine ait üzerinde bilimsel çalışma yapılmış belirlediğimiz beş eserle (*Mesnevi-i Murādiye*, *Marzuban-nāme*, *Ahmed-i Dāi Divanı*, *Münebbihü'r-Rakidin*, *Menākıb-ı Mevlana*) tablolar yoluyla karşılaştırma yapılmış ve altlarında da tablonun değerlendirilmesi verilmiştir.

Dizin bölümünde metindeki sözcükler, alfabetik olarak sıralanmış ve sözcüklerin anlamları verilmiştir. Madde başından sonra sözcüklerin hangi dile ait olduğu belirtilmiştir (Ar., Far., Sür. gibi). Türkçe sözcüklerde herhangi bir işaretleme yapılmamıştır. Birden çok dile ait ekler türetilmiş sözcük ya da birleşik sözcüklerin kökeni gösterilmiştir (Ar.+T, Far.+T, Ar.+Far.). Sözcüğün ve sözcüğün ekli biçiminin hangi varak ve satırda geçtiği de sıralanmıştır (3a/5, 75a/5 vs.). İkili

kullanımları olan sözcükler, madde başından sonra parantez içinde birbirlerine göndermeler yapılarak belirtilmiştir. Bu bölümde, anlamlandırılmayan sözcükler için soru işareti kullanılmıştır. Yine bu bölümde, metindeki birleşik fiiller ve bazı tamlamalar yeni anlamlar kazanmışsa anlamları ile birlikte varak ve satır numaralarıyla gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1. 1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

İncelediğimiz metin, harekeli bir metindir. Ünlüler çoğunlukla hareke ile bazen de harfle gösterilmiştir.

1.1. 1. a Ünlüsünün Yazılışı:

Metnimizde *a* ünlüsü için üstün (َ) işareti, elifin (ا) değişik şekilleri ve he (ه) harfi kullanılmıştır.

Söz başında üstünlü elif (اَ) ile a:

acı (أَجِي) 62b/6, *altıncı* (الْتِنَجِي) 5b/1, *ağa* (أَكَا) 5a/5, *ara* (أَرَا) 97b/5, *aruğ* (أَرُق) 14b/1, *aş* (أَش) 15a/8, *aşağa* (أَشَاغَا) 12a/4

Söz başında medli elif (اِ) ile a:

ac (اِج) 99b/6

Söz içinde üstünlü elif (آ) ile a:

aralıkda (أَرَالْفَدَه) 127a/7, *arşlan* (أَرَسْلَان) 9a/3, *ağlarıdı* (أَغْلَارِيْدِي) 42b/5, *balık* (بَالِق) 17b/3, *dumağu* (دُومَاغُو) 44b/3, *kaplaya* (قَيْلَايَه) 50b/8, *kaplan* (قَيْلَان) 9a/3, *karanu* (قَرَانُو) 50b/5, *karavaş* (قَرَاوَش) 4a/9, *karlağuş* (قَرَلَاغُج) 137b/4, *kovana* (قُوانَه) 138a/1, *oğlan* (أُغْلَان) 31b/6, *pusarağ* (پُوسَارَق) 3a/5, *sağmal* (سَغْمَال) 8b/3, *sarımsağ* (سَارِمْسَق) 41a/6, *şınarısağ* (صِنَارِسَك) 101a/6, *şoğan* (صُوغَان) 26b/5, *soğılcan* (سُغِلْجَان) 12b/9, *tavar* (طَوَار) 14b/1, *toğan* (طُوغَان) 15a/1, *uğurlayalar* (أُغْرُلْيَالَر) 106b/8, *uvağ* (أُوَأَق) 40b/2, *var* (وَار) 19a/8, *yagı* (يَاغ) 25b/3, *yalan* (يِلَان) 13b/8

Söz içinde üstünlü güzel he (هَ) ile a:

ısıtmadan (اِسْتِمَاهْدَنْ) 72a/5

Söz içinde medli elif (اِ) ile a:

bal (بَال) 1b/8, *dutsak* (دُوْتَسَاقُ) 61a/4, *kartal* (قَرْتَالُ) 137b/4, *kovan* (قُوَانُ) 33b/4, *oglaq* (اُوْغُلَاقُ) 99b/5, *savaş* (سَوَاشُنْ) 35a/5, *sıçan* (سِچَانُ) 43b/8, *uğraş* (اُوْغُرَاشُنْ) 129b/7, *uşaq* (اُوْشَاقُ) 64b/2, *uvak* (اُوَاقُ) 40b/2, *uzak* (اُوْزَاقُ) 124a/6

Söz içinde üstün (̣) ile a:

ayaq (اَيِّقُ) 58a/4, *banbuq* (بَنْبُوْقُ) 18a/1, *barışa* (بَرِشَا) 7a/9, *başlar* (بِشَلَرُ) 5b/2, *ovat* (اَوْتُ) 45a/2, *ulaşa* (اُولُشَا) 70a/2, *uzamağa* (اُوْزَمَءَه) 15b/7, *uyanmaq* (اُوَيْمَقُ) 37a/8, *yaqın* (يَقِيْنُ) 32b/1, *yaldurmaq* (يَلْدُرْمَقُ) 37a/1

Söz sonunda üstünlü elif (̣) ile a:

ana (اَنَا) 20a/7, *aşlâ* (اَصْلَا) 5b/7, *aşağa* (اَشَعَا) 12a/4, *barışa* (بَرِشَا) 7a/9, *qabqara* (قَبْقَرَا) 44a/6, *kısa* (قِصَا) 87a/8, *qurbağa* (قُوْرْبَعَا) 2b/3, *oluna* (اُولُنَا) 128b/9, *ova* (اُوَا) 29a/8, *şafra* (صَفْرَا) 71b/7, *yağa* (يَعَا) 4a/6, *yağa* (يَعَا) 9b/6, *yaqa* (يَقَا) 21a/4

Söz sonunda üstünlü güzel he (̣) ile a:

acla (اَجْلَه) 74b/3, *aralıqda* (اَرَالِقْدَه) 127a/7, *anda* (اَنْدَه) 35a/2, *aņsuzda* (اَكْسُوْزْدَه) 14b/5, *ışıtma* (اِسْتِمَه) 26a/3, *qanda* (قَنْدَه) 99a/1, *qarıncı* (قَرْنَجَه) 137b/3, *nuzla* (نُزْلَه) 69b/3, *orta* (اُوْرْتَه) 1b/4, *qılmaya* (قَلْمِيَه) 100a/6, *şonra* (صُوْرْمَرَه) 9a/6, *taşra* (طِشْرَه) 53a/6, *yara* (يَرَه) 72a/4

Söz sonunda üstün ile a:

qoca (قُوْجُ) 41a/6

1. 1. 2. e Ünlüsünün Yazılışı:

Metnimizde e ünlüsü için üstün (̣), üstünlü elif (̣) veya üstünlü he (̣) kullanılmıştır.

Söz başında üstünlü elif (̣) ile e:

edine (اَدِيْنَه) 99a/6, *egirdeler* (اَكْرِدَلَرُ) 76a/4, *ekeler* (اَكَلَرُ) 102a/5, *ekin* (اَكْنُ) 2b/1, *eksük* (اَكْسُوْكُ) 4a/5, *ekşi* (اَكْرِي) 1b/6, *el* (اَلُ) 64a/2, *endügi* (اَنْدُوْغِي) 121b/4, *er* (اَرُ) 20a/7, *erte* (اَرْتَه) 100a/3

Söz içinde üstün (ٸ) ile e:

beşzer (بَعْزَر) 6a/2, *beglik* (بَغْلِك) 43b/6, *bellü* (بَلْلُو) 47b/7, *biten* (بِتَن) 144a/8, *bildürmeyince* (بَلْدُورْمِينْج) 42b/1, *böcek* (بُوجَك) 43b/7, *çepelik* (چَيْلِك) 48b/2, *dek* (دَك) 66b/2, *degil* (دِكِل) 126a/7, *degin* (دِكِن) 9a/2

Söz içinde üstünlü elif (ا) ile e:

çekeler (چَكَالَر) 72a/6, *depeleyeler* (دَيْپَالَر) 91a/8, *düşen* (دُوشَان) 90b/7, *etmeyeler* (اَتْمَيْالَر) 5a/3, *yeyeler* (يَيْالَر) 26b/5

Söz içinde üstünlü güzel he (٥) ile e:

dökülesinde (دُوكْلَه سِينْد) 127a/6, *edeler* (اَيْدَهَلَر) 47a/6

Söz sonunda üstünlü güzel he (٥) ile e:

belüre (بَلُورَه) 6b/4, *bile* (بِلَه) 5b/3, *birle* (بِرْلَه) 21b/4, *böyle* (بُيْلَه) 128b/2, *büyümege* (بُيُومَكَه) 126a/4, *cemre* (جَمْرَه) 41b/2, *çekirge* (چِكِرَكَه) 25a/9, *debrene* (دَبْرَنَه) 45b/5, *delekce* (دَلَكْجَه) 101a/2, *erte* (اَرْتَه) 100a/3, *semire* (سَمِرَه) 30a/7, *sürse* (سُرْسَه) 27b/4, *şehire* (شَهْرَه) 4b/2, *üreye* (أُورَهْيَه) 17b/3

Söz sonunda üstünlü elif (ا) ile e:

belürmeye (بَلُورْمِيَا) 70a/4, *bite* (بِتَا) 8b/2, *bitmege* (بِتْمَكَا) 41b/8, *çeke* (چَكَا) 25b/1, *çilese* (چِلْسَا) 98b/9, *dişlene* (دِشْلَنَا) 44b/9, *sevine* (سَوِنَا) 38b/1, *söylene* (سُيْلَنَا) 44a/4, *yetişe* (يَيْشَا) 45b/7

Söz sonunda üstün (ٸ) ile e:

bildürmeyince (بَلْدُورْمِينْج) 42b/1, *vaçte* (وَقْت) 98b/8, *yere* (يِر) 11b/6

1.1. 3. 1 Ünlüsünün Yazılışı:

ı ünlüsü metnimizde esre (ٸ), esreli elif (ا) veya esreli ye (ي) ile karşılanmıştır.

Söz başında esreli elif (ا) ile ı:

ılıcağ (الْحَقُّ) 26b/4, *ırmağa* (ارْمَاغَه) 27a/5, *ısı* (اسى) 22a/3, *ışınmağa* (اِصْنَمَّغَه) 41b/6, *ısıtmadan* (اِسْتَمَدَنْ) 72a/5

Söz içinde esre (◌) ile 1:

açıla (أَجَلَه) 39a/4, *ağacına* (أَعَجِنَه) 71b/5, *alınup* (الْأَنْوَبُ) 75a/6, *altına* (الْتِنَه) 5a/8, *başıdur* (بَاشِدُور) 1b/8, *dutışıp* (دُوتِشِب) 114a/4, *gayrısı* (غَيْرِسى) 5a/8, *haqqında* (حَقَّقْدَه) 53b/5, *ıssılar* (اِسْلَرْ) 49a/9, *qarañulıq* (قَرَه كُولُق) 50b/6, *katılığ* (قَاتِلِغى) 38b/5, *yılduz* (يِلْدُوز) 75a/6, *yılan* (يِلَان) 5a/8

Söz içinde esreli ye (ى) ile 1:

kıra (قِرَه) 46b/1, *ağlarıdı* (أَغْلَارِيدى) 42b/5, *agusun* (أَغُوسِين) 42a/3, *aqın* (أَقِين) 29b/7, *alıcınuñ* (الْيَجِينُوكْ) 39a/9, *dutasın* (دُوتَاسِين) 5b/1, *dutmış* (دُوتْمِشِن) 114a/4, *kılıcıla* (قَلِيَجِيلَه) 143a/3, *qımız* (قِمِين) 23a/3

Söz sonunda esreli ye (ى) ile 1:

acı (أَجى) 62b/6, *ağaçları* (أَغَاچْلَارى) 33a/2, *agzı* (أَغْزى) 7b/1, *altıncı* (الْتِينجىي) 5b/1, *anı* (أَنِى) 35a/1, *başı* (بَاشى) 12a/3, *ırmağı* (ارْمَاغى) 63a/7, *katılığ* (قَاتِلِغى) 38b/5, *kayğusı* (قَايْغُوسى) 140b/4, *kış* (قِشى) 42b/2, *kızı* (قَزى) 53a/7, *oğlı* (أُوغْلى) 53a/7, *şonı* (صُونى) 10a/8, *şuyı* (صُونىي) 31b/3, *şamarı* (طَمَرى) 42a/6, *uluyı* (أُولُوىي) 120b/9, *urdu* (أُورْدى) 53b/5

Söz sonunda esre (◌) ile 1:

düşmanı (دُ شَمَان) 54a/1, *kenarları* (كَنْرَلَرْ) 6b/4, *qırğunı* (قَرْغُون) 81b/3, *kış* (قِش) 42b/2, *sacı* (سَاج) 56a/5, *uluyı* (أُولُوىي) 120b/9, *yağı* (يَاغى) 18a/1

1.1. 4. i Ünlüsünün Yazılışı:

i ünlüsü için metnimizde esre (◌), esreli elif (|), esreli ye (ى) veya esreli elif ve ye (ى) kullanılmıştır.

Söz başında esreli elif ile (|) ile i:

icmekden (اِچْمَكْدَنْ) 5a/1, *içün* (اِچُون) 120b/4, *içinde* (اِچِنْدَه) 3a/1, *iki* (اِكى) 9a/9, *iklimleri* (اِقْلِمَلَرى) 56a/2, *incine* (اِنْجِينَه) 2b/6, *itmek* (اِتْمَكْ) 16b/6

Söz başında esreli elif ve ye ile (ی) ile i:

ilk (إيلك) 18a/6, *ilerü* (إيلرؤ) 113b/7, *ile* (إيله) 60b/6, *ili* (إيلي) 31b/1,

Söz içinde esre () ile i:

biçin (بچين) 26a/8, *bilic* (بلج) 99b/6, *didükleri* (دئدؤكـري) 41a/1, *içinde* (اچنده) 3a/1, *iklimleri* (اقلئمـري) 56a/2, *ikindüden* (اكنؤدؤن) 113b/4, *işidilmişdür* (ايشدلمشؤن) 128b/2

Söz içinde esreli ye (ي) ile i:

begine (بگينه) 110b/5, *biçin* (بچين) 26a/8, *bile* (بيله) 5b/3, *biliş* (بليش) 112a/2, *birbirini* (بربرين) 45a/9, *birisi* (بريسى) 82b/6, *degin* (دگين) 46b/6, *incine* (انچينه) 2b/6

Söz sonunda esreli ye (ي) ile i:

beşinci (بشنجي) 5a/7, *bilindi* (بلندي) 101b/6, *birisi* (بريسى) 82b/6, *didükleri* (دئدؤكـري) 41a/1, *eyledi* (ايلهدي) 88a/2, *geldi* (كلدي) 53b/4, *iki* (اكي) 9a/9, *iklimleri* (اقلئمـري) 56a/2, *ili* (إلي) 31b/1, *işi* (اشي) 89a/3

Söz sonunda esreli güzel he (ه) ile i:

kim-ki (كمكه) 77b/4

1. 1. 5. o Ünlüsünün Yazılışı:

Metnimizde *o* ünlüsü ötre (ؤ), ötreli elif (أ), ötreli vav (و) ve ötreli elif vav (او) ile karşılanmıştır.

Söz başında ötreli elif vav (او) ile o:

o (او) 10a/5, *od* (اود) 11b/5, *ogul* (اوغل) 20a/7, *oğlağ* (اوغلاق) 99b/5, *olan* (اولان) 35b/1, *on* (اون) 5b/8, *ortasında* (اورتاسنده) 8a/3

Söz içinde ötreli vav (و) ile o:

koça (فوج) 41a/6, *koçulu* (فوقولو) 62b/5, *konma* (فونمه) 11b/9, *koz* (فون) 17b/9, *şoğan* (صوغان) 26b/5, *şoñ* (صوگ) 4b/8, *toğa* (طوغا) 65a/8, *toğan* (طوغان) 15a/1, *toğ* (طوق) 74b/2, *toła* (طولا) 28b/3, *toñ* (طوگ) 97b/7, *toz* (تون) 95a/8

Söz içinde ötre (ئ) ile o:

qoyun (قُيُون) 16a/8, *soğulcan* (سُغُلْجَان) 2b/3, *şovuk* (صُوق) 6a/3, *toğusı* (طُغُوسَى) 31a/8, *toğuzında* (طُغُوزُنْدَه) 75a/7, *tolu* (طَلُو) 33b/5, *topraq* (طُپْرَاق) 95a/8

1. 1. 6. ö Ünlüsünün Yazılışı:

ö ünlüsü metnimizde ötre (ئ), ötreli elif (ا), ötreli vav (و) ve ötreli elif vav (او) ile karşılanmıştır.

Söz başında ötreli elif vav (او) ile ö:

öğürdi (أُوغُرْدَى) 128a/5, *öksürük* (أُوکْسُرُوك) 13b/1, *öküş* (أُوکُش) 16a/8, *ördek* (أُورْدَك) 76a/7, *örümcek* (أُورْمَجَك) 43b/7

Söz içinde ötreli vav (و) ile ö:

dördi (دُورْدَى) 42b/2, *dördünci* (دُورْدُنْجَى) 7a/4, *gök* (كُوك) 5b/3, *gönlü* (كُوكْلَى) 37b/9, *göre* (كُورَه) 114a/7, *göz* (كُوز) 17a/2, *köy* (كُوى) 67b/6, *sönük* (سُونُك) 43a/4, *söz* (سُوز) 20a/1

Söz içinde ötre (ئ) ile ö:

çok (چُق) 2b/1, *köti* (كُتَى) 137b/8, *söyleye* (سُيْلَى) 12b/6, *töhmət* (تُهْمَت) 120b/9

1. 1. 7. u Ünlüsünün Yazılışı:

Metnimizde *u* ünlüsü ötre (ئ), ötreli elif (ا), ötreli vav (و) ve ötreli elif vav (او) ile karşılanmıştır.

Söz başında ötreli elif vav (او) ile u:

uc (أُج) 90a/3, *ucuz* (أُجُوز) 18b/8, *ulaşa* (أُولْشَا) 70a/2, *ulu* (أُولُو) 3a/2, *ura* (أُورَه) 2a/6, *uşaq* (أُوشَاق) 64b/2, *uz* (أُوز) 138a/5, *uzak* (أُوزَاَق) 124a/6, *uzun* (أُوزُن) 7b/4

Söz başında ötre (ئ) ile u:

uğramak (أُغْرَه مَاق) 59b/8, *ugrı* (أُغْرَى) 6a/6, *uyku* (أُيْقُو) 36b/8, *uyuz* (أُيُوز) 18a/3

Söz içinde ötreli vav (و) ile u:

bula (بُولَا) 2b/2, *bunları* (بُونْلَرِي) 129b/3, *burşada* (بُورْصَدَه) 75a/8, *buz* (بُوز) 7b/4, *çulsuz* (قَبِي صُوز) 113a/2, *dumağı* (دُومَاغُو) 44b/3, *duman* (دُومَان) 136b/5, *kapakşuz* (قُورُ) 42a/9, 17a/7, *kul* (قُول) 4a/9, *kurağ* (قُورَاق) 27b/6, *kurbağa* (قُورْبَغَا) 2b/3, *kuru* (قُورُو) 24b/4, *kuzı* (قُوزِي) 24b/4, *olduğı* (أُولْدُوغِي) 110b/4, *oturur* (أُتُورُز) 5b/9, *otuz* (أُتُوز) 5a/4, *turuncdan* (تُورُنْجَدَنْ) 15b/8, *uzunı* (أُوزُنِي) 15b/3

Söz içinde ötre (ؤ) ile u:

bucağda (بُجَاغْدَه) 62a/6, *buğday* (بُغْدَاي) 2b/4, *bulut* (بُلُوت) 72b/2, *burcda* (بُرْجْدَه) 5b/9, *buşarığ* (بُصَارِغ) 24b/6, *kurt* (قُرْت) 9a/2, *oluna* (أُولْنَا) 128b/9, *oturur* (أُتُورُز) 5b/9, *otuz* (أُتُوز) 5a/4, *sogulcan* (سُغُلْجَان) 2b/3, *şovuk* (صُوق) 6a/3, *tağlacuğ* (طَاغْلُجُ) 87a/4, *turuncdan* (تُورُنْجَدَنْ) 15b/8, *yılduz* (يِلْدُز) 33b/6

Söz sonunda ötreli vav (و) ile u:

adlu (أَدْلُو) 21b/7, *ağı* (أَغُو) 53b/9, *ağaru* (أَكَارُو) 143b/9, *aşillu* (أَصِلْلُو) 48b/9, *ayağlu* (أَيَاغْلُو) 2a/8, *bu* (بُو) 1b/4, *bulutlu* (بُلُتْلُو) 29b/4, *dumağı* (دُومَاغُو) 44b/3, *kamu* (قَامُو) 96a/2, *karağı* (قَرَاغُو) 50b/5, *kırağı* (قِرَاغُو) 16a/3, *korğu* (قُورْقُو) 4a/5, *kuru* (قُورُو) 42a/9, *pazu* (پَازُو) 41a/7, *şaru* (صَارُو) 41b/7, *şu* (صُو) 5a/1, *tolu* (طَلُو) 2a/1, *ulu* (أُولُو) 3a/2, *uyku* (أُيْغُو) 36b/8, *yukaru* (يُقَارُو) 7b/1

1. 1. 8. ü Ünlüsünün Yazılışı:

ü ünlüsü metnimizde ötre (ؤ), ötreli elif (ا), ötreli vav (و) ve ötreli elif vav (و) ile karşılanmıştır.

Söz başında ötreli elif vav (و) ile ü:

üç (أُچ) 15b/4, *ülker* (أُولْكَر) 75a/2, *üreye* (أُورَهِيَه) 17b/3, *üşene* (أُوشَنَه) 135a/9, *üzerine* (أُوزَهْرِيَنَه) 2a/4

Söz başında ötreli elif (ا) ile ü:

ügretmek (أُغْرَتْمَك) 65b/7, *ürkülik* (أُرْكُلِك) 50a/3, *üzüm* (أُزُوم) 17b/9

Söz içinde ötreli vav (و) ile ü:

büyük (بُيُوكْ) 2b/2, *çürük* (چُرُوكْ) 82a/5, *döküle* (دُكُولَه) 10b/6, *dübdüz* (دُوبْدُوز) 114a/3, *dükeli* (دُوكْلِي) 88a/4, *dün* (دُون) 26a/7, *düşdi* (دُوشْدِي) 42a/5, *düz* (دُوز) 114a/3, *esdügi* (اَسْدُوجِي) 13b/5, *getüre* (كُتُورَه) 25b/4, *götürüle* (كُتُورْلَه) 116a/9, *gün* (كُون) 5a/4, *gür* (كُور) 83b/3, *güvü* (كُوُو) 14a/2, *güz* (كُوز) 1b/4, *küçük* (كُچُوكْ) 65a/7, *kükürtlü* (كُوكُورْتُلُ) 75a/8, *öksürük* (اُوكُسرُوكْ) 13b/1, *ölüm* (اُولُوم) 2b/5, *sürgün* (سُرُكُون) 108a/6, *şişülür* (شِيشِيلُور) 42a/6, *üstün* (حُوسْتُون) 54b/1, *üzüm* (اُزُوم) 17b/9, *yücelik* (يُولُكْ) 64b/8

Söz içinde ötre (ُ) ile ü:

büyük (بُيُوكْ) 2b/2, *çürük* (چُرُوكْ) 82a/5, *dördünci* (دُورْدُنجِي) 7a/4, *dürlü* (دُرْلُ) 14b/6, *dürüye* (دُورُويَه) 133a/7, *götürüle* (كُتُورْلَه) 116a/9, *gümiş* (كُومِشْ) 22b/6, *küçük* (كُچُوكْ) 65a/7, *öjürdi* (اُوكُردِي) 128a/5, *öksürük* (اُوكُسرُوكْ) 13b/1, *öküş* (اُوكُشْ) 18a/2, *örümcek* (اُورُمَجَكْ) 43b/7, *semüre* (سَمْرَه) 27b/6, *süñü* (سُكُ) 90a/3, *sürgün* (سُرُكُون) 108a/6, *şüñşek* (شُكُشَكْ) 20a/5, *türk* (تُرُكْ) 9a/8, *ürkülük* (اُرْكُلُكْ) 50a/3, *yüklü* (يُكْلُ) 31b/5

Söz sonunda ötreli vav (و) ile ü:

bellü (بَلْلُ) 47b/7, *çisegü* (چِسَاكُ) 115b/6, *deyü* (دِيُ) 27a/6, *dürlü* (دُرْلُ) 14b/6, *eyü* (اِيُ) 4a/1, *gerü* (كِيرُ) 13b/7, *girü* (كِرُ) 25a/1, *gözü* (كُوزُكُ) 83b/1, *güvü* (كُوُ) 14a/2, *ilerü* (اَلْر) 113b/7, *kendü* (كَنْدُ) 34b/8, *kükürtlü* (كُوكُورْتُلُ) 75a/8, *sevgü* (سُوكُ) 116a/8, *sücelü* (سُوجَهْلُ) 52b/4, *yüklü* (يُكْلُ) 31b/3

1. 2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

1. 2. 1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı:

İncelediğimiz metinde, *b* ve *p* ünsüzlerinin söz başı ve söz sonu kullanımında belirli bir düzen vardır. Arap harfli metinde *b* ile yazılan kelimeler, zarf-fiil eki hariç, *b* ile okunmuştur.

Söz başında b (ب):

- *bağlaya* (بَغْيَا) 21a/6, *beglik* (بَغْلِكْ) 43b/6, *beşzer* (بَشَزْر) 6a/2, *bildüñ* (بِلْدُوْڭ) 101b/5

Metinde söz başında bazı sözcükler hem *b* ile hem de *p* ile yazılmıştır.

- *busarıq* (بُصَارِقْ) 24b/6 / *pusarıq* (بُوسَارِقْ) 13a/9, *banbuq* (بَنْبُوْقْ) 18a/1 / *panbuq* (بَنْبُوْقْ) 3b/3

Söz içinde b (ب):

- *banbuq* (بَنْبُوْقْ) 18a/1, *qabqara* (قَبْقَارَا)

Metinde söz içinde bir sözcük hem *b* ile hem de *p* ile yazılmıştır.

- *debrene* (دَبْرِنَه) 45b/5, *depreñse* (دَبْرِنْسَه) 4a/8

Söz sonunda b (ب):

Metinde *-(u)p/-(ü)p* zarf-fiil eki bazı örneklerde *b* ile bazı örneklerde ise *p* ile yazılmıştır. Birlik sağlamak için ise düzenli olarak *p* ile okunmuştur.

- *bulanup* (بُولَانُوبْ) 129b/2, *çıkup* (چِيْقُپْ) 25b/3, *kırup* (قِيْرُپْ) 129a/3, *olup* (اُولُوبْ) 6b/7, *vurup* (وُرُپْ) 22b/3
- *degşürüp* (دَكْشُورُپْ) 137a/2, *dürtünüp* (دُورْتُنُپْ) 62b/5, *gelüp* (كَلُوبْ) 72a/1, *girüp* (گِيْرُپْ) 72a/4, *gösterüp* (كُوسْتَرُپْ) 55a/5

1. 2. 2. c ve ç Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde söz içinde bazı sözcükler hem *c* ile hem de *ç* ile yazılmıştır.

- *ağac* (أَعْج) 5b/6, *agaçlar* (أَعْجَلَر) 114b/5; *bicin* (بَجِيْن) 26a/8, *biçin* (بِيْجِيْن) 4a/6; *gec-* (كَجَا) 38a/1, *geç-* (كَجَه) 51a/8; *hacın* (حَجِيْن) 27a/4, *haçın* (حَاچِيْن) 126b/6; *genc* (كَنْج) 17a/2, *genç* (كَنْج) 74b/2

1. 2. 3. η Ünsüzünün Yazılışı:

İncelediğimiz metinde η ünsüzü *kef* (ك) harfi ile gösterilmiştir, özel bir işaret kullanılmamıştır.

- *anuḡ* (أَنُوكُ) 27a/6, *aḡa* (أَكَا) 5a/5, *beḡzer* (بُكُزُ) 6a/2, *ṣoḡra* (صُكُره) 9a/6, *yaḡa* (يَا) 9b/6

1.3. BAZI BİTİŞİK YAZIMLAR

İncelediğimiz metinde *kim*, *ki*, *ile*, *daḡı* bağlaçlarıyla, *içün* ve *ile* edatı ve *ek-eylem* yazımında zaman zaman bitişik yazımlar görülür.

1.3.1. Bazı Bağlaç Ve Edatların Yazımı

1.3.1.1. kim bağlacının bitişik yazımı

- *iṣ-kim* (إشِكِم) 5b/1

1.3. 1. 2. ki bağlacının bitişik yazımı

- *evvel-ki* (أُولُكِي) 102a /7, *kim-ki* (كِمَكِه) 77b/4, *ne-ki* (نَكِي) 6a/1, *ṣöyle-ki* (شَيْلُكِي) 32b/8

1.3. 1. 3. ile bağlacının bitişik yazımı

-IIA

- *anuḡıla* (أَنُوكِلَه) 53a/9, *ḡorlıḡıla* (خُورِلِغَلَه) 105b/5, *ḡılıcıla* (قَلْبِجِلَه) 143a/3
- *ḡücile* (كُوجِلَه) 99a/5, *ḡünile* (كُونِلَه) 128a/8, *kāfirile* (كَافِرِلَه) 131a/8

-IA

- *savaṣla* (صَوَاشِلَه) 71b/9, *taḡla* (طُكُلَه) 101a/1
- *berberile* (بِرْبِرِلَه) 21a/6

-ylA

- *kıraǵuyıla* (قِرَاغُيْلَه) 124a/7
- *birbiriyle* (بِرْبِرِيْلَه) 83b/8

1.3.1. 4. için edatının bitişik yazımı

- *anuñıçun* (أَنُوكِيچُون) 43a/1, *yayduǵıçun* (يَيْدُوغِيچُون) 75a/7
- *bilmegiçün* (بِلْمَهْكِچُون) 100b/7

1.3. 1. 5. Ek-fiilin bitişik yazımı

i- ek-fiili, bitişik yazımlarda eklendiği sözcüğün son ünlüsüne göre kalın veya ince ünlülü okunmuştur. Ek-fiilin eklendiği sözcük ünsüz ile bitiyorsa ya ek-fiilde değişiklik olmadan bitişik yazılmakta ya da ek-fiil düşmektedir. Sözcük ünlü ile bitiyorsa araya *y* bağlayıcı ünsüzü girmektedir.

IdI

- *aǵlarıdı* (أَغْلَارِيْدِي) 42b/5, *qalmışıdı* (قَالْمِشِيْدِي) 42b/4

-sA, IsA

- *şınarısañ* (صِنَارِسَاڭ) 101a/6, *varısa* (وَارِيْسَه) 5a/7, *varurısa* (وَارُرِيْسَه) 12a/4, *yaǵarısa* (يَغَارِيْسَه) 12a/9

iken

- *artarıken* (أَرْتَارِيكَنْ) 144a/4, *oynarıken* (أُوَيْنَهْرِيكَنْ) 69a/9

2.SES BİLGİSİ

2. 1. ÜNLÜLER

2. 1. 1. e / è / i

Kapalı *é*, Türk dilinin yazılı dönemlerinden beri açık *e* (*ä*) ve *i* sesleri ile beraber takip edilebilen bir ses olmasına rağmen hem imla hem fonetik açıdan tartışılabilmiş bir sestir. Bu konuda birçok bilim insanının çalışması vardır. Bu iki *e* sesinin birçok Türk lehçesinde, özellikle Türkiye Türkçesinde birbirine karıştığı ve bu durumun da farklı yorumlara sebep olduğu görülmektedir. W.Thomsen Göktürkçede dokuzuncu bir ünlünün mevcut olduğunu söylemiş (Caferoğlu 2000: 131), Räsänen ise Ana Türkçedeki iki *e* sesinden bahsederek bunlardan birinin daha geniş *e* (*ä*), diğerinin daha dar *e* (*é*) olduğu sonucuna varmıştır (Tekin 1995: 27). Türk dilinin eski yazılı belgelerinden olan Orhun-Yenisey abidelerinde aynı sözcüğün hem *i* hem de *é* ile yazılmış olduğunu görmek mümkündür. Bu konuda özellikle Orhun abidelerinin *i*, Yenisey abidelerinin *é* tarafında olduğu ve bu ses değişiminin bir lehçe farklılığı olarak kabul edilebileceği söylenmektedir. Alman filologu A.V.Gabain bu konuda: *él- il, ésit- işit, és-, iş, éyém- iyin, ét- it-, éw - iw, vs.* örneklerini vererek “Yenisey Run yazılarında ve Brahmi yazmalarında *é* ünlüsü gösterilmiştir, o hâlde bu ses Eski Türkçede vardır” der (Gabain 1988: 258). Ayrıca W.Thomsen’e dayanarak arkadamak ünlüsü *a*’nın ön damakta açık *e*’ye (*ä*) tekabül ettiğini söyleyerek, bu sesler dışında bir de kapalı bir *é* sesinin varlığını söyler (Gabain 1988: 258).

i~é ve é~i değişimi karşılıklı olarak Türk dilinin her döneminde görülmektedir. Bu durum Göktürk ve Uygur Türkçelerini takip eden Karahanlı, Harezmi-Kıpçak ve Çağatay dönemlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Karahanlı dönemi eserlerinde aynı kelimenin hem *é* hem *i* ile yazıldığı görülmektedir. R.R.Arat, kapalı *é*’yi kabul etmezken, B. Atalay kapalı *é*’yi göstermiştir (Arat 1992: 120; Atalay 1999: 98). J. Eckmann, “Harezmi Türkçesi” makalesinde kapalı *é* ile okunması gereken kelimelerin listesini bile vermiş, M. Argunşah, Mu’înü’l-Mürîd Mukaddimetü’l-Edeb, Nehcü’l-Ferâdis ve Kısasü’l-Enbiya gibi Harezmi dönemine ait eserlerdeki kapalı *é* sesli kelimeleri tablolar hâlinde göstermiştir (Eckmann 2003: 6-

7; Arğunşah 2006). Z. Korkmaz Eski Türkçedeki kapalı *é* sesinin bir lehçe özelliği ifade ettiğini ve Oğuz Türkçesine özgü bir belirti olduğunu ve bu sesin daha çok Oğuz Türkçesi tarafından benimsendiğini söylemektedir (Korkmaz 1979: 67-77). Bu ses, çağdaş Azerbaycan, Türkmen, Türkiye, Gagavuz yazı dillerinde ve ağızlarında yaygın kullanılmaktadır. Bununla birlikte, aslı kapalı *é* sesinin Oğuz grubu dışında Türkçenin en eski lehçeleri gibi kabul edilen Saka ve Hâlaç Türkçelerinde ayrıca Karluk ve Kıpçak grubu lehçelerde de kullanıldığı görölmektedir.

Tarihî dönemler ve metinlerdeki kapalı *é* sesinin durumu ve transkripsiyonu meselesi Marcel Erdal, Semih Tezcan, Emine Yılmaz, Musa Duman, Timur Kocaoğlu gibi bilim insanları tarafından ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, tarihî dönemlere ait metinlerin transkripsiyonunda kapalı *é* sesinin varlığı ile ilgili problemlere, bu sesin ihmal edildiğine değinilmiş ve örneklerle kapalı *é* sesinin kullanımını gösterilmiş ve eski imladaki tutarsızlıklardan bahsedilmiştir (Erdal 2004: 52; Tezcan 1994: 11; Yılmaz 1991: 151-165; Duman 1999: 65-103; Kocaoğlu 2003: 266-281). Eski Türkçe alanında yapılan yayınlarda kapalı *é* genellikle *i* ile gösterilmiştir. Bu ses günümüzde yapılan yayınlarda ise *é* ile okunmaya başlanmıştır. Talat Tekin ve Ceval Kaya *i* ile okurken James Russell Hamilton ve Erhan Aydın *é* ile okumuştur. (Tekin 2008; Kaya 1994, Hamilton 1998; Aydın, 2012)

Nehcü'l-Feradis ve bahsedilen diğer eserlerde geçen *ékinç*, *ékki*, *méni*, *kéç-*, *tép*, *kéçe*, *té-*, *éllig*, *béreyin*, *éw*, *héç* vs. kelimelerdeki kapalı *é*'nin tarihî Oğuz Türkçesinde ve çağdaş Oğuz lehçelerinde sürekli *é*'den *i*'ye veya *i*'den *é*'ye geçerek değiştiği görölmektedir. Kapalı *é* Oğuz Türkçesinde, diğer birçok tarihî ve çağdaş lehçelerde olduğu gibi ya tek heceli sözcüklerde ya da sözcüğün ilk hecesinde bulunmaktadır.

İncelediğimiz metinde Eski Türkçede kök hecedeki *é* (*kapalı e*)'li sözcüklerin *é*, *e*, *i*, *e~i* 'li şekilleri kullanılmıştır. Metnimizde *é* sesi harf ve üstün ile *e* sesi harf veya üstün ile, *i* sesi ise harf veya esre ile birlikte kullanılarak karşılanmıştır. Kapalı *é* ile okuma eğilimi arttığından biz de kapalı *é* ile okuduk. Ayrıca Oğuz Türkçesi Eski Türkçenin bire bir devamı olmamasına rağmen biz Türk dilinin bütönlüğu içinde daha eskiye gitmek gerektiğinden Eski Türkçedeki kullanımlara da baktık.

Eski Türkçedeki kapalı *e*'li sözcüklerden, metnimizde *é*, *e* ve *i* ile yazılanlar Türkiye Türkçesinde bazen *e*'li bazen *i*'li kullanılmaktadır. Buna göre metnimizdeki durum şöyledir:

ET	KM
<i>él</i> <i>kéç-</i> <i>té-</i> <i>bér-</i> <i>yél</i>	<i>él</i> 3a/6 ~ <i>e</i> l 125a/3 ~ <i>il</i> 2b/1 <i>géc</i> 20a/4 ~ <i>geç-</i> 51a/8 ~ <i>giç-</i> 115b/5 <i>dé-</i> 1b/8 ~ <i>de-</i> 108a/8 ~ <i>dí-</i> 53a/4 <i>vér-</i> 97b/1 ~ <i>ver-</i> 31a/6 ~ <i>vir-</i> 34b/1 <i>yél</i> 3b/6 ~ <i>yel</i> 5a/5 ~ <i>yil</i> 13b/4

ET	KM
<i>çeri~ çeri</i> <i>ét-</i> <i>evét</i> <i>géce</i> <i>gérü</i> <i>éşidil-</i> <i>éşit</i> <i>két-</i> <i>yér</i>	<i>çeri</i> 92b/8 ~ <i>çeri</i> 2a/3 <i>ét-</i> 4b/1 ~ <i>et-</i> 39b/6 <i>evét</i> 65a/2 ~ <i>evet</i> 15a/8 <i>géce</i> 6a/3 ~ <i>gice</i> 15b/5 <i>gérü</i> 135b/1 ~ <i>gerü</i> 13b/7 <i>eşidil-</i> 25a/7 ~ <i>işidil-</i> 128b/2 <i>eşit-</i> 97a/2 ~ <i>işit-</i> 14a/1 <i>get-</i> 137b/5 ~ <i>git-</i> 3b/1 <i>yer</i> 4a/4 ~ <i>yir</i> 42a/1

ET	KM
<i>béş</i> <i>kéçi</i> <i>yé-</i> <i>yégrek</i> <i>yémiş</i> <i>yétiş-</i> <i>yétti</i>	<i>beş</i> 12b/1 <i>kéçi</i> 7b/5 <i>ye-</i> 1b/6 <i>yegrek</i> 127b/4 <i>yemiş</i> 1b/7 <i>yetiş-</i> 45b/7 <i>yedi</i> 42b/2

Asılları *i* ile yazılan Arapça ve Farsça kökenli bazı sözcükler metnimizde *e*, *i* ve *é* ile yazılmıştır:

Aslı	KM	TT
<i>elem</i> <i>hile</i> <i>ištiha</i> <i>ilyas</i> <i>sel</i>	<i>élem</i> 34b/9 <i>héle</i> 143a/4 <i>eštiha</i> 86b/6 <i>élyas</i> 87b/2 <i>sel</i> 25a/6 ~ <i>sél</i> 32b/8	<i>elem</i> <i>hile</i> <i>ištiha</i> <i>ilyas</i> <i>sel</i>

<i>tez</i>	<i>tez</i> 72b/5 ~ <i>téz</i> 85b/6	<i>tez</i>
------------	-------------------------------------	------------

Tabloda yabancı asıllı “tez” ve “sel” sözcüklerinin ikili yazılışı bu dönemdeki *é* sesine örnek teşkil etmektedir.

Dönemle ilgili ele aldığımız eserlerde *é* sesi belli prensiplere göre okunduğundan karşılaştırma yapma gereği duymadık.

2. 1. 2. Ünlü Uzunlukları

Türkçede uzun ünlülerin olup olmadığı ve birincil uzun ünlüler araştırmacılar tarafından sürekli tartışma konusudur.

Orhun ve Yenisey Kitabeleri ile diğer runik harfli yazılı belgelerde, ilk hece ünlülerinin tamamı yazıda ayrı bir işaretle gösterilmemiştir. Ayrı bir işaretle temsil edilen birinci hece ünlüleri, uzun ünlü olarak değerlendirilmiştir (Tuna 1960: 217; Tekin 1975: 113). Eski Uygur metinlerinde, belirli kelimelerdeki asli uzun ünlüler, düzenli olmamakla birlikte, eşit ikiz ünlülerle (*aa, ii, oo, öö, uu, üü*) gösterilmiştir. Benzer örneklere, günümüz Kırgız yazı dilinde de rastlanır (Başdaş 2002: 67). Arap harfli tarihî metinlerde alfabenin ünlüler açısından yetersiz oluşu ve imlâ birliğinin olmayışı, bu metinlerdeki uzun ünlülerin tespitini güçleştirmiştir. Yakut ve Türkmen lehçelerinde sistemli olarak korunan asli uzun ünlüler, Yakutçada çoğunlukla yükselen diftong (*ie, uo, üö*) biçiminde, Türkmen Türkçesinde ise sadece uzun ince-*dar* ünlülerin bir kısmı (*i, ü*), alçalan diftong (*iy, üy*) olarak yazıda gösterilir. Düz-*ince* ünlüler dışındaki asli uzunluklar, Türkmen Türkçesinde korunduğu hâlde yazıda ayrı bir işaretle gösterilmemiştir. Yazıda gösterilmeyen uzun ünlülerin varlığı, sözlüklerden ve konuşma dilinden anlaşılmaktadır. Asli uzun ünlüler, Türkiye Türkçesi ve diğer pek çok lehçede sistemli olarak korunamayıp zamanla kısalmış ve kısa ünlülerle karışmıştır. Bununla birlikte asli uzun ünlülerin kısaldığı dil, lehçe ve ağızlarda, düzensiz ve dağınık bir şekilde de olsa, asli uzunlukların kalıntılarına rastlamaktayız (Tekin 1975: 35).

“Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde elif, vav ve ye ünlüleri ile med ve dik üstün işaretlerinin kullanılmasıyla ünlü uzunlukları arasında imla-fonoloji açısından bir ilişki vardır. Bu harf ve işaretlerin kullanılması her zaman bir uzunluk belirtisi sayılmamalıdır, ancak Türkçedeki asli uzunlukların özellikle kök hecede *āç* ‘aç’, *ād* ‘isim’, *vār*, *īn* ‘in, höyük’ şeklinde gösterilmesi, birer ses değeri taşıyan işaretler niteliğindedir (Korkmaz 2005: 497-499).”

İncelediğimiz metinde de medli elif ile; bal (بَال) 1b/8, dutsağ (دُوتَسَاقُ) 61a/4, ötreli vav ile; kamu (قَامُو) 96a/2, şaru (صَارُو) 41b/7, yukaru (يُوقَارُو) 7b/1 gibi işaretler *elif* (ل) *vav* (و) ve *ye* (ي) harfleri ile birlikte uzun ünlülü olmayan sözcüklerde kullanılmıştır. Bu nedenle bu tür kullanımlar uzunluk göstergesi olarak değerlendirilmemelidir.

Metnimizde birincil uzun ünlülü sözcüklerde kök hecedeki uzun ünlüyü izleyen ünsüzün ötümlüleşmiş olmasına bakarak, kök hecede uzun ünlülerin izlerinin görüldüğü söylenebilir. Tek heceli sözcüklerde ünlüyle başlayan bir ek almadığı ya da kendinden sonra ünlüyle başlayan bir sözcük gelmediği hâlde, sözcüğün ünsüzü, ötümlüleşmişse bu, uzunluğa işaret eder. Metnimizdeki örnekler şunlardır:

ET	KM
<i>āc</i>	<i>ac</i> 99b/6
<i>āt</i>	<i>ad</i> 13a/2
<i>ōt, hōt</i>	<i>od</i> 11b/5
<i>kūrt</i>	<i>ḳurt</i> 9a/2
<i>ūçuz</i>	<i>ucuz</i> 18b/8
<i>yēti</i>	<i>yedi</i> 42b/2

Ele aldığımız metinlerdeki aslı uzun ünlü taşıyan örneklerin yazılışı aşağıdaki gibidir:

Araştırmacılar ele karşılaştırma yaptığımız bu metinleri koydukları ilkelere veya

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>aç</i> 333	<i>āc</i> 4a-3	<i>aç</i> 19-13	<i>aç</i> 102a/12	<i>ac</i> 2251	<i>ac</i> 99b/6
<i>ḳurd</i> 1459	<i>ḳurd</i> 48a-6	<i>ḳurd</i> 23-9	<i>ḳurt</i> 40a/19	<i>yidi</i> 267	<i>ḳurt</i> 9a/2
<i>yidi</i> 146	<i>yidi</i> 37a-5		<i>yēdi</i> 2a/17		<i>yedi</i> 42b/2

metnin yazımına bağlı kalarak farklı ilkelerle okumuşlardır. Biz de uzun ünlüyü işaret etmeksizin metnin yazımına bağlı kaldık.

2. 1. 3. Ünlü Uyumları

2. 1. 3. 1. Kalınlık-İncelik Uyumu

İncelediğimiz metin kalınlık-incecik uyumu açısından oldukça tutarlıdır. Yazımda bitişik yazılan *ile*, *içün* edatları kalınlık-incecik uyumuna göre okunmuştur:

- *anuşıla* 53a/9, *horlıgıla* 105b/5, *kılıcıla* 143a/3, *gücile* 99a/5, *kırağuyıla* 124a/7, *haramiyile* 90a/9; *ağlarıdı* 42b/5, *qalmışıdı* 42b/4; *anuşıçun* 43a/1, *bilmegiçün* 100b/7, *yayduğıçun* 75a/7

Metnimizde *-ki* aitlik eki ve *-IİK*, *-IUK* isimden isim yapma ekleri kalınlık-incecik uyumuna uymuştur:

-ki aitlik eki

Metnimizde aitlik ekinin kullanıldığı ince ünlülü sözcükler şunlardır:

- *evvelki* 1b/1, *evdeki* 15a/1, *içindeki* 62a/7, *yerindeki* 75a/6

Metnimizde aitlik ekinin kullanıldığı kalın ünlülü iki örnek vardır ve bu örnekler de ekimiz kalın sıradan okunmuştur:

- *dağdağı* 103b/3, *yabandağı* 15a/1

Bu ekimizin metnimizde kalınlık-incecik uyumuna uyduğu görülmektedir.

-IİK isimden isim yapma ekleri

Türkçe sözcüklerde bu ek genellikle sözcük tabanının ünlüsüne göre kalınlık-incecik uyumu içerisindedir.

- *barışıklık* 65a/1, *bollık* 144b/7, *qaranlık* 13a/8, *katılık* 6a/5, *şayruluk* 6a/8
- *beglik* 43b/6, *çekirgelik* 6b/2, *dirlik* 13a/5, *ürkölük* 50a/3, *yücelik* 64b/8

Sadece ince ünlülü bir sözcükte bu ek kalınlık-incelik uyumuna uymamaktadır.

➤ *çekirgeliğ* 43b/2

Yabancı sözcüklerden sonrada sıkça kullanılan bu ek kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

- *fetretlik* 37a/4, *helâklik* 21a/6, *kesbsüzlik* 71a/1, *selametlik* 115b/8, *tendürüstlik* 107a/1
- *‘avānlik* 25a/1, *düşvârlık* 72b/6, *harâblık* 54a/9, *kahtlık* 19b/2, *rahatlık* 40b/3

Kalınlık-incelik uyumunu gösteren bu eklerin Oğuz Türkçesinin karşılaştırma yaptığımız diğer eserlerine göre durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-ki	<i>şifatındağı</i> 3830 <i>elündeğı</i> 3718	<i>uçmağdağı</i> 34b-11 <i>yarınkı</i> 8a-11	<i>yarınğı</i> 1-20 <i>gökdeki</i> 2131	<i>şadrındağı</i> 35b/9 <i>gökdeki</i> 98b/6 <i>içindeğı</i> 1b/11	<i>andağı</i> 1510 <i>kankı</i> 214	<i>dağdağı</i> 103b/3 <i>evvelki</i> 1b/1
-IİK	<i>yokluk</i> 2787 <i>menlik</i> 2454	<i>çoklığı</i> 45b-9 <i>yıglik</i> 43a-5 <i>*tağşirlik</i> 19b-5	<i>zârlık</i> 128-7 <i>âdemilik</i> 164-7 <i>*sâkılığın</i> 17-46	<i>acılığına</i> 105a/10 <i>*âcizliğa</i> 68a/6 <i>*bezirgânlık</i> 109b/6	-	<i>barışıklık</i> 65a/1 <i>beglik</i> 43b/6
-IIA	<i>şınmağıla</i> 4030 <i>işle</i> 1643	<i>alkışıla</i> 3b-9 <i>benümile</i> 24a-6	<i>cezâyıla</i> 13-34 <i>bâdeyile</i> 138-1	<i>adumıla</i> 28a/11 <i>beglerile</i> 36b//4	-	<i>anuğıla</i> 53a/9 <i>gücile</i> 99a/5

Tabloyu incelersek ele aldığımız eklerin karşılaştırma yaptığımız diğer eserlerde kalınlık-incelik bakımından kullanılışı metnimizle benzer özellikler göstermektedir. Yer yer dil benzeşmesine aykırı düşen bazı şekiller ortaya çıksa da (Bu örnekler * ile belirtilmiştir) ele aldığımız tüm eserler dil benzeşmesi bakımından uyuma girmiş gözükmektedir. Uyum dışı örnekler ise genellikle Arapça ve Farsçadan geçme yabancı asıllı sözcüklere **-IİK** ekinin gelişinde göze çarpmaktadır.

2. 1. 3. 2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu

2.1.3.2.1. Sözcük kök ve gövdelerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu

Türkçe ses yapısının temelini oluşturan düzlük-yuvarlaklık uyumunu Muharrem Ergin “Dudak uyumunda, sonra gelen önce gelene tabi olduğu için düzlük-yuvarlaklık uyumunda kelime köklerinde sonraki hecelerin durumunu ilk hecenin vokali tayin eder (Ergin 2011: 73).” şeklinde açıklar. Oğuz Türkçesinde ve Klasik Osmanlı Türkçesi dönemlerinde ise bu tanıma uygun olmayan bir durum söz konusudur. Bu duruma sebep olarak *-g* ünsüzünün düşmesi ve kendinden önceki düz ünlüyü yuvarlaklaştırması, dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisi ve Eski Türkçede de dudak uyumuna girmeyen kelimelerin bu durumlarını Oğuz Türkçesinde ve Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de bu uyumsuzluklarını devam ettirmesi gibi etkenler sayılabilir.

- **Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Bulunmayan Kelime Tabanları**

Sözcük kök ve gövdelerindeki düzlük-yuvarlaklık bakımından uyumsuzluk metnimizde de bazı örneklerde görülmektedir.

Kalın ünlülü kelimeler:

- *ağu* 53b/9; *altını* 22b/5, 76a/9; *aruğ* 14b/1, 41a/4, 43a/3; *banbu(ğ)* 100b/9; *batusından* 9a/7, 9b/6, 141b/5; *karlağuş* 137b/4; *kırağı* 16a/3, 115b/6; *kızamuk* 29a/1; *şaru* 41b/7; *tarudan* 99b/9; *yavuz* 6a/9, 23b/4, 61b/6; *yılduz* 7b/6, 7b/7, 8a/4
- *kurı* 41a/5, 43b/8, 44b/5; *kurı-ya* 61b/1, 142a/9; *kuzı* 24b/4, 62b/2, 74b/2; *uğrı* 6a/6, 7a/3, 10a/1

İnce ünlülü kelimeler:

- *bitün* 65a/6, 74b/3; *çiseğü* 115b/6; *eksük* 4a/5, 5a/2, 6b/3; *eyü* 4a/1, 7b/3, 11a/1; *gerü* 13b/7, 135b/1; *girü* 25a/1, 77b/3, 99a/3; *icün* 102a/5; *içün* 120b/4; *ikindüden* 113b/4; *kendü* 34b/8, 69a/9, 71b/8; *keşür* 102a/5

➤ *gümüşi* 22b/6, 76a/9; *köti* 137b/8; *öriye* 43a/4; *süci* 23a/3, 26b/5, 52b/4

Dudak uyumu bulunmayan kelimelerin karşılaştırdığımız eserlerdeki durumu aşağıdadır:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>alu</i> 6485 <i>kendü</i> 34	<i>degül</i> 19a-13 <i>buld</i> 31a-5	<i>altun</i> 8-25 <i>berü</i> 12-38	<i>ağduķ</i> 143a/17 <i>āgu</i> 13b/20 <i>berü</i> 45b/4	<i>acu</i> 3312 <i>ķurı</i> 262	<i>āgu</i> 53b/9 <i>bitün</i> 65a/6

Tablodaki örnekleri incelediğimizde dudak uyumuna uymayan kelime tabanları karşılaştırma yaptığımız metinlerde de karşımıza çıkmaktadır.

- **İki Şekilli Kelime Tabanları**

Metnimizde bazı kelimelerin hem düz hem de yuvarlak ünlü ile yazıldığı görülmektedir:

Kalın ünlülü kelimeler:

➤ *dumağı* 13b/2 ~ *dumağı* 44b/3, 138a/2; *ķurtulalar* 72a/6 ~ *ķurtıla* 133b/3; *ķuruya* 8b/1, 34b/1, 110b/9 ~ *ķurı* 41a/5, 43b/8, 44b/5; *ķanlacıķ* 5a/1 ~ *ķanlacuķ* 87a/4; *yıldırım* 11a/8, 11a/9, 22a/2, 22a/9, 22b/1, 28b/6, 37a/1, 37a/2, 48b/6, 48b/7, 59a/3, 59a/4, 69a/7, 69a/8, 69a/9, 81b/5, 81b/6, 94a/8, 94a/9, 134b/3, 144a/7 ~ *yıldurum* 108b/1, 108b/2, 121a/7, 121a/8, 134b/2

İnce ünlülü kelimeler:

➤ *ķiseğı* 41b/1 55b/4 62b/8 92a/6 ~ *ķiseğı* 115b/6; *semirse* 30a/7 ~ *semüre* 27b/6, *semürür* 62b/3; *semiz* 26b/5 ~ *semüz* 1b/6, 86b/8; *yürümege* 41b/7, *yürürken* 54b/6, *yürüye* 8b/1, 58b/2, 65a/3, 109a/9, 115b/2, 123a/1 ~ *yüriye* 81b/9

2.1.3.2.2. Eklerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Kelime köklerinde düzlük-yuvarlaklık uyumunda sonraki hecelerin durumunu ilk hecenin ünlüsü belirler. Eklerde de durum buna benzerdir. “Köklerle eklerin birleşmesinde ise ekin vokalinin tayin eden vokal kökün son hecesindeki vokaldır. Kökün son vokali düz ise ekin vokali düzlük uyumuna göre, yuvarlak ise yuvarlaklık uyumuna göre tayin edilir. Kökün son vokalinden önceki vokallerin başka olması ekin vokaline tesir etmez (Ergin 2011: 74).” Fakat daha önceden de belirttiğimiz gibi Oğuz Türkçesinde ve metnimizin yazıldığı Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde sözcüklerde olduğu gibi eklerde de düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı pek çok durum vardır. Bu durumun sebebi, bazı eklerde ilk durumlarındaki uyumsuzlukların devam ettirmesi iken bazı eklerde ise; dudak ünsüzlerinin etkisi, -g ünsüzünün düşmesi, örneksime gibi sebeplerle ünlüler yuvarlaklaşmış ve dudak uyumuna aykırı bir durum söz konusu olmuştur.

- **Yuvarlak Ünlülü Ekler**
- **İyelik 1. çokluk eki + (U)muz**

Eski Türkçede, eklendiği sözcüğün ünlü durumuna göre her iki uyuma da girebilen bu ek, metnimizde kurallı olarak yuvarlak kullanılan eklerdendir. Bu sebeple düz ünlülü sözcüklerde uyum aykırılığı ortaya çıkarmaktadır. “Ek, genel olarak bütün Eski Anadolu metinlerinde yuvarlak olduğuna göre, ortaya çıkan bu uyum bozukluğu, -m'nin yuvarlaklaştırma etkisine bağlanan daha sonraki bir ses gelişmesi olarak kabul edilmelidir (Korkmaz 1973: 109).” Metnimizdeki örnekler şunlardır:

➤ *anamuz* 126b/2 *yulumuz* 6a/5, 48b/4, 94a/5

- **İlgi eki +(n)Uḡ**

Eski Türkçe devresinde ünlü uyumuna tabi olan ekin ünlüsü (Gabain 1988: 63) Oğuz Türkçesinde de sürekli yuvarlaktır (Timurtaş 1994: 34). Metnimizdeki örnekler şunlardır:

- *anlaruŋ* 2a/5, *anuş* 27a/6, *ayuş* 15a/9, *bularuŋ* 105a/4, *kışuş* 42b/9, *şabaţuş* 42b/5

- **Bildirme 3. teklik eki +dUr**

Metnimizde de sürekli yuvarlak ünlü ile yazılan bu eki Zeynep Korkmaz “tur-yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden çıkan bu ek, ekleşmiş –dur şeklindeki kullanılışında, dil benzeşmesine göre inceli kalınlı şekillere girebildiği hâlde, yapısından gelen yuvarlaklık dolayısıyla –durur yalın ya da –dur /-dür ekleşmiş şekillerinde, dudak benzeşmesine aykırı durumunu devam ettirmiştir (Korkmaz 1973: 113)” şeklinde açıklamıştır:

- *aydur* 1b/3, *budur* 27a/2, *degildür* 126a/7, *eyüdü* 1b/7, *eylüdü* 118a/6

- **İsimden yokluk ismi yapma eki +sUz**

Eski Türkçede dudak uyumuna uyan bu ekin (Gabain 1988: 36) Oğuz Türkçesi döneminde ünlüsünün yuvarlaklaşarak uyum dışına çıkması +IU ekini örneksime etkisiyle olmuştur (Timurtaş 1981: 34) ve metnimizde de kurallı olarak uyum dışında kalmıştır:

- *belürsüz* 13a/2, *ıssuz* 47b/8, *қаpaқsuz* 17a/7, *sebebsüz* 63b/6, *vaқtsüz* 43b/2

- **İsimden sıfat yapma eki +IU**

Eski Türkçede düzlük-yuvarlaklık içinde olan (Gabain 1988: 36, 44) bu ek metnimizde daima yuvarlak ünlülüdür. “Eski Türkçeden daha eski çağlarda düz ve yuvarlak şekilleriyle kullanılan +lığ/ +lig sıfat ekinin son sesindeki -ğ/ -g ünsüzünün erimesiyle meydana gelen bu ek türü, bir ara ses evresinden geçerek kaybolan -g’ nin geride kalan ünlüyü yuvarlaklaştırması sebebiyle, Oğuz Türkçesi metinlerinde dudak benzeşmesine aykırı bir durum almıştır. Bu ses yapısı ile +lu/+lü eki, Eski Türkçeden Türkiye Türkçesine uzanan tarihî gelişme çizgisi üzerinde bir orta evreyi temsil etmektedir. Daha sonraki devirlerde dudak benzeşmesi bakımından yeniden uyuma girecektir (Korkmaz 1973: 110).” Metnimizdeki örnekler şunlardır:

➤ *adlu* 21b/7, *ayağlu* 2a/8, *bellü* 47b/7, *bulutlu* 29b/4, *dürlü* 14b/6, *gizlü* 19a/2

- **İsimden isim yapma eki +AcUK**

Metnimizde tek yerde geçen bu ek yuvarlak ünlülüdür:

➤ *azacuğ* 5a/1, 5b/5

- **İsimden isim yapma eki +AGU**

Metnimizde iki yerde geçen bu ek iki örnekte de yuvarlak ünlülüdür:

➤ *kırağu* 16a/3, 115b/6, *tumağu* 114b/3

- **İsimden isim yapma eki +sul**

İşlek olmayan eklerdendir. Oğuz Türkçesinde olduğu (Gülsevin 1997: 119) gibi metnimizde de yuvarlak ünlülüdür. Tek örneği vardır:

➤ *yoksul* 14b/6, 19a/5, 19b/2...

- **Fiilden isim yapma eki -gUn**

Oğuz Türkçesinde olduğu gibi (Timurtaş 1994: 79-80) gibi metnimizde de bu ekin ünlüsü yuvarlaktır:

➤ *kırgun* 14a/2, *sürgün* 108a/6

- **Fiilden isim yapma eki –mUr**

Çok fazla işlek olmayan bu ek Oğuz Türkçesinde olduğu gibi (Gülsevin 1997: 42) metnimizde de yuvarlak ünlülüdür. Tek örneği vardır:

➤ *yağmur* 3a/4, 4a/6, 7a/7...

- **Fiilden isim yapma eki – (U)k**

Eski Türkçe devresi ve Oğuz Türkçesinde olduğu gibi (Gabain 1988: 54; Timurtaş 1994: 29) metnimizde de bu ek yuvarlak ünlüdür:

- *açuḡ* 17a/6, *artuḡ* 62b/1, *ayruḡ* 88a/5, *bölük* 59b/7, *büyük* 2b/2, *çürük* 82a/5

- **Fiilden isim yapma eki –GU**

Dudak uyumu bakımından Eski Türkçe ile paralel giden bir ek türüdür. (Korkmaz 1973: 110) Oğuz Türkçesi sahasında da olduğu (Gülsevin 1997: 119) gibi metnimizde de yuvarlak ünlüdür:

- *çısıaḡ* 115b/6, *gözgü* 83b/1, *ḡayḡu* 13a/7, *sevgü* 116a/8

- **Fiilden fiil yapım eki – (U)r**

Bağlantı ünlüsündeki yuvarlaklık sebebiyle, kurallı olarak dudak benzeşmesine girmemiş olan eklerdendir. (Korkmaz 1973: 112) Metnimizde de bu ekte dudak benzeşmesi görülmez, ünlüsü daima yuvarlaktır:

- *belür-* 6b/4, *bişür-* 75b/4, *çevür-* 46a/9, *degür-* 19a/8, *degşür-* 137a/2

- **Sıfat fiil eki –dUK**

Oğuz Türkçesi döneminde olduğu gibi metnimizde ünlüsü yuvarlaktır:

- *bıraḡduḡı* 126b/7, *bulandūḡı* 87b/3, *dedükleri* 42b/3, *deprendūḡı* 86a/6, *didükleri* 41a/1

- **Zarf fiil eki –dUKçA**

-dUK geçmiş zaman sıfat-fiil eki ile –CA eşitlik ekinin birleşmesinden oluşan bu ek Oğuz Türkçesinde olduğu (Gülsevin 1997: 131) gibi metnimizde de yuvarlak ünlü ile yazılmıştır. Tek örneği vardır:

- *geldükçe* 42b/5

- **Geniş zaman eki –Ur**

Oğuz Türkçesinde olduğu (Timurtaş 2005: 52) gibi *-ur/-ür* geniş zaman ekinin *-ır/-ir* şekli metnimizde de yoktur:

➤ *açılır* 42a/6, *arturur* 113a/1, *belürür* 114b/3, *bildürür* 1b/2, *buyurur* 52b/9

- **Emir kipi 3. T.K. eki –sUn**

Eski Türkçe devresinden beri emir 3. Şahıs eki *-sun*'un (*eski şekli –zun-‘dur*) vokali daima yuvarlaktır. Eski Türkiye Türkçesinde varlığını muhafaza eden bu yuvarlaklık imlada son zamanlara kadar gitmiştir. (Timurtaş 2005: 49) Metnimizde üç örneği görülen bu ek daima yuvarlak ünlülü yazılmıştır:

➤ *dursun* 101a/1, *işlesün* 41b/3, *yemesün* 41a/7

Eklendiği sözcüğe devamlı yuvarlak ünlülü olarak eklenen bu eklerin karşılaştırdığımız metinlerdeki durumu aşağıdaki tablodaki gibidir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+(U)muz	<i>atumuz</i> 2013 <i>hissemüz</i> 215	<i>aramuzdan</i> 10b-4 <i>cānumuz</i> 10a-13	<i>cānumuz</i> 12-6 <i>derdümüz</i> 94-7	<i>adumuzı</i> 47b/10 <i>dostumuz</i> 22a/9	<i>şınuğumuzı</i> 3424 <i>birümüz</i> 3639	<i>anamuzı</i> 126b/2 <i>yılmuz</i> 6a/5
+(n)uŋ	<i>açlaruŋ</i> 2021 <i>*işüŋ</i> 217 <i>*işij</i> 314	<i>bunlaruŋ</i> 10b-1 <i>ördegüŋ</i> 14a-7	<i>atuŋ</i> 9-27 <i>işüŋ</i> 13-51	<i>ağunuŋ</i> 173b/4 <i>ābidüŋ</i> 139a/14	<i>bunlaruŋ</i> 1634 <i>güneşüŋ</i> 2252	<i>anuŋ</i> 27a/6 <i>bularuŋ</i> 105a/4
+dUr	<i>şagdur</i> 5430 <i>birdür</i> 3168	<i>ıraçdur</i> 62b-1 <i>işdür</i> 42b-1	<i>vardur</i> 9-17 <i>gizlüdür</i> 285-7	<i>‘ācizdür</i> 10b/3 <i>defdür</i> 204b/2	<i>vardur</i> 206 <i>bigidür</i> 81	<i>budur</i> 27a/2 <i>degildür</i> 126a/7
+sÜz	<i>şadsuz</i> 1297 <i>dilsüz</i> 4371 <i>*ansız</i> 508 <i>*sensiz</i> 397	<i>vahtsüz</i> 30b-5 <i>dibsüz</i> 31b-1	<i>vefäsuz</i> 20-05 <i>sensüz</i> 134-5	<i>delüginsüz</i> 97b/11 <i>elsüz</i> 141a/20	<i>şusuz</i> 4161 <i>gözsüz</i> 1690	<i>issuz</i> 47b/8 <i>belürsüz</i> 13a/2
+IU	<i>aşşılı</i> 4519 <i>gizlü</i> 3218	<i>şatlu</i> 37b-11 <i>gizlü</i> 23a-1	<i>ağızlu</i> 117-5 <i>gizlü</i> 6-32	<i>adlu</i> 19a/20 <i>yamalu</i> 283b/12	<i>datlu</i> 481 <i>bellü</i> 2883 <i>*bağlı</i> 575	<i>ayağlı</i> 2a/8 <i>bellü</i> 47b/7

					<i>*sevgüli</i> 658	
+AcÜK	-	-	-	<i>azacuk</i> 91b/13	-	<i>azacuk</i> 5a/1
+AGU	-	-	-	-	-	<i>kırağı</i> 16a/3 <i>tımağı</i> 114b/3
+sul		<i>yoğsul</i> 25b-13	<i>yoğsul</i> 2-15	<i>yoğsul</i> 233b/21	<i>yoğsul</i> 1348	<i>yoğsul</i> 14b/6
+GÜn	<i>şaşkun</i> 1549 <i>yorgun</i> 790	-	-	<i>azgın</i> 54a/15	-	<i>kırgın</i> 14a/2 <i>sürgün</i> 108a/6
-mUr	-	<i>yağmur</i> 42b-14	<i>yağmur</i> 175-1	<i>yağmur</i> 42b/3	<i>yağmur</i> 457	<i>yağmur</i> 3a/4
-GU	<i>şaygu</i> 630 <i>sevgü</i> 896	<i>yiygü</i> 21-b4 <i>sevgü</i> 60-b4	<i>şarğı</i> 173-4 <i>sevgülü</i> 26-30	<i>şalğı</i> 178b/11	<i>sevgüli</i> 658	<i>şısağı</i> 115b/6 <i>gözgü</i> 83b/1
-(U)r	<i>toğurdur</i> 1885 <i>içürür</i> 684	<i>geçür-</i> 8b-11 <i>bitür-</i> 38b-1	<i>artur-</i> 222-4 <i>içür-</i> 29-2	<i>bitürdi</i> 48b/19	<i>artur-</i> 1206 <i>bişür-</i> 771	<i>belür-</i> 6b/4 <i>bişür-</i> 75b/4
-dÜK	<i>olduğuyçun</i> 205 <i>gıtdüğine</i> 55	<i>sandüğün</i> 61b-8 <i>didüğün</i> 13b-13	<i>basduğı</i> 21-30 <i>şaldüğümüz</i> 90-3	<i>acıduğı</i> 107b/3 <i>dedüğü</i> 17b/13	<i>olduğımı</i> 3788 <i>itdüğü</i> 1636	<i>bulandüğü</i> 87b/3 <i>dedükleri</i> 42b/3
-dÜKçA	<i>yandırduçça</i> 3298 <i>yitdükçe</i> 512	<i>vardukça</i> 56b-13	-	-	<i>şurduçça</i> 284 <i>irdükçe</i> 2264	<i>geldükçe</i> 42b/5
-Ur	<i>arturur</i> 433 <i>virür</i> 2512	<i>doğınur</i> 34b-14 <i>bilürem</i> 21a-8	<i>ağlatur</i> 1863 <i>gelür</i> 6-6	<i>şururken</i> 52b/2 <i>çekişürler</i> 273b/12	<i>açılır</i> 1850 <i>şezginür</i> 62	<i>arturur</i> 113a/1 <i>belürür</i> 114b/3
-sÜn	<i>yıkmasun</i> 2346 <i>itmesün</i> 2860	<i>varsun</i> 12a-3 <i>itsünler</i> 39b-14	<i>artsun</i> 3-39 <i>eylesün</i> 7-27	<i>bağlamasun</i> 259b/8 <i>desünler</i> 34b/17	<i>olsun</i> 225 <i>gelsün</i> 3017	<i>dursun</i> 101a/1 <i>işlesün</i> 41b/3

Tabloda yuvarlak ünlülü eklerin karşılaştırdığımız eserlerdeki durumu gösterilmiştir. Ele aldığımız eserlerdeki durum KM ile aynıdır. Bu eserlerde Oğuz Türkçesinin diğer eserlerinde olduğu gibi yuvarlak ünlü ile yazılan eklerin bazıları ikili şekilde yazılmış olsa da eklerde genellikle bir yuvarlaklaşma hakimdir.

- Ünlüsü düzleşebilen yuvarlak ünlülü ekler
- Kalıplaşmış yön gösterme eki +ArU~ +ArI

Kalıplaşmış durumdaki “+aru/+erü” yön gösterme hâli eki, Eski Türkçedeki +ġaru/ +gerü ekinin Oğuz Türkçesindeki biçimidir. Anadolu sahasında/ Oğuz Türkçesi metinlerinde son sesi yuvarlak olan bu ek, metnimizde de genellikle yuvarlak ünlüsünü korumuş; ancak, iki örnekte düz ünlüyle tespit edilmiştir:

- *aḡ+aru* 143b/9, *il+erü* 113b/7
- *yuḡ+aru* 7b/1, 7b/4, 33b/4... ~ *yuḡarı* 42b/1, 117a/5

- **İsimden isim yapma eki +cUK+ ~ +cIk**

Oğuz Türkçesi metinlerinde sürekli yuvarlak ünlülü olan bu ek (Korkmaz 1973: 110) 5 yerde geçmektedir. Bu yerlerde 3 defa yuvarlak 2 defa düz ünlülü şekilleriyle kullanılmıştır:

- *ḡarıcuḡ* 42a/8, *taḡlacuḡ* 87a/4
- *oḡlancuḡ* 50a/9
- *taḡlacıḡ* 5a/1, *havacıḡ(ġ)* 104a/5

- **Zarf fiil eki -(y)UP**

“-(y)UP zarf-fiil eki bağlantı ünlüsünün *-b*, *-p* ünsüzlerinin etkisi altında yuvarlaklaşması sebebiyle Eski Türkçedeki şeklinden ayrılarak Oğuz Türkçesinde dudak benzeşmesine aykırı bir ek durumuna geçmiştir (Korkmaz 1973: 111).” Metnimizde yer yer *-b* yer yer *-p* ünsüzü ile yazılan bu ekin ünlüsü sadece 2 yerde düz geri kalan örneklerde ise yuvarlak ünlü ile yazılmıştır:

- *duḡıḡıp* 114a/4, *enip* 32a/8
- *alup* 88b/3, *çıḡup* 25b/3, *deḡsürüp* 137a/2
- *bulanup* 129b/2, *duḡılup* 64b/8

Aşağıdaki tabloda ünlüsü ara ara düzleşebilen yuvarlak ünlülü eklerin yani iki şekilli eklerin karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki durumları verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+ArÜ	<i>yuşaru</i> 2865 <i>ilerü</i> 4637	<i>yoşaru</i> 6a-5 <i>ilerü</i> 23a-1	-	<i>yuşaru</i> 40a/18 <i>içerü</i> 52b/1	<i>yuşaru</i> 1641 <i>ilerü</i> 1447 <i>*ilerü</i> 4035	<i>aşaru</i> 143b/9 <i>ilerü</i> 113b/7 <i>*yuşaru</i> 42b/1
+cÜK~+cIk	-	<i>oğlanuğ</i> 68a-2 <i>nesnecükleri</i> 8a-1	<i>hızırcuğ</i> 1231 <i>tuğıcuğum</i> 1311	<i>oğlanuğı</i> 40a/18 <i>nesnecük</i> 162b/14	<i>bardacuğ</i> 4000 <i>siñecük</i> 96	<i>karıcuğ</i> 42a/8 <i>*tañlacıđ</i> 5a/1
-(y)UP	<i>şapup</i> 1798 <i>içüp</i> 813 <i>*durmayıp</i> 850 <i>*dikip</i> 813	<i>āşub</i> 4a-2 <i>diyüb</i> 21a-1	<i>alup</i> 744 <i>işidüp</i> 31	<i>bağlayup</i> 3a/8 <i>tutup</i> 4b/1	<i>aşup</i> 253 <i>idüp</i> 382 <i>*olıbıdı</i> 869 <i>*turbıdı</i> 1.333	<i>dutışıp</i> 114a/4 <i>enip</i> 32a/8 <i>*çıķup</i> 25b/3 <i>*değşürüp</i> 137a/2

Tablodan çıkan sonuç; inceleme yaptığımız eserlerde bu eklerin, genel itibarıyla Oğuz Türkçesi devresindeki ses yapılarını muhafaza etmesi, ekseriyetle ünlüleri yuvarlak olmakla birlikte yer yer düzleşmeye başlaması ve uyuma girmesidir.

- **Düz Ünlülü Ekler**
- **İyelik 3. T.K. +(s)I(n)+**

Metnimizde bu ek daima düz ünlülü şekliyle kullanılmış ve dudak uyumuna uymamıştır. “Ekteki vokal daima düzdür, imlası değişmeksizin son zamanlara kadar devam etmiştir (Timurtaş 2005: 53).” Metnimizdeki örnekler şunlardır:

- *adı* 13a/2, *ağacı* 71b/5 *ağrısı* 17a/2, *anası* 126b/4, *arasında* 3b/7, *batusında* 141a/6

- **Belirtme eki +(y)I**

Belirtme eki *-ı*, *-i* metnimizde hep düz olarak kullanılmakta ve düzlük-yuvarlaklık uyumundaki uyum dışı durumunu devam ettirmektedir. “Eski Türkçede, isimlere gelen akuzatif eki olan *-đ*, *-g*; yuvarlak vokalli kelimelerde kullanıldığı zaman *-(u)đ*, *-(ü)g* şeklindedir. Eski Türkiye Türkçesinde ise daima *-ı*, *-i* şeklindedir.

Müteakip yüzyıllarda vokal ahengine uymakla beraber imlası son zamanlara kadar klişe olarak *-ı, -i* şeklinde devam etmiştir (Timurtaş 2005: 52).” Metnimizdeki örnekler şunlardır:

- *bunları* 129b/3, *begi* 116a/5, *hāriciyi* 108a/4, *kal'ayı* 75a/6, *sağsıyı* 100a/3, *şuyı* 31b/3

- **Birliktelik eki +(y)IIA**

Bu ek metnimizde daima düz ünlülü şekliyle kullanılmıştır:

- *anuçıla* 53a/9 , *gücile* 99a/5, *ilile* 107a/8, *kılcıla* 143a/3, *ölümile* 85b/4, *yelile* 42b/6

- **İsimden İsim Yapma Eki +IIK**

İsimden soyut isimler türeten bu ek (Korkmaz 1973: 115) metnimizde genellikle düz ünlülü kullanılmıştır:

- *beglik* 43b/6, *çekirgelik* 6b/2, *ürkülük* 50a/3, *varlık* 133a/4, *yağılık* 21a/6

- **Aitlik eki +KI**

Aitlik eki, “Eski Türkçede ekin +ki ve +kı olarak iki şekli vardır. +kı şekli Oğuz Türkçesinde de görülür. Hatta Batı Türkçesinin bu ilk devrinde ekin kalın şeklinin başındaki konsonantın ötümlüleşip yumuşadığı (k>ğ) bile olmuştur (Ergin 2004: 163).” bu özelliklerini metnimizde de devam ettirmektedir:

- *dağdağı* 103b/3, *evvelki* 1b/2, *kanķı* 8a/4, *özdekine* 128b/4, *yabandağı* 15a/1, *yerindeki* 75a/6

- **İsimden isim yapma eki +CI**

Metnimizde sadece iki yerde geçen bu ek kullanıldığı yerlerde Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesinde olduğu (Gabain 1988: 43; Gülsevin 1997: 115-116) gibi daima düz ünlülüdür:

➤ *yolcu* 51b/6, *ekinci* 27b/4

- **Öğrenilen geçmiş zaman eki –mİş**

“Eski Türkçede ekin içindeki vokal, kökün vokaline uyup yuvarlaklaşabildiği hâlde bu devrede düzdür (Timurtaş 2005: 54).” Bu ek metnimizde de daima düz ünlüdür.

➤ *bitmiş* 138b/8, *demiş* 89b/9, *ekilmiş* 143b/4, *etmişdür* 63a/1, *gelmişdür* 126b/2

- **Gelecek zaman eki –(y) IsAr**

Oğuz, Türkmen ve Kıpçak unsurlarının geliştirdiği Türk dili kollarında görülen bu ek, Oğuz Türkçesi devrinde olduğu gibi metnimizde de ilk ünlüsü bakımından dudak benzeşmezliğine sebep olan bir ektir:

➤ *olısar* 22a/1, *geliser* 138a/4

- **Görülen geçmiş zaman 3. T.K. eki –dİ**

Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesine paralel olarak (Gabain 1988: 80; Timurtaş 1994: 120) görülen geçmiş zaman 3. Teklik kişi eki, düz-dar ünlülü şeklini devam ettirmiştir:

➤ *aydı* 12b/7, *kaldı* 42b/7, *kodı* 27a/6, *oldı* 16a/2, *urdı* 53b/5

- **Fiillerde 2. T.K. eki –sIn**

Zamir kökenli olan bu ekteki ünlü Oğuz Türkçesi döneminde olduğu gibi (Timurtaş 2005: 54) metnimizde de daima düz ünlüdür:

➤ *dutasın* 5b/1, *e(d)esin* 75a/1, *kılasın* 113b/4, *kozasın* 99b/8

- **Zarf fiil eki –(y)IcAK**

Bu ekin Oğuz Türkçesi döneminde ve metnimizde daima düz ünlü ile yazılmasını Zeynep Korkmaz şu şekilde açıklamıştır: “Önses ünlüsü düz-dar durumunu koruduğundan, Eski Anadolu Türkçesinde istisnasız olarak dudak benzeşmesine girmemiş bir ek türüdür (Korkmaz 1973: 117).” Metnimizdeki örnekler şunlardır:

➤ *deprenicek* 98a/4, *geçicek* 11a/4, *gelicek* 41a/9, *olıcağ* 36b/1, *varıcağ* 77b/2

- **Zarf fiil eki –(y) IncA**

Eski Türkçedeki şekli *-gınca*, *-gince* olan ve vokali daima düz olan (Timurtaş 2005: 55) bu ek metnimizde 2 yerde geçmiş ve düz ünlülü kullanılmıştır:

➤ *çıgınca* 114a/9, *varınca* 114a/8, 143b/9

- **Zarf-fiil eki –(y)IncAK**

Metnimizde 1 yerde geçen bu ek düz ünlülü şekliyle kullanılmıştır:

➤ *varıncağ* 27a/5

Yapılarından gelen özelliği korumuş olmaları dolayısıyla yuvarlak sıradan ünlü taşıyan kelimelere eklendikleri zaman da hep düz olarak eklenen eklerin karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+(s)I(n)+	<i>balı</i> 1086 <i>ıssısı</i> 2703 <i>işi</i> 3212	<i>boynı</i> 9a-6 <i>sevgüsü</i> 12b-2	<i>şoñı</i> 13-33 <i>kimisi</i> 9-2	<i>kıızı</i> 3a/13 <i>oķı</i> 47b/13 <i>*çöpini</i> 168b/19 <i>*çöpünü</i> 125a/4	<i>ķapusunda</i> 59 <i>nicesi</i> 65 <i>*sözünü</i> 137	<i>ağacı</i> 71b/5 <i>batusında</i> 141a/6
+IIA	<i>alla</i> 2711 <i>cānyla</i> 5833 <i>işle</i> 1643	<i>ağaccuğıla</i> 22b-10 <i>benümle</i> 13b-2	<i>başile</i> 288-2 <i>bādeyile</i> 138-1	<i>fāzluñıla</i> 43a/8 <i>gözile</i> 41a/18	<i>ıışķıla</i> 165 <i>dilile</i> 164	<i>anuñıla</i> 53a/9 <i>gücile</i> 99a/5
+IIIK	<i>şaşılık</i> 1528 <i>menlik</i> 2454 <i>*yoķluk</i> 2787 <i>*eyülüg</i> 4218	<i>açlık</i> 32b-5 <i>dirilik</i> 45b-8	<i>toğrulık</i> 65-7 <i>uzunlıgını</i> 43-5 <i>*ķulluk</i> 90-6 <i>*ķullıkda</i> 25-13	<i>acılığma</i> 105a/10 <i>*ācizliğa</i> 68a/6 <i>*bezirgānlik</i> 109b/6	<i>alplık</i> 346 <i>beglik</i> 971 <i>açlığ</i> 2747	<i>varlık</i> 133a/4 <i>ürkülük</i> 50a/3
+KI	<i>şıfātındağı</i> 3830 <i>elüñdegi</i> 3718	<i>yoldağı</i> 47a7 <i>aradaki</i> 40b6	<i>yarıñğı</i> 120 <i>felekdegi</i> 1284	<i>dünyādaki</i> 184b/5 <i>evvelki</i> 19a/8	-	<i>dağdağı</i> 103b/3 <i>evvelki</i> 1b/2
+CI	<i>aracı</i> 331 <i>ķapucı</i> 4058	<i>ķulluķçı</i> 62b14 <i>demurci</i> 13a9	<i>ķapucı</i> 817 <i>yolcı</i> 2606 <i>*bekçüñ</i> 1947	<i>yolcı</i> 90b/21 <i>ekinci</i> 49b/14	<i>yalancı</i> 1732 <i>ilçi</i> 2199 <i>*yāricu</i> 272	<i>yolcı</i> 51b/6 <i>ekinci</i> 27b/4
-mİş	<i>añlamışam</i> 5854 <i>düşmişüzdür</i> 5134	<i>uydurmuş</i> 33b3 <i>eydürmiş</i> 33a10	<i>buyurmuş</i> 1153 <i>düzmiş</i> 2657	<i>bağlamış</i> 11a/13 <i>bezenmiş</i> 146b/4	<i>ķalmışdı</i> 1229 <i>geymiş</i> 1452	<i>bitmiş</i> 138b/8 <i>demiş</i> 89b/9
-(y) IsAr	<i>dutısar</i> 5472 <i>göriser</i> 1933	<i>ķoyısar</i> 38b11 <i>öliserüz</i> 3a7	<i>bulısar</i> 2504 <i>idiser</i> 766	<i>bulısar</i> 163a/4 <i>giriser</i> 163b/2	<i>ķalısar</i> 3527 <i>göçiser</i> 1106	<i>olısar</i> 22a/1 <i>geliser</i> 138a/4
-dl	<i>yudı</i> 182 <i>güldi</i> 1130 <i>*şaçdum</i> 21 <i>*ķılduñ</i> 4563	<i>bulınmadı</i> 49a5 <i>düzdi</i> 21a6	<i>açdı</i> 11 <i>itdi</i> 117 <i>*geçdüm</i> 1735 <i>*düştüml</i> 1522	<i>yutdı</i> 30a/17 <i>işitdi</i> 87a/17 <i>*götürdüm</i> 140b/6	<i>bulundı</i> 22 <i>irmedi</i> 18 <i>*yaratdum</i> 95 <i>*eyledüñ</i> 60	<i>aydı</i> 12b/7 <i>ķaldı</i> 42b/7
-sIn	<i>olursın</i> 5031 <i>girürsın</i> 4140	<i>alursın</i> 30a12 <i>bilürsın</i> 4a1	<i>bulasın</i> 379 <i>gidersın</i> 814	<i>bulasın</i> 62a/2 <i>ķurtılasın</i> 63b/7	<i>alasıñ</i> 197 <i>bilesın</i> 176	<i>dutasın</i> 5b/1 <i>e(d)esın</i> 75a/1
-(y)IcAK	<i>çıķıcaķ</i> 3639 <i>gelicek</i>	<i>ulıcaķ</i> 6a14 <i>göricek</i> 12a2	<i>bulıcaķ</i> 2341 <i>iricek</i> 2565	<i>olıcaķ</i> 6a/9 <i>gelicek</i> 25a/15	<i>alıcaķ</i> 222 <i>giricek</i> 797	<i>olıcaķ</i> 36b/1 <i>gelicek</i> 41a/9

	3291					
-(y) IncA	<i>olunca</i> 4561 <i>görmeyince</i> 1222	<i>tırınca</i> 47a14 <i>dönince</i> 43b12	<i>kılmayınca</i> <i>ölince</i> 774	<i>gelince</i> 77a/11 <i>ölince</i> 74b/8	<i>olmayınca</i> 109 <i>söyleyince</i> 3339 * <i>olunca</i> 899 * <i>ölince</i> 2255	<i>çıkınca</i> 114a/9 <i>varınca</i> 114a/8
-(y)IncAK	<i>aşınca</i> 3560 <i>idincek</i> 1749	-	-	-	<i>harçayınca</i> 4091	<i>varınca</i> 27a/5

Oğuz Türkçesi devresinde sürekli düz ünlü taşınması sebebiyle dudak uyumunu bozan ekler, karşılaştırma yaptığımız metinlerde de genel itibariyle düz ünlülü yazılmıştır. Bazı ekler, kimi yerde bir veya birkaç kimi yerde ise daha çok sayıda yuvarlak şekilli örnekleriyle kullanılmıştır. Bu ünlüsü yuvarlaklaşan ekler, ekseriyetle kelime kök ve gövdelerindeki yuvarlak ünlülü hecelerden sonra gelerek uyuma tabi olmuşlardır. Bu durum bize bu dönemde dudak uyumunun yavaş yavaş başladığının kanıtıdır.

- **Ünlüsü Yuvarlaklaşabilen Düz Ünlülü Ekler (İkili şekiller)**
- **Fiilden fiil yapma eki -(I)**

Eski Türkçe devrinde ünlü uyumlarına giren ekin yardımcı ünlüsü (Gabain 1988: 59) Oğuz Türkçesi döneminde ekin bünyesine dahil olmuş ve genellikle düzleşerek uyum dışına çıkmıştır (Ergin 2004: 26-27; Timurtaş 2005: 54). Metnimizde bu ek bazen düz bazen yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır:

- *açıla* 39a/4, *başıla* 23b/7, *denilmiş* 99b/7, *dirile* 128a/8
- *dökilse* 8a/7, *dutıla* 12a/4, 22b/2...
- *döküle* 10b/6, *bozulmağ* 28a/2, *dutulmağ* 6b/1, *götürüle* 116a/9, *ıtutulsa* 6a/8, *görülse* 84b/4

➤ *şişülür* 42a/6 ...

• **Fiilden fiil yapma eki –(I)n**

“Eski Türkçeden farklı olarak Eski Anadolu Türkçesinde ekin yardımcı ünlüsü genellikle düzdür. Çok nadir olmakla beraber vokal ahanegine uyarak yuvarlaklaştığı da görülmektedir (Gabain 1988: 59; Timurtaş 2005: 54).” Metnimizde bu ek bazen düz bazen yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır:

➤ *alına* 118b/9, *bilindi* 101b/6, *edine* 99a/6, *ışınmağa* 41b/6

➤ *dürtinmek* 87a/3

➤ *görünse* 33b/3, *oluna* 128b/9

• **Fiilden isim yapma eki –(y) Icl**

Oğuz Türkçesi devrinde daima düz ünlülü kullanılan bu ek metnimizde 5 fiile 19 kere her iki ünlüsü de düz ünlülü olarak bağlanırken 1 yerde ilk ünlüsü yuvarlak ikinci ünlüsü düz şekliyle kullanılmıştır:

➤ *tapucılar* 75a/6

➤ *yırtıcı* 9a/2, *alıcı* 18b/5, *başıcı* 10a/2, *kesici* 49b/7, *şatıcı* 18b/5

• **İsimden isim yapma eki +(I)ncI**

“Eski Anadolu Türkçesi devrinde olduğu gibi metnimizde de ekin ilk ünlüsü dudak uyumuna tabi olurken ikinci ünlüsünün düz-dar olması hasebiyle ek, uyum dışında kalmaktadır (Gülsevin 1997: 118).” Bu özellik genel olarak metnimizde de geçerlidir. Fakat *toğuzuncı* kelimesinde iki türlü yazılış görülmektedir. Metnimizde 17 yerde geçen bu kelime 5 kere ilk ünlüsü yuvarlak ikinci ünlüsü düz (*toğuzuncı*) 12 kere de her iki ünlüsü de düz (*toğuzıncı*) olarak karşımıza çıkmaktadır:

➤ *altıncı* 5b/1, *beşinci* 5a/7, *ikinci* 4b/6, *sekizinci* 5b/4

➤ *toğuzıncı* 5b/4...

➤ *dördüncü* 7a/4, *onuncu* 9b/1, *toğuzuncu* 20a/4, ...

Aşağıdaki tabloda ünlüsü ara ara yuvarlaklaşabilen düz ünlülü eklerin yani iki şekilli eklerin karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki durumları verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-(İ)l	<i>dirildiler</i> 1726 * <i>ayrulan</i> 42 * <i>örtülür</i> 1563	<i>büzildi</i> 33b7 <i>dutulmaz</i> 22a8	<i>açıl-</i> 1502 <i>döki-</i> 1628 * <i>dutul-</i> 265 * <i>sürül-</i> 1225	<i>tapıl</i> 188a/15 <i>sökil</i> 68a/15 * <i>ıturul</i> 265b/17	<i>dağıl-</i> 3950 <i>giri-</i> 3811 * <i>yoğrul-</i> 467 * <i>düzü-</i> 139	<i>başıla</i> 23b/7 <i>denilmiş</i> 99b/7 * <i>döküle</i> 10b/6 * <i>bozulmağ</i> 28a/2
-(İ)n	<i>bulunur</i> 996 <i>sevinür</i> 2042	<i>göyünüb</i> 12a1 <i>soyındı</i> 11b14	<i>bulun-</i> 736 <i>görin-</i> 1387 * <i>bulun-</i> 1230 * <i>örtün-</i> 172	<i>söyün-</i> 106a/5 <i>bulun-</i> 179a/18 * <i>bulun-</i> 102a/12	<i>fokın-</i> 3391 <i>görin-</i> 172 * <i>olun-</i> 1864 * <i>bölün-</i> 531	<i>alına</i> 118b/9 <i>bilindi</i> 101b/6 * <i>görünse</i> 33b/3 * <i>oluna</i> 128b/9
-(y) İcİ	<i>konıcı</i> 3284 <i>yakıcı</i> 4281 * <i>tapucu</i> 4058	<i>dökici</i> 41a4 <i>yırtıcı</i> 30a10	-	<i>yıldırıcı</i> 89a/6 <i>kesici</i> 70a/1 * <i>yoyucudur</i> 79b/12 * <i>göyündürücü</i> 70a/1	-	<i>başıcı</i> 10a/2 <i>kesici</i> 49b/7 * <i>tapucular</i> 75a/6
+(İ)ncİ	-	<i>dördinci</i> 18b14 <i>onuncı</i> 68a12 * <i>üçüncü</i> 16b13	<i>ikinci</i> 1155 <i>üçüncü</i> 1156	<i>altıncı</i> 69b/3 <i>beşinci</i> 27b/20 * <i>dördüncü</i> 18a/2	-	<i>altıncı</i> 5b/1 <i>beşinci</i> 5a/7 * <i>dördüncü</i> 7a/4 * <i>onuncı</i> 9b/1

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız eserlerde bu ekler, büyük ölçüde Oğuz Türkçesi devresindeki ses yapılarını muhafaza etmiş, ekseriyetle ünlüleri düz olmakla birlikte yer yer yuvarlaklaşmaya başlamış ve uyuma girmiş olduğu görülmektedir.

2. 1. 4. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2. 1. 4. 1. Daralma

Ses değişimleri genellikle sözcüğün bünyesindeki seslerin birbirine etkisi ile gerçekleşir. Ünlülerdeki değişimlerde de çoğunlukla başka ünlü ya da ünsüzlerin etkisi olmaktadır. *y* ön damak ünsüzünün yanındaki ünlüler üzerinde darlaştırıcı bir etkisi vardır. (Banguoğlu 1974: 99-100)

Eski Türkçede kök hece ünlüsü birincil kapalı *e* (é) olan sözcüklerin metnimizdeki *i* yazılışının ayrıntılı bilgi ve örnekleri için bk. Ses Bilgisi, Ünlüler 2.1.1. *e / é / i* başlığına bakınız.

2. 1. 4. 2. Yuvarlaklaşma

Sözcük kök, gövde ve eklerde görülen yuvarlaklaşma genellikle sözcüğün bünyesinde bulunan ünlü veya ünsüzlerin etkisi ile oluşur. “Yuvarlaklaşma, bazı seslerin tesiriyle düz ünlülerin yuvarlaklaşması hadisesidir (Ergin 2004: 54).” Bazen ünlü ve ünsüzlülerin böyle bir etkisi olmamasına rağmen de yuvarlaklaşma olabilmektedir.

Sözcük kök ve gövdelerinde ve eklerde olan yuvarlaklaşmalar düzlük-yuvarlaklık uyumu maddesinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu nedenle aynı örnekler burada tekrar verilmemiştir. (bk. 2. 1. 3. Ünlü Uyumları: 2. 1. 3. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

İncelediğimiz metinde Arapça asıllı bir sözcükte dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma görülmektedir.

bühāyimden 116b/5 (*behāyim*)

2. 1. 4. 3. Düzleşme

Sözcük kök ve gövde ya da eklerde görülen düzleşme hadisesi genellikle sözcükte bulunan ünlü veya ünsüzlerin etkisiyle (Topaloğlu 1989: 62) bazen de böyle bir etki olmadan görülmektedir.

Ünlüler düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından incelenirken düzleşme sonucu uyuma girmeyen sözcük kök ve gövdeleri ve ekler verildiğinden burada örnekler tekrar verilmemiştir (bk. 2. 1. 3. Ünlü Uyumları: 2. 1. 3. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu).

2. 1. 4. 4. İncelme

Eski Türkçede bir ön damaksıllaşma eğilimi vardır (Tekin 2000: 58-59); daha önce kalın ünlülü olan bazı sözcükler ince ünlülü sıraya itilmişlerdir (Gabain 1988: 34-35). Oğuz Türkçesinde de bu ses olayı devam etmektedir.

İncelediğimiz metinde aşağıdaki sözcüklerde ön damaksıllaşma görülür:

ET	KM	TT
<i>ayıt-</i>	<i>eyit-</i> 94a/1	---
<i>biç-</i> ~ <i>biç-</i>	<i>biç-</i> 75b/4	<i>biçmek</i>
<i>til</i> ~ <i>til</i>	<i>dil</i> 44a/4	<i>dil</i>
<i>yana</i> > <i>yene</i>	<i>yene</i> 12a/5	<i>yine</i>
<i>yori-</i>	<i>yürü-</i> 41b/7	<i>yürüme</i>

Eski Türkçeye göre kalın ünlülü sözcüklerin karşılaştırdığımız metinlerdeki ön damaksıllaşma örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>eyit</i> -68 <i>biç</i> 19	<i>imdi</i> 26a-4 dil 26b-10	<i>dil</i> 192-4 <i>yine</i> 11-52	<i>dil</i> 35b/2 <i>yöri-</i> 45a/2	<i>biş-</i> 3029 <i>yüri-</i> 263	<i>biç-</i> 75b/4 <i>yene</i> 12a/5

Ön damaksıllaşma örnekleri verilen yukarıdaki tablodan Eski Türkçede ve karşılaştırma yaptığımız metinlerin kaleme alındığı Oğuz Türkçesi döneminde de kalın ünlülü bazı sözcüklerin ince ünlüye döndüğü görülmektedir.

2. 1. 5. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Türkçede bir kısmı kalıcı bir kısmı geçici olmakla beraber, düz-dar ve vurgusuz orta hece ünlüsü düşer. “Türkçede orta heceler vurgusuz olduğundan ünlü düşmesi çok fazladır. Sözcük kökünde olan ünlüler düşebildiği gibi, ekleri içindeki ünlüler ve *i-* fiili çok defa düşmektedir (Timurtaş 2005: 56).” İncelediğimiz metinde de ek alma ve birleşme hadiselerinin sonucunda vurgusuz orta hece ünlülerinin düştüğü görülür:

ağız : *ağzı* 7b/1

ayır- : *ayruğ* 88a/5

beñiz : *beñzi* 104b/1

biribiri : *birbiri* 83b/8

eyt- : *eyit-* 94a/1

eyülük : *eylük* 62a/4

göñül : *gönli* 37b/9

uğur- : *uğrı* 6a/6

oğul : *oğlu* 20a/7

nesne 5a/6, *niçün* 42b/3

“Ünlü düşmesi yer yer çok heceli kelimelerin açık, zayıf üçüncü hecelerinde de görülmektedir. Bunların bir kısmı *idi*, *imiş*, *isem* gibi şekillerin ekleşmesi ile ilgilidir. Ancak ekleşmenin temelinde yatan asıl sebep, bu hecelerdeki açık, vurgusuz ünlülerin dirençsizliğinden ileri gelen düşme olayıdır (Korkmaz 1973: 118).”

Ek-fiilin bitişik yazılan çekimli şekillerinde de *i-* ek-fiili düşmektedir:

dilerise: *dilerse* 52b/6

ekerise: *ekerse* 27b/5

ederise: *ederse* 139b/6

görürise: *görürse* 113b/5

olmıŝiken: olmıŝken 134a/2

Ayrıca metnimizde bazı yabancı kelimelerde de bize göre söyleyiş özelliği olarak ünlü düşmesi görölmektedir:

Ar. dağire : *dağra* 10a/6

İncelediğimiz metinlerde gerçekteŝen ünlü düşmeleri aşağıdaki tablodaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>boynına</i> 5725	<i>buyrur</i> 27a-11	<i>ağzum</i> 284-2	<i>ağzın</i> 4a/17	<i>almı</i> 594	<i>ayruğ</i> 88a/5
<i>đarnında</i> 4431	<i>oğlı</i> 15a-7	<i>gögsine</i> 17-3	<i>burnuğ</i> 7a/3	<i>bağr</i> 1721	<i>beğzi</i> 104b/1
<i>göğli</i> 6077	<i>ayruğ</i> 19a-8	<i>çevresi</i> 1-11	<i>çevresin</i> 16a/19	<i>burnı</i> 95	<i>uğrı</i> 6a/6
<i>gibiken</i> 6448	<i>đorsam</i> 20a8	<i>gördise</i> 165-3	<i>berkitmiŝdi</i> 8b/2	<i>idelden</i> 3831	<i>dilerse</i> 52b/6
<i>öledi</i> 877	<i>götürle</i> 32a-14	<i>karıyken</i> 21-18	<i>çıkmıŝsam</i> 172a/2	<i>tolmiŝdı</i> 216	<i>olmıŝken</i> 134a/2

Karşılaştırma yaptığımız metinlerden örneklerin verildiği yukarıdaki tabloda orta hece ünlüsünün zayıflığından dolayı ünlü düşmeleri görölmektedir.

2. 1. 6. ÜNLÜ TÜREMESİ

İncelediğimiz metinde Arapça asıllı sözcüklerde iki ünsüz arasında ünlü türemesi görölr. Ünlü türemesinin Türkçe sözcüklerden ziyade Arapça asıllı sözcüklerde görölmesinin sebebi sonu çift ünsüzle biten tek heceli kelimelerde Türkçede bulunmayan çift ünsüzlerin yan yana gelmesidir.

Metnimizde yabancı asıllı sözcüklerde görölen örnekler:

<i>Ar. aŝl</i>	<i>aşıl</i> 20a/1
<i>Ar. ʿaŝr</i>	<i>ʿaŝır</i> 48b/3
<i>Ar. ʿađm</i>	<i>ʿađim</i> 7a/6
<i>Ar. cevr</i>	<i>cevrür</i> 2b/6
<i>Ar. đarb</i>	<i>đarab</i> 88b/8
<i>Ar. faşl</i>	<i>faşıl</i> 2a/1
<i>Ar. fıkr</i>	<i>fıkirler</i> 82a/5
<i>Ar. đayr</i>	<i>đayır</i> 30a/1

<i>Ar. ħazm</i>	<i>ħazım</i> 99b/6
<i>Ar. ħüzn</i>	<i>ħüzen</i> 3a/1
<i>Ar. ħüküm</i>	<i>ħükümdedür</i> 26b /5
<i>Ar. ħuds</i>	<i>ħudüs</i> 29a/3
<i>Ar. meyl</i>	<i>meyl</i> 38a/1
<i>Ar. nefret</i>	<i>nefiret</i> 97a/7
<i>Ar. mışır</i>	<i>mışır</i> 12a/8
<i>Ar. řulĥ</i>	<i>řuluĥ</i> 94b/3
<i>Ar. şehir</i>	<i>şehir</i> 23a/8
<i>Ar. zıkr</i>	<i>zıkr</i> 35a/9
<i>Ar. zulm</i>	<i>zulüm</i> 2b/6

Aşağıdaki tabloda inceleme yaptığımız metinlerdeki ünlü türemeleri verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>zirih</i> 2387	<i>ayıb</i> 7b-6	<i>řermesār</i> 9-19	<i>‘adil</i> 98a/15	<i>āfitāb</i> 2374	<i>aşıl</i> 20a/1
-	<i>sehel</i> 28b/3	<i>ħızır</i> 22-6	<i>fikir</i> 105b/15	<i>şükür</i> 3076	<i>şehir</i> 23a/1
	<i>ömür</i> 45b-6		<i>kibir</i> 14a/3	<i>zehir</i> 2202	<i>zulüm</i> 2b/6

Tabloyu incelediğimizde Oğuz Türkçesinde olduğu gibi Türkçenin ses yapısına aykırı olarak iç seste yan yana iki ünsüz taşıyan kelimelerde çoğunlukla bir iç ses türemesinin olduğu görölmektedir.

2. 1. 7. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ

Ünlü birleşmesi, ünlüyle biten bir sözcükten sonra ünlüyle başlayan bir sözcük ya da ek geldiği zaman ünlülerden birinin düşerek iki sözcüğün birleşmesi hadisesidir. Bu şekil ünlü düşmesi geçici veya devamlıdır. Devamlı düşme sonucunda kalıplaşmış sözler ortaya çıkmıştır. Bunların büyük kısmı bugün de kullanılmaktadır (Timurtaş 2005: 58).

İncelediğimiz metindeki ünlü birleşmeleri:

ne+içün

niçün 42b/3

<i>ne+ise+ne</i>	<i>nesne</i> 5a/6
<i>uş+eyle</i>	<i>şöyle</i> 32b/8

Ünlü birleşmesi hadisesinin ele aldığımız eserlerdeki durumu aşağıdaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>böyle</i> 879	<i>şol</i> 7b-7	<i>nol-</i> 3-37	<i>böyle</i> 4a/11	<i>niçün</i> 139	<i>niçün</i> 42b/3
<i>niçü</i> 663	<i>şöyle</i> 28b-14	<i>neyle-</i> 24-21	<i>nesne</i> 4a/18	<i>şimdi</i> 72	<i>nesne</i> 5a/6

Tabloyu incelemizde ele aldığımız metinlerde Oğuz Türkçesinde olduğu gibi bazı sözcüklerde yan yana gelen iki ünlünün birleşerek tek bir ünlü meydana getirdiği görülür.

2. 2. ÜNSÜZLER

2. 2. 1. Ünsüz Değişmeleri

2. 2. 1. 1. Söz Başı Ünsüzlerindeki Değişmeler

2. 2. 1. 1. 1. $b \rightarrow m$ / $b \rightarrow v$

Söz başındaki b -/ m - konusunda Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesindeki değişikliklerle ilgili olarak bilim insanlarının tepkileri şunlardır:

“Eski Türkçede söz başındaki b - ünsüzü, kendisini izleyen genizsil bir ünsüzün etkisiyle genizsilleşerek m 'ye değişir: (*men* ‘*ben*’ ~ *ben*; *maña* ‘*bana*’ *baña*; *munlug* ‘*dertli*’ ~ *buğ*...) Söz başındaki bu m -, ikincil olup b -’den dönmedir (Tekin 2000: 66, 71).” Fakat böyle bir benzeşme olmadan da bu ünsüzün m 'ye değiştiği görülür: *bire* > *mere* gibi (Ergin 1985: 90-91). “Oğuz Türkçesinde de geniz ünsüzü benzeşmesi sonucu $b > m$ değişikliği olmuştur (Mansuroğlu 1988: 256).”

İncelediğimiz metinde bu konuya giren sözcüklerin tamamı b ile yazılmıştır:

ET	KM	TT
<i>beñiz~meñiz</i>	<i>beñiz</i> 104b/1	<i>beniz</i>
<i>beñze- ~meñze-</i>	<i>beñze-</i> 6a/2	<i>benze-</i>
<i>buğa~muğa</i>	<i>buğa</i> 42b/3	<i>buna</i>
<i>bunuğ~munuğ</i>	<i>bunuğ</i> 20b/6	<i>bunun</i>

Karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki b/m durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>ben</i> 527	<i>beñze~</i> 37a-4	<i>beñiz</i> 230-4	<i>baña</i> 2b/17	<i>ben</i> 61	<i>beñze~</i> 6a/2
<i>buğa</i> 2033	<i>bunca</i> 52b-8	<i>biğ</i> 3-29	<i>biğ</i> 3a/8	<i>bunda</i> 1064	<i>buğa</i> 42b/3

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki örneklerin de *b* li olduğu gözükmemektedir.

- *b-/ v-*

Eski Türkçedeki *bar*, *bar-*, *bir-* kelimelerinin önses *b-*lerine karşılık Güney-Batı Türk Lehçelerinde *v-* sesinin olduğunu biliyoruz. Metnimizde de bu durum geçerlidir.

İncelediğimiz metinde şu örneklerde *b*'lerin *v*'ye değiştiği görülmüştür:

ET	KM	TT
<i>bar</i>	<i>var</i> 19a/8	<i>var</i>
<i>bër-</i>	<i>ver-</i> 31a/6 ~ <i>vër-</i> 97b/1	<i>ver-</i>

b/v durumu ele aldığımız metinlerde aşağıdaki tablodaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>var</i> 220	<i>var</i> 29a-8	<i>var</i> 3-39	<i>var-</i> 28b/15	<i>var</i> 11	<i>var</i> 19a/8
<i>var-</i> 305	<i>virbi-</i> 34a-6	<i>vir-</i> 3-2	<i>vëribi</i> 1b/19 <i>*bëribi-</i> 100a/9	<i>ver-</i> 1995	<i>ver-</i> 31a/6

Tabloyu incelediğimizde örneklerin *v* tarafında olduğu ancak MR'deki bir örnekte *b* li geçtiği görülmektedir.

2. 2. 1. 1. 2. *k-> g-*

Söz başındaki *k-/g-* konusunda Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesindeki değişikliklerle ilgili olarak bilim insanlarının değerlendirmeleri şunlardır:

“Eski Türkçedeki *k-* lerin Batı Türkçesinde *g-* olarak inkişaf ettikleri görülmektedir. Bu “sonorisation” hadisesi büyük ölçüde olmakla beraber *k-* lerin değişmediği de vakidir (Timurtaş 2005: 66).”

“Eski Türkçede sözcük başında *g* sesi yoktur. Batı Türkçesinde sözcük başındaki *g*'ler Eski Türkçede *k* şeklinde idi. Eski Türkçede *k* ile başlayan bazı sözcükler Batı

Türkçesine geçerken başlarındaki *k*, *g*'ye çevrilmiştir: *kör-* > *gör-*, *könül* > *gönül* gibi. Oğuz Türkçesi metinlerinde söz başında bazı sözcüklerin *k* veya *g* ile başladıklarını kesin olarak tespit etmek oldukça güçtür. Çünkü Arap harfli metinlerde *k* ve *g* sesleri aynı harfle işaretlenmekteydi (Ergin 2004: 85).”

Eski Türkçede söz başı *k*-'ye karşılık Oğuz Türkçesinde *g*-'lerin olduğu açıkça görülmektedir.

İncelediğimiz metinde de *g*- ve *k*-'lerin ayrımını yapmak oldukça güçtür, çünkü her ikisi de “kef” ile yazılmıştır, ayırıcı bir işaret kullanılmamıştır. Bu yüzden bu sözcükler genellikle bilim insanlarının yaptığı gibi *g*- ile okunmuştur:

Ön ünlülü sözcüklerde k-:

ET	KM	TT
<i>keç-</i>	<i>geç-</i> 38a/1	<i>geç-</i>
<i>kice</i>	<i>gece</i> 27a/9	<i>gece</i>
<i>kedil-</i>	<i>gedil-</i> 11a/6	---
<i>kel-</i>	<i>gel-</i> 53b/4	<i>gel-</i>
<i>kemi</i>	<i>gemi</i> 3a/7	<i>gemi</i>
<i>keñ</i>	<i>genç</i> 74b/2	<i>genç</i>
<i>kergek</i>	<i>gerek</i> 5a/9	<i>gerek</i>
<i>kerü</i>	<i>gerü</i> 13b/7	<i>geri</i>
<i>keltür-</i>	<i>getür-</i> 53b/4	<i>getir-</i>
<i>key</i>	<i>gey</i> 5a/9	---
<i>keyik</i>	<i>geyik</i> 13b/3	<i>geyik</i>
<i>kibi</i>	<i>gibi</i> 9a/3	<i>gibi</i>
<i>keter-</i>	<i>gider-</i> 42a/3	<i>gider-</i>
<i>kir-</i>	<i>gür-</i> 118a/6	<i>gür-</i>
<i>kit-</i>	<i>güt-</i> 3b/1	<i>güt-</i>
<i>kizlü</i>	<i>gizlü</i> 19a/2	<i>gizli</i>

<i>köç-</i>	<i>göç-</i> 11b/9	<i>göç-</i>
<i>köker-</i>	<i>göger-</i> 42a/7	<i>göger-</i>
<i>kök</i>	<i>gök</i> 5b/3	<i>gök</i>
<i>kölige</i>	<i>gölge</i> 114b/2	<i>gölge</i>
<i>köm-</i>	<i>göm-</i> 101a/1	<i>göm-</i>
<i>könül</i>	<i>gönül</i> 37b/9	<i>gönül</i>
<i>kör-</i>	<i>gör-</i> 65a/8	<i>gör</i>
<i>köz</i>	<i>göz</i> 37b /3	<i>göz</i>
<i>közet-</i>	<i>gözet-</i> 87b/8	<i>gözet-</i>
<i>közü</i>	<i>gözü</i> 83b/1	<i>gözü</i>
<i>kümüş</i>	<i>gümüş</i> 22b/6	<i>gümüş</i>
<i>kün</i>	<i>gün</i> 5a/4	<i>gün</i>
<i>kündüz</i>	<i>gündüz</i> 5b/8	<i>gündüz</i>
<i>küneş</i>	<i>güneş</i> 5b/8	<i>güneş</i>
<i>küz</i>	<i>güz</i> 1b/4	<i>güz</i>

Söz başındaki *k-/g-* durumu karşılaştırdığımız metinlerde aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>gişi</i> 3639	<i>gey</i> 21a-9	<i>gez-</i> 254-1	<i>gezdür-</i> 223b/8	<i>gel-</i> 91	<i>getür-</i> 53b/4
<i>göç</i> 4953	<i>giçi</i> 12a-8	<i>gider-</i> 23-34	<i>gibi</i> 6b/12	<i>görin-</i> 172	<i>gizlü</i> 19a/2
<i>gün</i> 136	<i>gökcek</i> 11b-4	<i>gönül</i> 3-18	<i>göyin-</i> 80b/21	<i>güd-</i> 241	<i>gümüş</i> 22b/6

Oğuz Türkçesinde *g-* olarak geçen söz başı *k-* leri incelediğimiz metinlerde de *g-* olarak geçmiş ve bugünkü Türkiye Türkçesine paralel bir durum göstermiştir.

Eski Türkçede, incelediğimiz metinde ve Türkiye Türkçesinde söz başında *ķ-* olan sözcükler:

Art Ünlülü Sözcüklerde ķ-:

ET	KM	TT
<i>kab</i>	<i>ķab</i> 17a/8	<i>kap</i>
<i>kabak</i>	<i>ķabaķ</i> 87a/1	<i>kabak</i>
<i>kabarı</i>	<i>ķabarı</i> 29a/1	<i>kabarı</i>
<i>kaç</i>	<i>ķaç</i> 47a/4	<i>kaç</i>
<i>kal-</i>	<i>ķal-</i> 23b/6	<i>kal-</i>
<i>kaldur-</i>	<i>ķaldur-</i> 54a/9	<i>kaldır-</i>
<i>kalın</i>	<i>ķalın</i> 114a/5	<i>kalın</i>
<i>kamuğ</i>	<i>ķamu</i> 96a/2	<i>kamu</i>
<i>kan</i>	<i>ķan</i> 9b/7	<i>kan</i>
<i>kanda</i>	<i>ķanda</i> 99a/1	---
<i>ķanıķı</i>	<i>ķanķı</i> 8a/4	<i>hangi</i>
<i>katı</i>	<i>ķatı</i> 26b/6	<i>katı</i>
<i>kay</i>	<i>ķay</i> 11a/7	<i>ķay</i>
<i>ko-</i>	<i>ķo-</i> 27a/6	<i>koy-</i>
<i>koca</i>	<i>ķoca</i> 52b/6	<i>koca</i>
<i>kop-</i>	<i>ķop-</i> 63a/6	<i>kop-</i>
<i>kuzı</i>	<i>ķuzı</i> 24b/4	<i>kuzu</i>

Ön Ünlülü Sözcüklerde k-:

ET	KM	TT
<i>kentü</i>	<i>kendü</i> 34b/8	<i>kendi</i>
<i>kendüzin</i>	<i>kendüzin</i> 42b/1	<i>kendisi</i>
<i>kes-</i>	<i>kes-</i> 33a/2	<i>kes-</i>
<i>ķeşir</i>	<i>ķeşür</i> 102a/5	---

<i>kez</i>	<i>kez</i> 47a/4	<i>kez</i>
<i>kiçig</i>	<i>kiçi</i> 45b/7~ <i>küçük</i> 65a/7	<i>küçük</i>
<i>kişi</i>	<i>kişi</i> 3a/2	<i>kişi</i>
<i>köy</i>	<i>köy</i> 104b/2	<i>köy</i>

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde söz başında *k-* olan sözcükler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>ķabaķ</i> 250 <i>ķulaķ</i> 1615	<i>ķaraķu</i> 16b-5 <i>ķıl-</i> 2b-4	<i>ķanda</i> 45-8	<i>ķaçan</i> 10b/11		<i>ķanķı</i> 8a/4 <i>ķoca</i> 52b/6
<i>kel</i> 1095	<i>kök</i> 34b-4	<i>kendü</i> 30-4 <i>kirpük</i> 149-6	<i>keçi</i> 293a/4 <i>kir</i> 172a/3	<i>kim</i> 810 <i>kök</i> 3928 <i>küf</i> 3425	<i>keşür</i> 102a/5

Oğuz Türkçesinde değişime uğramayıp söz başında *k-* olan ünsüzler incelediğimiz metinlerde de değişime uğramamış ve sözcükler *k-*li şekilleriyle yazılmıştır.

2. 2. 1. 1. 3. t- > d-

Art ünlülü sözcüklerde t-

t-d değişikliğinin ağırlık merkezi Oğuz Türkçesidir. Bu konuda araştırmacıların görüşleri şunlardır:

“Türkçede sözcük başında *t/d* meselesi pek karışıktır. Aslında *t-* olan fonemin *d-* hâlinde inkişaf etmesi, Eski Türkçe devrinin sonunda başlamıştır. Eski Türkiye Türkçesinin daha önceki yüzyıllara ait metinlerinde de durum karışıktır. Müstensihe göre vaziyet değişmektedir. Aynı nüshada ikisi de geçmektedir (Timurtaş 2005: 74).”

“Arap harfli metinlerde kalın ünlülü sözcüklerde *tı* (ط) harfi kullanılırdı. Bu *tı* harfi *d'*ye dönmüş olduğu muhakkak bulunan sözcüklerde bir yazım tarzı olarak

Arap harfli yazı terk edilinceye kadar kullanılmıştır. Arap harfli metinlerde *tı* (**ط**) hem *t* hem de *d* seslerinin karşılığı olarak kullanılmaktaydı (Ergin 2004: 91).”

Eski Türkçede söz başı *t-* sesine karşılık Oğuz Türkçesinde kimi zaman *d-* sesi kimi zaman da *t-* sesi görülmektedir.

Metnimizde bunlarla ilgili örneklerimiz şunlardır:

ET	KM	TT
<i>t-</i>	<i>d-</i>	<i>d-</i>
<i>tag</i>	<i>dağ</i> 103b/3	<i>dağ</i>
<i>takı</i>	<i>dağı</i> 41a/8	<i>dahi</i>
<i>t-</i>	<i>d-</i>	<i>t-</i>
<i>taş</i>	<i>daş</i> 59a/7	<i>taş</i>
<i>turac</i>	<i>durac</i> 99b/6	<i>turaç</i>
<i>tutsak</i>	<i>duşak</i> 7a/4	<i>tutsak</i>
<i>tut-</i>	<i>dut-</i> 2b/1	<i>tut-</i>
<i>t-</i>	<i>ṭ-</i>	<i>d-</i>
<i>tag</i>	<i>ṭağ</i> 29a/8	<i>dağ</i>
<i>tagıl-</i>	<i>ṭağıl-</i> 46b/6	<i>dağıl-</i>
<i>tagıt-</i>	<i>ṭağıt-</i> 71a/5	<i>dağıt-</i>
<i>talak</i>	<i>ṭalaḳ</i> 126a/4	<i>dalak</i>
<i>tamır</i>	<i>ṭamar</i> 42a/6	<i>damar</i>
<i>tarlık</i>	<i>ṭarlık</i> 65b/5	<i>darlık</i>
<i>tarı</i>	<i>ṭaru</i> 99b/9	<i>darı</i>
<i>taşra</i>	<i>ṭaşra</i> 53a/6	<i>dışarı</i>
<i>tavar</i>	<i>ṭavar</i> 14b/1	<i>davar</i>
<i>tog-</i>	<i>ṭoğ-</i> 65a/8	<i>doğ-</i>
<i>togan</i>	<i>ṭoğan</i> 15a/1	<i>doğan</i>
<i>togu</i>	<i>ṭoğu</i> 31a/8	<i>doğu</i>
<i>toḳu-</i>	<i>ṭoḳu-</i> 75b/4	<i>doku-</i>

<i>tokuz</i>	<i>toğuz</i> 14a/4	<i>dokuz</i>
<i>tol-</i>	<i>toł</i> 28b/3	<i>dol-</i>
<i>tolu</i>	<i>tołu</i> 2a/1	<i>dolu</i>
<i>ton</i>	<i>toŋ</i> 97b/7	<i>don</i>
<i>tuman</i>	<i>tuuman</i> 39a/6	<i>duman</i>
<i>tur-</i>	<i>tur-</i> 55a/9	<i>dur-</i>
<i>t-</i>	<i>t-</i>	<i>t-</i>
<i>tabışgan</i>	<i>taşgan</i> 13b/3	<i>tavşan</i>
<i>tan</i>	<i>taŋ</i> 101a/1	<i>tan</i>
<i>tanuk</i>	<i>tanuğ</i> 102a/2	<i>tanık</i>
<i>tapıgçı</i>	<i>tapucı</i> 75a/6	<i>tapıcı</i>
<i>taş-</i>	<i>taş-</i> 3b/4	<i>taş-</i>
<i>tatlıg</i>	<i>tatlı</i> 1b/6	<i>tatlı</i>
<i>tok</i>	<i>toğ</i> 74b/2	<i>tok</i>
<i>toprak</i>	<i>toprağ</i> 2a/7	<i>toprak</i>
<i>toz</i>	<i>toz</i> 2b/9	<i>toz</i>
<i>tumlu</i>	<i>tuumlu</i> 121b/7	---
<i>tutul-</i>	<i>tutul-</i> 6a/8	<i>tutul-</i>
<i>tuzlu</i>	<i>tuzlu</i> 74b/1	<i>tuzlu</i>

Bu tabloda dikkat çeken şey metnimizde art ünlülü sözcüklerde “toz” sözcüğü diğerlerinden farklıdır. Çünkü diğer örneklerin hepsi *tı* (Ɑ) ile yazılırken bu sözcük *te* (Ɑ) ile yazılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde art ünlülü sözcüklerde söz başı *t-*lerin durumu aşağıdaki tablodaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>dad</i> 3342 <i>dağ-</i> 1401 <i>dumrı</i> 1599	<i>dağ-</i> 38a-14 <i>dut-</i> 9a-1	<i>dağ-</i> 266-5 <i>doğ-</i> 212-4 <i>dur-</i> 75-4	<i>dar</i> 256b/16 <i>dap-</i> 292a/15 <i>doğra-</i> 52a/21 <i>* dın</i> 172b/12	<i>dağıl-</i> 39-50 <i>-durur</i> 17 <i>* daş</i> 4038 <i>* datlu</i> 481	<i>durac</i> 99b/6 <i>dağ</i> 103b/3
<i>tağ</i> 874 <i>toz</i> 1568	<i>tapu</i> 2a-12 <i>ton</i> 8b-9 <i>tur-</i> 19b-5	<i>tap-</i> 46-4 <i>tuluğ</i> 32-2	<i>taru</i> 178a/7 <i>toğur-</i> 213b/21 <i>tul</i> 37b/14 <i>* tın</i> -275b/3	<i>tağarcuğ</i> 3212 <i>turna</i> 3630 <i>* taş</i> 1549 <i>* tatlu</i> 3673	<i>tamar</i> 42a/6 <i>tolu</i> 2a/1 <i>tumlu</i> 121b/7

Tabloyu incelediğimizde ele aldığımız eserlerde kalın ünlülü, bünyesinde uzun ünlü taşıyan sözcüklerdeki örnekler ağırlıklı olarak *d-* tarafındadır. Ayrıca bazı sözcüklerde ikili yazım görülmektedir.

Ön ünlülü sözcüklerde *t-*

- *t- > d- > d-*

Eski Türkçede söz başında *t'* li olan sözcükler incelediğimiz metinde, *d'* li olarak kullanılmıştır, Türkiye Türkçesinde de *d'*lidir. Ayrıca metnimizde *d'*li olan sözcüklerin bir kısmı Türkiye Türkçesinde *t'*lidir:

ET	KM	TT
<i>t-</i>	<i>d-</i>	<i>d-</i>
<i>te-</i>	<i>de-</i> 108a/8	<i>de-</i>
<i>te-</i>	<i>dé-</i> 1b/8	<i>de-</i>
<i>te-</i>	<i>di-</i> 53a/4	<i>de-</i>
<i>tegin</i>	<i>degin</i> 9a/2	<i>degin</i>
<i>teğirme</i>	<i>değirmi</i> 117a/3	<i>değirmi</i>
<i>teğül</i>	<i>değül</i> 126a/7	<i>değil</i>
<i>teğür-</i>	<i>değür-</i> 19a/8	<i>değir-</i>
<i>tek</i>	<i>dek</i> 66b/2	<i>dek</i>
<i>tepren-</i>	<i>depren-</i> 62a/6	<i>depren-</i>
<i>ter-</i>	<i>der-</i> 5b/2	<i>der-</i>

<i>tebe</i>	<i>deve</i> 139b/1	<i>deve</i>
<i>tik</i>	<i>dik</i> 117a/5	<i>dik</i>
<i>til</i>	<i>dil</i> 75b/3	<i>dil</i>
<i>tile-</i>	<i>dile-</i> 52b/6	<i>dile-</i>
<i>tinlen-</i>	<i>diñlen-</i> 44b/9	<i>dinlen-</i>
<i>tir-</i>	<i>dir-</i> 71b/8	<i>der-</i>
<i>tirlik</i>	<i>dirlık</i> 13a/5	<i>dirlık</i>
<i>tök-</i>	<i>dök-</i> 27a/6	<i>dök</i>
<i>töl</i>	<i>döl</i> 7b/2	<i>döl</i>
<i>tön-</i>	<i>dön-</i> 50b/4	<i>dön-</i>
<i>törd</i>	<i>dört</i> 42b/3	<i>dört</i>
<i>tükeli</i>	<i>dükeli</i> 88a/4	----
<i>tünle</i>	<i>dünle</i> 4b/3	<i>dünle</i>
<i>tüş-</i>	<i>düş-</i> 42a/5	<i>düş-</i>
<i>t-</i>	<i>d-</i>	<i>t-</i>
<i>tepele-</i>	<i>depele-</i> 91a/8	<i>tepele-</i>
<i>terletme-</i>	<i>derletme</i> 50a/7	<i>terletme</i>
<i>törü-</i>	<i>dürü-</i> 133a/7	<i>türe-</i>
<i>türlü</i>	<i>dürlü</i> 14b/6	<i>türlü</i>

Ele aldığımız metinlerde ön ünlülü sözcüklerde söz başı *t-*lerin durumu aşağıdaki tablodaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>degme</i> 1407	<i>dejiz</i> 9a-7	<i>depe</i> 17-14	<i>depe</i> 168b/3	<i>degin</i> 3171	<i>deve</i> 139b/1
<i>dep-</i> 1600	<i>dirlık</i> 7b-8	<i>dilkü</i> 23-26	<i>diken</i> 4b/7	<i>dilek</i> 443	<i>derletme</i> 50a/7
<i>dil</i> 1335	<i>dükeli</i> 25a-13	<i>düt-</i> 38-2	<i>dön-</i> 4b/4	<i>dön-</i> 248	<i>dört</i> 42b/3
<i>dög-</i> 4417	* <i>tü</i> 39b-5	* <i>teg</i> 95-5	* <i>ter</i> 265b/9	<i>dügün</i> 2980	<i>dürü-</i> 133a/7
* <i>ter</i> 613	* <i>teke</i> 29b-5	* <i>tegin</i> 163-5	* <i>der</i> 303b/4	* <i>tek</i> 3017	<i>dünle</i> 4b/3
* <i>der</i> 51	* <i>deke</i> 29b-3	* <i>töre</i> 32-5		* <i>dek</i> 3857	

Metnimizde ince ünlü sözcükler hep *d*-li taraftayken karşılaştırma yaptığımız eserlerde *t*-li örnekler ve ikili şekiller görülmektedir. Metnimizde ikili örnekler yerini sadece *d*-li örneklere bırakmıştır. Metnimizde sadece 4 örnekte (*depele-*, *derletme*, *dürü-*, *dürlü*) bölgenin ya da yazarın ağız özelliklerini yansıtacak şekilde günümüz Türkçesinde *t*-li olan örnekler de *d*-li yazılmıştır.

2. 2. 1. 2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzlerindeki Değişmeler

2. 2. 1. 2. 1. -d- >-y-

Söz içindeki *-d/-y-* konusunda Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesindeki durumu Muharrem Ergin ; “Bu değişiklik Eski Türkçenin sonlarında olmuştur. *d*’ler önce peltek *z* (*zel*)’ye, sonra *y* ve *z*’ye çevrilmiştir. *adağ-ayağ-azağ* gibi. Batı Türkçesi *y* tarafındadır (Ergin 2004: 93).” şeklinde açıklamıştır.

İncelediğimiz metinde, Eski Türkçe *d* ünsüzü söz içinde *y* olmuştur:

ET	KM	TT
<i>adağ</i>	<i>ayağ</i> 58a/4	<i>ayağ</i>
<i>adırl-</i>	<i>ayrıl-</i> 7a/2	<i>ayrıl-</i>
<i>bedük</i>	<i>büyük</i> 2b/2	<i>büyük</i>
<i>edgü</i>	<i>eyü</i> 4a/1~ <i>eyi</i> 99b/4	<i>iyi</i>
<i>kadgu</i>	<i>kağgu</i> 13a/7	<i>kaygı</i>
<i>udı-</i>	<i>uyu-</i> 36b/8	<i>uyu-</i>
<i>kıd-</i>	<i>kıy-</i> 34a/5	<i>kıy-</i>
<i>kod-</i>	<i>koy-</i> 14b/6	<i>koy-</i>
<i>yad-</i>	<i>yay-</i> 138b/9	<i>yay-</i>

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde söz içi ve söz sonu *-d-* / *-y-* sesinin kullanılışı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>kaygu</i> 630 <i>uyku</i> 269	<i>kıuyı</i> 13a-12 <i>gey</i> 32b-4	<i>ayrıl-</i> 61-4 <i>eyü</i> 10-19	<i>kıoy-</i> 23b/14 <i>uyu-</i> 110a/5	<i>ayağ</i> 276 <i>büyük</i> 81	<i>ayrıl-</i> 7a/2 <i>eyü</i> 4a/1~ * <i>eyi</i> 99b/4

Karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki örneklerin tamamında dişler arası SIZICI *-d-* sesi *-y-*'ye dönmüştür.

2. 2. 2. Sızıcılışma

2.2.2.1. *-b-* > *-v-*

Metnimizde Eski Türkçedeki söz içi *-b-* ünsüzüne karşılık birkaç örnekte *-v-* ünsüzü görülmektedir:

ET	KM	TT
<i>ab</i>	<i>ev</i> 5a/2	<i>ev</i>
<i>karabaş</i>	<i>karavaş</i> 4a/9	<i>karavaş</i>
<i>tabar</i>	<i>tavar</i> 14b/1	<i>davar</i>
<i>tabışgan</i>	<i>tavşan</i> 13b/3	<i>tavşan</i>
<i>sebin-</i>	<i>sevin-</i> 38b/1	<i>sevin-</i>
<i>yablak</i>	<i>yavlak</i> 99a/3	<i>yavlak</i>
<i>yabız</i>	<i>yavuz</i> 6a/9	<i>yavuz</i>

Ele aldığımız eserlerde söz içi ve söz sonu *-b-* / *-v-* durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>tavar</i> 3950 -	<i>yalvar-</i> 12b-8 <i>sev-</i> 29b-13	<i>ev</i> 17-19 <i>yavuz</i> 76-6	<i>karavaş</i> 299b/13 <i>yavlağ</i> 3a/13	<i>ev</i> 738 <i>tavar</i> 720	<i>tavşan</i> 13b/3 <i>yavuz</i> 6a/9

Tabloyu incelediğimizde metnimizde ve karşılaştırma yaptığımız eserlerde bazı sözcüklerde Eski Türkçedeki söz içi ve söz sonu *-b-* sesine paralel olarak *-v-* sesinin kullanıldığı görülmektedir.

2.2.2.1. -*ķ*->-*ħ*-

Eski Türkçede söz içinde *-ķ-* ile yazılan *taķı* sözcüğü, incelediğimiz metinde hep *-ħ-* ile yazılırken *ķorķu* sözcüğü ise bir yerde geçmiş ve *-ħ-* ile yazılmıştır:

ET	KM	TT
<i>taķı</i>	<i>daħı</i> 41a/8	<i>dahi</i>
<i>ķorķu</i>	<i>ķorħu</i> 49a/6	<i>korku</i>

Ele aldığımız metinlerde *-ķ-* / *-ħ-* durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>ķırħ</i> 2917	<i>daħı</i> 2b-12	<i>ħan</i> 16-17	<i>oħša-</i> 163b/16	<i>aħşam</i> 2598	<i>daħı</i> 41a/8
<i>oħu-</i> 410	<i>yoħsul</i> 41b-12	<i>uyħu</i> 14-19	-	<i>ķoħu</i> 4073	<i>ķorħu</i> 49a/6
<i>uyħu</i> 1927				<i>yaħ-</i> 1723	

Türkçede asli ses olmayan ve Türkçenin tarihî seyri içinde “*ķ*”den dönüşerek oluşan “*ħ*” sesine karşılaştırma yaptığımız metinlerde de bazı sözcüklerde başta, ortada ve sonda rastlanılmıştır.

2. 2.3. Ötümlüleşme

2. 2. 3. 1. Birincil Uzun Ünlüler Sebebiyle Ötümlüleşme

Metnimizde birincil uzun ünlülü sözcüklerin sonundaki *ç*, *t* ünsüzlerinin ötümlüleşerek *c*, *d* olduğu görülür.

ET	KM
<i>āç</i>	<i>ac</i> 99b/6
<i>ārtlaş-</i>	<i>ardlaş-</i> 43b /2
<i>āt</i>	<i>ad</i> 13a/2
<i>ōt, hōt</i>	<i>od</i> 11b/5
<i>sūt</i>	<i>süd</i> 112b/9
<i>ūçuz</i>	<i>ucuz</i> 18b/8
<i>yēti</i>	<i>yedi</i> 42b/2
<i>tört</i>	<i>dörd(inci)</i> 7a/4

t gibi ötümsüz ünsüz ile biten sözcükler kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde ötümlüleşerek *d'* ye dönmüştür. Bu ötümlüleşmenin sebebi ise şu şekilde açıklanabilir; “Ötümlüleşme, bazı ötümsüz ünsüzlerin, kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir ek gelmesi sonucu ötümlü ünsüze dönüşmesidir (Topaloğlu 1989: 118).” :

ET	KM
<i>ārt</i>	<i>ardınca</i> 1b/7
<i>tört</i>	<i>dördünci</i> 7a/4

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde birincil uzun ünlüler sebebiyle ötümlüleşme ve ünlü ile başlayan bir ek aldığında ötümlüleşme hadisesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>tad</i> 1292	<i>ōd</i> 19a-8	<i>ad</i> 15-6	<i>süd</i> 3b/13	<i>ac</i> 2251	<i>ucuz</i> 18b/8
-	<i>yidi</i> 37a-5	<i>yedi</i> 8-23	<i>yēdi</i> 2a/17	<i>dörd</i> 560	<i>süd</i> 112b/9
-	<i>arduçca</i> 40a-11	<i>dördünci</i> 11-58	<i>ardına</i> 22a-13	<i>süd</i> 87	<i>yedi</i> 42b/2
-	<i>dördünci</i> 65a-2		<i>dördine</i> 196b/3	<i>ardına</i> 2275	<i>ardınca</i> 1b/7
					<i>dördünci</i> 7a/4

Tablodan birincil uzun ünlü sözüklerin sonundaki *ç, t* ünsüzlerinin ötümlüleşerek *c, d* olduğu ve bazı ötümsüz ünsüz ile biten sözüklerin kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde ötümlüleştigi anlaşılmaktadır.

2. 2. 3. 2. İki Ünlü Arasında Ötümlüleşme

ç, k, k, p, t gibi ötümsüz ünsüzlerle biten sözükler, ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında bu ünsüzler ötümlüleşerek *c, g, b, d* olurlar:

ç > c *ağacına* 69b/8, *bicin* 26a/8, *kılıcıla* 143a/3

ķ > ğ *ayağı* 59a/2, *banbuğı* 100b/9, *bırağı* 31b/6, *budağından* 128b/3, *çoğı* 64a/2, *havacığı* 104a/5, *ırmağı* 27a/5, *katılığı* 38b/5, *kıyruğı* 8a/4, *şovuğında* 87a/2, *tanuğıdur* 102a/2, *toprağı* 99b/9

t > d *buluda* 128b/1, *egirdeler* 76a/4, *edine* 99a/6, *eydür* 16a/6, *ède* 4b/1, *gide* 3b/1, *gözedürler* 87b/8, *incide* 20a/2, *ķarada* 128a/6, *ķaynada* 45b/2, *ķuruda* 31b/9, *tağıda* 71a/5

İncelediğimiz metinde bir sözükte ünlü ile başlayan bir ek almamasına rağmen kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir sözük geldiği için ötümlüleşme görülür.

çoğ ola 99a/9

ç, k, k, p, t gibi ötümsüz ünsüzlerle biten sözüklerin ünlü ile başlayan bir ek aldıklarındaki durumu karşılaştırma yaptığımız metinlerde şöyledir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>kıyduğı</i> 1631 <i>ıadı</i> 2274 <i>gögünđe</i> 806	<i>ayruğıla</i> 14a-13 <i>eksüğidi</i> 31a-9 <i>iderler</i> 37b-2	<i>kanadınuğı</i> 17-18 <i>ucadur</i> 187-4 <i>bilegin</i> 130-5	<i>buluda</i> 42b/4 <i>yağlığıla</i> 256b/18 <i>çetüğinden</i> 173b/18	<i>ağacığum</i> 2528 <i>ıulağığur</i> 203 <i>yüregın</i> 410	<i>ağacına</i> 69b/8 <i>ıuyruğı</i> 8a/4 <i>egirdeler</i> 76a/4

Yukarıdaki tabloda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere sızıcılışma dediğimiz ses olayı karşılaştırma yaptığımız metinlerde de görülmektedir. *ç, k, k, p, t* gibi sert ünsüzler ile biten sözcükler ünlü ile başlayan çekim veya yapım ekleri ile genişletildiklerinde iki ünlü arasından kalan bu ünsüzlerin tonlularak/ötümlüleşerek *c,g,b,d*'ye dönüştükleri görülmektedir.

2. 2. 4. Ünsüz Düşmesi

2. 2. 4. 1. *b > ø*

Eski Türkçe *bol-* 'olmak' fiilinin *b* ünsüzü Oğuz Türkçesinde bulunmaz.

ET	KM
<i>bol-</i>	<i>ol-</i> 2a/1

Karşılaştırma yaptığımız diğer eserlerde *bol-* fiilinde söz başındaki *b-* ünsüzünün durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>ol-</i> 118	<i>ol-</i> 9a-4	<i>bol-</i> 325-1 <i>ol-</i> 3-28	<i>ol-</i> 6b/16	<i>ol-</i> 16	<i>ol-</i> 2a/1

Tablodan da anlaşılacağı üzere *bol-* fiilinde söz başında *b-* ünsüzü sadece ADD divanında her iki şekilde de kullanılmıştır. Diğer eserlerdeki kullanım Oğuz Türkçesinin diğer eserleri ve KM ile aynıdır.

2. 2. 4. 2. *ğ / g > ø*

Eski Türkçede söz içinde ve ek başındaki *g-* ler Oğuz Türkçesinde yoktur.

ET	KM
<i>edgü</i>	<i>eyü</i> 4a/1
<i>karangu</i>	<i>ķaraņu</i> 50b/5
<i>kergek</i>	<i>gerek</i> 5a/9
<i>yapırgak</i>	<i>yapraķ</i> 137a/2
+GA	<i>anbara</i> 137a/1, <i>aya</i> 1b/4, <i>bulara</i> 93b/9, <i>ķovana</i> 138a/1, <i>ķoyuna</i> 13b/7
-GAN	<i>biķen</i> 75b/4, <i>biķüren</i> 75b/4, <i>dökülen</i> 78a/8, <i>gelen</i> 32a/9, <i>kesilen</i> 5b/6
+GAR-	<i>ķızarmaķ</i> 35a/4, <i>ķararup</i> 137a/2
-GUĀI	<i>alıcı</i> 18b/5, <i>basıcı</i> 10a/2, <i>kesici</i> 49b/7, <i>ķatıcı</i> 18b/5, <i>yırtıcı</i> 9a/2
-GInA	<i>ķıķınca</i> 114a/9, <i>varınca</i> 114a/8

Karşılaştırdığımız metinlerde hece ve ek başlarındaki -ğ-, -g- ünsüzlerinin durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

ET	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
Söz içinde/hece başında	<i>şuvar-</i> 3962	<i>gerek</i> 14a-12	<i>ķulaķ</i> 26-8	<i>yapaķ</i> 8b/1	<i>ķulaķ</i> 81	<i>gerek</i> 5a/9
+GA	<i>oda</i> 1156 <i>göge</i> 1234	<i>başuma</i> 29b-2 <i>ķeriye</i> 46b-4	<i>ayağa</i> 303-7 <i>dikene</i> 22-5 * <i>melekke</i> 29-6	<i>ķarna</i> 118b/18 <i>érteye</i> 3a/16	<i>toprağa</i> 4308 <i>kimseneye</i> 1218	<i>anbara</i> 137a/1 <i>aya</i> 1b/4
+GAN	<i>ķıyan</i> 290 <i>besleyen</i> 290	<i>ķalan</i> 37b-13 <i>geķen</i> 45b-6	<i>fatmayan</i> 86- 6 <i>ķılan</i> 135-4 * <i>yaratģan</i>	<i>ķurtılan</i> 52a/14 <i>gelen</i> 7a/4	<i>olan</i> 162 <i>sevenler</i> 217	<i>biķen</i> 75b/4 <i>biķüren</i> 75b/4

			21-1			
<i>-GAR-</i>	<i>başar-</i> 2406 <i>sarar-</i> 229	<i>başar-</i> 9a-14 -	<i>başar-</i> 287-3 <i>gönder-</i> 9-33	<i>ağar-</i> 59b/12 <i>karar-</i> 17b/14	<i>şarar-</i> 2109 <i>suvar-</i> 2066	<i>şarar-</i> 137a/2 <i>göger-</i> 42a/7
<i>-GUçI</i>	<i>idici</i> 1180	<i>saklayıcı</i> 37a-2 <i>dökici</i> 62b-12	-	<i>yoyucu</i> 79b/12 <i>kesici</i> 70a/1	-	<i>basıcı</i> 10a/2 <i>kesici</i> 49b/7
<i>-GInca</i>	<i>alınca</i> 1371 <i>idince</i> 514	<i>olmayınca</i> 30b- 1 <i>eydince</i> 30b-14	<i>almayınca</i> 291-7 <i>ölince</i> 178-6	<i>gelince</i> 263b/3 <i>ölince</i> 74b/8	<i>kopınca</i> 129 <i>ölünce</i> 2255	<i>çıkınca</i> 114a/9 <i>varınca</i> 114a/8

Karşılaştırma yaptığımız metinlerden örnekler vererek oluşturduğumuz yukarıdaki tabloda *-ğ-*, *-g-* ünsüzlerindeki değişme ve gelişme olayını gösterdik. Tablodan çıkan sonuç söz konusu ek ve hece başlarında bulunan *-ğ-*, *-g-* ünsüzleri ADD'ndaki iki örnek haricinde eriyip kaybolmuştur.

-ğ, -g > ø

Birden fazla heceli sözcüklerin ve eklerin sonundaki *-g*'ler Oğuz Türkçesinde yoktur.

İncelediğimiz metinde de birden fazla heceli sözcüklerin ve eklerin sonunda *-ğ* ve *-g* düşmesi görülür:

ET	KM
<i>açığ</i>	<i>acı</i> 62b/6
<i>asığ</i>	<i>aşşı</i> 7a/2
<i>çerig</i>	<i>çeri</i> 2a/3
<i>kamağ>kamuğ</i>	<i>ķamu</i> 96a/2
<i>kapığ</i>	<i>ķapu</i> 24b/3
<i>katığ</i>	<i>ķatı</i> 2b/9
<i>kiçig</i>	<i>kiçi</i> 45b/7
<i>kurığ</i>	<i>ķuru</i> 42a/9
<i>kuyığ</i>	<i>ķuyu</i>
<i>sarığ</i>	<i>ķaru</i> 41b/7
<i>sayrığ</i>	<i>ķayru</i> 6a/8
<i>uluğ</i>	<i>ulu</i> 3a/2
<i>+IIG, +IUG</i>	<i>adlu</i> 21b/7, <i>ayaklı</i> 2a/8, <i>bulutlu</i> 29b/4, <i>ķarlu</i> 17a/1, <i>köylü</i> 91b/3, <i>ölümlü</i> 38b/7

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde birden fazla heceli kelimelerin soneslerinde bulunan *-ğ/-g* ünsüzlerinin durumu aşağıdaki gibidir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>ayru</i> 89	<i>ķuyu</i> 13	<i>ķapu</i> 10-28	<i>ķapu</i> 6a/13	<i>ķuru</i> 262	<i>ķatı</i> 2b/9
<i>bilü</i> 327	<i>giçi</i> 12a-8	<i>yazu</i> 12-39	<i>ķayru</i> 166b/15	<i>ulu</i> 86	<i>çeri</i> 2a/3
<i>belalu</i> 2355	<i>datlu</i> 36a-13	<i>ağızlu</i> 117-5	<i>dürlü</i> 4b/5	<i>ķatlu</i> 3673	<i>adlu</i> 21b/7
<i>yüzlü</i> 603	<i>görklü</i> 34a-14	<i>deñlü</i> 51-3	<i>bahtlu</i> 228b/2	<i>bellü</i> 2883	<i>ölümlü</i> 38b/7

Tablodan çıkan sonuç; karşılaştırma yaptığımız eserlerde de Oğuz Türkçesinin diğer eserlerinde olduğu gibi birden fazla heceli kelimelerin ve eklerin son seslerinde bulunan *-ğ/-g* ünsüzü eriyip kaybolmuş ve geride kalan ünlü çoğunlukla yuvarlaklaşmıştır.

2.2.4.2. 1 > ø

- *-l- > ø*

Söz içinde *-l-* ünsüzünün incelediğimiz metinde iki örnekte düştüğü görülür:

ET	KM
<i>keltür-</i>	<i>getür-</i> 53b/4
<i>oltur-</i>	<i>otur-</i> 46a/4

Söz içi *-l-* ünsüzünün ele aldığımız metinlerdeki durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>getür-</i> 1539	<i>getür-</i> 10a-7 <i>götür-</i> 5a-4	<i>otur-</i> 156-2 <i>getür-</i> 207-4	<i>otur-</i> 27a/15 <i>getür-</i> 7a/11	<i>otur-</i> 736 <i>getür-</i> 124	<i>otur-</i> 46a/4 <i>getür-</i> 53b/4

Tabloyu incelediğimizde *-l-* ünsüzünün karşılaştırma yaptığımız eserlerde söz içinde genellikle aynı sözcüklerde düştüğü görülmektedir.

- *-l > ø*

“*ol*” kişi zamiri, metnimizde genellikle “*o*” şeklinde geçmektedir. “*ol*” zamirinin incelediğimiz metinlerde yer alışı şöyledir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>o</i> 115 <i>ol</i> 308	<i>ol</i> 36a-1	<i>o</i> 57-2 <i>ol</i> 13-10	<i>o</i> 31b/17 <i>ol</i> 1b/3	<i>o</i> 137 <i>ol</i> 255	<i>o</i> 10a/5

Tabloyu incelediğimizde *ol* kişi/işaret zamirinin karşılaştırma yaptığımız metinlerde iki hâlinin de (*o* ve *ol* şeklinde geçmesi) kullanılması 16. yüzyıldan itibaren günümüzdeki şekliyle kullanılmaya başladığını göstermektedir.

2. 2. 4. 3. $r > \emptyset$

- $-r > \emptyset$

İncelediğimiz metinde söz içinde aşağıdaki örnekte kimi zaman $-r$ - ünsüzünün düştüğü görülür:

ET	KM
<i>birle</i>	<i>bile 5b/3 ~ birle 21b/4</i>

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde söz içi $-r$ - ünsüzünün düştüğü örnekler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>bile 342</i> <i>birle 562</i>	<i>bile 6a-11</i>	<i>bile 3-3</i> <i>birle 1-16</i>	<i>bile 9a/8</i> <i>birle 2b/2</i>	<i>bile 167</i> <i>birle 135</i>	<i>bile 5b/3</i> <i>birle 21b/4</i>

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız metinlerde *birle* sözcüğündeki $-r$ - ünsüzünün bazı örneklerde düştüğü bazı örneklerde ise korunduğu görülmektedir.

2. 2. 5. Ünsüz Türemesi

2. 2. 5. 1. n Türemesi

Ünlü ile biten bir köke veya gövdeye ünlü ile başlayan bir ek veya edat getirildiği zaman yardımcı ses durumundaki n sesi türer. Ayrıca zamirlerin çekiminde, $-I$ ve $-sI$ iyelik eklerinden sonra gelen isim çekimi eklerinden önce zamir n 'si türer. Metnimizde sadece bi yerde çokluk eki almış "o/" zamirinde n sesi türememiştir. (*olar 90a/7*)

- *ağaçlarına 133b/7, andan 46a/4, arasında 3b/7, bunun 20b/6, üzerine 2a/4*

Karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki *n* türemesi örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
n türemesi	<i>bunlar</i> 2080 <i>keşisinde</i> 2142	<i>şarnına</i> 51a-1 <i>gövdesine</i> 51a-1	<i>taşını</i> 5-25 <i>sözünde</i> 19-6	<i>bundan</i> 2b/18 <i>denizinden</i> 94b/14	<i>uyuşusından</i> 1 328 <i>hücreesinde</i> 1356	<i>bunuş</i> 20b/6 <i>üzerine</i> 2a/4

Tabloyu incelediğimizde ünlü çarpışmasını önlemek için *n* sesi Oğuz Türkçesinde görüldüğü gibi karşılaştırma yaptığımız eserlerde ve metnimizde de aynı şekilde kullanılmıştır.

2. 2. 5. 2. y Türemesi

Ünlü ile biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya *-y-* yardımcı ünsüzü girer. İncelediğimiz metinde edatların birleşik yazımlarında da *-y-* yardımcı ünsüzünün kullanıldığı görülür.

- *ayaşluya* 2b/5, *başmaya* 9a/6, *bildürmeyince* 42b/1, *depeleyeler* 91a/8, *eyeye* 14b/7
- *birbiriyle* 83b/8

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde *y* türemesinin örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>y</i> türemesi	<i>yaraya</i> 142 <i>igne</i> 439	<i>suyı</i> 14b-19 <i>eskiyince</i> 18b-6	<i>şomayam</i> 101-5 <i>diyü</i> 6-5	<i>şullarıydı</i> 8b/8 <i>düşmeyesin</i> 67a/16	<i>bulmayup</i> 1289 <i>diyem</i> 1321	<i>ayaşluya</i> 2b/5 <i>eyeye</i> 14b/7

Tabloyu incelediğimizde ünlü çarpışmasını önlemek için *y* sesi Oğuz Türkçesinde görüldüğü gibi karşılaştırma yaptığımız eserlerde ve metnimizde de aynı şekilde kullanılmıştır.

2. 2. 6. Ünsüz Uyumu

Oğuz Türkçesinde ek başı ünlüleri tamamiyle ötümlüdür. Oğuz Türkçesindeki durumu Muharrem Ergin “Oğuz Türkçesinde sözcük içinde uyum sayılabilecek bir ünsüz benzeşmesi yoktur. Ötümlü-ötümsüz olarak karşılıklı çift şekilleri bulunan ünsüzlerden ötümlülerle ötümsüzler sözcük içinde yan yana gelebilmekteydiler. Mesela *-dl*, *-dA*, *-dAn* eklerinin Oğuz Türkçesinde *l*li şekilleri yoktu. Bu çeşit ekler köklerle birleşirken ünsüz uyumuna tabi tutulmazlardı (Ergin 2004: 77).” şeklinde açıklar.

İncelediğimiz metinde sözcük kök veya gövdesi ünlüyle veya ister ötümlü ister ötümsüz ünsüzle bitsin eklerin tamamı ötümsüz ünsüz iledir:

+dA bulunma hâli eki

- *abrilde* 101b/2, *adamda* 140b/5, *cengde* 45b/9, *deñizde* 3a/7

+dAn çıkma hâli eki

- *ağacdan* 10b/6, *aşdan* 26b/6, *daneden* 99b/9, *kabdan* 17a/8, *ortadan* 55a/6

-dI Görülen geçmiş zaman eki

- *aydı* 12b/7, *kıaldı* 42b/7, *kıodı* 27a/6, *oldı* 16a/2, *urđı* 53b/5

-dUK sıfat-fiil eki

- *deprendügi* 86a/6, *didükleri* 41a/1, *endügi* 121b/4, *girdügi* 118a/6, *indügi* 126b/6

+dUr bildirme eki

- *martdur* 27b/7, *oldur* 99b/8, *uzundur* 87a/8, *yaramazdur* 41b/4, *yıldur* 109a/1

-dUr- fiilden fiil yapma eki

- *aldur*-52b/1, *bildür*- 101b/6, *öldür*- 22b/5, *sevindür*- 49b/5, *yedür*- 53b/9

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde ünsüz uyumu bulunan örnekler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+dA	<i>yolu</i> nda 1614 <i>seven</i> lerde 1585	<i>tapuda</i> 36a-7 <i>elinde</i> 29b-5	<i>kula</i> da1 5-21 <i>ilde</i> 227-4	<i>ço</i> klıkda 196b/11 <i>bé</i> linde 176a/12	kelâmında 2329 <i>iç</i> inde 4310	<i>bahâr</i> da 24a/6 <i>de</i> nizde 3a/7
+dAn	<i>anadan</i> 464 <i>güneş</i> den 492	<i>sovu</i> ktan8a-2 <i>geyik</i> den 11a-1	<i>kı</i> ldan 41-3 <i>göz</i> den 22-1	<i>acı</i> sından 254b/5 <i>bağ</i> çelerden 146a/21	<i>uy</i> hudan 897 <i>pir</i> den 4312	<i>ar</i> padan 99b/9 <i>dâ</i> nenen 99b/9
-dI	<i>yud</i> 182 <i>gü</i> ldi 1130 <i>şa</i> çdum 21 <i>kı</i> lduğ 4563	<i>bulun</i> madı 49a5 <i>düz</i> di 21a6	<i>aç</i> dı 11 <i>it</i> di 117 <i>geç</i> düm 1735 <i>*düş</i> tüm 1522	<i>yut</i> di 30a/17 <i>iş</i> itdi 87a/17 <i>göt</i> ürdüm 140b/6	<i>bulun</i> du 22 <i>ir</i> medi 18 <i>ey</i> ledüğ 60 <i>yar</i> atdum 95	<i>ay</i> dı 12b/7 <i>ka</i> ldı 42b/7
-dUK	<i>oldu</i> ğuyçun 205 <i>git</i> duğine 55	<i>sand</i> uğın 61b-8 <i>did</i> üğün 13b-13	<i>bas</i> duğ21-30 <i>kı</i> lduğumuz 90-3	<i>acı</i> kuğduğı 107b/3 <i>de</i> duğı 17b/13	<i>oldu</i> ğını 3788 <i>it</i> duğı 1636	<i>de</i> prendüğü 86a/6 <i>did</i> ükleri 41a/1
+dUr	<i>şa</i> ğdur 5430 <i>bir</i> dür 3168	<i>ıra</i> kdur 62b-1 <i>iş</i> dür 42b-1	<i>var</i> dur9-17 <i>giz</i> lüdür 285-7	<i>â</i> cizdür 10b/3 <i>de</i> fdür 204b/2	<i>var</i> dur206 <i>bi</i> gidür 81	<i>mar</i> tdur 27b/7 <i>old</i> ur99b/8
-dUr-	<i>tuy</i> dur- 4642 <i>öld</i> ir- 860	<i>yab</i> dur- 9b-3 <i>bin</i> dür- 8b-10	<i>ka</i> ndur-123-3 <i>dön</i> dür-17-32	<i>bula</i> şdur- 264b/17 <i>bil</i> dür- 27a/116	<i>bulan</i> dur- 1555 <i>did</i> ür- 1284	<i>ald</i> ur-52b/1 <i>bil</i> dür- 101b/6

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız eserlerde imlası kalıplaşmış bazı eklerin, sözcük kök veya gövdelerine getirilirken ünsüz uyumuna uymadığı görülmektedir. Ancak ADD’nda bir örnekte (*düşüm* 1522) ünsüz uyumuna rastlanılmıştır.

2. 3. HECE DÜŞMESİ

İncelediğimiz metinde hece düşmesi (benzer hece yutumu), ekeylem olarak kullanılan “*durur*” ekinin ekleşmiş hâli olan “*dur*” şeklinde görülür. Sadece bir örnekte “*durur*” şekliyle kullanılmıştır.

- *aşşıludur* 74b/3, *aydur* 1b/3, *budur* 27a/2, *faşldur* 1b/2, *hayırludur* 15a/9, *karıludur* 100a/5, *martdur* 27b/7, *naşsdur* 15b/1, *oldur* 99b/8, *uzundur* 87a/8, *yaramazdur* 41b/4, *yıldur* 109a/1, *yoğdur* 120a/4, *ziyāndur* 26b/6
- *āhirdür* 26b/2, *berāberdür* 53a/2, *bereketlüdür* 89b/3, *degildür* 126a/7, *ekberdür* 5a/9, *evveldür* 1b/3, *eylüdür* 118a/6, *eyüdü* 99b/4, *gerekdür* 4b/9, *gündür* 1b/5, *sa'atdür* 53a/3, *üzeridür* 4b/7, *yigdür* 101b/7
- *elyāsdurur* 63a/6

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde görülen hece düşmelerinin örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>başdurur</i> 2441 <i>nālāndurur</i> 29	<i>vardurur</i> 31b-2 <i>geğezdurur</i> 50b-12	-	-	<i>oldurur</i> 17 <i>bizümdurur</i> 3284	<i>elyāsdurur</i> 63a/6
<i>buğdaydur</i> 2649 <i>dıldür</i> 2208	<i>ırağdur</i> 62b-1 <i>işdür</i> 42b-1	<i>çoğdur</i> 17-53 <i>cennetdür</i> 42-3	<i>açlıkdadur</i> 114b/6 <i>deredür</i> 281b/17	<i>vardur</i> 206 <i>gözidür</i> 203	<i>aşşıludur</i> 74b/3 <i>gündür</i> 1b/5

Tabloyu değerlendirdiğimizde söz konusu örneklerin tamamını göz önünde bulundurduğumuzda “*durur*” ekinin genellikle “*dur*” şekliyle yazıldığını görmekteyiz. Metindeki örnkleri topluca değerlendirdiğimizde “*durur*” biçiminin kaybolmak üzere olduğu ve “*dur*” biçiminin genelleştiği görülmektedir.

3. BİÇİM BİLGİSİ

3. 1. SÖZCÜK YAPIMI

3. 1. 1. İsimden İsim Yapma Ekleri

İncelediğimiz metinde aşağıdaki isimden isim yapma ekleri bulunmaktadır:

+An: Çok fazla işlek olmayan bu ek bulunduğu sözcüklerde köke karışmış durumdadır:

- *oğlan* 31b/6, *eren* 73a/7

+CA: İsimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek eşitlik, benzerlik, görelilik anlamı vererek zarf yapar. Ayrıca ulus adlarından sonra kullanılarak dil ve lehçe adları yapar:

- *ardınca* 1b/7, *dilince* 1b/7, *mezhebince* 52b/4, *rivāyetince* 65a/2, *yerince* 55a/9 *tanlacağ* (*tan+la+ca+ök*) 26b/4, *tezçek* (*tez+ce+ök*) 59b/5

+CAK/+ CUK: Çok fazla işlek olmayan bu ek isimlere gelerek isim ve sıfat yapar. Eklendiği sığata küçültme ve azlık anlamı verirken eklendiği isme sevgi şefkat ve küçültme anlamı katar:

- *azacuğ* 5a/1, *ılıcağ* 26b/4, *karıcuğ* 42a/8, *oğlancuğlar* 28a/2

+CI: Bu ek her türlü ismin sonuna gelerek onlarla ilgili meslek sıfatları ve meslek isimleri yapar. Ayrıca eklendiği isim veya sıfattan alışkanlık ve süreklilik gösteren sözcükler türetir:

- *yolcılara* 35b/4, *ekinci* 27b/4

+IK: Başlıca işlevi isimlerden yer, alet, topluluk, meslek isimleri ve soyut isimler yapmaktır:

- *beglik* 43b/6, *çekirgelik* 6b/2, *ürkülük* 50a/3, *varlık* 133a/4, *yağılık* 21a/6

+IU: İsimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek sıfatlar kurar ve aidiyet, mesubiyet anlamı katar:

- *adlu* 21b/7, *ayaıklı* 2a/8, *bulutlu* 29b/4, *devletlü* 54b/4, *gizlü* 19a/2

+(I)ncI / +(U)ncI: Sayı isimlerine gelerek sıra gösteren sözcükler kurar:

- *ikinci* 4b/6, *otuzuncu* 4b/6, *sekizinci* 5b/4, *yedinci* 5b/2, *yigirminci* 2b/8

+(U)n: Tek bir sözcükte geçen bu ek kalıplaşmış hâldedir:

- *uzun* 7b/4

+sUz: İsim soylu sözcüklere gelerek sıfat görevini üstlenen sözcükler yapan bu ek

-lı, -li ekinin olumsuzudur. Nesnede bir şeyin bulunmadığını ifade eder:

- *belürsüz* 13a/2, *ıssuz* 47b/8, *kazancsuz* 95a/3, *sebebsüz* 63b/6, *vahtsüz* 43b/2

+IA: Metnimizde iki örneği geçen bu ek isimlerden zarf yapar:

- *dünle* 4b/3, *tanlacağ* (*tan+la+ca+ök*) 26b/4

İsimden isim yapım eklerinin karşılaştırdığımız eserlerdeki yer alışları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+An	<i>oğlan</i> 3100	<i>oğlan</i> 9a-13 <i>eren</i> 50b-4	<i>oğlan</i> 23-53	<i>oğlan</i> 29b/15 <i>erenler</i> 12a/	<i>oğlan</i> 2598 <i>eren</i> 4348	<i>oğlan</i> 31b/6 <i>eren</i> 73a/7
+CA	<i>ağça</i> 1865 <i>türkmençe</i> 4327	<i>ayruca</i> 3b-6 <i>nice</i> 30a-6	<i>yılcadur</i> 17-24 <i>çöpçe</i> 13-13	<i>ayruca</i> 44a/14 <i>‘acebce</i> 210b/14	<i>aruca</i> 96 <i>nañifce</i> 992	<i>ardınca</i> 1b/7 <i>dilince</i> 1b/7
+CAK/ +CUK	<i>dilkeçlikler</i> 1460 <i>tizcek</i> 262	<i>tavucağları</i> 49a-1 <i>kıvrucuğ</i> 39b-5	<i>hızırucuğ</i> 123-1 <i>tüñcuğum</i> 131-1	<i>ağulcağ</i> 266a/5 <i>oğlancuğı</i> 40a/18 <i>nesnecük</i> 162b14	<i>bardacuğ</i> 4000 <i>tizcek</i> 1783	<i>oğlancuğlar</i> 28a/2 <i>tezcek</i> 59b/5

+CI	<i>aracı</i> 331 <i>yalancı</i> 884	<i>danışıkçı</i> 68a-14 <i>içgüci</i> 53a-4	<i>kapıcı</i> 8-27 <i>yolcu</i> 260-6	<i>yolcu</i> 90b/21 <i>ekinci</i> 49b/14 <i>*altçu</i> 244b/16	<i>yalancı</i> 1732 <i>ilçi</i> 2199 <i>*yâricu</i> 272	<i>yolcılara</i> 35b/4 <i>ekinci</i> 27b/4
+IK	<i>şasılık</i> 1528 <i>menlik</i> 2454 <i>*yoğluk</i> 2787 <i>*eyülüg</i> 4218	<i>açlık</i> 32b-5 <i>dirilik</i> 45b-8	<i>toğruluk</i> 65-7 <i>uzunlğını</i> 43-5 <i>*açlıg</i> 2747 <i>*kulluk</i> 90-6 <i>*kullıkda</i> 25-13	<i>acılığına</i> 105a/10 <i>âcizliğa</i> 68a/6 <i>*bezirgânlık</i> 109b/6	<i>yavuzluk</i> 1879 <i>büselik</i> 1907	<i>varlık</i> 133a/4 <i>ürkülük</i> 50a/3
+IU	<i>tonlu</i> 2661 <i>yüzlü</i> 609	<i>atlu</i> 8b-7 <i>göñüllü</i> 53a-3	<i>bağırlu</i> 142-6 <i>devletlü</i> 9-23	<i>adlu</i> 19a/20 <i>yamalu</i> 283b/12	<i>datlu</i> 481 <i>bellü</i> 2883 <i>*bağlı</i> 575	<i>bulutlu</i> 29b/4 <i>devletlü</i> 54b/4
+(I)ncI/ +(U)ncI	-	<i>altıncı</i> 40b-5 <i>birincisi</i> 43b-9 <i>*ikinci</i> 41b-1	<i>üçüncü</i> 11-56 <i>dördüncüsü</i> 11-58	<i>altıncı</i> 69b/3 <i>beşinci</i> 27b/20	<i>ikinci</i> 793	<i>otuzuncı</i> 4b/6 <i>ikinci</i> 4b/6
+(U)n	<i>uzun</i> 214	<i>uzun</i> 47b-3	<i>uzun</i> 14-12	<i>uzun</i> 3a/12	-	<i>uzun</i> 7b/4
+sÜz	<i>kulaksuz</i> 2178 <i>öksüz</i> 1005 <i>*haksız</i> 241 <i>*sensiz</i> 397	<i>yağmursuz</i> 42b12 <i>eminsüz</i> 48a-5	<i>vefâsuz</i> 200-5 <i>sensüz</i> 13-45	<i>delüginsüz</i> 97b/11 <i>elsüz</i> 141a/20	<i>şusuz</i> 4161 <i>gözsüz</i> 1690	<i>belürsüz</i> 13a/2 <i>ıssuz</i> 47b/8
+IA	-	<i>dünle</i> 23a-9	-	<i>dünle</i> 8a/5	-	<i>dünle</i> 4b/3

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız metinlerde geçen isimden isim yapım eklerinde bazı ses bilgisi değişiklikleri dışında farklılık görülmemektedir. “*” işareti ile gösterilen bu fonetik değişiklikler yukarıda ilgili bölümlerde incelendiği için bu bölümde tekrar açıklama yapılmamıştır.

3. 1. 2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

Metnimizdeki fiilden isim yapma ekleri aşağıda verilmiştir:

- **GU/ -KU:** Bu ek fiilin gösterdiği hareketle ilgili çeşitli nesnelere karşılık gelen isimler yapar:

- *kaygı* 13a/7, *sevgü* 116a/8, *uyku* 36b/8

-GUN: Daha çok tek heceli fiil köklerine gelen bu ekin oluşturduğu sözcükler genellikle sıfat gibi kullanılır:

- *kırgun* 14a/2, *sürgün* 108a/6

-Icİ: Fiilden isim ya da isim soylu sözcükler türeten bu ek genellikle meslek ve özellik belirten isimler yapar. Sözcüğe çokluk, aşırılık, devamlılık anlamları katar:

- *alıcı* 18b/5, *basıcı* 10a/2, *kesici* 49b/7, *şatıcı* 18b/5, *yırtıcı* 9a/2

-mA: İş isimleri yapan bu ek hareket bildirmez. –ma, –me’li isimler kalıplaşarak veya kalıplaşmadan nesne, esya ismi veya sıfat olarak kullanılırlar. Ayrıca bu ek fiillere eklenerek mastar yapar:

- *ısıtma* 26a/3, *derletme* 50a/7

-n: Bu ekin yaptığı isimler fiilin gösterdiği hareketi yapanı, olanı ve yapılanı ifade eder:

- *aşkın* 29b/7, *biçin* 4a/6, *bitün* 65a/6, *ekin* 2b/1

-mAK: Asıl görevi mastar yapmak olan bu ek fiillerin hareket isimlerini yapar. Çok az örnekte kalıplaşarak hareket ifade etmeyen nesne isimleri de yapar:

- *ağıllanmağ* 6b/8, *bakmağ* 128b/1, *çıkmağ* 14a/8, *doğmağ* 103b/5, *kesilmek* 20b/2

-(U)k: Bu ek genellikle fiillerden sıfat görevi üstlenen isim ve isim soylu sözcükler yapar:

- *bölük* 59b/7, *çürük* 82a/5, *küçük* 65a/7, *öksürük* 13b/1, *söğük* 43a/4

Karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki fiilden isim yapma ekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
--	-------	-------	-----	----	-------	----

-gU/ -KU	<i>ķayġu</i> 630 <i>sevgü</i> 896	<i>ķayġu</i> 42a-9 <i>yiyġü</i> 21b-4	<i>sevgüli</i> 26-30	<i>ķayġu</i> 312b/13 <i>sevgü</i> 28a/20	<i>sevgüli</i> 658	<i>ķayġu</i> 13a/7 <i>sevgü</i> 116a/8
-gUn	<i>ķaşķun</i> 1549 <i>yorġun</i> 790	-	-	<i>azġun</i> 54a/15	-	<i>ķırġun</i> 14a/2 <i>sürgün</i> 108a/6
-IcI	<i>çalıcı</i> 1599 <i>eyledici</i> 1571	<i>saķlayıcı</i> 37a-2 <i>egleyici</i> 20a-13	-	<i>ısırtıcı</i> 70a/2 <i>kesici</i> 70a/1	-	<i>alıcı</i> 18b/5 <i>basıcı</i> 10a/2
-mA	<i>şorma</i> 1744 <i>usanma</i> 3692	<i>degme</i> 31b-8	-	<i>degme</i> 102b/3	<i>ķazma</i> 3354 <i>degme</i> 1279	<i>ısıtma</i> 26a/3 <i>derletme</i> 50a/7
-n	<i>yaķın</i> 2048 <i>bütün</i> 495	<i>ekin</i> 7b-11	<i>yaķın</i> 58-6 <i>bütün</i> 19-43	<i>yaķın</i> 21b/4 <i>ekin</i> 50a/4	-	<i>aķın</i> 29b/7 <i>biçin</i> 4a/6
-mAĶ	<i>aramaķ</i> 321 <i>gülmek</i> 2207	<i>dutmaķ</i> 41a-6 <i>dirmek</i> 8a-3	<i>açmaķ</i> 261-5 <i>göstermek</i> 92-6	<i>acımaķ</i> 161b/10 <i>götürölmek</i> 241b/2	<i>oynamaķ</i> 2866 <i>görmege</i> 1467	<i>doġmaķ</i> 103b/5 <i>kesilmek</i> 20b/2
-(U)k	<i>açuķ</i> 1671 <i>kesük</i> 2175	<i>danişuķ</i> 68a-14 <i>esrükden</i> 2b-3	<i>artuķ</i> 11-50 <i>eksük</i> 120-2	<i>açuķ</i> 42b/19 <i>delük</i> 165a/12	<i>buyruķ</i> 1066 <i>uyanuķ</i> 1660	<i>bölük</i> 59b/7 <i>çürük</i> 82a/5

Karşılaştırma yaptığımız metinlerden örnekler verilen yukarıdaki tabloyu incelediğimizde fiilden isim yapım eklerinde Oġuz Türkçesindeki kullanımından başka farklılık görülmemektedir.

3. 1. 3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

Metnimizdeki aşağıdaki isimden fiil yapma ekleri bulunmaktadır:

+A- : Çok işlek olmayan bu ek oluş ve kılış bildiren fiiller yapar:

➤ *dile-* 52b/6, *oyna-*11a/8, *uza-* 15b/7, *yaşa-* 61a/3

+(A)I- : Sıfatlardan fiiller türeten bu ek çok fazla işlek değildir:

➤ *azal-* 87a/7, *boşal-* 77a/1, *çoġal-* 5b/5

+(A)r-: Renk bildiren isim soylu sözcüklere gelerek dönüşlü fiiller yapan bu ek bazen oluş ve kılış fiilleri de yapar:

➤ *göger-42a/7, şarar-137a/2*

+dA-/ tA- : Çoğunlukla yansıma sözcüklerden fiiller türeten bu ek diğer isimlerde kılış ifade ederken yansıma sözcüklerde oluş ifade eder:

➤ *güvülde-73a/3, iste-128b/4*

+eT-: Çok işlek olmayan bu ekin metnimizde de örneği taktır:

➤ *gözet-87b/8*

+lA-: Çok yaygın olarak kullanılan bu ek hem oluş hem de kılış fiilleri yapar:

➤ *ağla-42b/5, bağla-21a/6, çile-98b/9, kapla-50b/8, uğurla-106b/8, yığıla-126a/6*

+lA-n-: *-la, -le* ekinden sonra fiilden fiil yapım eki *-n*'nin gelmesiyle tek bir ek hâline gelen bu ek yaygın olarak kullanılmaktadır:

➤ *ağıllan-6b/8, bağlan-58b/4, dinlen-44b/9, evlen-68a/8, kuvvetlen-85b/9, küflen-137a/9*

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki isimden fiil yapma ekleri verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+A-	<i>uza-582</i> <i>yıldire-1115</i>	<i>kıra-38b-5</i> <i>dile-54b-13</i>	<i>yaşa-325-3</i> <i>dile-325-5</i>	<i>boşa-200b/14</i> <i>beşze-196a/6</i>	<i>yarlığa-384</i> <i>beşze-92</i>	<i>oyna-11a/8</i> <i>dile-52b/6</i>
+(A)l-	<i>şagal-3250</i> <i>yönel-4408</i>	<i>yücel-19a-5</i>	<i>yücel-5-5</i>	<i>çoşal-192a/4</i> <i>çöme-303a/10</i>	-	<i>azal-87a/7</i> <i>boşal-77a/1</i>
+(A)r-	<i>başar-2406</i> <i>şuvar-5252</i>	<i>karar-63a-10</i> <i>yeşer-34b-10</i>	<i>başar-287-3</i>	<i>ağar-59b/12</i> <i>yeşer-265b/1</i>	<i>şarar-2109</i> <i>suvar-2066</i>	<i>şarar-137a/2</i> <i>göger-42a/7</i>
+dA/+tA-	<i>alda-5367</i> <i>kımla-5666</i>	<i>alda-24a-1</i> <i>iste-21b-14</i>	<i>alda-35-5</i> <i>iste-43-5</i>	<i>alda-244a/15</i> <i>iste-49b/3</i>	<i>alda-1016</i> <i>isde-3549</i>	<i>güvülde-73a/3</i> ↓
+eT-	<i>gözet-1328</i>	<i>gözet-35b-3</i>		<i>gözet-22a/17</i>	<i>gözet-3643</i>	<i>gözet-</i>

						87b/8
+LA	<i>yayla-</i> 4777 <i>gözle-</i> 6314	<i>bağla-</i> 39b-9 <i>beliğle-</i> 22b-10	<i>konuğla-</i> 82-4 <i>günile-</i> 116-5	<i>yarağla-</i> 268b/10 <i>bésle-</i> 302b/11	<i>bağışla-</i> 417 <i>gizle-</i> 475	<i>bağla-</i> 21a/6 <i>çile-</i> 98b/9
+LA-n-	<i>hūlan-</i> 4521 <i>diğlen-</i> 1338	<i>bağlan-</i> 18b-6 <i>diğlen-</i>	<i>bağlan-</i> 43-3 <i>beslen-</i> 67-2	<i>ağlan-</i> 52a/10 <i>gökceklen-</i> 244a/6	<i>yanğulan-</i> 2533 <i>yüklen-</i> 1034	<i>bağlan-</i> 58b/4 <i>diğlen-</i> 44b/9

Tabloda verilen örnekleri değerlendirdiğimizde, bu örneklerin karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki kullanımlarının Oğuz Türkçesindeki kullanımlarından farklı olmadığı görülmektedir.

3. 1. 4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Metnimizdeki fiilden fiil yapma ekleri aşağıda verilmiştir:

-(In)-/(Un)-: Fiil kök ve gövdelerine gelerek hem dönüşlü hem de edilgen fiiller yapan bu ek oluş ve kılış ifade eder. Metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekli görülmektedir. Metinde *alın-* ve *incin-* örneklerinden sonra *dürtin-* ve *görin-* örneklerinde yuvarlak ünlüden sonra düz ünlü gelmiştir. Fakat *olun-* örneğinde yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak ünlü gelmesi ekin dudak uyumuna girme eğiliminde olduğunu göstermektedir:

➤ *alın-* 118b/9, *dürtin-* 87a/3, *görin-* 55b/4, *incin-* 2b/6, *olun-* 128b/9

-(Il)-/(Ul)-: Fiil kök ve gövdelerine gelerek hem edilgen hem de dönüşlü fiiller yapan bu ek edilgen çatı yaptığında oluş, dönüşlü çatı yaptığında ise kılış ifade eder. Metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri görülmektedir:

➤ *açıl-* 39a/4, *aşıl-* 23b/7, *ayrıl-* 7a/2, *başıl-* 23b/7, *bozul-* 28a/2

-(Iş)-/(Uş)-: İşteş çatı kuran fiiller bir ortaklaşma veya oluş ifade eder. Ortaklaşma ifade eden fiillerde özne/yapan birden fazlayken oluş bildiren fiillerde kendi kendine olma bildirir:

- *dutuş-* 114a/4, *iriş-* 36b/6, *ķarcış-* 88b/4, *oturuş-* 56a/4

-Ar-: Fiil kök ve gövdesine gelerek ettirgen çatı kurduran bu ekin metnimizde örneği tektir:

- *ķızır-* 35a/4

-dUr-: Çok işlek olan bu ek fiil kök ve gövdelerinden sonra gelerek ettirgenveya oldurgan çatı kurar. Bu dönemde bu ekin sadece yuvarlak ünlüyle ve *d*li şekillerinin kullanıldığı görölmektedir:

- *aldur-* 52b/1, *ķaldur-* 54a/9, *ulaşdur-* 88b/3, *yaldur-* 37a/1

(Dt-: Son sesi ünlü ile biten fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgen veya oldurgan çatı kuran *-t* eki metnimizde dudak uyumuna bağlı olarak kullanılan işlek bir ektir:

- *incit-* 20a/2, *ķaynat-* 45b/2, *ķurut-* 31b/9, *üğret-* 65b/7

eyit- 94a/1 fiilinde ise “-t” eki pekiştirme görevindedir:

-Ur-: Metnimizde sürekli yuvarlak ünlü ile yazılan bu ek fiil kök ve gövdesine gelerek ettirgen veya oldurgan çatı kurar:

- *artur-* 75b/3, *bişür-* 75b/4, *ķevür-* 46a/9, *değşür-* 137a/2, *düşür-* 33a/9

-y-: Çok işlek olmayan ve pekiştirme görevindeki bu ekin metnimizde örneği tektir:

- *ķoy-* 14b/6

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız eserlerde görölen fiilden fiil yapma ekleri ve örnekleri verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-(In-/-	<i>görün-</i> 1694	<i>şoyın-</i> 11b-14	<i>bulın-</i> 73-6	<i>bulın-</i> 102a/12	<i>boyan-</i> 1922	<i>alın-</i> 118b/9
(Un-	<i>ţoyun-</i> 333	<i>ķekindi</i> 60a-8	<i>örtün-</i> 17-2	<i>görün-</i> 138b/3	<i>bölün-</i> 531	<i>dürtin-</i> 87a/3 <i>olun-</i> 128b/9

-(D)l-/- (U)l-	<i>ayrıl-</i> 42 <i>örtül-</i> 1423	<i>dutıl-</i> 11a-3 <i>kesil-</i> 11a-9	<i>kapıl-</i> 187-4 <i>sürül-</i> 122-5	<i>tapıl-</i> 188a/15 <i>çekil-</i> 188b/14	<i>dağıl-</i> 3950 <i>çözül-</i> 296	<i>ayrıl-</i> 7a/2 <i>başıl-</i> 23b/7
-(D)ş-/- (U)ş-	<i>kuçuş-</i> 385 <i>yüğüş-</i> 1010	<i>ıglaş-</i> 62a-2 <i>dürüş-</i> 46a-5	<i>iriş-</i> 21-10 <i>dutuş-</i> 24-4	<i>çağrış-</i> 42b/20 <i>görüş-</i> 302a/4	<i>bulaş-</i> 4067 <i>dürüş-</i> 2265	<i>dutuş-</i> 114a/4 <i>iriş-</i> 36b/6
-Ar-	<i>çıkar-</i> 617 <i>giter-</i> 820	<i>çıkar-</i> 33a-6	<i>çıkar-</i> 188-4 <i>gider-</i> 23-34	<i>çıkar-</i> 20a/9 <i>kopar-</i> 4b/21	<i>çıkar-</i> 726 <i>içür-</i> 1081	<i>kızır-</i> 35a/4
-dÜr-	<i>öldir-</i> 860 <i>tuydur-</i> 4642	<i>yabdur-</i> 9b-3 <i>bindür-</i> 8b-10	<i>kandur-</i> 123-3 <i>döndür-</i> 17-32	<i>bulaşdur-</i> 264b/17 <i>bildür-</i> 27a/116	<i>bulandur-</i> 1555 <i>didür-</i> 1284	<i>aldur-</i> 52b/1 <i>kaldur-</i> 54a/9
(D)t-	<i>acıd-</i> 4013 <i>semrit-</i> 290	<i>uğrat-</i> 22a-14 <i>yüket-</i> 47a-17	<i>aqıt-</i> 158-2 <i>düzet-</i> 97-7	<i>taralt-</i> 246a/5 <i>berkit-</i> 58a/15	<i>kaynat-</i> 3423 <i>belürt-</i> 599	<i>kurut-</i> 31b/9 <i>ücret-</i> 65b/7
-ür-	<i>toğur-</i> 1385 <i>degür-</i> 3419	<i>uçur-</i> 62a-6 <i>geyür-</i> 8b-9	<i>artur-</i> 7-29 <i>düşür-</i> 224-5	<i>artur-</i> 159a/20 <i>bitür-</i> 48b/19	<i>döşür-</i> 2675 <i>bitür-</i> 1525	<i>artur-</i> 75b/3, <i>bişür-</i> 75b/4
-y-	<i>yuy-</i> 1963 <i>yjy-</i> 2502	<i>koş-</i> 6a-8 <i>yuy-</i> 17-7	<i>koy-</i> 19-10	<i>koş-</i> 23b/14	<i>koy-</i> 973	<i>koş-</i> 14b/6

Bu tablodan çıkan sonuç; karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki fiilden fiil yapma eklerinde anlam ve işlev yönünden farklı bir kullanım olmadığıdır.

3. 2. SÖZCÜK TÜRLERİ

3. 2. 1. İsimler

3. 2. 1. 1. İSİM ÇEKİMİ

3. 2. 1. 1. 1. Çokluk Eki

İsimlerin çokluk şekillerini yapan ek çokluk ekidir. Bu eklerin geldiği sözcükler ismin karşıladığı nesnenin birden çok olduğunu belirtir. Metnimizdeki örnekler şunlardır:

+lAr *adamlar* 52b/6, *agaçlar* 31a/3, *atlar* 30a/7, *begler* 7a/9, *çeriler*
39b/3

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerde geçen çokluk eklerinden örnekler verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>+IAr</i>	<i>tamarlar</i> 667 <i>yidiler</i> 3624	<i>kuşlar</i> 37b-8 <i>nesneler</i> 32a-3	<i>kuşlar</i> 13-10 <i>söğütler</i> 17-29	<i>ayağlar</i> 232a/16 <i>değizler</i> 233a/13	<i>cānlar</i> 2636 <i>gözler</i> 25-74	<i>atlar</i> 30a/7 <i>begler</i> 7a/9

Tabloyu incelediğimizde; çokluk belirtmek için Türkçenin en eski devirlerinden beri kullanılan *+IAr* ekinin karşılaştırma yaptığımız metinlerde de aynı şekilde kullnıldığı görülmektedir.

2.2. 1. 1. 2. İyelik Ekleri

Metnimizde bulunan iyelik ekleri aşağıda verilmiştir:

- İkinci teklik kişi iyelik eki: *+(U)ŋ*
 - *(senün) maşşūdun* 113a/5, *(senün) elüŋe* 100b/7, *(senün) hācetün* 100a/9
- Üçüncü teklik kişi iyelik eki: *+I, +sI*
 - *(göz) ağırsı* 17a/2, *(meryem ananın) anası* 126b/4, *(beglerinün) çoķı* 64a/1, *(pādişāhlar) arasında* 3b/7, *(anların) üzerine* 2a/5, *(yedinci) günü* 15a/9, *(a'yānun) adı* 103b /9, *(buların) ortasında* 105a/4, *(fāsıķun) başı* 23a/4, *(halayıķun) aĥvāli* 77a/7, *(ĥalkun) aĥvāli* 70b/4, *(ķışun) şöŋi* 42b/9, *(mışrun) pādişāhi* 61b/8, *(pādişāhinun) düşmānları* 70a/8, *(sultānun) ʿömri* 115b/4, *(şabaķun) āĥiri* 42b/5, *(ta'āmun) narĥı* 72a/5, *(yılun) şöŋi* 10a/7, *(yılduzun) yanında* 53a/8
- Birinci çokluk kişi iyelik eki: *+(U)mUz*
 - *(ādem) atamız* 63a/1, *(bizüm) yılumuz* 6a/5, *(meryem) anamız* 126b/2

- Üçüncü çokluk kişi iyelik eki: **+lArI**

- ağacları 133b/7, ‘avratları 37a/3, ayları 22a/3, begleri 46a/8, düşmānları 70a/8, elleri 29a/8, erenleri 69b/3, guşşaları 11a/3, günleri 32a/2, hālleri 11a/3, hastalıkları 70b/8, hātırları 50b/7, ırmaqları 31a/8, iklimleri 56a/2, kılları 22b/2, kuşları 116b/3, tarafları 91b/3, uluları 20a/2

Karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki iyelik ekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
+(U)ŋ	kapuŋ 2574 eŋseŋ 1118	yavruŋı 29a-2 dilüŋ 31b-14	aduŋ 21-21 dişlerüŋ 72-5	aduŋ 44b/20 bedenüŋ 125b/14	kalbüŋ 4275 pürüŋ 4306	maşşüduŋ 113a/5 elüŋe 100b/7
+I, +sI	balı 1086 yöresi 1884	boynı 11a-6 sevgüsü 12b-2	koşusu 180-7 özi 1-11	okı 47b/13 ābdesti 183b/8	ayağı 4331 kimisi 4351	şonı 42b/9 güni 15a/9
+(U)mÜz	kıydumuz 3504 yöremüz 593	yavrucaqlarımız 62a-2 etümüz 56a-8	kanumuz 94-6 ‘ömrümüz 120-2	adumuz 47b/10 biribirimiz 260b/16	şinuğumuzı 3424 birümüz 3639	atamız 63a/1 yılumuz 6a/5
+lArI	naşşları 5016 içleri 1742	araları 33a-9 cigerleri 62a-1	dişleri 16-9 gözleri 200-1	kapuları 85b/14 peygamberleri 46a/16	yolları 4346 sözleri 4344	ayları 22a/3 begleri 46a/8

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki iyelik eklerinde bazı fonetik değişikliklerin dışında farklılık görülmez. İyelik eklerindeki ses bilgisi değişiklikleri için 2.1.1.1.2. *Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu*’na bakılabilir.

3. 2. 1. 1. 3. Hâl Ekleri

Metnimizde bulunan hâl ekleri aşağıda verilmiştir:

- İlgi hâli eki: **+(n) Uŋ**

Metnimizde ilgi hâli eki ünsüz ile biten sözcüklerde $-U\eta$; ünlü ile biten sözcüklerde ise $-nU\eta$ 'dür:

- *anlaruḡ* (üzerine) 2a/5, *ayuḡ* (yedinci günü) 15a/9, *bularuḡ* (ortasında) 105a/4, *fāsıkuḡ* (başı) 23a/4, *ḡalayıkuḡ* (aḡvāli) 77a/7, *ḡalkuḡ* (aḡvāli) 70b/4, *ḡıḡuḡ* (şoḡı) 42b/9, *mıḡruḡ* (pādişāhi) 61b/8, *sulḡānuḡ* (‘ömri) 115b/4, *şabaḡuḡ* (āhiri) 42b/5, *ḡa‘āmuḡ* (narḡı) 72a/5, *yıluḡ* (şoḡı) 10a/7, *yılduzuḡ* (yanında) 53a/8
- *a‘yānuḡ* (adı) 103b/9, *beglerinüḡ* (çoḡı) 64a/1, *bunuḡ* (ḡükmi) 20b/6, *havanuḡ* (şiddeti) 42a/4, *pādişāhinuḡ* (düşmānlari) 70a/8, *şaticınuḡ* (ḡāli) 39a/9, *sunuḡ* (buḡarın) 42a/5, *ḡayifenüḡ* (pādişāhi) 31a/4, *zemherinüḡ* (aḡusın) 42a/3

- **Yönelme hâli eki: +A**

Oğuz Türkçesinde yönelme hâli eki, $-A$ ’dır. Bu ek, daha eski bir $-ḡa/-ge$ ekinden gelişmiştir. Timurtaş bunu şöyle yorumlamaktadır; “Batı Türkçesinde, şahıs zamirlerinin yönelme şeklinin (*baḡa, saḡa, oḡa*) η ihtiva etmesi, bu ekin başındaki $ḡ$ ve g seslerinin sonradan düşmüş olduğunu göstermektedir. Bu şekilde η teşekkülü, üçüncü şahıs iyelik ekli sözcüklerin çekiminde de görülür. İyelik ekinden sonra gelen $-n$ yardımcı ünsüzü ekin başındaki $ḡ$ ve g ile birleşerek η oluşturmaktadır (Timurtaş 2005: 85-86).” Yönelme hâli ekinin eklendiği kelimeye yönelme görevi katmak dışında; dolaylı nesne yapmak, sebep bildirmek, “ile” manası katmak; “bakımından karşı” “bir eylemi yapar gibi olmak, yapar gibi görünmek”, anlamlarını vermek ve bazen bulunma hâli görevinde kullanılmak (Korkmaz 1973: 140) gibi işlevleri vardır. Yönelme hâli eki eklendiği kelimenin son sesine göre $+A$, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra *zamir n*’si alarak $+(n)A$ ve ünlülerden sonra y yardımcı ünsüzünü alarak $+(y)A$ gibi değişik şekilde kullanılır:

- *adama* 9a/4, *anbara* 137a/1, *bulara* 93b/9, *işe* 10b/5, *köye* 104b/2
- *birbirine* 27b/3, *çerisine* 88b/3, *efendisine* 46a/8, *gicesine* 26b/7, *üzerine* 2a/4

- *ayaqluya* 2b/5, *dünyāya* 126b/2, *keçiye* 33a/1, *öriye* 43a/4, *yigirmiye* 134a/1

- **Bulunma hâli eki: +dA**

Türkçenin her devrinde ve her lehçesinde değişmeyen (Timurtaş 2005: 88) bulunma hâli eki metnimizde de aynıdır. Fiilin gösterdiği eylemin yerini bildiren bulunma hâli ekinin; zaman ifade eden kelimelere gelerek onları zaman zarfı yapmak, mastar ekli sözcüklerden sonra kullanılarak “-mak için, -mak bakımından” anlamlarını vermek, “ile” manası katmak, kullanıldığı yere göre yönelme ve ayrılma hâli eki işlevleri katmak (Korkmaz 1973: 141) gibi farklı görevlerde de kullanıldığını görmekteyiz:

- *adamda* 140b/5, *arada* 97b/5, *bahārda* 24a/6, *deñizde* 3a/7, *elde* 10b/3...

- **Çıkma hâli eki: +dAn**

Oğuz Türkçesi döneminde –dAn şeklinde olan ekimiz metnimizde de aynıdır. Çıkma hâli eki eklendiği sözcüğe genellikle uzaklaşma ve ayrılma anlamı verir. Çıkma hâli ekinin bazen sebep gösterme, karşılaştırma bağlantısı kurma, “ile” anlamı verme, eklendiği ismi zarflaştırma, birleştiği isimle birlikte bağlantı kurduğu sözcüğün hangi maddeden veya nesneden yapıldığını gösterme (Korkmaz 1973: 142-143) gibi görevleri de vardır.

- *ağacdan* 10b/6, *arpadan* 99b/9, *dāneden* 99b/9, *elden* 4b/2, *gökden* 2b/2

- **Belirtme hâli eki: +(y)I, +n, +(n)I**

Metnimizde yalnız isimlerin yalın hallerine getirilen $+(y)I$, belirtme hali eki, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen $+n$ ve genellikle zamirlerden sonra gelen $+(n)I$ olmak üzere üç türlü belirtme hali eki mevcuttur:

$+(y)I$

- *atı (çulsuz komayalar) 113a/2, begi (ala) 116a/5, bunları (kıra) 129b/3, kal'ayı (alınup) 75a/6, kanı (şag eyler) 128b/1, kişiyi (öldüre) 143a/3, onları (kıra) 22b/9, saşsıyı (öñüne) 100a/3, uluyı (töhmet edüp dutalar) 120b/9*

$+n$

- *beglerin 25b/3, birbirin 47b/6, düşmānların 99a/1, elin 127b/5, kal'aların 76a/4, kulin 106b/4, leşkerin 63b/3, oğlanların 85b/5, malların 22b/3, yavuzların 46b/1, yurtların 93b/8*

$+(n)I$

- *birbirini (kıra) 45a/9, elini (ala) 21a/4, hükmini (beyān eder) 2b/9, köylerini (yağmaya ura) 2a/6, niçesini (helāk edeler) 82b/1, pādışāhını (duta) 56b/9, vilāyetini (yağma kıla) 30b/4*

- **Eşitlik hâli eki: $+cA$**

Dilbilgisi kitaplarında hâl ekleri arasında gösterilen bu ek zarf/sıfat yapmaktadır. Bu ek zarf/sıfat ve yapım eki görevlerinin dışında eklendiği sözcüğe “kadar, -a göre” anlamlarını vermektedir.

- *ardınca 1b/7, dilince 1b/7, mezhebince 52b/4, nice 26a/4, niçe 7a/2, rivāyetince 65a/2, yerince 55a/9*

- **Yön gösterme hâli eki: $+rA$, $+ArU$**

Metnimizde yön gösterme ekleri Oğuz Türkçesinde olduğu gibi (Özkan: 2000, 117) *+rA*, *+rU*, ve *+ArU* dur.

- *şoğra* 9a/6
- *ağaru* 143b/9, *ilerü* 113b/7, *yuğaru* 7b/1

- **Vasıta hâli eki: *+IIA*, *+IA***

ile edatı zamanla ekleşip ünlü uyumuna giren ve ayrıca eklendiği kelimeye bitişik yazılıp ünlü ile biten sözcüklerden sonra araya koruyucu ünsüz alan (Korkmaz 1973: 144) vasıta hâli eki metnimizde iki şekilde görülmektedir.

- *anuğıla* 53a/9, *gücile* 99a/5, *günile* 128a/8, *kılıcıla* 143a/3, *pādişāhıla* 105a/2
- *birle* 21b/4, *dünle* 4b/3, *etbā'ıyla* 72a/3, *şavaşla* 71b/9

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde hâl eklerinin durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>+(n) Uğ</i>	<i>açlarıuğ</i> 2021 <i>izinüuğ</i> 4780	<i>avcınıuğ</i> 46a-12 <i>sözüuğ</i> 33b-4	<i>yaprağınuğ</i> 3-2 <i>sücinüuğ</i> 19-1	<i>açlığuuğ</i> 104b/9 <i>beginüuğ</i> 127a/18	<i>kılınuğ</i> 2587 <i>güneşüuğ</i> 2252	<i>yılıuğ</i> 10a/7 <i>beglerinüuğ</i> 64a/1
<i>+A</i>	<i>açuğlara</i> 1671 <i>yoluğa</i> 3134 <i>igneye</i> 4390	<i>katına</i> 9b-7 <i>ortasına</i> 47a-7 <i>dilegüme</i> 23b-9	<i>ağcārına</i> 22-5 <i>bağa</i> 6-5 <i>dikene</i> 206-5 <i>*melekke</i> 29-6	<i>acılığına</i> 105a/10 <i>mevlāğa</i> 6a/14 <i>béline</i> 49b/12	<i>dostuma</i> 4299 <i>derdine</i> 1821 <i>'aliye</i> 865 <i>veliye</i> 865	<i>adama</i> 9a/4 <i>birbirine</i> 27b/3 <i>keçiye</i> 33a/1
<i>+dA</i>	<i>yoluğda</i> 1614 <i>sevenlerde</i> 1585	<i>tapuda</i> 36a-7 <i>elinde</i> 29b-5	<i>kulağda</i> 15-21 <i>ilde</i> 227-4	<i>çoğlıkda</i> 196b/11 <i>bélinde</i> 176a/12	<i>kelāmında</i> 2329 <i>içinde</i> 4310	<i>bahārda</i> 24a/6 <i>değizde</i> 3a/7
<i>+dAn</i>	<i>anadan</i> 464 <i>güneşden</i> 492 <i>*andın</i> 1789 <i>*kiledin</i>	<i>sovuğdan</i> 8a-2 <i>geyikden</i> 1a-1	<i>kıldan</i> 41-3 <i>gözden</i> 22-1	<i>acısından</i> 254b/5 <i>bağçelerden</i> 146a/21	<i>uyğudan</i> 897 <i>piriden</i> 4312	<i>arpadan</i> 99b/9 <i>dāneden</i> 99b/9
<i>+(y)I</i>	<i>başı</i> 6491	<i>sıçanı</i> 33b-8	<i>vaşlı</i> 13-23	<i>agacı</i> 173a/2	<i>başı</i> 81	<i>adı</i> 13a/2

+n, +(n)I	<i>ıssıyı</i> 2651 <i>kapısın</i> 358 <i>yilini</i> 4421	<i>bunı</i> 11b-8 <i>ahlakın</i> 39a-11 <i>gendüyi</i> 34a-1 <i>girçeğin</i> 58a-7	<i>bağrın</i> 231-1 <i>gemisin</i> 109-6 <i>özini</i> 101-4 <i>yüzünü</i> 131-3	<i>ağını</i> 123a/21 <i>çalğuların</i> 30a/16 <i>bahānesin</i> 22b/1	<i>gözünü</i> 91 <i>özün</i> 180	<i>beglerin</i> 25b/3 <i>niçesini</i> 82b/1
+cA	<i>tağca</i> 1551 <i>bilesince</i> 4152	<i>ardınca</i> 66b-7 <i>dilegince</i> 23b-3	<i>yanınca</i> 234-1 <i>gizlüce</i> 97-2 * <i>kuşca</i> 277-2 * <i>çöpçe</i> 13-13	<i>bağluca</i> 31a/7 <i>eyücesin</i> 158a/11	<i>ardunca</i> 1217 <i>nañıfca</i> 992 * <i>ağca</i> 3058	<i>ardınca</i> 1b/7 <i>dilince</i> 1b/7
+rA, +ArU	<i>taşra</i> 62 <i>içre</i> 7 <i>ilerü</i> 3637	<i>aşaru</i> 9a-6 <i>taşra</i> 59b-3 <i>içerü</i> 33b-6	<i>şonra</i> 135-5 <i>içre</i> 4-10 <i>üzre</i> 4-18	<i>yuşaru</i> 7a/7 <i>ilerü</i> 17b/1 <i>üzere</i> 1b/4	<i>şonra</i> 104 <i>taşra</i> 743 <i>içre</i> 1825	<i>aşaru</i> 143b/9 <i>şonra</i> 9a/6 <i>ilerü</i> 113b/7
+IIA, IA	<i>alla</i> 2711 <i>eliyle</i> 6369 * <i>aşın</i> 1805 * <i>buncılaym</i> 45	<i>ağaccuğıla</i> 22b-10 <i>benümle</i> 13b-2 <i>kişiyile</i> 9a-2 * <i>kıçım</i> 35a-8	<i>kahırıla</i> 26-17 <i>ayile</i> 137-1 * <i>ayakın</i> 6-44 * <i>ilkin</i> 135-5	<i>ağacıla</i> 177b/11 <i>ırmaqlarıyla</i> 59b/18 <i>beglerle</i> 39b/2	<i>işkıla</i> 1837 <i>dilile</i> 1836	<i>anunıla</i> 53a/9 <i>şavaşla</i> 71b/9 <i>gücile</i> 99a/5 <i>birle</i> 21b/4

Tabloyu incelediğimizde, ilgi hâli eki sonu ünsüz ile biten sözcüklerde “+uñ, +üñ”; ünlü ile biten sözcüklerde ise “+nuñ, +nüñ” şeklindedir. Sonu ünlü ile biten sözcüklere geldiği zaman “y” yardımcı sesini, 3. şahıs iyelik eklerinden sonra da “n” yardımcı sesini alan yönelme hâli eki “+a, +e” sadece ADD’nda bir örnekte “+ke” (melekke) biçiminde geçerken diğer örneklerde aynı şekildedir. Türkçenin bütün devirlerinde ve şivelerinde “+da, +de” olan bulunma hâli eki karşılaştırma yaptığımız metinlerde de aynı şekildedir. “+dan, +den” ayrılma hâli ekinin birkaç örnekte kalıplaşmış olarak “+dın, +dın” şekli de görülür. Karşılaştırma yaptığımız metinlerde üç türlü yükleme hâli eki vardır; isimlerin yalın hâline getirilen “+ı, +i”, genellikle iyelik eklerinden sonra kullanılan “+n” ve Eski Türkçede zamirlerden sonra kullanılan fakat Oğuz Türkçesinde ve karşılaştırma yaptığımız metinlerde 3. Şahıs iyelik eklerinden sonra “n” yardımcı sesi alan “+ı, +i” ekidir. Karşılaştırma yaptığımız metinlerde eşitlik hâli eki “+ca, +ce”, yön gösterme eki “+rA, +ArU”dir. Vasıta hâli eki olarak bizim metnimizde sadece “+IIA, + IA” ekleri kullanılırken

karşılaştırma yaptığımız metinlerde “+n” ve “+cIIAyIn/ +lAyIn” ekleri de kullanılmıştır.

3. 2. 2. Sıfatlar

3. 2. 2. 1. Niteleme Sıfatları

Nitelik bildiren pek çok sözcük niteleme sıfatı olarak kullanıldığı için (Özkan: 2000, 123) niteleme sıfatlarının örnekleri metnimizde de fazladır. Metnimizdeki örneklerden bazıları şunlardır:

- *acı (nesnelerden) 62b/6, adlu (beglerden) 21b/7, bellü (kişi) 47b/7, dürlü dürlü (hastalıklar) 95b/1, evvelki (bāb) 1b/1, semiz (etler) 26b/5, tatlu (nar) 1b/6*

3. 2. 2. 2. Belirtme Sıfatları

3. 2. 2. 2. 1. İşaret Sıfatları

Metnimizdeki işaret sıfatları *bu, o ve ol*'dur. Genel itibari ile metnimizde “ol” işaret sıfatı yerine “o” kullanılmaktadır. Bu da bize günümüz şeklinde yaklaştığını göstermektedir.

- *bu (aya) 1b/4, o (güne) 27a/6, ol (iqlimüñ) 2a/4*

3.2.2. 2. 2. Sayı Sıfatları

Metnimizdeki sayı sıfatları şunlardır:

Asıl Sayı Sıfatları

- *bir (ucı) 7b/4, iki (yıl) 9a/9, üç (güne-dek) 15b/4, dört (gün) 43a/6, yedi (gündür) 43a/6, sekiz (gece) 101b/3, toköz (sa‘at) 15b/5*

Sıra Sayı Sıfatları

- *ikinci (bāb) 4b/6, üçüncü (faşıl) 6b/8, dördüncü (bāb) 26a/9, beşinci (gice) 27a/2, altıncı (faşıl) 89b/9, yedinci (günine) 133b/2, sekizinci (faşıl) 46a/5, toğuzuncu (bāb) 89b/2*

3. 2. 2. 2. 3. Belirsizlik Sıfatları

Metnimizde çeşitli belirsizlik sıfatı kullanılmıştır:

- *bir (ulu kişi) 3a/2, cümle (narḥ) 18b/9, dürlü (marazlar) 74a/6, her (iḳlīmde) 19b/2, her bir (kişi) 25b/9, hīç (nesne) 70a/3, hīçbir (ra'ıyyet) 46a/5*

3. 2. 2. 2. 4. Soru Sıfatları

Metnimizde soru sıfatı olarak *kaç, kaçkırı, ne, nice ve ne kadar* kullanılmıştır:

- *kaç (dane) 74b/3, kaçkırı (tarafa) 8a/4, ne (maḳşūduḡ) 113a/5, nice (bay) 91a/4, ne-kadar (canavar) 82a/4*

3. 2. 2. 3. Sıfatlarda Derecelendirme

Eşitlik Derecesi

“Sıfatlardaki eşitlik derecesi, iki varlık veya nesne arasındaki niteliğin benzer veya eşit derecede olduğunu gösterir. Bu işlev genellikle “*benzetme, miktar ve derece*” bildiren *gibi* ve *kadar* edatlarıyla karşılanır: *ateş gibi sıcak, taş gibi sert, onun kadar vefalı* vb (Korkmaz 2003: 371).”

İncelediğimiz metindeki örnekler:

- *canavar gibi nesne 21a/9, ḥayvān gibi şekil 36a/5*

Sıfatlarda Pekiştirme

Sıfatlarda pekiştirme sıfatın ilk hecesine *m, p/b, r, s* ünsüzlerinden birinin eklenmesiyle oluşan hecenin sıfatın önüne eklenmesiyle veya sıfatın tekrarlanmasıyla oluşur. Metnimizdeki örnekler şunlardır:

- *dübdüz* 114a/3, *kabkara* 44a/6
- *dürlü dürlü* 95b/1

3. 2. 3. Zamirler

3. 2. 3. 1. Kişi Zamirleri

Metnimizde birinci ve ikinci kişi zamirlerinin yalın veya ek almış hâlleri yoktur. Sadece üçüncü kişi zamiri kullanılmıştır.

Üçüncü Kişi Zamirleri

<i>ağa</i>	5a/5, 42a/8, 43b/6
<i>anda</i>	35a/2, 100a/9, 111a/4
<i>andan</i>	46a/4, 46a/5, 46b/3
<i>anı</i>	35a/1, 61a/4, 72b/1
<i>anlar</i>	90a/8, 2a/5, 71a/4
<i>anuş</i>	27a/6, 34b/8, 43b/5

Bunların dışında metnimizde Doğu Türkçesinden etkilenmiş bir örnekle karşılaşırız:

<i>olar</i>	90a/7
-------------	-------

3. 2. 3. 2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirlerinden metnimizde *bu ve o* nun yalın hâlleri ve isim çekimi eki almış biçimleri kullanılmıştır:

bu

<i>bu</i>	1b/4, 1b/5, 2a/2
<i>bunlar</i>	6a/2, 29a/3
<i>budur</i>	27a/2, 42a/6
<i>bunun</i>	20b/6, 41a/2, 56a/6
<i>buña</i>	42b/3, 43a/1, 113a/8

Doğu Türkçesi etkisi ile:

<i>bular</i>	22b/3
<i>bulara</i>	93b/9, 107b/1
<i>bulardan</i>	21a/7
<i>bularuñ</i>	105a/4

o (Moğolca a-‘dan)

<i>aña</i>	5a/5, 42a/8, 43b/6
<i>anda</i>	35a/2, 100a/9, 111a/4
<i>andan</i>	46a/4, 46a/5, 46b/3
<i>anı</i>	35a/1, 61a/4, 72b/1
<i>anlar</i>	90a/8, 2a/5, 71a/4
<i>anuñ</i>	27a/6, 34b/8, 43b/5

3. 2. 3. 3. Dönüşlülük Zamirleri

Kullanılış özellikleri ve çekimleri isimlerden farklı olmayan dönüşlülük zamiri (Korkmaz 1973: 148) metnimizde *kendü*’dür:

<i>kendü</i>	34b/8, 69a/9, 71b/8
<i>kendünüñ</i>	22b/2
<i>kendüsi</i>	70a/9
<i>kendüzin</i>	42b/1

3. 2. 3. 4. Soru Zamirleri

Soru zamirleri *kim* ve *ne* 'dir:

kim *kim (içerse)* 133a/8

ne-kaçar *ne-kaçar (yirlerse)* 112b/9

Aşağıdaki örneklerde Farsça –ki ilgi zamiri soru görevini kaldırmaktadır:

neye *neye (-ki şürū' edesin)* 75a/1

ne-ki *ne-ki (bunlar beşzer varısa)* 6a/1

3. 2. 3. 5. Belirsizlik Zamirleri

Metnimizde çeşitli belirsizlik zamiri kullanılmıştır. Ayrıca soru zamirleri olan *kim* ve *ne* de belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

birbirile 83b/8, 94a/2, 96a/3

birbirine 27b/3, 117a/3

biribirile 82b/6, 93a/6, 125a/3

biribirin 47b/6

biribirine 22a/4, 50b/2, 64a/2

birini 45a/9

birine 71b/2

birisi 82b/6, 93a/7

her biri 137b/5

her kim 77b/4

her ne 126b/1

kimi 137a/3

kimse 63b/4

<i>kanķısı</i>	100a/5
<i>niçeler</i>	62a/5, 66b/7, 78a/7
<i>niçelerüñ</i>	24a/3, 56a/9, 76a/9
<i>niçenüñ</i>	123b/8
<i>niçesi</i>	12a/4, 21b/8, 50a/4
<i>niçesini</i>	82b/1

3. 2. 4. Zarflar

3. 2. 4. 1. Zaman Zarfları

Fiildeki eylemin zamanını belirten bir kısmı basit bir kısmı sıfat ve isimlerin çeşitli ekler almasıyla türemiş bir kısmı da edatlarla birleşerek ortaya çıkmış zaman zarfları metnimizde kullanılmıştır. Metnimizdeki bazıları Türkçe bazıları yabancı asıllı olan örnekler şunlardır:

<i>+a degin</i>	<i>eger şemşek gün toğusunda belürse üç yıla degin halk kaygulu ola</i> 9a/1
<i>andan sonra</i>	<i>a.s. iller ve şehirler harāb olalar</i> 46b/3
<i>ardınca</i>	<i>yiyecek ardınca yemiş eyüdür</i> 1b/7
<i>bugün</i>	<i>bugün içinde gündüz on bir sa'at ve gece on üç sa'at olur</i> 41b/5
<i>dek</i>	<i>ol vaķtde üç güne-dek gice gündüz artmaya</i> 15b/4
<i>dün</i>	<i>eger dün içinde deprense eylük az ola</i> 62a/3
<i>dünle</i>	<i>dünle şu icmekden şaķına</i> 5a/1
<i>evvel</i>	<i>e. bu ayda gün dutulmaķ [hükmin] beyān éder</i> 138b/4
<i>gāh gāh</i>	<i>eger bulut pāre pāre olursa gāh gāh yağa</i> 114a/6

<i>gece</i>	<i>eger gece deprense fesād ve dört ayakluya vebā erişe</i> 73b/1
<i>gene</i>	<i>yanlış haberler ve gene oğlanlar hastalığı ve vebā zāhir</i> <i>ola</i> 68b/2
<i>günde</i>	<i>ol günde nesne işlemeye</i> 5a/6
<i>şonra</i>	<i>ř. sınıp kırılıp gideler</i> 9a/9
<i>tañlacađ</i>	<i>her tañlacađ biraz ılıcağ şu içeler</i> 26b/4

3. 2. 4. 2. Yer-Yön Zarfları

Fiildeki oluşun yerini bildirip basit, türemiş ve birleşik şekilleri olan yer-yön zarflarının metnimizdeki örnekleri şunlardır:

<i>arada</i>	<i>pāđişāhlar ceng éde arada bir pāđişāh düşe</i> 97b/5
<i>arasında</i>	<i>pāđişāhlar arasında ceng ve fitne düşe</i> 3b/7
<i>ardından</i>	<i>yiyecek ardınca yemiş eyüdüş</i> 1b/7
<i>đayrı yerde</i>	<i>rum élinde ve đayrı yerde arpa buğday bal yağ ucuz ola</i> 28a/3
<i>girü</i>	<i>ol sebebden girü döne iğlimine gele</i> 77b/3
<i>gün toğusunda</i>	<i>eger şemşek gün toğusunda belürse üc yıla değin halk</i> <i>đayđulu ola</i> 9a/1
<i>gün batusından</i>	<i>eger kızılığ gün batusından yağa belürse ... çok ola</i> 9b/6
<i>ilerü</i>	<i>kıızlığ ola kış ilerü gele</i> 132b/4
<i>ķanda</i>	<i>düřmānların ķanda varısa ķahr édeler</i> 99a/1

<i>katında</i>	<i>yılıuñ evvelki aydur süryāniler katında teşrin-[i] evveldür 1b/3</i>
<i>ortasında</i>	<i>begler ortasında ihtilāf olup bir ulu beg pādīšāh düşe 10a/3</i>
<i>öñüne</i>	<i>şonra ol saqsıyı öñüne ala 100a/4</i>
<i>öyleden şonra</i>	<i>eger öyleden şonra vāqı^ç olsa begler arasında ihtilāf vāqı^ç ola 66b/3</i>
<i>üzerinde</i>	<i>düşmānları pādīšāh üzerinde kuvvet duta 80b/5</i>
<i>üzerine</i>	<i>mülhidler ol iklīmün pādīšāhı üzerine el getüreler 2a/4</i>
<i>yuğaru</i>	<i>yeñi ay toğup ağızı yuğaru görinse halk arasında şādliq ola 7b/1</i>

3. 2. 4. 3. Durum (Hāl) Zarfları

Bir fiilin hālını ve tarzını bildiren, fiile arz, sebep, tavır, sonuç, beraberlik ayrılık tekrar gibi anlamlar katan durum zarfları, basir, türemiş ve birleşik olarak da kullanılabilir. Metnimizdeki örnekler şunlardır:

<i>aşlâ</i>	<i>on üçünci gün kesilen ağac gerekdür ki aşlâ çürümeye 5b/7</i>
<i>aşağa</i>	<i>uğrınuñ harāmīnün başı aşağığa ola 12a/3</i>
<i>berāber</i>	<i>tañla olıca panbuq ile berāber gelürse gerekdür dilekce yağmur yağa 101a/2</i>
<i>bile</i>	<i>eger gök gürlmekde şünşek bile olsa mecmū^ç ekin ve ħurmā oñat ola 22a/7</i>
<i>böyle</i>	<i>teni kanı şağ eyler şafā vérür hikmet ehlinden böyle işidilmişdür 128b/2</i>

<i>eyle ‘öyle’</i>	<i>daniyāl peygamber eyle işāret etmişdür 127a/3</i>
<i>eksük</i>	<i>harb ve huşümet ve korku fetret ve güşsa eksük olmaya 4a/5</i>
<i>içün</i>	<i>sevāhil kızlık ve şark tarafı içün daniyāl eydür 120b/4</i>
<i>katı</i>	<i>kış katı ola 115b/6</i>
<i>öñürdi</i>	<i>kış öñürdi gele 128a/5</i>
<i>şöyle</i>	<i>hayrdan ve şerden her ne-ki şöyle dise bu yıl olmaya 94a/7</i>

3. 2. 4. 4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

Doğrudan doğruya zarf olanların dışında, bazıları kelimenin tekrarlanmasıyla yapılan bazıları ise sıfatlardan meydana gelen miktar zarflarının metnimizdeki örnekleri şunlardır:

<i>artuğ</i>	<i>şehirlerden köy artuğ incine 67b/7</i>
<i>az</i>	<i>kesb kazanc az ola 2b/7</i>
<i>azacuk</i>	<i>tañlacık azacūk ılıcağ şu içe 5a/1</i>
<i>azın azın</i>	<i>yağuz azın azın yağmur çilese bābil sultānı ve mağrib sultānı ha[d]den aş 98b/8</i>
<i>biraz</i>	<i>biraz ılıcağ şu içeler 26b/4</i>
<i>bol</i>	<i>ni‘met bol ve yemişler bol ola 7b/3</i>
<i>çok</i>	<i>cevür ve zulüm çok ola 2b/7</i>
<i>ekşer</i>	<i>ekşer vebā kızlık ve çekirgelik ola 20a/2</i>
<i>gey</i>	<i>hem bu gün naħs-i ekberdür gey şakinmak gerek 5a/9</i>
<i>hayli</i>	<i>ehline hayli ziyān erişe 3b/8</i>

<i>öküş</i>	<i>yağmur öküş yağa 18a/2</i>
<i>yavlağ</i>	<i>şam ili yavlağ ucuzlık ola 99a/3</i>

3. 2. 5. Edatlar

Genellikle isim çekim eklerinin yapamadıkları görevleri üstlenen isimlerle başka sözcük türleri arasında bağ kuran edatlar yapıları bakımından ya isim soylu ya da fiil soyludur.

3. 2. 5. 1. Çekim Edatları

<i>anuñıla</i>	<i>göz nurın anuñıla 53a</i>
<i>bile</i>	<i>ğayrı madde bile 5b/3</i>
<i>birle</i>	<i>emñlik birle 21b/4</i>
<i>dek</i>	<i>üç güne-dek 15b/4</i>
<i>degin</i>	<i>üc yıla degin halk kaygulu ola 9a/1</i>
<i>gibi</i>	<i>kaplan arslan gibi 9a/3</i>
<i>göre</i>	<i>aña göre yağa 114a/7</i>
<i>içün</i>	<i>şark tarafı için 120b/4</i>
<i>ile</i>	<i>begler ile istanbul üzerine gele 71b/8</i>
<i>ilerü</i>	<i>vağtinden ilerü ola 125a/8</i>
<i>qadar</i>	<i>ne-qadar haşerät varısa 53a/5</i>
<i>şonra</i>	<i>şonra şam pādışāhı onları kıra 22b/8</i>
<i>ve</i>	<i>ortasında ceng düşe ve kış katı ola qar buz çok yata 36a/1</i>

yaḡa *gün batusından yaḡa* 9b/6

3. 2. 5. 2. Kuvvetlendirme Edatları

daḡı *yemen ikliminde fetret daḡı ola* 45b/1

3.2. 6. Bağlaçlar

Eş görevli kelimeleri, cümleleri ve sıra sözleri çeşitli anlam ilişkileri ile birbirine bağlayan bağlaçlar ayrıca yan cümleleri temel cümleye bağlama görevini de üstlenir. Metnimizde Türkçe ve yabancı asıllı bağlaçlar sık sık kullanılmıştır. İncelediğimiz metindeki bağlaçlar birkaç örnekle aşağıda verilmiştir:

ammā *duta ve il eminlik ola ve ekin çok ola ammā ba‘zı büyük kişiler vefāt bula* 2b/1

daḡı *bu ayda erişür ve daḡı şular artar ve balık semürür* 62b/3

eger *yigirmi dördüncü faşıl yerden āvāz eşidilse eger yer gürlense kış katı ola* 4a/4

hem...hem *bu yılda hem kızlık ve hem gemiler garḡ olmak vāḡı‘ ola* 3a/7

ki *evvel gününde kıble yeli esmege başlaya ki aḡa aḡ yel derler* 5a/4

kim *ol yerde kim bu ‘alāmet görine pādişāh ra‘iyyete ziyān éde* 19b/4

ne ... ne *biçin oti oḡat oḡmaya ne katı kızlık ve ne katı uçuzluk ola* 115a/1

ü *renc ü zaḡmet ve emīnsüzlik* 3b/9

ve *il eminsüzlik ve kızlık ola* 36a/6

<i>veya</i>	<i>eger bu ayda hava yüzinde karanlılık veya tuman belürse kış yağmur çok yağa 39a/6</i>
<i>ya</i>	<i>bu ayın yedinci gününde elbetde yağmur ya çiseği olsa gerek 62b/8</i>
<i>ya ... ya</i>	<i>ya maşru⁶ ve ya mecnūn olmak vākı⁶ ola 17a/8</i>
<i>yāhūz</i>	<i>eger bu ayda maşrıq tarafında şühüşek oynasa ol vilāyetün pādīşāhı vefāt éde yāhuz sipāhisüz horlıgıla ilinde çıka 105b/5</i>
<i>zīrā</i>	<i>katı hasretile ve kuyıla yemez içmezdi zīrā ulu kavm yelile ol yedi günde helāk oldılar 42b/6</i>

3. 2. 7. Eylemler

3. 2. 7. 1. Eylem Çekimi

3. 2. 7. 1. 1. Kişi Ekleri

Zamir Kökenli Kişi Ekleri:

Zamir kökenli kişi ekleri geniş zaman, gelecek zaman, duyulan geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılmaktadır.

Metnimizdeki zamir kökenli kişi eklerinden yalnızca 3. Kişi ekleri vardır. Çünkü metnimiz 3. Kişi tarafından anlatılmaktadır. Metnimizdeki zamir kökenli kişi ekleri aşağıda verilmiştir:

3. teklik kişi ø	<i>açılır 42a/6, buyurur 52b/9, kalur 43a/4, kesilür 137a/8, semürür 62b/3</i>
3. çokluk kişi -lAr	<i>sevinüşürler 88a/1</i>

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde bulunan zamir kökenli kişi ekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
3. teklik kişi ø	arturur 433 şolmuş 284 idiser 6007	doşınur 34b-14 yatmış 48a-13	şomış 176-6 şüriyiser 305-6 diler 3-34	boşlur 18b/21 geyür 284a/3	aşılur 1850 şezginür 62	şalur 43a/4 olmuş 32b/1 kesilür 137a/8
3. çokluk kişi -IAr	şovar 30 düzmişler 1458	alalar 54b-3 diyeler 26b-2	bulurlar 9-10 ideler 175-1	aşlarlar 101b/17 geşürmeyeler 107b/10	götürürler 344 giderler 580	demişler 100b/3 sevinişürler 88a/1

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız eserlerde geçen zamir kökenli kişi eklerinin Oğuz Türkçesindeki kullanımından farkının olmadığı görülmektedir.

İyelik Kökenli Kişi Ekleri:

İyelik kökenli kişi ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

2. teklik kişi -ŋ

bildüŋ 101b/5

3. teklik kişi ø

aydı 12b/7, *şaldı* 42b/7, *dökdi* 27a/6, *eyledi* 88a/2, *geldi* 53b/4

aşillansa 7a/5, *başsa* 53a/9, *doşsa* 19a/5, *dökilse* 8a/7, *sürse* 27b/4

3. çokluk kişi -IAr

oldılar 42b/7, *dediler* 42b/8, *söydiler* 53b/6

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki iyelik kökenli kişi ekleri verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
2. teklik kişi -ŋ	avladuŋ 2073 başsaŋ 152 binseŋ 4945	ayrıldıuŋ 10a-8 dutarsaŋ 34a-11 eylemeseŋ 30b-13	şılısaŋ 2-7 şıduŋ 13-21 dişeŋ 44-3	alduŋ 123b/17 begenmedüŋ 13b/9	aşladuŋ 102 kaşsaŋ 430	<i>bildüŋ</i> 101b/5
3. teklik kişi ø	dutsa 2751 urdu 1452	şılısar 57b-9 dutmışdı 26a-9	başsa 286-1 geçse 3-31	şovarsa 6a/3 belüreydi 280b/1	oldı 150 göşindi 287	<i>doşsa</i> 19a/5

	<i>örtü</i> 3239	<i>şemişdi</i> 63b-11	<i>gördü</i> 14-10			<i>dökü</i> 27a/6
3. çokluk kişi -lAr	<i>barışdılar</i> 307 <i>yazsalar</i> 729 <i>didiler</i> 3093	<i>urdılar</i> 8b-8 <i>viriserler</i> 26b-11	<i>buldılar</i> 164-1 <i>dimediler</i> 224-6 <i>düzseleler</i> 89-7	<i>aldılar</i> 227a/5 <i>bildiler</i> 214a/6	<i>oldılar</i> 295 <i>itdiler</i> 167	<i>oldılar</i> 42b/7 <i>dediler</i> 42b/8

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde geçen iyelik kökenli kişi eklerinin verildiği tabloyu değerlendirdiğimizde metinlerimizdeki kullanımın Oğuz Türkçesindeki kullanımından farkı olmadığı görülmektedir.

3. 2. 7. 1. 2. Basit Çekimler

3. 2. 7. 1. 2. 1. Bildirme Kipleri

Görülen Geçmiş Zaman (-dI, -dU)

Görülen geçmiş zaman ekini alan eylemler, söyleyenin, eylemin gerçekleşmesini bizzat gördüğü veya görmüş kadar kesinlikle bildiği durumları ve olayları bildirir. Bu ek birinci ve ikinci kişilerde yuvarlak ünlülü; üçüncü kişilerde düz ünlülüdür (bk. Eklerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu). Metnimizde sadece bir yerde geçen 2. teklik kişi eki de yuvarlak ünlüyle 3. kişi ekleri düz ünlüyledir.

2. teklik kişi -ŋ

bildüŋ 101b/5

3. teklik kişi ø

aydı 12b/7, *dökü* 27a/6, *eyledi* 88a/2, *geldi*
53b/4, *çaldı* 42b/7

3. çokluk kişi -lAr

dediler 42b/8, *oldılar* 42b/7, *söydiler* 53b/6

Görülen geçmiş zaman eklerinin karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
2. teklik kişi -ŋ	<i>avladuŋ</i> 2073	<i>ayrılduŋ</i> 10a-8 <i>arturduŋ</i> 36a-11	<i>şıduŋ</i> 13-21	<i>alduŋ</i> 123b/17 <i>begenmedüŋ</i> 13b/9	<i>aŋladuŋ</i> 102	<i>bildüŋ</i> 101b/5

	<i>idindün</i> 1837					
<i>3. teklik kişi</i> <i>ø</i>	<i>urdu</i> 1452 <i>örtü</i> 3239	<i>şoyındı</i> 11b-14 <i>düşdi</i> 41a-2	<i>ağırtı</i> 9-28 <i>gördi</i> 14-10	<i>katdı</i> 266a/18 <i>işitdi</i> 9b/6	<i>oldı</i> 150 <i>göründi</i> 287	<i>aydı</i> 12b/7 <i>dökdi</i> 27a/6
<i>3. çokluk</i> <i>kişi -lAr</i>	<i>barışdılar</i> 307 <i>didiler</i> 3093	<i>ayırdılar</i> 13b-4 <i>urdılar</i> 8b-8	<i>buldılar</i> 164-1 <i>dimediler</i> 224-6	<i>aldılar</i> 227a/5 <i>bildiler</i> 214a/6	<i>oldılar</i> 295 <i>itdiler</i> 167	<i>oldılar</i> 42b/7 <i>dediler</i> 42b/8

Tabloyu incelediğimizde görülen geçmiş zaman için karşılaştırma yaptığımız metinlerde farklı bir kullanımın olmadığı görülmektedir.

Duyulan Geçmiş Zaman (-mİş)

Çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılan ve ünlüsü daima düz olan duyulan geçmiş zaman *-mİş* eki metnimizde sadece üçüncü şahıslarda görülmektedir.

3. teklik kişi -mİş *dutmuş* 114a/4, *bitmiş* 138b/8, *demiş* 89b/9, *ekilmiş* 143b/4, *gelmişdür* 126b/2

3. çokluk kişi -mİşlAr *demişler* 100b/3

Karşılaştırma yaptığımız eserlerdeki duyulan geçmiş zaman ekleri aşağıda tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>3. teklik</i> <i>kişi</i> <i>-mİş</i>	<i>şolmuş</i> 284 <i>girmiş</i> 5465	<i>uydurmuş</i> 33b-3 <i>eydürmüş</i> 33a-10	<i>ütmuş</i> 116-3 <i>eylemiş</i> 5-14	<i>bağlamış</i> 11a/13 <i>bezenmiş</i> 146b/4	<i>kalmış</i> 1229 <i>geymiş</i> 1452	<i>dutmuş</i> 114a/4 <i>bitmiş</i> 138b/8
<i>3. çokluk</i> <i>kişi</i> <i>-mİşlAr</i>	<i>düzmişler</i> 1458 <i>üyümişlerdür</i> 5733	<i>olmuşlardur</i> 40b-14 <i>virmişler</i> 40b- 13	<i>düzmişler</i> 30-5	<i>buyurmuşlar</i> 119a/6 <i>bilmüşler</i> 156b/20	<i>türmüşlar</i> 1359 <i>itmüşler</i> 1263	<i>demişler</i> 100b/3

Tabloyu incelediğimizde, duyulan geçmiş zaman için karşılaştırma yaptığımız metinlerde farklı bir kullanım olmadığı görülmektedir.

Metnimizde örneklerine rastlanmamasına rağmen karşılaştırma yaptığımız metinlerde duyulan geçmiş zaman için *-Up* zarf-fiil eki üzerine bildirme eki niteliğindeki *dUrUr/ dUr-* yardımcı fiilinin geniş zaman üçüncü şahıs çekimi olan bildirme ekinin getirilmesiyle oluşturulan (Korkmaz 1973: 163) *-UpdUr/ -UpdUrUr* eki de kullanılmıştır.

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>-UpdUrUr</i>	<i>karıpdur</i> 2300	<i>sarmaşubdurur</i>	<i>bulıpdur</i> 9-10	-	<i>yazılıpdur</i>	-
<i>-UpdUr</i>	<i>gelüprdür</i> 3308	56b-1 <i>virübdür</i> 55b-13	<i>gelüpdür</i> 52-1		1914	

Tabloyu değerlendirdiğimizde öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan Doğu ve Kuzey kolunda devam eden bu yapının MR ve KM'de kullanılmadığından ve diğer metinlerde de kullanımının azaldığından bu yüzyılda kullanımdan kalktığını söyleyebiliyoruz.

Geniş Zaman (-Ur; -r)

İncelediğimiz metinde, geniş zaman *-Ur, -Ar, -r* ekleriyle; olumsuzu ise *-mAz* ekiyle yapılmıştır:

3. teklik kişi *-(A)r, -(U)r* *açılır* 42a/6, *buyurur* 52b/9, *kalur* 43a/4,
kesilür 137a/8, *semürür* 62b/3
- kalmaz* 43a/4, *olmaz* 42b/1, *yağmaz*
100b/7, *etmez* 112b/9, *içmezdi* 42b/6,
3. çokluk kişi *-(A)rAr, -(U)rAr* *sevinüşürler* 88a/1

Geniş zaman ekinin karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
3. teklik kişi -(A)r, -(U)r	kalur 1902 ırar 2190 üşenür 5428 keser 3005	doınur 34b-14 gelür 9b-14 düşer 20a-14	şuşar 3-30 diler 3-34 yir 201-5	bozıur 18b/21 geyür 284a/3	kuşanur 1236 gelür 1369	kalur 43a/4 kesilür 137a/8 yağmaz 100b/7 etmez 112b/9
3. çokluk kişi -(A)rAr, -(U)rAr	bulurlar 3183 dutarlar 792 bilürler 18 iderler 2406	bağlarlar 10a-2 qorlar 9a-8 düşerler 55a-4	bulurlar 9-10 kaçarlar 9-27 severler 78-3	ağlarlar 101b/17	alurlar 1232 gelürler 1232	sevinışürler 88a/1

Tabloyu değerlendirdiğimizde, karşılaştırma yaptığımız eserlerde geniş zaman ekinin kullanımında Oğuz Türkçesiyle yazılmış öteki eserlerden farklı bir durumun söz konusu olmadığı görülmektedir.

Gelecek Zaman (-IsAr / -AcAK)

Metnimizde gelecek zaman eki olarak Eski Türkçe döneminde ve günümüzde kullanılmayan (Timurtaş 2005: 144) sadece Oğuz Türkçesi dönemine mahsus olan (Mansuroğlu 1959: 179) –IsAr eki kullanılmıştır. -AcAK eki ise metnimizde zaman eki olarak değil karmaşık fiil (modül) kurmuş olarak karşımıza çıkmıştır. Bize göre bu ek Oğuz Türkçesinin belli birkaç boyuna ait olup belli bir dönemde eserlere yansımıştır. Türkiye Türkçesinin temelini oluşturan Kayı Boyunda kullanılmadığı için günümüze kadar gelmemiştir. (*olacağ olursa* 76b/5, *toğacağ olursa* 118a/2).

3. teklik kişi (IsAr) *olısar* 22a/1, *geliser* 138a/4

Metinde “geledec” biçiminde geçen ve gelecek zaman ifadesi taşıyan bu örnekte yazım hatası olduğu kanaatindeyiz.

geledec 100b/3

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde geçen gelecek zaman eki aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
3.teklik kişi -(IsAr)	dutısar 5472 göriser 1933	ķoyısar 38b-11 ısteyıser 12b-3	ķılısar 309-1 yaķısar 76-3	alısar 30a13 bildürıser 19a/7	ķalısar 3527 yanmayısar 3711 ıdıser 1839	olısar 22a/1 gelıser 138a/4
3.teklik kişi (-AcAK)		varacaķdur 25a-1 gıreceķ47a-7				

Tabloyu incelediğimizde, karşılaştırma yaptığımız metinlerde gelecek zaman eki için genellikle *-IsAr* ekinin kullanıldığı görülmektedir. *-AcAK* eki sadece Marz.'de birkaç yerde üçüncü şahıs teklik ve çokluk çekimi ile görülmektedir (*varacaķdur* 25a-1, *gıreceķ* 47a-7). Ayrıca Mes. M' de yalnız bir yerde *-AsI* gelecek zaman sıfat-fiil eki gelecek zaman eki işlevinde kullanılmıştır (*sarlanasıın* 833).

3. 2. 7. 1. 2. 2. Tasarlama Kipleri

İstek Kipi (-A)

İstek ve niyet kavramı ifade eden istek eki konuşucunun kılış ve oluş hakkındaki eğilimini gösterir. İstek kipini Timurtaş; “Eski Anadolu Türkçesinde istek kipi eki *-A*'dır. Bu ek, Eski Türkçedeki *-Gay* ve *-GA* ekinden inkişaf etmiş olmakla beraber, anlam bakımından gelecek ve şimdiki zamanla alakası yoktur” şeklinde tanımlamıştır (Timurtaş 2005: 145).

Metnimizde de zaman zaman emir göreviyle kullanılabilen *-A* istek ekinin örnekleri şunlardır:

2. teklik kişi *-AsIn* *dutasın* 5b/1, *ķılasın* 113b/4, *ķoyasın* 99b/8,
göresin 100a/9

3. teklik kişi *-A* *bağlaya* 21a/6, *başlaya* 5a/5, *ķaplaya* 50b/8,
söyleye 12b/6, *üreye* 17b/3

bulmaya 7a/2, *çıkmaya* 21a/7, *belürmeye* 70a/4,
bitmeye 3a/6, *yemeye* 41a/6 (Yukarıdaki

üçüncü şahıs örneklerinin bazılarında istek eki geniş zaman kipi görevindedir.)

3. çokluk kişi -A-lAr

bağlayalar 73a/1, dutalar 7b/8, suvayalar 100a/1, düşeler 50b/3, yeyeler 26b/5

komayalar 17a/6, etmeyeler 5a/3, görmeyeler 139b/6, yemeyeler 26b/5

İstek kipinin karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
2. teklik kişi -AsIn	<i>şanasın 286 süresin 2509 çekmeyesin 233</i>	<i>kırtarasın 10b-9 dilemeyesin 64a-4</i>	<i>futasin 13-37 emesin 291-6 isteyesin 281-6</i>	<i>başasın 75a/14 bağmayasın 248b/6 bilesin 4a/1</i>	<i>alasin 197 almayasın 687 giresin 519</i>	<i>dutasın 5b/1 koyasın 99b/8 göresin 100a/9</i>
3. teklik kişi -A	<i>anlada 457 tolmaya 2481 seçe 2340 ölmeye 6325</i>	<i>ola 32a-12 degmeye 32a-12 yiye 53b-13</i>	<i>açıla 175-6 yazmaya 5-30 gele 65-5 irmeye 23-36</i>	<i>bağa 201a/15 kaça 225b/12 bile 4b/10</i>	<i>ola 2 sıgmaya 44 eyle 60 görinmeye 48</i>	<i>kaplaya 50b/8 çıkmaya 21a/7 söyleye 12b/6 belürmeye 70a/4</i>
3. çokluk kişi -A-lAr	<i>karalar 1740 bulmayalar 1733 ideler 4251</i>	<i>alalar 54b-3 bileler 26a-4 bildürmeyeler 38b-2</i>	<i>ıolduralar 45-3 uralar 175-2 diyeler 223-6 düşürmeyeler 259-2</i>	<i>bağmayalar 12a/16 kalalar 98b/18 bileler 65b/10</i>	<i>alalar 68 olalar 68 yazalar 69</i>	<i>dutalar 7b/8 komayalar 17a/6 düşeler 50b/3 etmeyeler 5a/3</i>

Karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki istek kipinin geçtiği örnekleri veren yukarıdaki tabloyu incelediğimizde istek kipinin kullanımının Oğuz Türkçesinin öteki eserlerinden farklı olmadığı görülmektedir.

Şart Kipi (-sA)

Eski Türkçedeki karşılığı *-sAr* olan bu ekin (Korkmaz 1973: 169) şart kipi mi yoksa zarf-fiil eki mi olduğu konusunda değişik yargılar vardır. Bu konuyla ilgili

olarak B. YÜCEL tartışmaları değerlendirmekte ve “-sA eki, getirildiği fiili dilek-istek ifadesiyle cümlelerin yüklemi yaparak bitmiş bir yargı bildirmeyi sağlıyorsa kip eki görevindedir. Bu ek, şart bildirecek şekilde kullanıldığı zaman cümleyi sonlandırmaz ve ‘şart zarf-fiil eki’ görevinde olur” demektedir (Yücel, 2002, 107).

Tamamı şart zarf-fiili görevinde olan örneklerimiz şunlardır:

2. teklik kişi -sA *işlerse* 87a/6
3. teklik kişi -sA *ağıllansa* 7a/5, *bağsa* 53a/9, *doğsa* 19a/5, *dökülse* 34a/4, *toğsa* 7b/6 (Örneklerimiz geniş zamanın şartı biçiminde Türkiye Türkçesine aktarılabilmektedir.)

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki şart kipinin kullanılışı görülmektedir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
2. teklik kişi -sA	<i>bağsa</i> 152 <i>dilese</i> 2136	<i>inanmazsa</i> 30b-13 <i>dirse</i> 22a-6	<i>kılsa</i> 2-7 <i>dise</i> 44-3	<i>acığırsa</i> 138b/8 <i>begenmese</i> 13b/8	<i>dilerse</i> 2127	<i>işlerse</i> 87a/6
3. teklik kişi -sA	<i>dutsa</i> 2751 <i>ögse</i> 1020	<i>kığırta</i> 8b-3 <i>dilese</i> 26a-4	<i>alsa</i> 21-19 <i>içse</i> 106-3	<i>kağsa</i> 294a/19 <i>bilse</i> 229a/14	<i>biçilse</i> 2174 <i>seçilse</i> 2174	<i>doğsa</i> 19a/5 <i>dökülse</i> 34a/4

Tabloyu değerlendirdiğimizde, karşılaştırma yaptığımız eserlerde şart kipinin kullanılışında Oğuz Türkçesinin diğer eserlerinden farklı bir durumun söz konusu olmadığını görülmektedir.

Gereklilik Kipi

Metnimizde gereklilik ifadesi -sA şart, -mAK isim-fiil eklerinden birini almış bir fiilden sonra “gerek” sözcüğü getirilerek verilmiştir. Çünkü Oğuz Türkçesinde gereklilik kipi için ayrı bir ek yoktur (Yücel 2002: 110).

- mAK gerek *bilmek gerek* 41a/7, *cimā‘ az etmek gerek* 87a/3, *ihtiyat etmek gerek* 44a/5, *şakınmağ gerek* 5a/9, *tuzlu yemek gerek* 74b/2
- sA gerek *ağıllansa gerekdür* 33a/6, *belürse gerekdür* 34a/9, *dökilse gerekdür* 8a/7, *olsa gerek* 8a/5, *yağsa gerek* 41b/1

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde gereklilik kipinin kullanılışı aşağıdaki tablodaki gibidir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-mAK gerek	<i>şakınmağ gerek</i> 1879 <i>örgenmek gerek</i> 1872	<i>şakınmağ gerek</i> 27a-2 <i>işitmek gerek</i> 35b-14	<i>geymek gerek</i> 319-3 <i>itmek gerek</i> 260-2	<i>kılmağ gerek</i> 2a/19 <i>n’etmek gerek</i> 22a/3	-	<i>şakınmağ gerek</i> 5a/9 <i>bilmek gerek</i> 41a/7
-sA gerek	<i>atsa gerek</i> 3453 <i>çekse gerek</i> 4352	<i>disem gerek</i> 31b-7	<i>söylesem gerek</i> 41-1 <i>olsa gerek</i> 91-3	-	-	<i>olsa gerek</i> 8a/5 <i>yağsa gerek</i> 41b/1
*-up gerek	-	-	<i>olup gerek</i> 4-18	<i>gizlemeyüp gerek</i> 11a/3	-	-
*-mAIU	<i>almalu</i> 1452 <i>almaluken</i> 2911	-	-	-	-	-

Tabloyu incelediğimizde gereklilik kipi için karşılaştırma yaptığımız metinlerde genellikle -sA şart veya -mAK isim-fiil eklerinden birini almış bir fiilden sonra “gerek” sözcüğü getirilerek oluşturulan -sA gerek/mAK gerek eklerinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak ADD ve MR’de birer kez -Up zarf-fiil eki almış bir fiilden sonra “gerek” sözcüğü getirilerek gereklilik kipi kurulduğu görülmektedir. Ayrıca Mes. M’de Oğuz Türkçesinin o dönem eserlerinde nadir olarak görülen ve bugün gereklilik için kullanılan -mAIU eki iki kere geçmiştir.

Emir Kipi

Emir kipinin diğer kiplerden, aldığı ekler dolayısıyla farklılıkları vardır. Bu konuyu Yücel, “Emir çekimi, müstakil bir zaman veya kip eki almaması ve kendine özgü şahıs eklerinin bulunması sebebiyle öteki çekimlerden farklı bir görünümüdür. Fiillerin işletme eki almamış hâli, teklik ikinci şahsın emir şeklidir” biçiminde açıklamıştır (Yücel, 2002, 111).

Emir kipinin olumsuzu, fiil köküne -mA eki getirilerek yapılır.

İncelediğimiz metindeki emir çekimleri:

2. teklik kişi --- *al* 100b/8, *işle* 87a/7

3. teklik kişi -sUn *dursun* 101a/1, *işlesün* 41b/3, *yemesün* 41a/7

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde emir kipinin kullanılışı aşağıdaki tablodaki gibidir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
2. teklik kişi ---	<i>kıy</i> 5236 <i>öl</i> 3185 <i>* vurğıl</i> 52 <i>* görmegil</i> 1037	<i>ol</i> 27a-11 <i>* olğıl</i> 9a-4 <i>* çökgil</i>	<i>ko</i> 13-14 <i>gör</i> 9-1 <i>yime</i> 233-5 <i>* sorğıl</i> 266-1 <i>* itmegil</i> 23-49	<i>ağla</i> 8a/2 <i>bağ</i> 93b/16 <i>* bilgil</i> 1b/19	<i>tut</i> 43 <i>diğle</i> 43 <i>* şayğıl</i> 1492 <i>* incitmegil</i> 402	<i>al</i> 100b/8 <i>işle</i> 87a/7
3. teklik kişi -sUn	<i>añlasun</i> 411 <i>yıñmasun</i> 2346 <i>gelmesin</i> 599 <i>yüzsun</i> 6429	<i>varsun</i> 12a-3 <i>olmasun</i> 43b-5	<i>yatsun</i> 17-26 <i>şımasun</i> 134-5 <i>yısün</i> 310-6 <i>sevmesün</i> 60-1	<i>bırağsun</i> 282a/17 <i>bilsün</i> 156a/10	<i>tuymasun</i> 1827 <i>gelsün</i> 3017 <i>çözülmesün</i> 4021	<i>dursun</i> 101a/1 <i>işlesün</i> 41b/3

Tabloyu incelediğimizde; bizim metnimizde teklik ikinci şahıs için bugünkü Türkçede olduğu gibi eksiz hâl kullanılmasına rağmen karşılaştırma yaptığımız metinlerde teklik ikinci şahıs için Eski Türkçede de görülen –*Gil*, pekiştirme ekinin de kullanıldığını görürüz.

3. 2. 7. 1. 3. Birleşik Çekimler

Basit çekimlerin üzerine gelerek birleşik çekimleri oluşturan ek-eylemi Zeynep Korkmaz şu ifadelerle açıklamıştır: “Birleşik kipli fiiller, olumlu ya da olumsuz bir esas fiilin genellikle yalnız kip eki almış ve çekime girmemiş olan biçimine, *i-* ek-fiilinin çekimli şekillerinin eklenmesi ile oluşur. *i-* ek-fiilinden önceki kısım; şekil, zaman, olumluluk ve olumsuzluk ve soru kavramları taşıyan birer sıfat-fiil yani ad durumundadır. Birleşik kipli fiillerin çekimli biçimlerinde genellikle iki (nadiren üç) kip eki bulunur. Bunlardan ilki doğrudan doğruya çekimli fiillerdeki kişinin tutum ve davranışı ile ilgili olan *şekil* ve *tarz* eki niteliğindedir. Zaman bildirme işlevi ise, yalnızca *i-* ek-fiilinden sonra gelen ek üzerindedir. (Korkmaz 2003, 732-733).”

Basit çekimden birleşik çekime geçen bir fiilin çekimi şu şekildedir:

esas fiil + kip eki + i- ek-fiili + ikinci kip eki (zaman gösterme eki) + şahıs eki

Birleşik çekimli fiillerde *i-* ek-fiili yalnız görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart kipi ekleri alabilir. Ayrıca Türkçede orta hece ünlüsü vurguyu taşımadığı ve *i-* ek-fiili de çoğunlukla orta hecede bulunduğu için düşmektedir. İncelediğimiz metinde sadece hikâye ve şart birleşik çekimi kullanılmıştır.

İncelediğimiz metindeki birleşik çekimli yapılar şunlardır:

3. 2. 7. 1. 3. 1. Hikâye

Geniş Zamanın Hikâyesi

ağlarıdı 42b/5, *içmezdi* 42b/6

Duyulan Geçmiş Zamanın Hikayesi

kalmışdı 42b/4

3. 2. 7. 1. 3. 2. Şart

Geniş Zamanın Şartı

olursa 36b/1, *toğarsa* 56a/1, *varurısa* 12a/4, *yağarısa* 12a/9

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki birleşik çekimli yapılar verilmiştir.

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>Geniş Zamanın Hikâyesi</i>	<i>bağardı</i> 283 <i>inerdi</i> 333 <i>ürkerdi</i> 3649	<i>gelürdi</i> 23a-8 <i>iderdi</i> 7b-12 <i>yügürürdi</i> 46a-13	<i>futardı</i> 13-6 <i>bilürdi</i> 203-7 <i>dimezdi</i> 29-6	<i>açardı</i> 224b/7 <i>bağlarıdı</i> 155a/4 <i>beğzerdi</i> 250a/10	<i>taayanurdı</i> 2477 <i>iderdi</i> 706 <i>ölürdi</i> 233	<i>ağlarıdı</i> 42b/5 <i>içmezdi</i> 42b/6
<i>Duyulan Geçmiş Zamanın Hikayesi</i>	<i>tolmışıdı</i> 248 <i>ölmüşıdı</i> 284 <i>erimışıdı</i> 289	<i>turmışıdı</i> 23a-12 <i>dutmuşıdı</i> 26a-9 <i>düzilmişıdı</i> 53b-4	<i>urmuşıdı</i> 26-17 <i>aşmış idi</i> 13-17 <i>itmişıdı</i> 5-20	<i>almışıdı</i> 129a/18 <i>berkitmişıdı</i> 8b/2 <i>indürmüşıdı</i> 55b/14	<i>olmışıdı</i> 188 <i>tolmışıdı</i> 216 <i>görmüşıdı</i> 188	<i>kalmışıdı</i> 42b/4
<i>Geniş Zamanın Şartı</i>	<i>bulursa</i> 4472 <i>dutarsa</i> 239 <i>diğlerse</i> 5855	<i>kalursa</i> 22a-5 <i>bilürse</i> 10b-13	<i>atarsa</i> 179-4 <i>ağarsa</i> 251-5 <i>iltürse</i> 15-13 <i>söylemezsem</i> 152-6	<i>alursa</i> 190a/14 <i>olursa</i> 306a/6 <i>bilürse</i> 246a/13	<i>olurisa</i> 234	<i>olursa</i> 36b/1 <i>toğarsa</i> 56a/1 <i>varurisa</i> 12a/4 <i>yağarsa</i> 12a/9

Tabloyu incelediğimizde birleşik çekimlerin karşılaştırma yaptığımız metinlerde farklı bir kullanımının olmadığı görülmektedir.

3. 2. 7. 2. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller bir yardımcı fiille ondan önce gelen bir fiilin veya bir yardımcı fiille ondan önce gelen isim, sıfat veya zarf türünden bir sözcüğün birlikte kullanılmasıyla oluşur. Yardımcı fiil her zaman diğer unsurdan sonra gelir.

Bir Yanı İsim Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller

İsimlerle kurulan birleşik eylemlerde yardımcı fiilin anlama etkisi yoktur yalnızca ismi fiilleştirir ve çekime girmesini sağlar.

İncelediğimiz metinde *bul-*, *çek-*, *döndür-*, *ét-/et-*, *eyle-*, *eriş-*, *git*, *gör-*, *göster*, *it-*, *kal-*, *kıl-*, *kılın-*, *ol-*, *ur-*, *ver-/vèr-*, yardımcı fiilleri isimlerle birleşik fiil yapmıştır:

bul-

- *hezîmet bul-* 79a/5, *vefât bul-* 2b/2, *zâfer bul-* 106b/1

çek-

- *elin çek-* 127b/5, *zaḥmet çek-* 132b/8

döndür-

- *yüz döndür-* 133a/3

ét- / et-

- ‘*adl ét-* 23b/1, *aşşı ét-* 134a/8, *beglik ét-* 43b/6, *beyân ét-* 2a/2, *cem‘ ét-* 57a/6, *ceng ét-* 39b/3, *cevr ét-* 99a/6, *cidâl ét-* 91b/5, *cihât ét-* 111a/4, *fesâd ét-* 139a/1, *feth ét-* 54a/3, *garet ét-* 90a/8, *ḥarâb ét-* 79b/1, *ḥarc ét-* 143b/9, *ḥareket ét-* 29b/2, *ḥayf ét-* 105a/8, *ḥışm ét-* 93b/9, *ḥücüm ét-* 9a/8, *ḥurûc ét-* 4b/1, *intikâl ét-* 13b/7, *i‘tibâr ét-* 26b/8, ‘*izzet ét-* 87b/2, *ḳahr ét-* 90b/7, *ḳatl ét-* 72b/1, *ḳırgun ét-* 36b/4, *meyil ét-* 38a/1, *meyl ét-* 10b/4, *naql ét-* 75b/1, *nazar ét-* 100a/4, *rivâyed ét-* 84a/3, *savaş ét-* 78a/4, *şurū‘ ét-* 5a/8, *terk ét-* 9a/7, *tevbe ét-* 12a/5, *vefât ét-* 26a/6, *vuzi‘ ét-* 47a/6, *yağılık ét-* 125a/3, *zaḥmet ét-* 57b/6, *zârılık ét-* 90b/8, *zebün ét-* 71b/9, *zulm ét-* 14a/4, *zulüm ét-* 82a/9
- ‘*adl et-* 12b/5, *beyân et-* 23a/1, *cem‘ et-* 40b/4, *cimā‘ et-* 1b/6, *ḥabs et-* 39b/7, *ḥarâb et-* 115a/8, *ḥazer et-* 94a/1, *helâk et-* 46b/3, *ḥıfz et-* 113b/3, *ḥükm et-* 124b/8, *iḥtiyat et-* 44a/5, *işâret et-* 127a/3, *nadaş et-* 137a/3, *şulḥ et-* 134a/8, *şurū‘ et-* 15b/2, *tecrebât et-* 101b/4, *töhmet et-* 120b/9, *vefât et-* 63a/1, *zaḥmet et-* 39b/5, *zulm et-* 106a/5

eyle-

- ‘*adl eyle-* 44b/8, *bayı yoqsul eyle-* 14b/6, *ceng eyle-* 115a/8, *kızlık eyle-* 54a/7, *meyl eyle-* 25a/9, *nadaş eyle-* 27b/4, *şādılık eyle-* 104a/3, *vefāt eyle-* 88a/1, *ziyān eyle-* 19b/6, *zulm eyle-* 24b/5

eriş-

- *ziyān eriş-* 3b/8

git-

- *cihāndan git-* 117b/4

gör-

- *zaḥmet gör-* 109b/5

göster-

- ‘*adl göster-* 76b/9

it-

- *abāḍlet it-* 32b/1, *fesād it-* 129b/1, *gazalar it-* 54a/2, *ḥayf it-* 21b/1, ‘*ināyet it-* 57a/1, *vefāt it-* 87b/6, *yağılık it-* 107a/8

kal-

- ‘*āciz kal-* 23b/6

kıl-

- *ḥatā kıl-* 100a/6, *nazar kıl-* 113b/4, *yağma kıl-* 30b/5

ol-

- ‘*āṣī ol-* 46a/8, *bölük bölük ol-* 59b/7, *cem‘ ol-* 86a/3, *dost ol-* 99a/1, *fevt ol-* 3a/2, *firāvān ol-* 4a/2, *gālib ol-* 2a/5, *ḥarāb ol-* 26a/4, *ḥayın ol-* 34b/8, *ḥazım ol-* 99b/6, *ḳatlı ol-* 73b/5, *kem ol-* 13a/5, *ḳuvvet ḳalmaz ol-* 43a/4, *maḡbūn ol-* 110a/4, *maḡarrat ol-* 83b/5, *melūl ol-* 107b/4, *muṭi‘ ol-* 20a/9, ‘*ömri tamam ol-* 115b/4, *periṣān ol-* 123b/3, *peyda ol-* 3a/2, *peyḍa ol-* 14a/3, *ṣāḍ ol-* 38a/2, *ṣāz ol-* 35b/2, *tagbīr ol-* 55a/9, *ṭaleb ol-* 128b/9, *tamām ol-* 23b/6, *üstün ol-* 54b/1, *vāḳı‘ ol-* 3a/8, *vebā ol-* 47b/7, *vefāt ol-* 31a/5, *yaḡı ol-* 22a/4, *yaramaz ol-* 22b/1, *zāhīr ol-* 3a/3, *zıkir ol-* 35a/9, *zıkr ol-* 102a/9, *ziyān ol-* 11a/6

ur-

- *yaḡmaya ur-* 2a/6,

vér- /ver-

- *ṣafā vér-* 128b/2, *zaḥmet vér-* 134b/5
- *yaḡmaya ver-* 105a/4

Kurallı Birleşik Fiiller

Metnimizde fiillerden sonra zarf-fiil getirilerek ve *getür-*, *bul-*, *ol-*, *otur-*, *yürü-*, *başla-*, *tol-*, *ḳal-* fiilleri kullanılarak birleşik yapılar kurulmuştur. Bu yardımcı fiiller anlamları ile değil sadece yardımcı fiil işlevleri ile çekim unsuru olarak görev yaparlar.

- *ala getür-* 116a/6, *gice otur-* 115b/5, *gide yürü-* 54b/6, *ḥurūc ede başla-* 105a/4, *ola tol-* 116a/2,

Karmaşık Fiiller

Metnimizde fiillerden sonra bir sıfat-fiil ile “öncelik”, ”alışkanlık” ve “niyet” gösterme işlevlerindeki *ol-* yardımcı fiili kullanılarak oluş ve kılışın zamanı ve tarzıyla ilgili özellik taşıyan birleşik yapılar kurulmuştur.

- **Öncelik Fiilleri**

Metnimizde tek örneği bulunan öncelik fiillerini Zeynep Korkmaz şu şekilde açıklamıştır: “öncelik görevindeki birleşik fiiller, geçmiş zaman isim fiillerinin olumlu veya olumsuz biçimleri ile kurulan birleşik fiilin içinde bulunduğu zamandan daha önce gerçekleşmiş olan bir oluşu gösterir. Bu türün en yaygın kullanımında olanı *-miş ol-* biçimi ile kurulur (Korkmaz 2003, 801).” Metnimizde tek örneği vardır:

➤ *dutmuş ol-* 114a/4

- **Alışkanlık/Başlama Fiilleri**

Fiil kök ve gövdelerine geniş zaman sıfat-fiili ve *ol-* yardımcı fiilinin getirilmesi ile kurulan, bir oluşun geçmişte, şimdiki zamanda ya da gelecekte alışkanlık hâlinde sürdüğünü veya süreceğini gösteren (Korkmaz 2003, 803) alışkanlık fiilleri hem basit hem de birleşik zamanlarla çekime girebilirler ve bu fiiller bir oluşu zaman yönünden değil, bir oluşun tarzı yönünden anlamlandırırılar. Metnimizdeki tek örneği geniş zaman sıfat-fiilinin olumsuz şekli ile bulunmaktadır:

➤ *kuvvet kalmaz ol-* 43a/4

- **Niyet Fiilleri**

Zeynep Korkmaz niyet fiillerini, “*ol-* yardımcı fiilinin *-AcAK* sıfat fiili ile oluşturduğu birleşik fiiller bu oluş ve kılınışın teşebbüs ve niyet hâlinde olduğunu gösterir. Bunların en yaygını *-AcAK* sıfat-fiili ile kurulanıdır. (Korkmaz 2003, 806)” şeklinde açıklar. Metnimizdeki örnekler de bu açıklamaya uygundur:

➤ *görünecek ol-* 86a/6, *olmayacak ol-* 62b/8, *toğacak ol-* 118a/2, *yağacak ol-* 135a/7

Belirleyici Birleşik Fiiller

İncelediğimiz metinde çokça örneği olan bu birleşik fiil şeklini Zeynep Korkmaz Eski Türkçe ve Oğuz Türkçesi dönemlerinden örnekler vererek şu şekilde açıklamıştır: “A.von Gabain’in Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi için *Modal*

yardımcı fiiller başlığı altında incelediği birleşik fiiller Eski Türkçe *bol-u sakin-“olmayı düşünmek”*, *tıd-a katılğan-“engellemeye çalışmak”*, *ıd-u yara-“göndermeye yaramak”*, Oğuz Türkçesi *yuyun-u başla-“yıkılmaya başlamak”*, *iste-y-ü git-“rica için gitmek”*, *otar-ı git-“otlatmaya gitmek”* örneklerinde de görüldüğü üzere, asıl anlam birinci fiilde değil, ikinci fiildedir. Birinci fiil ikinci fiildeki anlamı belirleyen bir zarf görevindedir. ” (Korkmaz 2003, 834)

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

- *esmege başlaya 5a/5, girmeye şürü^c éde 5a/8, dermege başlar 5b/2, yüğüşmege başlar 5b/4, kopmağa başlar 41b/7, bitmege başlar 41b/8, gögermege başlar 42a/7, dökülmege başlar 137a/2, girmeye başlar 137b/4, bulanmağa başlar 5b/3, uyanmağa başlar 5b/5, kırılmağa başlaya 6a/2, uzamağa başlar 15b/7, yalanmağa başlar 27b/3, kopmağa başlar 41b/7, çıkmağa başlaya 42a/1, azalmağa başlar 87a/7, taşmağa ve şular şovumağa başlar 113a/4, olmağa başlar 126a/3*

3.2.7.3. Öteki Birleşik Yapılar

Her ne kadar bir tarafı isim bir tarafı fiil yapısında ise de aşağıdaki örnekleri birleşik fiil olarak almak yerine deyim olarak almayı uygun gördük:

- *yağılık bağ- 94a/3, yüz çevür- 46a/9, yüz dut- 21b/1, ziyān et- 88b/6, helāk ét- 35a/1, hacāmat et- 52b/1, elden git- 24a/3, baş aşığa ol- 23a/5, gark ol- 3a/7, helāk ol- 2a/9, sünet ol- 26b/9, şehīd ol- 114b/4, telef ol- 33a/2*

3. 2. 8. Fiilimsiler

3. 2. 8. 1. İsim-Fiiller

Kimi zaman kalıcı isim yapan bu ekler çoğu zaman fiillerden geçici oluş-kılış (hareket) isimleri yaparlar.

- mA* *karcaşma 12b/8, konma 11b/9, gelme 68a/2, göcme 11b/9, varma 68a/2*

-mAK bulanmağa 5b/3, çıkmğa 42a/1, çıkmak 14a/8, doğmak 103b/5, dolanmağa 32b/1, belürmek 21a/8, degüştürmek 37a/9, dermege 5b/2, yemek 1b/6, yügrüşmege 5b/4

-(y)İş/-(y)Uş sağılış 1b/4, biliş 112a/2

Karşılaştırma yaptığımız eserlerde isim-fiiller aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-mA	-	ķonma 65b-8	degme 25-15	degme 102b/3	ķazma 3354 degme 1279	ķonma 11b/9 gelme 68a/2
-mAK	başarmaklık 2406 bilmeklik 1732	açmak 24b-10 dutmak 41a-6 dirmek 8a-3	açmak 261-5 çekmege 3-21 dirmek 82-3	ağlamak 7b/3 girmek 38b/15	ağlamak 3191 varmağa 1065 görmege 1467	dolanmağa32b/1 belürmek 21a/8 yügrüşmege5b/4
-(y)İş/ (y)Uş	biliş 148	doğuşından 36a-10 biliş 22b-6	sağış 21-1 biliş 93-3	arış 292b/10 bakış 76a/6 biliş 48b/2	biliş 3176	biliş 112a/2 sağılış 1b/4

Karşılaştırma yaptığımız metinlerdeki isim-fiillerden örnekler verdiğimiz tabloyu incelediğimizde isim-fiil eklerinin Oğuz Türkçesinin diğer eserlerinden farklı olmadığı görülmektedir.

3.2. 8. 2. Sıfat-Fiiller

Hem yapım eklerine hem de çekim eklerine özgü özellikler taşıyan sıfat-fiil ekleri, zaman ve hareket kavramı taşıyan ama isim gibi kullanılan fiil şekilleridir. Mustafa Özkan sıfat-fiilleri ve özelliklerini şu şekilde açıklamıştır: “Sıfat-fiil ekleri esas olarak geçici isim yaparlar ancak kalıcı isimler yaptıkları da olur. Ancak bunlar, zaman ifadesi taşımaları yönünden öteki sıfatlardan ayrılırlar. Kalıcı isim gibi kullanıldıklarında ise zaman ifadesini kaybederler. Sıfat fiiller taşıdıkları zaman ifadesine göre üç gruba ayrılırlar (Özkan: 2000, 149).” Bu gruplandırmaya göre incelediğimiz metindeki sıfat-fiiler aşağıda verilmiştir:

Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller

- dUK** *olmaduğ (nesnelere) 133a/7, taşduğı (bu vakt) 87b/5, toğduğı (gündür) 87b/4, deprendügi (yerde) 86a/6, esdügi (yer) 13b/5*
- mlş** *olmuş (şehirleri) 32b/1, yaşamış (kişiler) 61a/3, bitmiş (terekeyi) 138b/8*

Geniş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller

- An** *şalan (iklimde) 99a/3, toğan (yılduzun) 56a/4, toğuyan (ehli zan'atın) 75b/4, biçen (ehli zan'atın) 75b/4, bişüren (ehli zan'atın) 75b/4, diken (ehli zan'atın) 75b/4, düşen (yılduz) 90b/7, gösteren (ehli zan'atın) 75b/4, kesilen (ağaç) 5b/6*
- Ar** *ağar (su) 14a/6, uçar (kuş) 17b/3*
- mAz** *yaramaz (haber) 123a/1, yaramaz (iş) 81b/8*

Gelecek Zaman İfadeli Sıfat Fiiller

- AcAK** *olmayacak (olursa) 62b/8, toğacak (olursa) 118a/2, yağacak (olursa) 82b/2, gelecek (yıl) 94a/4, görinecek (olursa) 86a/6*

Aşağıdaki tabloda karşılaştırma yaptığımız metinlerden sıfat-fiil örnekleri verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-dUK	<i>aradüğın 183 yidüğün 5462</i>	<i>olmaduğ 26b-3 didüğün 13b-13</i>	<i>yatduğı 13-46 virdüğüm 58-2</i>	<i>şılduğı 8a/6 sevmedügi 4b/18</i>	<i>şorkduğından 365 itdügi 1636</i>	<i>toğduğı 87b/4 deprendügi 86a/6</i>
-mlş	<i>şalmış 1924 geçmiş 1341</i>	<i>şınamış 46a-4 geçmiş 30a-13</i>	<i>görmüş 113-3</i>	<i>asılmış 4a/8 görmüş 93b/8</i>	<i>yaradılmışda 124 geçmiş 1958</i>	<i>yaşamış 61a/3 bitmiş 138b/8</i>

-An	<i>kıyan</i> 290 <i>döyen</i> 3563	<i>kılan</i> 37b-13 <i>gelen</i> 56a-8	<i>kılan</i> 135-4 <i>tatmayan</i> 86-6 <i>*yaratılan</i>	<i>oynayan</i> 187a/7 <i>eden</i> 12a/8 <i>veribiyen</i> 41b/5	<i>olan</i> 162 <i>gelen</i> 1398	<i>tokıyan</i> 75b/4 <i>biçen</i> 75b/4
-Ar, -Ur	<i>keser</i> 2835 <i>yiter</i> 72	<i>kaçar</i> 51a-2 <i>uyırdan</i> 57a-6	-	<i>dükenür</i> 3b/19 <i>emer</i> 43a/13	-	<i>açar</i> 14a/6 <i>uçar</i> 17b/3
-mAz	<i>azmaz</i> 2305 <i>yaramaz</i> 2352	<i>bilmez</i> 6b-3 -	-	<i>çıkılmaz</i> 274a/2 <i>yaramaz</i> 13b/9	<i>yaramaz</i> 2165	<i>yaramaz</i> 123a/1
-AcAK	<i>çıkacağında</i> 6135 <i>inanacağı</i> 4712	<i>koracağı</i> 58b-12 <i>girecek</i> 41b-6	<i>binecek</i> 313-6	<i>atacak</i> 61b/9 <i>dutacak</i> 282a/14	-	<i>yağacak</i> 82b/2 <i>gelecek</i> 94a/4

Tablonun değerlendirmesi, karşılaştırma yaptığımız metinlerde geçen sıfat-fiillerin hem kullanılış hem görev hem de anlam bakımından Oğuz Türkçesinin öteki eserlerinden farkı olmadığıdır. Sadece ADD’nda –An sıfat-fiili bir örnekte (*yaratılan*) ek başındaki “g”ünsüzünün düşmemiş hâliyle görülmektedir.

3. .2. 8. 3. Zarf-Fiiller

Fiillerden zarf yapan, şahıs ve zaman belirtmeyen, yalnızca hareket kavramı ifade eden, isim veya fiil gibi çekime girmeyen fiil şekilleridir. Bu ekler cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden tamamlar ve zarf olarak kullanılırlar.

- **-IcAK:** Eski Türkçede bulunmayan Oğuz Türkçesine özgü olan bu ek çoğunlukla tezlik görevi görür ve –inca manasını verir:

...yād iklīme **varıcağ** leşkerün ekşeri kaçça 77b/2, ...tañla **olıca** panbuğ ile berāber gelürse gerekdür 101a/1, ...bu ‘alāmet zāhir **olıcağ** gökden avāz dağı eşidilse 104a/6, ...üc yıla degin dördünci yıl **gelicek** yigirmi toköz olur 41a/8, ...eger **deprenicek** uzun deprense /5/ ...rum ili kızlık ola 98a/4, ...ortasından **geçicek** gürlense yeller çok ese 11a/4

- **-(I)ken:** Geniş zaman veya şimdiki zaman kiplerinden sonra gelen ve esas fiile eşlik eden ikinci derecede bir işi gösteren bu zarf-fiil ekinin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

...**artarken** gürlése o yılda çok yeller ese 144a/4, ...**oynariken** yel esse maşrıķ pāđiřāhı kendü şavminden bir ulu pāđiřāhı öldüre 69a/9

- **-InCA:** Eski Türkçede –*GInCA* şeklinde olan bu zarf-fiil eki zaman ifadeli zarf tümleci kurar:

...yigirmi beşine **varınca** hergün bir ay dutar 114a/8, ...beşinciden aņaru **varınca** gök gürlése yağmur çok yağa 143b/9, ...fi'l-cümle kendüzin **bildürmeyince** olmaz 42b/1

- **-InCAK:** İncelediğimiz metinde bir yerde geçen zaman ifadeli bu ek –*InCA* zarf-fiil ekinin pekiştirme edatıyla genişlemiş şeklidir.

...şuya girmeğe **varıncaķ** yaħya peyęamber anuņ üzerine şu dökdi 27a/5

- **-IrAK, -UrUK:** –*U/-A* zarf-fiil ekine –*rAK* derecelendirme ekinin getirilmesiyle oluşmuş, esas fiilin tarzını belirleyen ekin bugünkü kullanımı –*ArAk* şeklindedir.

...eger ayuņ bir uci **ķaldurıraķ** doğsa yeller çok ese 140a/9, ...eger bir şarafı **ķaldururuķ** toğsa kış kıatı ķarlu ola 19a/1

- **-Ip, -Up:** Esas fiilden biraz önce ya da onunla aynı zamanda yapılmış bir oluş veya kılışı göstermek veya bir oluş yahut kılışın tarzını belirtmek için kullanılan bu zarf-fiil ayrıca görülen geçmiş zaman ve şimdiki zaman çekimlerinde de kullanılmaktadır.

...**dutişıp** yağa 114a/4, ...**enip** pāđiřāhın duta 32a/8, ...**alup** çerisine ulaşdura 88b/3,

...**bulanup** pāđiřāhına ‘āři ola 129b/2, ...**çıķup** şam eline yüz duta 25b/3, ...**degşürüp**

yapraqlar ...sararup dökülmege başlar 137a/2, ...dutulup ferāh ola 64b/8

Zarf-fiiller, sıfat-fiiller gibi isim çekimi, iyelik ve çokluk ekleriyle genişletilmezler. Ancak, bazı isim-fiil ve özellikle sıfat-fiiller; iyelik ve isim çekimi ekleriyle genişletilerek zarf-fiil grubuna geçebilirler (Korkmaz 2003, 983).

İncelediğimiz metinde isim-fiillerin, araya iyelik eki geldikten sonra isim çekimi ekleriyle genişletilerek oluşturulmuş zarf-fiil şekilleri şunlardır:

- **-dUKCA:** -dUK sıfat-fiil eki ve -CA eşitlik hâli ekinin birleşmesiyle oluşan bu zarf-fiil eki cümlemin yüklemdeki oluş ve kılışın süresini tekrarlama yolu ile gösterir ve ‘-dıği müddetçe, -dıği kadar’ manası verir.

... geldikçe ol kıan gibi olur 75a/9 , ... geldükce ağlarıdı 42b/5

- **-dUKdA:** -dUK sıfat-fiil eki ve -DA bulunma hâli ekinin birleşmesiyle oluşan ‘-dıği zaman, -ınca’ manalarını taşıyan bu ek metnimizde bir yerde kullanılmıştır.

... dutuldukdA rengi kızıl olsa eller emānlik olmaya 54a/3

- **-dUGInDA:** -dUK sıfat-fiil eki, teklik 3. şahıs iyelik eki, zamir n’si ve -DA bulunma hâli ekinin birleşmesiyle oluşan bu yapı sebep bildirir ve ‘-dıği zaman manası’ verir.

*...gürledüğinde kılıcıla bir yād bir yādī kışıyi ortaya gire öldüre
143a/2*

...toğduğında tolu yağsa ısıtma ve hastalık ve sevda ve kıalendürüs çok

118a/4

- **-mAdIn:** -Up ve -U zarf-fiil ekleriyle kurulan zarf-fiillerin olumsuz türü olan, durum ve zaman ifadeli zarf tümleçleri kurar ve ‘-maksızın,-madan önce’ gibi anlamlar taşır.

...ekşer oğlanın bitün **olmadın** birağalar 65a/6, ...iller arta az zaman **geçmedin** fitneler zāhir ola 33b/8

- **-mAKdAn:** -mAK isim fiili ve -dAn ayrılma hâli ekinin birleşmesiyle oluşan bu zarf fiili fiilin belirttiği işin hangi nedenden dolayı olduğunu gösterir:

...icmekden şaķına 5a/1, ...dürtinmekden şaķınmaķ gerek 16a/1, ...yemekden şaķına 15a/9

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
-IcAK	şolıcaķ 830 *öpücek 739	ķalıcaķ38b-8 düşicek 33b-4	aņıcaķ 245-4 gidicek154-6	olıcaķ 6a/9 deycek 56a/16	alıcaķ 222 gıricek 797	varıcaķ 77b/2 olıcaķ 104a/6
-(I)ken	fırışteyiken 2443 variken 4188	yorurken 22a-9 gıderken 56a-13	olmuşiken 23-3 bilüriken 157-2	baķarken 2b/12 gıdeyorurken 165b/21	-	artarıken 144a/4 oynarıken 69a/9
-IncA	alıncA 1371 ırince 4884	varıncA39b-7 ölince 47a-6	ķomayıncA 154-3 ölince 178-6	çıķıncA 111a/11 ölince 74b/8	ķopıncA 129 söyleyince 3339 *ölünce 2255	varıncA 14a/8
-IncAK	tırıncAķ 1959 dıgıncek 2967		-	-	ķarclayıncAķ 4091	varıncAķ 27a/5
-IrAK, -UrUK	-	-	-	-	ađlayıraķ 2498	ķaldurıraķ140a/9 ķaldururuķ19a/1
-Ip, -Up	ķapup 1798 dıkip 283	ķılmayub 21b-5 ıdüb 24a-1	*olupdur20-5 *getürüpdür2 3-30	açılpup 102b/2 beņzedüp 267b/17	ķalıncup 313 virüp 447	dıtışıp 114a/4 enip 32a/8
-dUKCA	artduķķa 5427 yitdüķķe 512	olduķķa 32b-8 ırdüķķe 25b-9	aņduķķa 32-3 eskıdüķķe 61-1	ķoduķķa 169a/19 düşdüķķe 117a/1	tırduķķa 284 söyledüķķe24 03	geldıķķe 42b/5
-dUKdA	-	-	ındüķķde 165-5	-	vurduķķda 2952	dıtulduķķda 54a/3
-dUGInDA	-	-	-	-	-	gürledüģinde 143a/2 tođduģında 118a/4

-mAdIn	<i>şormadın</i> 490 <i>virmedin</i> 2885	<i>şınamadın</i> 43a-6 <i>yimedın</i> 43a-6	<i>şırmadın</i> 37-7 <i>öpmedin</i> 99-6	<i>bağlamadın</i> 178b/8 <i>bilmedın</i> 26a/8	<i>şırmadın</i> 2679 <i>geçmedın</i> 97 *düşürmeden 1018	<i>olmadın</i> 65a/6 <i>geçmedın</i> 33b/8
-mAKdAn:	<i>üşenmekde</i> n 5428	<i>dökmekden</i> 5 2a-4 <i>görmekden</i> 40a-8	<i>ağlamakdan</i> 26-2 <i>bilmekden</i> 259-7	<i>almağdan</i> 60b/15 <i>berkitmekden</i> 133b/6	-	<i>icmekden</i> 5a/1 <i>dürtinmekden</i> 16a/1

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız eserlerde geçen zarf-fiil eklerini incelediğimizde bazı ses bilgisi değişiklikleri dışında farklılık görülmemektedir. “*” işareti ile gösterilen bu fonetik değişiklikler yukarıda ilgili bölümlerde incelendiği için bu bölümde tekrar açıklama yapılmamıştır. Sadece ADD’nda –Up zarf-fiili için başka örnekleri olmadığı için –dur ek fiiliyle birleşerek duyulan geçmiş zaman işlevi kazandığı örnekler verilmiştir.

3. 2. 9. Ek-Eylem

İncelediğimiz metinde isimlerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ek-fiilin bildirme ve şart kiplerine göre çekimi şöyledir:

Bildirme (İhbar) Geniş Zaman Çekimi

3. teklik kişi *aydur* 1b/3, *budur* 27a/2, *degıldür* 126a/7, *eyüdü* 1b/7,
eylüdü 118a/6

3. çokluk kişi *vağtlerdü* 87b/6

Şart

geregise 117a/6, *varısa* 5a/7

Karşılaştırma yaptığımız metinlerde ek-fiilin bildirme ve şart kiplerine göre çekimi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	Mes.M	Marz.	ADD	MR	Men.M	KM
<i>Bildirme (İhbar) Geniş Zaman Çekimi</i>	<i>buğdaydur2649 dildür2208</i>	<i>yavuzrağıdur 13a-13 nicedür 7b-11</i>	<i>lâledurur 6-15 degüldür 9-20</i>	<i>boşdur 284a/15 içündür 6a/7</i>	<i>vardur 206 gözidür 203</i>	<i>aydur 1b/3 degildür126a/7 vahtlerdür87b/6</i>
<i>Şart</i>	-	<i>yoğısa 10b-7 geregise 38a-2</i>	<i>coğ ise 20-11 esirise 205-2</i>	<i>boşsa 4a/20 varisa 5b/14</i>	<i>gerekse 810 neyise 240</i>	<i>geregise 117a/6 varisa 5a/7</i>

Tabloyu incelediğimizde karşılaştırma yaptığımız eserlerde geçen ek-eylemin bildirme ve şart kiplerine göre çekiminin Oğuz Türkçesinin diğer eserlerinden farkı olmadığı görülmektedir.

3.2.10. Konuşma Dili

Dil, konuşma dili ve yazı dili olarak ikiye ayrılır. Yazı dili konuşmanın kalıplara dökülmüş hâlidir. Konuşma dili ise günlük hayatta insanlarla iletişim kurmak için konuşurken kullanılan dildir. Bu dil doğal olduğu için konuşurken kullanılan cümlelerin kurallı olup olmadığına, kelimelerin doğru sıralanıp sıralanmadığına, söyleyişin doğru olup olmadığına pek dikkat edilmez. Bu sebeble zaman ve sözcük farklılıkları ortaya çıkar. Konuşma dili yazı dilini besleyen en önemli kaynak ve kültür ögesidir. Bu nedenle nadir de olsa yazılı eserlerde konuşma dilinden örnekler görülür. İncelediğimiz metinde genellikle alıntı kelimelerin yazımında Türkçenin tesiri ile bazı değişiklikler olmuştur.

- Ünlü türemesi: *ğarab 88b/8, kudüs 29a/3, mışır 12a/8, nefiret 97a/7, vafitiz 27a/7...* (Daha fazla örnek için 2. 1. 4. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ başlığı altındaki 2. 1. 6. Ünlü Türemesi konusuna bakınız.)
- Hemze'nin ye'ye dönmesi: *'acāyib 119b/7*
- Ünlü düşmesi: *dağra 10a/6*

Aşağıdaki kelimelerde ise alfabe farklılığı, söyleyiş özelliği gibi nedenlerden dolayı bazı değişiklikler olmuştur. *dövletlü 54b/4, ferhaneke 129b/9* (ferāhnāk), *galle 89a/4, haştalıklar 89b/7, hātırlar 95b/4, hayvān 133a/1, hüzen 3a/1, kuvatlana 85b/9, ma'ışet 89b/7, müşkül 28b/5, nefrit 38b/5, sünet 26b/9, 'ulāfeyiçün 143b/8,*

Ayrıca bazı kelimelerde Türkçenin diğer lehçelerinden etkilenmeler görülmektedir.

- Kıpçak Türkçesinin etkisiyle “*şimşek*” kelimesinin birkaç değişik yazımı göze çarpar.

şivşek 46b/9, *şühşek* 20a/5, *şühüşek* 20a/6, *şüşek* 66b/5

- Kazak ve Başkurt Türkçelerinde “*ġ*” harfi yerine “*Ė*” harfinin kullanılması özelliği metnimizde bir kelimedede görülmektedir. *ġaziz* 122a/7 (‘*aziz*)

4. SÖZ VARLIĞI

Arapça ve Farsçanın Eski Anadolu Türkçesine ve Osmanlı Türkçesine etkisi ve bu etkinin hangi dönemde ne boyutta olduğunu tespit etmek için eserler üzerinde söz varlığı bakımından ayrı ayrı değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Pervâne bin Abdullah’ın Kitāb-ı Melhame adlı eseri üzerinde böyle bir değerlendirme yapabilmek amacıyla eserde geçen sözcüklerin kökeni ve kullanım sıklığına bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkar.

T.	Ar.	Far.	Ar.+ T.	Far.+T.	Sür.	Far.+Ar.	Rum.	Yun	TOPLAM
951	526	145	23	12	9	4	23	7	1700
%55,9	%30,9	% 8,5	% 1,3	% 0,70	%0,52	%0,23	% 1,3	%0,41	

Dizindeki madde başları esas alınarak yapılan sayıma göre yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Kitāb-ı Melhame’de kullanılan toplam 1700 sözcüğün 951’i (%55,9) Türkçe; 526’sı (%30,9) Arapça; 145’i (%8,5) Farsça; 23’ü (% 1,3) Arapça+Türkçe; 12’si (%0,23) Farsça+Türkçe; 9’u (%0,52) Süryanice; 4’ü (%0,11) Farsça+Arapça; 23’ü de (%1,3) Rumca; 7’si (%0,41) Yunancadır. Bu verilere dayanarak metnimizin

dilinin ağırlık olarak Türkçe olmasına rağmen çokça yabancı unsurların da olduğu çıkarımına varabiliriz.

Eserin dilinin söz varlığı bakımından değerlendirilmesinde ikinci bir yol, birleşik fiillerle sözcük yapımında, sözcüğün ad ögesinin köken bakımından incelenmesi ve yardımcı fiil tercihidir.

Birleşik fiillerin yapımında kullanılan isim ögesinin kökenleri incelenirken metnimizde en sık kullanılan *bağla-*, *bul-*, *çek-*, *çevür-*, *döndür-*, *dut-*, *ét-*, *et-*, *eyle-*, *eriş-*, *git*, *gör-*, *göster*, *it-*, *kal-*, *kı1-*, *ol-*, *ur-*, *ver-*, *vér-*, yardımcı fiilleriyle kullanılan isim ögeleri hesaplanmıştır. Buna göre sözcüklerin dökümü aşağıdaki gibidir:

	<i>Türk.is+yard.</i>	<i>Ar.is+yard.</i>	<i>Fa.is+yard.</i>	<i>Rum.is+yard.</i>	TOPLAM	ORAN
	<i>fiil</i>	<i>fiil</i>	<i>fiil</i>	<i>fiil</i>		
<i>bul-</i>		3			3	%2.23
<i>çek-</i>	1	1			2	%1.49
<i>döndür-</i>	1				1	%0.74
<i>ét-/et-</i>	6	53	2	1	62	%46.26
<i>eriş-</i>		1			1	%0.74
<i>eyle-</i>	3	5	1	1	10	%7.46
<i>git-</i>			1		1	%0.74
<i>gör-</i>		1			1	%0.74
<i>göster-</i>		1			1	%0.74
<i>it-</i>	1	7			8	%5.97
<i>kal-</i>		1			1	%0.74
<i>kı1-</i>	1	2			3	%2.23

<i>ol-</i>	6	24	6		36	%26,86
<i>ur-</i>	1				1	%0.74
<i>vér-/ver-</i>	1	2			3	%2.23
TOPLA M	21	101	10	2	134	
ORAN	%15.67	%75.37	%7.46	%1.49		

Yardımcı fiillerle sözcük yapımında en sık kullanılan *çek-*, *döndür-*, *ét-/et-*, *eyle-*, *eriş-*, *git*, *gör-*, *göster*, *it-*, *kal-*, *kıl-*, *ol-*, *ur-*, *ver-/vèr-*, yardımcı fiillerinden metnimizde 134sözcükten 1'er sözcüğe *döndür-*, *git*, *gör-*, *göster*, *kal-*, *kıl-*, *ur-* (7); 2 sözcüğe *çek-*; 3 sözcüğe *bul-*; 3 sözcüğe *vér-/ver-*; 7 sözcüğe *it-*; 10 sözcüğe *eyle-*; 36 sözcüğe *ol-*; 58 sözcüğe *ét-/et-* yardımcı fiilleri getirilerek birleşik sözcük yapılmıştır. Ayrıca metinde bulunan birleşik fiillerin %15.67'si Türkçe isim+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerden; %75.37'si Arapça isim+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerden; %7.46'sı Farsça isim+ yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerden; %1.49'u da Rumca isim+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada Kitāb-ı Melhame adlı eser incelenmiştir. Öncelikle eserin yazı çevirimi yapılmış ardından da betimlemeli dilbilgisi yöntemiyle eserin ses ve biçim bilgisi özellikleri çıkarılmıştır. Bu işlemde sonra tezimizin asıl amacı olan tarihsel karşılaştırılmaya geçilmiştir.

Yapılan inceleme, değerlendirme ve karşılaştırmalara bağlı olarak elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Eserde Arapça ve Farsça sözcüklerin yazımında değişiklik görülmemiştir. Arapça ve Farsçadan ödünçlenen sözcükler, genellikle kaynak dildeki özgün biçimleriyle yazılmıştır. Ancak, Türkçe sözcüklerin yazılışlarında da zaman zaman farklılıklar görülmektedir. Bu durumdan Arapça ve Farsçadan alınan bazı sözcüklerin Türkçeleşmiş olduğu bazılarının da ağız özelliği yansıtacak şekilde yazıldığı, Türkçe sözcüklerde de bir yandan o zamana kadarki yerleşmiş imlaya bağlı kalınırken az da olsa kişisel tasarruflar veya yerel eğilimlerin izlerinin görüldüğü sonucuna varılmaktadır (*ğarab, kudüs, mışır, nefîret, vafîtiz, devletlü, ferahneke (ferāhnāk), galle, hastalıklar, hâtırlar, hayvân, hüzen, kuvatlana, ma'îşet, müşkül, nefrit, sünat, ulāfeyiçün / şivşek, şüñşek, şüñüşek, şüşek*).
2. Söz başı ve ilk hecede *e/i* konusunda Eski Türkçeden günümüz Türkiye Türkçesine kadar geçen zaman içinde *é/e/i* ünlüleri arasında nöbetleşme ve ikili kullanım devam etmiştir. Bu ünlünün incelediğimiz eserin de *i*'den *e*'ye doğru bir seyir izlediği eğilimi görülmektedir (*il ~ él ~ el, giç- ~ geç- ~ geç-, çeri ~ çeri*). Ağızlarda ve yabancı dillerden alınan sözcüklerde de bu nöbetleşmenin devam ettiği görülmektedir (*sel ~ sél, tez ~ téz, élem, héle, eştîha...* bk. 2. 1. 1. *e / è / i*).
3. Ana Türkçedeki asli uzun ünlülü sözcüklerde kök hecedeki uzun ünlüyü izleyen ünsüzün ötümlüleşmiş olmasına bakarak incelediğimiz metinde uzun ünlülerin izinin görüldüğü söylenebilir (*ac, ad, od, kırt, ucuz, yedi...* bk. 2. 1. 2. Ünlü Uzunlukları).

4. Oğuz Türkçesinde genellikle kalınlık-incelik bakımından uyum vardır. Ancak bazı eklerin uyum dışında kaldığı görülmektedir. Doğu Türkçesinde görülüp Oğuz Türkçesinde de etkili olan uyum dışındaki eklerin metnimizde azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır (*çekirgelik* bk. 2. 1. 3. 1. Kalınlık-İncelik Uyumu).
5. Ünlü uyumu konusunda düzlük ve yuvarlaklık bakımından sözcük kök ve gövdelerinde Türkçenin eski devirlerinde görülen uyumsuzluk, bir kısım sözcükte devam etmiş; bir kısmında ise hem uyumsuz şekliyle hem de düzleşme ve yuvarlaklaşma sonucu uyumlu şekliyle görülmüştür. Türkçenin eski devirlerinde görülen uyumlu şekillerin ise metnimizde çeşitli sebeplerle düzleşerek veya yuvarlaklaşarak uyuma giren veya uyum dışına çıkan örnekleri görülmüştür. Oğuz Türkçesinde ve metnimizin yazıldığı Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde sözcüklerde olduğu gibi eklerde de düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı pek çok kullanım vardır. Bunun sebepleri; bazı eklerin uyumsuz şekillerini devam ettirmesi, dudak ünsüzlerinin etkisi, -g ünsüzünün düşmesi ve örneksime olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyumsuz örneklere karşılık gibi uyuma giren örneklerin varlığı bize artık bu dönemde dudak uyumunun başladığını göstermektedir (*anamuz, ayaklu, azacuk, kırağı, yoksul, kırgun, yağmur, gözğü, belür-, bulandığı, geldükçe, arturur, dursun; enip, çıkup; adı, anası, gücile, beglik, kankı, yolcu, bitmiş, gelirser, aydı, dutasın, deprenicek, çıkınca, varınca; dumağı ~ dumağı, yıldırım ~ yıldırım, yukarı ~ yukarı, tañlacuk ~ tañlacık, dökil- ~ dökül-, alın ~ görün-, tapucu ~ alıcı, toğuzuncı ~ toğuzuncu...* bk. 2. 1. 3. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu).
6. Oğuz Türkçesinin Orta Oğuz Türkçesi dönemi eserlerinde sıkça görülen düz ünlü taşıyan ekler ile yuvarlak ünlü taşıyan ekler metnimizde de oldukça yaygındır. (bk. 2.1.4.2 Yuvarlaklaşma; 2.1.4.3. Düzleşme).
7. Metnimizde düz-dar ve vurgusuz hece ünlüsünün dirençsizliğinden kaynaklanan ve ekleşme veya birleşme sonucu ünlülerin düştüğü ve bu yönüyle bu dönemde bazı sözcüklerin günümüz Türkçesine yakınlaştığı söylenebilmektedir (*ağızı, ayruk, eylük, dilerse, görürse, olmuşken...* bk. 2. 1. 5. ÜNLÜ DÜŞMESİ).

8. Yabancı asıllı sözcüklerde ünlü türemesinin görülmesi bu dönemde bazı sözcüklerin günümüz Türkçesindeki kullanıma yaklaştığını göstermektedir (*aşıl, cevür, mışır, şehir* ... bk. 2. 1. 6. ÜNLÜ TÜREMESİ).
9. Eski Türkçedeki *bar, bar-, bir-* kelimelerinin önses *b-*lerine karşılık Oğuz Lehçelerinde *v-* sesinin olduğunu ve bu durumun metnimizde de kesinleştiğini görmekteyiz (*var-, ver-...* bk. 2. 2. 1. 1. 1. b-).
10. Söz başında ön damak ünsüzü *k-* bazen kendini korumuş bazen *g-*'ye değişmiştir (*kes-=kes-, kişi=kişi; keç->geç-, keyik>geyik* gibi). Art ünlülü sözcüklerde söz başında *ķ* ünsüzü korunmuştur (bk. *ķalın, ķanda, ķoca...* bk. 2. 2. 1. 1. 2. k-).
11. Söz başı *t-/d-* konusunda Türkçenin her döneminde görülen karışıklık, metnimizin ait olduğu 16. yüzyıl için de söz konusudur. Art ünlülü ilk hecesinde uzun ünlü taşıyan sözcüklerde *t-/d-* değişimi olmuştur. Ön ünlülü sözcüklerde ise Türkiye Türkçesinde *d-* olan Eski Türkçe söz başı *t-* ünsüzü 15. yüzyıldan itibaren *d-*'ye değişmiştir. Ön ünlülü sözcüklerde Türkiye Türkçesinde *t-* olan Eski Türkçe söz başı *t-* ünsüzü metinlerimizde ya *d-*'li ya da *t-*'li olarak görülür (*dağ~tağ, daş, durāc; tamar, tan, tarlık* ... bk. 2. 2. 1. 1. 3. t-)
12. Metnimizde asli uzun ünlüler sebebiyle ve iki ünlü arasında kalma sonucu ötümlüleşme görülür (*āt>ad, ōt>od, ūçuz>ucuz...* bk. 2. 2.3. Ötümlüleşme).
13. Asli uzun ünlülü sözcüklerde sözcük, yalın olduğu ve kendinden sonra ünsüzle başlayan bir ek veya sözcük geldiği durumlarda veya ünlüler arasında ötümlüleşme tespit edilmiştir (*ārt>ardınca, tōrd>dördüncü; ķılıcıla, ırmağa, incide* ... bk. 2. 2.3. Ötümlüleşme).
14. İncelediğimiz metinde söz başı *b->Ø* kesinleşmiştir (*bol- >ol-*), söz içi ve söz sonunda *-ğ-, -g- > Ø, -ğ, -g > Ø* kesinleşmiştir (*edgü >eyü, kergek>gerek, alıcı, varınca/ açığ > acı, katıg> katı, kiçig > kiçi*). Bazı sözcüklerde ise *-l- > Ø; -r- >Ø* ünsüz düşmeleri görülmektedir (*keltür- > getir-, oltur- > otur-; birle> bile* ... bk. 2. 2. 4. Ünsüz Düşmesi).
15. Metnimizde ötümsüz ünsüzle biten sözcüklere gelen eklerin başındaki ünsüzler, düzeni olarak ötümlüdür ve ünsüz uyumuna girmemiştir (*aşdan, cengde, ķabdan* ... bk. 2. 2. 6. Ünsüz Uyumu).

16. İncelediğimiz metinde hece düşmesi (benzer hece yutumu), ekeylem olarak kullanılan “*durur*” eki tek örnek dışında ekleşmiş hâli olan “*dur*” şeklinde yani günümüz Türkiye Türkçesindeki hâliyle görülür (*elyâsdurur; martdur, eylüldür, üzeridür* gibi... bk. 2. 3. HECE DÜŞMESİ).
17. Metinde yer alan birçok sözcük bazı ses değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar kullanıla gelmiştir. O dönemde kullanılan fakat bugün ölçünlü Türkçede kullanılmayan eskicil bazı sözcüklere de rastlanmıştır (*acla, aruk, azın azın*). Bu tür sözcüklerin bir kısmı Anadolu ağızlarında yaşamaktadır. Örneğin ölçünlü Türkçede bulunmayan ya da kullanım sıklığı çok düşük olan ancak, Anadolu ağızlarında yaşayan “*acla, aruk, azın azın, çiseği, delekce, ıssı, örü, ugrı, vb.*” sözcükler incelenen metinde de geçmektedir.
18. Söz dizimi açısından birçok sözcük türleri günümüzdeki kullanımlarıyla paralellik göstermektedir.
19. Eserdeki yabancı sözcükler Arapça, Farsça, Süryanice ve Rumca sözcüklerden oluşmaktadır. Arapça sözcükler diğer dillerden olan sözcüklere oranla daha fazla kullanılmıştır (Kitâb-ı Melhame’de kullanılan toplam 1700 sözcüğün 951’i (%55,9) Türkçe; 526’sı (%30,9) Arapça; 145’i (%8,5) Farsça; 23’ü (% 1,3) Arapça+Türkçe; 12’si (%0,23) Farsça+Türkçe; 9’u (%0,52) Süryanice; 4’ü (%0,11) Farsça+Arapça; 23’ü de (%1,3) Rumca; 7’si (%0,41) Yunancadır. bk. 4. SÖZ VARLIĞI).

Bu sonuçların ışığında incelediğimiz eserin Orta Oğuz Türkçesinden Klasik Osmanlı Türkçesine geçiş dönemini aydınlatan ve günümüz Türkiye Türkçesinin özellikle ünlü uyumlarının başladığı yüzyılı gösteren bir metin olduğu ortaya çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

1b

/1/ evvelki bāb teşrîn-[i] evvel anuñ içinde olan ahkâmın /2/ ve ‘alāyimin bildürür yigirmi beş faşıldur yılıñ evvelki /3/ aydur süryāniler kıatında teşrîn-[i] evveldür ki rumca /4/ bu aya uhturıs derler bu ay orta güz ayıdur sağılışda /5/ otuz bir gündür bu ayda ot içmek ve kıan almak /6/ ve cimā‘ etmek ve ekşi tatlú nār yemek ve semüz et yemek /7/ ve yiyecek ardınca yemiş eyüdür süryāniler dilince /8/ yıl başıdur dediler zirā mecmū‘ dağıl taħre ve bal

2a

/1/ ve rahat ola on yedinci faşıl tolu yağımak /2/ hükmin beyān eder eger bu ayda tolu yağısa bābil /3/ ikliminde çeri uğraşa ölmek öldürmek ola /4/ mülhidler ol iklimüñ pādişāhı üzerine el getüreler /5/ ama pādişāhı anlarıñ üzerine gālib ola anları /6/ kıra veya köylerini yağımaya ura on sekizinci /7/ faşıl havādan kızıl toprak hükmin beyān eder /8/ eger bu ayda havādan kızıl toprak yağısa dörüt ayaklı /9/ hayvān helāk ola ve pādişāhlar ra‘iyyetleri hoş

2b

/1/ duta ve il eminlik ola ve ekin çok ola ammā ba‘zı /2/ büyük kişiler vefāt bula on toktuzıncı faşıl gökden /3/ kıurbağı yağısa ya soğıulcan hükmin beyān eder eger /4/ kıurbağı ya soğıulcan yağısa buğıday arpa ucuzlık /5/ ola dört ayaklıya ölüm ola ve pādişāhlardan /6/ ra‘iyyet incine ħalayık emīn olmaya cevür ve zulum /7/ çok ola ve kesb kıazanc az ola bu mecmū‘ yağıduğı /8/ yerde ola hemān yigirminci faşıl bu ayda /9/ kıatı toz kıopsa hükmini beyān eder bu ayda kıatı

3a

/1/ toz kıopsa ħalk içinde kıatı fitne ola ceng ve ħüzen /2/ peyda ola ve iller kıarcaşa ve ortada bir ulu kışi fevt /3/ ola pādişāhuñ ra‘iyyet üzerine zulum ve ħayf zāhir /4/ ola yağımur yağımaya şular soğııla yigirmi birinci faşıl /5/ pusarık olsa hükmin beyān eder bu ayda kıatı /6/ pusarık olsa ħubūbāt bitmeye eller kıızlık ola /7/ ve deñizde gemiler ħarķ ola fi‘l-cümle bu yılda hem kıızlık /8/ ve hem gemiler ħarķ olmak vākı‘ ola yigirmi ikinci faşıl /9/ kıatı yıller ese hükmin bildürür bu ayda kıatı yıller

3b

/1/ esse bir ulu pādişāh dünyādan gide ammā bu yıl /2/ mübārek ola ve ħayırlı ve ucuzlık ola ve buğıday /3/ arpa ve ketān çok ola panbuķ olmaya ve deñizde gemiler /4/ ħarķ ola ve bınarlar ve ırmaķlar taşa ve yıl şonında /5/ ılkı kıırıla ve ħastalık çok ola yigirmi üçüncü /6/ kıatı yel esmek hükmin bildürür bu ayda kıatı yel esse /7/ pādişāhlar arasında ceng ve fitne düşe ve ticāret /8/ ehline ħayli ziyān erişe ve ħalk içinde /9/ erācif ħaberler çok ola ve renc ü zahmet ve emīnsüzlik

4a

/1/ ola ammā ekin eyü ola yıl yağmurlu ve ni' met /2/ firāvān ola ve maşrıķ tarafda emrāz-ı muhtelif zāhir. /3/ yigirmi dördünci faşıl yerden āvāz eşidilse /4/ eger yer gürlöse kış kıatı ola ve ĥarb ve ĥuşümet /5/ ve ķorķu fetret ve ġuşşa eksük olmaya ve bāzırgānlaruñ /6/ kesb az ola ammā yağmur çok yaġa arpa buġday ve biçin /7/ otı çok ola yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek /8/ ĥükmin bildürür bu ayda yer deprense kış kıatı ola /9/ ve ĥubūbāt ve biçin otı ve yemiş ve ķul ķaravaş

4b

/1/ çok ola uçuzlık ve bir ulu beg ĥurūc ěde ve bir /2/ ulu kişi elden gide ol sebebden ile ve şehire /3/ zaĥmet ola eger dünle deprense kızlık ve fetret ve dört /4/ ayaklu kıırılmaķ vāķı' ola 'acem vilāyetinde ve mışır vilāyetinde /5/ ceng ve fitne ve cidāl ve kişiler helāk olmaķ vāķı' /6/ ola ikinci bāb teşrīn-[i] şānī aĥkāmın bildürür /7/ yigirmi beş faşıl üzerindedür teşrīn-[i] şānī süryāniler /8/ dilince şoñ ġüz ayıdur bu aya rumca nuyaris /9/ derler bu ayda gerekdür ki cimā' arzūsı olmaya ve hammāma

5a

/1/varılmaya ve dünle şü icmekden şaķına ammā tañlacık azacūk /2/ ılıcaķ şü içe kıatı eyüdüv evde zeyt yağın eksük /3/etmeyeler kerevüz ve tarĥun na' ne ve ġayr-ı ıssı otlar yemek /4/ şaķına bu ay otuz ġün olur evvel ġüninde kıble yeli /5/ esmege başlaya ki aña aķ yel derler ve lodos derler /6/ hem maĥzūr-ı müsīdür ol ġünde nesne işlemeve /7/ beşinci ġün yer yüzinde ne-kadar deprenür canavar varısa /8/ yılān ve çıyan kertenkele ve ġayrısı yer altına girmege şürü' ěde /9/ ve hem bu ġün naĥs-i ekberdür gey şaķınmaķ gerek

5b

/1/ altıncı ġün kıatı sa' dur her ne iş-kim dutasın oñat /2/ gele yedinci ġün şam vilāyetinde zeytün dermege başlar /3/ ve ġayrı madde bile ve denizler *oynamaga ve bulanmaġa başlar ve ġök /4/ yüzinde bulutlar yüġrüşmege başlar sekizinci ve toķuzuncı /5/ ġün hemçünān denizi uyanmaġa başlar ve azacuk şular çoġalmaġa /6/ başlar on üçüncü ġün kesilen ağac gerekdür ki /7/ aşlā çürümeye on beşinci ġün gerekdür ki sa' at /8/ gecede on dört ve ġündüz on saat ola ġüneş kıavs burcına gire otuz ġün ol burcda oturur

*metin: أُوَيْمَكَا

6a

/1/ yigirmi gününde sinek envā' ıla ve örümce envā' ıla ve ne-ki bunlar beñzer varısa kırılmağa başlaya yigirmi ikinci günden /3/ gece şovuk şu içmekden şakınalar evvelki faşıl gün /4/ dutılmağ hükmin beyān eder bu ayda gün dutulsa halk /5/ renc ve katılık ola ammā yılmuz ucuzlık ola hurūc ve havāric /6/ ve uğrı haramī yayıla ve sığıra manda gire ve uğraya /7/ ceng çok ola ve rum pādīşāhı fevt ola ve yıl /8/ şu şayruluk peyda ola eger mağrib tarafında güneş tutulsa /9/ ol iklimün hāli yavuz ola kızlık ve fitne çok vaqı' ola

6b

/1/ ikinci faşıl ay dutulmağ hükmin beyān eder /2/ bu ayda ay dutulsa gerekdür ki çekirgelik ola hamāyil /3/ halka zahmet belā eksük olmaya şam ve yunan ikliminde /4/ kızlık ve fetret belüre ve deniz kenarları ve ' arab ve yemen iklimi /5/ arasında ceng ve ihtilāf çok ola ve illerde /6/ fitne zahmet çok vāqı' ola ve maşırık tarafında /7/ bir ulu düşmān çıka helāk olup çerisi /8/ kırıla üçünci faşıl gün ağıllanmağ hükmin /9/ beyān eder eger bu ayda gün ağıllanmağ olsa kış katı

7a

/1/ola ve ra' iyyet pādīşāhlarından zulüm göre ve təcirler /2/ aşşı bulmaya ve niçe milk ısıları milkinden ayrıla /3/ ve ilki kırıla ve uğrı haramī yayıla ammā yıl yağmurlu /4/ ola ve koyun oñat ola dördünci faşıl ay /5/ ağıllanmağ olsa beyān eder eger bu ayda ay ağıllansa /6/ bābil ikliminde ' āzīm fitne ola ve ceng düşe /7/ yağmur çok yağa ekin oñat gele yıl ucuzlık /8/ ahbar erācīf il arasında çok ola illere /9/ emnlik ola begler barışa beşinci faşıl yeni ay

7b

/1/ hükmin bildürür bu ayda yeni ay toğup ağzı yukaru /2/ görünse halk arasında şādlık ola koyun ve döl /3/ eyü gele ucuzlık ni' met bol ve yemişler bol ola /4/ ammā bir ucı yukaru olsa kış uzun ola qar ve buz /5/ çok ola kēci koyun çok kırıla altıncı faşıl /6/ kuyruklu yılduz toğsa hükmin beyān eder /7/ kuyruklu yılduz toğsa münecimler cevzeher derler gerekdür ki /8/ pādīşāhlar kuvvet dutalar bu yıl begler yemek içmek /9/ içinde olalar ra' iyyet zahmet ve zulüm ve guşsa

8a

/1/ içinde olalar ve halk içinde hastalık ve ılkıda /2/ vebā ola iller qarçaşa ve ceng ve fitne zāhir /3/ ola ve ehl-i ticāret aşşı bulmaya ve ‘āmiller ortasında /4/ bahş düşe fi’l- cümle bu yılduz kıyruğı kanķı tarafa /5/ düşdise bu şedayid ol tarafda olsa /6/ gerek yedinci faşıl yılduz dökülmek beyān eder /7/ bu ayda yılduz dökilse gerekdür ki pādişāhlar orta[sında] /8/ fitne ve huşümet ve gavğa vāķı‘ ola bābil pādişāhı /9/ kıatı zaħmet ve ceng göre şular kıt ola ve niçe

8b

/1/ bınar kıuruya ve ilde erācīf haberler ola çok yürüye /2/ ve bühtanlar çok ola nebātāt az bite iller qarçaşa /3/ sekizinci faşıl elegüm sağmal hükmin beyān eder /4/ bu ayda elegüm sağmal maşrıķ tarafında belürse /5/ yıl yağmurlu ola bābil ikliminde fetret ve intiķal ola /6/ ve kıorķulu haberler çok ola ve il kııran ola ve kıızlık ve kıış /7/ kıatı ola ve keçi kıırıla eger elegüm sağmal mağrib tarafından /8/ belürse yıl yağmurlu ola ve şular taşa ve şamda /9/ havf ve haţar çok ola toķuzuncı faşıl şimşek [...] beyān

9a

/1/ eder eger şemşek gün toğusunda belürse üç /2/ yıla degin halk kıayğulu ola yırtıcı canavarlar kıurt /3/ ve kıaplan arslan gibi on yıla degin ba‘zılar üç /4/ degin der hayvāna ve adama ziyān edeler kıızlık /5/ ola ve bābil pādişāhı üç yıl kııķa aşlā /6/ iline bakmaya üç yıldan şonra iklimine yurd duta /7/ zulm terk ede ‘adl göstere ve eger gün batusından /8/ şimşek oynasa türk iklimi hucum ede bir /9/ bir iki yıl harāclık edeler şonra şınup kıırılup

9b

/1/ gideler onuncı faşıl gökden kıızillık hükmin /2/ beyān eder bu ayda kıızillık gün toğusundan belür[se] /3/ ekine āfet erişe hubūbāt fāsīd ola eger kıızarmaķda /4/ berķ olsa ya menāzil kıamerden biri düşe /5/ sehīmnāk ulu kışi ya bir ulu pādişāh helāk ola /6/ eger kıızillık gün batusından yaņa belürse mağrib tarafından /7/ fetret ve harb ve kıan dökülmek ve hüzn /8/ çok ola on birinci faşıl gökden ‘acāyib ve gara /9/ yib belürse bu ayda eger gökden bir ‘acāyib belürse

10a

/1/ arabda fitne ve ceng ola uğrı harāmī yol /2/ başıcı yayıla yemş az ola ve halāyık fikr içinde /3/ kıayğulu ola ve begler ortasında ihtilāf /4/ olup bir ulu beg pādişāh düşe ve mışr pādişāhına /5/ kıorķu ola o rum pādişāhı çok kıal‘a /6/ aça ve daħıl daħre ve yemiş rum vilāyetinde /7/ az ola ve gemiler ğarķ ola ammā yılup /8/ şonı ucuzlık ola her nesne bol ola /9/ on ikinci faşıl havada şekl görünmek

10b

/1/ hükmin beyân eder havada hayvân /2/ şekli görünse pâdişâhlar ortasında ceng /3/ ve halk kırılma çok ola elde fetret ola emnlik /4/ olmaya ve pâdişâhlar zulme meyl ede halkın eli /5/ işe varmaya uğrı yayıla katı issiler ola kesb /6/ ve kazanc az ola ve ağacdan yemişler döküle on üçüncü /7/ faşıl gök gürlmek hükmin beyân eder /8/ bu ayda gök gürlse çok yağmur yağa ve kış ola /9/ on üçüncü gün gürlse halk emrâz-ı muhtelif

11a

/1/ çok ola eger bu ay ortasında gürlse yıl eyü ola /2/ ve halâyık emn-ü emân ve şalâhiyet içinde olup /3/ güşşaları gide halleri hoş ola ortasından /4/ geçicek gürlse yıller çok ese harb ve kıtal /5/ ve kan dökülmek ve kış katı ola çok qar yata ekin /6/ ve hububat onat gele ammâ yemiş ziyân ola ay gedilürken /7/ gürlse bu yıl qar kay yılı ola on dördüncü /8/ faşıl yıldırım oynamak hükmin beyân eder /9/ bu ayda yıldırım oynasa maşrık tarafından mağrib

11b

/1/ tarafına çeri vara uğraşa mağrib çerisi şına /2/ ve ol iklimde fetret ola ve uğrı ve harâmî yayıla /3/ ve tâcirler zahmet ve korku ola ammâ ekin çok /4/ ve yıl yağmurlu ve hayırlu ola on beşinci faşıl /5/ havadan od düşmek hükmin beyân eder /6/ eger bu ayda havadan yere od düşse halâyık içinde /7/ güşşa ve teşvîş ve kıtal ve ‘adâvet çok ola /8/ huşûşa mülük ortasında ve emrâz-ı muhtelif /9/ ve göcme ve konma fetret ve kızlık çok ola huşûşa

12a

/1/ düşdüğü yerde vâkı‘ ola on altıncı faşıl /2/ yağmur yağsa hükmin beyân eder eger bu ayda /3/ katı yağmur yağsa uğrının harâmînün başı /4/ aşığa ola nereye varurisa dutıla kırıla ve niçesi /5/ tevbe ede ol yağduğı yerlerine şer-i şür kan /6/ dökülmek ola on yedinci faşıl tolu /7/ yağmak hükmin beyân eder bu ayda tolu yağsa /8/ mısır eli kızlık ola ve berber ikliminde hurûc havâric /9/ olup katı şer-i [şür] kopa eger çok yağarisa halk içinde

12b

/1/ hastalık çok ola yağduğı yerde vebâ belüre /2/ on sekizinci faşıl havadan yere kızıl toprak /3/ veya toz yağsa hükmin beyân eder bu ayda havadan /4/ kızıl toprak veya toz yağsa halk içinde hastalık /5/ ve merg-i mefâcân vâkı‘ ola pâdişâhlar ‘adl /6/ edüp ra‘iyyete eyü söyleye yağmur az yağa şular az ola /7/ ca‘fer-i şadık eli emminlik ve ebu’l-fazl aydı /8/ fitne ve çarçasma ola ve uğrı yayıla on toközüncü /9/ faşıl kurbağa veya soğılcan yağsa

13a

/1/ hükmin bildürür eger bu ayda kurbaga veya soğulcan yağsa /2/ biçin otı az ola ve gemiler garķ ola ve adı belürsüz /3/ kişiler ve pīrlar ölüm çok ola yigirminci faşıl /4/ havada çok toz belürse hükmin beyān eder bu /5/ ayda toz kıpsa halk arasında dirlik kem ola yağmur /6/ çok yağa *kazanc az ola ahbar erācīf çok ola /7/ kaygu ve endīşe çok ola yigirmi birinci faşıl /8/ havada karanulık belürse hükmin beyān eder /9/ bu ayda pusarık olsa hububat ve biçin otı

*metin: فَرْنَجْ

13b

/1/ eyü bite ve hurmā çok ola şimal yeli çok ese öksürük /2/ ve dumağı çok ola ve yırtıcı canavar çok kırıla /3/ ve tavşan ve geyik çok kırıla yigirmi ikinci faşıl /4/ katı yıl esmek hükmin bildürür bu ayda katı yiller esse kazılara ve /5/ ve ‘ameldārlara ve şahnalara ölüm gele ve esdügi yerde /6/ pādīşāh zulme meyl ede ra‘iyyet incine yerlerinden /7/ intikāl ede gerü fitne fetret ola sığıra ve koyuna /8/ kırılmaķ manda uğraya erācīf yalan haberler çok /9/ çıķa maşrıķ vilāyetinde ceng çok vāķı‘ ola

14a

/1/ yigirmi üçüncü faşıl havadan āvāz işitmek /2/ hükmin beyān eder bu ayda güvü olsa dört ayakluya kırğun /3/ ola ve emrāz-ı muhtelif peyda ola pādīşāhlar /4/ ra‘iyyete zulm edeler il kıran ola ekin hububat /5/ çok ola il içinde cevr zulüm çok ola ve kazanc /6/ ma‘işet ehl-i ticāret az ola ve aķar şu az ola /7/ ve keçi kırıla ve bir ulu kişi fevt ola yigirmi dördüncü /8/ faşıl yirden āvāz çıķmaķ hükmin /9/ bu ayda yer güvüldese ekin ve biçin otı oñat

14b

/1/ ola ammā yemiş kıt ola tavar aruķ düşe bir ulu /2/ beg *fevt ola gemiler garķ ola ve yalan /3/ çok çıķa yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek hükmin /4/ bildürür eger bu ayda gündüz yer deprense el içinde /5/ anşuzda bir pādīşāh gire ol iķlīmüñ pādīşāhın /6/ duta dürlü kânūnlar kıya yoķsul bay ve bayı yoķsul /7/ eyleye zulmi katı ola ammā cihān ucuzlık ola ölmek /8/ öldürmek kıan çok ola eger gece deprense /9/ kış heybetlü ola kar tufānlu ola ol kış sebebinden

*metin: قَوْتُ

15a

/1/ evdeki ve yabandağı* canavarlar ve yırtıcılar ve toğan ve balıklar /2/ kırıla ve hububat az ola bitmeye üçüncü bāb /3/ kanūn-ı evvel aḥkāmın bildürür yigirmi /4/ beş faşıldur kanūn[-1] evvel süryāniler dilince evvel kış ayıdır /5/ rumca bu aya zigevris derler bu ay otuz bir gündür bu ayda /6/ balgam ve nuzla öksürük ve balgam hastalığı halk arasında /7/ çok ola kan almağ ve ot içmek ve cima^ʿ etmek ve yiyecek /8/ şonında yemiş yemek bu ayda eyüdür evet gicelerde şovuk aş /9/ yemekden şakına bu ayuñ yedinci günü hayırlıdır

*metin: يَابُدَاغ

*Kenarda farklı bir kalemle ve farklı bir yazıyla “altıncı günü kâfirün niçola günüdür” yazılmıştır.

15b

/1/ ammā maḥzur-ı müsîdür on birinci gün naḥsdur /2/ hiç işe şürü^ʿ etmeyeler on ikinci gününde erba^ʿ in /3/ evvelidür on üçüncü gün geçenüñ gayet uzunı ve gündüzüñ /4/ gayet kışasıdur gerekdür ki ol vaktde üç güne-dek /5/ gice gündüz artmaya on dördüncü günde gündüz toköz /6/ sa^ʿ at olur güneş ceddî burcına varur /7/ on altıncı gün gün uzamağa başlar on yedinci gün /8/ ekşilerden ve turuncdan ve sığır etinden şakınmağ gerek /9/ ve dünle uyanup şu içmekden şakınmağ gerekdür ve hamamda

16a

/1/ hacāmat ve hırızma dürtinmekden şakınmağ gerek danyal /2/ peygamber ol gün fevt oldı yigirmi üçüncü gün az buz /3/ kırağı düşmeye başlar yigirmi beşinci gün milāḍ /4/ ʿisā olur ya^ʿnī ʿisā doğduğı gündür kâfirün /5/ safası ol gündür daniyāl peygamber ʿaleyhi's-selām /6/ ve ca^ʿfer-i şadık eydür bu milāḍ eger yekşenbih güne /7/ gelse yağmur çok yağa kış yumuşak ola ekin ve bağ ve bal /8/ oñat ola koyun yaza kuvvetlü çıka döl *öküş ola şular /9/ arta eger bu milāḍ düşenbih güne gelse yıl eyü gele

*metin: أَوْكُسْ

16b

/1/ oñat ola aprılda mayısa yağmur çok yağa ve çok gemiler /2/ ğarğ ola ve yazın ısıtmalu ola eger *seşenbih güne /3/ gelse kış uzun ola ammā ziyān olmaya ammā yaz günlerinde /4/ hastalık çok ola ve denizde çok ziyān ola eger ciharşenbih /5/ gün[e] gelse kış katı olup qar çok yağa arpa /6/ buğday çok ola tağda ve ovada dört ayaklı canavar /7/ çok kırıla yazın katı ısılar ola yemiş bol ola eger /8/ bencşenbih gün bu milāḍ olsa kış yumşak ola /9/ yemiş vaktinde katı ısılar ola ve ilde vebā ola eger

*metin: شَشْنَبِه

17a

/1/ bu milād āzīne gün gelse kış karlı ola yazın /2/ göz ağrısı çok ola ve yıl yağmurlu ve ni' metlü ve genc oğlanlara /3/ hastalık ve ölüm vākı' ola eger bu milād şenbih /4/ gün gelürse kış katı ola yazın ıssı ola şoñ güz ayında /5/ katı yiller ese yigirmi toközuncü günde gice şu kabın /6/ açuk kıomayalar zirā 'ālimler der ki ol gècede cinnīler /7/ şuya kıusar her kim ol gicelerde ve gündüzde kıapaķsız /8/ kıabdan şu içse zaħmet göre ya maşru' ve ya mecnūn /9/ olmaķ vākı' ola evvelki faşıl gün dutılmak hükmin

17b

/1/ bildürür eger bu ayda gün dutulsa kış katı karlı ve yıl /2/ yağmurlu ola ve çīn ve mazandarān ikliminde katı kıızlık /3/ ola ve uçar kıuş üreye ve kıaz ve balık çok ola arpa buğday /4/ ve biçin otı oñat gele ' arab ikliminde ve mağrib élinde /5/ fitne ve cidāl ve kıızlık ola ve ba' zı mülūk[-ı] ' arabdan /6/ helāk ola ikinci faşıl ay dutılmaķ hükmin /7/ beyān éder eger bu ayda ay dutılsa arpa buğday /8/ mecmū' ħubūbat ve biçin otı bī-ħād ola ve ılķı /9/ üreye ve yemiş çok ola kıoz üzüm ve incir ve tatlu nesnelere

18a

/1/ az ola ve banbuķ ve zeyt yağı ve zeytūn firāvān ola ve yağmur /2/ öküş yağa ve kıar çok düşe ve ħalk ortasında giçik /3/ uyuz ola ammā mağrib ikliminde ve istanbulda kıızlık vākı' ola /4/ üçüncü faşıl gün ağıllanmaķ hükmin beyān éder /5/ eger bu ayda gün ağıllansa kış katı ola ve yağmur çok yağa /6/ tufān ola ol sebebden *ħayvānāt kıırıla ve ilk yaz /7/ ayında her nesne az ola ve rum vilāyetinde ve bağdād ikliminde /8/ yer deprenmek vākı' ola ammā biçin otı oñat gele dördüncü /9/ faşıl ay ağıllanmaķ hükmin beyān éder

*metin: حَيَوَانَات

18b

/1/ eger bu ayda ay ağıllansa kış katı ola mecmū' ekin oñat /2/ ola ve ħayvānāta kııran uğraya bābil iklimi ve germiyān vilāyeti *ğuşşa /3/ fetret içinde kıalalar ammā fetret ve talğalık ve yalan /4/ ve buhtān ħalk içinde çok ola ħāşşa bağdād /5/ ve rum vilāyeti arpa yemiş katı kıt ola ammā alıcı ve şatıcı /6/ bāzırgān aşı içinde ola beşinci faşıl /7/ yeñi ay toğmaķ hükmin beyān éder eger bu ayda /8/ ay çalkıyın yatsa mecmū' ni' metler ucuz ola /9/ ol ni' metler firāvān ola cümle narħ ucuz ola eger bir tarafi

*metin: عُصَّة

19a

/1/ kaldururuk toğsa kış kıtı karlı ola ve yıl yağmurlu /2/ ola ve kıyularda ve gizli bınarlarda şu arta ve her ekin onat /3/ gele ve biçin otı çok ola altıncı faşıl /4/ saclu yılduz hükmin beyān eder eger bu ayda /5/ saclu yılduz doğsa bay ve yoğşul kıtı kızlık /6/ göre ve halk içinde *ğuşsa ve endişe ve ziyān /7/ çok ola ve pādīşāhlar ra' iyyete hayf ve zulüm /8/ ve ziyān degüre ve dört ayakluya kıran var ve bir ulu /9/ *pādīşāh helāk ola yedinci faşıl yılduz

*metin: عُصَّة

*metin: يَادِشَاه

19b

/1/ düşmek hükmin beyān eder eger bu ayda yılduz /2/ dökilse bay ve yoğsul kağıtlık göre her iklimde /3/ dört ayaklu kıriıla hem bir ulu pādīşāh ola ol yerde /4/ kim bu 'alāmet görine pādīşāh ra' iyyete /5/ ziyān ede güşsa öküş ola halk kaygulu ola /6/ insana şu çok ziyān eyleye sekizinci faşıl /7/ elegüm sağmal hükmin beyān eder eger bu ayda /8/ elegüm sağmal *maşrıktan belürse halāyık arasında /9/ güşsa ve fitne ve ceng ve ölmek öldürmek ve kıan

*metin: مُشْرِقُ دَنْ

20a

/1/ ve vebā çok ola ve aşıl söz şūfiler niçe kişileri /2/ ve niçe uluları incide ammā ekşer vebā kızlık ve çekirgelik /3/ ola ve bābil ikliminde çok ceng ve kıan dökülmek /4/ vākı' ola ammā üç aydur tiz gece toğuzuncı faşıl /5/ şünşek oynamak hükmin beyān eder eger bu ayda /6/ maşrıktan şünşek belürse yağmur çok /7/ ekin eyü ola ve ata ve ana ve oğul ve er 'avrat ve efendi /8/ ve kıul ve begler ve ra' iyyet üç ay ihtilāf vākı' ola /9/ dördüncü ay muṭi' olalar eger mağrib tarafından

20b

/1/ belürse hayvānāta kıran uğraya ve pādīşāhlar arasında /2/ ceng ve başlar kesilmek vākı' ola /3/ onuncı faşıl gökden kızıllık [hükmin] beyān eder /4/ eger bu ayda maşrıktan gök yüzi kızarsa halāyık /5/ il ve şehirler kaçarsa ve ceng ve cidāl çok, eger /6/ mağrib tarafından kızarsa bunun hükmi ol tarafda /7/ olur yıl eyü gele mecmū' hūbūbat ve biçin otı ve /8/ ve ni' metler çok ola fi'l-cümle bu yıl mübarek ola /9/ on birinci faşıl havada bir 'acāyib nesne zāhir ola

21a

/1/ eger bu ayda havada bir ‘acāyib [nesne] zāhir olsa arpa buğday /2/ oñat ola ammā *ḥayvānāt kırılı ve ḥastalık zāhir ola /3/ ve tācirler ziyān éde maşrık tarafından bir pādīşāh /4/ ḥurūc éde şam élini ala ve renc şehri yağa ve ol /5/ iklimde fitne ve faska ve ḥavāric yayıla ve bābil /6/ iklimi berberile yağılık bağlaya fetret ve helāklik /7/ bulardan bir zaman çıkmaya on ikinci faşıl /8/ havada bir şahs belürmek hükmin beyān éder /9/ eger bu ayda gökde bir ‘acayib canavar gibi nesne görinse

*metin: خُبُوبَاتُ

21b

/1/ pādīşāhlar ra‘ iyyete zulm ve ḥayf itmege yüz duta ve erācīf /2/ ḥaberler yayıla ve ceng ve ḥuşūmet ḥalk arasında /3/ eksük olmaya ve beglere korku guşsa düşe hiç /4/ emānlik birle etmeyeler ve ḥurūc ve ḥavāric ola ve yıl /5/ şonı kızlık ola on üçüncü faşıl gök /6/ gürlmek hükmin beyān éder eger bu ayda gök /7/ gürlse üzümden *artuk yemiş az ola adlu beglerden /8/ niçesi helāk ola yıl yağmurlu ola ve kış katı ola /9/ şular çok ola eger gürlüdüğü dem kara galle daḥıl zaḥīre

*metin: اَتُقُ

22a

/1/ çok ola ve niçe kavm helāk olısar daniyāl ‘aleyhi’s-selām /2/ eydür bu ayda yıldırım çok olsa yemiş oñat /3/ gele panbuk ucuz ola yaz ayları katı ısı ola /4/ ve mışır ve mağrib vilāyeti biribirine yağı ola begler /5/ zulme meyl éde eger on ta yigirmiye-degin gürlse /6/ yağmur çok ola eger gök gürlmekde şünşek /7/ bile olsa mecmū‘ ekin ve ḥurmā oñat ola ve adlu /8/ kişiler öleleler on dördüncü faşıl /9/ yıldırım uyanmak hükmin beyān éder eger bu ayda

22b

/1/ yıldırım oynasa yıl yaramaz ola aņsuzda bir ulu /2/ pādīşāh dutıla kendünün ḥaş kulları ve nökerleri /3/ malın ve tavarın ve ḥānümānın yağmaya vurup *bozalar /4/ ebu’l-fazl kebr eydür bu iklimün pādīşāhı bir ulu /5/ kişi duta penhān öldüre ne-ķadar tavarı ve altını /6/ gümüşi varısa ala ve daḥıl ve daḥre ve biçin otı çok /7/ ola mışır vilāyeti katı ucuzlık ola türkistānda /8/ ḥurūc ve ḥavāric ola iklimi yıķa ve şonra şam /9/ pādīşāhı onları kıra on beşinci faşıl hava

*metin: بُوَالرَّ

23a

/1/ havadan yere od enmek hükmin beyân eder eger bu ayda /2/ havadan yere od ense fitne ve ceng ve kan dökilmek /3/ vâkı^ç ola ve süci ve boza ve kıımız ya^ç nî müskirat /4/ çok helâk ola ve uğrı ve harâmînün fâsıkuñ /5/ müfsidün başı aşığa ola ve bāzırgānlar almağda /6/ şatmağda fāyidesi çok ola on altıncı faşıl /7/ katı yağmur yağsa hükmin beyân eder eger bu ayda /8/ katı yağmur yağsa rum vilâyetinde bir şehir harâb ve /9/ bey^ç ve şire ve kesb hoş ola pâdişâhlar

23b

/1/ ^çadl edeler ra^ç iyyet emn-ü emân içinde ola /2/ fi'l-cümle bu yıl katı hoş ola on yedinci faşıl /3/ tolu yağmak hükmin beyân eder eger bu ayda tolu /4/ yağsa yağduğı yerde hurûc ve havâric ola yavuz /5/ ziyānkār kişiler elde çok ola uğrı ve harāmî /6/ elinden halk ^çâciz kıala bu fetret bir yıl tamâm ola bir yıldan /7/ sonra mecmû^ç başıla uğrılar ve harāmîler aşıla her /8/ mağām emnlik ola biçin otı çok ola on sekizinci /9/ faşıl kızıl toprak veya toz hükmin beyân eder

24a

/1/eger bu ayda havadan kızıl toprak veya toz yağsa il /2/ iklimi talğalığ ola ve halâyık içinde zulm hayf /3/ çok ola niçelerün tavarı elden gide ammâ zahîre bol /4/ ola on toközuncü faşıl havada kurbaga ya sogulcan /5/ yağmak hükmin beyân eder eger bu ayda gökden kurbaga /6/ ya sogulcan yağsa evvel bahârda hastalık belüre /7/ ve ^çavratlara ve kızlara vefât vâkı^ç ola fitne ve aşub /8/ belüre ve pâdişâhlar ra^ç iyyete zulm ede ve yemişe âfât /9/ erişe ve yırtıcı canavarlardan ziyân göreler yigirminci

*Yanda siyakat yazısıyla metinle ilgisi olmayan iki satır bulunmaktadır.

24b

/1/ faşıl havada toz kıopmak [hükmin] beyân eder eger bu ayda /2/ katı toz kıopsa bal yağ ucuz ola bāzırgānlar kesb /3/ ve menfa^çât *kıapusı yapana ve erâcîf haberler yayıla ve kıoyun /4/ kıuzı çok ola ve şular az ola ve halk arasında /5/ ve hatar çok ola ve pâdişâhlar ra^ç iyyete zulm eyleye yigirmi /6/ birinci faşıl havadan karañulık ve buşarığ hükmin beyân eder /7/ eger bu ayda puşarığ olsa yemişe âfet erişe ve /8/ yıl menfa^çatsüz ola mâ^ç işet tar ola ve guşşa /9/ çok ola ve pâdişâh halâyık üzerine zulm ve tâcirleri[ne]

*metin: قیوس

25a

/1/ menfa' at ola girü halk ortasında ' avānlık çok ola /2/ ve yol haramilü ola yigirmi ikinci faşıl katı yel esmek /3/ hükmin beyān eder eger bu ayda katı yel esse cunūd /4/ beglerine helāklik var leşkeri kırılıp bir ulu sultān /5/ helāk ola ve halk arasında hastalık ola kış katı /6/ ola seller çok ve kızlık ola yigirmi üçüncü faşıl /7/ gökden bir āvāz eşidilmek hükmin beyān eder eger bu ayda /8/ gök güvüldese ya' nī gökden āvāz gelse fitneler ve yer /9/ deprenmek çekirge çok ola ve pādīşāh zulme meyl eyleye

25b

/1/ ve leşker ehli zahmet çeke ve il emānlik olmaya ve hurūc /2/ havāric ola ve halk guşsa içinde ola ve türk /3/ ikliminde yağı çıkup şam eline yüz duta beglerin ala /4/ getüre mışır vilāyeti katı ucuzluk ola yigirmi /5/ dördüncü faşıl yerden āvāz gelmek hükmin beyān eder /6/ eger bu ayda yer gürlerse pādīşāhlar arasında ceng ve /7/ fitne ve kan dökülmek vākı' ola ve il yağmaya olmak /8/ ve köyler yıkılmak ve bāzīrgānlara ziyān olmak vākı' ola /9/ ammā yıl şonında vilāyet emānlik ola her bir kişi yerlü yerine duta

26a

/1/ yigirmi beşinci [faşıl] yer deprenmek hükmin beyān eder /2/ eger bu ayda yer deprense eger gündüzün olsa evvel bahārda /3/ ısıtma ve hastalık çok ola ve pādīşāhlar arasında /4/ yağılık düşe kırğun ola ve nice şehirler harāb /5/ ola ve dört ayaklu kırılı ammā ekin eyü ola eger deprenürken /6/ yıl esse veya gök gürlerse bir ulu pādīşāh vefāt /7/ ede ve dün içinde deprense uçuzluk ola arpa /8/ buğday ve bicin otı eyü ola her ta' am oñat ve bol /9/ ola bir pādīşāh helāk ola dördüncü bāb

26b

/1/ kanūn-ı āhīr eylül ayınuñ aḥkāmın ve alāyimin bildürür /2/ bu aya kanūn-ı āhīrdür orta kış ayıdır bu aya rumca /3/ yanarıs derler bu ayda gün otuz bir gündür bu ayda balgam /4/ ziyāde olur her tañlacaq biraz ılıcağ şu içeler şarmışağ /5/ şoğan tere yemeyeler semiz etler yeyeler ve süci içerse /6/ şu katmaya göze ziyāndur şovuk aşdan şakınmak gerek /7/ ve cimā' etmek eyüdür ayuñ ilk güninde gicesine /8/ kalendāş dirler şamlu bu gice[ye] katı i' tibār /9/ eder ya' nī ' isā doğduğı ve sünet oldı dērler

27a

/1/ ve ikinci ve dördüncü [günü] maḥzūr-ı müsîdür şaḳınmaḳ gerekdür /2/ bu ayuñ beşinci gece naşāra i' tikādı budur ki /3/ mecmū' şular taḫlu olur ol sebebden naşāra /4/ ḥacın şuya birağur ve ' isā peygamber ordan /5/ ırmağa irdi şuya girmege varıncaḳ yaḫya peygamber /6/ anuñ üzerine şu dökdi o güne futa deyü ad ḳodı /7/ kāfirler vafitiz ol gün oldı sekizinci gün ḳatı sa' dur /8/ her ne iş ki dutasın eyüdü on ikinci gün gündüz /9/ on sa' at ve gece on dör[t] sa' at olur ve

27b

/1/ ve güneş delvā burcına girür yigirminci [gün] erba' in tamām /2/ olur yigirmi birinci gün ḥamsîn girür yigirmi dördüncü /3/ gün ḫayvānāt ve vuḫuş ve tuyūr birbirine yalanmağa başlar /4/ yigirmi beşinci gün ikinci yer sürse nadas eylese /5/ her ne ekerse bite iş-bu ay eger yekşenbih güne gelse /6/ yaz ḳurak ola ammā ḫavar semüre panbuḳ çok ola ve azar /7/ ve neysan ya' nî abril ve mārtdur yıl yağmurlu ola /8/ yemiş oñat gele ve şemāl yeli çok ese bağ oñat gelmeye /9/ ve pādîşāhlar arasında ceng ve ḫuşūmet düşe niçe

*Kenarda metin dışında nüsha ters çevrilerek "on altıncı günü kāfirün yere ve yüze yete " biçiminde yarım bir not düşülmüştür.

28a

/1/ iller ve şehir ḫarāb ola ve ḫastalık ve boğaz ağrısı /2/ ve sinirler bozulmaḳ ve oğlanuḳlar ölümü çok ola /3/ rum élinde ve ğayrı yerde arpa buğday bal yağ ucuz /4/ ola rum éli kızlık ola ve kış yumşak ola /5/ eger düşenbe gün gelse danyal kış ḳatı ola der /6/ ve ca' fer-i şādîḳ kış yumşak ola der rum vilāyeti /7/ kızlık ola ve pādîşāhlar arasında ḫarb ceng ola /8/ kāfir müsülmān üzerine ğālib ola rum /9/ ikliminde çok ceng ve ḳan dökülmek vāḳı' ola

28b

/1/ ve ablah ikliminde vebā ısıtma ḫastalık çok ola ve yemiş /2/ oñat ola ve şam tā ' adden ve yemen ve medāyin ve şarḳ /3/ vilāyetine deniz erācîf ḫaber ḫola ve mısır vilāyeti /4/ vebā ola ve yeller çok ese şovuk ola ve yaz yağmurlu /5/ ola ve deniz seferi müşkül ola ve güzün yağmurlu ola /6/ yer deprenmek ve gök gürlemek ve yıldırım şakımaḳ çok ola /7/ eger seşenbih güne gelürse ḳar ḳay ve kış ḳatı ola /8/ ve yağmur çok ola ammā güz ḳurak ve yemiş öñ ola /9/ ve ' avratlar ölümü ḫastalıklar çok merg-i mefācān

29a

/1/ ve denizler seferi ziyān ola ve uyuz ve kıbarı ve kızamuğ /2/ ve boğaz ağrısı ilde çok ola ve horasan ikliminde /3/ bunlar ziyāde ola kudüs vilāyeti emīn ola ve rahat /4/ ve türkistān vilāyeti fitne çok ola ve kış katı ola /5/ ve arpa ve zeytūn çok ola buğday kıt ola şam /6/ vilāyetinde bir ulu kişi ve yemen pādīşāhı *fevt ola ve ğarb /7/ ihtilāf çok ola muşıl élinde yemişe āfāt erişe /8/ tağ ekinleri katı hoş ola ve ova ekinlerine /9/ zevāl erişe ve kuraklık *erişe ammā arpa ve bağ

*metin: قَوْتُ

*metin: أَرَسَهُ

29b

/1/ ve mantar çok ola ve ıssı yeller ese kıoyunda hastalık /2/ ola ve güz aylarında çeri hareket éde ammā emīnlik /3/ ziyān olmaya eger çiharsenbih güne gelse qar yağmaya /4/ ve yağmur az ola hava bulutlu ola şebať ayında yel /5/ çok ese kış katı ve ra' ad ve zelzele şünüşek /6/ çok ola ve bağ ve yemiş oñat gele ve ' irak ikliminde /7/ ceng vākı' ola bir ulu kişi *fevt ola ve aķın /8/ oñat ola bī-ħad esir ola getüreler ve ħububat /9/ taťlu ola cendeki ğalle çok ola ammā bahāsı

*metin: قَوْتُ

30a

/1/ mekke ve yemen iklimi kızlık ola vebā ve emīnlik ve ħayır çok /2/ ola ve ticāret aşı içinde olalar ve erācīf ve yalan /3/ haberler çok ola ve mağrib pādīşāhı vebādan helāk /4/ ola kış kuraklık ola orta şoñ güz ayları yağmurlu /5/ ola eger pencsenbih güne gelse yemiş ve bal /6/ kıt ola ammā ebu'l-fazıl ve ca' fer-i şādık yemiş çok /7/ ve yıl emīnlik ve kış yumşak ola ve atlar semire ve yaz /8/ ve güz bereketlü gele kıoyun kēçi üreye ve ot çok /9/ ola danyal eydür kış katı ve il oñat ve encir

30b

/1/ ve üzüm ve evvel bahārda yeller esmek ve güz günlerinde /2/ esmemek çok vākı' ola ve türkistān élinde hastalık /3/ ve vebā çok ola bābil ve horasan ikliminde encir /4/ çok ola maşrıķ vilāyetinde bir ulu pādīşāh şam vilāyetini /5/ yağma kıla yo[l]lar kesile ammā her vilāyet ucuzluk /6/ ola ammā meşrübāt mecmū' ucuz ola ' arab /7/ ikliminde encir vebā marāz ve ihtilāf vākı' ola /8/ ve bir ulu kişi fevt ola ve ħurūc ve ħavāric ola /9/ ammā tācirler aşı içinde ola eger āzīne gün gelse

31a

/1/ genc oğlanlar fevt ola ve hırmen vaktinde yağmurlu /2/ ola ve yemiş çok ola ve kış katı yağmurlu ola evvel bahārda /3/ hoş olup ağaclar eyü fāyidelü ola kūfe baġdād /4/ ilinde yigit ölümi çok ola nubūyinler ya' nī cuşada bir t̄ayifenüñ /5/ pādīşāhı vefāt ola ve ermennilerden bir ulu fevt ola ve ' iraq /6/ milki ħarāba vere ve ölmek öldürmek ve zulm ve cevr /7/ çok ola ekin eyü ola daġlarda yağmur az yaġa ve gün /8/ toġusu çok ese ve şam ırmaqları taşup ekin çok /9/ ola ve ol ilüñ pādīşāhı 'adle meyl éde ħastalık

31b

/1/ çok ola ve ot bol ola ve rum ili yağmurlu aşşılı /2/ ve ekin hoş ve ucuzluk ola ve koyun sığır üremek /3/ vākı' ola ve çeşmeler şuyı az ola ve nil ne katı taşa /4/ ve ne katı az gele zeytün ve panbuġ çok ola eger şenbih gün /5/ gelse kıraġ ola ve yemiş kıt ola ve yüklü ' avrat çok /6/ oğlan bıraġa ve yayın ıssı ola ve ħastalık ve ısıtma /7/ ola kış yeller çok ese daġıl az ola ammā iklim ucuzluk /8/ ola ve zeytün ve ħarbuз ve üzüm çok ola şam élinde /9/ bir ıssı yıl çıka ekin kıurada ablah *ikliminde bir pādīşāh öle

*metin: اَقْلِمَقْدَه

32a

/1/ ve şam élinde zeyt çok ola ammā kuş kırıla ve yıl /2/ mercimek ve bakla ve noġud çok ola yluñ evvel günleri hoş ola /3/ ve şonı kızlık ola ve keci kırılmaġ vākı' ola ve ceng ve fitne /4/ rum élinde ola evvelki faşıl gün dutulmaġ /5/ ħükmin beyān éder eger bu ayda gün dutulsa iklim ucuz ve ni' met bol ve dört ayaklı selāmet ola ammā kesb kıazanc /7/ az ola ehl-i fesād ve ehl-i riyā zāhir ola pars ikliminde bir /8/ bir pādīşāh ruma enip pādīşāhın duta mecmū' iklim /9/ ol sebebden yaşlu ola gelen pādīşāh nice ħarāb

32b

/1/ olmış şehirleri abādlet ide eger dolanmaġa yakın dutulsa /2/ kıorķu ve fetret ve kıayġu emīnsüzlik ola ikinci faşıl /3/ ay dutulmaġ ħükmin beyān éder eger bu ayda ay dutulsa /4/ ni' met ve ħubūbat ve biçin otı ve yemiş çok ola ve yağmurlar çok /5/ yaġa ve çekirge uğraya ammā ziyān olmaya ve ' iraq ikliminde /6/ ħurūc ve ħavāric ve maşrıġ tarafında gürbüz yaġı çıkup /7/ şam iklimine aġa ħayli ziyān éde ve ol iklimde ħastalık /8/ belüre ve bu yıl sél çok ola şöyle-ki ħalk 'acabā kıala /9/ üçüncü faşıl gün aġıllanmaġ ħükmin beyān éder

33a

/1/ eger bu ayda gün ağıllansa koyuna keçiye vebā erişe niçe yemiş /2/ *ağaçları telef ola harami ve uğrı yol[[1]ar kese ve təcir evden /3/ çıkmaya halk içinde kesb az ola melālet çok ola /4/ şöyle-ki baş barat uyuz çok ola istanbulda ceng /5/ olmak vākı' ola dördüncü faşıl ay ağıllanmak hükmin /6/ beyān eder eger bu ayda ay ağıllansa gerekdir ki şular /7/ bınarlar arta ve ırmağ ve biçin otı çok ola ve yağmur /8/ öküş yağa kış kıyāmet ola ba' zı hayvān kırıla /9/ ve ' avratlar oğlancuğlar düşürmek çok ola ve boğaz ağrısı

*metin: اعْجَلْرِى

33b

/1/ ve gayrı hastalık ve ısıtma çok ola ammā yıl bereketli /2/ ola beşinci faşıl yeni ay hükmin beyān eder /3/ eger bu ayda yeni ay çalkoyun görünse yemiş çok ola eger /4/ bir ucu yukarı görünse kovan oğat ola bal çok /5/ ola ammā yemiş ağaçlarına tolu ola altıncı faşıl /6/ saçlu yıldız hükmin beyān eder eger bu ayda saçlu /7/ yıldız toğsa begler meyl ' adl yüzün dutalar /8/ iller arta az zaman geçmedin fitneler zāhir ola rum /9/ vilāyetinde ceng ola vilāyet qar[ca]şa kânlar döküle

34a

/1/ emrāz-ı muhtelifē çok mışır vilāyetinde riyā zāhir ola mağrib /2/ tarafında emān olmaya ammā zeyt ve zeytün ve ekin ve bağ eyü ola /3/ yedinci faşıl yıldız dökülmek hükmin bildürür /4/ eger bu ayda yıldız dökülse pādışāhlar ra' iyyete zulm ede /5/ ve yer deprenmek vākı' ola ve il kıya hastalık gire ammā yıl /6/ yıl şonında hayvānāt çok ola mağrib tarafında fitne ve ceng /7/ ola çeri ehli halāyık be-ğayet zahmet çeke sekizinci /8/ faşıl elegüm sağmal hükmin beyān eder /9/ eger bu ayda elegüm sağmal maşrığ tarafından belürse gerekdir ki

34b

/1/ vebā ola ve bağ ve yemiş kuruya yemiş virmeye ekin eyü ola /2/ ve il emānlik ola ammā pādışāhuş üzerine bir ulu düşmān /3/ gele ol pādışāhı hor haķir ede çok beglerini kıra eger mağrib /4/ tarafında belürse üç yıla-degin gerekdir ki dahil oğat /5/ ve yıl yağmurlu ola ammā rum vilāyetinde kızlık ola tokuzuncü /6/ faşıl şüñşek uyanmak hükmin beyān eder /7/ eger bu ayda şüñşek maşrığ tarafında oynasa maşrığ /8/ bir beg kendü pādışāhına hayın ola anuğ ucında /9/ hayli elem erişe ve il harāba vara ' āķıbet ol pādışāh

35a

/1/ anı duta zecrile helāk ede eger mağrib tarafında oynasa /2/ berber ikliminde ve frengistanda kıtı kıhıtılık ola /3/ dağıl bitmeye ammā il eminlik ola onuncı faşıl gök /4/ kızarmağ hükmin bildürür eger bu ayda gök maşrığdan /5/ kızarsa ol ikliminde fitne ve savaş ve hastalık çok ola /6/ ve kış kıtı ola istanbulda ve vilāyetinde od düşmek /7/ çok ola emīnlik olmaya il ortasında ħarb ve cidāl /8/ bir zaman gide ve sāhilde vebā çok ola ve kıtı kızlık ola /9/ eger mağrib tarafında belürse mecmū‘ yuğaruda zikir

35b

/1/ olan ol iklimde vākı‘ ola ammā yemiş çok ola ve pādişāhlar /2/ ‘adl edüp ra‘iyyet şaz ola onuncı faşıl /3/ gökde bir ‘acāyib görünse hükmin beyān eder /4/ eger bu ayda gökde bir ‘acāyib görünse belürse bāzirganlara yolcılara ziyān /5/ ola yüklü ‘avratlar oğlan çok birağa ve ħalk içinde /6/ şerr-i şūr ve ħuşūmet ve ceng çok ola ammā eller ucuzlık /7/ ola tola tavar çok ola ħuşūşa şam ve mışır ve /8/ ahvān iklimi ħavāric ħurūc ede yayıla ve hastalıklar /9/ ola ve vebā belüre eger bu ‘acāyib gice belürse ‘arab

36a

/1/ *ortasında ceng düşe ve kış kıtı ola qar buz çok yata /2/ ve dağıl dağire ve panbuğ ve zeytūn arta ve illerde od düşmek /3/ çok vākı‘ ola ħuşūşa ki istanbul vilāyetinde on ikinci /4/ faşıl gökde bir canavar gibi görse hükmin beyān eder /5/ eger havada ħayvān gibi şekl görünse kış kıtı ola ve il emīnsüzlik /6/ ve kızlık ola ve bir ulu pādişāh helāk ola /7/ ve ħalk içinde ħarb öküş olup sepahīler ola yollar kesile /8/ on üçüncü faşıl gök gürlmek hükmin beyān eder /9/ eger bu ayda evvelinde gök gürlse fitne ve ħarb çok ola eger bu nişān

*metin: أورتاسنده

36b

/1/ on günden olıcağ olursa yıl ħayırsuz gele ve /2/ istanbul içinde cidāl vākı‘ ola maşrığ ve sevāhil /3/ vilāyetlerinde fetret ve melālet düşe rum vilāyetinde /4/ çeri ceng ve kırgun ede ve iller qarçaşa ve ħicaz /5/ velāyeti kızlık ola ekin arpa ve felestīn ya‘nī şam ikliminde /6/ bir ulu kişiye ħalel iriše eger yigirmiden otuza degin gürlse /7/ yıl yağmurlu ola ve biraz vağt kıtlık renc ve kırkı /8/ ola şöyle-ki begler uyku uyumaya yıl şonı eminlik kırkı ve /9/ kıygu gide ħalāyık şadlık içinde ola on dördüncü

37a

/1/ faşıl yıldırım yaldurmak hükmin beyân eder eger bu /2/ ayda yıldırım oynasa yıl yağmurlu ve yerler şulu ola ve /3/ hastalıklar belüre ve ‘avratları kırıla yemiş az ola ot biçin otı /4/ çok ola mısır vilâyeti ve bâbil vilâyeti fetretlik /5/ ola ve harb ola ve bu iki iklimde kızlık belüre on beşinci /6/ faşıl havadan od düşmek hükmin beyân eder /7/ eger bu ayda od oynasa halk ortasında fitne düşe /8/ ceng ve kan dökülmek ve ‘imâretlerde uyanmak ve zulümler /9/ ve hayflarda çok emîn olmak ve vezîrler değüştürmek

37b

/1/ ve pâdişâhlara katılıklar vâkı‘ ola ve ‘arablar arasında ihtilaf /2/ ve ka‘be tarafında fetret ve şirret vâkı‘ ola ve bu yıl arpa /3/ buğday bağ yemiş bol ola eger gice od düşse katı kızlık /4/ ve vebâ ve fitne ola ve yayın ıssılar ola on altıncı faşıl /5/ katı yağmur hükmin beyân eder eger bu ayda katı yağmur /6/ çok yağsa göz ağrısı merg-i mefâcân ve vebâ ve kefaretsiz /7/ hastalıklar çok ola ve arpa buğday ve bâkî biçin otı /8/ çok ola on yedinci faşıl tolu yağmak hükmin beyân eder /9/ eger bu ayda tolu yağsa ulu begler gönli hoş olup ‘adle

38a

/1/ meyil ede ra‘iyyet hoş gece mecmû‘ memleket ve ra‘iyyet /2/ şâd olup kuvvet duta ve il emîn ve seferler hayır ola ammâ /3/ tâcirler aşşılı ola ve pâdişâh işin dutanlar hayırlu ve /4/ fâyidelü olalar on sekizinci faşıl kızıl toprak /5/ veya ve yaHUD toz yağmak hükmin beyân eder eger bu /6/ ayda toprak veya kızıl toz yağsa vebâ ve hastalıklar /7/ ve ılık kırılma ve halk arasında zulm ve cefâ olmak ve ölmek /8/ ve kan dökülmek ve halk endişe ve güşsa içinde ve hor /9/ olmak vâkı‘ ola ve ekin ve hubûbâtдан ne-ki varısa çok

38b

/1/ olup ve şehirler sevine ammâ yemişe âfet varı[r] on /2/ toKuzuncı [faşıl] havadan kurbaga ve soğulcan yağmak /3/ hükmin bildürür eger bu ayda kurbaga ve soğulcan yağsa /4/ yıl kızlık ola ve halk ortasında melâlet ve güşsa ve endişe /5/ ve nefrit ve pâdişâhlar katılığı ra‘iyyet üzerine öküş /6/ ve zâlimün zulmi çok ola uğrı ve harâmî yayıla ve bâzîrgânlar /7/ ziyân içinde ola ölümlü hastalık çok ola ve ma‘işset /8/ ve galle katı ola yigirminci faşıl havadan katı /9/ toz belürmek hükmin beyân eder(er) eger bu ayda

39a

/1/ atı toz opsa mecmu' hubu'at ekin ve biin otı /2/ oat gele ve eller emin s'uzlik ola atı arcaa /3/ pa'iahlar yaılı ola ve anlar d'ok'ule ammā yıl onunda ulh /4/ edeler kesb apusu aıla menfa'atler ok ola v'allah u a'lem /5/ yigirmi birinci faıl havada aranulı bel'urmek hu'kmin bild'ur'ur /6/ eger bu ayda hava y'uzinde aranulı veya uman bel'urse ı /7/ yamur ok yaa ve denizde gemiler ar ola ve ekin arpa /8/ buday ve biin otı ok ola ve ta'cirleru'n malı arta /9/ alıcunu ve atıcunu hāli ho ola

39b

/1/ yigirmi ikinci faıl atı yel esmek hu'kmin bild'ur'ur /2/ eger bu ayda atı yel esse rum elinde ıtlı ola ve /3/ marı pa'iahı ceng ede ve il'unu i'inde eriler /4/ dutua ve her bir tarafta eriler deprenmek ve ceng m'unhezim /5/ olma vāı' ola pa'iahlar sepāhiler ra'ıyyete zamet /6/ edeler ve am elinde nie ehirler harāb ola bir ulu /7/ vezir habs ed'up 'old'ureler ve ovudan ok yemi /8/ helāk ola ammā yıl onunda alaıyyet olup /9/ fetret get'ureler yigirmi 'u'nci faıl g'ok

40a

/1/ g'urlese hu'kmin bild'ur'ur eger bu ayda g'ok g'urlese ı /2/ atı ar ve buz ok ola halāyı ortasında yanlı /3/ haberler ve ayu ve ua ok ola ve d'ort ayakluya ırun /4/ ola ve yemi ola ve iller emins'uzluk ve oru ok ola /5/ yigirmi d'ord'unci faıl yer g'urlese hu'kmin bild'ur'ur /6/ eger bu ayda yer g'urlese halk arasında merg-i mefa'cān /7/ ve hastalıklar ve endie ok ola ve sular revān ve yer /8/ deprenmek 'ok'us ola ve pa'iahlar 'adl ve ra'ıyyet /9/ rahat ola ve bal ya oat ve d'ort ayaklu arta

40b

/1/ ve ekin ho ola yigirmi beinci faıl yer deprenmek /2/ hu'kmin bild'ur'ur eger bu ayda yer deprense uva olan /3/ arasında hastalı ok ola halk arasında rahatlı /4/ ola yıl onunda ızlı ola pa'iahlar eri cem' /5/ ed'up halk arasında nefret ve fitne vāı' ola /6/ ve pa'iahlar havf i'inde ala ve vebā zāhir ola eger gice /7/ deprense yıl yamurlu ola ve halk arasında ihtilaf /8/ 'ok'us ola ve urı ve harāmı ve fetret ok ola v'allah u a'lem /9/ bab *aba on ı ayınu akāmın

*metin: سبأط

41a

/1/ ve ‘alāyimin bildürür şebaṭ didükleri süryāniler /2/ dilince şon kış ayı demek olur bunun adı rumca /3/ filvarisdür bu ayda gerekdür ki yağmur qar çok ola ve muhtelif /4/ yeller çok ese ve hayvānāt aruḫ düşe bu ayda yiyecek /5/ az yimek ve cima‘ az etmek av etin ve kuş etin qurı yemiş belürse /6/ ve sarımsaḫ yemek menfa‘ atlü ola ve taṭlu nesne yemeye ve koca /7/ ve ‘avrat ve kici oğlan pazu yemesün ve bilmek gerek ki bu /8/ ayda yigirmi sekiz gün daḫı bir günün rıb‘ olur üç /9/ yıla degin dördüncü yıl gelicek yigirmi toḫuz olur

41b

/1/ ve bu ayuḫ evvel günlerinde elbette kār yağmur yaḡsa gerek veya *çiseḡi /2/ veya bulud olsa gerek yedinci günde yere *cemre düşer ve /3/ toḫuzuncı gün mübārekdür kişi her ne işlerse işlesün /4/ on birinci gün qatı yaramazdur ḫazar gerek ammā bugün /5/ içinde gündüz on bir sa‘at ve gece on üç sa‘at /6/ olur güneş ḫut burcına varur ve yüzi ışınmaḡa /7/ ve ağaçlara şü yürümege ve çiçekler ḫopmaḡa başlar ve şaru /8/ çigdem bitmege başlar ve maḫzur-ı müsī bu gündür ve on /9/ dördüncü günde cemre-i şaniye havaya düşer ve yigirminci

*metin: چشاکه

*metin: چمره

*Kenarda metin dışında nüsha ters çevrilerek “on birinci gün kâfirün vela-suv günidür yigirmi dördüncü günü -----” biçiminde not düşülmüştür.

42a

/1/ günde ḫaşerāt ne-ki yir altında olur çıḫmaḡa başlaya ve /2/ ve bura depreşe yigirmi birinci günde *cemre-i şalişe suya düşe /3/ deyü güneş ıssı sine derler ki zemherinüḡ aḡusın giderür /4/ ya‘nī yer yüzünüḡ buḡın ve ṭumlusın ve havanuḡ şid[d]etin /5/ ve sunuḡ buḫarın giderür cemre düşdi dedikleri /6/ budur zīrā donlar şişülür yerler tamarı açılır ve ekin /7/ gögermege başlar yigirmi altıncı gün berdü’l-‘acüz girür /8/ ki aḫa türkçe qaricuḫ qay derler ya‘nī elbetde bu günlerde /9/ qar ve yağmur ve *tolu veya qatı şovuk yel esmek veya quru şovuk

*Kenarda metin dışında “yigirmi sekizinci günü kâfirün ---- günidür” biçiminde not düşülmüştür.

*metin: چمره

*metin: طلو

42b

/1/ vākı' ola fi'l-cümle kendüzin bildürmeyince olmaz bu qarı /2/ kışı yedi gündür üç gün filvār-ı āhırinde dördi /3/ mart evvelindedür buña qarı kay dedükleri niçündür /4/ bilmek gerek demişlerdür 'ad kavminden bir qarı qalmışdı /5/ *şabañ āhiri geldükçe ağlarıdı qatı hasretile /6/ ve kıyıla yemez içmezdi zīrā ulu kavm yelile ol yedi /7/ günde helāk oldılar ol qarı qaldı ol qarı /8/ sebebile berdü'l-'acüz dediler ya' nī aydur 'acüz her nesnenüñ /9/ şoñına derler bu yedi gün kışuñ şoñı olduğuşun

*metin: سَبْاطُوكْ

43a

/1/ qatı şovuq olur anuñıçun berdü'l-'acüz derler türkler buña /2/ qarı çok kay dedikleri anuñıçundur ne-şadar dör[t] ayaklu /3/ canavar varısa ol vaqt aruq olur kuvvet gider /4/ çatılı söñük qalur öriye çıqmağa kuvvet qalmaz olur 'aciz /5/ qalur sebebden bardu'l-'acüz dediler ol qarı qayı /6/ yedi gündür üç gün filvār āhırındur dördü mart /7/ evvelidür şırr u şabr u ber ve dört dağı mart evvelidür /8/ (أَمْرٌ مُؤْتَمَرُهُ) bu yedi gün tamām /9/ olduğunlayın kış çıkar evvelki faşıl

43b

/1/ gün dutulmaq hükmin bildürür eger bu ayda gün dutulsa /2/ çekirgilik ola vaqtsüz yağmur yağa ekin fesada vere ca' fer-i /3/ şadık eydür yağmur yağmaya yıl quraq ola şarq ve 'arab /4/ élinde kızlık fars ikliminde bir beg qopa bahadır ola /5/ anuñ pādīşāhın duta mecmū' vilāyetin ala begler vezīrler /6/ aña uya bir zaman beglik éde ve niçe vilāyetler ala yağa yıka /7/ ve fitne çok ola kırt kuş böcek örümcek yılan çıyan /8/ sıçan çok ola kırt üzüm kırt ola feleştīn /9/ ikliminde kızlık çok ola ikinci faşıl ay dutulmaq

44a

/1/ hükmin beyān éder eger bu ayda ay dutulsa yağmurlar /2/ çok yağa bal yağ kuş ve yemiş çok ola mecmū' hayvānāt /3/ ekin ve biçin otı oñat ola iller ucuzluk ola ammā ıssı /4/ ve qatı yeller şöyle ki dilde söylene yayın ısılar ola ve zilzileden /5/ qatı ihtiyat etmek gerek daniyāl eydür bu yıl balık çok ve qar /6/ fi'l-cümle kış yaz bereketlü ola eger dutulduğı vaqtin qapqara dutulsa /7/ il ortasında kayğı ve fetret ve kayğı ve ölmek öldürmek /8/ düşe ve hırsuz ve harāmī üreye il içinde kāfirle /9/ müsülman ortasında ceng düşe 'aķıbet ü'l-emr müsülman

44b

/1/ *ğalib olup kâfiri bî-kıyas kıralar üçüncü /2/ faşıl gün ağıllanmak hükmin bildürür eger bu ayda gün /3/ ağıllansa öksürük ve dumağı ve hastalık boğaz ağrısı /4/ çok ola hoş yağmurlar yağa ekin ve biçin otı eyü ola /5/ ammā birinc ve kurı üzüm olmaya qar ve tolu vahtsüz yağa /6/ ve yemiş onmaya dördüncü faşıl ay ağıllanmak hükmin bildürür /7/ eger bu ayda ay ağıllansa yağmur çok yağa ekin ve biçin otı /8/ çok ola ve bınarlar ve ırmaqlar taşa ve pādişāhlar ‘adl /9/ eyleye ra‘ iyyetler diğlene ve dört ayaklu bol ola yemiş ola

*metin: غالب

45a

/1/ ucuz ola ilk yaz ayı be-ğayet hoş ola ammā yıl sonunda /2/ hastalıklar ve ısıtma belüre ovat ölümlü olmaya beşinci /3/ faşıl yeni ay hükmin bildürür eger bu ayda yeni ay toğsa /4/ kış katı ola qar çok düşe eger bir ucu yukarı toğsa yıl eyü /5/ gele yıl ucuzluk ola yıl yağmurlu ola ekin ve biçin /6/ otı onat ve ırmaqlar ve bınarlar taşa altıncı faşıl saclu /7/ yılduz toğmak hükmin bildürür eger bu ayda saclu yılduz /8/ toğsa bir ulu pādişāh fevt ola ol sebebden fetret /9/ il yağı ola begler birbirini kıra çok kanlar döküle ve yemen

45b

/1/ ikliminde fetret dahı ola ve bu yıl içinde katı yiller ese /2/ denizler kaynada niçe gemiler garq éde ve ‘acem ikliminde /3/ fetret ola bu yıl içinde katı zahmet ola ve vebā belüre /4/ ve ceng vākı‘ ola ‘ākıbet ‘açem pādişāhi vefāt éde /5/ ve yerler debrene ve gün dutula ve fāyidesüz yağmurlar /6/ ve halk içinde ihtilaf çok ola ve berde ehline /7/ zarar yetiše hamile ‘avratlara ve kiçi oğlanlara /8/ renceden ölümden korku var ve istanbulda bir ulu /9/ beg fevt ola ve bābil ikliminde cengde bir kişi düşe

46a

/1/ yedinci faşıl yılduz dökülmek hükmin bildürür /2/ eger bu ayda yılduz dökülse bāzırganlar ziyān içinde /3/ ve il emānsizlik ola ve bir ulu pādişāh helāk ola ve /4/ anuñ yerine bir ulu pādişāh otura hüküm ve ‘adl andan /5/ yek ola andan hiç bir ra‘ iyyet incinmeye sekizinci /6/ faşıl elegüm sağmal belürse hükmin bildürür /7/ eger bu ayda elegüm sağmal maşrıq tarafından belürse /8/ gün toğusunun begleri efendisine hāyın ola ve ‘aşi olup /9/ yüz çevürelere çok cefālar ‘ākıbetü’l-emr sultan

46b

/1/ nuşret bu lā-mecmū^c yavuzların kıra eger mağrib tarafından belürse /2/ gerekdür ki ol iklīmün ħalkı pādīşāhına ħāyın olalar /3/ dutalar helāk edeler andan sonra iller ve şehirler ħarāb olalar /4/ ve mısır elinde ceng ve fitne ve fetret eksük olmaya /5/ ve ħayırsuz yağmur çok yağa ve mağrib iklīmi çekirgelik /6/ ola kızlıktan ħalk tağıla tamām üç yıla degin /7/ çekirgelik ol iklīmden çıkmaya toközuncı faşıl /8/ şüşek belürse ħükmin beyān eder eger bu ayda /9/ şivşek belürse ılık ve koyun kırıla ve yemiş oñat

47a

/1/ ola ve yırtıcı canavarlar çok ziyān ede ve türkistān iklīminde /2/ vebā ve kızlık belüre eger mağrib tarafında belürse ol tarafda /3/ ceng ve yanlış ħaberler ve çeri dutuşmak vāqı^c ola ve /4/ müsülmanları ala kāfir ortasında ceng ola ve bir kaç kez /5/ uğraşalar āħiri'l-emr müsülman mansūr ola kāfirleri /6/ kırılar helāk edüp üzerine ħarac *vazı^c edeler /7/ onuncı faşıl havada kıızı[lı]lık belürse ħükmin bildürür /8/ eger bu ayda gün toğusunda kıızılılık belürse yıl yağmurlu /9/ ola eger dünle kızarsa bir ulu sultān helāk ola

*metin: وُضِعَ

47b

/1/ mağrib tarafından belürse yukarı geçen ħükümler andan ola /2/ on birinci faşıl havada bir 'aceb nesne belürse ħükmin bildürür /3/ eger bu ayda gökde bir 'acāyib nesne belürse yüklü 'avratlar /4/ korğu var bāzirganlara ziyān ola yüklü 'avratlar oğlan bırağa /5/ uğrı ve ħarāmī çok yayıla ħalāyık içinde fitne ola /6/ biribirin kırılar ve oğlan ço[cu]klara ħastalık vāqı^c ola ve /7/ bir bellü kişi fevt ola 'acem milkinde vebā ola ve /8/ pādīşāhlar öle il ı[s]suz kıala on ikinci faşıl /9/ havada ħayvān gibi nesne belürse ħükmin bildürür

48a

/1/ eger bu ayda gökde ħayvān gibi nesne belürse kıan çok döküle /2/ il yağmaya vara bir ulu sultān helāk ola kıayğu ve fetret /3/ emīnsüzlik ve kızlık ola pādīşāhlar ra'ıyyete ve /4/ yoksula zulm edeler ve leşker ehli zahmet çeke on /5/ üçüncü faşıl gök gürlmek ħükmin bildürür /6/ eger bu ayda gök gürlse soğan ve sarımsak arpa buğday /7/ yemiş ve dürlü ni^cmet ve biçin otı bol ola eger kıatı /8/ gürlse yemişe şovukdan ħücüm erişe vebā belüre /9/ dağıl kıatı ola eger ayuñ on güninden ta yigirmiden gürlse

48b

/1/ ‘ arab ortasında iḥtilāf vāqı‘ ola ve mağrib elinde /2/ havāric ḥurūc éde yazı kuraḳ ola kışı çepe[1]lik ola /3/ ve yağmurlar yağmaya yüz duta eger ‘ aşır āḥirde gürlése /4/ yılmuz eyü gele daḥıl oḡat bal yağ ola ammā cevı /5/ ve zulüm ve ğuşsa ve şır[r]ır kişiler çok ola on dördüncü /6/ faşıl yıldırım ḥükmin bildürür eger bu ayda /7/ yıldırım inse yıl yağmurlu ola şular taşa her ne-ki yerde /8/ biter arpa ve buğday ve biçin otı gibi oḡat ola ve /9/ bāzırgānlara aşılıu ola yıl şoḡında ‘ aksine duta vilāyet

49a

/1/ ḳarçaşa çeriler depreşe iller emınsüzlik ola bir /2/ mecūsı pādışāh düşe tācirler ḥüsran içinde ola /3/ on beşinci faşıl gökden yere od enmek ḥükmin bildürür /4/ eger bu ayda gündüzün şā‘ iḳa inse emrāz-ı muhtelifé çok ola /5/ ve şefer hoş olmaya ve dünyāda bir ulu kişi gide ve illerde /6/ fitne ve taḡalıḳ ola ve fetret ve ḥayvān kıırıla ve ḳorḡular /7/ çok ola ve ḥuşūşa ki yıl şoḡında eger ğeçe şā‘ iḳa inse /8/ ḥastalıklar arta ḳatı yeller depreşe deñizde gemiler /9/ ğarḳ ola ḳatı ıssılar ola guşsa çok ola ve yemiş oḡmaya

49b

/1/ ve bir ulu pādışāh fevt ola ve şam éline yād çeri /2/ gire iller yıķıla on altıncı faşıl ḳatı yağmur yağmaḳ /3/ ḥükmin bildürür eger bu ayda yağmur çok yağsa yıl bereketlü /4/ olur ve ucuzluk ve emānlik olur ve tācirler çok aşşı /5/ édeler ve pādışāhlar ‘adl edeler ra‘iyyetleri sevindürelér /6/ on yedinci faşıl tolu ḥükmin bildürür eger bu /7/ ayda tolu yağsa yol kesici ḥarāmı çok ola yollar kesile /8/ ve tācirler ziyān ola ve çok il yağmaya gideler ve ğalle /9/ kıt ola ve ra‘iyyet leşker ehlinden çok guşsa çeke iller

50a

/1/ fetret ola ve kıızlık ola on sekizinci faşıl /2/ havadan topraḳ veya kıızıl toz ḳopmaḳ [ḥükmin] bildürür eger bu ayda havadan /3/ topraḳ veya kıızıl toz yağsa iller örgülik ola yollar kesile /4/ bābil iḳlīmi ve zengübār iḳlīmi taḡıla ve niçesi kıırıla on /5/ toḳuzuncı faşıl ḳurbaġa veya soġulcan yağsa /6/ ḥükmin bildürür eger bu ayda ḳurbaġa veya soġulcan yağsa /7/ kıızlık ola ve ḥastalıklar ve ısıtma ve derletme ağır ḥastalık /8/ çok ola ve ılık kıırıla ve ‘avratlar ölümü çok ola /9/ yıl şoḡında uvaḳ oġlancuḳ kıırıla yigirminci faşıl

50b

/1/ havada katı toz bellürmek hükmin bildürür eger bu ayda /2/ katı toz belürse pādīşāhlar āşikāre zulm éde il ve şehir biribirine /3/ düşeler ceng çok ola ve ra' iyyet gey zā' if ola ammā /4/ yıl şonında eyülüge döne il şehir emīnlik ola ve ucuzlıklar /5/ ola yigirmi birinci faşıl havada kara karaņu belürse /6/ hükmin bildürür eger bu ayda karañulık ve pusarık /7/ olsa il talğalıık olup şerr-i şūr arta hātırları melālet /8/ kaplaya ve hayvānāt kırıla ekin ve biçin otı oñāt gele /9/ ve ni' met bol ve ucuz ola yıl şonında tācirler aşşı içinde

51a

/1/ ve iller emīnlik ola yigirmi ikinci faşıl katı yel /2/ esmek hükmin bildürür eger bu ayda katı yel esse yemişe /3/ ziyān erişe ve il ortasında fetret ve ihtilaf ve harb /4/ ve huşūmet vākı' ola ceng içinde bir pādīşāh düşe /5/ il kıran ola ve uğrı ve harāmī yayıla sefer yaramaz bāzırgānlara /6/ haşar var ammā ekin eyü ola orta güz ayında hastalık /7/ katı ola yıl şonında il emīn ve 'ādil pādīşāh ola /8/ ra' iyyet şād geçe yigirmi üçüncü faşıl gök gürllemek /9/ hükmin bildürür eger bu ayda gök gürllese kesb kapısı

* Kenarda ayrı bir kalemlle farklı bir kişi tarafından yazılmıştır.

(dār-ı dünyā bir misāfir hāndur / her gelen inşallāh/ āh şāhī deyü ----- şafhā-i dīvārına)

(serv-i kıddünj ---- cān virān nedimij gerek / serviden hümāyun idüp gökden kifāyet-i loğman gerek)

51b

/1/ bağlana ve yanlıı *haberler çıka ve yemiş az ola maşrıık tarafında /2/ leşker depreşe ve çok kırıgun ola il talğalıık ola ve /3/ emīnsüzlik ola ve kış katı ola ve kar çok yağa yigirmi /4/ dördüncü faşıl yer gürllese hükmin bildürür eger bu ayda /5/ yir gürllese veya āvāz eşidilse yıl kıraık ola biçin otı /6/ kıt ola hurūc ve havāric ve harāmī ve uğrı yayıla yolcı /7/ yola giremeye ilde şiddet ve guşsa ve firāk ola yigirmi beşinci /8/ faşıl yer deprenmek hükmin bildürür eger bu ayda yer deprende /9/ harāmī ve uğrı yayıla halāyıık infı' āl ola ve hastalıklar

*metin: خَيْرُكَرْ

52a

/1/ belüre ammā yıl şonında ucuzlık ve ni' met bol ola ve daħıllar /2/ olmaħ vāqı' ola kāfir iħliminde kızlık ola vebā ola dün içinde /3/ deprense ile yād çeri gire ceng ola ol il ħarāba /4/ vere erācīf ħaberler ve fitne çok ola ve kış katı ola /5/ altıncı bāb azar ayınuñ aħkāmın ve 'alāyimin /6/ bildürür süryān dilince bu aya azar derler ilk yaz ayıdur rumca /7/ martis derler bu ay otuz bir gündür koyun eri bu aya yilin ayıdur /8/ der bu ayda ta'bi' at ħār raṭb der balğam gider ħan gālib olur /9/ aħlāt depreşür çiban uyuz sevinc boğaz ağrısı ve göz ağrısı

52b

/1/ çok ola ot içmek ve ħacamāt etmek ve ħan aldurmak /2/ gibi ideler ve tatlu yeyeçekler ve nīm birişt yumurda yemek eyüdür /3/ ammā sarımsağdan ve [da]ħı ekşilerden şaħınmaħ gerek /4/ rustāniler mezhebince bir iki ħadeħ süci içmek yemek ardınca *sücilü /5/ eyüdür ta'ām üzerine ve becīd ħamāma varalar ve yigit /6/ adamlar ta'ām az yeyeler ve ħocalar nice dilerse yeye /7/ bu ayuñ dördüncü günü maħzūr-ı mūsīdür şaħınmaħ /8/ gerek ve ħarı çok ħayunuñ āħirüdür ve bu ayuñ onuncü günü /9/ sa' dur on ikinci güninde ħacamāt buyurur gerek

*metin: سوجالو

53a

/1/ ve ħamsin bu günde tamām olur ya' nī kış geçer yaz girür /2/ on üçüncü gün dünle gündüz berāberdür on ikişer /3/ sa' atdür bu güne şemsü'l-ħamel derler güneş ħamel burcına /4/ varur 'acem evvel bahār didüğü bu gündür zīrā nevrüz /5/ gündür on altıncü gün yılan çıyan fi'l-cümle ne-ħadar /6/ ħaşerāt varısa taşra çıħmağa başlar ve bu on altıncü /7/ gicede bir kişünüñ oğlı kıızı olmasa sühā dirler /8/ yedi ker yılduzuñ yanında bir kiçirek yılduz var göz nūrın /9/ anuñla teciribe ederler aña baħsa bir kişi girse 'avratıla

53b

/1/ cimā' etse ħaħ ta' āla oğul kıız vere yigirminci gün /2/ maħzūr-ı mūsīdür şaħınmaħ gerek yigirmi beşinci gün /3/ naşārā bayramıdur ki bılağı vasat derler ki /4/ cebra' il meryeme geldi ħaħ ta' āladan ħaber getürdi /5/ urdı yüklü oldu deyü naşāra anuñ ħaħ[k]ında çok /6/ söz söylediler mecmū'ı herzedür evvel ki faşıl gün /7/ dutulmaħ ħükmin bildürür eger bu ayda gün dutulsa /8/ ni' met oñat ve el ucuzlık ola ve dört ayağlular /9/ arta ve şam elinde bir ulu bege ağı yedüreler fevt ola

54a

/1/ düşmānı şād ve ol ilde fitne ve yalan sözler çok ola /2/ ve kış katı ola rum ilinde harāb çok ola ve ğazālar /3/ ideler ve kal'alar feth edeler eger dutulduĝda rengi kıızıl /4/ olsa eller emānlik olmaya fitne ve kayĝu ve kıızlık ve korĝu /5/ ve *muşibet çok ola ikinci faşıl ay dutulmaĝ /6/ hūkmin bildürür bu ayda ay dutulsa yemiş ve balıĝ çok ola /7/ ammā çekirge çıĝa bu cihānı kıızlık eyleye mısıır vilāyetine /8/ yaĝmur yaĝmaya bir ulu pādīşāh helāk ola fitne baş /9/ ĝaldura harāblıĝ ola tavar yaĝmalana ve şular çok ola

*metin: مُصِيبَتْ

54b

/1/ ehl-i fışkuñ ve ehl-i şirkūñ sözü üstün ola eger /2/ dutulduĝda yüzi aĝ olsa yıl yaĝmurlu ola ni' met /3/ bol ola ve ucuzlık ola fi'l-cümle yluñ āhiri ĝutlu /4/ ve dövletlü ola üçüncü faşıl gün aĝıllansa /5/ hūkmin bildürür eger bu ayda gün aĝıllansa mecmū' /6/ nesne ucuz ola bereketlü ola eger ay gökde gide yürürken /7/ aĝıllansa gün yaĝmuru çok ola hastalıklar ve tavar /8/ hastalığı çok ola ve bir ulu pādīşāh elden çıĝa /9/ fitne ve ceng ve melālet çok ve ĝurı yeller ese ĝalleye

55a

/1/ ziyān ide kıızlık ola dördüncü faşıl ay /2/ aĝıllansa hūkmin bildürür eger bu ayda ay aĝıllansa /3/ yıl yaĝmurlu ve emānlik ola ve ırmaĝlar ve şular arta ekin /4/ oñat ola ve biĝin otı çok ve pādīşāhlar 'adl /5/ yüzün gösterüp ra' iyyet *emn-emān içinde ola /6/ eger ay ortasında aĝıllansa ortadan bir ulu kişi /7/ fevt ola menfa' atsüz yeller ese ırmaĝlar şoĝıla /8/ az ĝala eger şoñında aĝıllansa ba' zılar münfekis ola derler /9/ ba' zılar aĝkāmın yerince tura derler tebdil ve taĝbīr olmaya der

*metin: أَمْنُ

55b

/1/ beşinci faşıl yeni ay hūkmin bildürür eger bu ayda /2/ ay ĝalkoyın ĝorinse ekin ve yemiş ve nebātāt az ola bir ucı /3/ yuĝaru toĝsa ekin oñat gele her nesne ucuz ve yemiş /4/ bol ola iş-bu ay ĝorinduĝı gün ĝiseĝi veya ol gün /5/ yaĝmur yaĝsa kesb eyü ola ve ekin oñat ve il emānlik /6/ ve ucuzlık ola altıncı faşıl saĝlu yılduz /7/ hūkmin bildürür eger bu ayda ĝuyruĝlu yılduz toĝsa /8/ maĝrib ferengi ĝıtlıklar ola ve anlaruñ bir pādīşāhı öle /9/ çok harāblıklar ola ĝānlar dökile ol iklim kıızlık ola

56a

/1/ eger maşrık tarafında toğarsa ol etrafda hurūc havāric /2/ ola iqlimleri yağa yıka mü'minlerūñ za'if ola ve her /3/ pādīşāh zulme yüz duta ammā yıl şonında bir pādīşāh kopa /4/ il emānlik ola oturuşa ra'ıyyet şād ola eger toğan /5/ yılduzuñ saçı uzun olsa ölüm ve vebā ve renc ve mihnet /6/ çok ola belki bunuñ hükmi üç yıla degin gide yedinci /7/ faşıl yılduz dökilmek hükmin bildürür eger bu ayda /8/ yılduz dökilse her kankı yağa ki dökülse ol yerūñ pādīşāhı /9/ fevt ola iline yād çeri gire çok harāblık ide niçelerūñ

56b

/1/ malın ala ammā yıl şonı katı hoş ola ve renc ve zaḥmet /2/ ve fetret götürüle emānlik ola sekizinci faşıl /3/ elegüm sağmal hükmin bildürür eger bu ayda elegüm sağmal /4/ maşrık tarafında belürse pādīşāhlar arasında fitne /5/ ve harb depreşe iki pādīşāh arasında gey ceng ola /6/ ve fetret ve kan dökülmek vākı' ola eger mağrib tarafında /7/ görünse üç yıla degin katı kızlık ola ve vebā belüre /8/ ve ekin olmaya ve 'avrat çok kırla ve yağmur çok yağa /9/ dahil çürüye bābil iqliminde yağı çıka anuñ pādīşāhını

57a

/1/ duta çok imāretler oda yağa şonra ḥāk ta'āla 'ināyet /2/ ide pādīşāh kuvvetele düşmānın duta helāk éde /3/ toquzuncı faşıl şūñşek hükmin bildürür eger /4/ ayda maşrık tarafında şūñşek oynasa fetret ve korqu /5/ ve emānsüzlik çok ola ve gök bulutlu ola ve yağmurlu ola /6/ ammā tācirler aşşı edüp çok mal cem' edeler eger mağrib /7/ tarafında belürse ḥalkuñ aḥvāli yaramaz ola üç yıla degin /8/ kızlık ve ḥastalık ola ammā daniyāl eydür ekin oñat ola /9/ ve tağlar çekirgelik ola zeyt ve bal ucuz ola ve yıl

57b

/1/ yağmurlu ve balık çok ola ve pādīşāh bābilde zulüm ve tācirler /2/ ziyān edeler onuncı faşıl gökde kızlık belürse /3/ hükmin bildürür eger bu ayda kızılık belürse maşrık /4/ tarafında ḥayırlu yeller ni'metlü ola ve ḥalayık ferah içinde ola /5/ ve narḥ ve muḥtesibe hoş ola eger ay şonında ve mağrib tarafında belürse /6/ kış katı ola qar ve buz çok ola pādīşāhlar ra'ıyyete zaḥmet /7/ éde bir ulu pādīşāhına 'āşī ola fesād ve zulüm çok /8/ ola anuñ ucundan memleket ḥarāba vara on birinci /9/ faşıl havadan bir 'acāyib [nesne] zāhir olmak hükmin bildürür

58a

/1/ eger bu ayda havada bir ‘acāyib nesne belürse hastalık ve vebā /2/ ve merg-i mefācān ve kaygı ve zelzele ve sāva‘iķ ve ħarāmī ve uğrı /3/ çok ola ammā dahıl daħra ħubūbāt ve mısıır vilāyeti kıızlık /4/ ola ve şam vilāyetine yād ayak basa ortadan bir ulu fevt ola /5/ ğuşşa çok ola ħicāz vilāyetinde ni‘ met bol ve ucuzlık /6/ ‘ arab iķlīminde vāķı‘āt ve ceng öküş ola ve ıraķ milkinde /7/ düşmān belüre bir ulu kiş i düşe yerine bir pādīşāh geçe /8/ ‘ākıbetü’l-emr yuluş şoņı eyü ola ħubūbat ve bākī ni‘ met /9/ ucuz ola on ikinci faşıl bir canavar gibi belürmek

58b

/1/ ħükmin bildürür eger bu ayda ħayvān gibi bir nesne belürse /2/ cihān fetret ve talgalık olup uğrı ve ħarāmī yürüye /3/ ve bir ulu beg helāk ola ammā yemiş ve ħurmā ve bal kıatı eyü ola /4/ kesb kıapusı bağlana ħubūbāt kıatı ola kıızlık belüre /5/ on üçüncü faşıl gök gürllese ħükmin bildürür /6/ eger bu ayda gök gürllese sağlık ve emānlik ola ve yıl yağmurlu /7/ ola yemiş ve ħubūbat oņat gele ammā rum vilāyeti fetret /8/ ve zelzele ola ve bir ulu beg helāk ola zulum ve kıorķu çok ola /9/ eger ay gedilürken gürllese yıl ħayırlu ola ni‘ met bol ola yağmur

59a

/1/ çok yağa ve ucuzlık ve emānlik ve şādılık ola ammā ola /2/ ěle yād beg ayağı başa ve ‘ arab iķlīminde bir ulu beg düşe melālet /3/ arta on dördüncü faşıl yıldırım oynamak ħükmin bildürür /4/ eger bu ayda yıldırım oynasa fetret ve ħarāb ve kıan dökülmek ve fitne /5/ çok ola ammā zeyt ve tatlu nesnelere oņat gele almak satmak ħayırlu /6/ ola ve ni‘ met uçuz ola kıavar kıırıla on beşinci faşıl /7/ od daş yağsa ħükmin bildürür eger bu ayda gökden /8/ od düşse kıış kıatı uzun ola her tarafda kıar ve buz /9/ çok yata ve begler ortasında ceng düşe zulmile ra‘ iyyet

59b

/1/ kesb ve ma‘ işet ola ‘ avānlık ve fetret ve vebā yol başmak ve /2/ kıorķu ve endişe çok ola on altıncı faşıl kıatı yağmur yağmak /3/ ħükmin bildürür eger bu ayda kıatı yağmur yağsa ěl emānlik /4/ ve rahatlık ola ve ħubūbat ve biķin otı ve yemiş oņat ola /5/ ve yıl şoņında ħayvān kıırıla ammā tēzçek geçe on yedinci /6/ faşıl tolu yağmak ħükmin bildürür eger bu ayda tolu yağsa /7/ fetret ve begler arasında ceng ola ve il bölük bölük olmak ve /8/ herze yanlış ħaberler çıķmak ve tācire ziyān uğramak ve uğrı ve ħarāmī /9/ yayılmak fi’l-cümle bu yıl gibi naĥs olmaya on sekizinci faşıl

60a

/1/ toprak veya kızıl toz yağmak hükmin bildürür eger bu ayda toprak /2/ veya kızıl toz yağsa katı kızılık ola ve yıl içinde guşsa ve /3/ fetret çok ola ve kazanc ve ma'ışet az ola ceng ve fitne ve huşümet /4/ ve kan dökülmek vâkı' ola on toközuncü faşıl qurbağa /5/ veya soğulcan yağmak hükmin bildürür eger bu ayda qurbağa veya /6/ soğulcan yağsa yıl yağmurlu ola şular taşa ekin ve biçin /7/ otı oñat ola ve kesb kapusı açıla menfa'at çok ola /8/ ammā yemişe āfet erişe ve hastalık belüre yigirminci faşıl /9/ toz qopmaq hükmin bildürür eger bu ayda toz qopsa veya pusarık

60b

/1/ olsa yayın ıssı ola ve hastalık ola biçin otı ve yemiş oñat /2/ ola ve yanlış haberler çıka ve qorqudan adama ve hayvāna qorqu /3/ var halk ortasında ceng cidāl ola yigirmi birinci /4/ faşıl karañulık hükmin bildürür eger bu ayda busarık /5/ olsa hastalıklar ilde çok ola ve bir pādışāh leşker /6/ cem' edüp yād ile vara hıalayık zaħmet göre 'avānlık /7/ arta guşsa ve qorqu çok ola ve begler zulminde *ra' iyyeti harāba /8/ vere kesb ve kazanc az ola ammā biçin otı ve ekin hoş /9/ ola yigirmi ikinci faşıl qatı yil esse hükmin bildürür

*metin: رَعِيَّتْ

61a

/1/ eger bu ayda qatı yel esse biçin otı ve ekin bol ba'zılar /2/ eydür çok ekin çürüye hastalıklar ve ısıtma çok ola /3/ ve istanbul şehrinde yaşamış kişiler fevt ola bir ve vezir /4/ dutsaq ola sonra pādışāh anı helāk ede ve cezirelerde /5/ ceng vâkı' ola ve qatı yeller çok ese halka zaħmet [ola] /6/ yigirmi üçüncü faşıl gökden āvāz eşildimek hükmin /7/ bildürür eger bu ayda gök güvüldese vebā derletme ve ısıtma /8/ ve kara ağrı çok ola ve ceng ve fitne ve er ve 'avrat arasında /9/ savaş ve qaygu çok ola ve yayın ıssı ola ırmaqlar ve çeşmeler

61b

/1/ quruya ve harāmī ve uğrı yayıla tācirleri uralar ve ol ilüñ /2/ pādışāhı fevt ola yigirmi dördüncü faşıl yer gürmek hükmin /3/ bildürür eger bu ayda yer gürlense vilāyetüñ pādışāhı vefāt ede /4/ ve yıl şonında kızılık ola 'ām ve hāş içinde uğrı ve harāmī /5/ çok ziyān ede yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek hükmin bildürür /6/ eger bu ayda yer deprense yanlış ve yalan haberler çıka halkuñ aħvāli yavuz /7/ ola uğrı ve harāmī yayıla fitne ve kan dökülmek vâkı' ola /8/ ve mışruñ pādışāhı helāk ola ve fitne ve ceng ve kan dökülmek /9/ vâkı' ola hayvānāt kırıla eger yer deprense ve bir ulu yılduz

62a

/1/ düşe halk arasında harb ve cidāl olup zālimler boşana /2/ ve harāmiler çıka ve hastalıklar çok ola ammā ilk yaz ayları /3/ hoş ola ve hayvānāt arta ve kāfir illeri kızlık ola eger dün /4/ içinde deprende eylük az ola pādīşāhlar arasında ceng /5/ vāqı^ç ola ve niçeler yite ve il ortasında zulm ve fetret zāhir /6/ ola kanķı yaña deprende mecmū^ç-ı ta^ç ab ve şer ol bucaķda vāqı^ç /7/ ola yedinci bāb neysan ayın içindeki /8/ aḥkāmın ve ^çalāyimin bildürür bu ay süryān /9/ dilince neysan derler ve rum dilince abrilis derler

62b

/1/ bu ay otuz gün olur artuķ eksük olmaz bu ayda kar yağmur /2/ ve buludı eyü ola ve hoş günler zāhir ola ve kıızı tırfanda /3/ yemek gerek bu ayda erişür ve daḥı şular artar ve balık semürür /4/ ve ḥamāma girmek ve cimā^ç etmek ve sirkelü yemek eyüdü /5/ koķulu nesnelere dürtünüp yatmaķ ve biraz tatlı şerbet içmek /6/ av etin yemek müfid[d]ür ammā acı nesnelere ve tırpdan katı şaķınmaķ /7/ gerek bu ayuñ üçüncü günü mahzūr-ı muşīdür ve bu ayuñ yedinci /8/ gününde elbetde yağmur ya çiseği olsa gerek eger olmayacaķ /9/ olursa yıl kıraķlık ola nebātāt bitmeye kızlık ve harāblık ola

63a

/1/ bu ayuñ onuncı gün ādem atamız vefāt etmişdür on /2/ birinci gün her ne iş işlersin muvafık gele on /7/ üçüncü gün gündüz on üç sa^ç at ve gece on bir sa^ç at /4/ olur yigirminci gün mahzūr-ı muşīdür şaķınmaķ gerek /5/ eger bu ay şer tabıla ki menāzil-i kamedendür bu ayda yigirmi üçüncü /6/ günde hıızır elyasdurur günüdür konuşsa hoş yağmurlar yađa nebātāt /7/ bol ola nil ırmağı taşa yıl bereketlü gele cihān /8/ cennet şıfat ola ve daḥı bu ayuñ on ikisinde güneş şevr /9/ burcına varur evvel ki faşıl gün dutulmaķ ḥükmin bildürür

*Farklı kalemle şöyle yazılmıştır. (tarih 974 iken toķuzuncı gününde öyleden sonra güneş dutuldu)

63b

/1/ eger bu ayda gün dutulsa bir ulu pādīşāh fevt ola fitne ve /2/ fetret ve ceng ve kayđu ve zulüm ve hastalıklar öküş ola /3/ mışır elinde pādīşāh leşkerin cem^ç éde düşmānın ele getüre /4/ ve bid^ç atleri ve kimse görmedüği resimleri çok éde ve /5/ ve ağaçlara helāklik ola ve bir ulu bī-pāk ^çālim kopa ^çameli /6/ olmaya eger dutulmaķda kızıl olsa vebā ola yemiş olmaya sebebsüz /7/ oğlanlar çok düşe ve ğalle ve bal oñmaya āfet erişe ve bir /8/ ulu beg vefāt éde il talģalık ola her mekān fitne /9/ ve ceng çok ola ve ^çacem ikliminde kızlık ve fitne belüre ve eger

64a

/1/ mağrib tarafında dutulsa rum eli kızlık ola beglerinün /2/ çokı kırıla halk birbirine el şuna şūfīler ve a' yānlar /3/ içinde fitne ve fetret ve ceng vāqı' ola ikinci faşıl /4/ ay dutulmak hükmin bildürür eger bu ayda ay dutulsa /5/ her mevzi' de yemiş ve bağ ve ceng ve fitne ve hastalık /6/ göz ağrısı çok ola kāfirlerin bu yıl sözi üstün ola ve /7/ vebā ve hūrūc ve havāric çok ola ve dehān ilinde fitne /8/ ve ceng ve kızlık ola ve yalan yanlış haberler çok ola /9/ üçüncü faşıl gün ağıllanmak hükmin bildürür

64b

/1/eger bu ayda gün ağıllansa katı yiller ese ve begler tācirlere ziyān /2/ éde ve il peşimānlık ve hastalık ve uşak oğlan kırılmaq vāqı' /3/ ve şam ilinde bir adı büyük beg vefāt éde ve ekine āfet erişe /4/ fācirler ve müfsidler yayıla ' imāretler harāb ola ve niçe ulu /5/ hürmetsüz hürmetlü ola dördüncü faşıl /6/ ay ağıllansa hükmin bildürür eger bu ayda ay ağıllansa /7/ bınarlar ve kıyular ve ırmaqlar şular bol ola ve taşā ve ulu begler /8/ yücelik devlet bula ve ra' iyyet hoş dutilup ferāh ola /9/ kesb ve kazanc kem ola ammā hubūbāt ve biçin otı çok ola

65a

/1/ begler arasında barışıklık ola ve yollar açuq ve bāzırgānlar /2/ hāli hōş ola ve evét daniyāl peygamber rivāyetince zelzele /3/ vāqı' ola ve uğrı ve harāmi āşikāre yürüye ammā yemiş onad /4/ ola beşinci faşıl yeni ay toğmaq hükmin bildürür /5/ ger bu ayda yeni ay çalkoyun görünse yüklü ' avratlar katı zaḥmet /6/ gore ekşer oğlanın bitün olmadın bırağalar eger bir tarafı /7/ yukaru olsa küçük oğlanuqlar kırıla eger bir yıl ki /8/ neysan derler gördüğü vaqt eger yeni ay toğa yıl bulutlu /9/ ola yağmur ve biçin otı ve ekin onat ola altıncı faşıl

65b

/1/ kıyruqlu yılduz hükmin bildürür çevzehir ya' nī /2/ bu ayda saçlu yılduz toğsa begler arasında kōrqu ve guşsa /3/ ve yağılık ve fetret ve çeriler deprenmek ve kan dökülmek ola ve anşuzda /4/ bir pādīşāh helāk ola ve rum ili ve dehān iqlimi kızlık /5/ ve vebā ve tarlık ve fitne ve ceng ola ve bābil iqlimi ve hemçünān /6/ ve 'acem iqlimi daḥı emīnūsüzlük ola ve uğrı ve harāmī /7/ yayılmaq ve ürkülik ve kal' alar ügretmek vāqı' ola /8/ yedinci faşıl yılduz dökülmek hükmin bildürür /9/ eger bu ayda yılduz dökülse bir ulu pādīşāh helāk ola

66a

/1/ ve yanlış haberler çok çıka ve təcirlere çok ziyān ola çeriler /2/ depreşe iller harāb ola emīnsüzlik ve ğuşşa tola /3/ sekizinci faşıl elegüm sağmal belürse hükmin bildürür /4/ eger bu ayda elegüm sağmal mağrib tarafından belürse ahvār ikliminde /5/ çatı talğalık ola ve fitne ve ceng ve ihtilaf ve kaçmak ve koşmak /6/ ola kış çatı ola ve bābil ikliminde yağmur çok yağa eger cenüb /7/ tarafında belürse bābilde hastalık çok ola ve kar çok düşe /8/ ve pādīşāhdan ‘ ameldārlara korku ola ve mağrib elinde çatı ceng /9/ ola eger mağrib tarafında belürse mışır vilāyeti kızlık

66b

/1/ ve şam elinde fitne ve ceng vākı‘ ola ve mağrib tarafında ceng /2/ hādsüz ola eger bu nişān ta öyle vaktine dek dursa evvel bahārda /3/ yağmur çok yağa eger öyleden sonra vākı‘ olsa begler arasında /4/ ihtilāf vākı‘ ola ve yalan yanlış haberler çok çıka ve hastalıklar /5/ çok vākı‘ ola eger tokuzuncı faşıl şüşek hükmin bildürür /6/ eger bu ayda maşrıktan şünşek oynasa fars ikliminde horasan /7/ vilāyeti kış çatı ola ve çatı kızlık ola niçeler helāk ola bu hāl /8/ hemān bu iki ildedür eger mağrib tarafında belürse pādīşāhlar /9/ memleketinde zulm edeler ve ceng ve kan dökülmek vākı‘ ola ve cevr ve

67a

/1/ zulüm ha[d]den aşa bu mecmū‘ mağrib tarafında vākı‘ ola onuncı /2/ faşıl havada kızlık belürse hükmin bildürür /3/ eger bu ayda gökde kızlık belürse ‘ acem milkinde fitne ve ceng /4/ ve ğavğa çok ola ammā yıl āhırinde sādılık ve rahatlık ve emīnlik /5/ ola eger mağrib tarafında belürse bu zıkr olan mağrib ilinde /6/ vākı‘ ola ve kış çatı ola şular taşa on birinci faşıl /7/ havada bir ‘ acāyib belürse hükmin bildürür eger /8/ bu ayda havada bir ‘ acāyib belürse yayın yağmur çok yağa ve /9/ ırmaqlar taşa şuları arta ve pādīşāhlar bāzırgānları

67b

/1/ incide ziyān içinde olalar ve begler ortasında ihtilāf vākı‘ /2/ ola ceng ve hıyānet ve fitne zāhir ola ve ilde zulüm ve cefā hādsüz /3/ ola ve denizde gemiler ğarq ola on ikinci faşıl /4/ havada hayvān gibi nesne belürse hükmin bildürür eger /5/ bu ayda havada hayvān gibi nesne belürse ilde fetret ve korku /6/ ve örkülük ve ölmek öldürmek çok ola şehirlerden köy /7/ artuğ incine ve bir ulu pādīşāh helāk ola ve merg-i mefācān /8/ ve hastalıklar ve ölüm öküş ola ilde emīnlik olmaya on /9/ üçüncü faşıl gök gürlemek hükmin bildürür eger bu ayda

68a

/1/ gök gürlerse eger evvel günü gürlerse halkun ahvâli hoş ola /2/ yemiş oñat gele ve pâdişâhlar arasında varma gelme ola işler /3/ hayr ola ve dahıl çok ola eger ikinci gün gürlerse rumda /4/ çeriler depreşe ve mağrib pâdişâhı vefât éde ve halk /5/ arasında fetret çok ola dördüncü gün gürlerse rum /6/ vilâyeti kızlık ola ammâ yağ ucuz ola beşinci gün /7/ altıncı ya da yedinci gün gürlerse ekin oñat gele ve yemiş bol ve /8/ halk içinde zevk ve ʿişret ve evlenmek çok ola ve /9/ ve istanbul şehrinde kızlık ola yediden on güne

68b

/1/ degin gürlerse şam ikliminde ceng ola ihtilâf ve şer ve /2/ iftira ve yanlış haberler ve gene oğlanlar hastalığı ve vebâ zâhir /3/ ola eger on birinden on beşine degin gürlerse ırak vilâyetinde ölüm /4/ öküş ola ve bâbil ikliminde yer deprenmek vâkıʿ ola ammâ panbuğ /5/ çok ola on beşden yigirminci güne dek gürlerse daniyâl /6/ peygamber eydür katı kızlık ola eger yigirmiden ta yigir{mi} beşne /7/ dek gürlerse rum ilinde katı kızlık ola ve hastalıklar /8/ ve ısıtma vâkıʿ ola ve bir ulu kişi fevt ola adı cihândan /9/ kesile eger yigirmi beşinde ta otuzuna degin gürlerse

69a

/1/ yemiş fesâda vara oñmaya ve istanbul şehrinde katı ceng /2/ ola kanlar döküle ammâ ucuzluk ola ve hastalıklar zâhir ola /3/ eger gürlerken gün toğsa ve yel esse ekine ve üzerine âfet /4/ erişe bu ʿâlâmet ay şonında olsa gelecek yılda kızlık /5/ ve ucuzluk ve hayr ve şer ve fetret ve emânlık ve hastalık /6/ ve hoşluk mecmûʿ ve mezkûr gelecek yıl vâkıʿ ola on /7/ dördüncü faşıl yıldırım hükmin bildürür eger bu ayda /8/ yıldırım oynasa hastalıklar çok ola bâbil ilinde ve hemçünân /9/ eger yıldırım oynariken yel esse maşriğ pâdişâhı kendü

69b

/1/ kavminden bir ulu pâdişâhı öldüre ili guşşaya bırağa eger /2/ mağrib tarafında olursa yemiş ve ekin oñat ve yıl yağmur /3/ ve bereketlü ola ve zâhidler ve ʿâbidler ve din erenleri kırıla ve nuzla /4/ ve öksürük ve vebâ vâkıʿ ola yıl şonında eylük ve ucuzluk /5/ ve emânlık ve pâdişâhlar ʿâdil ve raʿiyyet şâdumân /6/ olalar on beşinci faşıl gökden yere od enmek hükmin bildürür /7/ eger bu ayda gökden yire od ense talğalık ve guşşa tola /8/ ceng ve kan dökülmek vâkıʿ ola ve yemiş ağacına âfet erişe /9/ ve dört ayaklı kırıla on altıncı faşıl çok yağmur yağmak

70a

/1/ hükmin bildürür eger bu ayda çok yağmur yağsa yıl eyü gele bereketlü /2/ ola hılayık ta'āte yüz duta haq ta'āladan rahmet ulaşa /3/ dirlik hoş ola melālet gide ba'zı 'avārizdan hiç nesne /4/ belürmeye kaygudan ferāh çok ola ve menfa'ātlü yağmurlar çok /5/ yağa ekin ve biçin otı eyü ola on yedinci faşıl tolu /6/ yağmak hükmin bildürür eger bu ayda tolu yağsa yağmur çok yağa /7/ ekin ve biçin otı eyü gele yemiş kıt gele ve her yerde kefaretsiz /8/ hastalıklar ve vebā zāhir ola bābil pādīşāhinuñ düşmānları /9/ helāk ola kendüsi şād ola on sekizinci

70b

/1/ faşıl gökden kızıl toprak veya kızıl toz ense hükmin /2/ bildürür eger bu ayda kızıl toprak veya kızıl toz yağsa yalan /3/ yanlış haberler çok ola ve yemiş olmaya ve iklim ve talğalık /4/ ve halkuñ ahvāli yavuz ve güşsa ve emīnliksüz ola /5/ bu haller yağduğı yerde ola her evde galle çok ola amma ekin /6/ olmaya on toközüncü faşıl kurbaga veya soğulcan yağmak /7/ hükmin bildürür eger bu ayda kurbaga veya soğulcan yağsa /8/ ısıtma ve kara ağı ve balgam ve sevda hastalıkları çok ola /9/ ve dört ayaklılar kırıla ve katı vebā ola niçe evler kapana

71a

/1/ ve korku ve talğalık ve güşsa ve dirlik ve katılığı ve kesbsüzlik /2/ çok ola yigirminci faşıl havada katı toz olmak hükmin bildürür /3/ eger bu ayda katı toz kopsa yavuz adamlar kopa beglerine 'āşī /4/ olalar çok *ceng ola 'ākıbet pādīşāh gālib olup anları /5/ tağıda ra'ıyyete 'adl éde emīnlik ola yıl şonında katı /6/ hoş ola ammā horasan ilinde fetret ve ceng vākı' ola /7/ yigirmi birinci faşıl havada pusarık veya karañulık /8/ hükmin bildürür eger bu ayda pusarık olsa ekin ve yemiş /9/ oñmaya ve vebā hastalığı ola ve yanlış haberler çıka ve ceng ve fitne

*metin: جُنُكْ

71b

/1/ ve kaygu ola ve tācirler incinmek ve harāmiler çıkmak çok ola /2/ koyun kırıla galle çok ola bir ulu kişi fevt ola yigirmi /3/ ikinci faşıl katı yel esmek hükmin bildürür eger bu ayda /4/ katı yel esse ve yağmur çok yağa yemiş üzümü çürüye ve yemiş /5/ ağacı ziyān ola yemiş hamken döküle ammā ca' fer-i şadık eydür /6/ yemiş oñat ola ve daniyāl peygamber eydür köy vebā ola /7/ çok oğul kız kırıla ve hastalık ve ısıtma ve şafra çok ola /8/ bir pādīşāh kendü şehrinden çıka çeri dire begler ile /9/ istanbul üzerine gele hoş savaşa anları zebūn éde

72a

/1/ maşrık ilinden bir gürbüz yağı gelüp istanbula kadem başsa /2/ zeyt ve biçin otı oñat ve ucuz ola ammā hubeys eydür /3/ bir pādīşāh anşuzda şehrinden çıka kendü etbā^çıyla bir yād /4/ iqlime girüp fetḥ éde ve yara ve kan ve renc çok ola ve /5/ ta^çāmuñ narḥı yukaru çıka kızlık ola ve ısıtmadan sevdadan /6/ hastalık çekeler ammā selāmet kırtulalar yigirmi ü[n]çünci /7/ faşıl gök gürlmek hükmin bildürür eger bu ayda /8/ gündüzin güvüldese fitne ve ceng ve guşsa çok ola /9/ ve kış katı ola buz ve qar çok yata ol sebebden ılıkı

72b

/1/ kırıla ve ol yerüñ pādīşāhı yerinden gide ba^ç zı kavm anı katl /2/ éde bulut havada oynaya yağmur yağa ve ucuzlıklar ola /3/ eger geçede güvüldese rum ilinde kızlık ve çeriler depreşmek /4/ ve vebā ve haṭır perişanlığı vākı^ç ola şam sultānı /5/ vefāt éde ve kal^ç a eger derler tez vaḳtde anuñ yerine pādīşāh /6/ otura ^çadl éde ammā halk ortasında düşvārlık ve merg-ü /7/ mefacān vākı^ç ola ve aşşı ma^ç išet az ola ve yemişe āfet /8/ erişe yigirmi dördünci faşıl yer gürlmek hükmin bildürür /9/ eger bu ayda yer gürlse yayın katı ıssı ola şular soğıla

73a

/1/ begler āşikāre yağılık bağlayalar ceng ve ḥarāblık ve bir /2/ ulu pādīşāh fevt ola ve fetret ve teşviş çok ola /3/ uğrı ve ḥarāmi yayıla ammā bu işler güvüldedügi yerde /4/ çok ola yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek hükmin bildürür /5/ eger bu ayda yer deprense bir ulu kişi fevt ola dahil /6/ ucuz ola ve ile yād yağı başa hava bulutlu ve yağmurlu /7/ ola rum ilinde kızlık vākı^ç ola erenler ölümü /8/ ve koyunlar kırılmaḳ ola ve begler arasında ^çazīm /9/ ceng ola ve merg-i mefacān ve renc ve guşsa

73b

/1/ ^çacem milkinde çok ola eger gece deprense fesād ve dört /2/ ayakluya vebā erişe ve bābil iqlimi ve ḥorasan vilāyeti /3/ ḥarāba vara bu iki yerde çok erenler kırıla kan /4/ döküle ve yayın katı ısı ola bu yıl bir ulu sultān /5/ katl ola il ortasında talgalık ve vebā ve fetret ve /6/ fitne ola eger yer deprenürken tolu yağsa ^çacem milkinde /7/ katl ola ve kan dökülmek ve fitne çok ola ve mağrib /8/ pādīşahına ve bābil iqliminde ferāḥ ve mübārek yıl ola /9/ iller ala şādılık ola ve şam ili ucuzlık

74a

/1/ ve dört ayaklu ucuz ola eger deprenürken bir nişān /2/ olsa pādīşāh düşmānına zafer bula yemiş ucuz /3/ ola ammā hastalık ve renc ve hāl düşvārlığı çok /4/ ola yağmurlu ola biçin otı oñat ola eger /5/ ayuñ yigirmi beşinde deprense vebā vākı^ç ola ve yıl /6/ tozlu ola biçin otı arta ve dürlü maražlar /7/ belüre sekizinci bāb ayār ayınuñ aḥkāmın /8/ ve ^çalāyimin bildürür bu aya süryan dilince ayār /9/ derler ve rum dilince mayıs derler bu ay şoñ

74b

/1/ yaz ayıdır otuz bir gündür bu ayda şafra artar tuzlu /2/ yemek gerek ve toğ yatmamağ gerek genç kızı yemek /3/ aşşıludur ya^çnī bir kaç dane koz bitün yuda acıla /4/ ve ḥammām eyüdür atlardan ḥazer gerek ḥuşūşa /5/ şığır eti ola şaқınmağ gerek bu ayuñ altıncı günü /6/ yaramaz eyyüb payğamber ol gün vefāt etmişdür /7/ dördüncü günü naşāra ispā sev günidür /8/ sekizinci günü maḥzūr-ı müsīdür şaқınmağ gerekdür /9/ on atıncı günü be-ğayet sa^ç ādetlüdür

75a

/1/ her neye ki şürü^ç edesin ḥoş gele bu ayuñ on /2/ üçüncü günü ülker toğar on dördüncü günü /3/ gēce on sa^çat gündüz on dört sa^çat olur /4/ güneş cevz burcına varur bu ayuñ on yedinci /5/ günü ḥayru'l-cīni derler koştanṭin tekvur istanbul /6/ yerindeki kal^ç ayı yılduz tapucılar elinden alınup /7/ istanbul şehrin *yayduğıçun bu ayuñ on /8/ toğuzında burşada kükürtlü ḥammām zāhir oldu /9/ ağustos geldükçe ol kan gibi olur bu ayuñ

*metin: پیندوغچون

75b

/1/ yigirmi birinde koştanṭin tekvur dünyadan naql *étدی evvel /2/ faşıl gün dutulmağ ḥükmin bildürür eger bu ayda /3/ gün dutulsa her zan^çat ehli zan^çatın artura diken /4/ biçen toğuyan bişüren ^çacāyib işler gösteren /5/ ağaçlara ve yemişe āfet erişe ve ilde yalan yanlış /6/ herzesüzler ve fetret ve ḥarāblık ve talğalık ve kızlık /7/ vākı^ç ola eger dutulduğda güneşüñ yüzi kızıl /8/ olsa ca^çfer-i şadık eydür çok ceng ve ıztırāb /9/ ve iller yıqılmağ vākı^ç ola daniyāl peyğamber eydür

*metin: آیدی

76a

/1/ bir ulu pādişāh fevt ola begler ortasında fitne /2/ ve k̄orku ve ceng çok vāqı[‘] ola bir beg ilinden çıka eger /3/ on beşinden şonra dutulsa kızlık ve vebā ola /4/ ve şam vilāyetinde kal[‘] aların egirdeler çok talgalık ola /5/ ikinci faşıl ay dutulmağ hükmin bildürür /6/ eger bu ayda ay dutulsa bābil iqliminde ve ‘acem milkinde kızlık /7/ ola ve vebā ve harāblık ola ve bu yıl yağmurlu ola kaz ördek /8/ balık üreye ve yemiş oğat ola ammā yıl emānsüzlik /9/ ve k̄orku ve guşsa ve niçelerün altını ve gümüşi ziyān

76b

/1/ vara şafra ve baş ağrısı ve yara ve kan renc öküş ola /2/ ve mağrib vilāyetinde ve ‘acem milkinde hastalıklar ve ceng /3/ ve vebā vāqı[‘] ola ve maşriğ tarafında zeyt ve yumurda /4/ öküş ola ammā ‘avratlara hastalık ve oğlan birağmak /5/ vāqı[‘] ola eger dutulduğı vağt rengi kara olacağ /6/ olursa ‘avratlara ölüm çok ola ve dört ayakluya /7/ kıran gire ba[‘] zı eydür hubūbāta ‘afet erişe /8/ üçüncü faşıl gün ağıllanmağ hükmin bildürür /9/ eger bu ayda gün ağıllansa fitne ve biğ[‘] at ve fesād ve uğrı ve harāblık zāhir olur ve yıl yağmurlu olur ve bulutlu olur yıl şonı be-ğayet hoş olur ve pādişāhlar ra[‘] iyyete ‘adl ve muğabbet göstere şād olur ammā rum sultāni fevt olur dördüncü faşıl ay ağıllanmağ hükmin bildürür eger bu ayda ay ağıllansa bu yıl fitne baş kaldura

***Karışıklık olduğundan üçüncü fasıl haşiyededir. Dördüncü fasılın başlığı tarafımızdan doldurulmuştur.**

77a

/1/ kanlar döküle iller şehirler boşala arpa buğday çok ola /2/ ammā kuru üzüm oğat ola halayık fetret ve guşsa ve /3/ teşviş içinde ola ve kızlık zāhir ola dürlü hastalık /4/ vāqı[‘] ola beşinci faşıl yeñi ay hükmin bildürür /5/ eger bu ay yeñi ay çalkuyın doğsa ulu kici renc içinde /6/ ola ve vebā zāhir ola bir tarafı yukaru doğsa yıl /7/ bereketlü ve mecmū[‘] ni[‘] met ucuz ola ve halayıkuñ aħvāli /8/ hoş ola eger bu ayuñ otuzuncı gününde yeñi ay görünse /9/ yıl şonı haşarlu ola katı zelzele veya katı sēl veya katı yēl

77b

/1/ vāqı[‘] ola ēli yağa eger yigirmi toğuzında görünse pādişāh /2/ kendü iqliminden çıka yād iqlime varıcağ leşkerün ekşeri çağa ol /3/ sebebden girü döne iqlimine gele ‘ākıbet ol kaçanlardan /4/ intikāmın ala zūlm götüre ‘adle meşğul ola ve her kim-ki /5/ hasta olsa öle ol gice sağ ola altıncı faşıl /6/ kıyruklı yıldız hükmin bildürür eger bu ayda saclu /7/ yıldız toğsa rum ili talgalık ola ve vebā ve fitne /8/ ve kızlık zāhir ola ammā ekin bu yıl içinde eyü ola /9/ ve bābil iqliminde vebā ve zağmet ve kızlık ola ve yemen tayıfesi

78a

/1/ eminlik ve ucuzluk ola ve bağ ve panbuğ ve zeyt /2/ ucuz ola feleştin ilinde ya' nî şam élinde ceng /3/ ve harâblık vâkı' ola rum pâdişâhı kendü élinde /4/ çıka çok savaş éde yedinci faşıl yılduz dökülmek /5/ hükmin bildürür eger bu ayda yılduz dökülse mağrib /6/ élinde çok kan döküle ve berberi ilinde halayık guşşalu ola çok ceng ola vilâyete ola ve niçeler helâk ola /8/ dökülen yılduz büyük olsa bir ulu kişi fevt ola /9/ il yıkıla harâba vara çok zahmet ola sekizinci

78b

/1/ faşıl elegüm sağmal hükmin bildürür eger bu ayda elegüm sağmal /2/ maşrıq tarafında belürse ekin ve biçin otı oñat gele /3/ ammâ ilkı kırıla ve pâdişâhlar ortasında 'adâvet ve /4/ fitne ve hîle düşe kendü kavminden muğa[r]rebler 'âşi /5/ ola şıgır koyun kırıla hastalık çok ola huşuşa /6/ ki bâbil ve horasan vilâyetinde ya' nî bu iki iklîmde bu /7/ zikire olan zahmet ola ve yaz ayılar nebâtât az bite dahı tez /8/ helâk ola mağrib tarafında belürse yağmur çok yağa /9/ ekin oñat ola [vilâ]yetün pâdişâhı zulm éde

79a

/1/ katı incide ba' zılar eydür pâdişâh düşmânlarına /2/ zafer bula emînlikler ola ni' met bol ola ba' zılar /3/ daniyâldan naql éder rum vilâyetinde katı kızılık ola /4/ çeriler depreşe ve hurûc havâric ola ve leşker hezîmet /5/ bulalar toközuncü faşıl şünşek oynamak hükmin /6/ bildürür eger bu ayda şünşek oynasa maşrıq tarafında /7/ zâhir olsa çok yağmurlar yağa ve ısıtma ve uğrı hastalığı /8/ ve şafra ve renc çok ekin ve biçin otı çok ola /9/ ve bu vilâyet pâdişâhı düşmânına zafer bula

79b

/1/ ilin harâb éde eger mağrib tarafında zâhir olsa /2/ yağmur çok yağa ve her ni' met ucuz ola ekin ve biçin /3/ otı ucuz ola onuncü faşıl kızılılık hükmin /4/ bildürür eger bu ayda maşrıq tarafında bu nişân zâhir /5/ olsa yağmur çok yağa şular arta ekin ve biçin otı /6/ oñat ola yıl şonında harâmiler hurûc éde /7/ başlaya çok ziyân éde eger mağrib tarafında zâhir /8/ olsa mecmû' mezkûr olan bu mağrib /9/ iklîminde ola ve mışır vilâyetinde huz âşikâre ola

80a

/1/ on birinci faşıl gökde bir ‘acāyib nesne görünse /2/ hükmin bildürür eger bu ayda bir ‘acāyib nesne görünse /3/ katı kızlık ola hālāyık ortasında fitne /4/ ve kaygu ve fetret ve talğalık çok ola ve bir pādīşāh(ı) /5/ kendü kulların helāk éde ammā ekin eyü ola maşrıķ /6/ tarafında çok ola ve mekke ikliminde ‘avānlık ola /7/ ve mısır sultānı düşmānına ğālib ola şam sultānı /8/ vefāt éde zeyt yağı ve panbuķ ve kıru üzüm bol /9/ ola on ikinci faşıl hayvān gibi nesne belürse

80b

/1/ hükmin bildürür eger bu ayda havada hayvān gibi nesne /2/ belürse hastalık ve rencī çok ola ve yol kesici uğrı /3/ ve hārāmī yayıla tācirlere ziyān ola ve yer deprenmek ve kan /4/ dökülmek ve hūrūc havāric ve yollar eminsüzlük /5/ vāķı‘ ola düşmānları pādīşāh üzerinde kuvvet /6/ duta qorqular ve ölmek öldürmek ola on /7/ üçüncü faşıl gök gürlése hükmin bildürür /8/ eger bu ayda ayın onuncu güne gürlése yağmurlar yağa /9/ şular arta ve hastalık ve yara ve kan ve renc ve ğuşşa

81a

/1/ ve yanlış haberler çok ola hāşşa ‘acem milkinde ve bābil /2/ ikliminde ve ‘arab ortasında çok ihtilaf vāķı‘ ola /3/ ve rum vilāyetinde bir pādīşāh fevt ola hayvānāt /4/ kırıla ekin oñat ve iller hoş ucuzlık ola ta /5/ yigirminci gününe deĝin gürlése şama yād beg gire ve baĝdād /6/ élinde fesād çok ola ve erenleri kırıla eger yigirmi beşinci gün /7/ gürlése yerden ekine yer canavarı çıķa ve çekirge çok /8/ ola ve genc oĝlanda hastalık vāķı‘ ola eger ay şonında /9/ gürlése ekin ve biçin çok ola halk arasında şādılık

81b

/1/ ve ucuzlık ola ammā bu yıl içinde rumda ve çinde /2/ vebā ola ve yerlerde ölüm vāķı‘ ola eger şabaĝ gürlése /3/ yağmur çok yağa ekin eyü ola ve koyun kırĝunı ola ammā il /4/ şende eminlik ve şādılık ola eger gice gürlése koyuna /5/ kıran ola on dördüncü faşıl yıldırım oynamak /6/ hükmin bildürür eger bu ayda yıldırım oynasa hālāyık /7/ ortasında fetret ve ceng öldürmek ölmek /8/ ve kān dökülmek ve yaramaz işler vāķı‘ ola ve hārāmī ve uğrı /9/ āşikāre yürüye ve hastalık ve ısıtma çok ola

82a

/1/ on beşinci faşıl gökden od enmek hükmin bildürür /2/ eger bu ayda gökden od ense uğrı ve harāmī yayıla təcirlere /3/ ziyan ola il emīn olmaya yıl şonında çatı kızlık ola /4/ yinür nesne çatı gele ne-şadar tağda ovada canavar varisa /5/ ekşer kırıla ve hastalık ve ğuşşa çürük fikirler /6/ çok ola ekin ve biçin otı oñat gele ve korku çok /7/ ola ve bir ulu pādişā[h] beg fevt ola on altıncı faşıl /8/ çatı yağmur yağmak hükmin bildürür eger bu ayda çatı yağmur /9/ yağsa pādişāhlar ra'ıyyete zulüm edeler ve kendü

82b

/1/ kulların kıra ve muşarreb kişilerinden nişesini helāk edeler /2/ eger il ile yağacak olursa çatı kızlık ola aşlā ekin /3/ onmaya ve renc ve belā ve ğuşşa çok ola on yedinci faşıl /4/ tolu yağmak hükmin bildürür eger bu ayda tolu yağsa pādişāhlar /5/ arasında ihtilaf vākı' ola leşker cem' edüp /6/ birbirile uğraşa birisi helāk ola ispāhiler kırıla /7/ fesād üreye leşker ehlinden bir ulu fevt ola ve dört /8/ ayaklu kırıla on sekizinci faşıl kızıl toprak yağmak /9/ hükmin bildürür eger bu ayda kızıl toz veya toprak

83a

/1/ yağsa yağmur az yağa kuraklık ola ve kızlık zāhir ola ve yemiş /2/ ve ekin ve biçin otı onmaya huşūşa hindistan ve zengübar /3/ iklimi ve il vilāyet ğuşşalu ve begler zālim ola on toközuncı /4/ faşıl kurbaga ve soğulcan yağsa hükmin bildürür /5/ eger bu ayda kurbaga veya soğulcan yağsa gey çatı kızlık ola /6/ ve tarlık ve talgalık ve melāmet ola ve begler zālim ve /7/ 'avānlık il bereketsiz ola ve dirlik kıt ola yigirminci /8/ faşıl çatı toz veya busarık hükmin bildürür /9/ eger bu ayda çatı toz veya pusarık olsa yayın ısı

83b

/1/ çatı ola ırmaqlar ve gözgü bınarlar şoğıla ve hastalıklar /2/ çok ola ve ekin çatı kıt ola ammā begler ra'ıyyete adl /3/ ede il emīnlik ola yılun şonından şonı gür /4/ ola bir rivāyetde yemiş olmaya dirlik kıt ola dört /5/ ayakluya kırğun ola ve təcirlere mazarrat ola /6/ yigirmi birinci faşıl havada karañulık olsa /7/ hükmin bildürür eger bu ayda havada karañulık olsa /8/ gökden yere busarık düşse yemişe āfet erişe bir ulu kişiler birbirile /9/ ceng ede ihtilaf ola bir ulu kişiye çatı hor

84a

/1/ ola ha[t]ta helāk ola ve uğrı yayıla çeriler ziyān ola /2/ ekin ve biçin otı oñat ola ve dört ayaklu çok ola /3/ ammā ba‘zılar rivāyed éder kızlık ola ya‘nī ekin oñat /4/ velī narhi kızlık ola ğuşsa ve teşviş çok ola /5/ yigirmi ikinci {faşıl} hava güvüldese hükmin bildürür /6/ eger bu ayda hava güvüldese cibyeş ilinde /7/ merg-i mefācān ve ceng ve kıan dökülmek ve yağmur /8/ çok yağmak ve halk içinde ğuşsa ve hastalık çok /9/ vākı‘ ola kesb ve kıazanc az ola yemiş ve ekine āfet

84b

/1/ ire uyuz ve giciyük çok ola ve bu yıl şherde /2/ ve ilde vebā ola bābil ikliminde ceng vākı‘ ola /3/ ve baġdāt vilāyetinde hastalık çok ola eger bu ‘alāmet /4/ gece görölse şam vilāyetinde kızlık ola istanbulda /5/ çok ceng ola yigirmi dördüncü faşıl yer güvüldemek /6/ hükmin bildürür eger bu ayda yir güvüldese bir ulu pādişāh /7/ fevt ola ceng ve fetret ve kıan dökülmek ve talġalık /8/ ve fitne ve ğuşsa ve emānsüzlik ola ve yalan yanlış /9/ haberler ve cihān harāblığı çok ola ve biçin otı

85a

/1/ oñat ola yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek /2/ hükmin bildürür eger bu ayda yer deprense her iklimde fetret /3/ ve fitne ve pādişāhlar ortasında ihtilaf çok ola /4/ ammā maġrib ve bābil ikliminde artuġ ola ve yemiş ġadsüz /5/ ola ‘acem milkinde ve hind ikliminde merg-i mefācān çok ola /6/ yağmur çok yaġa yunan ikliminde ceng ve fitne kıan dökülmek /7/ çok ola ve pādişāh helāk ola ve bābil ikliminde kıan /8/ dökülmek çok ola ve pādişāh helāk ola il harāba /9/ vara ve muġālif yiller çok ese eger gece deprense kıoyuna

85b

/1/ ve şıġıra kıran gire bābil ve ġorasan ilinde fetret ve talġalık /2/ ve kıorķu ola bir ulu pādişāh şheri harāba vere ve /3/ pādişāhlarda şebāt olmaya ġayli muġarreb kışilerin /4/ kıra ve bir pādişāh kendi ölümile öle ve yüklü ‘avratlar /5/ bi-vaġt oġlanların biraġalar yer deprenürken tolu yaġsa /6/ bir ulu pādişāha tēzde ölüm yetiše fitne ve ceng /7/ ve kıan dökülmek vākı‘ ola eger deprenürken elegüm saġmal /8/ belürse yemiş ve ekin ve biçin otı oñat ola ve tavar /9/ ucuz ola ve pādişāh kıuvatlıana malı arta çok ola

86a

/1/ vilāyet açā cümle ra'ıyyet şād ola ve menfe'atlü yağmur çok yağa /2/ ammā hastalıklar zāhir ola ve hubeş hakīm eydür bu ayār ayınuñ /3/ otuzıncı nite yeni ay görinse 'acem milkinde çeri cem' olup /4/ çok ceng ola ve otuzıncı gün deprense halayık ortasında /5/ kórku ve gúşşa ola mecmū' iş-bu zıkr olan aḥkām /6/ yer deprendüğü yerde ola ekşeri eger bu ayda muḥarrem ayı görinecek /7/ olursa mecmū' ḥubūbāt onat ola ḥalkuñ /8/ ictimā' ola kórku ve ḥaṭarlar zāhir ola ve yemiş /9/ ağaçlarına āfet erişe yağmur çok yağa yıl kútlü ola

86b

/1/ pādīşāh şād ola bir ulu şehri ala düşmānları ḥor ola /2/ 'adüvler ḥakīr ola tokuzıncı bāb ḥaziran ayıdır /3/ aḥkāmı ve 'alāyimin bildürür bu aya süryān dilince /4/ ḥaziran derler ve rumca ayıvunyus derler bu ay otuz /5/ gün(i)dür yay ay(ı)larından evvel yay ayıdır ḥār ü yābisdür /6/ kan üzerine şafra gālib olur ve ısıtma ve hastalık ve eştiha /7/ sākıt olmak ve ıssı şayruluk çok ola ve bu ayda şarab /8/ az içeler bu ayda mecmū' canāvārlar semüz olur geyik /9/ bu ayda yene kuş eti yemek eyüdür ve kaymak yemek eyüdür

87a

/1/ ve yaş kabağ ve hıyar yemek eyüdür ve gök ot /2/ ve çayır şovugında oturmak eyüdür cimā' /3/ az etmek gerek ve koçulu nesne dürtinmek hastalık götürür /4/ her tañlacuğ şovuk şu içmek eyüdür bu ayuñ üçüncü /5/ ve yedinci gün naḥsdur üçüncü gündən ta on /6/ beşinci güne degin sa'ādetlüdür her ne işlersen /7/ işle bu vaḳtlerde mecmū' şular azalmağa başlar nil artmağa /8/ başlar ve gece kışa ve gündüz uzundur ya' nī /9/ gün on beş sa'at gece tokuz sa'at olur

87b

/1/ güneş bu günde seretān burcına varur ve bugün ki güne /2/ 'acem katı 'izzet eder yigirmi birinci gün ēlyās peryğamber /3/ mevlüdüdür yigirmi beşinci gün nil ırmağı bulandığı /4/ ve yaḥya peyğamber toğduğı gündür ısı yeller ese elli /5/ bir gün ıssılar ola şam yili ese ve çanḥun ırmağı taşduğı /6/ bu vaḳtlerdür yigirmi altıncı gün dāvūd peyğamber vefāt /7/ itmişdür bu ayuñ yigirmi tokuzıncı gün *kāfiruñ /8/ petrev günidür ol gün gözedürler çi düşdi mi /9/ yire baqarlar eger-çi *düşerise nil taşup ekin yerlerin

*metin: كَأْفَرَكْ

*metin: نُوشْتَدِي مِي

88a

/1/ dutar deyü sevinişürler ve süleyman peygamber dağı bugün vefât /2/ eyledi evvelki faşıl gün dutulmağ hükmin bildürür /3/ eger bu ayda gün dutulsa cihân fetret tola ve bir ulu /4/ pâdişâh fevt ola eger dükeli dutulsa pâdişâh kendü /5/ iklîmin kıoya ayruğ iklîme mağam duta sulţân ola /6/ mağrib iklîmi pâdişâhı fevt ola éli düşmân ala /7/ ve ermenistân kıızlık ola fetret ve kıızlık ola mecmû^ç rum élinde fetret /8/ ve kıızlık ve begler fevt olup mal çok kıalmaq vâkı^ç ola /9/ ikinci faşıl ay dutulmağ hükmin bildürür eger bu ayda

88b

/1/ ay dutulsa ısıtma ve şafra öküş ola uğrı ve harâmî /2/ yayıla yeller ese dağıl[1] ısı vura harâb éde ve pâdişâhlar /3/ ra^ç iyyetden mal alup çerisine ulaşdura bî-ğâd /4/ zâhir ola ra^ç iyyet kıarcışa ve yalan yanlış haberler çok /5/ çıka bâbil iklîminde ve ^çacemde kıatı ıssılar ola ve çekirgelik /6/ ola ammâ öküş ziyân etmeye evét halk çok kıırıla /7/ mağrib ilinde fitne ve ceng ve kıan dökülmek ola /8/ çok yağmurlar yağa ekin çürüye rum ile ğarab /9/ üç yıl yağılık éde andan şonra emînlik ola

89a

/1/ balık üreye arta üçünci faşıl gün ağıllanmağ hükmin bildürür /2/ eger bu ayda gün ağıllansa cihân kıızlık ola /3/ istanbulda ve ^çacem milkinde artuğ ola halayık işi müşkül /4/ ola ve tâcirlere ziyân ola ve bağ ve ğalla bol ola ğurmâ /5/ ve susam kıt ola halk arasında ğuşşa çok /6/ ola ve bu yıl gemiler ğarğ ola adamlar helâk ola /7/ yıl menfa^ç atsız ola ve *ğubûbât az ola dördünci /8/ faşıl ay ağıllanmağ hükmin bildürür eger bu ayda /9/ ay ağıllansa yağmur çok yağa biçin otı ve dağıl

metin: **خُبْرَاتُ**

89b

/1/ ve bal yağ ve ğurma çok ola ırmağlar kıuyular gözlü bınarlar /2/ arta ve pâdişâhlar ra^ç iyyete meyl éde fi'l-cümle bu yıl /3/ bereketlüdür ammâ ğastalık var beşinci faşıl /4/ yeñi ay toğmağ hükmin bildürür eger bu ayda yeñi ay /5/ çalkuyın doğsa yağmur az yağa ırmağlarda ve bınarlarda /6/ şu kıt ola eger bir ucı yukaru doğsa /7/ ğastalıklar belüre ammâ kesb ve ma^ç işet kıapısı açıla /8/ emînlik ola ve yıl aşşılı ola ve ba^ç zılar yıl kııtlık ola /9/ demiş altıncı faşıl kıuyruğlu yılduz hükmin bildürür

90a

/1/ eger bu ayda saclu yılduz doğsa maşrıķ tarafında /2/ kıızlık ola ve ilde fetret ve fitne ve havf ve kıatılık /3/ çok ola ve uc yerlerüñ ahvâli yavuz ola eger süñü /4/ gibi uzun görinse zâlim pâğişâh ola anuñ ucından /5/ il ayaķda kıala ħarâb ola zahmetlü hucüm milki vebâ ola /6/ ve ħarâblık ola mağrib tarafında yavuz âdemiler kıopa /7/ ne-kadar belürsüz alçaķ aşılu varısa olar âdemileri /8/ zebün kııla anlar mallarını ğaret edeler talğalık ola /9/ uğrı ve ħarâmî yayıla ve ‘acem milki kıatı kıızlık ola ve zahmet

90b

/1/ ve ħuřümet çok ola ve maşrıķ tarafında ni‘ met ucuz /2/ ve ekin oñat ve ucuzlık ola yedinci faşıl /3/ yılduz ħükmin bildürür eger bu ayda yılduz dökülse /4/ yemiş kıatı ola ve kesb kıapusu yapana dört ayaķlı /5/ kıırıla ve tâcirler ziyânlu ola ehlinden çoğı helâk /6/ ola ‘âkıbet pâğişâh düşmânına zafer bula düşmânın /7/ kıahr ede eger düşen yılduz büyük olursa düşdüğı /8/ yerde bir ulu kışi fevt ola anuñcun zârılık edeler /9/ bu yıl çok er kışi öle sekizinci faşıl elegüm

91a

/1/ sağmal ħükmin bildürür eger bu ayda elegüm sağmal belürse /2/ eger maşrıķ tarafında bir ulu sultân kendü /3/ ilin ħarâb ede kıatı zâlim ola düşmânların kıahr /4/ ede köylileri ve şehirleri ħarâb ede ve nice bay yoķsul /5/ ve yoķsul bay ve nice kıul efendi ve nice efendi kıul /6/ ola ve tavar kıırıla ammâ ekin oñat ve ucuzlık ola /7/ ba‘ zılar eydür begler cem‘ olup pâğişâhların /8/ depeleyeler ve şam ve diyârbekir elinde niçe kıal‘ alar ħarâb /9/ ola ve ħastalıklar zâhir ola bu işler istanbulda

91b

/1/ artuķ ola eger mağrib tarafında belürse leşker uğraşa /2/ kıan dökile ve ol iklim kıızlık ola ve maşrıķ ve mağrib /3/ tarafları kıatı kıızlık ola köylü ve şehirlü ħarâb /4/ ola daniyâl eydür mışır pâğişâhı ve rum pâğişâhı /5/ cidâl ede il emînlik olmaya rum pâğişâhı /6/ fevt ola toķuzinci faşıl řüñüşek yaldurmek /7/ ħükmin bildürür eger bu ayda řüñüşek gün /8/ toğusından oynasa ol iklimde merg[-i] mefâcân /9/ ve vebâ ve melâlet ve ceng vâkı‘ ola ve biçin ve ekin

92a

/1/ oñat ola ve ol èlüñ pādişāhi iklīm ala şād ola /2/ eger mağrib tarafında oynasa bir kişi çıka pādişāhına /3/ ‘āşi ola çok fesād kaydada ili iki böle çok ceng /4/ ola kanlar dökile niçeler helāk ola ‘ākıbet pādişāh /5/ ğalib ola il emīnlik ola maşriķ elinde hayvān /6/ kırıla ve hastalar belüre bu yıl çiseği çok ola nebātāt /7/ panbuķ oñat ola onuncı faşıl gökde /8/ kıızılık belürse hükmin bildürür eger bu ayda gün /9/ toğusından yaña olsa o yaña fitne ve ceng

92b

/1/ ve şer ve kıızlık ve hayvān kırılmaķ ve fetret ola ve kış /2/ kıatı ola kar çok yağa eger mağrib tarafında belürse /3/ mağribde iş-bu zıkr olan gibi ola on birinci faşıl /4/ gökde bir ‘acayib nesne görünse hükmin bildürür /5/ eger bu ayda gökde bir ‘acayib nesne belürse kıızlıklar /6/ ola ve dört ayaklu kırıla vilāyet talğalıķ /7/ ola zālimün zulmi arta tācirler ziyān ède il emīn /8/ olmaya huşūsa ki yıl başında maşriķ tarafında çeriler /9/ depreşe ve ‘arabıla ermeni ortasında ölüm çok ola

93a

/1/ dañıl kıt ola aķın çok ola şam èlinde çeri /2/ cem‘ ola deñizde gemiler ğarķ ola kocalar kırıla /3/ hastalıklar zāhir ola ısılar düşe bal ve hubūbāt /4/ az ola on ikinci faşıl gökde hayvān gibi /5/ nesne belürse hükmin bildürür eger bu ayda gökde /6/ canavar gibi nesne belürse iki sultān biribirile ceng /7/ ède birisi düşe il talğalıķ ola ve yalan yanlış /8/ haberler belüre yayıla ve yoksül ziyāna uğrayalar /9/ ğuşsa ve miñnet çok ola on üçüncü faşıl

93b

/1/ gök gürllemek hükmin bildürür eger bu ayda gök /2/ gürllese gündüz gürllese zulüm ve cevr ve fitne /3/ ve talğalıķ ve vebā vāķı‘ ola ve begler ölümü öküş ola /4/ ve yalan ve yanlış ve hayın çok ola emīnlik olmaya /5/ yağmur çok yağa yıl ucuzlık ola gemiler ğarķ ola /6/ eger kıatı gürllese şöyle-ki halk kırka düşe /7/ halk ortasında ‘adāvet düşe çok ceng /8/ ola yurtların koyup kaçalar şerre meşğül olalar /9/ pādişāh bulara hışım èdeler fetret çok ola

94a

/1/ daniyāl eyder yıl yaramaz hāzer etmek gerek bu nişan /2/ ‘aşır āhirde vāķı‘ olursa begler biribirile /3/ yağılık bağlaya ceng ve fetret vāķı‘ ola eger gürllediği /4/ vaķt tolu yağsa halkun aħvāli eyü ola /5/ her nesne bol ve ni‘met ucuz ola yilumuz gey sa‘ādetlü /6/ ola eger ay şonında gürllese hayırdan ve şerden /7/ her ne-ki şöyle dise bu yıl olmaya gelecek yıl ola /8/ on dördüncü faşıl yıldırım hükmin bildürür /9/ eger bu ayda yıldırım yaldursa yağmur az ola şular şoğıla

94b

/1/ biçin otı ve ekin oñat olmaya halk arasında ceng /2/ ve fitne vâkı' ola ve yel menfa' atsüz ola yalan ve yanlış /3/ haber çok çıka il talğalık ola şuluñ az ola /4/ on beşinci faşıl havadan od enmek hükmin bildürür /5/ eger bu ayda gökden od ense halk arasında fitne ve guşsa /6/ ve kızlık eminsüzlik ve çeri cem' olmak pâdişâhlar /7/ yağılığ ve talğalık ve *bu' z ve 'adâvet vâkı' ola /8/ fi'l-cümle bu yıl yaramaz ola on altıncı faşıl /9/ yağmur yağmak hükmin bildürür eger bu ayda katı yağmur

metin: بَعْضُ

95a

/1/ yağsa ilde hastalık çok ola yüklü 'avratlar oğlan /2/ bırağa halka melâlet ve zahmet vâkı' ola ve yıl /3/ kesbsüz kazancsuz ola ve katılık vâkı' ola /4/ on yedinci faşıl tolu yağmak hükmin bildürür /5/ eger bu ayda tolu yağsa kızlık ve fitne ve talğalık /6/ ve kan dökülmek ve guşsa ve ceng ve fitne öküş /7/ ola ve hava yaramaz [ola] ve hastalık belüre on sekizinci /8/ faşıl toprak veya kızıl toz yağmak /9/ hükmin bildürür eger bu ayda kızıl toprak veya toz

95b

/1/ yağsa yağmur az ola şular kıt ola dürlü dürlü /2/ hastalıklar belüre arpa buğday ve bākī hubūbāt ola /3/ il eminalık ola pâdişâhlar ra' iyyete *'addāl ola yıl /4/ menfa' atlü ola ve kesiblü ola hâtırlar hoş ola /5/ on toközüncü faşıl kurbağa veya soğulcan /6/ yağmak hükmin bildürür eger bu ayda kurbağa veya soğulcan yağsa halk /7/ ortasında tarlık ve kızlık vâkı' ola ve yıl /8/ kesbsüz ve fâyidesüz ola ve ekine âfet erişe /9/ yigirminci faşıl havada katı toz hükmin bildürür

*metin: عَدَالُ

96a

/1/ eger bu ayda katı toz kopsa yağmur az yağa şular kıt ola /2/ ve biçin otı az ola ve kamu işler şarb ola uğrı /3/ ve harāmī yayıla yanlış haberler yayıla pâdişâhlar birbirile /4/ düşmān ve il talğalık ve eminsüzlik ola /5/ ceng olup kanlar döküle yigirmi birinci faşıl havada /6/ karañulık hükmin bildürür eger bu ayda havada karañulık /7/ veya puşarık olsa bāzirgān çok ziyān éde ve /8/ il ortasında guşsa ve yanlış haberler çok ola begler /9/ ortasında ceng ve kan dökülmek vâkı' ola

96b

/1/ yemişe āfet erişe dört ayaklıya kıran var ekin ve /2/ biçin otı ve dahil her nesne kıt ola yigirmi ikinci /3/ faşıl kıt yel esmek hükmin bildürür eger bu ayda /4/ kıt yel esse zengübār ve hin[d]de kızlık ola ve biçin /5/ otı ve şular kıt ola ammā daniyāl eydür qorqu oñat /6/ ola der *arpa ve panbuq az ola ve hāyın hıyānet çok éde /7/ ‘ arab ortasında ihtilaf ve rum ili fetret ve harāb /8/ ola eger yel eserken yağmur yağsa qar öküş ola /9/ ve çekirge çıka *hubūbāt olmaya galle kıt ola

*metin: أَرْبَا

*metin: خُبُوبَات

97a

/1/ ve denizlerde gemiler gark ola yigirmi üçünci faşıl /2/ havadan avaz eşitmek hükmin bildürür eger bu ayda /3/ gök gürlése il ortasında merg[-i] mefācān /4/ qorqu ve guşsa çok ola yayın ıssılar ola yağmur çok /5/ yağa ammā şular kıt ola ve begler çeri cem‘ éde ceng /6/ ola kanlar döküle ve bir ulu pādīşāh helāk ola /7/ fetret ve nefiret çok ola ve yemiş ağaçlarına ziyān /8/ ola hastalıklar belüre orta güz ayı kıt kıraqlık /9/ ve zaħmet ola mışır sulṭānı dūşmān çıka kıt

97b

/1/ zaħmet vère hicaz kızlık ve vebā ola ve şam vilāyetinde /2/ yedi yıl kızlık ola yigirmi dördüncü faşıl yerden /3/ avāz eşitmek hükmin bildürür eger bu ayda yer güvüldese /4/ ot ve ekin kıt ola ve guşsa ve renc ve arācif /5/ haberler çok ola pādīşāhlar ceng éde arada bir pādīşāh /6/ düşe ve kanlar döküle ve yemişe āfet ola qar çok /7/ yağa toñ ola hayvānāt kırıla ve fetret yüz /8/ duta yigirmi beşinci faşıl yer deprenmek hükmin /9/ bildürür eger bu ayda gündüzün yer deprense ca‘ fer-i

98a

/1/ şadık eydür yemiş çok ola der *muħalif yeller ese /2/ yıl şonında ‘ avratlar ölümü çok ola bābil ve ħorasan /3/ ikliminde vebā ola yağmur çok yağa bir ulu /4/ kişi fevt ola eger deprenicek uzun deprense /5/ rum ili kızlık ola ve tavar kırıla begler çok fevt /6/ ola ba‘ zı münecimler eydür çok ceng ola demiş /7/ kāfir ikliminde fitne düşe kan öküş ola /8/ bābil iklimi ve ħorasan illeri fitne ve talğalık /9/ ola bu iki iklimde tavar kırıla ve istanbulda şehrinde

*metin: مُخَالَف

98b

/1/ ve diyarbekr élinde hastalık vâkı^c ola ve ilde /2/ boğaz ağrısı çok ola ve yıl ucuzluk [ola] ve ılkı kırıla /3/ eger dün içinde deprense ol vilâyet içinde bir ulu /4/ şehir harâb ola vilâyet pâdişâhınun hâş kulları /5/ hayın olalar ^c âkıbet helâk édeler ve fetret /6/ ve ölüm çok ola ve bâbil ikliminde *karcaşa yayın ısılar /7/ katı harâb ola eger /8/ deprendügi vaqte tolu yağsa ve yahuz azın azın /9/ yağmur çilese bâbil sulţanı ve mağrib sulţanı

*metin: قَرچاسنا

99a

/1/ ha[d]den aşâ dost olalar ve düşmânların kıanda varısa /2/ kıahr édeler eger bu ayda otuzuncı gün yeni ay doğsa /3/ şâm ili yavlağ ucuzluk ola ve girü kıalan iklimde /4/ ekin ve galle bol ve ucuzluk ola ve dört ayaklı /5/ üreye ve bir pâdişâh bir ulu şehri gücile ala yurd /6/ edine ve düşmânları cevr édeler ve bâbil ikliminde /7/ zahmet ve mişnet çok ola eger bu ayun yigirmi tokuzında /8/ bu *nişan belürse hastalıklar iklimi duta çoğ /9/ ola ammâ fâyidelü yağmurlar yağa ucuzluklar vâkı^c

*metin: نِسَانُ

99b

/1/ ola onuncı bab temuz ayun /2/ aħkâmın ve ^calâyimin bildürür bu aya süryan dilince /3/ temuz derler ve rum dilince ayıulıyus derler orta yay ayıdur /4/ otuz bir gündür bu ayda katı ısılar olur orağ eyidür /5/ ve yemişlerden şakınmağ gerek şovuk şu içmek oğlağ etin /6/ ve durac sünlün ve bilic etin tez hazım olur ta^c am /7/ yemek eyüdür bu orta yayın ayında bir ^caceb nesne denilmiş /8/ oldur ki evvel güninde bir sakşıya toprak kıoyasın /9/ buğdaydan arpadan tarudan fi'l-cümle her daneden toprağa

100a

/1/ kıaralar suvayalar gündüz güneşde dura ve gece ev içinde /2/ kıoyalar ta ki yıldız görmeye on altı güne degin bu resme /3/ ta on yedinci gün *erte namâzından şonra ol sakşıyı /4/ önüne ala açuğ göñülinden nazâr éde göre bu tohumlardan /5/ kıanķısı kıarılıdur yeşil bitmişdür ol yıl ol tohum /6/ aña allah fazlıla kıağa kıılmaya hoş bite oñat /7/ ola bu ayun ikinci günü maħzür-ı müsîdür /8/ şakınmağ gerekdür on dördünci gün mübarekdür /9/ her hâcetün anda göresin on altıncı

*metin: اَرْتَا

100b

/1/ gece on sa‘at ve gündüz on dört sa‘at /2/ olur ve güneş esed burcına nakl eder on sekizinci /3/ gün bir ma‘ni demişler ya‘nī orta güz ayından geledec /4/ artuğ vaktine dek yağmur yağmak çok ve az yağmak hükmin /5/ bildürür teşrin[-i] evvel ayından ya‘nī orta güz /6/ ayından evvel yay ayına-dek ki haziran derler yağmur /7/ yağar mı yağmaz mı aḥvālin bilmegiçün bir elüğe bir taş /8/ al ve bir elüğe daḥı panbuğ al şöyle-ki vezinde berāber /9/ ola andan şonra banbuğı eşigün taş yüzinde

101a

/1/ göme kıoya ol gece dursun taḅla olıca panbuğ /2/ ile berāber gelürse gerekdür dilekce yağmur yağa eger panbuğ /3/ ağır gelürse ol ay içinde yağmur çok yağa eger taş /4/ ağır gelürse ol il içinde kıuraqlık ola yağmur yağmaya /5/ eger on sekizinci günde şanarısaḅ hükmi[-i] uḥturısdā /6/ zāhir olur eger on tokuzuncı şanarısaḅ hükmi[-i] nuyevrisinde /7/ zāhir ola yigirminci günde şanarısaḅ hükmi[-i] zigevrisde /8/ zāhir ola yigirmi birinci günde şanarısaḅ hükmi[-i] /9/ yanarısdā zāhir olur yigirmi ikinci şanarısaḅ

101b

/1/ hükmi-i filvari[s]de zāhir olur yigirmi üçüncü güninde /2/ şanarısaḅ hükmi-i abrilde zāhir olur yigirmi dördüncü /3/ güninde şanarısaḅ hükmi-i mayısdā zāhir ola bu sekiz /4/ gecede ki tecrebāt edüp şınaduḅ sekiz ayuḅ hükmin /5/ zāhir bildüḅ maḅşüdü daḥı bu sekiz ay içindeki ‘alāmet /6/ bildürmekdür bilindi gerek ḥaziran ay kıuraqlık ola /7/ hem kıurağ olmaḅ yigdür ilk yaz ayı yağmurlu ola /8/ cālinus ḥekim bir söz daḥı demiş ya‘nī bu ayuḅ on sekizinci /9/ güninde eyyām-ı buḅür girür yedi gün hükmi var güzün

102a

/1/ üç ve kışuḅ ay bu yedi günden bilinür zīrā her bir gün /2/ bir ayuḅ taḅuḅıdır bu ayuḅ yigirminci güninde kāfirün /3/ ilin günindür ve yaz naḅsdur şaḅınmaḅ gerek yigirmi /4/ dördüncü güninde ısılar arta göz ağrısı çok ola /5/ kış icün keşür ve şalgam ekeler yigirmi beşinci güninde /6/ kıatı muḅalifet yeller ese deḅizlerde gēmiler ğarḅ ola /7/ evvel-ki faşıl gün dutulmaḅ hükmin bildürür /8/ eger bu ayda gün dutulsa ebu’l-fāzıl eydür şular ve /9/ ekin ve ot az ola ve ca‘fer-i şadıḅ eydür bu zıkr

102b

/1/ olan çok ola rum ve frenk beglerinün arasında /2/ çok sepahiler kırıla kanlar döküle ve vebā ola ve denizlerde /3/ gemiler ğarķ ola pars iklimünün pādişāhı iller açā /4/ begler aña muṭī^ç ola şam ilinde arpa kıt ola maşrık /5/ pādişāhı fevt ola ^ç arab ortasında kıatı iḥtilaf /6/ vākı^ç ola ve çekirge çıķa ikinci faşıl ay dutulmaķ /7/ hükmin bildürür eger bu ayda ay dutulsa eger denizde /8/ ve eger kıurada kuşlar az ola yıl yağmurlu ola arpa /9/ buğday çok ola şular taşa ba^ç zı yerde ziyān éde

103a

/1/ şehir yıķa ve şularda balık az ola güz ayında ḥastalık /2/ zāhir ola ve kıatı ıssılar ola ve çok ...sız? gece āşikāre /3/ ola üçüncü faşıl gün ağıllanmaķ hükmin bildürür /4/ eger bu ayda gün ağıllanmaķ ceng vākı^ç ola niçe pādişāhlar /5/ helāk ola ve ḥalayık ortasında tałgalık /6/ ve fitne ve kıorķu ve taılık ve kıtlık düşe güz /7/ aylarında ḥastalık vākı^ç ola şular az ola tācirler /8/ uğrıdan ḥarāmiden zahmet çekeler yemen sultānı /9/ fevt ola dördüncü faşıl ay ağıllanmaķ hükmin bildürür

103b

/1/ eger bu ayda ay ağıllansa yağmur çok yağa nebātāt ve ekin /2/ bol ola erācīf yalan ḥaberler çok çıķa fitne /3/ ve ḥuşümet çok ola dağdağı canavar ḥastalık /4/ uğraya yırtıcı canavar bu yıl üreye yemiş olmaya/5/ kıatı ıssılar ola beşinci faşıl yeni ay doğmaķ /6/ hükmin bildürür eger bu ayda yeni ay çalkoyun /7/ görünse yağmur çok yağa eger bir ucı yukarı /8/ görünse ucuzlık ola il içinde ḥürmetlü /9/ ola kışiler öle niçe a^ç yānuḡ adı kıala eger

104a

/1/ iki ucı yukarı görünse iller kıızlık ola eger /2/ iki ucı beraber olsa ğalle çok ola ekin oḡat /3/ ḥalk şādılık eyleyeler altıncı faşıl eger saçlu yıldız /4/ doğsa hükmin beyān éder eger bu ayda kıuyruklu /5/ yıldız toğsa yıl havacığı ısıtmalu ḥastalık /6/ ve vebā eger bu ^ç alāmet zāhir olıcaķ gökden avāz /7/ daḡı eşidilse ol vilāyetün ḥalkı az çok mecmū^ç /8/ günāh édeler ve ḥayvan kııran ola ve bir ulu pādişāh /9/ fevt ola ba^ç zı ḥikemiler eydür ortaya toğan

104b

/1/ yılduzun beñzi tağayyür olsa gerek ol görüdüğü /2/ iklim yıķıla ḥarāb ola şehre kıöye gire tałgalık ola /3/ yedinci faşıl yıldız dökülmek hükmin bildürür /4/ eger bu ayda yıldız dökülse illerde fitne ve ceng /5/ ve kıan dökülmek ve begler arasında ḥuşümet ve renc /6/ ve ḥastalık ve her nesne kıt ola eger düşen /7/ yıldız büyük olsa düşdüğü yerde bir ulu /8/ pādişāh fevt ola sekizinci faşıl elegüm sağmal /9/ belürse hükmin bildürür eger bu ayda elegüm

105a

/1/ sağmal mağrib tarafında belürse biçin otı oñat ola /2/ mağrib pādişāhı mısır pādişāhıla ceng édeler ‘āķıbet /3/ mağrib pādişāhı ġālib ola mısır *pādişāhı kaçā élin /4/ vilāyetine boza yaġmaya vere bir yıl bu bularuñ ortasında /5/ ceng ola mısır etrafında fitne belüre ve ķorķu /6/ düşe ve daniyāl peyġamber yemiş az ola der ve ġicaz /7/ vilāyetinde kızlık ola ġurüc ve ġavāric ola fesād /8/ ve ġayf édeler eger mağrib tarafında ġorinse yemiş feşāda /9/ vara ķatı ıssılar ola ulu ķişiler ķırıla filistin

*metin: يادشاه

105b

/1/ şāhı arasında yaġılık ola dōrt ayaklı ķırıla /2/ artuķ ķoyun ķırıla toķuzuncı faşıl şūñüşek /3/ ġükmin bildürür eger bu ayda maşrıķ tarafında şūñüşek /4/ oynasa ol vilāyetün pādişāhı vefāt éde /5/ yāġuz sipāhisüz ġorlıġıla ilinde çıķa ammā il emn-ü /6/ emān içinde ola ve rahāt içinde ve yemiş oñat /7/ ola eger mağrib tarafında ġorünse pādişāhlar ortasında /8/ ceng ve ķan dōkülmeķ vāķı‘ ola ve çok ķişiler ġavf /9/ ve ġaţar içinde olmaķ ve ziyānkār olmaķ ammā yıl şoñında

106a

/1/ şulġ ola ilün ve şehrün ġāli ġoş ola ni‘ met /2/ bol ola ve ucuzlık ola onuncı faşıl gök /3/ kızarsa ġükmin bildürür eger bu ayda maşrıķ tarafında /4/ gökde kızillık belürse ceng ve fitne ve zālīm ve leşker şınmaķ /5/ ve ġākimler ra‘iyyete zulum etmek vāķı‘ ola eger ķatı kızlık /6/ olsa kızlık tarlık ve merg-i mefācān vāķı‘ ola /7/ ve tebristan iķlīminde üç yıl çekirge çıķa bitenin yeye mağrib /8/ etrafında kızarsa ehl-i islām ile frenk ortasında /9/ ceng ve fitne çok ķan dōküle ‘āķıbet islam dīni

106b

/1/ zafer bula frengi kıralar on birinci faşıl gökde /2/ ‘acāyib [nesne] ġorinse ġükmin bildürür eger bu ayda gökde /3/ bir ‘acāyib nesne ġorinse ‘ayān ķırıla pādişāhlar ra‘iyyete /4/ zulm édeler ve niçe ġaş ķulın helāk éde yıl ġazancsuz /5/ ola yıl yaġmurlu ola ot ve tereke fevāki ve ekin /6/ oñat ola ve yayın ķatı ıssılar ola baġdād şāhı vefāt /7/ éde iķlīm fitne ve vebā ola ve rum iķlīminde çeriler /8/ depreşe müsülmānlardan bir şehri uğurlayalar ve mağribde /9/ bir ulu pādişāh vefāt éde ve şam vilāyeti ucuzlık

107a

/1/ ve tendürüstlük ola on ikinci faşıl gökde bir şahş /2/ görünse hükmin bildürür eger bu ayda gökde hayvân /3/ gibi bir nesne belürse il talğalık ve ceng ve guşsa /4/ ve begler ra' iyyete zulm etmek vâkı' ola hem bir ulu /5/ pâdişâh fevt ola fi'l-cümle yıl yaramaz ve ilün /6/ hâli harâb ola on üçüncü faşıl gök /7/ gürlmek hükmin bildürür eger bu ayda gök gürlse /8/ on güninde sâhil şam ilile bir yağılık ide /9/ mışır sultânına çok ' avârız vâkı' ola zahmet

107b

/1/ çeke bâbil ve şark ve hicaz emînlik ola bulara /2/ yıl mübârek ola ammâ bir ulu pâdişâh fevt ola il /3/ issuz ola kıla zulm ve cevr ve kıan dökülmek /4/ ve hayvân kırılma ve halk melül olma ve vebâ zâhir /5/ ve ekin onmama ve kıatı kızlık vâkı' olma çok ola /6/ on güninden ta yigirmi günine degin gürlse bâbil /7/ ikliminde ceng ve guşsa ve fitne ve od çok ziyân /8/ éde maşırık vilâyeti emînlik ola ve mışır kıavmine /9/ yıl mübârek ola şimâl tarafında hâ[1]ler hoş ola ammâ yemiş olmaya

108a

/1/ eger yigirmi gününde orta ayuñ âhırine dek gürlse banbuğ /2/ bol ola ammâ kıatı kızlık ola ve dımışkı ilinde kıatı fetret /3/ ola ve ' arabdan bir ulu kışi fevt ola talğalık ve /4/ örgülik ve diyârbekir ilinde zâhir ola ve hâriciyi /5/ kıralar vâkı' at çok ola il incine eger gök gürlerken /6/ tolu yağsa kış kıatı ola ve buz çok ve yeller ve sürgün /7/ öküş ola eger iş-bu ay tolu yağma ay şonında bu /8/ dedigümüz gelecek yıl vâkı ola ammâ her ni' met /9/ ucuz ola ve dört ayaklı üreye on

108b

/1/ dördüncü faşıl yıldurum hükmin bildürür /2/ eger bu ayda yıldurum yaldursa bâbil ilinde bir ulu /3/ pâdişâh fevt ola fitne üreye ot ekin ve nebâtât /4/ onmaya yıl şonında kıatı kızlık ola kış uzun olmaya yağmur /5/ çok yağa uğrı ve harâmî yayıla ve kici kırıla on beşinci /6/ faşıl gökden yere od enmek hükmin bildürür /7/ eger bu ayda havadan yere od ense hastalıklar çok ola /8/ ve fitne ve emînsüzlük ve kıorku ve kıan dökülmek ve vebâ /9/ ve kızlık ve çekirge zâhir ola el-hâşıl bu yıl naş

109a

/1/ yıldur şakınmağ gerek on altıncı faşıl kıatı yağmur yağmağ /2/ hükmin bildürür eger bu ayda yağmur çok yağsa /3/ yemiş az ola ekin ve biçin otı kıt ola ve olan /4/ çürüye ve ısıtma her yerde gâlib ola yırtıcı canavar /5/ üreye kıvara ziyân éde denizde gemiler ğark ola /6/ on yedinci faşıl tolu yağmağ hükmin bildürür /7/ eger bu ayda tolu yağsa kızlık ve ceng ve fitne ve kıan /8/ dökülmek ve tarlık vâkı' [ola] ve begler ortasında /9/ muhâlif ve kıyânet ve yalan yanlış haberler yürüye

109b

/1/ ve āfāt çok ola on sekizinci faşıl toprak /2/ yağsa hükmin bildürür eger bu ayda toprak veya /3/ kıvıl toz yağsa ılkı kıvıla ve maşırık pādīşāhı /4/ fevt ola ikliminde kōrku ve talğalık ve çerisi /5/ kırılma ve zaħmet görmek ve zulüm ve hayf zāhir olma /6/ çok ola huşūşa ki köy ehline ve hayvāna ziyān /7/ had[den] aşı on toktuzuncı faşıl kurbaga /8/ veya soğulcan yağsa hükmin bildürür /9/ eger bu ayda kurbaga veya soğulcan yağsa her yerde

110a

/1/ ulu incine cihān tarlık ekin ve bağ olmaya kıvılık /2/ ola ve uğrı ve harāmī üreye ve pādīşāhlar ra'ıyyete /3/ zulüm edeler il emānsüz ola ve kaygu ve fitne üreye /4/ alıcı şatıcı mağbūn ola təcirler ziyān içinde ola /5/ fetret ve melālet had[d]en aşı yigirminci faşıl /6/ katı toz kopsa hükmin bildürür eger bu ayda katı /7/ toz kopsa halk arasında fitne ve cidāl ve guşsa ve /8/ teşviş çok ola 'imāretler yıkıla ekin oñmaya dört /9/ ayaklu canavar kıvıla ve ceng olup kanlar döküle

110b

/1/ ve kesb kapısı yapana ve gemiler garq ola yigirmi birinci /2/ faşıl pusarık ve karavulık hükmin bildürür /3/ eger bu ayda pusarık belürse yigit ve oğlan ölümü /4/ katı ola pusarık olduğı yerde pādīşāhına kōrku /5/ var bigine leşker 'aşı ola memleket harāba vara /6/ ve niçeler helāk ola yigirmi ikinci faşıl katı /7/ yel esmek hükmin bildürür eger bu ayda katı yel esse /8/ esdüğı yerde bir ulu pādīşāh helāk [ola] il fetret /9/ ve talğalık ola ırmaqlar ve bınarlar kuruya

111a

/1/ 'adl gide zulm arta guşsa çok ola yağmur çok yağa /2/ hastalık çok ola arpa galle kıt ola mağrib iklimi /3/ bu yıl nil ırmağı arta ve şam ilinde bir 'ādil şāhib /4/ devlet vezir kopa üç yıl vüzeret ede anda sonra /5/ fevt ola yigirmi üçüncü faşıl gök gürlmek /6/ hükmin bildürür eger bu ayda gök gürlse eşidilse /7/ mağrib ilinde kıvılık ola ve kan dökülmek ve /8/ bir ulu pādīşāh fevt ola katı düşvār ola /9/ ılkı kıvıla şam ilinde vebā ve hastalıklar belüre

111b

/1/ ve kış katı ola panbuğ ve bağ kıt ola ammā ekin oñat /2/ ve bir ulu pādīşāh fevt ola diyārbekir ilinde ve cezāyirde /3/ vākı' ola eger bu ayda gece yağmur yağsa 'acem /4/ milkinde havāric ve hurūc fevt ola yigirmi dördüncü /5/ faşıl yer güvüldemek hükmin bildürür /6/ eger bu ayda yer güvüldese begler ortasında kan /7/ dökülmek ve kıvılık ve emānsüzlük ve kaygu çok ola /8/ uğrı ve harāmī təcirlere çok ziyān ede yigirmi /9/ beşinci faşıl yer deprenmek hükmin bildürür

112a

/1/ eger bu ayda yer deprense hâl düşvârlığı ve kan dökülmek /2/ ve ceng ve bir ulu yerden bir yere göcmek ve biliş yād ve /3/ ve biliş olmak vāqı^ç ola ve korku örgülik ve /4/ vebā vāqı^ç ola eger yer deprenürken gürlense bir ulu /5/ sulţān vefāt éde ol sebebden niçe şehirler /6/ yıķıla miñnet ve renc ĥadsüz ola ve şam ilinde /7/ ĥavāric ve uğrı ve ĥarāmī yayıla ve nil ırmağı /8/ kıatı taşa her ilde ekin oñat ola eger dün /9/ içinde deprense mışır pādişāhı helāk ola

112b

/1/ bābil ve ĥorasan ilinde ceng ve fitne ve kan dökülmek /2/ ve yay günleri niçeler ĥarāb olmak ve zālīm ve ĥayf /3/ vāqı^ç ola on birinci bāb ab ayınuñ ya^ç nī /4/ ağustos ayınuñ aĥkāmın bildürür /5/ bu aya süryān dilince ab derler ve rumca /6/ ağustos derler ve lāvus ve cingene dilince /7/ mesūzī derler bu ay otuz bir gündür şoñ /8/ yay ayıdur bu ayda ĥayet ısılar olur şovuk nesneler yemek eyüdür /9/ süd yoğurd yemiş ne-ķadar yirlerse ziyān etmez evet

113a

/1/ boz laĥana olur anı yemeyeler zīrā renc arturur bu /2/ ayuñ gecelerinde fūryāz çok eser atı çulsız kıomayalar /3/ bu ayda cimā^ç az etmek gerek nil ırmağı bu ayuñ /4/ evvelinde taşmağa ve şular şovumağa başlar üçüncü gün /5/ mes^ç üd günidür her ne maķşūduñ varısa /6/ işle dördüncü gün maĥzūr-ı müsīdür /7/ şaķınmaķ gerek on beşinci gün vefāt meryem ^çaleyhi's-selām /8/ aydı ^çid-i şalībdür kāfir buña küsbüdin /9/ günü derler on altıncı gün on üç sa^ç at

113b

/1/ gece on bir sa^ç at olur hem bu gün güneş sünbüle /2/ burcına girür ammā ^çālimler ve ĥākimler bir ĥoş daķīķa /3/ söylemiş ĥıfz etmek gerek bu ayuñ sekizinci /4/ gününde ikindüden şoñra gök yüzine nazar kılasın /5/ eger gökde bulut görürse uĥturusda /6/ ya^ç nī orta güz ayında yağmur çok yağa ikinci işin /7/ ilerü ilte güz ekini oñat ola eger yüzi açuk olsa /8/ yağmur yağmaya ve ekin oñat olmaya /9/ şoñra bulut olsa ve uĥturis ayınuñ evelinde yağmaya

114a

/1/ ammā uĥturis ayınuñ ortasında yağa eger dün buçuğında /2/ havada bulut olsa uĥturis ayınuñ ^çaşır /3/ āĥirinde yağa eger bulut gök yüzün dübdüz /4/ dutmuş olursa yağmur dutışıp yağa eger görinen /5/ bulut kıalın olsa yağmur yağa eger yufķa olursa /6/ az yağa eger bulut pāre pāre olursa gāh gāh yağa /7/ fi'l-cümle bu yılda aña göre yağa ayuñ on sekizinci /8/ gününde ta yigirmi beşine varınca hergün bir ay dutar /9/ ya^ç nī orta güz ayında ta mayıs ay çıkınca ki sekiz

114b

/1/ aydur yigirmi ikinci gün ısılar sâkin olur şam /2/ ilinde menselve yağar ve bulut gölgesi zâhir olmağa [başlar] /3/ yigirmi sekizinci gün tumağı belürür ahlât /4/ depreşür yigirmi toközuncü gün yahya peygamber şehid /5/ olduğu gündür ve ağaçlar göznegü düşer /6/ evvelki faşıl gün dutulmağ hükmin bildürür /7/ eger bu ayda gün dutulsa bir pâdişâh fevt ola /8/ il fitne ve talğalık içinde ola ve uğrı harâmî /9/ yayıla guşşa ve zulm ve kôrku çok ola ve ekin

115a

/1/ ve biçin otı onat onmaya ne kâtı kızlık ve ne kâtı /2/ uçuzlık ola ammâ ebu'l-fazl eydür ekin onat /3/ ola ve narh arta yağmur az yağa ve nil ırmağı taşmaya /4/ bâbil ikliminde ve ğarb vilâyetinde hastalık ve ceng /5/ ve fetret vâkı' ola ikinci faşıl ay dutulmağ /6/ hükmin bildürür eger bu ayda ay dutulmağ olsa /7/ bâbil ikliminde bir ulu düşmân çıka ol iklimi /8/ harâb êde çok ziyân eyleye kâtı ceng eyleye /9/ kanlar döküle 'âkıbet nuşret bâbil pâdişâhınun ola

115b

/1/ düşmânlarından intikâmın ala ammâ ili kızlık ola /2/ ve şam iline bir ulu düşmân yürüye kâtı ceng /3/ ola ve başlar kesile kânlar döküle 'âkıbet şam /4/ çerisi ğalib ola sulţânun 'ömri tamâm ola tahtına /5/ oğlu gice otura buğday az ola renc ve mişnet /6/ çok ola kış kâtı ola yağmur çiseğü ve kırağı /7/ ola 'acem milkinde fetret ola ammâ rum ili /8/ emînlık ve selâmetlik ola bu yıl yüklü 'avratlar /9/ oğlanın çok bırağa üçüncü faşıl gün ağıllansa

116a

/1/ hükmin bildürür eger bu ayda gün ağıllansa gerekdür ki /2/ yedi yıla degin *tamâmen dünya fetret ola tola /3/ ve hem yıl bereketsiz ola ve il talğalık ola ve dört /4/ ayaklu kırıla ve ra' iyyet zahmet çeke maşırık vilâyetinde /5/ bir pâdişâh kopa şam iline bir ulu begi ve vezîri /6/ ala getüre ve 'arab ortasında ihtilâf vâkı' ola /7/ kesb ve ma'ışet az ola yalan ve yanlış haberler /8/ zâhir ola halk ortasında sevgü ve muhab[b]et /9/ götürüle ama il vilâyet ucuzlık ola

*metin: تَمَامَتْ

116b

/1/ dördüncü faşıl ay ağullanmak hükmin bildürür /2/ eger bu ayda ay ağillansa ekin ve biçin otı eyü ola /3/ ve tendürüstlik ola su kuşları az ola /4/ ammā ca' fer-i şādık eydür su kuşları ve balık /5/ çok ola yaz kuv[v]etlü ola tavar üreye bühāyimden /6/ geyik çok kırıla il vilāyet emānlik ola ve yıl /7/ kuraç ola ammā daniyāl eydür yıl yağmurlu *hubūbāt /8/ eyü ola beşinci faşıl yeni ay toğmak /9/ hükmin bildürür eger bu ayda yeni ay toğsa çalkoyın

*metin: خُبُوبَات

117a

/1/ görünse yemiş eyü ola eger bir ucu yukarı görünse /2/ yemiş ağaçları muhkem ve yemiş bol ve ekin eyü ola /3/ eger iki ucu birbirine yakın olsa ya' nī degirmi gibi /4/ olsa katı kızlık ola ve vebā ola dört /5/ ayaklu kırıla eger bir ucu dik yukarı olsa ucuzluk /6/ ola her ne gerekise nite ekin hoş ola /7/ ve yemiş bol ola eger ağustos ayında muhārem ayı /8/ toğsa il talgālık ve kōrku ve fitne ve emānsüzlik /9/ ola ve bir ulu pādīşāh düşe

117b

/1/ altıncı faşıl kıyruklı yılduz doğmak /2/ hükmin bildürür eger bu ayda kıyruklı yılduz /3/ toğsa ilde gūşsa ve melālet çok ola ve bir /4/ ulu sultān cihāndan gide ve ' irāq vilāyetinde /5/ leşker çok cem' ola ve ceng ve kanlar döküle /6/ ammā taşradan gelen pādīşāhı ol iklīmūñ pādīşāhı /7/ kuvvet duta ve ' irāq iklīmi ve hicaz iklīmi kayğuda ola /8/ kızlık tola uğrı ve hārāmī üreye ve şam iklīmi /9/ gaza çok ola ve tağlarda fesād çok ola ve sefer

118a

/1/ düşvār ola eger bu kıyruklı yılduz mağrib tarafında /2/ toğacaç olursa pars ve germiyan iklīmi üç yıla /3/ degin kızlık ola ve miñnet ve renc ve belā ve zaħmet ola /4/ bu yılduz toğduğında tolu yağsa ısıtma ve hastalık /5/ ve sevda ve qalendürüs çok ola yıl şonı ucuzluk /6/ ola ve evvel güz ayı eylöldür girdügi dem mecmū' /7/ zaħmet götürüle yedinci faşıl yılduz dökülmek /8/ hükmin bildürür eger bu ayda yılduz dökülmek /9/ olsa halk arasında uğrı ve ceng çok ola

118b

/1/ bir ulu pādişāh fevt ola ammā ekin ve biçin otı /2/ eyü ola bu hüküm döküldüğü yerde ola sekizinci /3/ faşıl elegüm sağmal hükmin bildürür eger bu ayda /4/ elegüm sağmal maşriq tarafında belürse ol taraf ve mahān /5/ ilinde katı kızlık ola ekdükleri bitmeye ve hastalık /6/ çok ola ve yaz yay ısıları ve ısıtma kıt ola /7/ eger mağrib tarafında görünse mağrib ilinde bir ulu /8/ pādişāhı kendü begleri öldüre ve rum vilāyetinde kal' ālar /9/ alına ve begler hişār olına ve şam ilinde fitne ve fetret

119a

/1/ çok ola bu iki iklimde huşümet ve guşsa çok ola /2/ toközuncü faşıl şünşek hükmin bildürür /3/ eger bu ayda şünşek oynasa ' arab vilāyetinde ceng /4/ ve fitne çok ola eger mağrib tarafında belürse ne-kaçar /5/ yırtıcı canavar varısa zahmet tavara çok /6/ ziyān éde horasan vilāyetinde üç yıla-degin uğrı /7/ ve harāmī elinden il incine ve talğalık ola emānlik /8/ olmaya ve halk arasında ceng ve fitne ve emrāz-ı /9/ muhtelifé çok ola ve miñnet öküş ola

119b

/1/ onuncü faşıl gökde kızılık hükmin bildürür /2/ eger bu ayda maşriq tarafında gökde kızılık belürse /3/ kar ve buz çok ve kış katı ola eger mağrib tarafında /4/ kızarsa ol iklimde fitne ve harb ve begler dökülmek /5/ vāqı' ola ammā mağrib pādişāhı kuvvet duta niçe düşmānı /6/ zebün éde intikāmın ala ekin eyü ve her ta' am bol ola /7/ on birinci faşıl havada ' acāyib [nesne] görünmek /8/ [hükmin] bildürür eger bu ayda havada bir ' acāyib nesne zāhir olsa /9/ hastalıklar ve ölüm ve vebā zāhir ola il emānsüzlik

120a

/1/ ve fitne ve korku ola ammā ' iraq vilāyeti katı kızlık /2/ ola ve korku ve hicaz ikliminde uğrı ve harāmī /3/ yayıla ve dağlarda fesād çok ola daniyāl eydür bu yıl /4/ seferde hayır yokdur on ikinci faşıl havada /5/ hayvān gibi nesne görünmek hükmin bildürür /6/ eger bu ayda hayvān gibi nesne gö[r]inse kaygu çok ve yalan /7/ yanlış haberler çok ola ve bir ulu pādişāh fevt olup /8/ iklim yıkıla ve hastalıklar zāhir ola ve halayık leşker /9/ ehinden zahmet çeke ammā yuluñ āhiri emānlik ve uçuzluk ola

120b

/1/ on üçüncü faşıl gök gürlemek hükmin /2/ bildürür eger bu ayda gök gürlese ekin ve biçin otı /3/ ve bağ eyü ola ısıtma ve renc çok ola ve sevâhil /4/ kızlık ve şarkı tarafı için daniyâl eydür mübârek /5/ yıl ve ni' metlü ola der ve yanlış haberler çok çıka orta /6/ güz ve şon güz ayında hastalık arta fışk u fesâd /7/ ve zina çok ola yüklü 'avratlar oğlanın çok bırağa /8/ eger yigirmi güne degin gürlese katı kızlık ola /9/ ve bir uluyı töhmet edüp dutalar ve ceng ve fitne

121a

/1/ belüre eger yigirmiden otuza degin gürlese zeytün az /2/ ola ve bağ onmaya yalan yanlış haberler zâhir ola /3/ arasında 'adâvet zâhir ola gürlerken bir ulu yılduz /4/ düşse fetret ve bir ulu pâdişâhı katl edeler ol /5/ iklim yıkıla harâb [ola] eger ay gedilürken bu rumuz vâkı' olsa /6/ dedükleri vâkı' gelecek yıl vâkı' ola on /7/ dördüncü faşıl yıldurum hükmin bildürür /8/ eger bu ayda yıldurum yaldursa guşsa ve fikir ve kuraklık /9/ ve bir ulu pâdişâh fevt olup ol iklim talgalık ola

121b

/1/ yalan yanlış haberler çıka yay günlerinde katı ısılar /2/ ola on beşinci faşıl gökden yere od enmek /3/ hükmin bildürür eger bu ayda gökden yere od ense /4/ endügi yerde ceng ve kan dökülmek ve begler arasında /5/ muhâlifet ve kin ve korğu ve yıl emînsüzlük [ola] uğrı /6/ ve harâmî ziyân ede ve kış katı ola kar çok düşe /7/ ve tumlu ve pusarık çok yağa on altıncı faşıl /8/ katı yağmur yağmak hükmin bildürür eger bu ayda /9/ katı yağmur yağsa kızlık cihânı duta ve ile uğrı

122a

/1/ yayıla ve şular arta sêl çok ola mecmû' ekin çürüye /2/ ve yemiş az ola ve hastalık ve renc çok ola ve ılık /3/ kırıla on yedinci faşıl tolu yağmak hükmin /4/ bildürür eger bu ayda tolu yağsa muhtelif zâhir ola /5/ ve merg[-i] mefâcân belüre ve harb ve fitne ve kan /6/ dökülmek vâkı' ola ilde kızlık zâhir ola /7/ *'azîz kişiler hor ve hor kişiler *'azîz ola pâdişâhlar /8/ ra' iyyete zulm ve hayf irişmek ve halkun /9/ ahvâli düşvâr olmağ eksük olmaya ammâ yıl şonında

*metin: غزير

122b

/1/ şedāyid gide hoşlığa döne on sekizinci /2/ faşıl kızıl toz veya toprak hükmin bildürür /3/ eger bu ayda kızıl toz veya toprak yağsa nice vilāyetleri /4/ ve frenk ve mısır vilāyetlerinde fetret ve korku ola ve emānsüzlik /5/ ve kızılık ve gūşsa ola ve yol kesici uğrı /6/ hurūc ēde tüccāra ya ziyān ēde mallar zāyi^ç /7/ ola on toközuncü faşıl kurbāğa veya /8/ soğulcan hükmin bildürür eger bu ayda kurbāğa /9/ veya soğulcan yağsa iklim depreşe

123a

/1/ ve leşker uğraşa yaramaz haberler yürüye ve fitne ve /2/ hastalık zāhir ola ekine āfet erişe bağ eyü olmaya /3/ ekin hārāb ve yıl kızılık ola ve tarlık ve gūşsa /4/ çok ola ve renc öküş ola yıl şonında katı kızılık /5/ ve her nesne eksük ola ba^ç zılar dimiş yuluş ev[v]eli /6/ kızılık ola yigirminci faşıl hava yüzi katı /7/ toz olmağ hükmin bildürür eger bu ayda katı toz /8/ kopsa yağmur az ola şular şoğıla mecmū^ç /9/ ot taşıl az ola ve yıl menfa^ç ātsüz ve kızancsuz

123b

/1/ ve bāzirgānlar ziyān ola ve emānsüzlik ve yer deprenmek /2/ ve od enmek ve ziyān etmek çok ola ve niçeler hārāb /3/ ve yıl kurağ ve hātırlar perişān ola yigirmi birinci faşıl /4/ havada pusarığ olmağ hükmin bildürür /5/ eger bu ayda havada pusarığ olsa kızılık ola ve katı /6/ hastalık ve ceng ve gūşsa ve fikir çok ola /7/ ve gizlü haberler āşikāre ola ve pādīşāhlar arasında /8/ huşūmet ve ceng vākı^ç ola niçenüñ tācı /9/ tahta elden gide yigirmi ikinci faşıl katı yel esmek

124a

/1/ hükmin bildürür eger bu yılda katı yel esmek [olsa] mağrib /2/ vilāyetinde fitne kopa katı kızılık ola ilkı kırıla /3/ yağmur çok yağa ziyān ēde ekin bağ ura ol yıl esdüğü /4/ yerde ekin hārāb olup katı kızılık ola od çıka /5/ ziyān ēde uğrı ve hārāmī ve bi-temiz kişiler baş kaldura /6/ kan öküş döküle kış uzağ ola daniyāl eydür /7/ kışuñ ekāeri kırağuyıla ve buz ile çıka yigirmi üçüncü /8/ faşıl gök güvüldedüğü hükmin bildürür /9/ eger bu ayda gök güvüldese cihān kaygu tola kış

124b

/1/ katı ola hastalıklar vākı^ç ola bir ulu kişi helāk ola /2/ korku çok şādılık az ola uğrı ve hārāmī çok ola /3/ kişi konacağ yer bulmaya eger gündüz gürlense ^ç arab ortasında /4/ ceng ve fitne ve kızılık vākı^ç ola anuñ beglerine /5/ kendü kāyızlerinden ve kavminden mekr hīle *erişe /6/ ve bu yıl daşıl tatlu ola eger gece güvüldese ilde /7/ yalan yanlış haberler çok çıka ve diyārbekr ilinde bir ulu kişi /8/ fevt ola mısır ilinde hurūc havāric üç yıla hükm /9/ ēdüp şonra şulh ola yigirmi dördüncü

*metin: أرسنه

125a

/1/ faşıl yer güvüldemek hükmin bildürür eger bu ayda /2/ yer güvüldemek olsa yer deprenmek çok ola şular seller /3/ ziyân ede pādīşāhlar birbirile yağılık edeler el incine /4/ emīnlik gide sultāna çok ziyān ola ama nuşret anuñ /5/ ola düşmānların helāk ede yigirmi beşinci faşıl yer /6/ deprenmek hükmin bildürür eger bu ayda yer deprense /7/ pīr kişiler var fitne ve hastalık ve fetret ve talğalık /8/ ve guşşa vākı' ola kış hemeşekī vaktinden ilerü ola /9/ çok ekinler çürüye şamda hurūc havāric ve harāmīler zāhir ola

125b

/1/ eger yer deprenürken gök gürlense kış katı ola bābil ve mahān /2/ ilinde fitne öküş ola eger dün içinde yer deprense dañıl /3/ ve yemiş ve ni' met bol ve ucuzlık ola yer depredügi /4/ yerün şāhına begleri hayın ola ve ceng ve kan dökülmek /5/ ve il harāb olmak korqu ve harāmī çok ola ve halāyık /6/ ortasında ziyān öküş ola pādīşāh rūzigār /7/ elinden melālet çeke 'ākıbet eli üstün ola ra' aiyyet /8/ diñlene raħat geçe on ikinci bāb eylül ayınuñ /9/ ya' nī evvel güz ayıdur aħkāmın ve 'alāyimin bildürür

126a

/1/ bu aya rumca sıbturis derler süryān dilince eylül /2/ derler evvel güz ayıdur dāyim bu ay otuz gün olur /3/ bu ayda hava hoş olmağa başlar ve sevda depreşmek marāzlar /4/ ve eyüken gici talak büyümeğe başlar bu ayuñ tabi' atı barıda /5/ yābisdür bu ayda ot içmek ve tatlu yemek ve hoş /6/ koçulu nesne yıyılamağ mefidür ve terkib acı otlardan şaķına /7/ ve sığır etin yemek eyü degildür kalan etlerden yığlınmaya /8/ biryān yemeye ve hamama az vara bu ayuñ evvel günü ve ikinci [güni] maħzūr-ı müsīdür şaķınmağ gerek

126b

/1/ dördüncü günü mübārek her ne dilerse işleye beşinci günü /2/ zekeriya dünyaya gelmişdür sekizinci günü meryem anamız /3/ toğduğı gündür kāfir ol güne küspüdün günü der /4/ toğuzuncı günü ki meryem ananın vefāt *etdügi /5/ gündür on altıncı günü nil ırmağı kararına /6/ indügi gündür on dördüncü gün kāfir haçın /7/ şuya bırağduğı gündür akā' id-i'ş-şalib derler /8/ kāfir buña kırıstev günü der eger 'id-i'ş-şalib yekşenbi /9/ güne gelse bağ ekin eyü ve yemiş bol ola islāmīle

*metin: ایدوکی

127a

/1/ frenk arasında ceng ola ʿākıbet frenk münhezim /2/ ola melül merg[-i] mefācān ve yüklü ʿavratlar hastalığı /3/ vākıʿ ola daniyāl peygamber eyle işāret etmişdür /4/ eger ʿīd-iʿş-şalib düşenbih günü gelse ʿālem ucuzluk /5/ ola ammā yıl āhirinde begler leşkeri cemʿ édüp çok ceng /6/ ola ve kıan dökülesinde ve yemen ve bağıdāt ilinde fetret /7/ ola aralıkda bir ulu sultān düşe il talgalık ola /8/ mağrib ilinde bir pādīşāh belüre mecmūʿ iklīmi duta /9/ eger ʿīd-iʿş-şalib seşinbe günü gelse buğday arpa

127b

/1/ yemiş bol ola yağ bezir zeyt kıt ola ceng ve kıan dökülmek /2/ bu yıl uyuz gıcik çok ola ammā ziyān etmeye eger ʿīd-iʿş-şalib /3/ ciharsenbih günü gelse bu yıl kıatı fetret ola ölmek /4/ öldürmek ve kıorku ve talgalık yegrek oldur kim kışi /5/ her nesneden elin çeke evden çıkmaya ta ki bu yıl şe[r]rinden emīn /6/ ola eger ʿīd-iʿş-şalib bencsenbih günü gelse ekin eyü ve ucuzluk /7/ ola uvağ oğlancuklar çok toğa ve çok kıırıla kış kıatı /8/ ola ve kıar çok düşe ve yağmur az ola hastalık ve tumağı /9/ çok ve bir ulu sultān fevt ola eger ʿīd-iʿş-şalib cumʿ ā

128a

/1/ günü gelse pādīşāhuñ göñli kıara çeri cemʿ ola çok /2/ çok ceng ve kıan dökülmek vākıʿ ola buğday eyü olmaya /3/ arpa eyü ola hayvānāt çok kıırıla yağmur çok yağa niçe /4/ yerler harāb éde eger ʿīd-iʿş-şalib şenbih günü gelse yıl /5/ ucuzluk ola kış öñürdi gele kıatı şovuklar ola pādīşāhlar /6/ raʿ aiyyete zılm éde kıorku çok ola gökler kıarada sevgü /7/ götürüle iş-bu yıl içinde bay yoksül ve yoksül bay gibi /8/ dirile on altıncı gün günile dün berāberdür on dördüncü /9/ [on] iki saʿ at gündüz ve on iki saʿ at gece olur

128b

/1/ bugün ki gün yaykıanmak ve buluda bakmak eyüdür teni kıanı şağ /2/ eyler şafā vērür hikmet ehlinden böyle işidilmişdür /3/ ve güneş mizān bu[r]cına varur yigirminci günü ağac budadından /4/ şu özdekine ener yaʿ nī *aşlına ulaşmak ister yigirmi üçüncü /5/ günü zekeriyanuñ hātunı yüklü olduğı gündür yahyā /6/ toğduğı gündür evvelki faşıl gün dutulmak hükmin /7/ bildürür eger bu ayda gün dutulsa bir ulu kışi fevt /8/ ola çok harāblık ola zılm ve hıyānet had[d]en aşı /9/ niçe ulu kışiler dutulup malı taleb oluna yağmur

*metin: أَصَلَّتْهُ

*Kenarda metin dışında “yigirmi altıncı günü kâfirün yolın boğuşlu günüdür” biçiminde yarım bir not düşülmüştür.

129a

/1/ az yağa far[s] ikliminde ve hicazda ceng ve renc öküş ola /2/ maşrıq vilāyetinde çeri cem^ç olup yād ilde gire anda çok /3/ çeri kırıp kan döküle ^çākıbet şınup çıka eger güneş /4/ yüzi dutulurken kızıl olsa fitne ve fetret ve ceng /5/ ve kan dökülmek ve talğalık ola ikinci faşıl ay /6/ dutulmağ hükmin bildürür eger bu ayda ay dutulsa /7/ yağmur az ola şular şoğıla kış katı ola şovuk ve buz /8/ çok ola pādışāhlar ortasında şulh ola il vilāyet /9/ diñlene oğlan hastalığı çok ola ekin eyü ve yemiş bol ola

129b

/1/ ve çekirge çıka ammā ziyān etmeye ve şerīr adamlar çok fesād /2/ ide iklim bulanup pādışāhına *^çāşi ola ^çākıbet /3/ sultān gālib olup bunları kıra ve mağrib tarafında /4/ ceng ve kan dökülmek vāqı^ç ola ve rum vilāyetinde /5/ ve deniz kenarında bir kal^ç ā yıkıla inşallah istanbul ola /6/ ikinci faşıl gün ağıllansa hükmin bildürür eger bu ayda /7/ gün ağıllansa begler arasında uğraş ola çok kan /8/ döküle bir ulu pādışāh fevt ola uğrı ve harāmī yayıla /9/ talğalık ola ammā yıl şonında ferāhneke il ve hastalık

*metin: عاق

130a

/1/ az ola yağmur çok ola sēller aqa ve bir ulu pādışāh /2/ zā^ç if olup kal^ç āya düşe hişār ola çok kanlar /3/ döküle āhir ola pādışāhı kātıl edeler dördüncü /4/ faşıl ay ağıllansa hükmin bildürür eger bu ayda ay ağıllansa /5/ şular şoğıla ekin oñmaya ot eyü ola gal[l]e az ola /6/ gemiler ğarq ola çekirge çıka ammā ziyān etmeye ve halk içinde /7/ ğuşsa ve zaħmet çok ola beşinci faşıl yeñi ay /8/ hükmin bildürür eger bu ayda yeñi ay çalkuyın doğsa /9/ halk baş barat uyuz çok ola bir ucı yukaru doğsa

130b

/1/ yıl bereketlü ola il emānlik ve tendürüst ola ve pādışāhlar /2/ ra^ç iyyete ^ç adl edeler eger iki ucı birbirine yakın /3/ görünse yıl mübārek ve şādılık ola altıncı faşıl saclu /4/ yılduz hükmin bildürür eger bu ayda kıyruqlu yılduz /5/ doğsa maşrıq tarafında belürse yağmur az ola ve /6/ ceng ola il harāba vara ^ç acem milkinde şavaş kan dökülmek /7/ öküş ola mağrib pādışāhınun bir yād düşmān elin /8/ ala harāb ede şonra ol pādışāh girü harb-i gālib ola /9/ düşmānların kahr ede yedinci faşıl yılduz düşmek

131a

/1/ hükmin bildürür eger bu ayda yıldız dökülse 1/2/ kırılı ve denizde gemiler garç ola ve bir ulu pādīshāh /3/ düşe cihān fitne ve fetret ve katılıklar tola fi'l-cümle /4/ bu yıldız düşdügi yerde katı ola sekizinci /5/ faşıl elegüm sağmal hükmin bildürür eger bu ayda /6/ maşrıq tarafında elegüm sağmal zāhir olsa bars ikliminde /7/ fitne ve ceng ve kan dökülmek vākı' ola ve maşrıq /8/ pādīshāhı çeri cem' édüp kāfirile uğraşa kāfiri /9/ kıra ucuzlık ola eyü gele ve 'acem milkinde ceng

131b

/1/ çok ola ve bābil ve hevān sultān birbirile uğraşalar /2/ eger mağrib tarafında belürse hürmā ve hastalık ve /3/ diyārbekir vilāyetinde (ve) vebā belüre ve mışır vilāyetinde hastalık /4/ ve vebā ve gūşsa ve korhu vākı' ola ve ekin oñat /5/ ve her ni' met ucuz ola ve mağrib vilāyetinde harāmiler /6/ kopalar kanlar döküle iller harāb ola toközuncı /7/ faşıl şünüşek hükmin bildürür eger bu ayda /8/ şünüşek oynasa maşrıq tarafında halk arasında /9/ fitne ve ölüm ve kan dökülmek vākı' ola mağrib

132a

/1/ tarafında oynasa aşşılı yağmurlar yağa sağlık ve selāmetlik /2/ ve hālkuñ hāli hoş ola ve yıl bereketlü ola /3/ onuncı faşıl gök yüzünde kızılık hükmin bildürür /4/ eger bu ayda gök kızarsa kızılık ola ceng ola kanlar /5/ döküle eger mağrib tarafında kızılılık belürse iş-bu zıkr olan /6/ anda ola yıl şonında il eminlik ve tendürüstlik ve pādīshāhlar /7/ ra' iyyete 'adl éde baş duta on birinci faşıl /8/ gökde bir 'acāyib [nesne] görünse hükmin bildürür eger bu [ay] /9/ gökde bir 'acāyib nesne göründügi yerde bir ulu

132b

/1/ pādīshāh belüre söz ola ve beglerden ra' iyyete renc ve zaħmet /2/ irişe ve bu yıl halk çok kırılı ve tācirlere ziyān ola /3/ ve yıl şonında ucuzlık ola ammā şonra üç yıla-degin /4/ kızılık ola kış ilerü gele keci ve şıgır kırılı rum vilāyetinde /5/ çeri cem' olup istanbulda ve şam vilāyetinde tehlike /6/ ve fetret ve hüruc havāric vākı' ola ve mağrib vilā[yetinde] /7/ ceng ve fetret ve şerr-i şūr ola ve şam vilāyeti begleri /8/ maħaziret olup zaħmet çeke on ikinci faşıl havada /9/ hayvān gibi [nesne] belürse hükmin bildürür eger bu

133a

/1/ [ayda] havada hayvān gibi nesne belürse katı ceng ola /2/ kanlar döküle niçeler helāk ola pādīşāhına bay yoqsūl /3/ *yüz döndüre guşsa çok ola ve ra'yyet beglerden korka /4/ utana leşker ehli bunları katı incide nigāh bu *aralıkda bir ulu /5/ sulţān kopa on üçüncü faşıl gök gürlmek hükmin /6/ bildürür eger bu ayda gök gürlse ekin ve dağıl olmaya /7/ 'acāyib ġarāyib olmaduk nesneler dürüye ve süciler /8/ ġarāb ola her kim içerse ġarāb ġastalık ola eger onına /9/ deġin gürlse yırtıcı canavarlar ve tavşan geyik ve ġinzır

*metin: بُؤْ

*metin: اَرْفَدَه

133b

/1/ kırılı ağırı ġastalığı ve yara kan renc çok ola /2/ ve terletme yedinci gününe deġin gürlse bu yıl bulutlu /3/ ve yağmurlu ola ilkı kırılı az kırtıla ve iklim /4/ melālet tola ve kar toņ ola ammā daniyāl eydür /5/ buz çok ola der şular toņ yağmur az ola eger /6/ onuncü gün gürlse yüklü 'avratlar oġlanın /7/ bıraġa renc arta yemiş aġaçlarına āfet erişe /8/ ekin oņat ve yıl ucuzlık ola ammā daniyāl /9/ eydür buġday oņat banbuġ mercimek zeyt

134a

/1/ az ola eger yigirmiye deġin gürlse yigit ölümü ve /2/ kıızlar ölümü çok ola ekin olmişken helāk ola /3/ ve vebā zāhir ola ve ġal[l]eye āfet erişe ve kıru üzüm /4/ kıt ola eger yigirminci gün gürlse il /5/ eminlik ve ferāġ ola kış uzaġ olmaya yağmur çok /6/ yaġa otuza deġin gürlse yemiş oņat ve yıl menfa'atlü /7/ ola ve ġastalık az ola ve kıaz ördek balık çok /8/ ola ve tācirler çok aşşı ēdeler begler şulġ ēdüp /9/ iller eminlik ve kesb ve kıazanc çok ola üzüm

134b

/1/ ve zeytün ve ġal[l]e ve ni' met bo[l] ola ve yıl yağmurlu ola /2/ on dördüncü faşıl yıldırım hükmin bildürür /3/ eger bu ayda yıldırım oynasa ceng ve kıan dökülmek ve fetret /4/ vākı' ola ve yalan yanlış ġaberler çok çıķa ve fāsīd /5/ fikirler ġalka zaġmet vère ekin oņat ve dört /6/ ayaklı ucuz ola yıl bereketlü ola ve ucuzlık ola /7/ on beşinci faşıl gökden od enmek hükmin bildürür /8/ eger bu ayda gökden od ense ekin ve biçin otı kıt gele /9/ ve balġam ve şafra ve ġastalıklar arta ve yağmur az olup

135a

/1/ şular şoğıla ve koyun kırıla begler ra' iyyete zulum êde /2/ ve yıl menfa' atsüz ve kesbsüz il ortasında guşsa /3/ ve renc zahmet çok ola *vilâyet talğalık ve yıl şonı harâblık /4/ ola on altıncı faşıl çok yağmur yağmak /5/ hükmin bildürür eger bu ayda çok yağmur yağsa ekin eyü /6/ gele bu yıl kazançlı ve hayırlı ola ve ucuz ve gal[l]e /7/ çok ola eger katı yağacak olursa yağduğı /8/ yerde guşsa çok ola ve begler ra' iyyete zulum êde leşker /9/ ehlinden 'âm u hâş üşene bir yâd yerden çeri gire

metin: وَايْتُ

135b

/1/ ve gèrü tez çıka ve her dürlü ta'am ucuzlık ola /2/ on yedinci faşıl tolu yağmak hükmin bildürür /3/ eger bu ayda tolu yağsa hastalık ısıtma çok ola /4/ yağmur çok yağa ve ekin ve biçin otı onat ola /5/ on sekizinci faşıl kızıl toprak veya toz hükmin bildürür /6/ eger bu ayda kızıl toprak veya toz yağsa yağmur az yağa /7/ yıl kurağ ola şular şoğıla nebâtât az bite hayvânât /8/ kırıla illâ ekin onmaya pâdişâh ra' iyyete zulum êde /9/ halâyık ortasında eminlik gide ve guşsa ve talğalık

136a

/1/ çok ola on toközuncü faşıl kurbağa veya soğulcan /2/ yağmak hükmin bildürür eger bu ayda kurbağa veya soğulcan [yağsa] /3/ kefaretsiz rencler belüre ekşeri halk merg-i mefâcandan /4/ gide 'illet ve guşsa ve renc arta pâdişâhlar birbirile /5/ yağılık yüz duta iklim fitne tolu ve korku /6/ ve dört ayaklu kırıla ve yıl menfa' atsüz ve yolciya /7/ ziyân ola ammâ yıl şonında emînlik ola yigirminci /8/ faşıl katı toz kopmak hükmin bildürür eger bu ayda /9/ katı toz kopsa halk arasında katı fitne ve ceng

136b

/1/ düşe ekin ve 'alef onad ola ve ni' met ucuz /2/ ve bol ola ve hubübât onad yıl şonında katı rahat /3/ ve emînlik ola yigirmi birinci faşıl pusarığ ve hava /4/ karanlık olmak hükmin bildürür eger bu ayda havada /5/ pusarığ veya duman belürse halâyık ortasında /6/ renc ve mihnet çok ola ve il içinde yalan yanlış /7/ haberler çok ola ve fetret ve guşsa ve korku ve emînlik /8/ olmaya il menfa' atsüz ola ve tâcirlere ziyânkâr /9/ ve alıcı şatıcı nâ-murâd ola ve pâdişâhlar ortasında

137a

/1/ ve yağ cemi⁶ olup anbara girür ve tağ ve şahra otın /2/ degşürüp yapraklar şararup dökülmege başlar ol /3/ vaktin halayık kimi nadaş etmege kimi ekmege başlar bu ayuñ /4/ yedisinde gündüzün sa⁶ at on bir olur /5/ ba⁶ zılar on altıncı günde dimişdür bu ayuñ evvel /6/ günü ve ikinci günü mahzür-ı müsîdür ve bu ayuñ on /7/ üçüncü gününde deñiz harekete gele on dördüncü kafirün biçin günidür /8/ ve on beşinci günde hurma kesilür ve bu günlerde ağac /9/ kesilse çürümeye ve küflenmeye ve bu günde hava şovumağa

*Kenarda metin dışında “on sekizinci günü kâfirün eyü taflu ...” biçiminde yarım bir not düşülmüştür.

137b

/1/ başlar ve bu ayuñ içinde güneş ⁶akreb burcına varur /2/ ve bu ayuñ yigirmi birinde mısır kavmi dahilâ başlar yigirmi altıncı /3/ günü kâfirün dimitrev günidür otuzuncı günden qarınca /4/ yere girmege başlar ve bu günlerde qarlaşuğ devlingeç kartal ve leglek /5/ her biri kışlasına getmege başlar eger bu ay yekşebih güne /6/ gelürse qar kış yumşak ola ve ılık ve yaban canavarı /7/ ve kuş çok ola ve döl çok ola evêt yay şarab /8/ kötü ısı ola eger düşenbi günü gelürse kış /9/ katı ola yağmur çok yağa yazın ısılar ola yemişe ve ekine

138a

/1/ ve kovana âfet erişe ama bağ bostân eyü ola balık çok /2/ ola eger şenbih güne gelü[r]se qar katı yağa ve dumağı /3/ hastalığı katı ola şöyle kim tabîbler ⁶âciz kalalar /4/ eger ciharsenbih güne gelürse yaz hoş geliser kış /5/ yemek gerekdürki kış katı olur yazın ısı uz ola hava /6/ hoş ola yemiş onat gele vebâ eşiri dahilâ /7/ eger pencşenbih güne gelse kış katı ola ve yemiş ve bal çok /8/ vebâ ısıtma ola eger cum⁶ a güne gelürse arpa buğday /9/ üzüm çok ola ammâ genc oğlanlara ve kıcalara vebâ erişe

138b

/1/ eger şenbih güne gelürse kış katı karlı ola kirdüğe /2/ ve buğday arpa ön ola ve uşak oğlarda hastalık /3/ çok ola yeller ese ve yıl kurağ ola v'allah u a'lem bi's-sevâb /4/ faşıl evvel bu ayda gün dutulmağ [hükmin] beyân eder /5/ eger bu ayda gün dutılsa bu iklim pâdişâhınun düşmânı /6/ hor ve za⁶ if ola kendü menşür ve muzaffer ola ve martis /7/ ve abrilis ve mayıs ayında yer kurağlık ola ve /8/ yağmur yağmaya ve yıl eyü gelmeye ve çekirge çıka bitmiş terekeyi /9/ yaya kızlık ola ve hubeyis ikliminde *fetret düşe ve ⁶ irak

*metin: فترت

139a

/1/ vilāyetinde hurūc ve havāric çok fesād éde ve mısır vilāyetinde /2/ vebā ola genc oğlancuqlar kıran ola ve kış katı ola /3/ buzlar çok ola doña ikinci faşıl ay dutulmağ /4/ hükmin beyān éder bu ayda eger ay dutulsa şerr-ü şūr /5/ ve aşub ve fitne vākı[‘] ola ve ilkıda ve kuşda vebā ola /6/ ve yağmur öküş yağa ve bağ bağce hoş ola ve uyuz ve giciyök /7/ ve cirāhāt ve göz ağrısı çok ola ve denizde balık çok kırla /8/ ve bābil ya[‘] nī[‘] acem vilāyetinde yağmur çok ola ve yağı belüre ve /9/ mağrib élinde iki sulṭān çığa ve olāl ikliminde vebā

139b

/1/ ve kızlık ola ve büyük canavarlar at ve deve gibi çok kırla ve /2/ diyārbekir élinde savaş çok ola ve rum vilāyetinde kızlık ola ve koyun /3/ tavar çok kırla fi’l-cümle bu yılda hayr olmaya v’allah u a[‘] lem bi’ş-şavab /4/ üçüncü faşıl gün ağıllansa hükmin bildürür /5/ eger bu ayda gün ağıllansa bāzircānlara harāmi çok uğraya /6/ ve ne-kadar cehd ederse aşşı görmeyeler ve hastalık halk /7/ içinde çok ola ve bir ulu veziri katl édeler ve arācif /8/ haberler halk arasında çok ola[‘] arab begleri arasında /9/ fitne ve ceng düşe ve onlara hastalık vākı[‘] ola ve şer

140a

/1/ ve fişk çok ola dördüncü faşıl ay ağıllansa /2/ hükmin bildürür eger bu ayda ay ağıllansa gerekdür ki ulu kici /3/ kayguya düşe ve iklim karcaşa şer ve fitne ve uğrı ve harāmī /4/ çok ola ve[‘] avāma ziyān çok erişe ve mecmū[‘] halkuñ /5/ gönli vurmağda ve dutmağda ola ve ırmağlarda şular çok az ola /6/ ve yağmur aşşılı ola il ucuzluk ola beşinci faşıl yeñi /7/ ay hükmin beyān éder yeñi ay çalkoyın görinse bu ay içinde /8/ zelzele vākı[‘] ola ve renc ve belā ve miñnet çok ola ve kızlık /9/ ola ve eger ayuñ bir uci kaldırırak doğsa yeller çok ese

140b

/1/ ve yemiş çok bite ve büyügi oñat gele ekin ve biçin eyü /2/ ve yıl sa[‘] ādetlü ola altıncı faşıl saclu yılduz /3/ hükmin beyān éder saclu yılduz toğsa halk /4/ içinde renc ve fitne ve gönüller kaygısı çok ola ve hayvānda /5/ ve adamda ölüm çok ola ve pādīşāhlar ve sepāhiler ceng /6/ ve kan dökülmek çok ola ammā ra[‘] iyyet ammān içinde ola ve açar /7/ şular kuraklık kırla yedinci faşıl yılduz dökülmek /8/ [hükmin] beyān éder eger yılduz dökülse halayığ içinde fitne ve kaygu ve harb /9/ ve kan dökülmek çok ola ve illerde emn-ü emān kalmaya ve kan

141a

/1/ ve döküldüğü yerde şerr-ü kayğu artuğ ola sekizinci /2/ faşıl elegüm sağmal hükmin bildürür eger elegüm /3/ sağmal gün toğusundan belürse fitne ve şavaş ve ilki /4/ kırılmağ çok ola ‘acem ve ‘arab ikliminde ceng ve ihtilâf ola /5/ ve bâbilde bir pâdişâh öle ve istanbulda bir ulu kişi vefât bula /6/ eger gün batusında belürse pâdişâhlar ‘adle meyl ède hıalayık /7/ rahat ve tatlu dirlik içinde ‘ömür geçüreler ve ferenk girü /8/ kalan kâfir ortasında fitne ve kaçmağ ve kovmağ çok ola /9/ ve şam ili hayret içine geçe ve yuluğ âhiri ni‘ metlü

141b

/1/ ve ucuzlıklar ola arpa buğday yemiş çok ola yağmur çok yağa /2/ ve ekin eyü ola toğuzuncı faşıl şimşek hükmin /3/ bildürür eger bu ayda gün toğusundan şimşek belürse /4/ ilki çok kırıla ve yılda talğalık ve ‘adâvet ve huşümet /5/ çok ola ammâ ekşer bâbilde vâkı‘ ola ve gün batusından /6/ gerekdür ki ra‘iyyet pâdişâhına ve kul efendisine mu‘î /7/ ola ve kiçiler ululardan kôrka ve hıalayık içinde vâkı‘ /8/ fitne ola ve yağmur bu yıl az yağa ve mağrib pâdişâhına /9/ helâk ola ve bâbil ikliminde ceng düşe onuncı

142a

/1/ faşıl gökde surüc olsa hükmin bildürür /2/ kızılılık maşriğ tarafına düşse ilde fitne ve kan dökülmek /3/ ve il qarcaşmağ ve kıran olmağ ve fetret âşikâre ola ve eger kızılılık /4/ mağrib tarafından düşe yıl onat gele ve ekin eyü ola ve /5/ ucuzlık ola ve il vilâyet tola emînlik ola ve eger /6/ iş-bu nişan ay ortasında olursa yuluğ emînligi ve hayrı /7/ dağı artuğ ola on birinci faşıl gö[k]de bir nesne belürse hükmin /8/ bildürür eger gökde bir ‘acâyib nesne belürse gören /9/ kôrksa yıl yavuz ola ağaclar kıriya yemiş olmaya pâdişâhlar

142b

/1/ ra‘iyyete zulm ve hayf yüzün duta ve ticâret edenlere düşvârlık /2/ olalar aşşı etmeyeler ve dağıl ve buğday ve arpa /3/ ve panbuğ olmaya ve gür şular şoğıla az kıala ve mışır sultânı /4/ ‘adle meyl ède on ikinci faşıl havada bir şağş /5/ gibi nesne görünmek hükmin bildürür eger havada bir canavar /6/ gibi veya adam gibi nesne görünse halk içinde /7/ teşviş ve yarlış işler çok ola ve ba‘zı pâdişâhlara /8/ katılık ve ölüm gele ve *katı kızılılık o-yıl kıran ola ra‘iyyet /9/ zahmet göre ve il qarcaşma ekin az bite fi’l-cümle bu yıl eyü olmaya

*metin: قت

143a

/1/ on üçüncü faşıl gök gürlmek hükmin bildürür /2/ eger bu ay dördüncü günde gök gürlse gürlüğünde /3/ kılıcıla bir yād bir yādī kişiyi ortaya gire öldüre /4/ ol ilüñ pādīşāhı öle ve fitne ve hēle çok ola /5/ ve yemiş ekin çok ola huşūşa ki rum elinde /6/ artuğ ola eger beşinci günde gürlse ekin eyü /7/ ola ‘avrat ölümü çok ola ni‘ met ucuzluk ola /8/ ve yemiş çok ola evèt bir ulu pādīşāh helāk /9/ ola toğuzıncı günde gök gürlse bal yağ

143b

/1/ arpa buğday biçin otı çok ola ammā ol elüñ /2/ pādīşāhı kaygulu ola on birinci gün gök gürlse /3/ çok çekirge ola ammā ziyān etmeye on ikinci gün /4/ gürlse bir zaman çekirgelik ola ekilmiş ne /5/ ki varısa yeye on üçüncü gün gök gürlse /6/ arpa buğday çok ola mısır vilāyeti ve mağrib /7/ vilāyeti uğraşa on dördüncü gün gök gürlse /8/ pādīşāhlar zahmet erişe ‘ulāfeyiçün hazinele /9/ boşala harc ede on beşinciden anaru varınca

144a

/1/ gök gürlse yağmur çok yağa kış katı ola ve elüñ /2/ yaz ayları hoş gele ve baş barat ve tığün çok /3/ ola ve bir ulu kişi helāk ola il eminlik ve ucuzluk ola /4/ ba‘zılar demişlerdür ki ay artarken gürlse o yılda /5/ çok yeller ese ve yağmurlar çok yağa ve eger ay gedilürken /6/ gürlse ahkām gelecek yıl zāhir ola on dördüncü /7/ faşıl bildürür eger bu ayda yıldırım olsa gerekdür /8/ ki illerde harami ve uğrı yayıla çok ola ve biten /9/ az bite ve mağrib tarafında kızlık vākı‘ ola ve ilde talğalık ola

144b

/1/ ve ziyān ola on beşinci faşıl havadan /2/ yer yüzine od düşmek hükmin beyān eder eger bu ayda /3/ gökden yere od ense hastalık ve guşsa ve endişe /4/ ve ziyān ve tığün belüre ve təcirler ziyān /5/ ola uğrıdan ve harami yayıla on altıncı faşıl /6/ katı yağmur yağa hükmin beyān eder eger bu ayda yağmur /7/ katı yağsa yıl eyü gele bolluk ve ırmaqlar bınarlar arta /8/ balık çok ola təcirler kumaşından aşşı etmeye ve yüklü /9/ ‘avrat zahmet görmeye halayık bu yıl içinde emin ve vebā ola

145a

temme bi ‘avnillahi ta‘āla ve hüsn’it-tevfik ma‘an mü‘minātü’l- evvelin ve’l-āhirin rahmetullahi ‘aleyhi ecmā‘in tahrīr-i fi evahiri --- fi’l-harem min şuhuri sene 960 ketebehü ve mālīkihü pervāne bin abdullah sehī fi şehri’s-sofya

Metinden Sonraki Kısımlar

bir kimesne düşünde murād neyse görmek dilese veysel qarānī bilāl-i ḥabeşī süheyb-i rūmī marūf-ı kerhī ruhları ----- gece yatduğı vaķit birer fatiha oқuyup sevābını bunlara bağışlaya dağı ir gec sizlerden ḥācetim budur ki murādım kıla ve viresiniz diye niyet idüp bu mübarek esmāyı oқuyup sağ yanına yata eger murād ḥayr ise aқ ve yeşil göre ve eger ğayrı ise kızıl ve siyah göre esmā-i mübārek budur vallahu ‘ālem yā dāfi yā mānī yā mū‘in yā elif yā mücīb

145b

a‘ dād-ı rūmīye

ader mäh	nisān mäh	ayār mäh	ḥazirān mäh	temmuz mäh	āb mäh	eylül mäh	teşrin-i evvel mäh	teşrin-i şānī mäh	kanün-ı evvel mäh	kanün-ı şānī mäh	şubat mäh
yevm 31	yevm 30	yevm 31	yevm 30	yevm 31	yevm 31	yevm 30	yevm 31	yevm 30	yevm 31	yevm 31	rib' yevm 28

ḥamel	sevr	cevzā	seretān	esed	sünbüle	mizān	aқrep	қavs	cediy	delv	ḥüt

/1/eger dirseñ kim afitāb ne burcdadur bilesin azer māhdan /2/ berü ne қadar eyyām geçerise cem‘ idüp on birini tarḥ kıldıysa baқisini otuz /3/ otuz ... on ibtida’ idüp evvel oldura sen her nereye ki ... afitāb ol burcdadur /4/ amma tamam қat‘ idemez deyü on iki kere otuz üç yüz altmış olur azer māhdan şubata gelince düz üç yüz altmış beş gündür baқı beş yevm қalur

teşrin ve қanun pes anuñ şubat azer nisān ayār ḥazirān temmuz āb eylül ...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

ab: Far. Su, mā. 112b/3, 112b/5

abādlet: Far. Şenlendirmek, bayındır etmek, yaşanılacak duruma getirmek.

a. it- 32b/1

‘**ābid:** Ar.Tapan, tapınan, ibādet eden, zāhid, ehl-i takva.

‘*ā.* +*ler* 69b/3

ablah: Ar. Lübnan’ın Zahle şehrinde bir kasaba. 28b/1, 31b/9

abril: Yun. Nisan ayı, april. 27b/7

a.+de 101b/2

abrilis: Yun. Nisan ayı, april. 62a/9,138b/7

ac: Aç. 99b/6

‘**acāyib:** Ar. Garip, tuhaf, şaşılacak. 9b/8, 9b/9, 20b/9, 21a/1, 21a/9, 35b/3, 35b/4, 35b/9, 47b/3, 57b/9, 58a/1, 67a/7, 67a/8, 75b/4, 80a/1, 80a/2, 92b/4, 92b/5, 106b/2, 106b/3, 119b/7, 119b/8, 132a/8, 132a/9, 133a/7, 142a/8

‘**aceb:** Ar. Şaşma, hayret etme, taaccüb. 47b/2, 99b/7

‘**acabā:** Ar. Şüphe ve şaşma ifade eder. 32b/8

‘**acem:** Ar. 1. Arap olmayan halk için kullanılır. 2. İranlı, İran halkından olan kimse. 4b/4, 45b/2, 47b/7, 53a/4, 63b/9, 65b/6, 67a/3, 73b/1, 73b/6, 76a/6, 76b/2, 81a/1, 85a/5, 86a/3, 87b/2, 89a/3, 90a/9, 111b/3, 115b/7, 130b/6, 131a/9, 139a/8, 141a/4

‘*a.+de* 88b/5

acı: Tatlı olmayan. 62b/6, 126a/6

‘**āciz, -czi:** Ar. Güçsüzlük.

‘*ā. kal-* 23b/6, 43a/4, 138a/3

acla: Aç olarak, yemek yemeden. 74b/3

‘**acüz:** Ar. Koca karı, ihtiyar ve bunak karı. 42b/8

aç-: Açmak.

a.-a 10a/6, 86a/1, 102b/3

‘**açem:** *krş.* ‘**acem.** 45b/4

açıl-: Görülmek, ortaya çıkmak, aşikâr olmak.

a.-a 39a/4, 60a/7, 89b/7

a.-ur 42a/6

açuk: Açık, kapalı olmayan. 17a/6, 65a/1, 100a/4, 113b/7

ad: Bir kimseyi veya nesneyi anlatmaya, açıklamaya veya çağdırmaya yarayan söz, isim. 27a/6

a.+ı 13a/2, 41a/2, 64b/3, 68b/8, 103b/9

‘**ad:** Ar. Hud Aleyhisselam’ın kavmi. 42b/4

‘**addāl:?** Ar. (‘adl kelimesinin mübalağa ism-i fāili) Çok adaletli, adil. 95b/3

adam: Ar. İnsan, er kişi.

a.+a 9a/4, 60b/2

a.+da 140b/5

a.+lar 52b/6, 71a/3, 129b/1, 89a/6

‘**adāvet**: Ar. Bir kimseye düşmanlık etme, yağılık, husumet. 11b/7, 78b/3, 93b/7, 94b/7, 121a/3, 141b/4

ādem: Ar. 1. Adam. 2. Erkek adı.

ā. atamuz 63a/1

ādemī: Ar. 1. İnsana özgü, beşerī. 2. İnsanoğlu. 142b/6

ā.+ler 90a/6

ā.+leri 90a/7

‘**ādil**: Ar. Adalet sahibi, adaletli. 51a/7, 69b/5, 111a/3

‘**adl**: Ar. Adalet, doğruluk. 9a/7, 33b/7, 40a/8, 46a/4, 55a/4, 111a/1

‘*a. et-* 12b/5, 35b/2, 49b/5

‘*a. eyle-* 44b/8

‘*a. ét-* 23b/1, 71a/5, 72b/6, 83b/2, 130b/2, 132a/7

‘*a. göster-* 76b/9

‘*a.+e* 31a/9, 37b/9, 77b/4, 141a/6, 142b/4

adlu: Meşhur, ünlü. 21b/7, 22a/7

‘**adüv**: Ar. Düşman.

‘*a.+ler* 86b/2

āfāt: Ar. Afetler, büyük felaketler. 24a/8, 29a/7, 109b/1

āfet: Ar. Bela, kötülük, sakınılacak şeyler. 9b/3, 24b/7, 38b/1, 60a/8, 63b/7, 64b/3, 69a/3, 69b/8, 72b/7, 75b/5, 76b/7, 83b/8, 86a/9, 95b/8, 96b/1, 97b/6, 123a/2, 133b/7, 134a/3, 138a/1

ā. ur- 84a/9

ağac: *krş. ağaç*. 5b/6, 128b/3, 137a/8

a.+dan 10b/6

a.+ına 69b/8, 71b/5

a.+lar 31a/3, 142a/9

a.+lara 63b/5,

a.+larına 86a/9, 97a/7, 133b/7

ağaç: Uzun yaşayabilen yüksek gövdeli, sapsarı iri ve dalları geniş bitki.

a.+lar 114b/5

a.+lara 41b/7, 75b/5

a.+ları 33a/2, 117a/2

a.+larına 33b/5

ağullan-: Ay harmanlanmak, halelenmek.

a.-mağ 6b/8, 6b/9, 7a/5, 18a/4, 18a/9, 32b/9, 33a/5, 44b/2, 44b/6, 64a/9, 76b/8, 76b/9, 89a/1, 89a/8, 103a/3, 103a/4, 103a/9, 116b/1

a.-sa 7a/5, 18a/5, 18b/1, 33a/1, 33a/6, 44b/3, 44b/7, 54b/4, 54b/5, 54b/7, 55a/2, 55a/2, 55a/6, 55a/8, 64b/1, 64b/6, 64b/6, 76b/9, 76b/9, 89a/2, 89a/9, 103b/1, 115b/9, 116a/1, 116b/2, 129b/6, 129b/7, 130a/4,

130a/4, 139b/4, 139b/5, 140a/1,
140a/2

ağır: 1. Sert, keskin. 2. Çok, bol, kalabalık. 3. Ağırılık. 50a/7, 101a/3, 101a/4

ağ(1)z -ğzı 1. Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başladığı organ. 2. Bu boşluğun dudakları çevreleyen bölümü.

a. +ı 7b/1

ağla-: 1. Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

a. -ırdı 42b/5

ağrı: Vücutun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı. 61a/8, 70b/8

a. +sı 17a/2, 28a/1, 29a/2, 33a/9, 37b/6, 44b/3, 52a/9, 52a/9, 64a/6, 76b/1, 98b/2, 102a/4, 139a/7

ağu: Zehir. 53b/9

a. +sın 42a/3

ağustos: Lat. Yılın sekizinci ayı. 75a/9, 112b/4, 112b/6, 117a/7

ağbar: Ar. Haberler. 7a/8, 13a/6

āhır: Ar. Son, biten sona eren. 26b/1, 130a/3

ā. +de 48b/3, 94a/2

ā. +dür 26b/2

ā. +i 42b/5, 54b/3, 120a/9, 141a/9

ā. + idür 43a/6

ā. +inde 67a/4, 114a/3, 127a/5

ā. +indedür 42b/2

ā. +ine 108a/1

ā. +üdü 52b/8

aḥkām: Ar. Hükümler. 86a/5, 144a/6

a. +ı 86b/3

a. +ın 4b/6, 15a/3, 26b/1, 40b/9, 52a/5, 55a/9, 62a/8, 74a/7, 99b/2, 112b/4, 125b/9, ş001b/1

aḥlāt: Ar. Karışmış olanlar. 52a/9, 114b/3

aḥvāl: Ar. Haller, durumlar.

a. +i 57a/7, 61b/6, 68a/1, 70b/4, 77a/7, 90a/3, 94a/4, 122a/9

a. +in 100b/7

aḥvān: Ar. İran'da bir şehir. 35b/8

aḥvār: Yemen'in güneyinde antik bir kent. 66a/4

aḥ: Beyaz. 54b/2

a. ye/ 5a/5

aḥ-: 1. Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek. 2. Sıvı maddeler aşağıya yönelmek. 3. Sıvı bir madde bir yerden çıkmak.

a. -a 32b/7, 130a/1

a. -ar su 14a/6, 140b/6

akā' id-i'ş-şalib: Ar. Hıristiyanlık inanışları. 126b/7

‘**ākıbet:** Ar. Son, āhir, encām, nihāyet. 34b/9, 45b/4, 71a/4, 77b/3, 90b/6, 92a/4, 98b/5, 105a/2, 106a/9, 115a/9, 115b/3, 125b/7, 127a/1, 129a/3, 129b/2

‘**ākıbetü'l-emr:** Ar. Sonunda. 47a/544a/9, 46a/9, 58a/8

aķın: 1. Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması. 2. Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul vb. amaçlarla toplu olarak yapılan baskın. 29b/7, 93a/1

‘**aķreb:** Ar. Kıvrık ve kalkık kuyruğunda zehirli iğnesi olan bir tür böcek.

‘*a. burcı* 137b/1

‘**aksine :** Tersine. 48b/9

al-: 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak. 2. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak. 3. Birlikte götürmek. 4. Satın almak. 5. Ele geçirmek, fethetmek.

a! 100b/8, 100b/8

a.-a 21a/4, 22b/6, 25b/3, 43b/5, 43b/6, 47a/4, 56b/1, 73b/9, 77b/4, 86b/1, 88a/6, 92a/1, 99a/5, 100a/4, 115b/1, 116a/6, 119b/6, 130b/8

a.-maķ 1b/5, 15a/7, 59a/5

a.-maķda 23a/5

a.-up 88b/3

‘**alāmet:** Ar. 1. Belirti, işaret, iz, nişan. 2. Büyüklük, irilik bakımından şaşılacak durumda olan nesne. 19b/4, 69a/4, 84b/3, 101b/5, 104a/6

‘**alāyim:** Ar. Alāmetler.

‘*a.+in* 1b/2, 26b/1, 41a/1, 52a/5, 62a/8, 74a/8, 86b/3, 99b/2, 125b/9

alçak: 1. Yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı. 2. Aşağıda olan, yüksek olmayan (yer). 90a/7

aldur-: 1. Alma işini yaptırmak. 2. Vücuttan herhangi bir parçayı veya organı sağlık sebebiyle çıkarttırmak.

a.-maķ 52b/1

‘**alef:** Ar. Yem.136b/1

‘**ālem:** Ar. 1. Evren. 2. Dünya, cihan. 127a/4

‘**aleyhi's-selām:** Ar. “Ona selam olsun!” manasında peygamberimizin adı anılırken kullanılan bir söz.16a/5, 22a/1, 113a/7

alıcı: 1. Kendisine bir şey gönderilen (kimse). 2. Satın almak isteyen kimse, müşteri. 18b/5, 110a/4, 136b/9

a.+nuḡ 39a/9

alın-: 1. Alma işi yapılmak. 2. Elde edilmek. 3. Uyarlanmak. 4. Bir sözün, bir davranışın kendisine söylediğini veya yapıldığını sanarak incinmek, kırılmak

a.-a 118b/9

a.-up 75a/6

‘**ālim**: Ar. Bilgin, bilen. 63b/5

‘*ā. +ler* 17a/6, 113b/2

Allah: Ar. Tanrı. 100a/6

alt: 1. Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı.

a. +ına 5a/8

a. +ında 42a/1

altıncı: Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen. 5b/1, 7b/5, 15a/8, 19a/3, 33b/5, 45a/6, 52a/5, 55b/6, 65a/9, 68a/7, 74b/5, 77b/5, 89b/9, 104a/3, 117b/1, 128b/6, 130b/3, 140b/2

altın: Altın. Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C'de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, zer.

a. +ı 22b/5, 76a/9

‘**ām**: Ar. Umumi, genel, herkese ait. 61b/4

‘*ā. u haş* 135a/9

ama: Ar. Fakat, lakin 2a/5, 116a/9, 125a/4, 138a/1

‘**amel**: 1. Yapılan iş, edim, fiil. 2. Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

‘*a+i* 63b/5

‘**ameldār**: Ar. Vergi tahsildarı.

‘*a. +lara* 13b/5, 66a/8

‘**āmil**: Ar. Yapan, müessir.

‘*ā. +ler* 8a/3

ammā: Ar. Ama, fakat, lakin. 2b/1, 3b/1, 4a/1, 4a/6, 5a/1, 6a/5, 7a/3, 7b/4, 10a/7, 11a/6, 11b/3, 14b/1, 14b/7, 15b/1, 16b/3, 16b/3, 18a/3, 18a/8, 18b/3, 18b/5, 20a/2, 20a/4, 21a/2, 24a/3, 25b/9, 26a/5, 27b/6, 28b/8, 29a/9, 29b/2, 29b/9, 30a/6, 30b/5, 30b/6, 30b/9, 31b/7, 32a/1, 32a/6, 32b/5, 33b/1, 33b/5, 34a/2, 34a/5, 34b/2, 34b/5, 35a/3, 35b/1, 35b/6, 38a/2, 38b/1, 39a/3, 39b/8, 41b/4, 44a/3, 44b/5, 45a/1, 48b/4, 50b/3, 51a/6, 52a/1, 52b/3, 54a/7, 56a/3, 56b/1, 57a/6, 57a/8, 58a/3, 58b/3, 58b/7, 59a/1, 59a/5, 59b/5, 60a/8, 60b/8, 62a/2, 62b/6, 64b/9, 65a/3, 67a/4, 68a/6, 68b/4, 69a/2, 71a/6, 71b/5, 72a/2, 72a/6, 72b/6, 73a/3, 74a/3, 76a/8, 76b/4, 76b/9, 77a/2, 77b/8, 78b/3, 80a/5, 81b/1, 81b/3, 83b/2, 84a/3, 85a/4, 86a/2, 88b/6, 89b/3, 89b/7, 91a/6, 96b/5, 97a/5, 99a/9, 105b/5, 105b/9, 107b/2, 107b/9, 108a/2, 108a/8, 111b/1, 113b/2, 114a/1, 115a/2, 115b/1, 115b/7, 116b/4, 116b/7, 117b/6, 118b/1, 119b/5, 120a/1, 120a/9, 122a/9, 127a/5, 127b/2, 129b/1, 129b/9, 130a/6, 132b/3, 133b/4, 133b/8, 136a/7, 138a/9, 140b/6, 141b/5, 143b/1, 143b/3

ammān: Ar. Aman. 140b/6

ana: Anne. 20a/7

a. +muz 126b/2

a. +nuş 126b/4

a. +sı 126b/4

anbar: Far. Depo, ambar

a.+a 137a/1

anda: *krş. ol.* Orada, oraya, oradan, içinde, o zaman, onda, orası. 35a/2, 100a/9, 111a/4, 129a/2, 132a/6

andan: *krş. ol.* Ondan, oradan, ondan sonra, ondan ötürü, onun için. 46a/4, 46a/5, 46b/3, 47b/1, 88b/9, 100b/9

anı: *krş. ol.* Onu. 35a/1, 61a/4, 72b/1, 113a/1

anlar: *krş. ol.* Onlar. 90a/8

a.+ı 2a/5, 71a/4, 71b/9

a.+uğ 2a/5, 55b/8

anuğ *krş. ol.* Onun. 27a/6, 34b/8, 43b/5, 46a/4, 53b/5, 56b/9, 57b/8, 72b/5, 90a/4, 124b/4, 125a/4, 131b/1

a.+çun 90b/8

a.+ıçun 43a/1

a.+ıçundur 43a/2

a.+ıla 53a/9

anğa: *krş. ol.* Ona. 5a/5, 42a/8, 43b/6, 53a/9, 100a/6, 102b/4

a. göre 114a/7

anşaru: Öte; ileriye doğru, o bir taraf. 143b/9

anşuzda: Ansızın. 14b/5, 22b/1, 65b/3, 72a/3

april: Yun. Nisan ayı, abril.

a.+da 16b/1

ara: Yer, mekân; ara, orta; mesafe; zaman, vakit, esna; iç, içinde.

a.+da 97b/5

a.+sında 3b/7, 6b/5, 7a/8, 7b/2, 13a/5, 15a/6, 19b/8, 20b/1, 21b/2, 24b/4, 25a/5, 25b/6, 26a/3, 27b/9, 28a/7, 37b/1, 38a/7, 40a/6, 40b/3, 40b/3, 40b/5, 40b/7, 56b/4, 56b/5, 59b/7, 61a/8, 62a/1, 62a/4, 65a/1, 65b/2, 66b/3, 68a/2, 68a/5, 73a/8, 81a/9, 82b/5, 89a/5, 94b/1, 94b/5, 102b/1, 104b/5, 105b/1, 110a/7, 118a/9, 119a/8, 121a/3, 121b/4, 123b/7, 127a/1, 129b/7, 131b/8, 136a/9, 139b/8, 139b/8

‘**arab:** Ar. 1. Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse. 2. Koyu esmer. 6b/4, 17b/4, 30b/6, 35b/9, 43b/3, 48b/1, 58a/6, 59a/2, 81a/2, 96b/7, 102b/5, 116a/6, 119a/3, 124b/3, 139b/8, 141a/4

‘*a.+da* 10a/1

‘*a.+dan* 17b/5, 108a/3

‘*a.+ıla* 92b/9

‘*a.+lar* 37b/1

aralık: Yılın on ikinci ayı, ilk kânun, kânunuevvel.

a.+da 127a/7

arpa: Buğdaygillerden bir bitki. 2b/4, 3b/3, 4a/6, 16b/5, 17b/3, 17b/7, 18b/5, 21a/1, 26a/7, 28a/3, 29a/5, 29a/9, 36b/5, 37b/2, 37b/7, 39a/7, 48a/6,

48b/8, 77a/1, 95b/2, 96b/6, 102b/4,
102b/8, 111a/2, 127a/9, 128a/3,
138a/8, 138b/2, 141b/1, 142b/2,
143b/1, 143b/6

a.+dan 99b/9

arşlan: Aslan. 9a/3

art, -dı: 1. Arka, geri. 2. Bir şeyin öbür yüzü. 3. Arkada bulunan.

a.+(d)ınca 1b/7, 52b/4

art-: 1. Çoğalmak. 2. Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak. 3. Değeri yükselmek, fazlalaşmak.

a.-a 16a/9, 19a/2, 33a/7, 33b/8,
36a/2, 39a/8, 40a/9, 49a/8, 50b/7,
53b/9, 55a/3, 59a/3, 60b/7, 62a/3,
67a/9, 74a/6, 79b/5, 80b/9, 85b/9,
89a/1, 89b/2, 92b/7, 102a/4, 111a/1,
111a/3, 115a/3, 120b/6, 122a/1,
133b/7, 134b/9, 136a/4, 144b/7

a.-ar 62b/3, 74b/1

a.-ariken 144a/4

a.-mağa 87a/7

a.-maya 15b/5

artuğ: 1. Daha çok, daha fazla. 2. Kalan veya artan bölüm. 21b/7, 62b/1, 67b/7, 85a/4, 89a/3, 91b/1, 100b/4, 105b/2, 141a/1, 142a/7, 143a/6

artur-: 1. Artmasını sağlamak, çoğaltmak.

a.-a 75b/3

a.-ur 113a/1

aruğ: Zayıf, cılız. 14b/1, 41a/4, 43a/3

arzū: Far. İstemek, özlemek, meyil, talep, heves, temenni.

a.+sı 4b/9

aşıl, -şlı: Ar. Temel, kök. 20a/1

a.+a 128b/4

aşıl-: 1. Asma işi yapılmak veya asma işine konu olmak. 2. Bir yere tutunup sarmak. 3. Tutup çekmek.

a.-a 23b/7

aşılı: Soylu. 48b/9

‘āşī: Ar. Baş kaldıran, itaatsiz, serkeş, bağı. 2. Günāhkār. 3. Haydut, şakī. 57b/7, 92a/3, 110b/5, 129b/2

‘ā. ol- 46a/8, 71a/3, 78b/4

aşlā: Ar. Katiyyen, hiçbir vakit. 5b/7, 9a/5, 82b/2

aşşı: Yarar, çıkar, kazanç, kār. 7a/2, 8a/3, 18b/6, 30a/2, 30b/9, 49b/4, 50b/9, 57a/6, 72b/7, 139b/6, 142b/2, 144b/8

a. ét- 134a/8

aşşılı: Yararlı, kazançlı. 31b/1, 38a/3, 89b/8, 90a/7, 132a/1, 140a/6

a.+dur 74b/3

aş: Yiyecek, azık, ni^c met. 15a/8

a.+dan 26b/6

aş-: 1. Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek. 2. Çoğalmak.

a.-a 67a/1, 99a/1, 109b/7,
110a/5, 128b/8

aşağa: Aşağı.12a/4, 23a/5

‘**aşır:** Ar. Onuncu olan sayı. 48b/3,
94a/2, 114a/2

āşikāre: Far. Ortada, apaçık,
meydanda. 50b/2, 65a/3, 73a/1, 79b/9,
81b/9, 103a/2, 123b/7, 142a/3

aşub: Far. Karıştırın, karıştırıcı. 24a/7,
139a/5

at: Atgillerden, binme, yük çekme,
taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek
tırnaklı hayvan139b/1

a.+ı 113a/2

a.+lar 30a/7

a.+lardan 74b/4

ata: Baba, peder. 20a/7

a.+muz 63a/1

av: 1. Karada, denizde, gölde veya
akarsularda evcil olmayan hayvanları
vurma veya yakalama işi2. Bir
hayvanın bir başka hayvanı yemek için
yakalaması. 3. Bu yollarla yakalanan
hayvan. 41a/5, 62b/6

‘**avām:** Ar. Alt tabaka, havas karşıtı

‘*a.+a* 140a/4

‘**avānlık:** Ar.+T. Acımasızlık,
esirgemezsizlik. 25a/1, 59b/1, 60b/6,
80a/6, 83a/7

‘**avārız:** Ar. Kazalar, belālar.107a/9

‘*a.+dan* 70a/3

āvāz: Far. Ses, sedā. 4a/3, 14a/1,
14a/8, 25a/7, 25a/8, 25b/5, 51b/5,
61a/6, 97a/2, 97b/3, 104a/6

‘**avrat:** Ar. Kadın. 20a/7, 31b/5, 41a/7,
56b/8, 61a/8, 143a/7, 144b/9

‘*a.+ıla* 53a/9

‘*a.+lar* 28b/9, 33a/9, 35b/5,
47b/3, 47b/4, 50a/8, 65a/5, 85b/4,
95a/1, 98a/2, 115b/8, 120b/7, 127a/2,
133b/6

‘*a.+lara* 24a/7, 45b/7, 76b/4,
76b/6

‘*a.+ları* 37a/3

ay: Ayın dünya etrafında bir tur
atmasıyla ölçülen zaman dilimi. 1b/4,
5a/4, 7a/9, 11a/1, 11a/6, 15a/5, 20a/8,
20a/9, 27b/5, 33b/2, 33b/3, 45a/3,
45a/3, 52a/7, 55a/6, 55b/1, 55b/4,
57b/5, 58b/9, 62a/8, 62b/1, 63a/5,
65a/4, 69a/4, 74a/9, 76b/9, 76b/9,
77a/4, 77a/5, 77a/5, 77a/8, 81a/8,
86a/3, 86b/4, 89b/4, 89b/4, 94a/6,
99a/2, 101a/3, 101b/5, 101b/6, 102a/1,
103b/5, 103b/6, 108a/7, 108a/7,
112b/7, 114a/8, 114a/9, 116b/8,
116b/9, 126a/2, 130a/7, 137b/5,
140a/7, 140a/7, 140a/7, 142a/6,
143a/2, 144a/4, 144a/5

a.+a 1b/4, 4b/8, 15a/5, 26b/2,
26b/2, 52a/6, 52a/7, 74a/8, 86b/3,
99b/2, 112b/5, 126a/1

a.+da 1b/5, 2a/2, 2a/8, 2b/8,
2b/9, 3a/5, 3a/9, 3b/6, 4a/8, 4b/9, 6a/4,
6b/2, 6b/9, 7a/5, 7b/1, 8a/7, 8b/4, 9b/2,
9b/9, 10b/8, 11a/9, 11b/6, 12a/2,
12a/7, 12b/3, 13a/1, 13a/5, 13a/9,

13b/4, 14a/2, 14a/9, 14b/4, 15a/5, 15a/8, 17b/1, 17b/7, 18a/5, 18b/1, 18b/7, 19a/4, 19b/1, 19b/7, 20a/5, 20b/4, 21a/1, 21a/9, 21b/6, 22a/2, 22a/9, 23a/1, 23a/7, 23b/3, 24a/1, 24a/5, 24b/1, 24b/7, 25a/3, 25a/7, 25b/6, 26a/2, 26b/3, 26b/3, 32a/5, 32b/3, 33a/1, 33a/6, 33b/3, 33b/6, 34a/4, 34a/9, 34b/7, 35a/4, 35b/4, 36a/9, 37a/2, 37a/7, 37b/5, 37b/9, 38a/6, 38b/3, 38b/9, 39a/6, 39b/2, 40a/1, 40a/6, 40b/2, 41a/3, 41a/4, 41a/8, 43b/1, 44a/1, 44b/2, 44b/7, 45a/3, 45a/7, 46a/2, 46a/7, 46b/8, 47a/8, 47b/3, 48a/1, 48a/6, 48b/6, 49a/4, 49b/3, 49b/7, 50a/2, 50a/6, 50b/1, 50b/6, 51a/2, 51a/9, 51b/4, 51b/8, 52a/8, 53b/7, 54a/6, 54b/5, 55a/2, 55b/1, 55b/7, 56a/7, 56b/3, 57a/4, 57b/3, 58a/1, 58b/1, 58b/6, 59a/4, 59a/7, 59b/3, 59b/6, 60a/1, 60a/5, 60a/9, 60b/4, 61a/1, 61a/7, 61b/3, 61b/6, 62b/1, 62b/3, 63a/5, 63b/1, 64a/4, 64b/1, 64b/6, 65a/5, 65b/1, 65b/2, 65b/9, 66a/4, 66b/6, 67a/3, 67a/8, 67b/9, 69a/7, 69b/7, 70a/1, 70a/6, 70b/2, 70b/7, 71a/3, 71a/8, 71b/3, 72a/7, 72b/9, 73a/5, 74b/1, 75b/2, 76a/6, 76b/9, 76b/9, 77b/6, 78a/5, 78b/1, 79a/6, 79b/4, 80a/2, 80b/1, 80b/8, 81b/6, 82a/2, 82a/8, 82b/4, 82b/9, 83a/5, 83a/9, 83b/7, 84a/6, 84b/6, 85a/2, 86a/6, 86b/7, 86b/8, 86b/9, 88a/3, 88a/9, 89a/2, 89a/8, 89b/4, 90a/1, 90b/3, 91a/1, 91b/7, 92a/8, 92b/5, 93a/5, 93b/1, 94a/9, 94b/5, 94b/9, 95a/5, 95a/9, 95b/6, 96a/1, 96a/6, 96b/3, 97a/2, 97b/3, 97b/9, 99a/2, 99b/4, 102a/8, 102b/7, 103a/4, 103b/1, 103b/6, 104a/4, 104b/4, 104b/9,	105b/3, 106a/3, 106b/2, 107a/2, 107a/7, 108b/2, 108b/7, 109a/2, 109a/7, 109b/2, 109b/9, 110a/6, 110b/3, 110b/7, 111a/6, 111b/3, 111b/6, 112a/1, 112b/8, 113a/3, 114b/7, 115a/6, 116a/1, 116b/2, 116b/9, 117b/2, 118a/8, 118b/3, 119a/3, 119b/2, 119b/8, 120a/6, 120b/2, 121a/8, 121b/3, 121b/8, 122a/4, 122b/3, 122b/8, 123a/7, 123b/5, 124a/9, 125a/1, 125a/6, 126a/3, 126a/5, 128b/7, 129a/6, 129b/6, 130a/4, 130a/8, 130b/4, 131a/1, 131a/5, 131b/7, 132a/4, 133a/6, 134b/3, 134b/8, 135a/5, 135b/3, 135b/6, 136a/2, 136a/8, 136b/4, 138b/4, 138b/5, 139a/4, 139b/5, 140a/2, 141b/3, 144a/7, 144b/2, 144b/6
	<i>a. +dur</i> 1b/3, 20a/4, 114b/1
	<i>a. +ı</i> 41a/2, 45a/1, 86a/6, 97a/8, 101b/7, 117a/7, 118a/6
	<i>a. +ıdur</i> 1b/4, 4b/8, 15a/4, 26b/2, 52a/6, 52a/7, 74b/1, 86b/2, 86b/5, 99b/3, 112b/8, 125b/9, 126a/2
	<i>a. +ılar</i> 78b/7
	<i>a. +ılarından</i> 86b/5
	<i>a. +ılarında</i> 103a/7
	<i>a. +ın</i> 62a/7, 80b/8
	<i>a. +ına-dek</i> 100b/6
	<i>a. +ında</i> 17a/4, 18a/7, 29b/4, 51a/6, 99b/7, 103a/1, 113b/6, 114a/9, 117a/7, 120b/6, 138b/7
	<i>a. +ından</i> 100b/3, 100b/5, 100b/6

a.+ınıñ 26b/1, 40b/9, 52a/5, 74a/7, 86a/2, 112b/3, 112b/4, 113b/9, 114a/1, 114a/2, 125b/8

a.+ları 22a/3, 30a/4, 62a/2, 144a/2

a.+larında 29b/2 ğıl

a.+uñ 15a/9, 26b/7, 27a/2, 41b/1, 42b/1, 48a/9, 52b/7, 52b/8, 62b/7, 62b/7, 63a/1, 63a/8, 74a/5, 74b/5, 75a/1, 75a/4, 75a/7, 75a/9, 77a/8, 87a/4, 87b/7, 99a/7, 99b/1, 100a/7, 101b/4, 101b/8, 102a/2, 102a/2, 108a/1, 113a/2, 113a/3, 113b/3, 114a/7, 126a/4, 126a/8, 137a/3, 137a/5, 137a/6, 137b/1, 137b/2

ay: Dünyanın uydusu, kamer, mäh. 6b/1, 6b/2, 7a/4, 7a/5, 7b/1, 17b/6, 17b/7, 18a/9, 18b/1, 18b/7, 18b/8, 32b/3, 32b/3, 33a/5, 33a/6, 43b/9, 44a/1, 44b/6, 44b/7, 54a/5, 54a/6, 54b/6, 55a/1, 55a/2, 55b/2, 64a/4, 64a/4, 64b/6, 64b/6, 65a/5, 65a/8, 76a/5, 76a/6, 76b/9, 88a/9, 88b/1, 89a/8, 89a/9, 102b/6, 102b/7, 103a/9, 103b/1, 115a/5, 115a/6, 116b/1, 116b/2, 121a/5, 129a/5, 129a/6, 130a/4, 130a/4, 130a/8, 139a/3, 139a/4, 140a/1, 140a/2

a.+uñ 140a/9

ay-: Söylemek.

a.-dı 12b/7, 113a/8

ayaq: 1. Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. 2. Bacak.

a. bas- 58a/4

a.+da 90a/5

a.+(ğ)ı 59a/2

ayaqlu: Ayağı olan. 2a/8, 4b/3, 16b/6, 19b/3, 26a/5, 40a/9, 43a/2, 44b/9, 69b/9, 74a/1, 82b/8, 84a/2, 90b/4, 92b/6, 99a/4, 105b/1, 108a/9, 110a/9, 116a/4, 117a/5, 134b/6, 136a/6

a.+lar 53b/8, 70b/9

a.+ya 2b/5, 14a/2, 19a/8, 40a/3, 73b/2, 76b/6, 83b/5, 96b/1

‘ayān: Ar. Belli, açık. 106b/3

‘a.+lar 64a/2

‘a.+uñ 103b/9

ayār: Sür. Mayıs ayı. 74a/7, 74a/8, 86a/2

ayıulıyus: krş. ayıvunyus. 99b/3

ayıvunyus: Rum. Temmuz ayı.. 86b/4

ayrıl-: 1. Ayırma işine konu olmak. 2. Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak

a.-a 7a/2

ayruq: Ayrılmış. 88a/5

az: 1. Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı. 2. Alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak. 2b/7, 4a/6, 8b/2, 10a/2, 10a/7, 10b/6, 12b/6, 12b/6, 13a/2, 13a/6, 14a/6, 14a/6, 15a/2, 16a/2, 18a/1, 18a/7, 21b/7, 24b/4, 29b/4, 31a/7, 31b/3, 31b/4, 31b/7, 32a/7, 33a/3, 33b/8, 37a/3,

41a/5, 41a/5, 51b/1, 52b/6, 55a/8, 55b/2, 60a/3, 60b/8, 62a/4, 72b/7, 78b/7, 83a/1, 84a/9, 86b/8, 87a/3, 89a/7, 89b/5, 93a/4, 94a/9, 94b/3, 95b/1, 96a/1, 96a/2, 96b/6, 100b/4, 102a/9, 102b/8, 103a/1, 103a/7, 105a/6, 109a/3, 113a/3, 114a/6, 115a/3, 115b/5, 116a/7, 116b/3, 121a/1, 122a/2, 123a/8, 123a/9, 124b/2, 126a/8, 127b/8, 129a/1, 129a/7, 130a/1, 130a/5, 130b/5, 133b/3, 133b/5, 134a/1, 134a/7, 134b/9, 135b/6, 135b/7, 140a/5, 141b/8, 142b/3, 142b/9, 144a/9

a. çoğ 104a/7

azacuk: Çok az, biraz. 5a/1, 5b/5

azal-: 1. Az denecek bir miktara inmek. 2. Eskisinden az bir duruma gelmek. 3. Etkisini yitirmek, hafiflemek.

a.-mağa 87a/7

azar: Sür. Mart ayı. 27b/6, 52a/5, 52a/6

azın azın : Biraz, hafifçe, azar azar. 98b/8

az buz: Çok fazla. 16a/2

‘**āzīm:** Ar. Bir işteki engelleri yenme kararlılığı. 7a/6, 73a/8

āzīne: Far. Cuma günü. 17a/1, 30b/9

‘**azīz:** Ar. 1. Ermiş, eren. 2. Sevgide üstün tutulan, muazzez. 122a/7, 122a/7

-B-

bāb: Ar. Bölüm. 4b/6, 15a/2, 26a/9, 40b/9, 52a/5, 62a/7, 74a/7, 86b/2, 99b/1, 112b/3, 125b/8

bābil: Far. Irak coğrafyasında bir yer adı. 2a/2, 7a/6, 8a/8, 8b/5, 9a/5, 18b/2, 20a/3, 21a/5, 30b/3, 37a/4, 45b/9, 50a/4, 56b/9, 65b/5, 66a/6, 68b/4, 69a/8, 70a/8, 73b/2, 73b/8, 76a/6, 77b/9, 78b/6, 81a/1, 84b/2, 85a/4, 85a/7, 85b/1, 88b/5, 98a/2, 98a/8, 98b/6, 98b/9, 99a/6, 107b/1, 107b/6, 108b/2, 112b/1, 115a/4, 115a/7, 115a/9, 125b/1, 131b/1, 139a/8, 141b/9

b.+de 57b/1, 66a/7, 141a/5, 141b/5

bādişāh: *krş.* **pādişāh.** 108b/3

bağ: Far. 1. Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası. 2. Meyve bahçesi. 16a/7, 27b/8, 29a/9, 29b/6, 34a/2, 34b/1, 37b/3, 64a/5, 78a/1, 89a/4, 110a/1, 111b/1, 120b/3, 121a/2, 123a/2, 124a/3, 126b/9, 138a/1, 139a/6

bağce: Far. Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. 139a/6

bağdād: *krş.* **bağdāt.** 18a/7, 18b/4, 31a/3, 81a/5, 106b/6

bağdāt: Ar. Irak coğrafyasında bir yer adı. 84b/3, 127a/6

bağla-: 1. Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak. 2. Düğümlemek.

b.-ya 21a/6

b.-yalar 73a/1, 94a/3

bağlan-: 1. Bağlama işine konu olmak.

b.-a 51b/1, 58b/4

bahā: Far. Kıymet, bedel, değer.

b.+sı 29b/9

bahādır: Far. avaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse, batur. 43b/4

bahār: Far. İlkbahār. 53a/4

b.+da 24a/6, 26a/2, 30b/1, 31a/2, 66b/2

baḥṣ: Ar. Konuşulan şey, söz. 8a/4

baḳ-: 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek. 2. Aramak. 3. Bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak.

b.-arlar 87b/9

b.-maḳ 128b/1

b.-maya 9a/6

b.-sa 53a/9

bākī: Ar. Sürekli. 37b/7, 58a/8, 95b/2

baḳla: Ar. Baklagillerden yeşil kabuklu ve taneli bir bitki. 32a/2

bal: Tatlı, koyu, sıvı yenilebilir madde. 1b/8, 16a/7, 24b/2, 28a/3, 30a/5, 33b/4, 40a/9, 44a/2, 48b/4, 57a/9, 58b/3, 63b/7, 89b/1, 93a/3, 138a/7, 143a/9

balğam: Ar. Solunum organlarının salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü madde. 15a/6, 15a/6, 26b/3, 52a/8, 70b/8, 134b/9

balıḳ: Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı. 17b/3, 44a/5, 54a/6, 57b/1, 62b/3, 76a/8, 89a/1, 103a/1, 116b/4, 134a/7, 138a/1, 139a/7, 144b/8

b.+lar 15a/1

banbuḳ: Pamuk. 18a/1, 108a/1, 133b/9

b.+(ğ)ı 100b/9

barı: Bahçe duvarı, çit.

b.+da 126a/4

barıṣ-: İki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak.

b.-a 7a/9

barıṣıklıḳ: Barışık olma durumu. 65a/1

bars: Far. Fars. 131a/6

bas-: 1. Bir yere varmak, ulaşmak. 2. Girmek, gelmek, uğramak.

b.-a 58a/4, 59a/2, 73a/6

b.-maḳ 59b/1

b.-sa 72a/1

başıcı: Bası işi yapan kimse. 10a/2

başıl-: Basma işine konu olmak veya basma işi yapılmak.

b.-a 23b/7

baş: 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 2. Bir

topluluğu yöneten kimse. 3. Temel, esas. 76b/1, 76b/9,

b. dut- 132a/7

b. kaldur- 54a/8, 76b/9, 124a/5

b. +ı 12a/3

b. aşağı ol- 23a/5

b. +ıdur 1b/8

b. +ında 92b/8

b. +lar 20b/2, 115b/3

baş barat: Baş ve vucut. 33a/4, 130a/9, 144a/2

başla-: 1. Bir işe girişmek, harekete geçmek. 2. Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak.

b.-r 5b/2, 5b/3, 5b/4, 5b/5, 5b/6, 15b/7, 16a/3, 27b/3, 41b/7, 41b/8, 42a/7, 53a/6, 87a/7, 87a/8, 113a/4, 126a/3, 126a/4, 137a/2, 137a/3, 137b/1, 137b/2, 137b/4, 137b/5

b.-ya 5a/5, 6a/2, 42a/1, 79b/7

batu: 1. Yeryüzündeki başlıca dört yönden güneşin battığı yön, gün batısı, günindi, garp, mağrip, doğu karşıtı. 2. Bulunulan yere göre güneşin battığı yönde olan bölge, garp.

b. +sında 141a/6

b. +sından 9a/7, 9b/6, 141b/5

bay: Parası, malı çok olan, zengin (kimse). 14b/6, 19a/5, 19b/2, 91a/4, 91a/5, 128a/7, 128a/7, 133a/2

b. +ı yoksul eyle- 14b/6

bayram: Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler. 2. Özel olarak kutlanan gün.

b. +ıdur 53b/3

ba'zı: Ar. 1. Birtakım, kimi. 2. Bazen. 2b/1, 17b/5, 33a/8, 70a/3, 72b/1, 76b/7, 98a/6, 102b/9, 104a/9, 142b/7

b. +lar 9a/3, 55a/8, 55a/9, 61a/1, 79a/1, 79a/2, 84a/3, 89b/8, 91a/7, 123a/5, 137a/5, 144a/4

bāzırgān: Far. 1. Tüccar. 2. Alışverişte çok kâr amacı güden kimse. 18b/6, 96a/7

b. +lar 23a/5, 24b/2, 38b/6, 46a/2, 47b/4, 65a/1, 67a/9, 123b/1

b. +lara 25b/8, 35b/4, 48b/9, 51a/5, 139b/5

b. +laruñ 4a/5

becîd: Far. Ciddi, gerçek. 52b/5

beg: Efendi, bey, ağa, eşraf takımı. 4b/1, 10a/4, 14b/2, 34b/8, 43b/4, 45b/9, 58b/3, 58b/8, 59a/2, 59a/2, 63b/8, 64b/3, 76a/2, 81a/5, 82a/7

b. +e 53b/9

b. +i 116a/5

b. +ine 110b/5

b. +ler 7a/9, 7b/8, 10a/3, 20a/8, 22a/4, 33b/7, 36b/8, 37b/9, 43b/5, 45a/9, 59a/9, 59b/7, 60b/7, 64b/1, 64b/7, 65a/1, 65b/2, 66b/3, 67b/1, 71b/8, 73a/1, 73a/8, 76a/1, 83a/3,

83a/6, 83b/2, 88a/8, 91a/7, 93b/3,
94a/2, 96a/8, 97a/5, 98a/5, 102b/4,
104b/5, 107a/4, 109a/8, 111b/6,
118b/9, 119b/4, 121b/4, 127a/5,
129b/7, 134a/8, 135a/1, 135a/8

b.+lerden 21b/7, 132b/1,
133a/3

b.+lere 21b/3

b.+leri 46a/8, 118b/8, 125b/4,
132b/7, 139b/8

b.+lerin 25b/3

b.+lerine 25a/4, 71a/3, 124b/4

b.+lerini 34b/3

b.+lerinüj 64a/1, 102b/1

beglik: Bey olma durumu.

b. ét- 43b/6

begāyet: [Far. **be+** Ar. **gāyet**] Son
derecede, pek ziyāde. 34a/7, 45a/1,
74b/9, 76b/9

behāyim: Ar. Hayvanlar.

belā: Ar. 1. İçinden çıkılması güç,
sakıncalı durum. 2. Büyük zarar ve
sıkıntıya yol açan olay veya kimse.
6b/3, 82b/3, 118a/3, 140a/8

belki: [Ar. **bel** + Far. **ki**] Olabilir ki,
muhtemel olarak. 56a/6

bellü: Belli olan. 47b/7

belür-: 1. Önce belli veya görünür
olmayan bir şey ortaya çıkmak,
tezahür etmek. 2. Bir düşünce veya
durum kesin bir biçim almak, tebellür
etmek.

b.-e 6b/4, 12b/1, 24a/6, 24a/8,
32b/8, 35b/9, 37a/3, 37a/5, 45a/2,
45b/3, 47a/2, 48a/8, 52a/1, 56b/7,
58a/7, 58b/4, 60a/8, 63b/9, 74a/7,
89b/7, 92a/6, 93a/8, 95a/7, 95b/2,
97a/8, 105a/5, 111a/9, 121a/1, 122a/5,
127a/8, 131b/3, 132b/1, 136a/3,
139a/8, 144b/4

b.-mek 21a/8, 38b/9, 39a/5,
50b/1, 58a/9

b.-meye 70a/4

b.-se 8b/4, 8b/8, 9a/1, 9b/2,
9b/6, 9b/9, 9b/9, 13a/4, 13a/8, 19b/8,
20a/6, 20b/1, 34a/9, 34b/4, 35a/9,
35b/4, 35b/9, 39a/6, 41a/5, 46a/6,
46a/7, 46b/1, 46b/8, 46b/9, 47a/2,
47a/7, 47a/8, 47b/1, 47b/2, 47b/3,
47b/9, 48a/1, 50b/2, 50b/5, 56b/4,
57a/7, 57b/2, 57b/3, 57b/5, 58a/1,
58b/1, 66a/3, 66a/4, 66a/7, 66a/9,
66b/8, 67a/2, 67a/3, 67a/5, 67a/7,
67a/8, 67b/4, 78b/2, 78b/8, 80a/9,
80b/2, 85b/8, 91a/1, 91b/1, 92a/8,
92b/2, 92b/5, 93a/5, 93a/6, 99a/8,
104b/9, 105a/1, 106a/4, 107a/3,
110b/3, 118b/4, 119a/4, 119b/2,
130b/5, 131b/2, 132a/5, 132b/9,
133a/1, 136b/5, 141a/3, 141a/6,
141b/3, 142a/7, 142a/8

b.-ür 114b/3

belürsüz: 1. Belirli olmayan, belgisiz.
vuzuhsuz. 2. Niteliği hakkında tam bir
bilgi edinilemeyen, müphem. 13a/2,
90a/7

bencşenbih: [Far. **penc+** **şenbih**]
Çarşamba ile Cuma arasındaki gün.
16b/8, 127b/6

beñ(i)z: 1. Yüz. 2. Yüz rengi.

b.+i 104b/1

beñzer: Nitelik, görünüş ve yapı bakımından başkasına benzeyen veya ona eş olan, benzeri, müşabih, mümasil. 6a/2

berāber: Far. Birlikte. 100b/8, 101a/2, 104a/2

b.+dür 53a/2, 128a/8

berber: Ar. Kuzey Afrika'daki Cezayir bölgesinde Berberistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. 12a/8, 35a/2

berberī: Ar. Kuzey Afrika'daki Cezayir bölgesinde Berberistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. 78a/6

b.+le 21a/6

berde: Far. Esir. 45b/6

berdü'l-⁶acūz: Son soğuklar. 42a/7, 42b/8, 43a/1, 43a/5

bereketlü: Ar+T. Bol verimli. 30a/8, 33b/1, 44a/6, 49b/3, 54b/6, 63a/7, 69b/3, 70a/1, 77a/7, 130b/1, 132a/2, 134b/6

b.+dür 89b/3

bereketsiz: Ar+T. Kendinden beklenen yararlılığı sağlayamayan. 83a/7, 116a/3

berç: Sağlam. 9b/4

beşinci: Beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen. 5a/7, 7a/9,

18b/6, 27a/2, 33b/2, 45a/2, 55b/1, 65a/4, 68a/6, 77a/4, 89b/3, 103b/5, 116b/8, 126b/1, 130a/7, 140a/6, 143a/6

bey⁶: Ar. Satma, satış, satılma. 23a/9

beyān: Ar. Bildirme.

b. et- 23a/1, 46b/8, 104a/4

b. ét- 2a/2, 2a/7, 2b/3, 2b/9, 3a/5, 6a/4, 6b/1, 6b/9, 7a/5, 7b/6, 8a/6, 8b/3, 8b/9, 9b/2, 10b/1, 10b/7, 11a/8, 11b/5, 12a/2, 12a/7, 12b/3, 13a/4, 13a/8, 14a/2, 17b/7, 18a/4, 18a/9, 18b/7, 19a/4, 19b/1, 19b/7, 20a/5, 20b/3, 21a/8, 21b/6, 22a/9, 23a/7, 23b/3, 23b/9, 24a/5, 24b/1, 24b/6, 25a/3, 25a/7, 25b/5, 26a/1, 32a/5, 32b/3, 32b/9, 33a/6, 33b/2, 33b/6, 34a/8, 34b/6, 35b/3, 36a/4, 36a/8, 37a/1, 37a/6, 37b/5, 37b/8, 38a/5, 38b/9, 44a/1, 138b/4, 139a/4, 140a/7, 140b/3, 140b/8, 144b/2, 144b/6

bezīr: Yağ. 127b/1

bılağu vasat: Sür. Mart ayının 25' inde Hıristiyanlarca kutlanan Hz. Cebrail'in Hz. Meryem'e Allah'tan haber getirdiği ve Hz. Meryem'in hamile kaldığı gün. 53b/3

bıñar: 1. Yerden kaynayan su, kaynak. 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba. 3. Çeşme. 8b/1

b.+lar 3b/4, 33a/7, 44b/8, 45a/6, 64b/7, 83b/1, 89b/1, 110b/9, 144b/7

b.+larda 19a/2, 89b/5

bırak-: 1. Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak. 2. Koymak. 3. Bir işi başka bir zamana ertelemek.

b.-duğı 126b/7

b.-(ğ)a 31b/6, 35b/5, 47b/4, 69b/1, 95a/2, 115b/9, 120b/7, 133b/7

b.-(ğ)alar 65a/6, 85b/5

b.-(ğ)ur 27a/4

b.-mağ 76b/4

bicin: *krş. biçin.* 26a/8

biç-: 1. Belli bir biçim vererek kesmek. 2. Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek.

b.-en 75b/4

biçin: Tarla, çayır vb. biçme; biçme zamanı. 4a/6, 4a/9, 13a/2, 13a/9, 14a/9, 17b/4, 17b/8, 18a/8, 19a/3, 20b/7, 22b/6, 23b/8, 32b/4, 33a/7, 37a/3, 37b/7, 39a/1, 39a/8, 44a/3, 44b/4, 44b/7, 45a/5, 48a/7, 48b/8, 50b/8, 51b/5, 55a/4, 59b/4, 60a/6, 60b/1, 60b/8, 61a/1, 64b/9, 65a/9, 70a/5, 70a/7, 72a/2, 74a/4, 74a/6, 78b/2, 79a/8, 79b/2, 79b/5, 81a/9, 82a/6, 83a/2, 84a/2, 84b/9, 85b/8, 89a/9, 91b/9, 94b/1, 96a/2, 96b/2, 96b/4, 105a/1, 109a/3, 115a/1, 116b/2, 118b/1, 120b/2, 134b/8, 135b/4, 137a/7, 140b/1, 143b/1

bid'at: Ar. İslam dininde Hz. Muhammed zamanından sonra ortaya çıkan değişik yargılar ve ilkeler. 76b/9

b.+Ieri 63b/4

bî-hād: Far.+Ar. Hadsiz. 17b/8, 29b/8, 88b/3

bî-kıyas: Far.+Ar. Emsali görülmemiş. 44b/1

bil-: 1. Bir şeyi anlamış ve öğrenmiş bulunmak. 2. Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek. 3. Tanımak, hatırlamak.

b.-düş 101b/5

b.-megiçün 100b/7

b.-mek 41a/7, 42b/4

bildür-: 1. Herhangi bir şeyi haber vermek. 2. Herhangi bir konuda bilgi vermek. 3. Anlatmak, ifade etmek.

b.-mekdür 101b/6

b.-meyince 42b/1

b.-ür 1b/2, 3a/9, 3b/6, 4a/8, 4b/6, 7b/1, 13a/1, 13b/4, 14b/4, 15a/3, 17b/1, 26b/1, 34a/3, 35a/4, 38b/3, 39a/5, 39b/1, 40a/1, 40a/5, 40b/2, 41a/1, 43b/1, 44b/2, 44b/6, 45a/3, 45a/7, 46a/1, 46a/6, 47a/7, 47b/2, 47b/9, 48a/5, 48b/6, 49a/3, 49b/3, 49b/6, 50a/2, 50a/6, 50b/1, 50b/6, 51a/2, 51a/9, 51b/4, 51b/8, 52a/6, 53b/7, 54a/6, 54b/5, 55a/2, 55b/1, 55b/7, 56a/7, 56b/3, 57a/3, 57b/3, 57b/9, 58b/1, 58b/5, 59a/3, 59a/7, 59b/3, 59b/6, 60a/1, 60a/5, 60a/9, 60b/4, 60b/9, 61a/7, 61b/3, 61b/5, 62a/8, 63a/9, 64a/4, 64a/9, 64b/6, 65a/4, 65b/1, 65b/8, 66a/3, 66b/5, 67a/2, 67a/7, 67b/4, 67b/9, 69a/7, 69b/6, 70a/1, 70a/6, 70b/2, 70b/7, 71a/2, 71a/8, 71b/3, 72a/7, 72b/8,

73a/4, 74a/8, 75b/2, 76a/5, 76b/8,
 76b/9, 77a/4, 77b/6, 78a/5, 78b/1,
 79a/6, 79b/4, 80a/2, 80b/1, 80b/7,
 81b/6, 82a/1, 82a/8, 82b/4, 82b/9,
 83a/4, 83a/8, 83b/7, 84a/5, 84b/6,
 85a/2, 86b/3, 88a/2, 88a/9, 89a/1,
 89a/8, 89b/4, 89b/9, 90b/3, 91a/1,
 91b/7, 92a/8, 92b/4, 93a/5, 93b/1,
 94a/8, 94b/4, 94b/9, 95a/4, 95a/9,
 95b/6, 95b/9, 96a/6, 96b/3, 97a/2,
 97b/3, 97b/9, 99b/2, 100b/5, 102a/7,
 102b/7, 103a/3, 103a/9, 103b/6,
 104b/3, 104b/9, 105b/3, 106a/3,
 106b/2, 107a/2, 107a/7, 108b/1,
 108b/6, 109a/2, 109a/6, 109b/2,
 109b/8, 110a/6, 110b/2, 110b/7,
 111a/6, 111b/5, 111b/9, 112b/4,
 114b/6, 115a/6, 116a/1, 116b/1,
 116b/9, 117b/2, 118a/8, 118b/3,
 119a/2, 119b/1, 119b/8, 120a/5,
 120b/2, 121a/7, 121b/3, 121b/8,
 122a/4, 122b/2, 122b/8, 123a/7,
 123b/4, 124a/1, 124a/8, 125a/1,
 125a/6, 125b/9, 128b/7, 129a/6,
 129b/6, 130a/4, 130a/8, 130b/4,
 131a/1, 131a/5, 131b/7, 132a/3,
 132a/8, 132b/9, 133a/6, 134b/2,
 134b/7, 135a/5, 135b/2, 135b/5,
 136a/2, 136a/8, 136b/4, 139b/4,
 140a/2, 141a/2, 141b/3, 142a/1,
 142a/8, 142b/5, 143a/1, 144a/7

bile: 1. Da, de, dahi. 2. Birlikte. 3. Üstelik. 5b/3, 22a/7

bilic: Piliç; tavuğu küçüğü, erginleşmemiş tavuk veya horoz. 99b/6

bilin-: Bilme işine konu olmak, anlaşılmaq, öğrenilmek.

b.-di 101b/6

b.-ür 102a/1

biliş: 1. Canlının bir nesne veya olayın varlığına ilişkin ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf. 2. Bildik, tanıdık. 112a/2, 112a/3

bī-pāk: Far. Temiz olmayan. 63b/5

bir: 1. Sayıların ilki. 2. Bu sayıyı gösteren 1 ve I rakamlarının adı. 3. Aynı, benzer. 4. Beraber, hep. 5. Bu sayı kadar olan. 6. Tek. 3a/2, 3b/1, 4b/1, 4b/1, 6b/7, 7b/4, 9a/8, 9a/9, 9b/5, 9b/9, 10a/4, 14a/7, 14b/1, 14b/5, 18b/9, 19a/8, 19b/3, 20b/9, 21a/1, 21a/3, 21a/8, 21a/9, 22b/1, 22b/4, 23a/8, 23b/6, 23b/6, 25a/4, 25a/7, 25b/9, 26a/6, 26a/9, 29a/6, 29b/7, 30b/4, 30b/8, 31a/4, 31a/5, 31b/9, 31b/9, 32a/7, 32a/8, 33b/4, 34b/2, 34b/8, 35a/8, 35b/3, 35b/4, 36a/4, 36a/6, 36b/6, 39b/4, 39b/6, 41a/8, 42b/4, 43b/4, 43b/6, 45a/4, 45a/8, 45b/8, 45b/9, 46a/3, 46a/4, 46a/5, 47a/9, 47b/2, 47b/3, 47b/7, 48a/2, 49a/1, 49a/5, 49b/1, 51a/4, 52b/4, 53a/7, 53a/8, 53a/9, 53b/9, 54a/8, 54b/8, 55a/6, 55b/2, 55b/8, 56a/3, 57b/7, 57b/9, 58a/1, 58a/4, 58a/7, 58a/7, 58a/9, 58b/1, 58b/3, 58b/8, 59a/2, 60b/5, 61a/3, 61b/9, 63b/1, 63b/5, 63b/7, 64b/3, 65a/6, 65a/7, 65b/4, 65b/9, 67a/7, 67a/8, 67b/7, 68b/8, 69b/1, 71b/2, 71b/8, 72a/1, 72a/3, 72a/3, 73a/1, 73a/5, 73b/4, 74a/1, 76a/1, 76a/2, 77a/6, 78a/8, 80a/1, 80a/2, 80a/4, 81a/3, 82a/7, 82b/7, 83b/4, 83b/8, 83b/9, 84b/6, 85b/2, 85b/4, 85b/6, 86b/1, 88a/3, 89b/6, 90b/8, 91a/2, 92a/2, 92b/4, 92b/5, 97a/6, 97b/5, 98a/3, 98b/3,

99a/5, 99a/5, 99b/7, 99b/8, 100b/3,
 100b/7, 100b/7, 100b/8, 101b/8,
 102a/1, 102a/2, 103b/7, 104a/8,
 104b/7, 105a/4, 106b/3, 106b/8,
 106b/9, 107a/1, 107a/3, 107a/4,
 107a/8, 107b/2, 108a/3, 108b/2,
 110b/8, 111a/3, 111a/8, 111b/2,
 112a/2, 112a/2, 112a/4, 113b/2,
 114a/8, 114b/7, 115a/7, 115b/2,
 116a/5, 116a/5, 117a/1, 117a/5,
 117a/9, 117b/3, 118b/1, 118b/7,
 119b/8, 120a/7, 120b/9, 121a/3,
 121a/4, 121a/9, 124b/1, 124b/7,
 127a/7, 127a/8, 127b/9, 128b/7,
 129b/5, 129b/8, 130a/1, 130a/9,
 130b/7, 131a/2, 132a/8, 132a/9,
 132a/9, 133a/4, 135a/9, 139b/7,
 140a/9, 141a/5, 141a/5, 142a/7,
 142a/8, 142b/4, 142b/5, 143a/3,
 143a/3, 143a/8, 143b/4, 144a/3

b. kaç 74b/3

b. kaç kez 47a/4

b. zaman 21a/7

biraz: 1. Bir parça, azıcık. 2. Kısa bir süre için. 3. Az miktarda. 26b/4, 36b/7, 62b/5

birbiri: Karşılıklı olarak bir diğeri.

b.+le 94a/2, 96a/3, 131b/1, 136a/4

b.+ne 27b/3, 117a/3

b.+ni 45a/9

b.+yle 83b/8

bir: 1. Bir tanesi. 2. Bilinmeyen bir kimse. 9b/4, 137b/5

b.+si 82b/6, 93a/7

biribiri: *krş.* **birbiri.**

b.+le 82b/6, 93a/6, 125a/3

b.+n 47b/6

b.+ne 22a/4, 50b/2, 64a/2, 130b/2

birinc: Pirinç. 44b/5

bişit: Far. Rafadan yumurta. 52b/2

birle: Zaman anlamına gelip fiillerin sonunda takı gibi kullanılır. 21b/4

biryān: Far. tandırda susuz pişirilen kebab. 126a/8

bişür-: Pişirmek; bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek bir duruma getirmek.

b.-en 75b/4

bit-: 1. Tükenmek. 2. Sona ermek.

b.-e 8b/2, 13b/1, 27b/5, 78b/7, 100a/6, 135b/7, 140b/1, 142b/9, 144a/9

b.-er 48b/8

b.-mege 41b/8

b.-meye 3a/6, 15a/2, 35a/3, 62b/9, 118b/5

b.-miş 138b/8

b.-mişdür 100a/5

bī-temiz: Far.+Ar. Temiz olmayan. 124a/5

biten: Nebāt, bitki. 144a/8

b.+in 106a/7

bitün: Bütün; eksiksiz, tam. 65a/6, 74b/3

bî-vaqt: Far.+T. Vakitsiz. 85b/5

boğaz: Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak. 28a/1, 29a/2, 33a/9, 44b/3, 52a/9, 98b/2

bol: 1. Nicelik bakımından olağandan veya alışıldandan çok, kıt karşıtı. 2. İçine girecek şeyin, boyutlarından daha büyük veya geniş olan, dar karşıtı. 7b/3, 7b/3, 10a/8, 16b/7, 24a/3, 26a/8, 31b/1, 32a/6, 37b/3, 44b/9, 48a/7, 50b/9, 52a/1, 54b/3, 55b/4, 58a/5, 58b/9, 61a/1, 63a/7, 64b/7, 68a/7, 79a/2, 80a/8, 89a/4, 94a/5, 99a/4, 103b/2, 106a/2, 108a/2, 117a/2, 117a/7, 119b/6, 125b/3, 126b/9, 127b/1, 129a/9, 134b/1, 136b/2

bollik: Her şeyin bol olduğu yer. 144b/7

bostān: Far. Sebze bahçesi. 138a/1

boşal-: Boş duruma gelmek, içinde bir şey kalmamak, inhilal etmek.

b.-a 77a/1, 143b/9

boşan-: Bol bol akmak.

b.-a 62a/1

boz: Boz renk, kül rengi.

b. lahana 113a/1

boza: Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle

yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek. 23a/3

bozul-: 1. Bozma işine konu olmak. 2. Dağılmak, bozguna uğramak.

b.-mağ 28a/2

böcek: Eklem bacaklıların, altı bacaklı, çoğu kanatlı ve vücutları baş, göğüs, karın olarak eklemlerden oluşmuş hayvan sınıfı, haşere. 43b/7

böl-: Bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, taksim etmek.

b.-e 92a/3

bölük: 1. Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım. 59b/7

b. b. ol- 59b/7

böyle: 1. Bunun gibi, buna benzer. 128b/2

bu: 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz. 2. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz. 1b/4, 1b/4, 1b/5, 2a/2, 2a/8, 2b/7, 2b/8, 2b/9, 3a/5, 3a/7, 3a/9, 3b/1, 3b/6, 4a/8, 4b/8, 4b/9, 5a/4, 5a/9, 6a/4, 6b/2, 6b/9, 7a/5, 7b/1, 7b/8, 8a/4, 8a/5, 8a/7, 8b/4, 9b/2, 9b/9, 10b/8, 11a/1, 11a/7, 11a/9, 11b/6, 12a/2, 12a/7, 12b/3, 13a/1, 13a/4, 13a/9, 13b/4, 14a/2, 14a/9, 14b/4, 15a/5, 15a/5, 15a/5, 15a/8, 15a/9, 16a/6, 16a/9, 16b/8, 17a/1, 17a/3, 17b/1, 17b/7, 18a/5, 18b/1, 18b/7, 19a/4, 19b/1, 19b/4, 19b/7, 20a/5, 20b/4, 20b/8, 21a/1,

21a/9, 21b/6, 22a/2, 22a/9, 22b/4, 81b/6, 82a/2, 82a/8, 82b/4, 82b/9,
 23a/1, 23a/7, 23b/2, 23b/3, 23b/6, 83a/5, 83a/9, 83b/7, 84a/6, 84b/1,
 24a/1, 24a/5, 24b/1, 24b/7, 25a/3, 84b/3, 84b/6, 85a/2, 86a/2, 86a/6,
 25a/7, 25b/6, 26a/2, 26b/2, 26b/2, 86b/3, 86b/4, 86b/7, 86b/8, 86b/9,
 26b/3, 26b/3, 26b/8, 27a/2, 32a/5, 87a/4, 87a/7, 87b/1, 87b/6, 87b/7,
 32b/3, 32b/8, 33a/1, 33a/6, 33a/9, 88a/1, 88a/3, 88a/9, 89a/2, 89a/6,
 33b/3, 33b/6, 34a/4, 34a/9, 34b/7, 89a/8, 89b/2, 89b/4, 90a/1, 90b/3,
 35a/4, 35b/4, 35b/9, 36a/9, 36a/9, 90b/9, 91a/1, 91a/9, 91b/7, 92a/6,
 37a/1, 37a/5, 37a/7, 37b/2, 37b/5, 92a/8, 92b/5, 93a/5, 93b/1, 94a/1,
 37b/9, 38a/5, 38b/3, 38b/9, 39a/6, 94a/7, 94a/9, 94b/5, 94b/8, 94b/9,
 39b/2, 40a/1, 40a/6, 40b/2, 41a/3, 95a/5, 95a/9, 95b/6, 96a/1, 96a/6,
 41a/4, 41a/7, 41b/1, 41b/8, 42a/8, 96b/3, 97a/2, 97b/3, 97b/9, 98a/9,
 42b/1, 42b/9, 43a/8, 43b/1, 44a/1, 99a/2, 99a/7, 99a/8, 99b/2, 99b/4,
 44a/5, 44b/2, 44b/7, 45a/3, 45a/7, 99b/7, 100a/2, 100a/4, 100a/7, 101b/3,
 45b/1, 45b/3, 46a/2, 46a/7, 46b/8, 101b/5, 101b/8, 102a/1, 102a/2,
 47a/8, 47b/3, 48a/1, 48a/6, 48b/6, 102a/8, 102a/9, 102b/7, 103a/4,
 49a/4, 49b/3, 49b/6, 50a/2, 50a/6, 103b/1, 103b/4, 103b/6, 104a/4,
 50b/1, 50b/6, 51a/2, 51a/9, 51b/4, 104a/6, 104b/4, 104b/9, 105b/3,
 51b/8, 52a/6, 52a/7, 52a/7, 52a/8, 106a/3, 106b/2, 107a/2, 107a/7,
 52b/7, 52b/8, 53a/1, 53a/3, 53a/4, 108a/7, 108b/2, 108b/7, 108b/9,
 53a/6, 53b/7, 54a/6, 54a/7, 54b/5, 109a/2, 109a/7, 109b/2, 109b/9,
 55a/2, 55b/1, 55b/7, 56a/7, 56b/3, 110a/6, 110b/3, 110b/7, 111a/3,
 57b/3, 58a/1, 58b/1, 58b/6, 59a/4, 111a/6, 111b/3, 111b/6, 112a/1,
 59a/7, 59b/3, 59b/6, 59b/9, 60a/1, 112b/5, 112b/7, 112b/8, 113a/1,
 60a/5, 60a/9, 60b/4, 61a/1, 61a/7, 113a/3, 113a/3, 113b/1, 113b/3,
 61b/3, 61b/6, 62a/8, 62b/1, 62b/1, 114a/7, 114b/7, 115a/6, 115b/8,
 62b/3, 62b/7, 62b/7, 63a/1, 63a/5, 116a/1, 116b/2, 116b/9, 117b/2,
 63a/5, 63a/8, 63b/1, 64a/4, 64a/6, 118a/1, 118a/4, 118a/8, 118b/2,
 64b/1, 64b/6, 65a/5, 65b/1, 65b/2, 118b/3, 119a/1, 119a/3, 119b/2,
 65b/9, 66a/4, 66b/2, 66b/6, 66b/7, 119b/8, 120a/3, 120a/6, 120b/2,
 66b/8, 67a/1, 67a/3, 67a/5, 67a/8, 121a/5, 121a/8, 121b/3, 121b/8,
 67b/5, 67b/9, 69a/4, 69a/7, 69b/7, 122a/4, 122b/3, 122b/8, 123a/7,
 70a/1, 70a/6, 70b/2, 70b/5, 70b/7, 123b/5, 124a/1, 124a/9, 124b/6,
 71a/3, 71a/8, 71b/3, 72a/7, 72b/9, 125a/1, 125a/6, 126a/1, 126a/2,
 73a/3, 73a/5, 73b/3, 73b/4, 74a/8, 126a/3, 126a/4, 126a/5, 126a/8,
 74a/9, 74b/1, 74b/5, 75a/1, 75a/4, 127b/2, 127b/3, 127b/5, 128b/7,
 75a/7, 75a/9, 75b/2, 76a/6, 76a/7, 129a/6, 129b/6, 130a/4, 130a/8,
 76b/9, 76b/9, 76b/9, 77a/5, 77a/8, 130b/4, 131a/1, 131a/4, 131a/5,
 77b/6, 77b/8, 78a/5, 78b/1, 78b/6, 131b/7, 132a/4, 132a/8, 132b/2,
 78b/6, 79a/6, 79a/9, 79b/4, 79b/4, 132b/9, 133a/4, 133a/6, 133b/2,
 79b/8, 80a/2, 80b/1, 80b/8, 81b/1, 134b/3, 134b/8, 135a/5, 135a/6,

135b/3, 135b/6, 136a/2, 136a/8,
136b/4, 137a/3, 137a/5, 137a/6,
137a/8, 137a/9, 137b/1, 137b/2,
137b/4, 137b/5, 138b/4, 138b/5,
138b/5, 139a/4, 139b/3, 139b/5,
140a/2, 140a/7, 141b/3, 141b/8,
142b/9, 143a/2, 144a/7, 144b/2,
144b/6, 144b/9

b.+dur 27a/2, 42a/6

b.+nuḡ 20b/6, 41a/2, 56a/6

b.+ḡa 42b/3, 43a/1, 113a/8,
126b/8

bucaḡ: 1. Kenar, köşe, yer. Beyatlı.
2. İlçelerin, bir müdürle yönetilen
bölümlerinden her biri, nahiye.

b.+da 62a/6

budaḡ: 1. Ağacın dal olacak sürgünü.
2. Dalın gövde içindeki başlangıç yeri
olan ve tahtalarda görülen yuvarlak
koyuca renkte sert bölüm.

b.+(ḡ)ından 128b/3

buḡ: Su buharı.

b.+ın 42a/4

buḡday: 1. Buḡdaygillerin örnek
bitkisi. 2. Bu bitkinin başaktan ayrılıp
öğütülmesiyle elde edilen tanesi. 2b/4,
3b/2, 4a/6, 16b/6, 17b/3, 17b/7, 21a/1,
26a/8, 28a/3, 29a/5, 37b/3, 37b/7,
39a/8, 48a/6, 48b/8, 77a/1, 95b/2,
102b/9, 115b/5, 127a/9, 128a/2,
133b/9, 138a/8, 138b/2, 141b/1,
142b/2, 143b/1, 143b/6

b.+dan 99b/9

buḡün: 1. İçinde bulunulan gün. 2.
İçinde bulunulan çağ, zaman.
3. İçinde bulunulan gün içinde. 41b/4,
87b/1, 128b/1

buḡar: Ar. Isı etkisiyle sıvıların ve
bazı katıların dönüştükleri gaz
durumu.

b.+ın 42a/5

buhtān: Ar. Kıskançlık. 18b/4

buḡūr: Ar. 1. Dinî törenlerde yakılan
kokulu ağaç vb. maddeler. 2. Tütsü.
101b/9

bul-: 1. Arayarak veya aramadan bir
şeyle, bir kimse ile karşılaşmak. 2.. Bir
şeyi elde etmek. 3. Kaybedilen bir şeyi
yeniden ele geçirmek. 4. Varlığı
bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak,
keşfetmek.

b.-a 2b/2, 46b/1, 64b/8, 74a/2,
79a/2, 79a/9, 90b/6, 106b/1, 141a/5

b.-alar 79a/5

b.-maya 7a/2, 8a/3, 124b/3

bulan-: 1. Bulama işine konu olmak,
her yanı bir şeyle kaplanmak. 2.
Karışmak.

b.-duḡı 87b/3

b.-maḡa 5b/3

b.-up 129b/2

bular: Bunlar. 22b/3

b.+a 93b/9, 107b/1

b.+dan 21a/7

b.+uğ 105a/4

bulud: *krş. bulut.* 41b/2

bulut: 1. Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın. 72b/2, 113b/5, 113b/9, 114a/2, 114a/3, 114a/5, 114a/6, 114b/2

b.+(d)a 128b/1

b.+(d)ı 62b/2

b.+lar 5b/4

bulutlu: Bulutlarla kaplanmış, bulutlanmış. 29b/4, 57a/5, 65a/8, 73a/6, 76b/9, 133b/2

bunlar: Bu zamirinin çokluk biçimi. 6a/2, 29a/3

b.+ı 129b/3, 133a/4

buru: Bu yer. 42a/2

burc: Burç; Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldıza verilen ortak ad.

b.+da 5b/9

b.+ına 5b/9, 15b/6, 27b/1, 41b/6, 53a/3, 63a/9, 75a/4, 87b/1, 100b/2, 113b/2, 128b/3, 137b/1

burşa: Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri.

b.+da 75a/8

busarıq: *krş. pusarıq.* 60b/4, 83a/8, 83b/8

buşarıq: *krş. pusarıq.* 24b/6

buyur-: 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. 2. Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek.

b.-ur 52b/9

buz: Donarak katı duruma gelmiş su. 7b/4, 16a/2, 36a/1, 40a/2, 57b/6, 59a/8, 72a/9, 108a/6, 119b/3, 124a/7, 129a/7, 133b/5

b.+lar 139a/3

bu'z: Ar. Çekememe, istememe, incitme. 94b/7

bühāyim: *krş. behāyim.*

b.+den 116b/5

bühān: Ar. Kara çalma, iftira.

b.+lar 8b/2

büyü-: 1. Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek. 2. Yetişmek. 3. Yaşı artmak, yaşlanmak. 4. Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak.

b.-meye 126a/4

büyük: 1. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı. 2. Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram). 2b/2, 64b/3, 78a/8, 90b/7, 104b/7, 139b/1

b.+(g)i 140b/1

-C-

ca'fer-i şādık: Ar. 12 imamdan biri
12b/7, 16a/6, 28a/6, 30a/6, 43b/2,
71b/5, 75b/8, 97b/9, 102a/9, 116b/4

cālinus hekim: Antik Yunan
Uygarlığı'nda felsefeci ve hekim.
101b/8

canavar: Far. 1. Masallarda sözü geçen
yabani, yırtıcı hayvan. 2. Kurt, domuz
vb. cana kıyan yaban hayvanı. 5a/7,
13b/2, 16b/6, 21a/9, 36a/4, 43a/3,
58a/9, 82a/4, 93a/6, 103b/3, 103b/4,
109a/4, 110a/9, 119a/5, 142b/5

c. +ı 81a/7, 137b/6

c. +lar 9a/2, 15a/1, 47a/1,
86b/8, 133a/9, 139b/1

c. +lardan 24a/9

cebra'îl: Ar. Allah tarafından
peygamberlere vahiy getirmekle
görevlendirilen, dört büyük melekten
biri. 53b/4

ceddî: Ar. Oğlak burcu. 15b/6

cefâ: Ar. Zulüm. 38a/7, 67b/2

c. +lar 46a/9

cehd: Ar. 1. Fazla çalışma, güç ve
kudretini sarfetme. 2. Azim, gayret,
fedakarlık. 139b/6

cem': Ar. Toplama, bir yere getirtme.

c. et- 40b/4, 60b/6, 127a/5,
131a/8

c. ét- 57a/6, 63b/3, 82b/5,
97a/5

c. ol- 86a/3, 91a/7, 93a/2,
94b/6, 117b/5, 128a/1, 129a/2, 132b/5

cemi': Ar. Bütün, hep.

c. ol- 137a/1

cemre: Ar. Şubat ayında birer hafta
arayla havada, suda ve toprakta
oluştugu sanılan sıcaklık yükselişi.
41b/2, 42a/5

ceng: Far. 1. Kahramanca mücadele,
çarpışma, savaş. 2. Büyük çaba,
uğraş, kavga, çekişme 3a/1, 3b/7, 4b/5,
6a/7, 6b/5, 7a/6, 8a/2, 8a/9, 10a/1,
10b/2, 13b/9, 19b/9, 20a/3, 20b/2,
20b/5, 21b/2, 23a/2, 25b/6, 27b/9,
28a/7, 28a/9, 29b/7, 32a/3, 33a/4,
33b/9, 34a/6, 35b/6, 36a/1, 36b/4,
37a/8, 39b/4, 44a/9, 45b/4, 46b/4,
47a/3, 47a/4, 50b/3, 51a/4, 52a/3,
54b/9, 56b/5, 58a/6, 59a/9, 59b/7,
60a/3, 60b/3, 61a/5, 61a/8, 61b/8,
62a/4, 63b/2, 63b/9, 64a/3, 64a/5,
64a/8, 65b/5, 66a/5, 66a/8, 66b/1,
66b/1, 66b/9, 67a/3, 67b/2, 68b/1,
69a/1, 69b/8, 71a/4, 71a/6, 71a/9,
72a/8, 73a/1, 73a/9, 75b/8, 76a/2,
76b/2, 78a/2, 78a/7, 81b/7, 84a/7,
84b/2, 84b/5, 84b/7, 85a/6, 85b/6,
86a/4, 88b/7, 91b/9, 92a/3, 92a/9,
93b/7, 94a/3, 94b/1, 95a/6, 96a/5,
96a/9, 97a/5, 98a/6, 103a/4, 104b/4,
105a/5, 105b/8, 106a/4, 106a/9,
107a/3, 107b/7, 109a/7, 110a/9,
112a/2, 112b/1, 115a/4, 115b/2,
117b/5, 118a/9, 119a/3, 119a/8,
120b/9, 121b/4, 123b/6, 123b/8,
124b/4, 125b/4, 127a/1, 127a/5,
127b/1, 128a/2, 129a/1, 129a/4,
129b/4, 130b/6, 131a/7, 131a/9,
132a/4, 132b/7, 133a/1, 134b/3,

136a/9, 139b/9, 140b/5, 141a/4,
141b/9

c. ey/e- 115a/8

c. ét- 39b/3, 83b/9, 93a/6,
97b/5, 105a/2

c.+de 45b/9

c.+deki 29b/9

cennet: Ar. Dinî inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günâhsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt. 63a/8

cenüb: Ar. Güney. 66a/6

cevr: Ar. Eziyet, cefa, üzü. 14a/5,
31a/6, 48b/4, 66b/9, 93b/2, 107b/3

c. ét- 99a/6

cevrür: *krş. cevr.* 2b/6

cevz: Ar. 1. Ceviz. 2. Her nesnenin ortası. 75a/4

cevezhir/çevzevir: Far. Kuyruklu yıldız. 7b/7, 65b/1

cezâyir: Ar. Kuzey Afrikada Fas ile Tunus arasında olan ülke ve bu ülkenin merkezi olan şehir.

c.+de 111b/2

cezîre: Ar. Ada, dört tarafı sularla çevrili toprak parçası.

c.+lerde 61a/4

cibyey: İran'da bir şehir. 84a/6

cidâl: Ar. Muharebe, cenk, kavga. 4b/5, 17b/5, 20b/5, 35a/7, 36b/2, 60b/3, 62a/1, 110a/7

c. ét- 91b/5

cihân: Far. Dünya, kainat, alem. 14b/7, 58b/2, 63a/7, 84b/9, 88a/3, 89a/2, 110a/1, 124a/9, 131a/3

c.+dan 68b/8

c.+dan git- 117b/4

c.+ı 54a/7, 121b/9

ciharşenbih: *krş. çiharşenbih.* 16b/4, 127b/3, 138a/4

cihât: Ar. Din uğruna yapılan savaş.

c. ét- 111a/4

cimâ^c: Ar. İnsanlarda çiftleşme, cinsel ilişki. 4b/9, 41a/5, 87a/2, 113a/3

c. et- 1b/6, 15a/7, 26b/7, 53b/1, 62b/4

cinnî: Ar. Cin, şeytan

c.+ler 17a/6

cirâhât: Ar. 1. İrin. 2. Yara. 139a/7

cum^c â: Ar. Perşembe ile cumartesi arasındaki gün. 127b/9, 138a/8

cunūd: Ar. Askerler, ordu. 25a/3

cuşa: Ar. İran'da bir şehir.

c.+da 31a/4

cümle: Ar. Bütün, hep. 18b/9, 86a/1

-Ç-

çalğkoyun: *krş.* çalğkoyun. 18b/8

çalğoyun: *krş.* çalğoyun. 116b/9

çalğoyun: Sırtüstü. 33b/3, 55b/2, 65a/5, 77a/5, 89b/5, 103b/6, 116b/9, 130a/8, 140a/7

čanhun: Bir ırmak. 87b/5

çatılu: Sarılmış, çerçevelenmiş. 43a/4

çayır: Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. 87a/2

çek-: 1. Güç durumlara dayanmak, katlanmak. 2. Bir alışkanlığı bırakmak.

ç.-e 25b/1, 34a/7, 48a/4, 49b/9, 107b/1, 116a/4, 120a/9, 125b/7, 127b/5, 132b/8

ç.-eler 72a/6, 103a/8

çekirge: Düz kanatlılardan, uzun olan art bacaklarına dayanarak uzağa sıçrayabilen, birçok türü olan bir böcek. 25a/9, 32b/5, 54a/7, 81a/7, 96b/9, 102b/6, 106a/7, 108b/9, 129b/1, 130a/6, 138b/8, 143b/3

çekirgelik: *krş.* çekirgelik. 20a/2

çekirgelik: Çekirge olma durumu. 6b/2, 46b/5, 46b/7, 57a/9, 88b/5, 143b/4

çekirgilik: *krş.* çekirgelik. 43b/2

çemre-i şalişe: Ar. Üçüncü çemre ki toprağa düşer. 42a/2

çemre-i şanıye: Ar. İkinci çemre ki suya düşer. 41b/9

çepelik: Fırtınalı, şiddetli hava. 48b/2

çeri: *bk.* çeri. 2a/3, 11b/1, 29b/2, 34a/7, 36b/4, 40b/4, 47a/3, 49b/1, 52a/3, 56a/9, 71b/8, 86a/3, 93a/1, 94b/6, 97a/5, 128a/1, 129a/2, 129a/3, 131a/8, 132b/5, 135a/9

ç.+ler 39b/3, 39b/4, 49a/1, 65b/3, 66a/1, 68a/4, 72b/3, 79a/4, 84a/1, 106b/7

ç.+si 11b/1, 109b/4, 115b/4

ç.+sine 88b/3

çeşme: Far. Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar.

ç.+ler 31b/3, 61a/9

çevür-: Bir şeyin yönünü değiştirmek.

ç.-eler 46a/9

çeri: 1. Asker, ordu. 2. Savaş.

ç.+ler 92b/8

ç.+si 6b/7

çıban: Vücudun herhangi bir yerinde oluşan ve çoğu, deride veya deri altında şişkinlik, kızartı, ağrı ve ateş ile kendini gösteren irin birikimi. 52a/9

çık-: 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek. 2. Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek. 3. Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek. 4. Meydana gelmek.

ç.-a 6b/7, 9a/5, 13b/9, 14b/3,
16a/8, 31b/9, 51b/1, 54a/7, 54b/8,
56b/9, 60b/2, 61b/6, 62a/2, 66a/1,
66b/4, 71a/9, 71b/8, 72a/3, 72a/5,
76a/2, 77b/2, 78a/4, 81a/7, 88b/5,
92a/2, 94b/3, 96b/9, 97a/9, 102b/6,
103b/2, 105b/5, 106a/7, 115a/7,
120b/5, 121b/1, 124a/4, 124a/7,
124b/7, 129a/3, 129b/1, 130a/6,
134b/4, 135b/1, 138b/8, 139a/9

ç.-ar 43a/9

ç.-inca 114a/9

ç.-mağa 42a/1, 43a/4, 53a/6

ç.-mağ 14a/8, 59b/8, 71b/1

ç.-maya 21a/7, 33a/3, 46b/7,
127b/5

ç.-up 25b/3, 32b/6

çıyan: Çok ayaklılardan, sarımtırak renkte, zehirli bir böcek. 5a/8, 43b/7, 53a/5

çi: Far. Eğer. 87b/8

çiçek: Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü. 2. Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi.

ç.+ler 41b/7

çigdem: Zambakgillerden, türlü renklerde çiçek açan, çok yıllık, yumrulu bir kır bitkisi, mahmur çiçeği. 41b/8

çiharsenbih: [Far. çihar + şenbih] Salı ile perşembe arasındaki gün. 29b/3

çile-: Yağmur çiselemek.

ç.-se 98b/9

çin: Asya'da bir ülke. 17b/2

ç.+de 81b/1

çingene: Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti.

ç. dili 112b/6

çiseği: krş. çiseği. 115b/6

çiseği: Yağmur serpiştirmek. 41b/1, 55b/4, 62b/8, 92a/6

çoğ: krş. çok. 99a/8

çoğal-: Azken çok olmak, çok duruma gelmek, artmak, fazlalaşmak, ziyadeleşmek.

ç.-maya 5b/5

çok: 1. Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı. 2b/1, 2b/7, 3b/3, 3b/5, 3b/9, 4a/6, 4a/7, 4b/1, 6a/7, 6a/9, 6b/5, 6b/6, 7a/7, 7a/8, 7b/5, 7b/5, 8b/1, 8b/2, 8b/6, 8b/9, 9b/8, 10a/5, 10b/3, 10b/8, 11a/1, 11a/4, 11a/5, 11b/3, 11b/7, 11b/9, 12a/9, 12b/1, 13a/3, 13a/4, 13a/6, 13a/6, 13a/7, 13b/1, 13b/1, 13b/2, 13b/2, 13b/3, 13b/8, 13b/9, 14a/5, 14a/5, 14b/3, 14b/8, 15a/7, 16a/7, 16b/1, 16b/1, 16b/4, 16b/4, 16b/5, 16b/6, 16b/7, 17a/2, 17b/3, 17b/9, 18a/2, 18a/5, 18b/4, 19a/3, 19a/7, 19b/6, 20a/1, 20a/3, 20a/6, 20b/5, 20b/8, 21b/9, 22a/1, 22a/2, 22a/6, 22b/6, 23a/4, 23a/6, 23b/5, 23b/8, 24a/3, 24b/4, 24b/5, 24b/9, 25a/1, 25a/6, 25a/9, 26a/3, 27b/6, 27b/8, 28a/2, 28a/9, 28b/1, 28b/4,

28b/6, 28b/8, 28b/9, 29a/2, 29a/4, 79a/8, 79a/8, 79b/2, 79b/5, 79b/7,
 29a/5, 29a/7, 29b/1, 29b/5, 29b/6, 80a/4, 80a/6, 80b/2, 81a/1, 81a/2,
 29b/9, 30a/1, 30a/3, 30a/6, 30a/8, 81a/6, 81a/7, 81a/9, 81b/3, 81b/9,
 30b/2, 30b/3, 30b/4, 31a/2, 31a/4, 82a/6, 82a/6, 82b/2, 82b/3, 83b/2,
 31a/7, 31a/8, 31a/8, 31b/1, 31b/4, 84a/2, 84a/4, 84a/8, 84a/8, 84b/1,
 31b/5, 31b/7, 31b/8, 32a/1, 32a/2, 84b/3, 84b/5, 84b/9, 85a/3, 85a/5,
 32b/4, 32b/4, 32b/8, 33a/3, 33a/4, 85a/6, 85a/7, 85a/8, 85a/9, 85b/9,
 33a/7, 33a/9, 33b/1, 33b/3, 33b/4, 86a/1, 86a/4, 86a/9, 86b/7, 88a/8,
 34a/1, 34a/6, 34b/3, 35a/5, 35a/7, 88b/4, 88b/6, 88b/8, 89a/5, 89a/9,
 35a/8, 35b/1, 35b/5, 35b/6, 35b/7, 89b/1, 90a/3, 90b/1, 90b/9, 92a/3,
 36a/1, 36a/3, 36a/9, 37a/4, 37a/9, 92a/3, 92a/6, 92b/2, 92b/9, 93a/1,
 37b/6, 37b/7, 37b/8, 38a/9, 38b/6, 93a/9, 93b/4, 93b/5, 93b/7, 93b/9,
 38b/7, 39a/4, 39a/7, 39a/8, 39b/7, 94b/3, 95a/1, 96a/7, 96a/8, 96b/6,
 40a/2, 40a/3, 40a/4, 40a/7, 40b/3, 97a/4, 97a/4, 97a/7, 97b/5, 97b/6,
 40b/8, 41a/3, 41a/4, 43a/2, 43b/7, 98a/1, 98a/2, 98a/3, 98a/5, 98a/6,
 43b/8, 43b/9, 44a/2, 44a/2, 44a/5, 98b/2, 98b/6, 99a/7, 100b/4, 101a/3,
 44b/4, 44b/7, 44b/8, 45a/4, 45a/9, 102a/4, 102b/1, 102b/2, 102b/9,
 45b/6, 46a/9, 46b/5, 47a/1, 47b/5, 103a/2, 103b/1, 103b/2, 103b/3,
 48a/1, 48b/5, 49a/4, 49a/7, 49a/9, 103b/7, 104a/2, 104a/7, 105b/8,
 49b/3, 49b/4, 49b/7, 49b/8, 49b/9, 106a/9, 107a/9, 107b/5, 107b/7,
 50a/8, 50a/8, 50b/3, 51b/2, 51b/3, 108a/5, 108a/6, 108b/5, 108b/7,
 52a/4, 52b/1, 52b/8, 53b/5, 54a/1, 109a/2, 109b/1, 109b/6, 110a/8,
 54a/2, 54a/5, 54a/6, 54a/9, 54b/7, 111a/1, 111a/1, 111a/2, 111b/7,
 54b/8, 54b/9, 55a/4, 55b/9, 56a/6, 111b/8, 113a/2, 113b/6, 114b/9,
 56a/9, 56b/8, 56b/8, 57a/1, 57a/5, 115a/8, 115b/6, 115b/9, 116b/5,
 57a/6, 57b/1, 57b/6, 57b/7, 58a/3, 116b/6, 117b/3, 117b/5, 117b/9,
 58a/5, 58b/8, 59a/1, 59a/5, 59a/9, 117b/9, 118a/5, 118a/9, 118b/6,
 59b/2, 60a/3, 60a/7, 60b/5, 60b/7, 119a/1, 119a/1, 119a/4, 119a/5,
 61a/2, 61a/2, 61a/5, 61a/8, 61a/9, 119a/9, 119b/3, 120a/3, 120a/6,
 61b/5, 62a/2, 63b/4, 63b/7, 63b/9, 120a/7, 120b/3, 120b/5, 120b/7,
 64a/6, 64a/7, 64a/8, 64b/9, 66a/1, 120b/7, 121b/6, 121b/7, 122a/1,
 66a/1, 66a/6, 66a/7, 66a/7, 66b/3, 122a/2, 123a/4, 123b/2, 123b/6,
 66b/4, 66b/5, 67a/4, 67a/8, 67b/6, 124a/3, 124b/2, 124b/2, 124b/7,
 68a/3, 68a/5, 68a/8, 68b/5, 69a/8, 125a/2, 125a/4, 125a/9, 125b/5,
 69b/9, 70a/1, 70a/4, 70a/4, 70a/6, 127a/5, 127b/2, 127b/7, 127b/7,
 70b/3, 70b/8, 71a/2, 71a/4, 71b/1, 127b/8, 127b/9, 128a/1, 128a/2,
 71b/2, 71b/4, 71b/7, 71b/7, 72a/4, 128a/3, 128a/3, 128a/6, 128b/8,
 72a/8, 72a/9, 73a/2, 73a/4, 73b/1, 129a/2, 129a/8, 129a/9, 129b/1,
 73b/3, 73b/7, 74a/3, 75b/8, 76a/2, 129b/7, 130a/1, 130a/2, 130a/7,
 76a/4, 76b/6, 77a/1, 78a/4, 78a/6, 130a/9, 131b/1, 132b/2, 133a/3,
 78a/7, 78a/9, 78b/5, 78b/8, 79a/7, 133b/1, 133b/5, 134a/2, 134a/5,

134a/7, 134a/8, 134a/9, 134b/4,
 135a/3, 135a/4, 135a/5, 135a/7,
 135a/8, 135b/3, 135b/4, 136a/1,
 136b/6, 136b/7, 137b/7, 137b/7,
 137b/9, 138a/1, 138a/7, 138a/9,
 138b/3, 139a/1, 139a/3, 139a/7,
 139a/7, 139a/8, 139b/1, 139b/2,
 139b/3, 139b/5, 139b/7, 139b/8,
 140a/1, 140a/4, 140a/4, 140a/5,
 140a/8, 140a/9, 140b/1, 140b/1,
 140b/4, 140b/5, 140b/6, 140b/9,
 141a/4, 141a/8, 141b/1, 141b/4,
 141b/5, 142b/7, 143a/4, 143a/5,
 143a/7, 143a/8, 143b/1, 143b/3,
 143b/6, 144a/1, 144a/2, 144a/5,
 144a/5, 144a/8, 144b/8

ç.+(ğ)ı 64a/2, 90b/5

ç.+lara 47b/6

çulsız: 1. Çulu olmayan. 2. Varlıksız, parasız. 113a/2

çürü-: 1. Genellikle mikroorganizmaları etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğratarak bozulup dağılmak. 2. Sağlığını, dayanıklılığını yitirmek.

ç.-meye 5b/7, 137a/9

ç.-ye 56b/9, 61a/2, 71b/4, 88b/8, 109a/4, 122a/1, 125a/9

çürük: Çürümüş olan. 82a/5

-D-

da: Daha anlamında kullanılır. 68a/7

dağ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

d.+dağı 103b/3

d.+larda 31a/7, 120a/3

dağı: Daha anlamında kullanılır. 41a/8, 43a/7, 45b/1, 52b/3, 62b/3, 63a/8, 65b/6, 78b/7, 88a/1, 100b/8, 101b/5, 101b/8, 104a/7, 138a/6, 142a/7

dağıl: Ar. Buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı, hububat. 1b/8, 10a/6, 21b/9, 22b/6, 31b/7, 34b/4, 35a/3, 36a/2, 48a/9, 48b/4, 56b/9, 58a/3, 68a/3, 73a/5, 88b/2, 89a/9, 93a/1, 96b/2, 124b/6, 125b/2, 133a/6, 142b/2

d.+a 137b/2

d.+lar 52a/1

dağire: Ar. Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşıklık. 36a/2

dağra: *krş. dağire.* 10a/6, 22b/6, 58a/3

dâ'im: Ar. 1. Sürekli, sonsuz. 2. Daima. *krş. dâ'yim.*

dağika: Ar. 1. Bir saatlik zamanın altmışta biri. 2. An, zaman. 113b/2

dane: Far. 1. Herhangi bir sayıda olan şey, adet. 2. Bazı bitkilerin tohumu. 74b/3

d.+den 99b/9

daniyâl: *krş. danyal.* 44a/5, 57a/8, 91b/4, 94a/1, 96b/5, 116b/7, 120a/3, 120b/4, 124a/6, 133b/4, 133b/8

d. 'aleyhi's-selâm 22a/1

d. peygamber 65a/2, 68b/5, 71b/6, 75b/9, 105a/6, 127a/3

d. ‘aleyhi’s-selām 16a/5

d.+dan 79a/3

danyal: İbr. 1. Kutsal kitapta adı geçen İsrail peygamberi. 2. İbranice de bu ad “Tanrı benim yargıcımdır” anlamındadır. 28a/5, 30a/9

d. peygamber 16a/1

daş: Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 59a/7

dāvūd: İbr. İsraililerin, sesinin güzelliği ve şairliği ile tanınan hükümdar ve peygamberi.

d. peygamber 87b/6

dāyim: *krş. dā'im.* 126a/2

de-: *bk. de-*

d.-digümüz 108a/8

d.-dikleri 42a/5, 43a/2

d.-diler 42b/8, 43a/5

d.-dükleri 42b/3, 121a/6

d.-miş 89b/9, 101b/8

d.-mişler 100b/3

d.-mişlerdür 42b/4, 144a/4

d.-r 9a/4, 17a/6, 28a/5, 28a/6, 52a/8, 52a/8, 55a/9, 96b/6, 98a/1, 105a/6, 120b/5, 126b/3, 126b/8, 133b/5

d.-rler 1b/4, 4b/9, 5a/5, 5a/5, 7b/7, 15a/5, 26b/3, 42a/3, 42a/8, 42b/9, 43a/1, 52a/6, 52a/7, 53a/3, 53b/3, 55a/8, 55a/9, 62a/9, 62a/9, 65a/8, 72b/5, 74a/9, 74a/9, 75a/5, 86b/4, 86b/4, 99b/3, 99b/3, 100b/6, 112b/5, 112b/6, 112b/7, 113a/9, 126a/1, 126a/2, 126b/7

debren-: *krş. depren-*

d.-e 45b/5

degil: Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

d.+dür 126a/7

degin: Dek, kadar. 9a/2, 9a/3, 9a/4, 36b/6, 41a/9, 46b/6, 56a/6, 56b/7, 57a/7, 68b/1, 68b/3, 68b/9, 81a/5, 87a/6, 100a/2, 107b/6, 116a/2, 118a/3, 120b/8, 121a/1, 133a/9, 133b/2, 134a/1, 134a/6

degirmi: Kare şekilli yüzey. 117a/3

değür-: Değiştirmek, değişmek.

d.-üp 137a/2

degür-: Eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak.

d.-e 19a/8

degüşür-: Değiştirmek, başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak.

d.-mek 37a/9

dehān: Far. Ağız. 64a/7, 65b/4

dek: Bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin. 66b/2, 68b/5, 68b/7, 100b/4, 108a/1

delekce: İsteğe göre. 101a/2

delvā: Ar. Arapça koç burcu. 27b/1

dem: Far. Zaman, çağ. 21b/9, 118a/6

denil-: 1. Ad verilmek. 2. Söylenmek, sözü edilmek.

d.-miş 99b/7

deñiz: 1. Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi. 2. Bu su kütesinin belirli bir parçası. 6b/4, 28b/3, 28b/5, 129b/5, 137a/7

d.+de 3a/7, 3b/3, 16b/4, 39a/7, 49a/8, 67b/3, 93a/2, 102b/7, 109a/5, 131a/2, 139a/7

d.+i 5b/5

d.+ler 5b/3, 29a/1, 45b/2

d.+lerde 97a/1, 102a/6, 102b/2

depele-: Ayakları altında ezmek.

d.-yeler 91a/8

depren-: Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak.

d.-dise 62a/6

d.-dügi 86a/6, 98b/8, 125b/3

d.-icek 98a/4

d.-mek 4a/7, 14b/3, 18a/8, 25a/9, 26a/1, 28b/6, 34a/5, 39b/4, 40a/8, 40b/1, 51b/8, 61b/5, 65b/3,

68b/4, 73a/4, 80b/3, 85a/1, 97b/8, 111b/9, 123b/1, 125a/2, 125a/6

d.-se 4a/8, 4b/3, 14b/4, 14b/8, 26a/2, 26a/7, 40b/2, 40b/7, 51b/8, 52a/3, 61b/6, 61b/9, 62a/4, 73a/5, 73b/1, 74a/5, 85a/2, 85a/9, 86a/4, 97b/9, 98a/4, 98b/3, 112a/1, 112a/9, 125a/6, 125b/2

d.-ür 5a/7

d.-ürken 26a/5, 73b/6, 74a/1, 85b/5, 85b/7, 112a/4, 125b/1

depreş-: Nüksetmek, tepreşmek, tekrarlamak.

d.-e 42a/2, 49a/1, 49a/8, 51b/2, 56b/5, 66a/2, 68a/4, 79a/4, 92b/9, 106b/8, 122b/9

d.-mek 72b/3, 126a/3

d.-ür 52a/9, 114b/4

der-: Bir araya getirmek, derlemek, toplamak, devşirmek.

d.-mege 5b/2

derletme: 1.Tifo. 2. Zatülcenp. 3. Humma. 50a/7, 61a/7

deve: Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan. 139b/1

devlet: Ar. Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. 64b/8

devletlü: Ar+T. Mutluluk ve refah içinde olan (kimse). 54b/4

devlingeç: Çaylak türünden bir alıcı kuş. 137b/4

deyü: Diye. 27a/6, 42a/3, 53b/5, 88a/1

dê-: Demek, söylemek.

d.-diler 1b/8

d.-rler 26b/9

d.-miş 98a/6

dımışkı: Ar. Şam. 108a/2

di-: *bk. dê-*.

d.-dügü 53a/4

d.-dükleri 41a/1

d.-mek 41a/2

d.-miş 123a/5

d.-mişdür 137a/5

d.-rler 26b/8, 53a/7

d.-se 94a/7

dik: 1. Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan. 2. Yatık durmayan, sert. 117a/5

diken: 1. Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri. 75b/3

dil: 1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban. 2. Bir çağa, bir

gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi

d.+de 44a/4

d.+ince 1b/7, 4b/8, 15a/4, 41a/2, 52a/6, 62a/9, 62a/9, 74a/8, 74a/9, 86b/3, 99b/2, 99b/3, 112b/5, 112b/6, 126a/1

dile-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek.

d.-rse 52b/6, 126b/1

dimitrev: Rum. Rumların kutsal bir günü. 137b/3

din: Ar. 1. Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet. 2. Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen. 69b/3

d.+i 106a/9

dinlen-: Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek, soluklanmak, istirahat etmek.

d.-e 44b/9, 125b/8, 129a/9

dir-: Bir araya getirmek, derlemek, toplamak, devşirmek.

d.-e 71b/8

diril-: Toplanmak.

d.-e 128a/8

dirlik: 1. Yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim. 2. Huzur, erinç. 13a/5, 70a/3, 71a/1, 83a/7, 83b/4, 141a/7

diyārbekir: Diyarbakır, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. 91a/8, 108a/4, 111b/2, 124b/7, 131b/3, 139b/2

diyārbekr: *krş. diyārbekir.* 98b/1

doğ-: 1. Dünyaya gelmek. 2. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek. 3. Ortaya çıkmak, sonucu olmak.

d.-duğı 16a/4, 26b/9

d.-mağ 103b/5, 117b/1

d.-sa 19a/5, 77a/5, 77a/6, 89b/5, 89b/6, 90a/1, 90b/3, 99a/2, 104a/4, 130a/8, 130a/9, 130b/5, 140a/9

dolan-: 1. Bir şeyin çevresine sarılmak. 2. Bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak.

d.-mağa 32b/1

doğ: Hava sıcaklığının sıfırdan aşağı düşmesiyle suların buz tutması.

d.+lar 42a/6

d.-a 139a/3

dost: Far. Yakınlık kurmak, ahbab olmak.

d. ol- 99a/1

dök-: Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak.

d.-di 27a/6

dökil-: *krş. dökül-*.

d.-e 55b/9, 91b/2, 92a/4

d.-mek 23a/2, 56a/7

d.-se 8a/7, 19b/2, 56a/8

dökül-: Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak.

d.-dügi 118b/2, 141a/1

d.-e 10b/6, 33b/9, 39a/3, 45a/9, 48a/1, 69a/2, 71b/5, 73b/4, 77a/1, 78a/6, 96a/5, 97a/6, 97b/6, 102b/2, 106a/9, 110a/9, 115a/9, 115b/3, 117b/5, 124a/6, 129a/3, 129b/8, 130a/3, 131b/6, 132a/5, 133a/2

d.-en 78a/8

d.-esinde 127a/6

d.-mege 137a/2

d.-mek 8a/6, 9b/7, 11a/5, 12a/6, 20a/3, 25b/7, 28a/9, 34a/3, 37a/8, 38a/8, 46a/1, 56b/6, 59a/4, 60a/4, 61b/7, 61b/8, 65b/3, 65b/8, 66b/9, 69b/8, 73b/7, 78a/4, 80b/4, 81b/8, 84a/7, 84b/7, 85a/6, 85a/8, 85b/7, 88b/7, 95a/6, 96a/9, 104b/3, 104b/5, 105b/8, 107b/3, 108b/8, 109a/8, 111a/7, 111b/7, 112a/1, 112b/1, 118a/7, 118a/8, 119b/4, 121b/4, 122a/6, 125b/4, 127b/1, 128a/2, 129a/5, 129b/4, 130b/6, 131a/7, 131b/9, 134b/3, 140b/6, 140b/7, 140b/9, 142a/2

d.-se 34a/4, 46a/2, 56a/8, 65b/9, 78a/5, 90b/3, 104b/4, 131a/1, 140b/8

döl: 1. Canlıların üremesi sonucu ortaya çıkan yeni birey veya bireylerin

bütünü, zürriyet, nesil. 2. Yavru, çocuk. 7b/2, 16a/8, 137b/7

dön-: 1. Geri gelmek, geri gitmek. 2. Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek.

d.-e 50b/4, 77b/3, 122b/1

döndür-: 1. Dönmesini sağlamak.

d.-e 133a/3

dördüncü: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen. 7a/4, 18a/8, 20a/9, 26a/9, 27a/1, 33a/5, 41a/9, 44b/6, 52b/7, 55a/1, 64b/5, 68a/5, 74b/7, 76b/9, 89a/7, 103a/9, 113a/6, 116b/1, 126b/1, 130a/3, 140a/1, 143a/2

dört: 1. Dört sayısının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 4 ve IV rakamlarının adı. 3. Üçten bir artık. 43a/7

d. +(d)i 42b/2

d. +(d)ü 43a/6

dört ayaklı: Hayvanat. 4b/3, 16b/6, 19b/3, 26a/5, 32a/6, 40a/9, 43a/2, 44b/9, 69b/9, 74a/1, 82b/7, 84a/2, 90b/4, 92b/6, 99a/4, 105b/1, 108a/9, 110a/8, 116a/3, 117a/4, 134b/5, 136a/6

d. +lar 53b/8, 70b/9

d. +ya 2b/5, 14a/2, 19a/8, 40a/3, 73b/1, 76b/6, 83b/4, 96b/1

dörüt ayaklı: *krş.* **dört ayaklı.** 2a/8

dövlet: Ar Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş

millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. 111a/4

dumağı: *krş.* **dumağı.** 13b/2

dumağı: Nezle, grip, branşit. 44b/3, 138a/2

duman: Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz. 136b/5

dur-: 1. Hareketsiz durumda olmak. 2. Dinmek, kesilmek.

d.-a 100a/1

d.-sa 66b/2

d.-sun 101a/1

durac: *krş.* **turaç.** 99b/6

dut-: 1. Elde bulundurmak, ele almak. 2. Ele geçirmek, yakalamak.

d.-a 2b/1, 9a/6, 14b/6, 21b/1, 22b/5, 25b/3, 25b/9, 32a/8, 35a/1, 38a/2, 43b/5, 48b/3, 48b/9, 56a/3, 57a/1, 57a/2, 70a/2, 80b/6, 88a/5, 97b/8, 99a/8, 117b/7, 119b/5, 121b/9, 127a/8, 132a/7, 136a/5, 142b/1

d.-alar 7b/8, 33b/7, 46b/3, 120b/9

d.-anlar 38a/3

d.-ar 88a/1, 114a/8

d.-asın 5b/1, 27a/8

d.-mağda 140a/5

d.-miş 114a/4

dutıl-: *krş. dutul-*.

d.-a 12a/4, 22b/2

d.-mağ 6a/4

d.-sa 17b/7, 138b/5

d.-up 64b/8

d.-urken 129a/4

dutuş-: *krş. dutuş-*.

d.-ıp 114a/4

dutsak: Savaşta ele geçen düşman, esir. 61a/4

dutul-: 1. Tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak. 2. Ay ve Güneş, tutulma olayına uğramak.

d.-a 45b/5

d.-duğı 44a/6, 76b/5

d.-duğda 54a/3, 54b/2, 75b/7

d.-mağ 6b/1, 17a/9, 17b/6, 32a/4, 32b/3, 43b/1, 43b/9, 53b/7, 54a/5, 63a/9, 64a/4, 75b/2, 76a/5, 88a/9, 102a/7, 102b/6, 114b/6, 115a/5, 115a/6, 128b/6, 129a/6, 138b/4, 139a/3

d.-mağda 63b/6

d.-sa 6a/4, 6b/2, 17b/1, 32a/5, 32b/1, 32b/3, 43b/1, 44a/1, 44a/6, 53b/7, 54a/6, 63b/1, 64a/1, 64a/4, 75b/3, 76a/3, 76a/6, 88a/2, 88a/3, 88a/4, 88b/1, 102a/8, 102b/7, 114b/7, 128b/7, 129a/6, 139a/4

d.-up 128b/9

dutuş-: Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak.

d.-a 39b/4

d.-mağ 47a/3

dübdüz: Baştan başa, tamamıyla, dümdüz. 114a/3

dükeli: Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes. 88a/4

dün: 1. Bugünden bir önceki gün. 2. Gece. 26a/7, 52a/2, 62a/3, 98b/3, 112a/8, 125b/2, 128a/8

dün buçuğı: Gece ortasında.

+nda 114a/1

dünle: Geceleyin. 4b/3, 5a/1, 15b/9, 47a/9, 53a/2

dünyā: Ar. 1. Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. 2. Dış, çevre, ortam. 116a/2

d.+da 49a/5

d.+dan 3b/1, 75b/1

d.+ya 126b/2

dürlü: Türlü, çeşitli. 14b/6, 48a/7, 74a/6, 77a/3, 95b/1, 135b/1

d. d. 95b/1

dürtin-: *krş. dürtün-*.

d.-mek 87a/3

d.-mekden 16a/1

dürtün-: 1. Sürünmek, vücuduna koku, yağ gibi şeyler sürmek. 2. Bir işte uğraşmak.

d.-üp 62b/5

dürü-: Türemek, peyda olmak, zuhura gelmek.

d.-ye 133a/7

düş-: 1. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek. 2. Yağmak. 3. Savaşta savunulmaz duruma gelerek teslim olmak. 4. Vakti gelmeden ölü doğmak. 5. Vurmak, değmek, rastlamak.

d.-di 42a/5, 87b/8

d.-dise 8a/5

d.-dügi 12a/1, 90b/7, 104b/7, 131a/4

d.-e 3b/7, 7a/6, 8a/4, 9b/4, 10a/4, 14b/1, 18a/2, 21b/3, 26a/4, 27b/9, 36a/1, 36b/3, 37a/7, 41a/4, 42a/2, 44a/8, 44a/9, 45a/4, 45b/9, 49a/2, 51a/4, 58a/7, 59a/2, 59a/9, 62a/1, 63b/7, 66a/7, 78b/4, 93a/3, 93a/7, 93b/6, 93b/7, 97b/6, 98a/7, 103a/6, 105a/6, 117a/9, 121b/6, 127a/7, 127b/8, 130a/2, 131a/3, 136b/1, 138b/9, 139b/9, 140a/3, 141b/9, 142a/4

d.-eler 50b/3

d.-en 90b/7, 104b/6

d.-er 41b/2, 41b/9, 114b/5

d.-erise 87b/9

d.-mek 11b/5, 19b/1, 35a/6, 36a/2, 37a/6, 130b/9, 144b/2

d.-meye 16a/3

d.-se 11b/6, 37b/3, 59a/8, 83b/8, 121a/4, 142a/2

düşenbe: *krş.* **düşenbih.** 28a/5

düşenbi: *krş.* **düşenbih** 137b/8

düşenbih: [Far. dü+ şenbih] Pazartesi günü. 16a/9, 127a/4

düşman: Far. Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı. 6b/7, 34b/2, 58a/7, 88a/6, 96a/4, 97a/9, 115a/7, 115b/2, 130b/7

d.+ı 54a/1, 119b/5, 138b/5

d.+ın 57a/2, 63b/3, 91a/3

d.+ına 74a/2, 79a/9, 80a/7, 90b/6

d.+ıı 90b/6

d.+ları 70a/8, 80b/5, 86b/1, 99a/6

d.+ların 99a/1, 125a/5, 130b/9

d.+larına 79a/1

d.+larından 115b/1

düşür-: Vücuttan yavru, çocuk, taş, solucan vb. atmak.

d.-mek 33a/9

düşvār: Far. Güç, zor. 111a/8, 118a/1, 122a/9

düşvārlik: Far.+T. Güçlük, zorluk. 72b/6, 142b/1

d.+(ğ)ı 74a/3, 112a/1

-E-

ebu'l-fâzıl: *krş.* **ebu'l-fazıl.** 30a/6,
102a/8

ebu'l-fazıl: Melhameyi Arap kaynaklarından Farsçaya ilk kez çeviren kişi. Ebu'l-Fazl Arapça asıllı Kanunü'l- Edeb'i Farsçaya çevirerek Usulü'l Melahim adını verdiği eserini II. Kılıçarslan'a ithaf etmiştir. 12b/7, 22b/4, 115a/2

edin-: Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, iktisap etmek.

e.-e 99a/6

efendi: Rum. Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse. 20a/7, 91a/5, 91a/5

e.+sine 46a/8, 141b/6

eger: Far. Eğer, şayet. 2a/2, 2a/8, 2b/3, 4a/4, 4b/3, 6a/8, 6b/9, 7a/5, 8b/7, 9a/1, 9a/7, 9b/3, 9b/6, 9b/9, 11a/1, 11b/6, 12a/2, 12a/9, 13a/1, 14b/4, 14b/8, 16a/6, 16a/9, 16b/2, 16b/4, 16b/7, 16b/9, 17a/3, 17b/1, 17b/7, 18a/5, 18b/1, 18b/7, 18b/9, 19a/4, 19b/1, 19b/7, 20a/5, 20a/9, 20b/4, 20b/5, 21a/1, 21a/9, 21b/6, 21b/9, 22a/5, 22a/6, 22a/9, 23a/1, 23a/7, 23b/3, 24a/1, 24a/5, 24b/1, 24b/7, 25a/3, 25a/7, 25b/6, 26a/2, 26a/2, 26a/5, 27b/5, 28a/5, 28b/7, 29b/3, 30a/5, 30b/9, 31b/4, 32a/5, 32b/1, 32b/3, 33a/1, 33a/6, 33b/3, 33b/3, 33b/6, 34a/4, 34a/9, 34b/3, 34b/7, 35a/1, 35a/4, 35a/9, 35b/4, 35b/9, 36a/5, 36a/9, 36a/9, 36b/6, 37a/1, 37a/7, 37b/3, 37b/5, 37b/9, 38a/5, 38b/3, 38b/9, 39a/6, 39b/2, 40a/1, 40a/6, 40b/2, 40b/6, 43b/1, 44a/1, 44a/6,

44b/2, 44b/7, 45a/3, 45a/4, 45a/7, 46a/2, 46a/7, 46b/1, 46b/8, 47a/2, 47a/8, 47a/9, 47b/3, 48a/1, 48a/6, 48a/7, 48a/9, 48b/3, 48b/6, 49a/4, 49a/7, 49b/3, 49b/6, 50a/2, 50a/6, 50b/1, 50b/6, 51a/2, 51a/9, 51b/4, 51b/8, 53b/7, 54a/3, 54b/1, 54b/5, 54b/6, 55a/2, 55a/6, 55a/8, 55b/1, 55b/7, 56a/1, 56a/4, 56a/7, 56b/3, 56b/6, 57a/3, 57a/6, 57b/3, 57b/5, 58a/1, 58b/1, 58b/6, 58b/9, 59a/4, 59a/7, 59b/3, 59b/6, 60a/1, 60a/5, 60a/9, 60b/4, 61a/1, 61a/7, 61b/3, 61b/6, 61b/9, 62a/3, 62b/8, 63a/5, 63b/1, 63b/6, 63b/9, 64a/4, 64b/1, 64b/6, 65a/5, 65a/6, 65a/7, 65a/8, 65b/1, 65b/9, 66a/4, 66a/6, 66a/9, 66b/2, 66b/3, 66b/5, 66b/6, 66b/8, 67a/3, 67a/5, 67a/7, 67b/5, 67b/9, 68a/1, 68a/3, 68b/3, 68b/6, 68b/9, 69a/3, 69a/7, 69a/9, 69b/1, 69b/7, 70a/1, 70a/6, 70b/2, 70b/7, 71a/3, 71a/8, 71b/3, 72a/7, 72b/3, 72b/5, 72b/9, 73a/5, 73b/1, 73b/6, 74a/1, 74a/4, 75b/2, 75b/7, 76a/2, 76a/6, 76b/5, 76b/9, 76b/9, 77a/5, 77a/8, 77b/1, 77b/6, 78a/5, 78b/1, 79a/6, 79b/1, 79b/4, 79b/7, 80a/2, 80b/1, 80b/8, 81a/6, 81a/8, 81b/2, 81b/4, 81b/6, 82a/2, 82a/8, 82b/2, 82b/4, 82b/9, 83a/5, 83a/9, 83b/7, 84a/6, 84b/3, 84b/6, 85a/2, 85a/9, 85b/7, 88a/3, 88a/4, 88a/9, 89a/2, 89a/8, 89b/4, 89b/6, 90a/1, 90a/3, 90b/3, 90b/7, 91a/1, 91a/2, 91b/1, 91b/7, 92a/2, 92a/8, 92b/2, 92b/5, 93a/5, 93b/1, 93b/6, 94a/3, 94a/6, 94a/9, 94b/5, 94b/9, 95a/5, 95a/9, 95b/6, 96a/1, 96a/6, 96b/3, 96b/8, 97a/2, 97b/3, 97b/9, 98a/4, 98b/3, 98b/7, 99a/2, 99a/7, 101a/2, 101a/3, 101a/5,

101a/6, 102a/8, 102b/7, 102b/7,
 102b/8, 103a/4, 103b/1, 103b/6,
 103b/7, 103b/9, 104a/1, 104a/3,
 104a/4, 104a/6, 104b/4, 104b/6,
 104b/9, 105a/8, 105b/3, 105b/7,
 106a/3, 106a/5, 106b/2, 107a/2,
 107a/7, 108a/1, 108a/5, 108a/7,
 108b/2, 108b/7, 109a/2, 109a/7,
 109b/2, 109b/9, 110a/6, 110b/3,
 110b/7, 111a/6, 111b/3, 111b/6,
 112a/1, 112a/4, 112a/8, 113b/5,
 113b/7, 113b/8, 114a/1, 114a/3,
 114a/4, 114a/5, 114a/6, 114b/7,
 115a/6, 116a/1, 116b/2, 116b/9,
 117a/1, 117a/3, 117a/5, 117a/7,
 117b/2, 118a/1, 118a/8, 118b/3,
 118b/7, 119a/3, 119a/4, 119b/2,
 119b/3, 119b/8, 120a/6, 120b/2,
 120b/8, 121a/1, 121a/5, 121a/8,
 121b/3, 121b/8, 122a/4, 122b/3,
 122b/8, 123a/7, 123b/5, 124a/1,
 124a/9, 124b/3, 124b/6, 125a/1,
 125a/6, 125b/1, 125b/2, 126b/8,
 127a/4, 127a/9, 127b/2, 127b/6,
 127b/9, 128a/4, 128b/7, 129a/3,
 129a/6, 129b/6, 130a/4, 130a/8,
 130b/2, 130b/4, 131a/1, 131a/5,
 131b/2, 131b/7, 132a/4, 132a/5,
 132a/8, 132b/9, 133a/6, 133a/8,
 133b/5, 134a/1, 134a/4, 134b/3,
 134b/8, 135a/5, 135a/7, 135b/3,
 135b/6, 136a/2, 136a/8, 136b/4,
 137b/5, 137b/8, 138a/2, 138a/7,
 138a/8, 138b/1, 138b/5, 139a/4,
 139a/4, 139b/5, 140a/2, 140a/9,
 140b/8, 141a/2, 141a/6, 141b/3,
 142a/3, 142a/5, 142a/8, 142b/5,
 143a/2, 143a/6, 144a/5, 144a/7,
 144b/2, 144b/6

eger-çi: Far. Eğer, şayet. 87b/9

egird-: Kuşatmak, sarmak, muhasara etmek.

i.-eler 76a/4

ehl: Ar. 1. Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, erbab. 2. Sahip. 3. Topluluk, cemaat.

e.-i fesād 32a/7

e.-i fişk 54b/1

e.-i islām 106a/8

e.-i riyā 32a/7

e.-i şirk 54b/1

e.-i ticāret 8a/3, 14a/6

e.+i 25b/1, 34a/7, 48a/4, 75b/3, 133a/4

e.+inden 49b/9, 82b/7, 90b/5, 120a/9, 128b/2, 135a/9

e.+ine 3b/8, 45b/6, 109b/6

ek-: 1. Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek. 2. Toprağı ekip biçmek için kullanmak.

e.-dükleri 118b/5

e.-eler 102a/5

e.-erse 27b/5

e.-mege 137a/3

ekber: Ar. En büyük, çok büyük.

e.+dür 5a/9

ekil-: Ekme işi yapılmak.

e.-miş 143b/4

ekin: Tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum. 2b/1, 4a/1, 7a/7, 11a/5, 11b/3, 14a/4, 14a/9, 16a/7, 18b/1, 19a/2, 20a/7, 22a/7, 26a/5, 31a/7, 31a/8, 31b/2, 31b/9, 34a/2, 34b/1, 36b/5, 38a/9, 39a/1, 39a/7, 40b/1, 42a/6, 43b/2, 44a/3, 44b/4, 44b/7, 45a/5, 50b/8, 51a/6, 55a/3, 55b/2, 55b/3, 55b/5, 56b/8, 57a/8, 60a/6, 60b/8, 61a/1, 61a/2, 65a/9, 68a/7, 69b/2, 70a/5, 70a/7, 71a/8, 77b/8, 78b/2, 78b/9, 79a/8, 79b/2, 79b/5, 80a/5, 81a/4, 81a/9, 81b/3, 82a/6, 82b/2, 83a/2, 83b/2, 84a/2, 84a/3, 85b/8, 87b/9, 88b/8, 90b/2, 91a/6, 91b/9, 94b/1, 96b/1, 97b/4, 99a/4, 102a/9, 103b/1, 104a/2, 106b/5, 107b/5, 108b/3, 109a/3, 110a/1, 110a/8, 111b/1, 112a/8, 113b/8, 114b/9, 115a/2, 116b/2, 117a/2, 117a/6, 118b/1, 119b/6, 120b/2, 122a/1, 123a/3, 124a/3, 124a/4, 126b/9, 127b/6, 129a/9, 130a/5, 131b/4, 133a/6, 133b/8, 134a/2, 134b/5, 134b/8, 135a/5, 135b/4, 135b/8, 136b/1, 140b/1, 141b/2, 142a/4, 142b/9, 143a/5, 143a/6

e.+e 9b/3, 64b/3, 69a/3, 81a/7, 84a/9, 95b/8, 123a/2, 137b/9

e.+i 113b/7

e.+ler 125a/9

e.+leri 29a/8

e.+lerine 29a/8

ekinci: Tahıl yetiştirip satan kimse. 27b/4

ekşer: Ar. Çoğunlukla. 20a/2, 65a/6, 82a/5, 141b/5

e.+i 77b/2, 86a/6, 124a/7, 136a/3

eksük: 1. İhtiyaç duyulan şey. 2. Bir bölümü olmayan, noksan, natamam. 4a/5, 5a/2, 6b/3, 21b/3, 46b/4, 62b/1, 122a/9, 123a/5

ekşi: 1. Sirke veya limon tadında olan. 2. Bu tadı veren şey. 1b/6

e.+lerden 15b/8, 52b/3

el: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

e. şun- 64a/2

e.+den git- 24a/3, 123b/9

e.+i işe var- 10b/4

e.+in çek- 127b/5

e.+e getir- 63b/3

e.+inden 23b/6, 75a/6, 119a/7

e.+üpe 100b/7, 100b/8

el: *bk. el.* 125a/3

e.+de 10b/3

e.+den 4b/2, 54b/8

e.+i 125b/7

e.+inde 43b/4, 46b/4, 48b/1, 63b/3, 66a/8, 66b/1, 78a/6, 81a/6, 91a/8, 92a/5, 143a/5

e.+inden 125b/7

e.+ine 25b/3

elbette: *krş.* **elbette.** 42a/8, 62b/8

elbette: Ar. Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet. 41b/1

elegüm sağmal: Gökkuşağı. 8b/3, 8b/4, 8b/7, 19b/7, 19b/8, 34a/8, 34a/9, 46a/6, 46a/7, 56b/3, 56b/3, 66a/3, 66a/4, 78b/1, 78b/1, 85b/7, 90b/9, 91a/1, 104b/8, 104b/9, 118b/3, 118b/4, 131a/5, 131a/6, 141a/2, 141a/2

el-ḥāşıl: Ar. Hasılı, netice itibarıyla, sözün kıyası. 108b/9

elli: Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 50 ve L rakamlarının adı. 3. Beş kere on, kırk dokuzdan bir artık.

e. bir 87b/4

emān: Ar. Eminlik, korkusuzluk. 11a/2, 23b/1, 55a/5, 105b/6, 140b/9

emīn: Ar. 1. Güvenli. 2. Sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz. 2b/6, 29a/3, 34a/2, 37a/9, 38a/2, 51a/7, 82a/3, 92b/7, 127b/5, 144b/9

eminlik: Ar+T.1. Güvenlilik. 2. Emniyetlilik, tehlikesizlik. 2b/1, 7a/9, 10b/3, 12b/7, 21b/4, 23b/8, 25b/1, 25b/9, 29b/2, 30a/1, 30a/7, 34b/2, 35a/3, 35a/7, 36b/8, 49b/4, 50b/4, 51a/1, 54a/4, 55a/3, 55b/5, 56a/4, 56b/2, 58b/6, 59a/1, 59b/3, 67a/4, 67b/8, 69a/5, 69b/5, 71a/5, 78a/1, 81b/4, 83b/3, 88b/9, 89b/8, 91b/5, 92a/5, 93b/4, 95b/3, 107b/1, 107b/8, 115b/8, 116b/6, 119a/7, 120a/9, 125a/4, 130b/1, 132a/6, 134a/5,

134a/9, 135b/9, 136a/7, 136b/3, 136b/7, 142a/5, 144a/3

e.+(g)i 142a/6

e.+ler 79a/2

emīnliksüz: *krş.* **eminsizlik.** 70b/4

emīnsizlik: Ar+T. Ar. Emin olmayan durum. 46a/3

emīnsüz: Ar+T. Ar. Emin olmayan durum. 110a/3

emīnsüzlik: *krş.* **eminsizlik.** Ar+T. 3b/9, 32b/2, 36a/5, 39a/2, 40a/4, 48a/3, 49a/1, 51b/3, 57a/5, 65b/6, 66a/2, 76a/8, 80b/4, 84b/8, 94b/6, 96a/4, 108b/8, 111b/7, 117a/8, 119b/9, 121b/5, 122b/4, 123b/1

emn-ü emān: Ar. Korkusuzluk, güvenlik. 11a/2, 23b/1, 55a/5, 105b/5, 140b/9

emrāz-ı muhtelif: Ar. Çeşitli hastalıklar. 4a/2

e.+e 10b/9, 11b/8, 14a/3, 34a/1, 49a/4, 119a/8

en-: 1. İnnek. 2. Sarkmak.

e.-dügi 121b/4

e.-er 128b/4

e.-ip 32a/8

e.-mek 23a/1, 49a/3, 69b/6, 82a/1, 94b/4, 108b/6, 121b/2, 123b/2, 134b/7

e.-se 23a/2, 69b/7, 70b/1, 82a/2, 94b/5, 108b/7, 121b/3, 134b/8, 144b/3

encir: Far. 1. İncir, dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç. 2. Bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi, ballıdır. 30a/9, 30b/3, 30b/7

endişe: Far. 1. Düşünce. 2. Tasa, kaygı. 13a/7, 19a/6, 38a/8, 38b/4, 40a/7, 59b/2, 144b/3

envā': Ar. Çeşitler, türler.

e. +la 6a/1, 6a/1

er: Rütbesiz asker, nefer. 20a/7, 61a/8, 90b/9

e. +i 52a/7

erācīf: Ar. Kötü haber. 3b/9, 7a/8, 8b/1, 13a/6, 13b/8, 21b/1, 24b/3, 28b/3, 30a/2, 52a/4, 97b/4, 103b/2, 139b/7

erba'in: Ar. Rumi takvimde 22 Aralıktan 31 Ocak gününe kadar süren kırk günlük kış dönemi. 15b/2, 27b/1

eren: Ermiş.

e. +ler 73a/7, 73b/3

e. +leri 69b/3, 81a/6

eriş-: 1. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak. 2. Bir yere ulaşmak, varmak. 3. Bitkiler veya bunların ürünleri olgunlaşmak. 4. Zaman gelip çatmak.

e. -e 3b/8, 9b/3, 24a/9, 24b/7, 29a/7, 29a/9, 29a/9, 33a/1, 34b/9, 48a/8, 51a/3, 60a/8, 63b/7, 64b/3, 69a/4, 69b/8, 72b/8, 73b/2, 75b/5, 76b/7, 83b/8, 86a/9, 95b/8, 96b/1,

123a/2, 124b/5, 133b/7, 134a/3, 138a/1, 138a/9, 140a/4, 143b/8

e. -ür 62b/3

ermenî: Ermenistan'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan halk veya bu halktan olan kimse. 92b/9

ermenistān: Ermenistan Asya'nın batısında yer alan bir devlet. Kuzeyinde Gürcistan, doğusunda Azerbaycan, batısında Türkiye, güneyinde Nahçıvan ve İran yer alır. Güney Kafkas Dağları ile Karadeniz ve Hazar Denizi arasında kalan bölgede denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Başkenti Erivan'dır. 88a/7

ermenni: *krş. ermeni.*

e. +lerden 31a/5

erte: Sabah namāzı.

e. namāzı 100a/3

es-: Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

e. -dügi 13b/5, 110b/8, 124a/3

e. -e 3a/9, 11a/4, 13b/1, 17a/5, 27b/8, 28b/4, 29b/1, 29b/5, 31a/8, 31b/7, 41a/4, 45b/1, 54b/9, 55a/7, 61a/5, 64b/1, 85a/9, 87b/4, 87b/5, 88b/2, 98a/1, 102a/6, 138b/3, 140a/9, 144a/5

e. -er 113a/2

e. -erken 96b/8

e. -mege 5a/5

e.-mek 3b/6, 13b/4, 25a/2, 30b/1, 39b/1, 42a/9, 51a/2, 71b/3, 96b/3, 110b/7, 123b/9, 124a/1

e.-memek 30b/2

e.-se 3b/1, 3b/6, 13b/4, 25a/3, 26a/6, 39b/2, 51a/2, 60b/9, 61a/1, 69a/3, 69a/9, 71b/4, 96b/4, 110b/7

esed: Ar. Arslan. 100b/2

esir: Ar. 1. Tutsak. 2. K le. 29b/8

e.+i 138a/6

eşidil-: İşitilmek, duyulmak.

e.-mek 25a/7, 61a/6

e.-se 4a/3, 51b/5, 104a/7, 111a/6

eşik: 1. Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak.

e.+(g)üñ 100b/9

eşit-: Duymak, işitmek.

e.-mek 97a/2, 97b/3

eştiha: Ar. (< **iştiha**) İştah. 86b/6

et: Büyükbaş hayvanların veya tavuğun kesilip parçalanmış eti. 1b/6

e.+i 74b/5, 86b/9

e.+in 41a/5, 41a/5, 62b/6, 99b/5, 99b/6, 126a/7

e.+inden 15b/8

e.+ler 26b/5

e.+lerden 126a/7

et-: *bk.  t-.*

e.-(d)eler 39b/6, 46b/3, 49b/5,

e.-(d)enlere 142b/1

e.-(d)erler 53a/9

e.-(d)erse 139b/6

e.-(d)üp 12b/6, 39b/7, 40b/5, 57a/6

e.-dugi 126b/4

e.-mege 137a/3

e.-mek 1b/6, 15a/7, 26b/7, 41a/5, 44a/5, 52b/1, 62b/4, 87a/3, 94a/1, 106a/5, 107a/4, 113a/3, 113b/3, 123b/2

e.-meye 88b/6, 127b/2, 129b/1, 130a/6, 143b/3, 144b/8

e.-meyeler 5a/3, 15b/2, 21b/4, 142b/2

e.-mez 112b/9

e.-mişdür 63a/1, 74b/6, 127a/3

e.-se 53b/1

etba': Ar.Hizmetçiler, uşaklar.

e.+ıyla 72a/3

e raf: 1. Yanlar, taraflar. 2. Çevre.

e.+da 56a/1

e.+inda 105a/5, 106a/8

ev: 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane. 100a/1

e.+de 5a/2, 70b/5

e.+deki 15a/1

e.+den 33a/2, 127b/5

e.+ler 70b/9

evet: *bk. evêt.* 15a/8, 112b/9

evêt: “Öyledir” anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he. 65a/2, 88b/6, 137b/7, 143a/8

evlen-: Erkekle kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek.

e.-mek 68a/8

evvel: Ar. 1. Önce. 2. İlk, önceki, geçmiş. 5a/4, 15a/3, 15a/4, 15a/4, 32a/2, 41b/1, 63a/9, 68a/1, 75b/1, 86b/5, 99b/8, 100b/5, 100b/6, 118a/6, 125b/9, 126a/2, 126a/8, 128b/6, 137a/5, 138b/4, ş001b/1

e.+dür 1b/3

e.+i 123a/5

e.+idür 15b/3, 43a/7, 43a/7

e.+inde 36a/9, 113a/4, 113b/9

e.+indedür 42b/3

e.+ki 1b/2, 6a/3, 17a/9, 32a/4, 43a/9, 53b/6, 88a/2, 102a/7, 114b/6

evvel bahār: İlkbahār. 53a/4

e.+da 24a/6, 26a/2, 30b/1, 31a/2, 66b/2

ey(i)t-: Söylemek, demek.

e.-(d)er 94a/1

e.-(d)ür 16a/6, 22a/2, 22b/4, 30a/9, 42b/8, 43b/3, 44a/5, 57a/8, 61a/2, 68b/6, 71b/5, 71b/6, 72a/2, 75b/8, 75b/9, 76b/7, 79a/1, 86a/2, 91a/7, 91b/4, 96b/5, 98a/1, 98a/6, 102a/8, 102a/9, 104a/9, 115a/2, 116b/4, 116b/7, 120a/3, 120b/4, 124a/6, 133b/4, 133b/9

eyle: Öyle, o şekilde. 127a/3

eyle-: 1. Bir kişiden veya bir şeyden yoksun bırakmak. 2. Etmek, yapmak.

e.-di 88a/2

e.-r 128b/2

e.-se 27b/4

e.-ye 14b/7, 19b/6, 24b/5, 25a/9, 44b/9, 54a/7, 115a/8, 115a/8

e.-yeler 104a/3

eylük: *krş. eyülük.* 62a/4, 69b/4, 144a/1

eylül: Sür. Yılın dokuzuncu ayı. 26b/1, 125b/8, 126a/1

e.+dür 118a/6

eyi: *krş. eyü.*

e.+dür 99b/4

eyü: İyi, güzel. 4a/1, 7b/3, 11a/1, 12b/6, 13b/1, 16a/9, 20a/7, 20b/7, 26a/5, 26a/8, 31a/3, 31a/7, 34a/2, 34b/1, 44b/4, 45a/4, 48b/4, 51a/6, 55b/5, 58a/8, 58b/3, 62b/2, 70a/1, 70a/5, 70a/7, 77b/8, 80a/5, 81b/3, 94a/4, 116b/2, 116b/8, 117a/1, 117a/2,

118b/2, 119b/6, 120b/3, 123a/2,
126a/4, 126a/7, 126b/9, 127b/6,
128a/2, 128a/3, 129a/9, 130a/5,
131a/9, 135a/5, 138a/1, 138b/8,
140b/1, 141b/2, 142a/4, 142b/9,
143a/6, 144b/7

e.+dür 1b/7, 5a/2, 15a/8, 26b/7,
27a/8, 52b/2, 52b/5, 62b/4, 74b/4,
86b/9, 86b/9, 87a/1, 87a/2, 87a/4,
99b/7, 112b/8, 128b/1

e.+ken 126a/4

eyülük: İyilik, yardım.

e.+(g)e 50b/4

eyyam-ı buhūr: Ar. Ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler. 101b/9

eyyüb: Ar. Kuran'da adı geçen ve "sabırlı insan" örneği olarak gösterilen peygamber."

e. peygamber 74b/6

ev: Ev, çadır. 100a/1

ël: 1. Ülke, yurt, il. 2a/4, 14b/4, 53b/8, 59b/3

ë.+de 23b/5

ë.+e 59a/2

ë.+i 12a/8, 12b/7, 28a/4, 64a/1, 77b/1, 88a/6

ë.+in 130b/7

ë.+inde 17b/4, 28a/3, 29a/7, 30b/2, 31b/8, 32a/1, 32a/4, 39b/2, 39b/6, 43b/4, 53b/9, 66b/1, 78a/2,

78a/6, 81a/6, 88a/7, 93a/1, 98b/1, 139a/9, 139b/2

ë.+inden 78a/3

ë.+ine 49b/1

ë.+ini 21a/4

ë.+ler 3a/6, 35b/6, 39a/2, 54a/4

ë.+üñ 92a/1, 143b/1

ëlem: Ar. Acı, üzüntü, dert, keder. 34b/9

ëlyās: Ar. (< İlyās). Kutsal kitaplarda adı geçen, yağmurlara hükmeden İsrail Peygamberi.

ë. peygamber 87b/2

ë.+durur 63a/6

ët-: 1. Bir işi yapmak. 2. Bulmak, erişmek.

ë.-(d)e 4b/1, 5a/9, 9a/7, 9a/8, 10b/4, 12a/5, 13b/6, 13b/7, 19b/5, 21a/3, 21a/4, 22a/5, 24a/8, 26a/7, 29b/2, 31a/9, 32b/7, 34a/4, 34b/3, 35a/1, 35b/8, 36b/4, 38a/1, 39b/3, 43b/6, 45b/2, 45b/4, 47a/1, 48b/2, 50b/2, 57a/2, 57b/7, 61a/4, 61b/3, 61b/5, 63b/3, 63b/4, 63b/8, 64b/2, 64b/3, 68a/4, 71a/5, 72a/4, 72b/2, 72b/5, 72b/6, 78a/4, 78b/9, 79b/1, 79b/6, 79b/7, 80a/5, 80a/8, 83b/3, 83b/9, 88b/2, 88b/9, 89b/2, 90b/7, 91a/3, 91a/4, 91a/4, 91b/5, 92b/7, 93a/7, 96a/7, 96b/6, 97a/5, 97b/5, 100a/4, 102b/9, 105b/4, 106b/4, 106b/7, 106b/9, 107b/8, 109a/5, 111a/4, 111b/8, 112a/5, 115a/8, 119a/6, 119b/6, 121b/6, 122b/6,

122b/6, 124a/3, 124a/5, 125a/3,
125a/5, 128a/4, 128a/6, 130b/8,
130b/9, 132a/7, 135a/1, 135a/8,
135b/8, 139a/1, 141a/6, 142b/4,
143b/9

é.-(d)eler 9a/4, 9a/9, 14a/4,
23b/1, 39a/4, 47a/6, 48a/4, 49b/5,
49b/5, 54a/3, 57a/6, 57b/2, 66b/9,
82a/9, 82b/1, 90a/8, 90b/8, 93b/9,
98b/5, 99a/2, 99a/6, 104a/8, 105a/2,
105a/8, 106b/4, 110a/3, 121a/4,
125a/3, 130a/3, 130b/2, 134a/8,
139b/7

é.-(d)er 2a/2, 2a/7, 2b/3, 2b/9,
3a/5, 6a/4, 6b/1, 6b/9, 7a/5, 7b/6, 8a/6,
8b/3, 9a/1, 9b/2, 10b/1, 10b/7, 11a/8,
11b/5, 12a/2, 12a/7, 12b/3, 13a/4,
13a/8, 14a/2, 17b/7, 18a/4, 18a/9,
18b/7, 19a/4, 19b/1, 19b/7, 20a/5,
20b/3, 21a/8, 21b/6, 22a/9, 23a/1,
23a/7, 23b/3, 23b/9, 24a/5, 24b/1,
24b/6, 25a/3, 25a/7, 25b/5, 26a/1,
26b/9, 32a/5, 32b/3, 32b/9, 33a/6,
33b/2, 33b/6, 34a/8, 34b/6, 35b/3,
36a/4, 36a/8, 37a/1, 37a/6, 37b/5,
37b/8, 38a/5, 44a/1, 46b/8, 71b/9,
79a/3, 84a/3, 87b/2, 100b/2, 104a/4,
138b/4, 139a/4, 140a/7, 140b/3,
140b/8, 144b/2, 144b/6

é.-(d)erer 38b/9

é.-(d)esin 75a/1

é.-di 75b/1

é.-(d)üp 35b/2, 47a/6, 60b/6,
82b/5, 101b/4, 120b/9, 124b/9, 127a/5,
131a/8, 134a/8

-F-

fācir: Ar. Fucur sahibi, fena huylu,
günāhkar.

f.+ler 64b/4

fars: İran'ın güneybatısında yaşayan
halk veya bu halkın soyundan olan
kimse. 43b/4, 66b/6, 129a/1

fāsık: Ar. 1. Allah'ın emirlerini
tanımayan, sapkın, günāh işleyen. 2.
Kötülük eden, fesatçı.

f.+uğ 23a/4

faşıl: Ar. Bölüm, kısım, devre. 2a/1,
2a/7, 2b/2, 2b/8, 3a/4, 3a/8, 4a/3, 4a/7,
4b/7, 6a/3, 6b/1, 6b/8, 7a/4, 7a/9, 7b/5,
8a/6, 8b/3, 8b/9, 9b/1, 9b/8, 10a/9,
10b/7, 11a/8, 11b/4, 12a/1, 12a/6,
12b/2, 12b/9, 13a/3, 13a/7, 13b/3,
14a/1, 14a/8, 14b/3, 17a/9, 17b/6,
18a/4, 18a/9, 18b/6, 19a/3, 19a/9,
19b/6, 20a/4, 20b/3, 20b/9, 21a/7,
21b/5, 22a/8, 22b/9, 23a/6, 23b/2,
23b/9, 24a/4, 24b/1, 24b/6, 25a/2,
25a/6, 25b/5, 32a/4, 32b/2, 32b/9,
33a/5, 33b/2, 33b/5, 34a/3, 34a/8,
34b/6, 35a/3, 35b/2, 36a/4, 36a/8,
37a/1, 37a/6, 37b/4, 37b/8, 38a/4,
38b/8, 39a/5, 39b/1, 39b/9, 40a/5,
40b/1, 43a/9, 43b/9, 44b/2, 44b/6,
45a/3, 45a/6, 46a/6, 46b/7, 47a/7,
47b/2, 47b/8, 48a/5, 48b/6, 49a/3,
49b/2, 49b/6, 50a/1, 50a/5, 50a/9,
50b/5, 51a/1, 51a/8, 51b/4, 51b/8,
53b/6, 54a/5, 54b/4, 55a/1, 55b/1,
55b/6, 56a/7, 56b/2, 57a/3, 57b/2,
57b/9, 58a/9, 58b/5, 59a/3, 59a/6,
59b/2, 59b/6, 59b/9, 60a/4, 60a/8,
60b/4, 60b/9, 61a/6, 61b/2, 61b/5,
63a/9, 64a/3, 64a/9, 64b/5, 65a/4,
65a/9, 65b/8, 66a/3, 66b/5, 67a/2,

67a/6, 67b/3, 67b/9, 69a/7, 69b/6,
 69b/9, 70a/5, 70b/1, 71a/2, 71a/7,
 71b/3, 72a/7, 72b/8, 73a/4, 75b/2,
 76a/5, 76b/8, 76b/9, 77a/4, 77b/5,
 78a/4, 78b/1, 79a/5, 79b/3, 80a/1,
 80a/9, 80b/7, 81b/5, 82a/1, 82a/7,
 82b/3, 82b/8, 83a/4, 83a/8, 83b/6,
 84b/5, 85a/1, 88a/2, 88a/9, 89a/1,
 89a/8, 89b/3, 89b/9, 90b/2, 90b/9,
 91b/6, 92a/7, 92b/3, 93a/4, 93a/9,
 94a/8, 94b/4, 94b/8, 95a/4, 95a/8,
 95b/5, 95b/9, 96a/5, 96b/3, 97a/1,
 97b/2, 97b/8, 102a/7, 102b/6, 103a/3,
 103a/9, 103b/5, 104a/3, 104b/3,
 104b/8, 105b/2, 106a/2, 106b/1,
 107a/1, 107a/6, 108b/1, 108b/6,
 109a/1, 109a/6, 109b/1, 109b/7,
 110a/5, 110b/2, 110b/6, 111a/5,
 111b/5, 111b/9, 114b/6, 115a/5,
 115b/9, 116b/1, 116b/8, 117b/1,
 118a/7, 118b/3, 119a/2, 119b/1,
 119b/7, 120a/4, 120b/1, 121a/7,
 121b/2, 121b/7, 122a/3, 122b/2,
 122b/7, 123a/6, 123b/9, 124a/8,
 125a/1, 125a/5, 128b/6, 129a/5,
 129b/6, 130a/4, 130a/7, 130b/3,
 130b/9, 131a/5, 131b/7, 132a/3,
 132a/7, 132b/8, 133a/5, 134b/2,
 134b/7, 135a/4, 135b/2, 135b/5,
 136a/1, 136a/8, 136b/3, 138b/4,
 139a/3, 139b/4, 140a/1, 140a/6,
 140b/2, 140b/7, 141a/2, 141b/2,
 142a/1, 142a/7, 142b/4, 143a/1,
 144a/7, 144b/1, 144b/5

f.+dur 1b/2, 15a/4

fāsid: Ar. Kötü, fena, yanlış, bozuk.
 9b/3, 134b/4

fask: *krş. fışk.*

f.+a 21a/5

faşl: Ar. Ayrıntı, ayırma, kesme,
 bölüm. 46a/1

f.+ın 84a/5

fâyide: Ar. Yarar.

f.+si 23a/6

fâyidelü: Ar+T. Yararlı. 31a/3, 38a/4,
 99a/9

fâyidesüz: Ar+T. Yararsız. 45b/5,
 95b/8

fażl: Ar. 1. Fazla, ziyade, artık, baki. 2.
 İyilik, erdem, lütuf.

f.+ıla 100a/6

felestîn: *krş. filistin.* 36b/5, 43b/8,
 78a/2

ferah: Ar. Kalp, gönül, iç vb.nin
 sıkıntısız, tasasız olma durumu. 57b/4,
 64b/8, 70a/4, 73b/8, 134a/5

ferengi: L. Frengi hastalığı. 55b/8

ferenk: *krş. frenk.* 141a/6

ferāhnāk: Far. Ferahlık. *krş. ferāhnāke.*

ferāhneke: *krş. ferāhnāk.* 129b/9

fesād: Ar. Bozukluk. 32a/7, 57b/7,
 73b/1, 76b/9, 81a/6, 82b/7, 92a/3,
 105a/7, 117b/9, 120a/3, 120b/6

f. ét- 139a/1

f. it- 129b/1

f.+a 43b/2, 69a/1, 105a/8

feth: Ar. Açma, açılma.

f. ét- 54a/3, 72a/4

fetret: Ar. 1. İki peygamber arasında peygambersiz geçen süre. 2. İki padişah arasında padişahsız geçen süre. 3. İki olay arasındaki süre. 4. Hükûmet gücünün gevşediği bir yerde düzenin yeniden kurulmasına kadar geçen süre. 5. İslam dinine göre Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasında geçen süre. 4a/5, 4b/3, 6b/4, 8b/5, 9b/7, 10b/3, 11b/2, 11b/9, 13b/7, 18b/3, 18b/3, 21a/6, 23b/6, 32b/2, 36b/3, 37b/2, 39b/9, 40b/8, 44a/7, 45a/8, 45b/1, 45b/3, 46b/4, 48a/2, 49a/6, 50a/1, 51a/3, 56b/2, 56b/6, 57a/4, 58b/2, 58b/7, 59a/4, 59b/1, 59b/7, 60a/3, 62a/5, 63b/2, 64a/3, 65b/3, 67b/5, 68a/5, 69a/5, 71a/6, 73a/2, 73b/5, 75b/6, 77a/2, 80a/4, 81b/7, 84b/7, 85a/2, 85b/1, 88a/3, 88a/7, 88a/7, 90a/2, 92b/1, 93b/9, 94a/3, 96b/7, 97a/7, 97b/7, 98b/5, 108a/2, 110a/5, 110b/8, 115a/5, 115b/7, 116a/2, 118b/9, 121a/4, 122b/4, 125a/7, 127a/6, 127b/3, 129a/4, 131a/3, 132b/6, 132b/7, 134b/3, 136b/7, 142a/3

fetretlik: Kıtılık. 37a/4

fevâki: *krş.* fevâkih. 106b/5

fevâkih: Ar. Meyveler. *krş.* fevâki.

fevt: Ar. 1. Ölme. 2. Elden çıkma, yitme.

f. ol- 3a/2, 6a/7, 14a/7, 14b/2, 16a/2, 29a/6, 29b/7, 30b/8, 31a/1, 31a/5, 45a/8, 45b/9, 47b/7, 49b/1, 53b/9, 55a/7, 56a/9, 58a/4, 61a/3, 61b/2, 63b/1, 68b/8, 71b/2, 73a/2, 73a/5, 76a/1, 78a/8, 81a/3, 82a/7, 82b/7, 84b/7, 88a/4, 88a/6, 88a/8,

90b/8, 91b/6, 98a/4, 98a/5, 102b/5, 103a/9, 104a/9, 104b/8, 107a/5, 107b/2, 108a/3, 108b/3, 109b/4, 111a/5, 111a/8, 111b/2, 111b/4, 114b/7, 118b/1, 120a/7, 121a/9, 124b/8, 127b/9, 128b/7, 129b/8

fisk: Ar. 1. Hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme. 2. Hainlik. 120b/6, 140a/1

f.+uğ 54b/1

fikir: Ar. 1. Düşünce. 2. Anlayış. 3. Zihin, us. 121a/8, 123b/6

f.+ler 82a/5, 134b/5

fikr: *krş.* fikir. 10a/2

fi'l-cümle: Ar. Nihayetinde, sonunda. 3a/7, 8a/4, 20b/8, 23b/2, 42b/1, 44a/6, 53a/5, 54b/3, 59b/9, 89b/2, 94b/8, 99b/9, 107a/5, 114a/7, 131a/3, 139b/3, 142b/9

filistin: Orta Doğu'da bir ülke. 105a/9

filvâr: *krş.* filvâris. 43a/6

f. âhirindedür 42b/2

filvâris: Rum. Şubat ayı.

f.+de 101b/1

f.+dür 41a/3

firāk: Ar. Ayrılış, ayrılık. 51b/7

firāvân: Far. Çok, bol, fazla, aşırı.

f. ol- 4a/2, 18a/1, 18b/9

fitne: Ar. 1. Karışıklık, kargaşa. 2. Fitneci, ara bozucu. 3a/1, 4b/5, 6a/9, 6b/6, 7a/6, 8a/2, 8a/8,

10a/1, 12b/8, 13b/7, 17b/5, 19b/9,
 21a/5, 23a/2, 24a/7, 25b/7, 29a/4,
 32a/3, 34a/6, 35a/5, 36a/9, 37a/7,
 37b/4, 40b/5, 43b/7, 46b/4, 47b/5,
 49a/6, 52a/4, 54a/1, 54a/4, 54a/8,
 54b/9, 56b/4, 59a/4, 60a/3, 61a/8,
 61b/7, 61b/8, 63b/1, 63b/8, 63b/9,
 64a/3, 64a/5, 64a/7, 65b/5, 66a/5,
 66b/1, 67a/3, 67b/2, 71a/9, 72a/8,
 73b/6, 73b/7, 76a/1, 76b/9, 77b/7,
 78b/4, 80a/3, 84b/8, 85a/3, 85a/6,
 85b/6, 88b/7, 90a/2, 92a/9, 93b/2,
 94b/2, 94b/5, 95a/5, 95a/6, 98a/7,
 98a/8, 103a/6, 103b/2, 104b/4, 105a/5,
 106a/4, 106a/9, 107b/7, 108b/3,
 108b/8, 109a/7, 110a/3, 110a/7,
 112b/1, 114b/8, 117a/8, 118b/9,
 119a/4, 119a/8, 119b/4, 120a/1,
 120b/9, 122a/5, 123a/1, 124a/2,
 124b/4, 125a/7, 125b/2, 129a/4,
 131a/3, 131a/7, 131b/9, 136a/5,
 136a/9, 139a/5, 139b/9, 140a/3,
 140b/4, 140b/8, 141a/3, 141a/8,
 141b/8, 142a/2, 143a/4

f. düş- 3b/7

f.+ler 25a/8, 33b/8

fitret: *krş.* **fetret.** 138b/9

frenk: Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. 102b/1, 106a/8, 122b/4, 127a/1, 127a/1, 141a/7

f.+(g)i 55b/8, 106b/1

frengistan: Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının yaşadığı yerler.

f.+da 35a/2

futa: Sür. Hristiyanlık inancına göre Eylül ayında kutsal olan bir güne verilen ad. 27a/6

füryâz: Bir rüzgar çeşiti. 113a/2

-G-

gâh gâh: Far. Bazen, kimi vakit, bazı bazı, kâh. 114a/6

gâlib: Ar. Bir yarışma, karşılaşma, çatışma vb. sonunda yenen, üstün gelen, başarı kazanan.

ğ. *ol-* 2a/5, 28a/8, 44b/1, 52a/8, 71a/4, 80a/7, 86b/6, 92a/5, 105a/3, 109a/4, 115b/4, 129b/3, 130b/8

galla: *krş.* **galle.** 89a/4

galle: Ar. Karışık. 21b/9, 29b/9, 38b/8, 49b/8, 54b/9, 63b/7, 71b/2, 96b/9, 99a/4, 104a/2, 111a/2, 130a/5, 134a/3, 134b/1, 135a/6

ğarab: Ar. *krş.* **ğarb.** 88b/8

ğarâyib: Ar. Tuhaf, şaşılacak şeyler. 9b/8, 133a/7

ğarb: Ar. Batı, günindi. 29a/6, 115a/4

ğaret: Ar. Çapul, yağma, akın.

ğ. *ét-* 90a/8

ğarık: Ar. 1. gömülmek, batmak. 2. Boğulmak.

ğ. *ét-* 45b/2

ğ. *ol-* 3a/7, 3a/8, 3b/4, 10a/7, 13a/2, 14b/2, 16b/2, 39a/7, 49a/9, 67b/3, 89a/6, 93a/2, 93b/5, 97a/1, 102a/6, 102b/3, 109a/5, 110b/1, 130a/6, 131a/2

ğavğa: Far. 1. Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş. 8a/8, 67a/4

ğayet: Ar. Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde. 15b/3, 15b/4, 112b/8

ğayrı: Ar. 1. Başka, diğer. 2. Artık, bundan böyle. 5a/3, 5b/3, 28a/3, 33b/1

ğ.+sı 5a/8

ğaza: Ar. İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş. 117b/9

ğ.+lar it- 54a/2

geç-: *krş. geç-*

g.-e 38a/1, 103a/2

gece: *bk. gëce.* 27a/9, 41b/5, 63a/7, 73b/1, 75a/3, 84b/4, 85a/9, 87a/8, 100b/1, 101a/1, 113b/1, 124b/6, 128a/9

g.+de 5b/8, 72b/3, 101b/4

g.+lerinde 113a/2

geç-: *bk. gëç-*

g.-e 51a/8, 58a/7, 59b/5, 125b/8, 141a/9

g.-er 53a/1

g.-icek 11a/4

g.-medin 33b/8

geçen: Bir önceki (hafta, ay, yaz, kış vb.) 47b/1

geçür-: 1. Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak. 2. Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek

g.-eler 141a/7

gedil-: Eksilmek.

g.-ürken 11a/6, 58b/9, 121a/5, 144a/5

gel-: 1. Ulaşmak, varmak. 2. Getirmek. 3. Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek. 4. Ortaya çıkmak, doğmak. 5. Belli bir zamana ulaşmak. 6. Kadar olmak

g.-di 53b/4

g.-dikçe 75a/9

g.-dükçe 42b/5

g.-e 5b/2, 7a/7, 7b/3, 11a/6, 13b/5, 16a/9, 17b/4, 18a/8, 19a/3, 20b/7, 22a/3, 27b/8, 29b/6, 30a/8, 31b/4, 34b/3, 36b/1, 39a/2, 45a/5, 48b/4, 50b/8, 55b/3, 58b/7, 59a/5, 63a/2, 63a/7, 68a/2, 68a/7, 70a/1, 70a/7, 70a/7, 71b/9, 75a/1, 77b/3, 78b/2, 82a/4, 82a/6, 128a/5, 131a/9, 132b/4, 134b/8, 135a/6, 137a/7, 138a/6, 140b/1, 142a/4, 142b/8, 144a/2, 144b/7

g.-ecek 69a/4, 69a/6, 94a/7, 108a/8, 121a/6, 144a/6

g.edec 100b/3

g.-en 32a/9, 117b/6

g.-icek 41a/9

g.-iser 138a/4

g.-me 68a/2

g.-mek 25b/5

g.-meye 27b/8, 138b/8

g.-mişdür 126b/2

g.-se 16a/7, 16a/9, 16b/3, 16b/5, 17a/1, 25a/8, 27b/5, 28a/5, 29b/3, 30a/5, 30b/9, 31b/5, 126b/9, 127a/4, 127a/9, 127b/3, 127b/6, 128a/1, 128a/4, 138a/7

g.-üp 72a/1

g.-ürse 17a/4, 28b/7, 101a/2, 101a/3, 101a/4, 137b/6, 137b/8, 138a/2, 138a/4, 138a/8, 138b/1

gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefîne.

g.+ler 3a/7, 3a/8, 3b/3, 10a/7, 13a/2, 14b/2, 16b/1, 39a/7, 45b/2, 49a/8, 67b/3, 89a/6, 93a/2, 93b/5, 97a/1, 102a/6, 102b/3, 109a/5, 110b/1, 130a/6, 131a/2

genc: *krş.* **genç.** 17a/2, 31a/1, 81a/8, 138a/9, 139a/2

genç: Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı. 74b/2

gene: Yine. 68b/2

ger: Far. Eger. 86a/6

gerek: 1. İcap. 2. Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım. 5a/9, 8a/6, 15b/8, 16a/1, 26b/6, 41a/7, 41b/1, 41b/2, 41b/4, 42b/4, 44a/5, 52b/3, 52b/8, 52b/9, 53b/2, 62b/3, 62b/7, 62b/8, 63a/4, 74b/2, 74b/2, 74b/4, 74b/5, 87a/3, 94a/1, 99b/5,

101b/6, 102a/3, 104b/1, 109a/1, 113a/3, 113a/7, 113b/3, 126a/9

g.+dür 4b/9, 5b/6, 5b/7, 6b/2, 7b/7, 8a/7, 15b/4, 15b/9, 27a/1, 33a/6, 34a/9, 34b/4, 41a/3, 46b/2, 74b/8, 100a/8, 101a/2, 116a/1, 138a/5, 140a/2, 141b/6, 144a/7

g.-ise 117a/6

germiyân: Anadolu Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra, Kütahya civarında hüküm sürmüş bir beylik. 18b/2, 118a/2

gerü: *bk.* **gërü.** 13b/7

get-: *krş.* **git-.**

g.-mege 137b/5

getür-: 1. Gelmesini sağlamak. 2. Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak. 3. Erişmek veya eriştiğini sanmak

g.-di 53b/4

g.-e 25b/4, 56b/2, 63b/3, 77b/4, 116a/6

g.-eler 2a/4, 29b/8, 39b/9

g.-se 137b/8

g.-ür 87a/3

gey: 1. Çok, pek, gayet, pek çok. 2. İyi, iyice, hakkıyla. 3. Uygun, muvafık, münasip, lâyıık, doğru, yerinde. 4. Büyük, muhteşem. 5a/9, 50b/3, 56b/5, 83a/5, 94a/5

geyik: Geyikgillerden, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzları olan

memeli hayvan. 13b/3, 86b/8, 116b/6, 133a/9

géc-: 1. Bir yerden başka bir yere gitmek. 2. Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.

g.-e 20a/4

gèce: 1. Genellikle saat 22'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb. 6a/3, 14b/8, 49a/7, 87a/9, 100a/1, 111b/3

g.+de 17a/6

g.+nüñ 15b/3

gèrü: 1. Arka, bir şeyin sonra gelen bölümü, art, alt taraf, ileri karşıtı. 135b/1

gibi: 1. -e benzer. 2. O anda, tam o sırada, hemen arkasından. 9a/3, 21a/9, 36a/4, 36a/5, 47b/9, 48a/1, 48b/8, 52b/2, 58a/9, 58b/1, 59b/9, 67b/4, 75a/9, 80a/9, 80b/1, 90a/4, 92b/3, 93a/4, 93a/6, 107a/3, 117a/3, 120a/5, 120a/6, 128a/7, 132b/9, 133a/1, 139b/1, 142b/5, 142b/6, 142b/6

gic-: *krş. geç.*

g.-e 115b/5

gice: 1. Genellikle saat 22'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb. 2. Bu süre içindeki karanlık. 15b/5, 17a/5, 26b/8, 27a/2, 35b/9, 37b/3, 40b/6, 77b/5, 81b/4

g.+de 53a/7

g.+lerde 15a/8, 17a/7

g.+sine 26b/7

gici: Küçük. 126a/4

gicik: Kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı. 127b/2

giciyük: Kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı. 84b/1, 139a/6

giçik: *krş. gicik.* 18a/2

gider-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.-ür 42a/3, 42a/5

gir-: 1. Dışarıdan içeriye geçmek. 2. Sığmak. 3. Katılmak, iltihak etmek.

g.-dügi 118a/6

g.-e 5b/9, 6a/6, 14b/5, 34a/5, 49b/2, 52a/3, 56a/9, 76b/7, 81a/5, 85b/1, 104b/2, 129a/2, 135a/9, 143a/3

g.-emeye 51b/7

g.-mege 5a/8, 27a/5, 137b/4

g.-mek 62b/4

g.-se 53a/9

g.-üp 72a/4

g.-ür 27b/1, 27b/2, 42a/7, 53a/1, 101b/9, 113b/2, 137a/1

girü: Yine, tekrar, bir daha, sonra. 2. Artık. 3. Başka, gayri. 25a/1, 77b/3, 99a/3, 130b/8, 141a/7

git-: 1. Yolu kat etmek, yürümek. 2. Bir işe çıkmak. 3. Ulaşmak, vasıl olmak. 4. Terk etmek, ayrılmak. 5. Hareket etmek, harekete heçmek. 6. Vaz geçmek. 7. Yok olmak, kaybolmak. 8. Peşini bırakmak. 9. Yeltenmek, kalkınmak.

g.-(d)e 3b/1, 4b/2, 11a/3, 24a/3, 35a/8, 36b/9, 49a/5, 54b/6, 56a/6, 70a/3, 72b/1, 111a/1, 117b/4, 122b/1, 123b/9, 125a/4, 135b/9, 136a/4

g.-(d)eler 9b/1, 49b/8

g.-(d)er 43a/3, 52a/8

g.-(d)eyürürken 54b/6

gizlü: 1. Görünmez, belli olmaz bir durumda olan, edimsel karşıtı. 2. Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan. 19a/2, 123b/7

göç-: Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek.

g.-me 11b/9

g.-mek 112a/2

göger-: Morarmak, yeşermek, mavileşmek, bitki yapraklanmak.

g.-mege 42a/7

gök: 1. İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, sema, asuman, feza. 2. Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema. 5b/3, 10b/7, 10b/8, 20b/4, 21b/5, 21b/6, 22a/6, 25a/8, 26a/6, 28b/6, 35a/3, 35a/4, 36a/8, 36a/9, 39b/9, 40a/1, 48a/5, 48a/6, 51a/8, 51a/9, 57a/5, 58b/5, 58b/6, 61a/7, 67b/9, 68a/1, 72a/7, 80b/7, 87a/1, 93b/1, 93b/1, 97a/3, 106a/2, 107a/6, 107a/7, 108a/5, 111a/5, 111a/6, 113b/4, 114a/3, 120b/1, 120b/2, 124a/8, 124a/9, 125b/1, 132a/3, 132a/4, 133a/5, 133a/6,

143a/1, 143a/2, 143a/9, 143b/2, 143b/5, 143b/7, 144a/1

g.+de 21a/9, 35b/3, 35b/4, 36a/4, 47b/3, 48a/1, 54b/6, 57b/2, 67a/3, 80a/1, 92a/7, 92b/4, 92b/5, 93a/4, 93a/5, 106a/4, 106b/1, 106b/2, 107a/1, 107a/2, 113b/5, 119b/1, 119b/2, 132a/8, 132a/9, 142a/1, 142a/7, 142a/8

g.+den 2b/2, 9b/1, 9b/8, 9b/9, 20b/3, 24a/5, 25a/7, 25a/8, 49a/3, 59a/7, 61a/6, 69b/6, 69b/7, 70b/1, 82a/1, 82a/2, 83b/8, 94b/5, 104a/6, 108b/6, 121b/2, 121b/3, 134b/7, 134b/8, 144b/3

g.+ler 128a/6

gölge: Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık.

g.+si 114b/2

göm-: 1. Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek. 2. Bir ölüyü toprağın içine yerleştirmek, defnetmek.

g.-e 101a/1

gön(ü)l: 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatırlama vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı.

g.+i 37b/9, 128a/1, 140a/5

g.+inden 100a/4

g.+ler 140b/4

gör-: 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. 2. Bir şey hakkında bir yargıya varmak,

değerlendirmek. 3. Belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak.

g.-dügi 65a/8

g.-e 7a/1, 8a/9, 17a/8, 19a/6, 19b/2, 60b/6, 65a/6, 100a/4, 142b/9

g.-eler 24a/9

g.-en 142a/8

g.-esin 100a/9

g.-medügi 63b/4

g.-mek 109b/5

g.-meye 100a/2, 144b/9

g.-meyeler 139b/6

g.-se 36a/4

g.ürse 113b/5

göre: 1. Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince. 2. Bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca, bakarak, nazaran 114a/7

görin-: *krş. görün-*

g.-duğı 55b/4

g.-e 19b/4

g.-ecek 86a/6

g.-en 114a/4

g.-mek 10a/9, 119b/7, 120a/5, 142b/5

g.-se 7b/2, 10b/2, 21a/9, 55b/2, 77b/1, 80a/1, 80a/2, 86a/3, 90a/4, 92b/4, 104a/1, 105a/8, 106b/2, 106b/3,

117a/1, 117a/1, 120a/6, 130b/3, 140a/7

görül-: 1. Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek. 2. Gereken iş yapılmış olmak.

g.-se 84b/4

görün-: 1. Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek. 2. İzlenim uyandırmak. 3. Benzemek, görünüşünde olmak.

g.-dügi 104b/1, 132a/9

g.-se 33b/3, 33b/4, 35b/3, 35b/4, 36a/5, 56b/7, 65a/5, 77a/8, 103b/7, 103b/8, 105b/7, 107a/2, 118b/7, 132a/8, 142b/6

göster-: 1. Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek. 2. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.. Belirtmek, anlatmak

g.-e 9a/7

g.-en 75b/4

g.-üp 55a/5

götürül-: Götürme işi yapılmak veya götürme işine konu olmak.

g.-e 116a/9, 118a/7, 128a/7

göz: Görme organı. 17a/2, 37b/6, 52a/9, 53a/8, 64a/6, 102a/4, 139a/7

g.+e 26b/6

göze(d)-: Gözetmek, gözlemek, kollamak.

g.ürler 87b/8

gözü: Ayna. 83b/1

gözlü: 1. Gözü olan. 2. Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan. 89b/1

göznegü: Bir ağaç hastalığı, böceği. 114b/5

guşsa: Ar. Keder, kaygı, tasa. 4a/5, 7b/9, 11b/7, 18b/2, 19a/6, 19b/5, 19b/9, 21b/3, 24b/8, 25b/2, 38a/8, 38b/4, 40a/3, 48b/5, 49a/9, 49b/9, 51b/7, 58a/5, 60a/2, 60b/7, 65b/2, 66a/2, 69b/7, 70b/4, 71a/1, 72a/8, 73a/9, 76a/9, 77a/2, 80b/9, 82a/5, 82b/3, 84a/4, 84a/8, 84b/8, 86a/5, 89a/5, 93a/9, 94b/5, 95a/6, 96a/8, 97a/4, 97b/4, 107a/3, 107b/7, 110a/7, 111a/1, 114b/9, 117b/3, 119a/1, 121a/8, 122b/5, 123a/3, 123b/6, 125a/8, 130a/7, 131b/4, 133a/3, 135a/2, 135a/8, 135b/9, 136a/4, 136b/7, 144b/3

ğ. +ları 11a/3

ğ. +ya 69b/1

guşşalu: Ar.+T. Kederli, üzüntülü. 78a/6, 83a/3

güc: 1. Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet. 2. Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat.

g. +ile 99a/5

gümüş: Atom numarası 47, atom ağırlığı 107,88, yoğunluğu 10,5 olan, 960 °C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve

tel durumuna gelebilen element. 2. Bu elementten yapılmış.

gümüş: *krş. gümüş.*

g. +i 22b/6, 76a/9

gün: 1. Güneş. 2. Güneş ışığı. 3. Gündüz. 5a/4, 5a/7, 5a/9, 5b/1, 5b/2, 5b/5, 5b/6, 5b/7, 5b/9, 6a/3, 6a/4, 6b/8, 6b/9, 9a/1, 9a/7, 9b/2, 9b/6, 10b/9, 15b/1, 15b/3, 15b/7, 15b/7, 15b/7, 16a/2, 16a/2, 16a/3, 16b/5, 16b/8, 17a/1, 17a/4, 17a/9, 17b/1, 18a/4, 18a/5, 26b/3, 27a/7, 27a/7, 27a/8, 27b/2, 27b/3, 27b/4, 28a/5, 30b/9, 31a/7, 31b/4, 32a/4, 32a/5, 32b/9, 33a/1, 41a/8, 41b/3, 41b/4, 42a/7, 42b/2, 42b/9, 43a/6, 43a/8, 43b/1, 44b/2, 44b/2, 45b/5, 46a/8, 47a/8, 53a/2, 53a/5, 53b/1, 53b/6, 53b/7, 54b/4, 54b/5, 54b/7, 55b/4, 55b/4, 62b/1, 63a/1, 63a/2, 63a/4, 63a/7, 63a/9, 63b/1, 64a/9, 64b/1, 68a/3, 68a/5, 68a/6, 68a/7, 69a/3, 74b/6, 75b/2, 75b/3, 76b/8, 76b/9, 81a/6, 86a/4, 87a/5, 87a/9, 87b/2, 87b/3, 87b/5, 87b/6, 87b/7, 87b/8, 88a/1, 88a/2, 88a/3, 89a/1, 89a/2, 91b/7, 92a/8, 99a/2, 100a/3, 100a/8, 100b/3, 101b/9, 102a/1, 102a/7, 102a/8, 103a/3, 103a/4, 113a/4, 113a/6, 113a/7, 113a/9, 113b/1, 114a/8, 114b/1, 114b/3, 114b/4, 114b/6, 114b/7, 115b/9, 116a/1, 126a/2, 126b/6, 128a/8, 128b/1, 128b/6, 128b/7, 129b/6, 129b/7, 133b/6, 134a/4, 138b/4, 138b/5, 139b/4, 139b/5, 141a/3, 141a/6, 141b/3, 141b/5, 143b/2, 143b/3, 143b/5, 143b/7

g.+de 5a/6, 15b/5, 17a/5,
41b/2, 41b/9, 42a/1, 42a/2, 42b/7,
53a/1, 63a/6, 87b/1, 101a/5, 101a/7,
101a/8, 137a/5, 137a/8, 137a/9,
143a/2, 143a/6, 143a/9

g.+den 6a/2, 36b/1, 87a/5,
102a/1, 137b/3

g.+dür 1b/5, 15a/5, 16a/4,
16a/5, 26b/3, 41b/8, 42b/2, 43a/6,
52a/7, 53a/4, 53a/5, 74b/1, 87b/4,
99b/4, 112b/7, 114b/5, 126b/3, 126b/6,
126b/7, 128b/5, 128b/6

g.+e 16a/6, 16a/9, 16b/2,
27a/6, 27b/5, 28b/7, 29b/3, 30a/5,
53a/3, 68a/9, 68b/5, 87a/6, 87b/1,
100a/2, 120b/8, 126b/3, 126b/9,
137b/5, 138a/2, 138a/4, 138a/7,
138a/8, 138b/1

g.+e-dek 15b/4

g.+i 15a/9, 52b/7, 52b/8, 62b/7,
68a/1, 74b/5, 74b/7, 74b/8, 74b/9,
75a/2, 75a/2, 75a/5, 80b/8, 100a/7,
113a/9, 126a/8, 126b/1, 126b/1,
126b/2, 126b/3, 126b/4, 126b/5,
126b/8, 127a/4, 127a/9, 127b/3,
127b/6, 128a/1, 128a/4, 128b/3,
128b/5, 128b/6, 137a/6, 137a/6,
137b/3, 137b/8

g.+idür 15a/8, 63a/6, 74b/7,
86b/5, 87b/8, 113a/5, 126b/5, 128b/6,
137a/7, 137b/3

g.+ile 128a/8

g.+inde 5a/4, 6a/1, 15b/2,
26b/7, 52b/9, 62b/8, 77a/8, 99b/8,
101b/1, 101b/3, 101b/9, 102a/2,

102a/4, 102a/5, 107a/8, 108a/1,
113b/4, 114a/8, 137a/7

g.+inden 48a/9, 107b/6

g.+indür 102a/3

g.+ine 81a/5, 107b/6, 133b/2

g.+ler 62b/2

g.+lerde 42a/8, 137a/8, 137b/4

g.+leri 32a/2, 112b/2

g.+lerinde 16b/3, 30b/1, 41b/1,
121b/1

g.+üñ 41a/8

günâh: Far. Dinî bakımdan suç sayılan
iş veya davranış, vebal. 104a/8

gündüz: 1. Günün sabahtan akşama
kadar süren aydınlık bölümü.
2. Gündüz vaktinde. 5b/8, 14b/4,
15b/5, 15b/5, 27a/8, 41b/5, 53a/2,
75a/3, 87a/8, 93b/2, 100a/1, 100b/1,
124b/3, 128a/9

g.+de 17a/7

g.+in 26a/2, 49a/4, 72a/8,
97b/9, 137a/4

g.+üñ 15b/3

güneş: Gezegenlere ve yer yuvarlığına
ışık ve ısı veren büyük gök cismi.
5b/8, 6a/8, 15b/6, 27b/1, 41b/6, 42a/3,
53a/3, 63a/8, 75a/4, 87b/1, 100b/2,
113b/1, 128b/3, 129a/3, 137b/1

g.+de 100a/1

g.+üñ 75b/7

gür: 1. Bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkiran. 2. Bol, verimli, feyyaz. 83b/3, 142b/3

gürbüz: Far. Sağlam, güçlü ve iyi gelişmiş. 32b/6, 72a/1

gürle-: Kalın ve gür ses çıkarmak.

g.-dügi 21b/9, 94a/3

g.-düginde 143a/2

g.-mek 10b/7, 21b/6, 28b/6, 36a/8, 48a/5, 51a/8, 61b/2, 67b/9, 72a/7, 72b/8, 93b/1, 107a/7, 111a/5, 120b/1, 133a/5, 143a/1

g.-mekde 22a/6

g.-rken 69a/3, 108a/5, 121a/3

g.-se 4a/4, 10b/8, 10b/9, 11a/1, 11a/4, 11a/7, 21b/7, 22a/5, 25b/6, 26a/6, 36a/9, 36b/6, 40a/1, 40a/1, 40a/5, 40a/6, 48a/6, 48a/8, 48a/9, 48b/3, 51a/9, 51b/4, 51b/5, 58b/5, 58b/6, 58b/9, 61b/3, 68a/1, 68a/1, 68a/3, 68a/5, 68a/7, 68b/1, 68b/3, 68b/5, 68b/7, 68b/9, 72b/9, 80b/7, 80b/8, 81a/5, 81a/7, 81a/9, 81b/2, 81b/4, 84a/5, 93b/2, 93b/2, 93b/6, 94a/6, 97a/3, 97b/3, 107a/7, 107b/6, 108a/1, 111a/6, 112a/4, 120b/2, 120b/8, 121a/1, 124b/3, 125b/1, 133a/6, 133a/9, 133b/2, 133b/6, 134a/1, 134a/4, 134a/6, 143a/2, 143a/6, 143a/9, 143b/2, 143b/4, 143b/5, 143b/7, 144a/1, 144a/4, 144a/6

güvü: Güve; Kurtçuğu yapağı, yünlü kumaş ve dokuma yiyen pul kanatlılardan bir böcek. 14a/2

güvülde-: Gürüldemek.

g.-dügi 73a/3, 124a/8

g.-mek 84b/5, 111b/5, 125a/1, 125a/2

g.-se 14a/9, 25a/8, 61a/7, 72a/8, 72b/3, 84a/5, 84a/6, 84b/6, 97b/3, 111b/6, 124a/9, 124b/6

güz: 1. Sonbahār. 2. 22 Eylül ile 21 Aralık arasındaki mevsim. 1b/4, 4b/8, 17a/4, 28b/8, 29b/2, 30a/4, 30a/8, 30b/1, 51a/6, 97a/8, 100b/3, 100b/5, 103a/1, 103a/6, 113b/6, 113b/7, 114a/9, 118a/6, 120b/6, 120b/6, 125b/9, 126a/2

g.+ün 28b/5

g.+ün 101b/9

-H-

haber: Ar. Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık. 28b/3, 53b/4, 94b/3

h.+ler 3b/9, 8b/1, 8b/6, 13b/8, 21b/2, 24b/3, 30a/3, 40a/3, 47a/3, 51b/1, 52a/4, 59b/8, 60b/2, 61b/6, 64a/8, 66a/1, 66b/4, 68b/2, 70b/3, 71a/9, 81a/1, 84b/9, 88b/4, 93a/8, 96a/3, 96a/8, 97b/5, 103b/2, 109a/9, 116a/7, 120a/7, 120b/5, 121a/2, 121b/1, 123a/1, 123b/7, 124b/7, 134b/4, 136b/7, 139b/8

habs: Ar. Bir yere kapatıp salıvermeme.

h. et- 39b/7

haç: *krş. haç.*

h. +ın 27a/4

ḥacāmat: Ar. Vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan alma. 16a/1, 52b/9

h. et- 52b/1

ḥācet: Ar. 1. Herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum. 2. Tanrı'dan yerine getirilmesi beklenen dilek.

h. +üŋ 100a/9

ḥaç: Far. Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, put, salip.

h. +ın 126b/6

ḥad: Ar. 1. Sınır, uç. 2. Derece.

h. +den 67a/1, 99a/1, 109b/7, 110a/5, 128b/8

ḥadsüz: Ar+T. Sınırsız. 66b/2, 67b/2, 85a/4, 112a/6

ḥakkında: İlgili olarak, üzerine. 53b/5

ḥākim: Ar. 1. Bilge. 2. Her şeyi bilen (Tanrı).

h. +ler 113b/2

h. +lere 106a/5

ḥakīr: Ar. Aşağı görülen, değersiz. 34b/3, 86b/2

ḥak(k): Ar. Allah, Tanrı. 53b/1, 57a/1, 53b/4, 70a/2

ḥāl: Ar. Durum, vaziyet. 66b/7, 74a/3, 112a/1

h. +i 6a/9, 39a/9, 65a/2, 106a/1, 107a/6, 132a/2

h. +ler 70b/5, 107b/9

h. +leri 11a/3

ḥalayık: Ar. Cariye, hizmetli. 2b/6, 10a/2, 11a/2, 11b/6, 19b/8, 20b/4, 24a/2, 24b/9, 34a/7, 36b/9, 40a/2, 47b/5, 51b/9, 57b/4, 60b/6, 70a/2, 77a/2, 78a/6, 80a/3, 81b/6, 86a/4, 89a/3, 103a/5, 120a/8, 125b/5, 135b/9, 136b/5, 137a/3, 140b/8, 141a/6, 141b/7, 144b/9

h. +uŋ 77a/7

ḥalel: Ar. Bozma, bozukluk. 36b/6

ḥalk: Ar. 1. Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk.. 2. Aynı soydan gelen, ayrı ülkelerin uyruğu olarak yaşayan insan topluluğu. 3. Bir ülke içerisinde yaşayan değişik soylardan insan topluluklarının her biri. 3a/1, 3b/8, 6a/4, 7b/2, 8a/1, 9a/2, 10b/3, 10b/9, 12a/9, 12b/4, 13a/5, 15a/6, 18a/2, 18b/4, 19a/6, 19b/5, 21b/2, 23b/6, 24b/4, 25a/1, 25a/5, 25b/2, 32b/8, 33a/3, 35b/5, 36a/7, 37a/7, 38a/7, 38a/8, 38b/4, 40a/6, 40b/3, 40b/5, 40b/7, 45b/6, 46b/6, 60b/3, 62a/1, 64a/2, 68a/4, 68a/8, 72b/6, 81a/9, 84a/8, 88b/6, 89a/5, 93b/6, 93b/7, 94b/1, 94b/5, 95b/6, 104a/3, 107b/4, 110a/7, 116a/8, 118a/9, 119a/8, 130a/6, 130a/9, 131b/8, 132b/2,

136a/3, 136a/9, 139b/6, 139b/8,
140b/3, 142b/6

h. +a 6b/3, 61a/5, 95a/2, 134b/5

h. +ı 46b/2, 104a/7

h. +uŋ 10b/4, 57a/7, 61b/6,
68a/1, 70b/4, 86a/7, 94a/4, 122a/8,
132a/2, 140a/4

ham: Far. Yenecek kadar olgun
olmayan (meyve), olmamış.

h. +ken 71b/5

hamām: Ar. Yıkanılacak yer, yunak,
ısıdam.

h. +a 52b/5, 62b/4, 126a/8

h. +da 15b/9

hamāyil: Ar. Nüsha, muska, tılsım.
6b/2

hamel: Ar. Koç burcu, semanın kuzey
yarımküresinde Sevr burcu ile Süreyya
manzumesinin yakınlarında bulunan
bir burç ki, güneş buraya Martın
dokuzunda dahil olur. 53a/3, 53a/3

hamile: Ar. Gebe. 45b/7

hammām: *krş.* **hamām.** 74b/4, 75a/8

h. +a 4b/9

hamsin: Ar. 1. Elli, kırk dokuzdan
sonra gelen sayı. 2. "Erbain" denilen
karakıştan sonra gelen elli günlük kış.
27b/2, 53a/1

hānümān: Far. 1. Ev bark, ocak, yuva.
2. Ev halkı, çoluk çocuk..

h. +ın 22b/3

har: Ar. Sıcak, kızgın, yakıcı. 52a/8,
86b/5

harāb: Ar. Bayındırlığı kalmamış,
yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın,
viran. 23a/8, 32a/9, 39b/6, 54a/2,
59a/4, 66a/2, 90a/5, 91a/8, 96b/7,
98b/7, 107a/6, 121a/5, 123a/3, 123b/2,
133a/8

h. et- 115a/8

h. ét- 79b/1, 88b/2, 91a/3,
91a/4, 128a/4, 130b/8

h. ol- 26a/4, 28a/1, 46b/3,
64b/4, 91b/3, 98b/4, 104b/2, 112b/2,
124a/4, 125b/5, 131b/6, 133a/8

h. +a 31a/6, 34b/9, 52a/3,
57b/8, 60b/7, 73b/3, 78a/9, 85a/8,
85b/2, 110b/5, 130b/6

harāblıq: Ar.+T. Bayındırlığı
kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş,
yıkkın, viran. 54a/9, 55b/9, 56a/9,
62b/9, 73a/1, 75b/6, 76a/7, 76b/9,
78a/3, 90a/6, 128b/8, 135a/3

h. +(ğ)ı 84b/9

harac: Ar. 1. Bir yerden, bir kimseden
zorbalıkla alınan para. 2. Osmanlı
Devleti'nde Müslüman olmayanların
devlete ödemekle yükümlü oldukları
vergi. 3. Osmanlı Türklerinde
genellikle toprak sahiplerinden
devletçe alınan vergi. 47a/6

harāclıq: Ar.+T. 1. Bir yerden, bir
kimseden zorbalıkla alınan para. 2.
Osmanlı Devleti'nde Müslüman
olmayanların devlete ödemekle
yükümlü oldukları vergi. 3. Osmanlı

Türklerinde genellikle toprak sahiplerinden devletçe alınan vergi. 9a/9

ḥarāmī: Hırsız, haydut, eşkıya. 6a/6, 7a/3, 10a/1, 11b/2, 23b/5, 33a/2, 38b/6, 40b/8, 44a/8, 47b/5, 49b/7, 51a/5, 51b/6, 51b/9, 58a/2, 58b/2, 59b/8, 61b/1, 61b/4, 61b/7, 65a/3, 65b/6, 73a/3, 80b/3, 81b/8, 82a/2, 88b/1, 90a/9, 96a/3, 108b/5, 110a/2, 111b/8, 112a/7, 114b/8, 117b/8, 119a/7, 120a/2, 121b/6, 124a/5, 124b/2, 125b/5, 129b/8, 139b/5, 140a/3, 144a/8, 144b/5

ḥ. +den 103a/8

ḥ. +ler 23b/7, 62a/2, 71b/1, 79b/6, 125a/9, 131b/5

ḥ. +nüñ 12a/3, 23a/4

ḥarāmīlū: Ar+T. Hırsızlı, eşkıyalı. 25a/2

ḥarb: Ar. Savaş. 4a/4, 9b/7, 11a/4, 28a/7, 35a/7, 36a/7, 36a/9, 37a/5, 51a/3, 56b/5, 62a/1, 119b/4, 122a/5, 130b/8, 140b/8

ḥarc: Ar. Harcanan para, masraf

ḥ. ét- 143b/9

ḥareket: Ar. Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon. 2. Vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma.

ḥ. ét- 29b/2

ḥ. +e 137a/7

ḥārici: Ar. Dışla ilgili, dıştan olan.

ḥ. +yi 108a/4

ḥaş: Ar. 1. Özgü, mahsus. 2. Katışksız, en iyi cinsten, saf. 22b/2, 106b/4

ḥaş: Ar. 1. Özgü, mahsus. 2. Katışksız, en iyi cinsten, saf. 98b/4,

‘ām u ḥ. 61b/4, 135a/9

ḥasret: Ar. Özlem.

ḥ. +ile 42b/5

ḥāşsa: Ar. 1. Özellik, hasiyet. 2. İyi, güzel. 18b/4, 81a/1

ḥasta: Far. Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan, hastalanmış, rahatsız. 77b/5

ḥ. +lar 92a/6

ḥastalık: Ar.+T. Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık, çor, dert, sayrılık, illet, maraz, maraza, esenlik karşıtı. 3b/5, 8a/1, 12b/1, 12b/4, 16b/4, 17a/3, 21a/2, 24a/6, 25a/5, 26a/3, 28a/1, 28b/1, 29b/1, 30b/2, 31a/9, 31b/6, 32b/7, 33b/1, 34a/5, 35a/5, 38b/7, 40b/3, 44b/3, 47b/6, 50a/7, 51a/6, 57a/8, 58a/1, 60a/8, 60b/1, 64a/5, 64b/2, 66a/7, 69a/5, 71b/7, 72a/6, 74a/3, 76b/4, 77a/3, 78b/5, 80b/2, 80b/9, 81a/8, 81b/9, 82a/5, 84a/8, 84b/3, 86b/6, 87a/3, 89b/3, 95a/1, 95a/7, 98b/1, 103a/1, 103a/7, 103b/3, 104a/5, 104b/6, 111a/2, 115a/4, 118a/4, 118b/5, 120b/6, 122a/2, 123a/2, 123b/6, 125a/7, 127b/8, 129b/9, 131b/2, 131b/3, 133a/8,

134a/7, 135b/3, 138b/2, 139b/6,
139b/9, 144b/3

h.+(ğ)ı 15a/6, 54b/8, 68b/2,
71a/9, 79a/7, 127a/2, 129a/9, 133b/1,
138a/3

h.+lar 28b/9, 35b/8, 37a/3,
37b/7, 38a/6, 40a/7, 45a/2, 49a/8,
50a/7, 51b/9, 54b/7, 60b/5, 61a/2,
62a/2, 63b/2, 66b/4, 67b/8, 68b/7,
69a/2, 69a/8, 70a/8, 76b/2, 83b/1,
86a/2, 89b/7, 91a/9, 93a/3, 95b/2,
97a/8, 99a/8, 108b/7, 111a/9, 119b/9,
120a/8, 124b/1, 134b/9

h.+ları 70b/8

haşerāt: Ar. Böcekler. 42a/1, 53a/6

hatā: Ar. Yanlış. 84a/1

h. kıI- 100a/6

hatar: Ar. Tehlike. 8b/9, 24b/5, 51a/6,
105b/9

h.+lar 86a/8

hatarlı: Ar. Tehlikeli. 77a/9

hātır: Ar. 1. Düşünme, akılda tutma,
hafıza, zihin, akıl, yâd. 2. Gönül, kalp.
72b/4

h.+lar 95b/4, 123b/3

h.+ları 50b/7

hatun: 1. Kadın. 2. Bayan, hanım.

h.+ı 128b/5

hava: Ar.+T. 1. Hava yuvarını
oluşturan, bütün canlıların
solunumuna yarayan, renksiz,
kokusuz, akışkan gaz karışımı. 2.

Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.
22b/9, 29b/4, 39a/6, 73a/6, 84a/5,
84a/6, 95a/7, 123a/6, 123b/4, 126a/3,
136b/3, 137a/9, 138a/5

h.+da 10a/9, 10b/1, 13a/4,
13a/8, 20b/9, 21a/1, 21a/8, 24a/4,
24b/1, 36a/5, 39a/5, 47a/7, 47b/2,
47b/9, 50b/1, 50b/5, 58a/1, 67a/2,
67a/7, 67a/8, 67b/4, 71a/2, 71a/7,
72b/2, 80b/1, 83b/6, 83b/7, 95b/9,
96a/5, 96a/6, 114a/2, 119b/7, 119b/8,
120a/4, 123b/5, 132b/8, 133a/1,
136b/4, 142b/4, 142b/5

h.+dan 2a/7, 2a/8, 11b/5,
11b/6, 12b/2, 12b/3, 14a/1, 23a/1,
23a/2, 24a/1, 24b/6, 37a/6, 38b/2,
38b/8, 50a/2, 50a/2, 57b/9, 94b/4,
97a/2, 108b/7, 144b/1

h.+nuş 42a/4

h.+ya 41b/9

havacık: Hava.

h.+(ğ)ı 104a/5

havāric: Ar. Asiler, zorbalar. 6a/5,
12a/8, 21a/5, 21b/4, 22b/8, 23b/4,
25b/2, 30b/8, 32b/6, 35b/8, 48b/2,
51b/6, 56a/1, 64a/7, 79a/4, 80b/4,
105a/7, 111b/4, 112a/7, 124b/8,
125a/9, 132b/6, 139a/1

havf: Ar. Korku, korkma. 8b/9, 40b/6,
90a/2, 105b/8

hayf: Ar. Hayf, öç. 3a/3, 19a/7, 24a/2,
109b/5, 112b/2, 122a/8, 142b/1

h. ét- 105a/8

h. it- 21b/1

h. +larda 37a/9

hayın: Ar. hâin, kötü. 93b/4, 96b/6, 98b/5, 125b/4

h. ol- 34b/8, 46a/8, 46b/2

hayır: Ar. 1. İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. 2. İyi, hayırlı, yararlı, faydalı. 30a/1, 38a/2, 120a/4

hayırlı: 1. Yararı, hayrı olan. 2. Uğurlu, iyi, güzel. 3b/2, 11b/4, 38a/3, 57b/4, 58b/9, 59a/5, 135a/6

h. +dur 15a/9

hayırsuz: Ar+T. 1. Yararı olmayan, hayrı olmayan. 2. Sevgi ve bağlılığını yitiren, vefasız. 36b/1, 46b/5

hayli: Far. 1. Çok. 2. Oldukça. 3b/8, 32b/7, 34b/9, 85b/3

hayr: Ar. *krş.* **hayır.** 68a/3, 69a/5, 139b/3

h. +dan 94a/6

h. +ı 142a/6

hayret: Ar. 1. Beklenmedik, garip bir şeyin sebep olduğu şaşkınlık, şaşırma. 2. Şaşılan bir şey karşısında söylenen söz. 141a/9

hayrū'l-cini: Ar. Mayıs ayının on yedinci gününe verilen ad. 75a/5

hayvān: Ar. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık. 2a/9, 10b/1, 33a/8, 36a/5, 47b/9, 48a/1, 49a/6, 58b/1, 59b/5, 67b/4, 80a/9, 80b/1, 92a/5,

92b/1, 93a/4, 104a/8, 107a/2, 107b/4, 120a/5, 120a/6, 132b/9, 133a/1

h. +a 9a/4, 60b/2, 109b/6

h. +da 140b/4

hayvānāt: Ar. 1. Hayvanlar. 2. Hayvan bilimi. 18a/6, 21a/2, 27b/3, 34a/6, 41a/4, 44a/2, 50b/8, 61b/9, 62a/3, 81a/3, 97b/7, 128a/3, 135b/7

h. +a 18b/2, 20b/1

hazer: Ar. Barış. 41b/4, 74b/4

h. et- 94a/1

hazım: Ar. (<hazm) Sindirim.

h. ol- 99b/6

hazīne: Ar. Altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet.

h. +ler 143b/8

haziran: Sür. Yılın altıncı ayı. 86b/2, 86b/4, 100b/6, 101b/6

helāk: Ar. 1. Ölme, öldürme, yok etme, yok olma. 2. Bitkin bir duruma gelme veya getirme.

h. et- 46b/3, 47a/6

h. et- 35a/1, 57a/2, 61a/4, 80a/5, 82b/1, 98b/5, 106b/4, 125a/5

h. ol- 2a/9, 4b/5, 6b/7, 9b/5, 17b/6, 19a/9, 21b/8, 22a/1, 23a/4, 25a/5, 26a/9, 30a/3, 36a/6, 39b/8, 42b/7, 46a/3, 47a/9, 48a/2, 54a/8, 58b/3, 58b/8, 61b/8, 65b/4, 65b/9, 66b/7, 67b/7, 70a/9, 78a/7, 78b/8, 82b/6, 84a/1, 85a/7, 85a/8, 89a/6, 90b/5, 92a/4, 97a/6, 103a/5, 110b/6,

110b/8, 112a/9, 124b/1, 133a/2,
134a/2, 141b/9, 143a/8, 144a/3

helâklik: Helak etme. 21a/6, 25a/4,
63b/5

hële: *krş.* **hîle.** 143a/4

hem: Far. Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için “özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki” anlamlarında kullanılan bir söz. 3a/7, 3a/8, 5a/6, 5a/9, 19b/3, 101b/7, 107a/4, 113b/1, 116a/3

hemân: Far. Çabucak, hemen. 2b/8, 66b/8

hemçünân: Bir deniz. 5b/5, 65b/5, 69a/8

hemeşekî: ? 125a/8

her: Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz. 5b/1, 10a/8, 17a/7, 18a/7, 19a/2, 19b/2, 23b/7, 25b/9, 26a/8, 26b/4, 27a/8, 27b/5, 30b/5, 39b/4, 41b/3, 42b/8, 48b/7, 55b/3, 56a/2, 56a/8, 59a/8, 63a/2, 63b/8, 64a/5, 70a/7, 70b/5, 75a/1, 75b/3, 75b/6, 77b/4, 79b/2, 85a/2, 87a/4, 87a/6, 94a/5, 94a/7, 96b/2, 99b/9, 100a/9, 104b/6, 108a/8, 109a/4, 109b/9, 112a/8, 113a/5, 117a/6, 119b/6, 123a/5, 127b/5, 131b/5, 133a/8, 135b/1

h. bir 102a/1

h. biri 137b/5

h. gün 114a/8

h. ne 126b/1

herze: Far. Boş lakırdı, saçma söz. 59b/8

h. +dür 53b/6

hevân: Ar. Horluk, aşağılık, alçaklık. 131b/1

heybetlü: Ar+T. 1. Görünüşü korku ve saygı uyandıran. 2. Büyük, ulu, azametli. 14b/9

hezîmet: Ar. Yenilgi. 79a/4

hıfz: Ar. Saklama.

h. et- 113b/3

hıncır: Ar. Domuz. 133a/9

hırızma: Ar. Gerdek gecesinden bir gün evvel yapılan gelin hamamı. 16a/1

hürmen: Far. 1. Harman; Biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi. 2. Bu işin yapıldığı yer veya mevsim. 31a/1

hırsuz: Ar. Başkasının malını çalan kimse, uğru. 44a/8

hışm: Ar. Öfke, kızgınlık.

h. ét- 93b/9

hıyânet: Ar. 1. Kutsal sayılan şeylere el uzatma, kötülük etme veya karşı davranma, hainlik, ihanet. 2. Güveni kötüye kullanma, aldatma, vefasızlık. 67b/2, 96b/6, 109a/9, 128b/8

hıyar: Far. Kabakgillerden, uzun, iri meyveli, sürüngen, bir yıllık otsu bir bitki. 2. Bu bitkinin iri, yeşil ürünü, salatalık. 87a/1

hızır: Ar. Halk inanışlarına göre ölümsüzlüğe kavuşmuş olduğuna inanılan ulu kimse. 63a/6

hicaz: Arr. Hicaz, Mekke ve Medine. 36b/4, 58a/5, 97b/1, 105a/6, 107b/1, 117b/7, 120a/2

h.+da 129a/1

hiç: Far. 1. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. 15b/2, 21b/3, 46a/5, 70a/3

hikemî: Ar. 1. Felsefe ile ilgili. 2. Felsefi söz veya düşünce.

h.+ler 104a/9

hikmet: Ar. 1. Bilgelik. 2. Tanrı'nın insanlarca anlaşılamayan amacı. 3. Gizli sebep. 128b/2

hile: Ar. 1. Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika. 2. Çıkar sağlamak için bir şeye değersiz bir şey katma. 78b/4, 124b/5

hind: *krş. hint.* 85a/5

hindistan: Güney Asya'da bulunan bir ülke. 83a/2

hint: Hindistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.

h.+de 96b/4

hişâr: Ar. Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen. 118b/9, 130a/2

hor: Far. Hor, hakir. 34b/3, 38a/8, 83b/9, 86b/1, 122a/7, 138b/6

horasan: 1. Türkiye Cumhuriyetinde Erzurum ilinin bir ilçesi. 2. İran'ın 29a/2, 30b/3, 66b/6, 71a/6, 73b/2, 78b/6, 85b/1, 98a/2, 98a/8, 112b/1, 119a/6

horlık: Far.+T. Zorla, güç ile.

h.+(ğ)ıla 105b/5

hoş: Far. 1. Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren. 2. Bununla birlikte. Adıvar. 3. Beğenilen, duyguları okşayan bir biçimde. 2a/9, 11a/3, 23a/9, 23b/2, 29a/8, 31a/3, 31b/2, 32a/2, 37b/9, 38a/1, 39a/9, 40b/1, 44b/4, 45a/1, 49a/5, 56b/1, 57b/5, 60b/8, 62a/3, 62b/2, 63a/6, 64b/8, 65a/2, 68a/1, 70a/3, 71a/6, 71b/9, 75a/1, 76b/9, 77a/8, 81a/4, 95b/4, 100a/6, 106a/1, 107b/9, 113b/2, 117a/6, 126a/3, 126a/5, 132a/2, 138a/4, 138a/6, 139a/6, 144a/2

hoşlık: Hoş olma durumu, letafet. 69a/6

h.+(ğ)a 122b/1

hubes hakim: Ar. Özel isim. 86a/2

hubeyis: İran'ın bir vilayeti. 72a/2, 138b/9

hubübât: Ar. Arpa, buğday, çavdar, darı, mısır, pirinç, sorgum ve yulaf ve

benzerlerini içine alan tane yem grubu, tahıl, tane yem. 3a/6, 4a/9, 9b/3, 11a/6, 13a/9, 14a/4, 15a/2, 17b/8, 20b/7, 29b/8, 32b/4, 39a/1, 58a/3, 58a/8, 58b/4, 58b/7, 59b/4, 64b/9, 86a/7, 89a/7, 93a/3, 95b/2, 96b/9, 116b/7, 136b/2

h.+a 76b/7

h.+dan 38a/9

hürmā: Far. 1. Hurma ağacı. 2. Bu ağacın tatlı meyvesi. 13b/1, 22a/7, 58b/3, 89a/4, 89b/1, 131b/2, 137a/8

hurūc: Ar. Çıkış, dışarı çıkma, ayaklanma. 6a/5, 12a/8, 21b/4, 22b/8, 23b/4, 25b/1, 30b/8, 32b/6, 48b/2, 51b/6, 56a/1, 64a/7, 79a/4, 80b/4, 105a/7, 111b/4, 124b/8, 125a/9, 132b/6, 139a/1

h. ét- 4b/1, 21a/4, 35b/8, 79b/6, 122b/6

huşūmet: Ar. 1. Hasım olma durumu. 2. Düşmanlık. 4a/4, 8a/8, 21b/2, 27b/9, 35b/6, 51a/4, 60a/3, 90b/1, 103b/3, 104b/5, 119a/1, 123b/8, 141b/4

huşūşa: Ar. Başkaca, ayrıca. 11b/8, 11b/9, 35b/7, 36a/3, 49a/7, 74b/4, 78b/5, 83a/2, 92b/8, 109b/6, 143a/5

hut: Ar. Balık burcu, semānın güney yarımküresinde Sevr burcundan ileride Hamel burcunun istikametinde bir burç. 41b/6

huz: Ar. Ahz maddesinden emr-i hazır: al. 79b/9

hücūm: Ar. 1. Saldırı. 2. Üşüşme, bir yere toplanma. 48a/8, 90a/5

h. ét- 9a/8

hüküm: Ar. *krş.* **hüküm.** 46a/4, 118b/2

h.-i ebril 101b/2

h.-i filvarıs 101b/1

h.-i mayıs 101b/3

h.-i nugevrısın 101a/6

h.-i uhturıs 101a/5

h.-i yanarıs 101a/8

h.-i zıgevrıs 101a/7

h. et- 124b/8

h.+i 20b/6, 56a/6, 101b/8, 101b/9

h.+in 2a/2, 2a/7, 2b/3, 3a/5, 3a/9, 3b/6, 4a/8, 6a/4, 6b/1, 6b/8, 7b/1, 7b/6, 8b/3, 9b/1, 10b/1, 10b/7, 11a/8, 11b/5, 12a/2, 12a/7, 12b/3, 13a/1, 13a/4, 13a/8, 13b/4, 14a/2, 14a/8, 14b/3, 17a/9, 17b/6, 18a/4, 18a/9, 18b/7, 19a/4, 19b/1, 19b/7, 20a/5, 21a/8, 21b/6, 22a/9, 23a/1, 23a/7, 23b/3, 23b/9, 24a/5, 24b/6, 25a/3, 25a/7, 25b/5, 26a/1, 32a/5, 32b/3, 32b/9, 33a/5, 33b/2, 33b/6, 34a/3, 34a/8, 34b/6, 35a/4, 35b/3, 36a/4, 36a/8, 37a/1, 37a/6, 37b/5, 37b/8, 38a/5, 38b/3, 38b/9, 39a/5, 39b/1, 40a/1, 40a/5, 40b/2, 43b/1, 44a/1, 44b/2, 44b/6, 45a/3, 45a/7, 46a/1, 46a/6, 46b/8, 47a/7, 47b/2, 47b/9, 48a/5, 48b/6, 49a/3, 49b/3, 49b/6, 50a/2, 50a/6, 50b/1, 50b/6, 51a/2, 51a/9, 51b/4, 51b/8, 53b/7, 54a/6, 54b/5, 55a/2, 55b/1, 55b/7, 56a/7, 56b/3, 57a/3, 57b/3, 57b/9, 58b/1,

58b/5, 59a/3, 59a/7, 59b/3, 59b/6,
 60a/1, 60a/5, 60a/9, 60b/4, 60b/9,
 61a/6, 61b/2, 61b/5, 63a/9, 64a/4,
 64a/9, 64b/6, 65a/4, 65b/1, 65b/8,
 66a/3, 66b/5, 67a/2, 67a/7, 67b/4,
 67b/9, 69a/7, 69b/6, 70a/1, 70a/6,
 70b/1, 70b/7, 71a/2, 71a/8, 71b/3,
 72a/7, 72b/8, 73a/4, 75b/2, 76a/5,
 76b/8, 76b/9, 77a/4, 77b/6, 78a/5,
 78b/1, 79a/5, 79b/3, 80a/2, 80b/1,
 80b/7, 81b/6, 82a/1, 82a/8, 82b/4,
 82b/9, 83a/4, 83a/8, 83b/7, 84a/5,
 84b/6, 85a/2, 88a/2, 88a/9, 89a/1,
 89a/8, 89b/4, 89b/9, 90b/3, 91a/1,
 91b/7, 92a/8, 92b/4, 93a/5, 93b/1,
 94a/8, 94b/4, 94b/9, 95a/4, 95a/9,
 95b/6, 95b/9, 96a/6, 96b/3, 97a/2,
 97b/3, 97b/8, 100b/4, 101b/4, 102a/7,
 102b/7, 103a/3, 103a/9, 103b/6,
 104a/4, 104b/3, 104b/9, 105b/3,
 106a/3, 106b/2, 107a/2, 107a/7,
 108b/1, 108b/6, 109a/2, 109a/6,
 109b/2, 109b/8, 110a/6, 110b/2,
 110b/7, 111a/6, 111b/5, 111b/9,
 114b/6, 115a/6, 116a/1, 116b/1,
 116b/9, 117b/2, 118a/8, 118b/3,
 119a/2, 119b/1, 120a/5, 120b/1,
 121a/7, 121b/3, 121b/8, 122a/3,
 122b/2, 122b/8, 123a/7, 123b/4,
 124a/1, 124a/8, 125a/1, 125a/6,
 128b/6, 129a/6, 129b/6, 130a/4,
 130a/8, 130b/4, 131a/1, 131a/5,
 131b/7, 132a/3, 132a/8, 132b/9,
 133a/5, 134b/2, 134b/7, 135a/5,
 135b/2, 135b/5, 136a/2, 136a/8,
 136b/4, 139a/4, 139b/4, 140a/2,
 140a/7, 140b/3, 141a/2, 141b/2,
 142a/1, 142a/7, 142b/5, 143a/1,
 144b/2, 144b/6

h. +ini 2b/9

hüküm: Ar. 1. Yargı. 2. Egemenlik, hâkimiyet. 3. Değer, aynı veya benzer nitelik.

h. +ler 47b/1

hürmetlü: Ar+T. 1. Saygılı. 2. Oldukça büyük, okkalı. 64b/5, 103b/8

hürmetsüz: Ar+T. Saygısız. 64b/5

hüsrân: Ar. 1. Beklenen şeyin elde edilememesi yüzünden duyulan acı, batkî. 2. Zarar, ziyan. 49a/2

hüzen: *krş.* **hüzn.** 3a/1

hüzn: Ar. Gönül üzünlüğü, gam, keder, sıkıntı. 9b/7

-I-

ılıcağ: 1. Ilıkça. 2. Sıcak su kaynayan yer. 26b/4

ılıcağ: *krş.* **ılıcağ.** 5a/2

ılkı: 1. At sürüsü. 2. Koyun sürüsü. 3. Keçi sürüsü. 4. Keçi. 5. Koyun. 6. Damızlık kısrak. 3b/5, 7a/3, 17b/8, 38a/7, 46b/9, 50a/8, 72a/9, 78b/3, 98b/2, 109b/3, 111a/9, 122a/2, 124a/2, 131a/1, 133b/3, 137b/6, 141a/3, 141b/4

ı. +da 8a/1, 139a/5

‘ıraq: Ar. Dünyanın en eski medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Aşağı Mezopotamya bölgesinde kurulmuş bir devlettir. Bugün Irak, Orta Doğu’da yer alan stratejik mevkiisiyle, sahip olduğu petrol rezervleri ile Körfez’in önemli ülkelerinden biri durumundadır. 29b/6,

31a/5, 32b/5, 58a/6, 68b/3, 117b/4, 117b/7, 120a/1, 138b/9

ırmak: Çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu, nehir. 33a/7

ı.+(ğ)a 27a/5

ı.+(ğ)ı 63a/7, 87b/3, 87b/5, 111a/3, 112a/7, 113a/3, 115a/3, 126b/5

ı.+lar 3b/4, 44b/8, 45a/6, 55a/3, 55a/7, 61a/9, 64b/7, 67a/9, 83b/1, 89b/5, 110b/9, 144b/7

ı.+larda 89b/1, 140a/5

ı.+ları 31a/8

ısı: 1. Fiziksel bir olaya dayalı, belirli bir ölçü üzerine kurulmuş olan sıcaklık ve soğukluk derecesi. 2. Sıcaklık, hararet. 22a/3, 73b/4, 87b/4, 88b/2, 137b/8

ı.+lar 16b/9, 44a/4, 83a/9, 93a/3, 98b/6, 99b/4, 102a/4, 103b/5, 106b/6, 112b/8, 114b/1, 121b/1

ı.+ları 7a/2

ışın-: Sıcak duruma gelmek.

ı.-mağa 41b/6

ısıtma: 1. Sıtma. 2. Hastalık ateşi. 26a/3, 28b/1, 31b/6, 33b/1, 45a/2, 50a/7, 61a/2, 61a/7, 68b/8, 70b/8, 71b/7, 79a/7, 81b/9, 86b/6, 88b/1, 109a/4, 118a/4, 118b/6, 120b/3, 135b/3, 138a/8

ı.+dan 72a/5

ısıtmalu: Sıtmaya tutulmuş kimse; sıtma hastası. 16b/2, 104a/5

ıssı: *krş. ısı.* 5a/3, 17a/4, 29b/1, 31b/6, 31b/9, 42a/3, 44a/3, 60b/1, 61a/9, 72b/9, 86b/7, 138a/5

ı.+lar 10b/5, 16b/7, 37b/4, 49a/9, 87b/5, 88b/5, 97a/4, 103a/2, 105a/9, 137b/9

ı.+ları 118b/6

ıssuz: Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, تنها, yaban. 47b/8, 107b/3

ıztırâb: Ar. Acı, üzüntü, sıkıntı, keder. 75b/8

-î-

ic-: *krş. iç-.*

i.-mekden 5a/1

ictimâ: Ar. Toplanma, bir araya gelme, toplantı. 86a/8

icün: *krş. içün.* 102a/5

iç: 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı. 2. Oyuk şeylerin boşluğu. 3. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta.

i.+inde 3a/1, 3b/8, 7b/9, 8a/1, 8a/1, 10a/2, 11a/2, 11b/6, 12a/9, 12b/4, 14a/5, 14b/4, 18b/3, 18b/4, 18b/6, 19a/6, 23b/1, 24a/2, 25b/2, 26a/7, 30a/2, 30b/9, 33a/3, 35b/5, 36a/7, 36b/2, 36b/9, 38a/8, 38b/7, 39b/3, 40b/6, 41b/5, 44a/8, 45b/1, 45b/3, 45b/6, 46a/2, 47b/5, 49a/2, 50b/9, 51a/4, 52a/2, 55a/5, 57b/4,

60a/2, 61b/4, 62a/4, 64a/3, 67b/1, 68a/8, 77a/3, 77a/5, 77b/8, 81b/1, 84a/8, 98b/3, 98b/3, 100a/1, 101a/3, 101a/4, 103b/8, 105b/6, 105b/6, 105b/9, 110a/4, 112a/9, 114b/8, 125b/2, 128a/7, 130a/6, 136b/6, 137b/1, 139b/7, 140a/7, 140b/4, 140b/6, 140b/8, 141a/7, 141b/7, 142b/6, 144b/9, ş001b/1

i.+indeki 62a/7, 101b/5

i.+ine 141a/9

iç-: 1. Bir sıvıyı ağza alıp yutmak. 2. Bir şey, bir sıvıyı içine çekmek, emmek. 3. İçki kullanmak

i.-e 5a/2

i.-eler 26b/4, 86b/8

i.-erse 26b/5, 133a/8

i.-mek 1b/5, 7b/8, 15a/7, 52b/1, 52b/4, 62b/5, 87a/4, 99b/5, 126a/5

i.-mekden 6a/3, 15b/9

i.-mezdi 42b/6

i.-se 17a/8

içün: İçin, diye, maksadıyla. 120b/4

‘id-i şalib: Ar. Hristiyan bayramı.

‘i.+dür 113a/8

‘idi’ş-şalib: Ar. Hristiyan bayramı. 126b/8, 127a/4, 127a/9, 127b/2, 127b/6, 127b/9, 128a/4

iftira: Ar. Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma, bühtan. 68b/2

ihtilâf: Ar. Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık. 6b/5, 10a/3, 20a/8, 29a/7, 30b/7, 37b/1, 40b/7, 45b/6, 48b/1, 51a/3, 66a/5, 66b/4, 67b/1, 68b/1, 81a/2, 82b/5, 83b/9, 85a/3, 96b/7, 102b/5, 116a/6, 141a/4

ihtiyat: Ar. 1. Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma. 2. Gereğinden fazla olup saklanan şey, yedek.

i. et- 44a/5

iki: 1. Birden sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 2 ve II rakamlarının adı. 3. Birden bir artık. 9a/9, 37a/5, 52b/4, 56b/5, 66b/8, 73b/3, 78b/6, 92a/3, 93a/6, 98a/9, 104a/1, 104a/2, 117a/3, 119a/1, 128a/9, 130b/2, 139a/9

ikinci: İki sayısının sıra sıfatı. 4b/6, 6b/1, 17b/6, 27a/1, 32b/2, 43b/9, 54a/5, 64a/3, 68a/3, 76a/5, 88a/9, 100a/7, 102b/6, 113b/6, 115a/5, 126a/8, 129a/5, 129b/6, 137a/6, 139a/3

iklîm: 1. Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu, abuhava. 2. Ülke, diyar. 31b/7, 32a/5, 32a/8, 55b/9, 70b/3, 91b/2, 92a/1, 104b/2, 106b/7, 120a/8, 121a/5, 121a/9, 122b/9, 129b/2, 133b/3, 136a/5, 138b/5, 140a/3

i.+de 11b/2, 19b/2, 21a/5, 32b/7, 35b/1, 37a/5, 78b/6, 85a/2, 91b/8, 98a/9, 99a/3, 119a/1, 119b/4

i.+den 46b/7

i.+e 72a/4, 77b/2, 88a/5

i.+i 6b/4, 9a/8, 18b/2, 21a/6, 22b/8, 24a/2, 30a/1, 35b/8, 46b/5, 50a/4, 50a/4, 65b/4, 65b/5, 65b/6, 73b/2, 83a/3, 88a/6, 98a/8, 99a/8, 111a/2, 115a/7, 117b/7, 117b/7, 117b/8, 118a/2, 127a/8

i.+in 88a/5

i.+inde 2a/3, 6b/3, 7a/6, 8b/5, 12a/8, 17b/2, 17b/4, 18a/3, 18a/7, 20a/3, 25b/3, 28a/9, 28b/1, 29a/2, 29b/6, 30b/3, 30b/7, 31b/9, 32a/7, 32b/5, 35a/2, 35a/5, 36b/5, 43b/4, 43b/9, 45b/1, 45b/2, 45b/9, 47a/1, 52a/2, 56b/9, 58a/6, 59a/2, 63b/9, 66a/4, 66a/6, 66b/6, 68b/1, 68b/4, 73b/8, 76a/6, 77b/9, 79b/9, 80a/6, 81a/2, 84b/2, 85a/4, 85a/5, 85a/6, 85a/7, 88b/5, 98a/3, 98a/7, 98b/6, 99a/6, 106a/7, 106b/7, 107b/7, 109b/4, 115a/4, 115a/7, 120a/2, 129a/1, 131a/6, 138b/9, 139a/9, 141a/4, 141b/9

i.+inden 77b/2

i.+ine 9a/6, 32b/7, 77b/3

i.+leri 56a/2

i.+ünün 102b/3

i.+ün 2a/4, 6a/9, 14b/5, 22b/4, 46b/2, 117b/6

ikindü: 1. Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi.

i.+den 113b/4

il: 1. Ülkenin vali yönetimindeki bölümü, vilayet. 2. Şehrin niteliklerini

taşıyan büyük yerleşim yeri. 3. Ülke, yurt. 4. Eski Türklerde devlet. 2b/1, 7a/8, 8b/6, 14a/4, 14a/5, 20b/5, 24a/1, 25b/1, 25b/7, 30a/9, 34a/5, 34b/2, 34b/9, 35a/3, 35a/7, 36a/5, 38a/2, 44a/7, 44a/8, 45a/9, 46a/3, 47b/8, 48a/2, 49b/8, 50b/2, 50b/4, 50b/7, 51a/3, 51a/5, 51a/7, 51b/2, 52a/3, 55b/5, 56a/4, 59b/7, 62a/5, 63b/8, 64b/2, 73b/5, 78a/9, 81b/3, 82a/3, 82b/2, 83a/3, 83a/7, 83b/3, 85a/8, 90a/5, 91b/5, 92a/5, 92b/7, 93a/7, 93b/5, 94b/3, 95b/3, 96a/4, 96a/8, 97a/3, 101a/4, 103b/8, 105b/5, 107a/3, 107b/2, 108a/5, 110a/3, 110b/8, 114b/8, 116a/3, 116a/9, 116b/6, 117a/8, 119a/7, 119b/9, 125b/5, 127a/7, 129a/8, 129b/9, 130b/1, 130b/6, 132a/6, 134a/4, 135a/2, 136b/6, 136b/8, 140a/6, 142a/3, 142a/5, 142b/9, 144a/3

i.+de 8b/1, 16b/9, 29a/2, 51b/7, 54a/1, 60b/5, 67b/2, 67b/5, 67b/8, 73a/6, 75b/5, 84b/2, 90a/2, 95a/1, 98b/1, 112a/8, 117b/3, 122a/6, 124b/6, 129a/2, 142a/2, 144a/9

i.+dedür 66b/8

i.+e 4b/2, 52a/3, 60b/6, 73a/6, 88b/8, 121b/9

i.+i 31b/1, 65b/4, 69b/1, 73b/9, 77b/1, 77b/7, 92a/3, 96b/7, 98a/5, 99a/3, 115b/1, 115b/7, 141a/9

i.+ile 107a/8

i.+in 79b/1, 91a/3

i.+inde 31a/4, 54a/2, 64a/7, 64b/3, 67a/5, 68b/7, 69a/8, 71a/6, 72b/3, 73a/7, 78a/2, 78a/6, 84a/6,

85b/1, 88b/7, 98b/1, 102b/4, 105b/5,
108a/2, 108a/4, 108b/2, 111a/3,
111a/7, 111a/9, 111b/2, 112a/6,
112b/1, 114b/2, 118b/5, 118b/7,
118b/9, 124b/7, 124b/8, 125b/2,
127a/6, 127a/8

i.+inden 72a/1, 76a/2

i.+ine 9a/6, 56a/9, 115b/2,
116a/5

i.+ler 3a/2, 8a/2, 8b/2, 28a/1,
33b/8, 36b/4, 40a/4, 44a/3, 46b/3,
49a/1, 49b/2, 49b/9, 50a/3, 51a/1,
66a/2, 73b/9, 75b/9, 77a/1, 81a/4,
102b/3, 104a/1, 131b/6, 134a/9

i.+lerde 6b/5, 36a/2, 49a/5,
104b/4, 140b/9, 144a/8

i.+here 7a/8

i.+leri 62a/3, 98a/8

i.+ünün 39b/3

i.+ün 31a/9, 61b/1, 106a/1,
107a/5, 143a/4

i. ile “her yere” 82b/2

illā: Ar. Ancak. 135b/8

ile: 1. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz. 2. Bazı soyut adlara getirildiğinde “... olarak, ... bir biçimde” anlamında durum zarfları oluşturan bir söz. 71b/8, 82b/2, 101a/2, 106a/8, 124a/7

ilerü: 1. önce, evvel, mukaddem. 2. Evvelki, eskisi. 113b/7, 125a/8, 132b/4

ilîn: Rum. Temmuz’un 20’sine Hristiyanlarca verilen ad. 102a/3

ilk: 1. Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı. 2. Herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni. 18a/6, 26b/7, 45a/1, 52a/6, 62a/2, 101b/7

‘illet: Ar. 1. Hastalık, sakatlık. 2. Sık sık tepen hastalık. 136a/4

ilt-: İletmek.

i.-e 113b/7

ilyās: *bk. êlyās.*

imāret: Ar. Klasik çağdan sonra yoksullara yemek dağıtılan yer. Aşyeri anlamına kullanılmış olmakla birlikte, başlangıçta, herhangi bir dinsel yapıyı belirtmek için kullanılmıştır.

i.+ler 57a/1, 64b/4, 110a/8

i.+lerde 37a/8

in-: 1. Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek. 2. Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak. 3. Dağ, tepe vb. yüksek bir yerden gelmek. 4. Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak.

i.-dügi 126b/6

i.-se 48b/7, 49a/4, 49a/7

‘ināyet: Ar. 1. Yardım, ihsan, iyilik, lütuf. 2. Gözetme, kayırma. 3. İnsanları rahata kavuşturmak için Allah’ın yapmış olduğu doğüstü bağış veya yardım.

‘*i. it-57a/1*

incin-: 1. Çarpma, sıkışma, burkulma vb. etkenlerle vücudun bir yeri ağrı verir duruma gelmek. 2. Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.

i.-e 2b/6, 13b/6, 67b/7, 108a/5, 110a/1, 119a/7, 125a/3

i.-mek 71b/1

i.-meye 46a/5

incir: Far. 1. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç. 2. Bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi, ballıdır. 17b/9

incit-: 1. İncinmesine yol açmak. 2.. Kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzme.

i.-(d)e 20a/2, 67b/1, 79a/1, 133a/4

infi‘āl: Ar. 1. Birine içerleme, gücenme, kızgınlık duyma. 2. Herhangi bir şeyden etkilenme. 3. Edilgi. 51b/9

insan: Ar. 1. Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı. 2. Âdemoğlu, âdem evladı.

i.+a 19b/6

inşallah: Ar. (inşā+allah) “Tanrı dilerse, Tanrı nasip ettiyse”

anlamlarında dilek anlatan bir söz. 129b/5

intiḳāl: Ar. 1. Bir yerden başka bir yere geçme, geçiş. 2. Anlama, kavrama. 3. Miras olarak babadan çocuğuna kalma. 4. Öteleme. 8b/5

i. ét- 13b/7

intiḳām: Ar. Öç.

i.+in al- 77b/4, 115b/1, 119b/6

ir-: Ermek.

i.-e 84b/1

i.-di 27a/5

iriş-: Ulaşmak, yetişmek.

i.-e 36b/6, 132b/2

i.-mek 122a/8

‘**isā**: Ar. 1. Allah’ın yarlıgaması, mağfireti. 2. Dört büyük Peygamberden Hristiyanlığın kurucusu, doğumu Türkiye’de ve Batı’da takvim başlangıcı sayılan peygamber. 16a/4, 16a/4, 26b/9

‘*i. peygamber* 27a/4

islām: Ar. “1. Hz. Muhammed’in yaydığı din, Müslümanlık. 2. Müslüman dininden olan kimse, Müslüman.” (Müslüman anlamı da var) 106a/8, 106a/9

i.+ile 126b/9

ispāhi: *krş.sipāhi*.

i.+ler 82b/6

ispasev: Sür. Hıristiyanlarca Mayıs'ın 4. gününe verilen ad. 74b/7

istanbul: 1. Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. 2. 1453'ten beri Osmanlı devletinin başkenti. 36a/3, 36b/2, 61a/3, 68a/9, 69a/1, 71b/9, 75a/5, 75a/7, 98a/9, 129b/5

i.+a 72a/1

i.+da 18a/3, 33a/4, 35a/6, 45b/8, 84b/4, 89a/3, 91a/9, 132b/5, 141a/5

iste-: 1. İstek duymak, arzulamak. 2. Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek.

i.-r 128b/4

iş: 1. Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. 2. Bir değer yaratan emek. 3. Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev. 27a/8, 63a/2

i.+e 10b/5, 15b/2

i.+i 89a/3

i.+in 38a/3, 113b/6

i.+ler 68a/2, 73a/3, 75b/4, 81b/8, 91a/9, 96a/2, 142b/7

işāret: Ar. 1. Anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im: *Noktalama işaretleri*. 2. Belirti, gösterge, alamet. 3. El, yüz hareketleriyle gösterme.

i. et- 127a/3

iş-bu: Bu, özellikle bu. 27b/5, 55b/4, 86a/5, 92b/3, 108a/7, 128a/7, 132a/5, 142a/6

işidil-: Duyulmak.

i.-mişdür 128b/2

işit-: 1. Kulakla algılamak, duymak. Adıvar. 2. Haber almak. 3. Kendisine söylenilmek.

i.-mek 14a/1

iş-kim: Yeter ki. 5b/1

işle-: 1. Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek. 2. İçine girmek, etkilemek, nüfuz etmek.

i! 87a/7, 113a/6

i.-meye 5a/6

i.-rse 41b/3

i.-rseñ 87a/6

i.-rsin 63a/2

i.-sün 41b/3

i.-ye 126b/1

iştiḥā: *bk. eṣtiḥā.*

‘**işret:** Ar. İçki içme. 68a/8

it-: Etmek, bir işi yapmak.

i.-(d)e 32b/1, 55a/1, 56a/9, 57a/2, 107a/8, 129b/2

i.-(d)eler 52b/2, 54a/3

i.-mege 21b/1

i.-mişdür 87b/7

i'tibār: Ar. 1. Saygı gösterme, önem verme. 2. Onur, şeref.

i. ét- 26b/8

i'tikād: 1. İnanma, inan. 2. İnanç.

'i.+1 27a/2

'izzet: Ar. 1. Değer, kıymet. 2. Yücelik, ululuk. 3. Güç, kuvvet. 4. Saygı, ikram.

'i. ét- 87b/2

-K-

ķab: 1. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. Kap kakak. 3. Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb.

ķ.+dan 17a/8

ķ.+ın 17a/5

ķabak: Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki. 2. Bu bitkinin türlerine göre yemeği ve tatlısı yapılan ürünü. 87a/1

ķabarı: Cildin kabarması ve kaşınması. 29a/1

ka'be: Ar. Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kible olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer. 37b/2

ķaç: 1. Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı. 2. Birçok. 47a/4, 74b/3

ķaç-: 1. Hızla koşup bir yere saklanmak. 2. Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek. 3. Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak.

ķ.-a 77b/2, 105a/3

ķ.-alar 93b/8

ķ.-anlardan 77b/3

ķ.-maķ 66a/5, 141a/8

ķadeh: Ar. 1. İçki içmeye yarayan ayaklı bardak. 2. Bu bardağın alabileceği miktarda olan. 52b/4

ķadem: Ar. Ayak. 72a/1

ķāfir: Ar. Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse. 28a/8, 47a/4, 52a/2, 62a/3, 98a/7, 113a/8, 126b/3, 126b/6, 126b/8, 141a/8

k.+i 44b/1, 131a/8

k.+ile 131a/8

k.+le 44a/8

k.+ler 27a/7

k.+leri 47a/5

k.+lerüñ 64a/6

k.+üñ 15a/8, 16a/4, 87b/7, 102a/2, 128b/6, 137a/7, 137b/3

ķahıtlık: Ar.+T. Şiddetli kıtlık olan sene. 19b/2, 35a/2

ķahr: Ar. 1. Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme. 2. Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.

ķ. ét- 90b/7, 91a/3, 99a/2, 130b/9

ķal- 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek. 2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak. 3. Konaklamak, konmak. 4. Oturmak, yaşamak. 5. Eğleşmek. 6. Hayatını sürdürmek, yaşamak. 7. Varlığını korumak, sürdürmek. 8. Oyalanmak, vakit geçirmek.

ķ.-a 23b/6, 32b/8, 40b/6, 47b/8, 55a/8, 90a/5, 103b/9, 107b/3, 142b/3

ķ.-alar 18b/3, 138a/3

ķ.-an 99a/3, 126a/7, 141a/8

ķ.-dı 42b/7

ķ.-maķ 88a/8

ķ.-maya 140b/9

ķ.-maz 43a/4

ķ.-mışıdı 42b/4

ķ.-ur 43a/4, 43a/5

ķal'a: Ar. Kale, hisar. 10a/5, 72b/5, 129b/5

ķ.+lar 54a/3, 91a/8, 118b/8

ķ.+ların 76a/4

ķ.+ya 130a/2

ķ.+yı 75a/6

ķaldur- 1. Bulunduğu yerden almak. 2. Yukarı doğru hareket ettirmek. 3. Yükseltmek.

ķ.-a 54a/9, 76b/9, 124a/5

ķ.-ıraķ 140a/9

ķ.-uruķ 19a/1

ķalendāş: Far. Dünyadan elini eteğini çekenler, dervişler. ? 26b/8

ķalendürüs: ? 118a/5

ķalıñ: 1. Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan (cisim), ince karşıtı. 2. Enli ve gür. 114a/5

ķamer: Ar. Ay.

ķ.+den 9b/4

ķ.+dendür 63a/5

ķamu: 1. Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü. 2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme. 96a/2

ķan: 1. Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı. 2. Soy. 9b/7, 11a/5, 12a/5, 14b/8, 19b/9, 20a/3, 23a/2, 25b/7, 28a/9, 37a/8, 38a/8, 48a/1, 52a/8, 52b/1, 56b/6, 59a/4, 60a/4, 61b/7, 61b/8, 65b/3, 66b/9, 69b/8, 72a/4, 73b/3, 73b/7, 75a/9, 76b/1, 78a/6, 80b/3, 80b/9, 81b/8, 84a/7, 84b/7, 85a/6, 85a/7, 85b/7, 86b/6, 88b/7, 91b/2, 95a/6, 96a/9, 98a/7, 104b/5, 105b/8, 106a/9, 107b/3, 108b/8, 109a/7, 111a/7, 111b/6, 112a/1, 112b/1, 121b/4, 122a/5, 124a/6, 125b/4, 127a/6, 127b/1, 128a/2, 129a/3, 129a/5, 129b/4, 129b/7, 130b/6, 131a/7,

131b/9, 133b/1, 134b/3, 140b/6,
140b/9, 140b/9, 142a/2

ķ. a/- 1b/5, 15a/7

ķ. +ı 128b/1

ķ. +lar 33b/9, 39a/3, 45a/9,
55b/9, 69a/2, 77a/1, 92a/4, 96a/5,
97a/6, 97b/6, 102b/2, 110a/9, 115a/9,
115b/3, 117b/5, 130a/2, 131b/6,
132a/4, 133a/2

ķanda: Nerede, nereye. 99a/1

ķankı: Hangi. 8a/4, 56a/8, 62a/6

ķ. +sı 100a/5

ķānūn: Ar. 1. Yasa. 2. Geçerli olan kural.

ķ. +lar koy- 14b/6

kanūn-ı āḫir: Ar. Eylül ayı. 26b/1

ķ. +dür 26b/2

kanūn-ı evvel: Ar. Aralık ayı. 15a/3,
15a/4

ķapakşuz: Kapağı olmayan. 17a/7

ķapan-: Kapalı duruma gelmek.

ķ. -a 70b/9

ķabķara: Çok kara, her yanı kara, simsiyah. 44a/6

ķapla-: Her yanını örtmek, istila etmek. 2. Çepeçevre sarmak, kuşatmak.

ķ. -ya 50b/8

ķaplan: Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan, Asya'da yaşayan çevik ve yırtıcı hayvan. 9a/3

ķapu: 1. Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. 2. Bu açıklıktaki açılıp kapanan kanat.

ķ. +sı 24b/3, 39a/4, 51a/9,
58b/4, 60a/7, 89b/7, 90b/4, 110b/1

ķar: Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağın su buharı. 7b/4, 11a/5, 11a/7, 14b/9, 16b/5, 18a/2, 28b/7, 29b/3, 36a/1, 40a/2, 41a/3, 41b/1, 42a/9, 44a/5, 44b/5, 45a/4, 51b/3, 57b/6, 59a/8, 62b/1, 66a/7, 72a/9, 92b/2, 96b/8, 97b/6, 119b/3, 121b/6, 127b/8, 133b/4, 137b/6, 138a/2

ķ. +ı 42b/3, 43a/2, 43a/5, 52b/8

ķar-: Karıştırmak, birbirine katmak.

ķ. -alar 100a/1

ķara: 1. En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı. 2. Kötü, uğursuz, sıkıntılı. 21b/9, 44a/6, 50b/5, 76b/5, 128a/1

ķara ağı: Bir çeşit humma. 61a/8, 70b/8

ķaraņu: Karanlık. 50b/5

ķaraņulıķ: Karanlık. 13a/8, 24b/6, 39a/5, 39a/6, 50b/6, 60b/4, 71a/7, 83b/6, 83b/7, 96a/6, 96a/6, 110b/2, 136b/4

ķarar: Ar. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı.

ḳ. +ma 126b/5

ḳarat-: Karartmak.

ḳ.-(d)a 128a/6

ḳaravaş: Savaşta tutsak edilen veya satın alınan ve sahibinin üzerinde tam bir kullanma hakkı bulunan kadın, kul. 4a/9

ḳarbuz: Far. Karpuz. 31b/8

ḳarcaş-: Karışmak, karmakarışık olmak, dolaşmak, bozulmak.

ḳ.-a 3a/2, 8a/2, 8b/2, 20b/5, 33b/9, 36b/4, 39a/2, 49a/1, 98b/6, 140a/3

ḳ.-ma 12b/8, 142b/9

ḳ.-maḳ 142a/3

ḳarcış-: *krş. karcaş-*.

ḳ-a 88b/4

ḳarı: 1. Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce. 2. Kadın. 42b/4, 42b/7, 42b/7

ḳaricuk: İhtiyar, yaşlı kadın.

ḳ. ḳay 42a/8

ḳarılı: Karma işi yapılmak, karışmak.

ḳ. +dur 100a/5

ḳarınca: Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böceklerin genel adı. 137b/3

ḳarlağuç: Kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuş. 137b/4

ḳarlu: 1. Üstünde kar bulunan. 2. Kar yağan. 17a/1, 17b/1, 19a/1, 138b/1

ḳartal: Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş. 137b/4

ḳat: Huzur, nazar.

ḳ. +ında 1b/3

ḳat-: Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak.

ḳ.-maya 26b/6

ḳatı: 1. Hoşgörüsüz, acımasız, merhametsiz, zalim. 2. Çok, aşırı derecede. 2b/9, 2b/9, 3a/1, 3a/5, 3a/9, 3a/9, 3b/6, 3b/6, 4a/4, 4a/8, 5a/2, 5b/1, 6b/9, 8a/9, 8b/7, 10b/5, 11a/5, 12a/3, 12a/9, 13b/4, 13b/4, 14b/7, 16b/5, 16b/7, 16b/9, 17a/4, 17a/5, 17b/1, 17b/2, 18a/5, 18b/1, 18b/5, 19a/1, 19a/5, 21b/8, 22a/3, 22b/7, 23a/7, 23a/8, 23b/2, 24b/2, 25a/2, 25a/3, 25a/5, 25b/4, 26b/8, 27a/7, 28a/5, 28b/7, 29a/4, 29a/8, 29b/5, 30a/9, 31a/2, 31b/3, 31b/4, 35a/2, 35a/6, 35a/8, 36a/1, 36a/5, 37b/3, 37b/5, 37b/5, 38b/8, 38b/8, 39a/1, 39a/2, 39b/1, 39b/2, 40a/2, 41b/4, 42a/9, 42b/5, 43a/1, 44a/4, 44a/5, 45a/4, 45b/1, 45b/3, 48a/7, 48a/9, 49a/8, 49a/9, 49b/2, 50b/1, 50b/2, 51a/1, 51a/2, 51a/7, 51b/3, 52a/4, 54a/2, 56b/1, 56b/7, 57b/6, 58b/3, 58b/4,

59a/8, 59b/2, 59b/3, 60a/2, 60b/9,
61a/1, 61a/5, 62b/6, 64b/1, 65a/5,
66a/5, 66a/6, 66a/8, 66b/7, 66b/7,
67a/6, 68b/6, 68b/7, 69a/1, 70b/9,
71a/2, 71a/3, 71a/5, 71b/3, 71b/4,
72a/9, 72b/9, 73b/4, 73b/7, 77a/9,
77a/9, 77a/9, 79a/1, 79a/3, 80a/3,
82a/3, 82a/4, 82a/8, 82a/8, 83a/5,
83a/8, 83a/9, 83b/1, 83b/2, 83b/9,
87b/2, 88b/5, 90b/4, 91a/3, 91b/3,
92b/2, 93b/6, 94b/9, 95b/9, 96a/1,
96b/3, 96b/4, 97a/8, 97a/9, 98b/7,
98b/7, 99b/4, 102a/6, 102b/5, 103a/2,
103b/5, 105a/9, 106a/5, 106b/6,
107b/5, 108a/2, 108a/2, 108a/6,
108b/4, 109a/1, 110a/6, 110a/6,
110b/6, 110b/7, 111a/8, 111b/1,
112a/8, 115a/1, 115a/1, 115a/8,
115b/2, 115b/6, 117a/4, 118b/5,
119b/3, 120a/1, 120b/8, 121b/1,
121b/6, 121b/8, 121b/9, 123a/4,
123a/6, 123a/7, 123b/5, 123b/9,
124a/1, 124a/2, 124a/4, 124b/1,
125b/1, 127b/3, 127b/7, 128a/5,
129a/7, 131a/4, 133a/1, 133a/4,
135a/7, 136a/8, 136a/9, 136a/9,
136b/2, 137b/9, 138a/2, 138a/3,
138a/5, 138a/7, 138b/1, 139a/2,
142b/8, 144a/1, 144b/6, 144b/7

katılık: Acımasız, duygusuz olma durumu. 6a/5, 90a/2, 95a/3, 142b/8

ķ.+(ġ)ı 38b/5, 71a/1

ķ.+lar 37b/1, 131a/3

katl: Ar. 1. İnsan öldürme. 2. Zor duruma sokma, aşırı derecede rahatsız etme. 3. Zarar verme.

ķ.ét- 72b/1, 121a/4, 130a/3, 139b/7

ķ. ol- 73b/5

ķavm: Ar. Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun. 22a/1, 42b/6, 72b/1

ķ.+i 137b/2

ķ.+inden 42b/4, 69b/1, 78b/4, 124b/5

ķ.+ine 107b/8

ķavs: Ar. Yay burcu. 5b/9

ķay: Yağmur, yaz yağmuru. 11a/7, 28b/7, 42a/8, 42b/3, 43a/2

ķ.+ı 43a/5

ķ.+ınuş 52b/8

ķayġu: Ar. Üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa. 13a/7, 32b/2, 36b/9, 40a/3, 44a/7, 44a/7, 48a/2, 54a/4, 58a/2, 61a/9, 63b/2, 71b/1, 80a/4, 110a/3, 111b/7, 120a/6, 124a/9, 140b/8, 141a/1

ķ.+da 117b/7

ķ.+dan 70a/4

ķ.+sı 140b/4

ķ.+ya 140a/3

ķayġulu: Kaygısı olan, üzüntülü. 9a/2, 10a/3, 19b/5, 143b/2

ķayiz: Ar. Komutan.

ķ.+lerinden 124b/5

ķaymak: 1. Sütün veya yoğurdun yüzünde zar durumunda toplanan, açık

sarı renkli, koyu yağlı katman. 2. Sütü yayvan kaplar içinde ve hafif ateşte tutarak elde edilen koyu, yağlı öz. 86b/9

ķaynat-: Kaynamasını sağlamak.

ķ.-(d)a 45b/2, 92a/3

ķaz: Perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabancı veya evcil kuş. 17b/3, 76a/7, 134a/7

ķazanc: Ar. Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, getiri, temettü. 2. Yarar, çıkar, kâr. 2b/7, 10b/6, 13a/6, 14a/5, 32a/6, 60a/3, 60b/8, 64b/9, 84a/9, 134a/9

ķazanclu: 1. Kazanmış olan. 2. Kazanç getiren, kazanç sağlayan. 135a/6

ķazancsuz: Ar+T. Kazancı olmayan. Kazancı olmayan. 95a/3 , 106b/4, 123a/9

ķazî: Ar. Tanzimata kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları.

ķ.+lara 13b/4

ķeci: *bk. ķeçi.* 32a/3, 132b/4

ķeçi: *bk. ķeçi.* 8b/7, 14a/7

ķ.+ye 33a/1

ķefâretsüz: Ar. Kefareti olmayan. 37b/6, 70a/7, 136a/3

ķem: Far. 1. Noksan, eksik. 2. Kötü, fena (göz, söz vb.).

ķ. ol- 13a/5, 64b/9

ķenar: Far. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.

ķ.+ında 129b/5

ķ.+ları 6b/4

ķendü: 1. İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat. 2. Kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu anlatan bir söz. 34b/8, 69a/9, 71b/8, 72a/3, 77b/2, 78a/3, 78b/4, 80a/5, 82a/9, 85b/4, 88a/4, 91a/2, 118b/8, 124b/5, 138b/6

ķ.+nüñ 22b/2

ķ.+si 70a/9

ķendüzin: Kendisi, zâtı, şahsı. 42b/1

ķer: Far. Kuvvet, kudret. 53a/8

ķerevüz: Far. Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki. 5a/3

ķertenkele: Kertenkelelerden, uzun vücutlu, sivri kuyruklu, çevik, böcekçil, küçük sürüngen hayvan. 5a/8

ķes-: 1. Geçmesine engel olmak, durdurmak. 2. İssız yerlerde soygunculuk yapmak.

ķ.-e 33a/2

kesb: Ar. Çalışıp kazanma. 2b/7, 4a/6, 10b/5, 23a/9, 24b/2, 32a/6, 33a/3, 39a/4, 51a/9, 55b/5, 58b/4, 59b/1, 60a/7, 60b/8, 64b/9, 84a/9, 89b/7, 90b/4, 110b/1, 116a/7, 134a/9

kesbsüz: Ar+T. Kazançsız. 95a/3, 95b/8

kesbsüzlik: Ar+T. Kazançsızlık. 71a/1

kesiblü: Ar+T. Kazançlı. 95b/4

kesici: Kesme işini yapan kimse. 49b/7, 80b/2, 122b/5

kesil-: 1. Kesme işi yapılmak. 2. Bitkin duruma gelmek, gücü, takati kalmamak, çok yorulmak

k.-e 30b/5, 36a/7, 49b/7, 50a/3, 68b/9, 115b/3

k.-en 5b/6

k.-mek 20b/2

k.-se 137a/9

k.-ür 137a/8

keşür: Havuç. 102a/5

ketān: Ar. Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki. 2. Bu bitkinin liflerinden yapılmış (dokuma vb.) 3b/3

kez: Bazı sayı sıfatlarıyla birlikte kullanılarak bir olayın ve olgunun her bir tekrarlanışını bildiren söz, defa, kere, sefer. 47a/4

kêçi: Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen, memeli dişi hayvan. 7b/5, 30a/8

kıble yeli: Lodos. 5a/4

kıl-: Etmek, yapmak.

k.-a 30b/5, 90a/8

k.-asm 113b/4

k.-maya 100a/6

kılıc: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah.

k.+ıla 143a/3

kımız: Kısrak sütünün mayalanmasıyla yapılan, az alkollü, ekşi bir Türk içkisi. 23a/3

kır-: 1. Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak. 2. Öldürmek, yok olmasına neden olmak.

k.-a 2a/6, 22b/9, 34b/3, 45a/9, 46b/1, 82b/1, 85b/4, 129b/3, 131a/9

k.-alar 44b/1, 47a/6, 47b/6, 106b/1, 108a/5

k.-up 129a/3

kırağı: Su buğusunun soğuk havalarda, yerde, bitkiler, ağaçlar ve öteki nesnelere üzerinde donmasıyla oluşan ince su damlacıkları. 16a/3, 115b/6

k.+yıla 124a/7

kıran: Bir topluluğun ve özellikle hayvanların büyük bir bölümünü yok eden hastalık veya başka neden, ölet,

afet. 8b/6, 14a/4, 18b/2, 19a/8, 20b/1, 51a/5, 76b/7, 81b/5, 85b/1, 96b/1, 104a/8, 139a/2, 142a/3, 142b/8

kırgun: Toplu ölümlere yol açan bulaşıcı hastalık. 14a/2, 26a/4, 40a/3, 51b/2, 83b/5

ķ. ét- 36b/4

ķ. +ı 81b/3

kıril-: Savaş, bulaşıcı hastalık sebebiyle çok sayıda insan ölmek.

ķ.-a 3b/5, 6b/8, 7a/3, 7b/5, 8b/7, 12a/4, 13b/2, 13b/3, 14a/7, 15a/2, 16b/7, 18a/6, 19b/3, 21a/2, 26a/5, 32a/1, 33a/8, 37a/3, 46b/9, 49a/6, 50a/4, 50a/8, 50a/9, 50b/8, 56b/8, 59a/6, 59b/5, 61b/9, 64a/2, 65a/7, 69b/3, 69b/9, 70b/9, 71b/2, 71b/7, 72b/1, 73b/3, 78b/3, 78b/5, 81a/4, 81a/6, 82a/5, 82b/6, 82b/8, 88b/6, 90b/5, 91a/6, 92a/6, 92b/6, 93a/2, 97b/7, 98a/5, 98a/9, 98b/2, 102b/2, 105a/9, 105b/1, 105b/2, 106b/3, 108b/5, 109b/3, 110a/9, 111a/9, 116a/4, 116b/6, 117a/5, 122a/3, 124a/2, 127b/7, 128a/3, 131a/2, 132b/2, 132b/4, 133b/1, 133b/3, 135a/1, 135b/8, 136a/6, 139a/7, 139b/1, 139b/3, 140b/7, 141b/4

ķ.-maġa 6a/2

ķ.-maķ 4b/4, 10b/3, 13b/8, 32a/3, 38a/7, 64b/2, 73a/8, 92b/1, 107b/4, 109b/5, 141a/4

ķ.-up 9a/9, 25a/4

ķristev: Rum. Eylül'ün on dördüncü gününe denk gelen suya haç atarak kutlanan Hristiyan bayramı. 126b/8

ķıřa: Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı. 2. Az süren, uzun olmayan. 87a/8

ķ.+sıdur 15b/4

ķıř: Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahâr arasındaki soğuk mevsim. 4a/4, 4a/8, 6b/9, 7b/4, 8b/6, 10b/8, 11a/5, 14b/9, 14b/9, 15a/4, 16a/7, 16b/3, 16b/5, 16b/8, 17a/1, 17a/4, 17b/1, 18a/5, 18b/1, 19a/1, 21b/8, 25a/5, 26b/2, 28a/4, 28a/5, 28a/6, 28b/7, 29a/4, 29b/5, 30a/4, 30a/7, 30a/9, 31a/2, 31b/7, 33a/8, 35a/6, 36a/1, 36a/5, 39a/6, 40a/1, 40b/9, 41a/2, 43a/9, 44a/6, 45a/4, 51b/3, 52a/4, 53a/1, 54a/2, 57b/6, 59a/8, 66a/6, 66b/7, 67a/6, 72a/9, 92b/1, 102a/5, 108a/6, 108b/4, 111b/1, 115b/6, 119b/3, 121b/6, 124a/6, 124a/9, 125a/8, 125b/1, 127b/7, 128a/5, 129a/7, 132b/4, 134a/5, 137b/6, 137b/8, 138a/4, 138a/5, 138a/7, 138b/1, 139a/2, 144a/1

ķ.+ı 42b/2, 48b/2

ķ.+uğ 42b/9, 102a/1, 124a/7

ķıřla: Askerlerin toplu olarak barındıkları yapılar bütünü.

ķ.+sına 137b/5

ķıt: Ar. 1. İhtiyaca yetmeyecek kadar az, bol karşıtı. 2. Az, yetersiz (duygu, söz vb.) 8a/9, 14b/1, 18b/5, 29a/5, 30a/6, 31b/5, 43b/8, 49b/9, 51b/6,

70a/7, 83a/7, 83b/2, 83b/4, 89a/5, 89b/6, 90b/4, 93a/1, 95b/1, 96a/1, 96b/2, 96b/5, 96b/9, 97a/5, 97b/4, 102b/4, 104b/6, 109a/3, 111a/2, 111b/1, 118b/6, 127b/1, 134a/4, 134b/8

kıtal: Ar. 1. Vuruşma, birbirini öldürme. 2. Savaş. 11a/4, 11b/7

kıtlık: Kıt olma durumu, ihtiyaca yetmeyecek kadar azlık, az ve zor bulunma. 2. Kuraklık, savaş vb. nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bundan doğan açlık. 36b/7, 39b/2, 89b/8, 103a/6

ķ. +lar 55b/8

kıy-: 1. Acımayıp öldürmek. 2. Acımayarak büyük bir kötülük etmek, zulmetmek.

ķ. -a 34a/5

kıyâmet: Ar. Tek tanrılı dinlerin inanişına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü. 33a/8

kıız: Dişî çocuk. 53b/1, 71b/7

ķ. +ı 53a/7

ķ. +lar 134a/2

ķ. +lara 24a/7

kızamuk: Genellikle küçük yaşlarda görülen, kuluçka dönemi bir iki hafta süren, bulaşıcı, ateşli, ufak kızıl lekeler döktüren hastalık. 29a/1

kızar-: Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.

ķ. -maķ 35a/4

ķ. -maķda 9b/3

ķ. -sa 20b/4, 20b/6, 35a/5, 47a/9, 106a/3, 106a/8, 119b/4, 132a/4

ķızıl: 1. Parlak kırmızı renk. 2. Bu renkte olan. 2a/7, 2a/8, 12b/2, 12b/4, 23b/9, 24a/1, 38a/4, 38a/6, 50a/2, 50a/3, 54a/3, 60a/1, 60a/1, 60a/2, 63b/6, 70b/1, 70b/1, 70b/2, 70b/2, 75b/7, 82b/8, 82b/9, 95a/8, 95a/9, 109b/3, 122b/2, 122b/3, 129a/4, 135b/5, 135b/6

ķızılıķ: 1. Kızıl olma durumu veya kızıl renkte yer. 2. Güneş doğarken veya batarken oluşan hafif kızıl renk. 9b/1, 9b/2, 9b/6, 20b/3, 47a/7, 47a/8, 57b/3, 79b/3, 92a/8, 106a/4, 119b/1, 119b/2, 132a/3, 132a/5, 142a/2, 142a/3, 142b/8

ķızılıķ: 1. Kıtlık, pahalılık. 2. Kurak giden yıl. 3a/6, 3a/7, 4b/3, 6a/9, 6b/4, 8b/6, 9a/4, 11b/9, 12a/8, 17b/2, 17b/5, 18a/3, 19a/5, 20a/2, 21b/5, 25a/6, 28a/4, 28a/7, 30a/1, 32a/3, 34b/5, 35a/8, 36a/6, 36b/5, 37a/5, 37b/3, 38b/4, 40b/4, 43b/4, 43b/9, 47a/2, 48a/3, 50a/1, 50a/7, 52a/2, 54a/4, 55a/1, 55b/9, 56b/7, 57a/8, 57b/2, 58a/3, 58b/4, 60a/2, 61b/4, 62a/3, 62b/9, 63b/9, 64a/1, 64a/8, 65b/4, 66a/9, 66b/7, 67a/2, 67a/3, 68a/6, 68a/9, 68b/6, 68b/7, 69a/4, 72a/5, 72b/3, 73a/7, 75b/6, 76a/3, 76a/6, 77a/3, 77b/8, 77b/9, 79a/3, 80a/3, 82a/3, 82b/2, 83a/1, 83a/5, 84a/3, 84a/4, 84b/4, 88a/7, 88a/7, 88a/8, 89a/2, 90a/2, 90a/9, 91b/2, 91b/3, 92b/1, 94b/6, 95a/5, 95b/7, 96b/4,

97b/1, 97b/2, 98a/5, 104a/1, 105a/7,
106a/5, 106a/6, 107b/5, 108a/2,
108b/4, 108b/9, 109a/7, 110a/1,
111a/7, 111b/7, 115a/1, 115b/1,
117a/4, 117b/8, 118a/3, 118b/5,
120a/1, 120b/4, 120b/8, 121b/9,
122a/6, 122b/5, 123a/3, 123a/4,
123a/6, 123b/5, 124a/2, 124a/4,
124b/4, 132a/4, 132b/4, 138b/9,
139b/1, 139b/2, 140a/8, 144a/9

ķ. eyle- 54a/7

ķ. +dan 46b/6

ķ. +lar 92b/5

ki: Far. 1. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz. 2. Özneyi, tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz. 3. “Öyle, o kadar, o denli. 1b/3, 4b/9, 5a/5, 5b/6, 5b/7, 6b/2, 7b/7, 8a/7, 15b/4, 17a/6, 27a/2, 27a/8, 32b/8, 33a/4, 33a/6, 34a/9, 34b/4, 36a/3, 36b/8, 41a/3, 41a/7, 42a/3, 42a/8, 44a/4, 46b/2, 49a/7, 53b/3, 53b/3, 56a/8, 63a/5, 63a/9, 65a/7, 75a/1, 77b/4, 78b/6, 87b/1, 92b/8, 93b/6, 99b/8, 100a/2, 100b/6, 100b/8, 101b/4, 109b/6, 114a/9, 116a/1, 126b/4, 128b/1, 128b/6, 138a/5, 140a/2, 141b/6, 143a/5, 143b/5, 144a/4, 144a/8

kici: *krş. kiçi.* 41a/7, 77a/5, 140a/2

kici: Kin, kızgınlık, öfke. 108b/5

kiçirek : Küçücük, küçükçe, daha küçük, ufarak, ufacık. 53a/8

kiçi: Küçük, ufak. 45b/7

k. +ler 141b/7

kim: Ki. 17a/7, 19b/4, 127b/4, 138a/3

kim: Kim, soru zamiri. 77b/4, 133a/8

kimi: 1. Birtakımı, bazısı, kimisi.
2. Bazı. 137a/3, 137a/3

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi. 63b/4

kin: Far. Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz. 121b/5

kirdüğe: Tahıldan yapılan ekmek türü. 138b/1

kişi: Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer: 3a/2, 4b/2, 9b/5, 14a/7, 22b/5, 25b/9, 29a/6, 29b/7, 30b/8, 41b/3, 45b/9, 47b/7, 49a/5, 53a/9, 55a/6, 58a/7, 68b/8, 71b/2, 73a/5, 78a/8, 90b/8, 90b/9, 92a/2, 98a/4, 108a/3, 124b/1, 124b/3, 124b/7, 127b/4, 128b/7, 141a/5, 144a/3

k. +ler 2b/2, 4b/5, 13a/3, 22a/8, 23b/5, 48b/5, 61a/3, 83b/8, 103b/9, 105a/9, 105b/8, 122a/7, 122a/7, 124a/5, 125a/7, 128b/9

k. +leri 20a/1

k. +lerin 85b/3

k. +lerinden 82b/1

k. +nüñ 53a/7

k. +ye 36b/6, 83b/9

k. +yi 143a/3

ķo-: 1. Bırakmak, terketmek, vaz' etmek. 2. Müsaade etmek, izin

vermek, serbest bırakmak, salıvermek.

3. Alıkoymak.

ķ.-dı 27a/6

ķ.-mayalar 17a/6, 113a/2

ķoca: 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Büyük, ulu, yüce. 41a/6

ķ.+lar 52b/6, 93a/2

ķ.+lara 138a/9

ķoķulu: Kokusu olan. 62b/5, 87a/3, 126a

ķon-: Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek.

ķ.-acak 124b/3

ķ.-ma 11b/9

ķonuş-: Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak.

ķ.-sa 63a/6

ķop-: 1. Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak. 2. Yerinden ayrılmak. 3. Gövdeden ayrılmak. 4. Birdenbire gürültülü veya tehlikeli olaylar birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak.

ķ.-a 12a/9, 43b/4, 56a/3, 63b/5, 71a/3, 90a/6, 111a/4, 116a/5, 124a/2, 133a/5

ķ.-alar 131b/6

ķ.-maģa 41b/7

ķ.-maķ 24b/1, 50a/2, 60a/9, 136a/8

ķ.-sa 2b/9, 3a/1, 13a/5, 24b/2, 39a/1, 60a/9, 71a/3, 96a/1, 110a/6, 110a/7, 123a/8, 136a/9

ķorķu: Korku. 131b/4

ķ.+lar 49a/6

ķorķ-: 1. Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak. 2. Kaygı duymak, endişe etmek. 3. Çekinmek, sakınmak, saygı duymak.

ķ.-a 93b/6, 133a/3, 141b/7

ķ.-sa 142a/9

ķorķu: 1. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü. 2. Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara. 4a/5, 10a/5, 11b/3, 21b/3, 32b/2, 36b/7, 36b/8, 40a/4, 45b/8, 47b/4, 54a/4, 57a/4, 58b/8, 59b/2, 60b/2, 60b/7, 65b/2, 66a/8, 67b/5, 71a/1, 76a/2, 76a/9, 82a/6, 85b/2, 86a/5, 86a/8, 96b/5, 97a/4, 103a/6, 105a/5, 108b/8, 109b/4, 110b/3, 112a/3, 114b/9, 117a/8, 120a/1, 120a/2, 121b/5, 122b/4, 124b/2, 125b/5, 127b/4, 128a/6, 136a/5, 136b/7, 141a/8

ķ.+dan 60b/2

ķ.+lar 80b/6

ķorķulu: 1. Korku veren, korkutan. 2. Kendisinden kötülük gelebilene, tehlikeli. 8b/6

ķoşantın: Rum. İstanbul'un eski adı. 75a/5, 75b/1

koş-: 1. Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek. 2. Bir yere ivedilikle gitmek.

ķ.-maķ 66a/5

kov-: Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, defetmek

ķ.-maķ 141a/8

kovan: Çoğunlukla toprak veya tahtadan yapılan arı barınağı. 33b/4

ķ.+a 138a/1

koym-: Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek. 3. Bırakmak.

ķ.-a 14b/6, 88a/5, 101a/1

ķ.-alar 100a/2

ķ.-asın 99b/8

ķ.-up 93b/8

koymıl-: 1. Koyma işine konu olmak. 3. Başlamak, teşebbüs etmek

ķ.-a 42b/6

koymun: . Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan. 7a/4, 7b/2, 7b/5, 16a/8, 24b/3, 30a/8, 31b/2, 46b/9, 52a/7, 71b/2, 78b/5, 81b/3, 105b/2, 135a/1, 139b/2

ķ.+a 13b/7, 33a/1, 81b/4, 85a/9

ķ.+da 29b/1

ķ.+lar 73a/8

koz: Far. (<gavz/goz) Ceviz, kabuklu meyve. 17b/9, 74b/3

köti: Kötü. 137b/8

köy: 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. 67b/6, 71b/6, 109b/6

ķ.+e 104b/2

ķ.+ler 25b/8

ķ.+leri 91a/4

ķ.+lerini 2a/6

köylü: 1. Köyde yaşayan veya köyde doğmuş olan. 2. Köy halkı. 91b/3

ķudüs: Ortadoğu'da tarihî şehir. İsrail'in fiilî olarak başkentidir. İsrail Parlamentosu Knesset'in 1980'de onayladığı Kudüs Yasası'na dayanarak Kudüs'ü başkent ilan etmiştir. Şehrin tarihî M.Ö. 4000 ila M.Ö. 3500'lere kadar gider ki bu da Kudüs'ü dünya üzerindeki en eski şehirlerinden biri yapar. Kudüs üç İbrahimî din için de özel ve kutsal şehir olarak sayılmıştır. 29a/3

ķüfe: Irak'ta bir şehir. 31a/3

ķul: 1. Tanrı'ya göre insan, abd. 2. Köle. 4a/9, 20a/8, 91a/5, 91a/5, 141b/6

ķ.+ın 106b/4

ķ.+ları 22b/2, 98b/4

ķ.+ların 80a/5, 82b/1

ķumaş: Ar. Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma.

ķ.+ından 144b/8

ķurak: Yağışsız (hava, mevsim, yıl) 27b/6, 28b/8, 31b/5, 43b/3, 48b/2, 51b/5, 101b/7, 116b/7, 123b/3, 135b/7, 138b/3

ķuraklık: Kurak olma durumu, kurak hava, yağışsızlık. 29a/9, 30a/4, 62b/9, 83a/1, 97a/8, 101a/4, 101b/6, 121a/8, 138b/7, 140b/7

ķurbağa: Kurbağalardan, yumurta ile üreyen, yavruları gelişimlerini durgun sularda tamamladıktan sonra kuyruğu ve solungacı körelerek karada yaşayabilen, sıçrayarak yürüyen ve suda iyi yüzen küçük hayvan. 2b/3, 2b/4, 12b/9, 13a/1, 24a/4, 24a/5, 38b/2, 38b/3, 50a/5, 50a/6, 60a/4, 60a/5, 70b/7, 83a/4, 83a/5, 95b/5, 95b/6, 109b/7, 109b/9, 122b/7, 122b/8, 136a/1, 136a/2

ķurı: *ķrş.* **ķuru.** 41a/5, 43b/8, 44b/5, 54b/9, 80a/8

ķurı-: *ķrş.* **ķuru-.**

ķ.-ya 61b/1, 142a/9

ķurt: Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan. 9a/2, 43b/7

ķurtul-: *ķrş.* **ķurtul-.**

ķ.-a 133b/3

ķurtul-: Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.

ķ.-alar 72a/6

ķuru: 1. Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. 2. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı. 3. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. 42a/9, 77a/2, 134a/3

ķ.+da 102b/8

ķuru-: 1. Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek. 2. Bitki, suyu çekilip cansız duruma gelmek.

ķ.-ya 8b/1, 34b/1, 110b/9

ķurut-: 1. Suyunu ve ıslaklığını giderip kuru duruma getirmek. 2. Bitki canlılığını yitirmek.

ķ.-(d)a 31b/9

ķus-: Midesinin içindekilerini ağız yolu ile dışarı atmak, kay etmek, istifra etmek.

ķ.-ar 17a/7

ķuş: Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı. 17b/3, 32a/1, 41a/5, 43b/7, 44a/2, 86b/9, 137b/7

ķ.+da 139a/5

ķ.+lar 102b/8

ķ.+ları 116b/3, 116b/4

kutlu: Uğurlu, kutsal, mutlu. 54b/3, 86a/9

kuvatlan-: Güç kazanmak, direnci veya gücü artmak.

ķ.-a 85b/9

kuvvet: Ar. 1. Fiziksel güç, takat. 2. Şiddet, zor, cebir. 43a/3

ķ. dut- 7b/8, 38a/2, 80b/5, 117b/7, 119b/5

ķ. kıalmaz ol- 43a/4

ķ.+ile 57a/2

kuvvetlü: Ar+T. 1. Gücü çok olan, zorlu, şiddetli. 2. Sağlam, dayanıklı olan. 16a/8, 116b/5

kuyruk: 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ. 2. Bu organa benzeyen uzantı

ķ.+(ğ)ı 8a/4

kuyruklu yıldız: Zaman zaman göğümüzü ziyaret eden, parlakça, bulutumsu yapıda, bir başı, bir ya da birkaç kuyruğu olan gökcismi. 7b/6, 7b/7, 55b/7, 65b/1, 77b/6, 89b/9, 104a/4, 117b/1, 117b/2, 118a/1, 130b/4

kuyu: 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur

ķ.+lar 64b/7, 89b/1

ķ.+larda 19a/2

kuzu: Kuzu. 24b/4, 62b/2, 74b/2

küçük: Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse. 2. Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı 65a/7

küflen-: Küf oluşmak.

ķ.-meye 137a/9

kükürtlü: Far.+T. İçinde kükürt bulunan. 75a/8

küsbüdün: *krş. küspüdün.* 113a/8

küspüdün: Rum. Hristiyanların Hz. Meryem'in doğduğu güne verdikleri ad. 126b/3

-L-

lahana: Lahana.

boz l. 113a/1

lāvus: Bir millet. 112b/6

leglek: Far. Leylek. 137b/4

leşker: Far. 1. Asker. 2. Ordu.. 25b/1, 48a/4, 49b/9, 51b/2, 60b/5, 79a/4, 82b/5, 82b/7, 91b/1, 106a/4, 110b/5, 117b/5, 120a/8, 123a/1, 133a/4, 135a/8

l.+i 25a/4, 127a/5

l.+in 63b/3

l.+üj 77b/2

lodos: Rum. Güneyden veya güneybatıdan esen ve bazen de yağış getiren yerel rüzgâr, kaba yel, boz yel. 5a/5

-M-

madde: Ar. 1. Duyularla algılanabilen nesne. 2. Bir cismi oluşturan öge, öz. 5b/3

mağbün: Ar. Alışverişte aldanmış.

m. ol- 110a/4

mağrib: Ar. 1. Batı. 2. Kuzey Afrika kıyısında Mısır'ın batısında kalan ülkelerin topluca adı: Libya, Cezayir, Tunus, Fas. 6a/8, 8b/7, 9b/6, 11a/9, 11b/1, 17b/4, 18a/3, 20a/9, 20b/6, 22a/4, 30a/3, 34a/1, 34a/6, 34b/3, 35a/1, 35a/9, 46b/1, 46b/5, 47a/2, 47b/1, 48b/1, 55b/8, 56b/6, 57a/6, 57b/5, 64a/1, 66a/4, 66a/8, 66a/9, 66b/1, 66b/8, 67a/1, 67a/5, 67a/5, 68a/4, 69b/2, 73b/7, 76b/2, 78a/5, 78b/8, 79b/1, 79b/7, 79b/8, 85a/4, 88a/6, 88b/7, 90a/6, 91b/1, 91b/2, 92a/2, 92b/2, 98b/9, 105a/1, 105a/2, 105a/3, 105a/8, 105b/7, 106a/7, 111a/2, 111a/7, 118a/1, 118b/7, 118b/7, 119a/4, 119b/3, 119b/5, 124a/1, 127a/8, 129b/3, 130b/7, 131b/2, 131b/5, 131b/9, 132a/5, 132b/6, 139a/9, 141b/8, 142a/4, 143b/6, 144a/9

m. +de 92b/3, 106b/8

mahān: İran'ın Kirman Eyaleti'nde şehir. 118b/4, 125b/1

maḥāziret: [Ar. maḥāzır+ et]. Huzur yeri, bir büyük zatın önü, piş-gah. 132b/8

maḥzur-ı musī: Ar. Sakınılacak şey, korkacak şey. 41b/8

m. +dür 5a/6, 15b/1, 27a/1, 52b/7, 53b/2, 62b/7, 63a/4, 74b/8, 100a/7, 113a/6, 126a/9, 137a/6

ma'ışet: Ar. Geçim, geçinme. 14a/6, 24b/8, 59b/1, 60a/3, 72b/7, 89b/7, 116a/7

ma'ışset: krş. **ma'ışet.** 38b/7

maḳām: Ar. Mevki, kat, yer. 23b/8, 88a/5

maḳşūd: Ar. İstenen, niyet edilen, güdülen, amaçlanan.

m. +ı 101b/5

m. +uḡ 113a/5

mal: Ar. 1. Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü. 2. Alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, emtia. 57a/6, 88a/8, 88b/3

m. +ı 39a/8, 85b/9, 128b/9

m. +ın 22b/3, 56b/1

m. +lar 122b/6

m. +larını 90a/8

manda: Geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvan, su sığırı, camız, kömüş. 6a/6, 13b/8

ma'ni: Ar. Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel . 100b/3

maḥşūr: Ar. Tanrı'nın yardımıyla galip, üstün gelmiş. 47a/5

mantar: Rum. Mantarlardan, içinde zehirlileri de bulunan, silindir bir gövde ve üst tarafı şapka biçiminde olan ilkel bitkilerin genel adı. 29b/1

maraz: Ar. Hastalık. 30b/7

m.+lar 74a/6, 126a/3

mart: Lat. Yılın üçüncü ayı. 42b/3, 43a/6, 43a/7

m.+dur 27b/7

martis: *krş.* **mart.** 52a/7, 138b/6

maşru': Ar. Saraya tutulmuş, saralı. 17a/8

maşrıq: Ar. Doğu. 4a/2, 6b/6, 8b/4, 11a/9, 13b/9, 20a/6, 20b/4, 21a/3, 30b/4, 32b/6, 34a/9, 34b/7, 34b/7, 36b/2, 39b/3, 46a/7, 51b/1, 56a/1, 56b/4, 57a/4, 57b/3, 69a/9, 72a/1, 76b/3, 78b/2, 79a/6, 79b/4, 80a/5, 90a/1, 90b/1, 91a/2, 91b/2, 92a/5, 92b/8, 102b/4, 105b/3, 106a/3, 107b/8, 109b/3, 116a/4, 118b/4, 119b/2, 129a/2, 130b/5, 131a/6, 131a/7, 131b/8, 142a/2

m.+da 19b/8

m.+dan 35a/4, 66b/6

mayıs: Rum. Yılın beşinci ayı. 74a/9, 114a/9, 138b/7

m.+da 16b/1, 101b/3

mazarrat: Ar. Dokunma, zarar. ziyan.

m. ol- 83b/5

mazandarān: Far. İran'ın 31 eyaletinden biridir. 17b/2

mecmū': Ar. Bir araya getirilmiş, toplanmış, bütün, hep. 1b/8, 2b/7, 17b/8, 18b/1, 18b/8, 20b/7, 22a/7, 23b/7, 27a/3, 30b/6, 32a/8, 35a/9, 38a/1, 39a/1, 43b/5, 44a/2, 46b/1, 53b/6, 54b/5, 62a/6, 67a/1, 69a/6, 77a/7, 79b/8, 86a/5, 86a/7, 86b/8, 87a/7, 88a/7, 104a/7, 118a/6, 122a/1, 123a/8, 127a/8, 140a/4

mecnūn: Ar. 1. Sevdadan ötürü kendini kaybetmiş. 2. Çılgın, deli. 17a/8

mecūsī: Ar. Zerdüşt dininden olanlar, ateşe tapanlar. 49a/2

medāyin: Ar. Şehirler, kentler. 28b/2

mefācān: [Ar. *müface'*+Far. *ān.*] *krş.* **merg-i mefācān.** 12b/5, 28b/9, 37b/6, 40a/6, 58a/2, 67b/7, 72b/7, 73a/9, 84a/7, 85a/5, 91b/8, 97a/3, 106a/6, 122a/5, 127a/2

m.+dan 136a/3

mefi: Ar. İyi, yararlı.

m.+dür 126a/6

mekān: Ar. 1. Yer, bulunulan yer. 2. Ev, yurt. 63b/8

mekke: Ar. Suudi Arabistan'da Mekke Bölgesi'nin yönetim merkezi olan şehir. 30a/1, 80a/6

mekr: Ar. Hile. 124b/5

melālet: Ar. Usanç, usanma, bıkmak. 33a/3, 36b/3, 38b/4, 50b/7, 54b/9, 59a/2, 70a/3, 91b/9, 95a/2, 110a/5, 117b/3, 125b/7, 133b/4

melâmet: Ar. Çıkma, azarlama, serzeniş. 83a/6

melül: Ar. Hüzünlü. 127a/2

m. ol- 107b/4

memleket: Ar. 1. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 2. Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt. 38a/1, 57b/8, 110b/5

m.+inde 66b/9

menâzil: Ar. Menziller, duraklar, konak yerleri. 9b/4, 63a/5

menfa'ât: Ar. Fayda, kar, yarar, çıkar. 24b/3, 25a/1, 60a/7

m.+ler 39a/4

menfa'atlü: Ar+T. Faydalı, karlı. 41a/6, 70a/4, 86a/1, 95b/4, 134a/6

menfa'atsüz: Ar+T. Faydasız, karsız. 24b/8, 55a/7, 94b/2, 123a/9, 135a/2, 136a/6, 136b/8

menfa'atsiz: *krş.* **menfa'atsüz** 89a/7

menselve: Ar. Bir yağış türü. 114b/2

menşür: Ar. 1. Saçılmış, dağılmış. 2. Ölçüsüz, uyaksız, manzum olmayan söz. 138b/6

mercimek: 1. Baklagillerden, beyaz çiçekli bir tarım bitkisi. 2. Bu bitkinin, besin değeri yüksek, ufak, kırmızı, sarı veya yeşil, yuvarlak ve yassıca tohumu, yasmık. 32a/2, 133b/9

merg i mefâcân: Ar.+Far. Ani ölenler. 12b/5, 28b/9, 37b/6, 40a/6, 58a/2,

67b/7, 73a/9, 84a/7, 85a/5, 91b/8, 97a/3, 106a/6, 122a/5, 127a/2

m.+dan 136a/3

merg ü mefâcân: *krş.* **merg i mefâcân** 72b/6

meryem: Ar. Peygamber İsa'nın annesi.

m. 'aleyhi's-selâm 113a/7

m. ana 126b/2, 126b/4

m.+e 53b/4

mes'üd: Ar. Mutlu, sevinçli, ongun. 113a/5

mesûzî: Çingene dilinde Ağustos ayına verilen ad. 112b/7

meşgul: Ar. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. 77b/4, 93b/8

meşrübât: Ar. İçecek. 30b/6

mevlüd: Ar. Doğma, doğum. .

m.+ıdur 87b/3

mevzi': Ar. Yer, mahal.

m.+de 64a/5

meyil: Ar. 1. Eğiklik, eğim, akıntı. 2. Eğilim, temayül.

m. ét- 38a/1

meyl: *krş.* **meyil.** 33b/7

m. eyle- 25a/9

m. ét- 10b/4, 13b/6, 22a/5, 31a/9, 89b/2, 141a/6, 142b/4

mezheb: Ar. Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri.

m.+ince 52b/4

mezkür: Ar. Adı geçen, anılan, sözü edilen, zikredilen, zikrolunan. 69a/6, 79b/8

mi: Soru zamiri. 100b/7, 100b/7

mıdır: Ar. Afrika'da bir ülke. 12a/8, 22a/4, 22b/7, 25b/4, 28b/3, 34a/1, 35b/7, 37a/4, 46b/4, 54a/7, 58a/3, 63b/3, 66a/9, 79b/9, 80a/7, 91b/4, 97a/9, 105a/2, 105a/3, 105a/5, 107a/9, 107b/8, 112a/9, 122b/4, 124b/8, 131b/3, 137b/2, 139a/1, 142b/3, 143b/6

mıdır: *krş. mıdır.* 4b/4, 10a/4

m.+uğ 61b/8

mi: Soru zamiri. 87b/8

mihnet: Ar. Sıkıntı. 56a/5, 93a/9, 99a/7, 112a/6, 115b/5, 118a/3, 119a/9, 136b/6, 140a/8

milâd: Ar. 1. Hz. İsa'nın doğduğu gün. 2. Herhangi bir olayın başlangıcı. 16a/3, 16a/6, 16a/9, 16b/8, 17a/1, 17a/3

milk: Ar. Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 7a/2

m.+i 31a/6, 90a/5, 90a/9

m.+inde 47b/7, 58a/6, 67a/3, 73b/1, 73b/6, 76a/6, 76b/2, 81a/1, 85a/5, 86a/3, 89a/3, 111b/4, 115b/7, 130b/6, 131a/9

m.+inden 7a/2

mizân: Ar. 1. Terazî. 2. Tartı, ölçü aleti. 3. Ölçü. 128b/3

muhabbet: Ar. 1. Sevgi. 2. Dostça konuşma, yârenlik. 76b/9, 116a/8

muhâlif: Ar. 1. Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse. 2. Aykırı: 85a/9, 98a/1, 109a/9

muhalifet: Ar. 1. Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık. 2. Karşı görüşte, tutumda olan kimseler topluluğu. 102a/6, 121b/5

muharrem: Ar. Ay takviminin birinci ayı, aşure ayı, matem ayı. 86a/6, 117a/7

muhkem: Ar. Sağlam, sağlamlaştırılmış. 117a/2

muhtelif: Ar. 1. Çeşit çeşit, çeşitli. 2. Zıt, birbirini tutmayan. 4a/2, 41a/3

m.+e 10b/9, 11b/8, 14a/3, 34a/1, 49a/4, 119a/9, 122a/4

muhtesib: Ar. Esnaf ve zanaatçıların narhlara uyup uymadıklarını, kullandıkları ölçü araçlarını denetlemek ve suçlu görülenleri cezaya çarptırmakla yükümlü görevli.

m.+e 57b/5

muqareb: *krş. muqarreb*

m.+ler 78b/4

muqarreb: Ar. Yaklaşmış, yakın olan. 82b/1, 85b/3

muşıl: Ar. Irak'ta bir şehir. 29a/7

musî: Ar. Kötülükte bulunan. 41b/8

m.+dür 5a/6, 15b/1, 27a/1, 52b/7, 53b/2, 62b/7, 63a/4, 74b/8, 100a/7, 113a/6, 126a/9, 137a/6

muşibet: Ar. 1. Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey. 2. Uğursuz. 54a/5

muţî: Ar. İtaat eden.

m. ol- 20a/9, 102b/4, 141b/6

muvaфіk: Ar. Uygun. 63a/2

mużaffer: Ar. Üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış, yenmiş, utkulu. 138b/6

mübârek: Ar. 1. Kutlu, kutsal. 2. Uğurlu. 3. Çok saygı duyulan. 3b/2, 20b/8, 73b/8, 107b/2, 107b/9, 120b/4, 126b/1, 130b/3

m.+dür 41b/3, 100a/8

müfid: Ar. Faydalı.

m.+dür 62b/6

müfsid: Ar. Arabozan.

m.+ler 64b/4

m.+üñ 23a/5

mülhid: Ar. Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.

m.+ler 2a/4

mülük: Ar. Hükümdarlar. 11b/8, 17b/5

mü'min: Ar. 1. İnanan, inançlı, imanlı, mutekit. 2. Müslüman.

m.+lerüñ 56a/2

müneccim: Ar. Yıldız falcısı.

m.+ler 7b/7, 98a/6

münfekis: Ar. Ayrılmış, çıkmış, sökülmiş, kopmuş. 55a/8

münhezim: Ar. Bozguna uğramış, bozulmuş, yenilmiş. 39b/4, 127a/1

müskirat: Ar. Sarhoş eden şeyler, alkollü içkiler. 23a/3

müsülmân: Ar. Müslüman. 28a/8, 44a/9, 44a/9, 47a/5

m.+lardan 106b/8

m.+ları 47a/4

müşkül: Ar. 1. Güç, zor, çetin. 2. Engel, güçlük, zorluk. 28b/5, 89a/3

mü'temir: Ar. 1. Bir yeri ziyaret eden. Kabe'yi tavaf eden.

m.+e 43a/8

-N-

nadaş: Rum. Tarlayı sürerek dinlenmeye bırakma.

n. et- 137a/3

n. eyle- 27b/4

naḥs: Ar. Uğursuz, bahtsız. 59b/9, 108b/9

n.+dur 15b/1, 87a/5, 102a/3

naḥs-i ekber: Ar. Zuhâl (Satürn) gezegeni.

n.+dür 5a/9

naql: Ar. 1. Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarım. 2. Anlatma, söyleme, hikâye etme.

n. ét- 75b/1, 79a/3, 100b/2

namâz: Far. İslamın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat.

n. +ından 100a/3

nâ-murâd: [Far. nâ+ Ar. murâd] Muradına erişememiş. 136b/9

na'ne: Ar. 1. Ballıbabagillerden, yaprakları sapsız, çiçekleri beyaz veya menekşe renginde, güzel kokulu, yaprakları bahârat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisi. 2. Bu bitkinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen bahârat. 5a/3

nâr: Far. 1. Kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemiş. 1b/6

narh: Far. Çarşıda pazarda satılan şeyler için resmi makamlarca gösterilen fiyat. 18b/9, 57b/5, 72a/5, 115a/3

n. +i 84a/4

naşâra: *krş. naşârî* 27a/2, 27a/3, 53b/5, 74b/7

naşârî: Ar. İsevi, Hıristiyan. 53b/3

nazar: Ar. Bakma, bakış, göz atma.

n. ét- 100a/4

n. kı/- 113b/4

ne: 1. Hangi şey. 2. Her şey. 3. Birçok şey. 4. Hangi. 5. Şaşma veya abartı bildiren bir söz. 6. Soru biçiminde şaşma bildiren ünlem. 5b/1, 27a/8, 27b/5, 31b/3, 31b/4, 41b/3, 63a/2, 87a/6, 113a/5, 115a/1, 115a/1, 117a/6, 126b/1, 143b/4

nebâtât: Ar. Bitkiler. 8b/2, 55b/2, 62b/9, 63a/6, 78b/7, 92a/6, 103b/1, 108b/3, 135b/7

nefiret: *krş. nefret.* 97a/7

nefret: Ar. 1. Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu. 2. Tiksiniye, tiksinti. 40b/5

nefrit: *krş. nefret.* 38b/5

ne-kadar: Nicelik bakımından miktar, ölçü, fiyat, zaman anlamlarıyla soru bildiren bir söz. 2. Çok, oldukça. 5a/7, 22b/5, 43a/2, 53a/5, 82a/4, 90a/7, 112b/9, 119a/4, 139b/6

ne-ki: 1. Neyi, her ne. 2. Ne kadar. 6a/1, 38a/9, 42a/1, 48b/7, 94a/7

nereye: Hangi yere? 12a/4

nesne: Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje. 5a/6, 10a/8, 18a/7, 20b/9, 21a/9, 41a/6, 47b/2, 47b/3, 47b/9, 48a/1, 54b/6, 55b/3, 58a/1, 58b/1, 67b/4, 70a/3, 80a/1, 80a/2, 80a/9, 80b/1, 82a/4, 87a/3, 92b/4, 92b/5, 93a/5, 93a/6, 94a/5, 96b/2, 99b/7, 104b/6, 106b/3, 107a/3, 119b/8, 120a/5, 120a/6,

123a/5, 126a/6, 132a/9, 133a/1,
142a/7, 142a/8, 142b/5, 142b/6

n.+den 127b/5

n.+ler 17b/9, 59a/5, 62b/5,
112b/8, 133a/7

n.+lerden 62b/6

n.+nüj 42b/8

nevrüz: Far. Eski takvimlere göre yılın ve bahārın ilk günü sayılan martın yirmi birine rastlayan gün. 53a/4

neye: Niye, niçin? 75a/1

neysan: Ar. Yılın dördüncü ayı, april. 27b/7, 62a/7, 62a/9, 65a/8

nice: 1. Nasıl. 2. Çok, birçok, hayli. 3. Çok kere. 4. Ne. 5. Ne zaman. 6. Kaç, ne kadar. 7. Hangi. 8. Ne kadar, ne derece. 9. Ne vakte kadar. 26a/4, 32a/9, 52b/6, 91a/4, 91a/5, 91a/5, 122b/3

niçe: *krş.* **nice.** 7a/2, 8a/9, 20a/1, 20a/2, 22a/1, 27b/9, 33a/1, 39b/6, 43b/6, 45b/2, 64b/4, 70b/9, 91a/8, 103a/4, 103b/9, 106b/4, 112a/5, 119b/5, 128a/3, 128b/9

n.+ler 62a/5, 66b/7, 78a/7,
92a/4, 110b/6, 112b/2, 123b/2, 133a/2

n.+lerüj 24a/3, 56a/9, 76a/9

n.+nüj 123b/8

n.+si 12a/4, 21b/8, 50a/4

n.+sini 82b/1

niçün: Niçin.

n.+dür 42b/3

nigāh: Far. Bakma, bakış. 133a/4

niçola: Lat. Noel Baba efsanesi ve 6 Aralık'ta çocuklara şekerleme ile hediye verilmesi geleneğinin, Piskopos Nikola'yı konu alan Hollanda efsanesi *Sinterklaas*'a dayandığı kabul edilir.

nil: Far. Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen nehir. 31b/3, 63a/7, 87a/7, 87b/3, 87b/9, 111a/3, 112a/7, 113a/3, 115a/3, 126b/5

nīm: Far. Yarı. 52b/2

ni' met: Ar. 1. İyilik, bağış, lütuf. 2. Mutluluk, saadet. 3. Yiyecek, içecek, azık. 4a/1, 7b/3, 32a/6, 32b/4, 48a/7, 50b/9, 52a/1, 53b/8, 54b/2, 58a/5, 58a/8, 58b/9, 59a/6, 77a/7, 79a/2, 79b/2, 90b/1, 94a/5, 106a/1, 108a/8, 125b/3, 131b/5, 134b/1, 136b/1, 143a/7

n.+ler 18b/8, 18b/9, 20b/8

ni' metlü: Ar+T. İyilikli olma durumu, bolluk. 17a/2, 57b/4, 120b/5, 141a/9

nişān: Far. İşaret, iz, belirti, alamet. 36a/9, 66b/2, 74a/1, 79b/4, 94a/1, 99a/8, 142a/6

nite: Nasıl, niçin. 86a/3, 117a/6

nohud: Far. 1. Baklagillerden, ana yurdu Akdeniz kıyıları olan, birleşik telek yapraklı, çiçekleri sarımtırak renkte, tanesi baklamsı, bol nişastalı bir bitki. 2. Bu bitkinin yuvarlak tanesi. 32a/2

nöker: Far. Erkek hizmetçi, uşak, hizmetkar.

n.+leri 22b/2

nubūyin: Ar. Cuşada bir tayife.

n.+ler 31a/4

nūr: Ar. 1. Aydınlık, ışık, parıltı, ziya. 2. İlahi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık.

n.+ın 53a/8

nuşret: Ar. 1. Yardım. 2. Allah'ın yardımı. 3. Üstünlük, başarı. 46b/1, 115a/9, 125a/4

nuyevris: Rum. Rumca Kasım ayı. 4b/8

nuyevrisin: *krş. nuyevris.*

n.+de 101a/6

nuzla: 1. Sivilce. 2. Şeytantırnağı. 3. Nezle, dişeti nezlesi. 4. At vb. hayvanların husyelerinin şişmesine neden olan hastalık. 5. İnsanın organlarından birinin birdenbire tutulması, romatizma. 15a/6, 69b/3

-O-

o: O gösterme sıfatı. 2. O gösterme zamiri. 10a/5, 27a/6, 85a/9, 92a/9, 142b/8, 144a/4

od: Ateş. 11b/5, 11b/6, 23a/1, 23a/2, 35a/6, 36a/2, 37a/6, 37a/7, 37b/3, 49a/3, 59a/7, 59a/8, 69b/6, 69b/7, 82a/1, 82a/2, 94b/4, 94b/5, 107b/7, 108b/6, 108b/7, 121b/2, 121b/3, 123b/2, 124a/4, 134b/7, 134b/8, 144b/2, 144b/3

o.+a 57a/1

oğ(u)l: Erkek evlat. 20a/7, 53b/1, 71b/7

o.+ı 53a/7, 115b/5

oğlak: Keçi yavrusu. 99b/5

oğlan: Erkek çocuk. 2. Yetişkin erkek. 31b/6, 35b/5, 40b/2, 41a/7, 47b/4, 47b/6, 64b/2, 76b/4, 95a/1, 110b/3, 129a/9

o.+da 81a/8, 138b/2

o.+ın 65a/6, 115b/9, 120b/7, 133b/6

o.+lar 31a/1, 63b/7, 68b/2

o.+lara 17a/2, 45b/7, 138a/9

o.+ların 85b/5

oğlancuğ: Çocuk, küçük çocuk. 50a/9

o.+lar 28a/2, 33a/9, 65a/7, 127b/7, 139a/2

ol: 1. O gösterme sıfatı. 2. O gösterme zamiri. 2a/4, 4b/2, 5a/6, 5b/9, 6a/9, 8a/5, 11b/2, 12a/5, 14b/5, 14b/9, 15b/4, 16a/2, 16a/5, 17a/6, 17a/7, 18a/6, 18b/9, 19b/3, 20b/6, 21a/4, 27a/3, 27a/7, 31a/9, 32a/9, 32b/7, 34b/3, 34b/9, 35a/5, 35b/1, 42b/6, 42b/7, 42b/7, 43a/3, 43a/5, 45a/8, 46b/2, 46b/7, 47a/2, 52a/3, 54a/1, 55b/4, 55b/9, 56a/1, 56a/8, 61b/1, 62a/6, 72a/9, 72b/1, 74b/6, 75a/9, 77b/2, 77b/3, 77b/5, 87b/8, 91b/2, 91b/8, 92a/1, 98b/3, 100a/3, 100a/5, 100a/5, 101a/1, 101a/3, 101a/4, 104a/7, 104b/1, 105b/4, 112a/5, 115a/7, 117b/6, 118b/4, 119b/4,

121a/4, 121a/9, 124a/3, 126b/3,
130b/8, 137a/2, 143a/4, 143b/1

*o.+dur*99b/8, 127b/4

ol-: 1. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. 2. Gerçekleşmek veya yapılmak. 3. Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak. 4. Bir şeyi elde etmek, edinmek. 5. Bir durumdan başka bir duruma geçmek. 6. Herhangi bir durumda bulunmak. 7. Uygun düşmek, yerinde görülmek.

o.-a 2a/1, 2a/3, 2a/5, 2a/9, 2b/1, 2b/1, 2b/5, 2b/5, 2b/7, 2b/7, 2b/8, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/6, 3a/7, 3a/8, 3b/2, 3b/2, 3b/3, 3b/4, 3b/5, 3b/9, 4a/1, 4a/1, 4a/2, 4a/4, 4a/6, 4a/7, 4a/8, 4b/1, 4b/3, 4b/4, 4b/6, 5b/8, 6a/5, 6a/5, 6a/7, 6a/7, 6a/8, 6a/9, 6a/9, 6b/2, 6b/5, 6b/6, 7a/1, 7a/4, 7a/4, 7a/6, 7a/8, 7a/9, 7b/2, 7b/3, 7b/4, 7b/5, 8a/2, 8a/3, 8a/8, 8a/9, 8b/1, 8b/2, 8b/5, 8b/5, 8b/6, 8b/6, 8b/7, 8b/8, 8b/9, 9a/2, 9a/5, 9b/3, 9b/5, 9b/8, 10a/1, 10a/2, 10a/3, 10a/5, 10a/7, 10a/7, 10a/8, 10a/8, 10b/3, 10b/3, 10b/5, 10b/6, 10b/8, 11a/1, 11a/1, 11a/3, 11a/5, 11a/6, 11a/7, 11b/2, 11b/3, 11b/4, 11b/7, 11b/9, 12a/1, 12a/4, 12a/6, 12a/8, 12b/1, 12b/5, 12b/6, 12b/8, 13a/2, 13a/2, 13a/3, 13a/5, 13a/6, 13a/6, 13a/7, 13b/1, 13b/2, 13b/7, 13b/9, 14a/3, 14a/3, 14a/4, 14a/5, 14a/5, 14a/6, 14a/6, 14a/7, 14b/1, 14b/1, 14b/2, 14b/2, 14b/7, 14b/7, 14b/8, 14b/9, 14b/9, 15a/2, 15a/7, 16a/7, 16a/8, 16a/8, 16b/1, 16b/2, 16b/2, 16b/3, 16b/4, 16b/4, 16b/6, 16b/7, 16b/7, 16b/8, 16b/9, 16b/9, 17a/1, 17a/2, 17a/3,

17a/4, 17a/4, 17a/9, 17b/2, 17b/3, 17b/3, 17b/5, 17b/6, 17b/8, 17b/9, 18a/1, 18a/1, 18a/3, 18a/3, 18a/5, 18a/6, 18a/7, 18a/8, 18b/1, 18b/2, 18b/4, 18b/5, 18b/6, 18b/8, 18b/9, 18b/9, 19a/1, 19a/2, 19a/3, 19a/7, 19a/9, 19b/3, 19b/5, 19b/5, 20a/1, 20a/3, 20a/4, 20a/7, 20a/8, 20b/2, 20b/8, 20b/8, 20b/9, 21a/2, 21a/2, 21b/4, 21b/5, 21b/7, 21b/8, 21b/8, 21b/8, 21b/9, 22a/1, 22a/3, 22a/3, 22a/4, 22a/6, 22a/7, 22b/1, 22b/7, 22b/7, 22b/8, 23a/3, 23a/4, 23a/5, 23a/6, 23a/9, 23b/1, 23b/2, 23b/4, 23b/5, 23b/6, 23b/8, 23b/8, 24a/2, 24a/3, 24a/4, 24a/7, 24b/2, 24b/4, 24b/4, 24b/5, 24b/8, 24b/8, 24b/9, 25a/1, 25a/1, 25a/2, 25a/5, 25a/5, 25a/6, 25a/6, 25a/9, 25b/2, 25b/2, 25b/4, 25b/7, 25b/8, 25b/9, 26a/3, 26a/4, 26a/5, 26a/5, 26a/7, 26a/8, 26a/9, 26a/9, 27b/6, 27b/6, 27b/7, 28a/1, 28a/2, 28a/4, 28a/4, 28a/4, 28a/5, 28a/6, 28a/7, 28a/7, 28a/8, 28a/9, 28b/1, 28b/2, 28b/4, 28b/4, 28b/5, 28b/5, 28b/5, 28b/6, 28b/7, 28b/8, 28b/8, 29a/1, 29a/2, 29a/3, 29a/3, 29a/4, 29a/4, 29a/5, 29a/5, 29a/6, 29a/7, 29a/8, 29b/1, 29b/2, 29b/4, 29b/4, 29b/6, 29b/7, 29b/7, 29b/8, 29b/8, 29b/9, 29b/9, 30a/1, 30a/2, 30a/3, 30a/4, 30a/4, 30a/5, 30a/6, 30a/7, 30a/9, 30b/2, 30b/3, 30b/4, 30b/6, 30b/6, 30b/7, 30b/8, 30b/8, 30b/9, 31a/1, 31a/2, 31a/2, 31a/2, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 31a/5, 31a/7, 31a/7, 31a/9, 31b/1, 31b/1, 31b/2, 31b/3, 31b/3, 31b/4, 31b/5, 31b/5, 31b/6, 31b/7, 31b/7, 31b/8, 31b/8, 31b/9, 32a/1, 32a/2, 32a/2, 32a/3, 32a/3, 32a/4, 32a/6, 32a/7,

32a/7, 32a/9, 32b/2, 32b/4, 32b/8, 51b/9, 52a/1, 52a/2, 52a/2, 52a/2,
 33a/2, 33a/3, 33a/3, 33a/4, 33a/5, 52a/3, 52a/4, 52a/4, 52b/1, 53b/8,
 33a/7, 33a/8, 33a/9, 33b/1, 33b/2, 53b/9, 54a/1, 54a/2, 54a/2, 54a/5,
 33b/3, 33b/4, 33b/5, 33b/5, 33b/8, 54a/6, 54a/8, 54a/9, 54a/9, 54b/1,
 33b/9, 34a/1, 34a/2, 34a/5, 34a/6, 54b/2, 54b/3, 54b/3, 54b/4, 54b/6,
 34a/7, 34b/1, 34b/1, 34b/2, 34b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 55a/1, 55a/3,
 34b/5, 34b/8, 35a/2, 35a/3, 35a/5, 55a/4, 55a/5, 55a/7, 55a/8, 55b/2,
 35a/6, 35a/7, 35a/8, 35a/8, 35b/1, 55b/4, 55b/5, 55b/6, 55b/8, 55b/9,
 35b/1, 35b/2, 35b/5, 35b/6, 35b/7, 55b/9, 56a/2, 56a/2, 56a/4, 56a/4,
 35b/7, 35b/9, 36a/1, 36a/3, 36a/5, 56a/6, 56a/9, 56b/1, 56b/2, 56b/5,
 36a/6, 36a/6, 36a/7, 36a/9, 36b/2, 56b/6, 56b/7, 57a/5, 57a/5, 57a/5,
 36b/5, 36b/7, 36b/8, 36b/9, 37a/2, 57a/7, 57a/8, 57a/8, 57a/9, 57a/9,
 37a/3, 37a/4, 37a/5, 37a/5, 37b/1, 57b/1, 57b/4, 57b/4, 57b/5, 57b/6,
 37b/2, 37b/3, 37b/4, 37b/4, 37b/7, 57b/6, 57b/7, 57b/8, 58a/3, 58a/4,
 37b/8, 38a/2, 38a/3, 38a/9, 38b/4, 58a/4, 58a/5, 58a/6, 58a/8, 58a/9,
 38b/6, 38b/7, 38b/7, 38b/8, 39a/2, 58b/3, 58b/3, 58b/4, 58b/6, 58b/7,
 39a/3, 39a/4, 39a/7, 39a/8, 39a/9, 58b/8, 58b/8, 58b/8, 58b/9, 58b/9,
 39b/2, 39b/5, 39b/6, 39b/8, 40a/2, 59a/1, 59a/1, 59a/5, 59a/6, 59a/6,
 40a/3, 40a/4, 40a/4, 40a/4, 40a/7, 59a/8, 59b/1, 59b/2, 59b/4, 59b/4,
 40a/8, 40a/9, 40b/1, 40b/3, 40b/4, 59b/7, 60a/2, 60a/3, 60a/3, 60a/4,
 40b/4, 40b/5, 40b/6, 40b/7, 40b/8, 60a/6, 60a/7, 60a/7, 60b/1, 60b/1,
 40b/8, 41a/3, 41a/6, 42b/1, 43b/2, 60b/2, 60b/3, 60b/5, 60b/7, 60b/8,
 43b/3, 43b/4, 43b/7, 43b/8, 43b/8, 60b/9, 61a/2, 61a/3, 61a/4, 61a/5,
 43b/9, 44a/2, 44a/3, 44a/3, 44a/4, 61a/8, 61a/9, 61a/9, 61b/2, 61b/4,
 44a/6, 44b/4, 44b/4, 44b/8, 44b/9, 61b/7, 61b/7, 61b/8, 61b/9, 62a/2,
 44b/9, 45a/1, 45a/1, 45a/4, 45a/5, 62a/3, 62a/3, 62a/4, 62a/5, 62a/6,
 45a/5, 45a/8, 45a/9, 45b/1, 45b/3, 62a/7, 62b/2, 62b/2, 62b/9, 62b/9,
 45b/3, 45b/4, 45b/6, 45b/9, 46a/3, 63a/7, 63a/8, 63b/1, 63b/2, 63b/5,
 46a/3, 46a/5, 46a/8, 46b/6, 47a/1, 63b/6, 63b/8, 63b/9, 64a/1, 64a/3,
 47a/3, 47a/4, 47a/5, 47a/9, 47a/9, 64a/6, 64a/6, 64a/7, 64a/8, 64a/8,
 47b/1, 47b/4, 47b/5, 47b/6, 47b/7, 64b/4, 64b/5, 64b/7, 64b/8, 64b/9,
 47b/7, 48a/2, 48a/3, 48a/7, 48a/9, 64b/9, 65a/1, 65a/2, 65a/3, 65a/4,
 48b/1, 48b/2, 48b/2, 48b/4, 48b/5, 65a/9, 65a/9, 65b/3, 65b/4, 65b/5,
 48b/7, 48b/8, 48b/9, 49a/1, 49a/2, 65b/6, 65b/7, 65b/9, 66a/1, 66a/2,
 49a/4, 49a/6, 49a/7, 49a/9, 49a/9, 66a/5, 66a/6, 66a/6, 66a/7, 66a/8,
 49a/9, 49b/1, 49b/7, 49b/8, 49b/9, 66a/9, 66b/1, 66b/2, 66b/4, 66b/5,
 50a/1, 50a/1, 50a/3, 50a/7, 50a/8, 66b/7, 66b/7, 66b/7, 66b/9, 67a/1,
 50a/8, 50b/3, 50b/3, 50b/4, 50b/5, 67a/4, 67a/5, 67a/6, 67a/6, 67b/2,
 50b/9, 51a/1, 51a/4, 51a/5, 51a/6, 67b/2, 67b/3, 67b/3, 67b/6, 67b/7,
 51a/7, 51a/7, 51b/1, 51b/2, 51b/2, 67b/8, 68a/1, 68a/2, 68a/3, 68a/3,
 51b/3, 51b/3, 51b/5, 51b/6, 51b/7, 68a/5, 68a/6, 68a/6, 68a/8, 68a/9,

68b/1, 68b/3, 68b/4, 68b/4, 68b/5, 84b/8, 84b/9, 85a/1, 85a/3, 85a/4,
 68b/6, 68b/7, 68b/8, 68b/8, 69a/2, 85a/5, 85a/5, 85a/7, 85a/7, 85a/8,
 69a/2, 69a/2, 69a/6, 69a/8, 69b/3, 85a/8, 85b/2, 85b/7, 85b/8, 85b/9,
 69b/4, 69b/8, 70a/2, 70a/3, 70a/4, 85b/9, 86a/1, 86a/2, 86a/4, 86a/5,
 70a/5, 70a/8, 70a/9, 70a/9, 70b/3, 86a/6, 86a/7, 86a/8, 86a/8, 86a/9,
 70b/4, 70b/5, 70b/8, 70b/9, 71a/2, 86b/1, 86b/1, 86b/2, 86b/7, 87b/5,
 71a/4, 71a/5, 71a/6, 71a/6, 71a/9, 88a/4, 88a/5, 88a/6, 88a/7, 88a/7,
 71b/1, 71b/1, 71b/2, 71b/2, 71b/5, 88a/8, 88b/1, 88b/4, 88b/5, 88b/6,
 71b/6, 71b/6, 71b/7, 72a/2, 72a/4, 88b/7, 88b/9, 89a/2, 89a/3, 89a/4,
 72a/5, 72a/8, 72a/9, 72b/2, 72b/4, 89a/4, 89a/4, 89a/5, 89a/6, 89a/6,
 72b/7, 72b/7, 72b/9, 73a/2, 73a/2, 89a/6, 89a/7, 89a/7, 89b/1, 89b/6,
 73a/4, 73a/5, 73a/6, 73a/7, 73a/7, 89b/8, 89b/8, 89b/8, 90a/2, 90a/3,
 73a/8, 73a/9, 73b/1, 73b/4, 73b/5, 90a/3, 90a/4, 90a/5, 90a/5, 90a/6,
 73b/6, 73b/7, 73b/7, 73b/8, 73b/9, 90a/8, 90a/9, 90b/1, 90b/2, 90b/4,
 74a/1, 74a/3, 74a/4, 74a/4, 74a/4, 90b/5, 90b/6, 90b/8, 91a/3, 91a/6,
 74a/5, 74a/6, 74b/5, 75b/7, 75b/9, 91a/6, 91a/9, 91a/9, 91b/1, 91b/2,
 76a/1, 76a/2, 76a/3, 76a/4, 76a/7, 91b/3, 91b/4, 91b/6, 91b/9, 92a/1,
 76a/7, 76a/7, 76a/8, 76b/1, 76b/3, 92a/1, 92a/3, 92a/4, 92a/4, 92a/5,
 76b/4, 76b/5, 76b/6, 77a/1, 77a/2, 92a/5, 92a/6, 92a/7, 91b/1, 92b/2,
 77a/3, 77a/3, 77a/4, 77a/6, 77a/6, 92b/3, 92b/6, 92b/7, 92b/9, 93a/1,
 77a/7, 77a/8, 77a/9, 77b/1, 77b/4, 93a/1, 93a/2, 93a/2, 93a/3, 93a/4,
 77b/5, 77b/7, 77b/8, 77b/8, 77b/9, 93a/7, 93a/9, 93b/3, 93b/3, 93b/4,
 78a/1, 78a/2, 78a/3, 78a/7, 78a/7, 93b/5, 93b/5, 93b/8, 93b/9, 94a/3,
 78a/7, 78a/7, 78a/8, 78a/9, 78b/5, 94a/4, 94a/5, 94a/6, 94a/7, 94a/9,
 78b/5, 78b/7, 78b/8, 78b/9, 79a/2, 94b/2, 94b/2, 94b/3, 94b/3, 94b/7,
 79a/2, 79a/3, 79a/4, 79a/8, 79b/2, 94b/8, 95a/1, 95a/2, 95a/3, 95a/3,
 79b/3, 79b/6, 79b/9, 79b/9, 80a/3, 95a/7, 95b/1, 95b/1, 95b/2, 95b/3,
 80a/4, 80a/5, 80a/6, 80a/6, 80a/7, 95b/3, 95b/4, 95b/4, 95b/4, 95b/7,
 80a/9, 80b/2, 80b/3, 80b/5, 80b/6, 95b/8, 96a/1, 96a/2, 96a/2, 96a/4,
 81a/1, 81a/2, 81a/3, 81a/4, 81a/6, 96a/8, 96a/9, 96b/2, 96b/4, 96b/5,
 81a/8, 81a/8, 81a/9, 81b/1, 81b/2, 96b/6, 96b/6, 96b/8, 96b/8, 96b/9,
 81b/2, 81b/3, 81b/3, 81b/4, 81b/5, 97a/1, 97a/4, 97a/4, 97a/5, 97a/6,
 81b/8, 81b/9, 82a/3, 82a/3, 82a/6, 97a/6, 97a/7, 97a/8, 97a/9, 97b/2,
 82a/7, 82a/7, 82b/2, 82b/3, 82b/5, 97b/4, 97b/5, 97b/6, 97b/7, 98a/1,
 82b/6, 82b/7, 83a/1, 83a/1, 83a/3, 98a/2, 98a/3, 98a/4, 98a/5, 98a/6,
 83a/5, 83a/6, 83a/7, 83a/7, 83b/1, 98a/6, 98a/7, 98a/9, 98b/1, 98b/2,
 83b/2, 83b/2, 83b/3, 83b/4, 83b/4, 98b/4, 98b/6, 98b/7, 98b/7, 99a/3,
 83b/5, 83b/5, 83b/9, 84a/1, 84a/1, 99a/4, 99a/7, 99a/9, 99b/1, 100a/7,
 84a/1, 84a/2, 84a/2, 84a/3, 84a/4, 100b/9, 101a/4, 101a/7, 101a/8,
 84a/4, 84a/9, 84a/9, 84b/1, 84b/2, 101b/3, 101b/6, 101b/7, 102a/4,
 84b/2, 84b/3, 84b/4, 84b/5, 84b/7, 102a/6, 102a/9, 102b/1, 102b/2,

102b/3,	102b/4,	102b/4,	102b/5,	118a/9,	118b/1,	118b/2,	118b/2,
102b/6,	102b/8,	102b/8,	102b/9,	118b/5,	118b/6,	118b/6,	118b/9,
103a/1,	103a/2,	103a/2,	103a/3,	119a/1,	119a/1,	119a/4,	119a/7,
103a/4,	103a/5,	103a/7,	103a/7,	119a/9,	119a/9,	119b/3,	119b/5,
103a/9,	103b/2,	103b/3,	103b/5,	119b/6,	119b/9,	120a/1,	120a/2,
103b/8,	103b/9,	104a/1,	104a/2,	120a/3,	120a/7,	120a/8,	120a/9,
104a/8,	104a/9,	104b/2,	104b/2,	120b/3,	120b/3,	120b/5,	120b/7,
104b/6,	104b/8,	105a/1,	105a/3,	120b/8,	121a/2,	121a/2,	121a/3,
105a/5,	105a/6,	105a/7,	105a/7,	121a/6,	121a/9,	121b/2,	121b/6,
105a/9,	105b/1,	105b/6,	105b/7,	122a/1,	122a/2,	122a/2,	122a/4,
105b/8,	106a/1,	106a/1,	106a/2,	122a/6,	122a/6,	122a/7,	122b/4,
106a/2,	106a/5,	106a/6,	106b/5,	122b/5,	122b/7,	123a/2,	123a/3,
106b/5,	106b/6,	106b/6,	106b/7,	123a/4,	123a/4,	123a/5,	123a/6,
107a/1,	107a/4,	107a/5,	107a/6,	123a/8,	123a/9,	123b/1,	123b/2,
107a/9,	107b/1,	107b/2,	107b/2,	123b/3,	123b/5,	123b/6,	123b/7,
107b/3,	107b/5,	107b/8,	107b/9,	123b/8,	124a/2,	124a/4,	124a/6,
107b/9,	108a/2,	108a/2,	108a/3,	124b/1,	124b/1,	124b/1,	124b/2,
108a/3,	108a/4,	108a/5,	108a/6,	124b/2,	124b/4,	124b/6,	124b/8,
108a/7,	108a/8,	108a/9,	108b/3,	124b/9,	125a/2,	125a/4,	125a/5,
108b/7,	108b/9,	109a/3,	109a/3,	125a/8,	125a/8,	125a/9,	125b/1,
109a/4,	109a/5,	109b/1,	109b/4,	125b/2,	125b/3,	125b/4,	125b/5,
109b/6,	110a/2,	110a/3,	110a/4,	125b/6,	125b/7,	126b/9,	127a/1,
110a/4,	110a/8,	110b/1,	110b/5,	127a/2,	127a/3,	127a/5,	127a/6,
110b/6,	110b/9,	111a/1,	111a/2,	127a/7,	127a/7,	127b/1,	127b/1,
111a/2,	111a/5,	111a/7,	111a/8,	127b/2,	127b/3,	127b/6,	127b/7,
111a/8,	111b/1,	111b/1,	111b/2,	127b/8,	127b/8,	127b/9,	128a/1,
111b/3,	111b/4,	111b/7,	112a/3,	128a/2,	128a/3,	128a/5,	128a/5,
112a/4,	112a/6,	112a/8,	112a/9,	128a/6,	128b/8,	128b/8,	129a/1,
112b/3,	113b/7,	114b/7,	114b/8,	129a/5,	129a/7,	129a/7,	129a/8,
114b/9,	115a/2,	115a/3,	115a/5,	129a/8,	129a/9,	129a/9,	129b/2,
115a/9,	115b/1,	115b/3,	115b/4,	129b/4,	129b/5,	129b/7,	129b/8,
115b/4,	115b/5,	115b/6,	115b/6,	129b/9,	130a/1,	130a/1,	130a/2,
115b/7,	115b/7,	115b/8,	116a/2,	130a/3,	130a/5,	130a/5,	130a/6,
116a/3,	116a/3,	116a/6,	116a/7,	130a/7,	130a/9,	130b/1,	130b/1,
116a/8,	116a/9,	116b/2,	116b/3,	130b/3,	130b/5,	130b/6,	130b/7,
116b/3,	116b/5,	116b/5,	116b/6,	130b/8,	131a/2,	131a/4,	131a/7,
116b/7,	116b/8,	117a/1,	117a/2,	131a/9,	131b/1,	131b/4,	131b/5,
117a/4,	117a/4,	117a/6,	117a/6,	131b/6,	131b/9,	132a/2,	132a/2,
117a/7,	117a/9,	117b/3,	117b/5,	132a/4,	132a/4,	132a/6,	132b/1,
117b/7,	117b/9,	117b/9,	118a/1,	132b/2,	132b/3,	132b/4,	132b/6,
118a/3,	118a/3,	118a/5,	118a/6,	132b/7,	133a/1,	133a/2,	133a/3,

133a/8,	133a/8,	133b/1,	133b/3,	<i>o.-an</i>	35b/1, 67a/5, 78b/7,
133b/4,	133b/5,	133b/5,	133b/8,		79b/8, 86a/5, 92b/3, 102b/1, 109a/3,
134a/1,	134a/2,	134a/2,	134a/3,		132a/5, ş001b/1
134a/4,	134a/5,	134a/7,	134a/7,	<i>o.-dı</i>	16a/2, 26b/9, 27a/7,
134a/8,	134a/9,	134b/1,	134b/1,		53b/5, 75a/8
134b/4,	134b/6,	134b/6,	134b/6,	<i>o.-dıgıçun</i>	42b/9
135a/3,	135a/4,	135a/6,	135a/7,	<i>o.-dılar</i>	42b/7
135a/7,	135a/8,	135b/1,	135b/3,	<i>o.-duğı</i>	110b/4, 114b/5, 128b/5
135b/4,	135b/7,	136a/1,	136a/7,	<i>o.-duğunlayın</i>	43a/9
136a/7,	136b/1,	136b/2,	136b/3,	<i>o.-ıca</i>	101a/1
136b/6,	136b/7,	136b/8,	136b/9,	<i>o.-ıcağ</i>	36b/1, 104a/6
137b/6,	137b/7,	137b/7,	137b/9,	<i>o.-ısar</i>	22a/1
137b/9,	138a/1,	138a/2,	138a/3,	<i>o.-madın</i>	65a/6
138a/5,	138a/6,	138a/6,	138a/7,	<i>o.-maduğ</i>	133a/7
138a/8,	138a/9,	138b/1,	138b/2,	<i>o.-mağa</i>	114b/2, 126a/3
138b/3,	138b/3,	138b/6,	138b/6,	<i>o.-mağ</i>	3a/8, 4b/5, 17a/9,
138b/7,	138b/9,	139a/2,	139a/2,		25b/7, 25b/8, 33a/5, 37a/9, 38a/7,
139a/2,	139a/3,	139a/5,	139a/5,		38a/9, 39b/5, 52a/2, 57b/9, 59b/7,
139a/6,	139a/7,	139a/8,	139b/1,		71a/2, 86b/7, 94b/6, 101b/7, 105b/9,
139b/2,	139b/2,	139b/7,	139b/8,		105b/9, 107b/4, 107b/5, 109b/5,
139b/9,	140a/1,	140a/4,	140a/5,		112a/3, 112b/2, 122a/9, 123a/7,
140a/5,	140a/6,	140a/6,	140a/8,	<i>o.-masa</i>	53a/7
140a/8,	140a/9,	140b/2,	140b/4,	<i>o.-maya</i>	2b/6, 3b/3, 4a/5, 4b/9,
140b/5,	140b/6,	140b/6,	140b/9,		6b/3, 10b/4, 16b/3, 21b/3, 25b/1,
141a/1,	141a/4,	141a/4,	141a/8,		29b/3, 32b/5, 34a/2, 35a/7, 44b/5,
141b/1,	141b/1,	141b/2,	141b/5,		45a/2, 46b/4, 49a/5, 49a/9, 54a/4,
141b/5,	141b/7,	141b/8,	141b/9,		55a/9, 56b/8, 59b/9, 63b/6, 63b/6,
142a/3,	142a/4,	142a/5,	142a/5,		67b/8, 70b/3, 82a/3, 83b/4, 85b/3,
142a/7,	142a/9,	142b/7,	142b/8,		91b/5, 92b/8, 93b/4, 94a/7, 94b/1,
143a/4,	143a/5,	143a/6,	143a/7,		96b/9, 103b/4, 107b/9, 108b/4, 110a/1,
143a/7,	143a/7,	143a/8,	143a/9,		113b/8, 119a/8, 122a/9, 123a/2,
143b/1,	143b/2,	143b/3,	143b/4,		
143b/6,	144a/1,	144a/3,	143a/8,		
144a/3,	144a/3,	144a/6,	144a/8,		
144a/9,	144a/9,	144b/1,	144b/5,		
144b/8,	144b/9				
<i>o.-acak</i>					76b/5
<i>o.-alar</i>					7b/9, 8a/1, 20a/9, 30a/2,
					38a/4, 46b/2, 46b/3, 67b/1, 69b/6,
					71a/4, 93b/8, 98b/5, 99a/1, 142b/2

128a/2, 133a/6, 134a/5, 136b/8,
139b/3, 142a/9, 142b/3, 142b/9

o.-mayacak 62b/8

o.-maz 42b/1, 62b/1

o.-mış 32b/1

o.-mışken 134a/2

o.-sa 3a/5, 3a/6, 6b/9, 7a/5,
7b/4, 8a/5, 9b/4, 13a/9, 14a/2, 16b/8,
21a/1, 22a/2, 22a/7, 24b/7, 26a/2,
41b/2, 50b/7, 54a/4, 54b/2, 56a/5,
60b/1, 60b/5, 62b/8, 63b/6, 65a/7,
66b/3, 69a/4, 71a/8, 74a/2, 75b/8,
77b/5, 78a/8, 79a/7, 79b/1, 79b/5,
79b/8, 83a/9, 83b/6, 83b/7, 92a/9,
96a/7, 104a/2, 104b/1, 104b/7, 106a/6,
113b/7, 113b/9, 114a/2, 114a/5,
115a/6, 117a/3, 117a/4, 117a/5,
118a/9, 119b/8, 121a/5, 123b/5,
125a/2, 129a/4, 131a/6, 142a/1, 144a/7

o.-up 6b/7, 10a/4, 11a/2, 12a/9,
16b/5, 31a/3, 36a/7, 37b/9, 38a/2,
38b/1, 39b/8, 44b/1, 46a/8, 50b/7,
58b/2, 62a/1, 71a/4, 86a/3, 88a/8,
91a/7, 96a/5, 110a/9, 120a/7, 121a/9,
124a/4, 129a/2, 129b/3, 130a/2,
132b/5, 132b/8, 134b/9, 137a/1

o.-ur 5a/4, 15b/6, 16a/4, 20b/7,
26b/4, 27a/3, 27a/9, 27b/2, 41a/2,
41a/8, 41a/9, 41b/6, 42a/1, 43a/1,
43a/3, 43a/4, 49b/4, 49b/4, 52a/8,
53a/1, 62b/1, 63a/4, 75a/3, 75a/9,
76b/9, 76b/9, 76b/9, 76b/9, 76b/9,
86b/6, 86b/8, 87a/9, 99b/4, 99b/6,
100b/2, 101a/6, 101a/9, 101b/1,
101b/2, 112b/8, 113a/1, 113b/1,
114b/1, 126a/2, 128a/9, 137a/4,
137b/8, 138a/5

o.-ursa 36b/1, 62b/9, 69b/2,
76b/6, 82b/2, 86a/7, 90b/7, 94a/2,
114a/4, 114a/5, 114a/6, 118a/2,
135a/7, 142a/6

olal: Ar. Orta Asya'da bir il. 139a/9

olar: Onlar (III. çokluk şahıs zamiri)
90a/7

olun-: 1. Yaradılmak, meydana
getirilmek. 2. Yapılmak. 3. Olmak.

o.-a 128b/9

on: Dokuzdan sonra gelen sayının adı.
2. Bu sayıyı gösteren 10 ve X
rakamlarının adı. 3. Dokuzdan bir
artık. 5b/8, 9a/3, 22a/5, 27a/9, 36b/1,
48a/9, 68a/9, 71a/9, 75a/3, 82b/3,
83a/2, 100b/1, 107a/8, 107b/6

o. altı 100a/2

o. altıncı 12a/1, 15b/7, 23a/6,
37b/4, 49b/2, 53a/5, 53a/6, 59b/2,
69b/9, 74b/9, 82a/7, 94b/8, 100a/9,
109a/1, 113a/9, 121b/7, 126b/5,
128a/8, 135a/4, 137a/5, 144b/5

o. beş 87a/9

o.+beşden 68b/5

o. beşinci 5b/7, 11b/4, 22b/9,
37a/5, 49a/3, 59a/6, 69b/6, 82a/1,
87a/5, 94b/4, 108b/5, 113a/7, 121b/2,
134b/7, 137a/8, 144b/1

o.+beşinciden 143b/9

o.+beşinden 76a/3

o.+beşine 68b/3

o. bir 41b/5, 63a/7, 113b/1,
137a/4

o. birinci 9b/8, 15b/1, 20b/9,
41b/4, 47b/2, 57b/8, 63a/1, 67a/6,
80a/1, 92b/3, 106b/1, 112b/3, 119b/7,
132a/7, 142a/7, 143b/2

o. birinden 68b/3

o. dördüncü 11a/7, 15b/5,
22a/8, 36b/9, 41b/8, 48b/5, 59a/3,
69a/6, 75a/2, 81b/5, 94a/8, 100a/8,
108a/9, 121a/6, 126b/6, 128a/8,
134b/2, 137a/7, 143b/7, 144a/6

o. dört 5b/8, 27a/9, 75a/3,
100b/1

o. iki 128a/9

o. ikinci 10a/9, 15b/2, 21a/7,
27a/8, 36a/3, 47b/8, 52b/9, 58a/9,
67b/3, 80a/9, 93a/4, 107a/1, 120a/4,
125b/8, 132b/8, 142b/4, 143b/3

o. ikisinde 63a/8

o. ikişer 53a/2

o. sekizinci 2a/6, 12b/2, 23b/8,
38a/4, 50a/1, 59b/9, 70a/9, 82b/8,
95a/7, 100b/2, 101a/5, 101b/8, 109b/1,
114a/7, 122b/1, 135b/5

o. toğuzuncu 2b/2, 12b/8, 38b/1,
50a/4, 60a/4, 95b/5, 101a/6, 109b/7,
122b/7

o. toğuzunda 75a/7

o. toğuzuncu 24a/4, 83a/3,
136a/1

o. üçüncü 137a/6

o. üç 41b/5, 63a/7, 113a/9

o. üçüncü 120b/1

o. üçüncü 5b/6, 10b/6, 10b/9,
15b/3, 21b/5, 36a/8, 48a/4, 53a/2,
58b/5, 63a/2, 67b/8, 72a/6, 75a/1,
80b/6, 93a/9, 107a/6, 133a/5, 143a/1,
143b/5

o. yedinci 2a/1, 12a/6, 15b/7,
23b/2, 37b/8, 49b/6, 59b/5, 70a/5,
75a/4, 82b/3, 95a/4, 100a/3, 109a/6,
122a/3, 135b/2

o. +ına 133a/8

onlar: O şahıs zamirinin çokluk biçimi.

o.+a 139b/9

o.+ı 22b/9

onuncu: On sayısının sıra sıfatı, sırada dokuzuncudan sonra gelen. 9b/1, 20b/3, 35a/3, 35b/2, 47a/7, 52b/8, 57b/2, 63a/1, 67a/1, 79b/3, 80b/8, 92a/7, 99b/1, 106a/2, 119b/1, 132a/3, 133b/6, 141b/9

on-: 1. Daha iyi bir duruma girmek, salah bulmak. 2. Eksiği kalmayıp gönül ferahlığına ermek, mutlu olmak, mesut olmak. 3. Hastalıktan, dertten kurtulmak, şifa bulmak, felah bulmak, iflah olmak.

o.-mamağ 107b/5

o.-maya 44b/6, 49a/9, 63b/7,
69a/1, 108b/4, 110a/8, 115a/1, 121a/2,
130a/5, 135b/8

onad: *krş. onat.* 65a/3, 136b/1, 136b/2

oñat: 1. İyi, güzel, düzgün. 2. Doğru, uygun. 3. Kolay. 5b/1, 7a/4, 7a/7, 11a/6, 14a/9, 16a/8, 16b/1, 17b/4, 18a/8, 18b/1, 19a/2, 21a/2, 22a/2, 22a/7, 26a/8, 27b/8, 27b/8, 28b/2, 29b/6, 29b/8, 30a/9, 33b/4, 34b/4, 39a/2, 40a/9, 44a/3, 45a/6, 46b/9, 48b/4, 48b/8, 50b/8, 53b/8, 55a/4, 55b/3, 55b/5, 57a/8, 58b/7, 59a/5, 59b/4, 60a/7, 60b/1, 65a/9, 68a/2, 68a/7, 69b/2, 71b/6, 72a/2, 74a/4, 76a/8, 77a/2, 78b/2, 78b/9, 79b/6, 81a/4, 82a/6, 84a/2, 84a/3, 85a/1, 85b/8, 86a/7, 90b/2, 91a/6, 92a/1, 92a/7, 94b/1, 96b/5, 100a/6, 104a/2, 105a/1, 105b/6, 106b/6, 111b/1, 112a/8, 113b/7, 113b/8, 115a/1, 115a/2, 131b/4, 133b/8, 133b/9, 134a/6, 134b/5, 135b/4, 138a/6, 140b/1, 142a/4

oraq: Ekin. 99b/4

ordan: Oradan. 27a/4

orta: 1. Ara. 2. Meydan, görünür yer. 3. İki eşit paya ayrılan nokta. 1b/4, 8a/7, 26b/2, 30a/4, 51a/6, 97a/8, 99b/3, 99b/7, 100b/3, 100b/5, 108a/1, 113b/6, 114a/9, 120b/5

o.+da 3a/2

o.+dan 55a/6, 58a/4

o.+sında 8a/3, 10a/3, 10b/2, 11a/1, 11b/8, 18a/2, 25a/1, 35a/7, 36a/1, 37a/7, 38b/4, 40a/2, 44a/7, 44a/9, 47a/4, 48b/1, 51a/3, 55a/6, 59a/9, 60b/3, 62a/5, 67b/1, 72b/6, 73b/5, 76a/1, 78b/3, 80a/3, 81a/2, 81b/7, 85a/3, 86a/4, 92b/9, 93b/7, 95b/7, 96a/8, 96a/9, 96b/7, 97a/3,

102b/5, 103a/5, 105a/4, 105b/7, 106a/8, 109a/8, 111b/6, 114a/1, 116a/6, 116a/8, 124b/3, 125b/6, 129a/8, 135a/2, 135b/9, 136b/5, 136b/9, 141a/8, 142a/6

o.+sından 11a/3

o.+ya 104a/9, 143a/3

ot: Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbahârda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkiler. 1b/5, 15a/7, 30a/8, 31b/1, 37a/3, 45a/2, 52b/1, 97b/4, 102a/9, 106b/5, 108b/3, 123a/9, 126a/5, 130a/5

o.+ı 4a/7, 4a/9, 13a/2, 13a/9, 14a/9, 17b/4, 17b/8, 18a/8, 19a/3, 20b/7, 22b/6, 23b/8, 26a/8, 32b/4, 33a/7, 37a/3, 37b/7, 39a/1, 39a/8, 44a/3, 44b/4, 44b/7, 45a/6, 48a/7, 48b/8, 50b/8, 51b/5, 55a/4, 59b/4, 60a/7, 60b/1, 60b/8, 61a/1, 64b/9, 65a/9, 70a/5, 70a/7, 72a/2, 74a/4, 74a/6, 78b/2, 79a/8, 79b/3, 79b/5, 81a/9, 82a/6, 83a/2, 84a/2, 84b/9, 85b/8, 87a/1, 89a/9, 94b/1, 96a/2, 96b/2, 96b/5, 105a/1, 109a/3, 115a/1, 116b/2, 118b/1, 120b/2, 134b/8, 135b/4, 143b/1

o.+ın 137a/1

o.+lar 5a/3

o.+lardan 126a/6

otur-: 1. Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek. 2. Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak..

3. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek

o.-a 46a/4, 72b/6, 115b/5

o.-mağ 87a/2

o.-ur 5b/9

oturuş-: Oturup yerleşmek, sükûnet bulmak, sakinleşmek, harekettten kalmak.

o.-a 56a/4

otuz: 1. Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 30 ve XXX rakamlarının adı. 3. Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık. 5a/4, 5b/9, 62b/1, 86b/4, 126a/2

o. bir 1b/5, 15a/5, 26b/3, 52a/7, 74b/1, 99b/4, 112b/7

o.+a 36b/6, 121a/1, 134a/6

o.+una 68b/9

otuzuncı: Otuz sayısının sıra sıfatı, sırada yirmi dokuzuncudan sonra gelen. 77a/8, 86a/3, 86a/4, 99a/2, 137b/3

otuzuncı: *krş.* otuzuncı

ova: Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmediği, geniş veya dar düzlük, yazı. 29a/8

o.+da 16b/6, 82a/4

ovat: Ocak ayı. 45a/2

oyna-: Kımıldamak, hareket etmek.

o. mağa 5b/3, 5b/5

o.-mağ 11a/8, 20a/5, 22a/9, 34b/6, 59a/3, 79a/5, 81b/5

o.-rıken 69a/9

o.-sa 9a/8, 11a/9, 22b/1, 34b/7, 35a/1, 37a/2, 37a/7, 57a/4, 59a/4, 66b/6, 69a/8, 79a/6, 81b/6, 91b/8, 92a/2, 105b/4, 119a/3, 131b/8, 132a/1, 134b/3

o.-ya 72b/2

-Ö-

öksürük: 1. Ciğerlerdeki havanın, solunum organlarının kasılması ve zorlanmasıyla ağızdan gürültü ile çıkması. 2. Üşütme gibi bir sebeple ortaya çıkan göğüs hastalığı 13b/1, 15a/6, 44b/3, 69b/4

öküş: Çok. 16a/8, 18a/2, 19b/5, 33a/8, 36a/7, 38b/5, 40a/8, 40b/8, 58a/6, 63b/2, 67b/8, 68b/4, 76b/1, 76b/4, 88b/1, 88b/6, 93b/3, 95a/6, 96b/8, 98a/7, 108a/7, 119a/9, 123a/4, 124a/6, 125b/2, 125b/6, 129a/1, 130b/7, 139a/6

öl-: 1. Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek. 2. Bitki, solmak.

ö.-e 47b/8, 55b/8, 77b/5, 85b/4, 90b/9, 103b/9, 141a/5, 143a/4

ö.-eleler 22a/8

ö.-mek 2a/3, 14b/7, 19b/9, 31a/6, 38a/7, 44a/7, 67b/6, 80b/6, 81b/7, 127b/3

öldür-: Bir canlının hayatına son vermek.

ö.-e 22b/5, 69b/1, 118b/8,
143a/3

ö.-eler 39b/7

ö.-mek 2a/3, 14b/8, 19b/9,
31a/6, 44a/7, 67b/6, 80b/6, 81b/7,
127b/4

ölüm: Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihal, memmat, mevt, vefat. 2b/5, 13a/3, 13b/5, 17a/3, 56a/5, 67b/8, 68b/3, 76b/6, 81b/2, 85b/6, 92b/9, 98b/6, 119b/9, 131b/9, 140b/5, 142b/8

ö.+den 45b/8

ö.+i 28a/2, 28b/9, 31a/4, 50a/8,
73a/7, 93b/3, 98a/2, 110b/3, 134a/1,
134a/2, 143a/7

ö.+ile 85b/4

ölümlü: Ölmeğe mahkûm, ölmek üzere olan, muhtazar. 38b/7, 45a/2

‘**ömr:** *krş.* ‘**ömür.**

‘ö. i tamam ol- 115b/4

‘**ömür:** Ar. Yaşam.

‘ö. geçür- 141a/7

öñ: İleri, üstün, makbul. 28b/8, 138b/2

ö.+inden 83b/3

ö.+üne 100a/4

öñürdi: Bağıra bağıra. 128a/5

ördek: Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu. 76a/7, 134a/7

öri: Otlak, mera.

ö.+ye 43a/4

örümce: *krş.* **örümcek.** 6a/1

örümcek: Örümcekler takımından, ince bir ağ kurarak küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan. 43b/7

öyle: Gün ortası, öğlen, öğle vakti. 66b/2

ö.+den 66b/3

öz: Bir şeyin en kuvvetli veya kıvamlı bölümü, hülasa, zübde, ekstre.

ö.dekine 128b/4

-P-

pādişāh: Far. Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan. 3b/1, 9b/5, 14b/5, 19b/3, 19b/4, 26a/6, 86b/1, 141a/5, 143a/8

p.+ı 2a/4, 2a/5, 6a/7, 8a/8,
9a/5, 10a/5, 143a/4, 143b/2

p.+ın 14b/5

p.+ına 141b/6, 141b/8

p.+lar 2a/9, 7b/8, 8a/7, 10b/2,
20b/1, 21b/1, 25b/6, 26a/3, 76b/9,
140b/5

p.+lara 37b/1

p.+lardan 2b/5

p. +larından 7a/1

p. +uğ 3a/3

pādişāh: *krş.* **pādişāh.** 10a/4, 13b/6, 19a/9, 21a/3, 22b/2, 24b/9, 25a/9, 26a/9, 30b/4, 31b/9, 32a/8, 32a/9, 34b/9, 36a/6, 38a/3, 45a/8, 46a/3, 46a/4, 49a/2, 49b/1, 51a/4, 51a/7, 54a/8, 54b/8, 56a/3, 56a/3, 56b/5, 57a/2, 57b/1, 58a/7, 60b/5, 61a/4, 63b/1, 63b/3, 65b/4, 65b/9, 67b/7, 71a/4, 71b/8, 72a/3, 72b/5, 73a/2, 74a/2, 76a/1, 77b/1, 79a/1, 80b/5, 81a/3, 82a/7, 84b/6, 85a/7, 85a/8, 85b/2, 85b/4, 85b/6, 85b/9, 86b/1, 88a/4, 88a/4, 90a/4, 90b/6, 92a/4, 93b/9, 97a/6, 97b/5, 99a/5, 104a/8, 104b/8, 106b/9, 107a/5, 107b/2, 110b/8, 111a/8, 111b/2, 114b/7, 116a/5, 117a/9, 118b/1, 120a/7, 121a/9, 125b/6, 127a/8, 129b/8, 130a/1, 130b/8, 131a/2, 132b/1, 135b/8

p. +dan 66a/8

p. +ı 22b/4, 22b/9, 29a/6, 30a/3, 31a/5, 31a/9, 34b/3, 39b/3, 45b/4, 55b/8, 56a/8, 61b/2, 61b/3, 61b/8, 68a/4, 69a/9, 69b/1, 72b/1, 78a/3, 78b/9, 79a/9, 80a/4, 88a/6, 91b/4, 91b/4, 91b/5, 92a/1, 102b/3, 102b/5, 105a/2, 105a/3, 105a/3, 105b/4, 109b/3, 112a/9, 117b/6, 117b/6, 118b/8, 119b/5, 121a/4, 130a/3, 131a/8

p. +lar 3b/7, 10b/4, 12b/5, 14a/3, 19a/7, 23a/9, 24a/8, 24b/5, 27b/9, 28a/7, 34a/4, 35b/1, 38b/5, 39a/3, 39b/5, 40a/8, 40b/4, 40b/6, 44b/8, 47b/8, 48a/3, 49b/5, 50b/2,

55a/4, 56b/4, 57b/6, 62a/4, 66b/8, 67a/9, 68a/2, 69b/5, 78b/3, 82a/9, 82b/4, 85a/3, 88b/2, 89b/2, 94b/6, 95b/3, 96a/3, 97b/5, 103a/4, 105b/7, 106b/3, 110a/2, 122a/7, 123b/7, 125a/3, 128a/5, 129a/8, 130b/1, 132a/6, 136a/4, 136b/9, 141a/6, 142a/9

p. +ıla 105a/2

p. +ın 32a/8, 43b/5, 91a/7

p. +ına 10a/4, 34b/8, 46b/2, 57b/7, 73b/8, 92a/2, 110b/4, 129b/2, 133a/2,

p. +ını 56b/9

p. +ınığ 70a/8, 98b/4, 115a/9, 130b/7, 138b/5

p. +lara 142b/7, 143b/8

p. +larda 85b/3

p. +uğ 34b/2, 128a/1

panbuğ: Pamuk. 3b/3, 22a/3, 27b/6, 31b/4, 36a/2, 68b/4, 78a/1, 80a/8, 92a/7, 96b/6, 100b/8, 101a/1, 101a/2, 111b/1, 142b/3

paras: *krş.* **pars.** 102b/3

pāre: Far. 1. Parça, kısım. 2. Tane, adet. 114a/6

p. p. 114a/6

pars: Far. Fars, İran'ın güneybatısında yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse. 32a/7, 118a/2

pazu: Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabancı ıspanak. 41a/7

pencşenbih: [Far. penc + şenbih] Haftanın beşinci günü. 30a/5, 138a/7

penhān: Far. Gizli, saklı, gizlenmiş. 22b/5

perişān: Far. 1. Dağınık, düzensiz, karmakarışık. 2. Acınacak durumda olan, zavallı.

p. ol- 123b/3

perişanlıq: Far.+T. Perişan olma durumu.

p.+(ğ)ı 72b/4

pertev: Far. Işık, parlaklık.

peşimānlıq: Far.+T. Nedamet, ildimlik, pişmanlık. 64b/2

petrev: bk. pertev. 87b/8

peyda: Far. Belli, açık, peydah.

p. ol- 3a/2, 6a/8

peyda: *krş.* **peyda.**

p. ol- 14a/3

peygamber: Far. İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, yalavaç, elçi. 16a/2, 16a/5, 27a/4, 27a/5, 65a/2, 68b/6, 71b/6, 74b/6, 75b/9, 87b/2, 87b/4, 87b/6, 88a/1, 105a/6, 114b/4, 127a/3

pīr: 1. Yaşlı, koca, ihtiyar kimse. 2. Bir tarikat veya sanatın kurucusu. 125a/7

p.+ler 13a/3

pusaraq: *krş.* **pusarıq.** 3a/5, 3a/6

pusarıq: 1. Duman, sis. 2. Sisli, dumanlı (hava). 3. Serap, uzakta olup iyi seçilemeyen bulanıklık. 13a/9, 24b/7, 50b/6, 60a/9, 71a/7, 71a/8, 83a/9, 96a/7, 110b/2, 110b/3, 121b/7, 123b/4, 123b/5, 136b/3, 136b/5

-R-

ra'ad: Ar. 1. Uyuşturan balığı, torpil balığı. 2. Çok konuşan kimse. 29b/5

rahat: Ar. 1. İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur. 2. Üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan. 2a/1, 29a/3, 40a/9, 105b/6, 125b/8, 136b/2, 141a/7

rahatlıq: Ar. 1. Üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu, rahat. . 2. Yorgunluk veya sıkıntı vermeme durumu. 40b/3, 59b/4, 67a/4

rahmet: Ar. Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme.

ra'iyet: Ar. Bir hükümdar idaresinde bulunan ve vergi veren halk. 2b/6, 3a/3, 7a/1, 7b/9, 13b/6, 20a/8, 23b/1, 35b/2, 38a/1, 38a/1, 38b/5, 40a/8, 46a/5, 49b/9, 50b/3, 51a/8, 55a/5, 56a/4, 59a/9, 64b/8, 69b/5, 86a/1, 88b/4, 116a/4, 125b/7, 133a/3, 140b/6, 141b/6, 142b/8

r.+den 88b/3

r.+e 12b/6, 14a/4, 19a/7, 19b/4, 21b/1, 24a/8, 24b/5, 34a/4, 39b/5, 48a/3, 57b/6, 60b/7, 71a/5, 76b/9, 82a/9, 83b/2, 89b/2, 95b/3, 106a/5,

106b/3, 107a/4, 110a/2, 122a/8,
128a/6, 130b/2, 132a/7, 132b/1,
135a/1, 135a/8, 135b/8, 142b/1

r.+ler 44b/9

r.+leri 2a/9, 49b/5

raṭb: Ar. 1. Taze, yeşil, yaş. 2.
Mülayim, yumuşaklık. 52a/8

renc: Far. Zahmet, eziyet, sıkıntı. 3b/9,
6a/5, 21a/4, 36b/7, 56a/5, 56b/1,
72a/4, 73a/9, 74a/3, 76b/1, 77a/5,
79a/8, 80b/9, 82b/3, 97b/4, 104b/5,
112a/6, 113a/1, 115b/5, 118a/3,
120b/3, 122a/2, 123a/4, 129a/1,
132b/1, 133b/1, 133b/7, 135a/3,
136a/4, 136b/6, 140a/8, 140b/4

r.+den 45b/8

r.+i 80b/2

r.+ler 136a/3

reng: Far. Cisimler tarafından
yansılan ışığın gözde oluşturduğu
duyum.

r.+i 54a/3, 76b/5

resim: Ar. 1. Varlıkların, doğadaki
görünüşlerinin kalem, fırça gibi
araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde
yapılan biçimleri.

r.+leri 63b/4

resm: krş. **resim.**

r.+e 100a/2

revān: Far. Giden, yürüyen. 40a/7

ribʿ: Ar. Nöbeti dört günde bir gelen
sıtma türü. 41a/8

rivāyed: krş. **rivāyet.**

r. ét- 84a/3

rivāyet: Ar. 1. Söylenti. 2. Bir olay, bir
haber veya sözü nakletme.

r.+de 83b/4

r.+ince 65a/2

riyā: Ar. İkiyüzlülük. 32a/7, 34a/1

rum: Ar. 1. Eskiden Doğu Roma
İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan
ve Roma yurttaşı haklarına sahip olan
halk. 2. Osmanlı İmparatorluğu içinde
yaşayan Hellen soyundan gelme halk.
6a/7, 10a/5, 10a/6, 18a/7, 18b/5, 23a/8,
28a/3, 28a/4, 28a/6, 28a/8, 31b/1,
32a/4, 33b/8, 34b/5, 36b/3, 39b/2,
54a/2, 58b/7, 64a/1, 65b/4, 68a/5,
68b/7, 72b/3, 73a/7, 74a/9, 76b/9,
77b/7, 78a/3, 79a/3, 81a/3, 88a/7,
88b/8, 91b/4, 91b/5, 96b/7, 98a/5,
102b/1, 106b/7, 115b/7, 118b/8,
129b/4, 132b/4, 139b/2, 143a/5

r. dili 62a/9, 99b/3

r.+a 32a/8

r.+da 68a/3, 81b/1

rumca: 1. Rumların kullandığı, yeni
Yunancanın bir lehçesi. 2. Bu dille
yazılmış olan. 1b/3, 4b/8, 15a/5, 26b/2,
41a/2, 52a/6, 86b/4, 112b/5, 126a/1

rumuz: Ar. 1. Simge. 2. Gizli
anlamları olan işaretler ve sözler.
121a/5

rustāni: Bir mezheb.

r.+ler 52b/4

rūzigār: Far. Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad. 125b/6

-S-

saʿ: Ar. Mutluluk, iyilik.

s.+dur 5b/1, 27a/7, 52b/9

saʿ ādetlü: Ar+T. Bahtiyar, mesut. 94a/5, 140b/2

s.+dür 74b/9, 87a/6

saat: Ar. Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası. 5b/7, 5b/8, 15b/6, 27a/9, 27a/9, 41b/5, 41b/5, 63a/7, 63a/7, 75a/3, 75a/3, 87a/9, 87a/9, 100b/1, 100b/1, 113a/9, 113b/1, 128a/9, 128a/9, 137a/4

s.+dür 53a/3

şabah: Ar. Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman. 81b/2

şabr: Ar. 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.

s.+ı 43a/7

sac: *krş. saç.*

s.+ı 56a/5

saclu yılduz: *krş. saçlu yılduz* 19a/4, 19a/5, 45a/6, 45a/7, 77b/6, 90a/1, 130b/3, 140b/2, 140b/3

şacre: Bir çeşit ot. 137a/1

saç: Baş derisini kaplayan kıllar.

saçlu yılduz: Kuyruklu yıldız. 33b/6, 33b/6, 55b/6, 65b/2, 104a/3

şadık: Ar. 1. Doğru, gerçek. 2. Dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakatli. 12b/7, 16a/6, 28a/6, 30a/6, 43b/2, 71b/5, 75b/8, 97b/9, 102a/9, 116b/4

şafâ: Ar. 1. Gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma. 2. Eğlence, zevk, neşe.

ş. vér- 128b/2

ş.+sı 16a/5

şafra: 1. Karaciğerin hazmı kolaylaştırmak için onikiparmak bağırsağına salgıladığı yeşilimsi sarı renkli acı sıvı, öd. 2. Sıkıntı, tedirginlik, rahatsızlık veren kimse veya şey. 71b/7, 74b/1, 76b/1, 79a/8, 86b/6, 88b/1, 134b/9

sağ: Sağlam, diri, canlı, esen. 77b/5, 128b/1

sağılış: Sayılış.

s.+da 1b/4

sağlık: Ar. 1. Vücudun hasta olmaması durumu, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet. 2. Sağ, canlı, diri olma durumu. 58b/6, 132a/1

sağmal: Ar. Sağılır, sütü alınır. // **eleğimsağmal.** Galat olarak “alāim-i semā” dediğimiz alāmet-i cevviye.// 8b/3, 8b/4, 8b/7, 19b/7, 19b/8, 34a/8, 34a/9, 46a/6, 46a/7, 56b/3, 56b/3, 66a/3, 66a/4, 78b/1, 78b/1, 85b/7,

91a/1, 91a/1, 104b/8, 105a/1, 118b/3, 118b/4, 131a/5, 131a/6, 141a/2, 141a/3

şāhib: Ar. 1. Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik. 2. Herhangi bir niteliği olan kimse, ehil. 111a/3

sāhil: Ar. Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı. 107a/8

s.+de 35a/8

şā' ika: Ar. Yıldırım. 49a/4, 49a/7

şakın-: 1. Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek. 2. Olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak. 3. Korumak, esirgemek, gözetmek.

ş.-a 5a/1, 5a/4, 15a/9, 126a/6

ş.-alar 6a/3

ş.-mağ 5a/9, 15b/8, 15b/9, 16a/1, 26b/6, 27a/1, 52b/3, 52b/7, 53b/2, 62b/6, 63a/4, 74b/5, 74b/8, 99b/5, 100a/8, 102a/3, 109a/1, 113a/7, 126a/9

sakıt: Ar. 1. Düşen, düşmüş. 2. Hükmü kalmamış, eski önemini yitirmiş. 86b/7

sākin: Ar. Bir yerde oturan. 114b/1

saksı: Pişmiş toprak, plastik vb.nden yapılan, çiçek yetiştirmekte kullanılan kap.

s.+ya 99b/8

s.+yı 100a/3

şalāhiyet: Ar. İyilik. 11a/2

şalahiyyet: *krş.* **şalāhiyet** 39b/8

şalib: Ar. Haça germe, haça gererek idam etme. 126b/7, 126b/8, 127a/4, 127a/9, 127b/2, 127b/6, 127b/9, 128a/4

ş.+dür 113a/8

şana-: *krş.* **şına-**.

s.-arısaj 101a/5, 101a/8, 101b/3

şānī: Ar. İkinci. 4b/6, 4b/7

şarab: *krş.* **şarb.** 137b/7

şarar-: Sarı olmak, rengi sarıya dönmek.

ş.-up 137a/2

şarb: Çetin, güç, şiddetli, kuvvetli, sert, keskin, güç yetmez. 96a/2

sarımsak: 1. Zambakgillerden, 25-100 santimetre yüksekliğinde, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi. 2. Bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü. 41a/6, 48a/6

s.+dan 52b/3

şarmışak: *krş.* **sarımsak.** 26b/4

şaru: Sarı. 41b/7

sat-: Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.

s.-mağ 59a/5

s.-mağda 23a/6

şatıcı: Alıcıya bir şey satan kimse. 18b/5, 110a/4, 136b/9

ş.+nuş 39a/9

sāva' ik: Ar. Yıldırımlar. 58a/2

savaş: 1. Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk. 2. Uğraşma, kavga, mücadele. 35a/5, 61a/9, 130b/6, 139b/2, 141a/3

ş.+la 71b/9

s. ét- 78a/4

şayruluk: Hastalık, maraz, keyifsizlik, üzgünlük. 6a/8, 86b/7

şebāt: Ar. Sözüden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme, direşme. 85b/3

sebeb: Ar. Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey

s.+den 4b/2, 18a/6, 27a/3, 32a/9, 43a/5, 45a/8, 72a/9, 77b/3, 112a/5

s.+ile 42b/8

s.+inden 14b/9

sebebsüz: Ar+T. Sebebi olmayan, nedensiz. 63b/6

şefer: Ar. Genellikle ülke dışına yapılan askerî harekât, savaşa gitme, savaş. 49a/5, 51a/5, 117b/9

ş.+de 120a/4

ş.+i 28b/5, 29a/1

ş.+ler 38a/2

sehimnāk: Ar.+Far. Korkunç dehşetli, müthiş. 9b/5

sekiz: 1. Yediden sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 8 ve VIII rakamlarının adı. 3. Yediden bir artık. 101b/3, 101b/4, 101b/5, 114a/9

sekizinci: Sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yedinciden sonra gelen. 5b/4, 8b/3, 19b/6, 27a/7, 34a/7, 46a/5, 56b/2, 66a/3, 74a/7, 74b/8, 78a/9, 90b/9, 104b/8, 113b/3, 118b/2, 126b/2, 131a/4, 141a/1

sel: Ar.>seyl. Sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını.

s.+ler 25a/6, 125a/2

selāmet: Ar. 1. Esen olma durumu, esenlik. 2. Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu 32a/6, 72a/6

selāmetlik: Ar.+T. Esenlik. 115b/8, 132a/1

semir-: Besili, yağlı bir duruma gelmek, semizlemek, şişmanlamak.

s.-e 30a/7

semiz: 1. Şişman. 2. Eti, yağı çok olan, tavlı. 26b/5

semür-: *krş.* **semir-.**

s.-e 27b/6

s.-ür 62b/3

semüz: *krş. semiz.* 1b/6, 86b/8

sepahî: Far. Osmanlılarda tımar sahibi bir sınıf atlı asker.

s.+Ier 36a/7, 39b/5, 102b/2, 140b/5

seretân: Ar. Yengeç burcu. 87b/1

seşenbih: [Far. se + şenbih] Üçüncü gün, Salı. 16b/2, 28b/7

seşinbe: *krş. seşenbih.* 127a/9

sevâhil: Ar. Sahiller, kıyılar. 36b/2, 120b/3

sevda: Güçlü sevgi, aşk. 70b/8, 118a/5, 126a/3

s.+dan 72a/5

sevgü: İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu. 116a/8, 128a/6

sevin-: Sevinç duymak.

s.-e 38b/1

sevinc: İstenen veya hoşça giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku. 52a/9

sevindür-: Sevinmesine yol açmak, sevinmesini sağlamak.

s.-eler 49b/5

seviniş-: 1. Beraberce sevinmek. 2. Sevinmek.

s.-ürler 88a/1

sevr: Ar. Boğa burcu. 63a/8

sél: *bk. sel.* 32b/8, 77a/9, 122a/1

s.+Ier 130a/1

şıçan: Sıçangillerden, fareden iri, zararlı birçok türü bulunan kemirgen, memeli hayvan. 43b/8

şifat: Ar. Yüz, kılık ve dış görünüş 63a/8

şığır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı. 15b/8, 31b/2, 74b/5, 78b/5, 126a/7, 132b/4

s.+a 6a/6, 13b/7, 85b/1

şın-: 1. Kırılmak, parçalanmak, bozulmak. 2. Yenilmek, bozguna uğramak.

ş.-a 11b/1

ş.-mağ 106a/4

ş.-up 9a/9, 129a/3

şına-: 1. Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için birini, bir nesneyi veya bir düşünceyi yoklamak, denemek, tecrübe etmek. 2. Bilgisini, yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklamak, imtihan etmek.

ş.-rısar 101a/6, 101a/7, 101a/9, 101b/2

ş.-duş 101b/4

şırr: Ar. Soğuk. 43a/7

sibturıs: Rum. Eylül ayı. 126a/1

sin-: 1. Kendini göstermemek için büzülmek, saklanmak, pusmak. 2. Korku, yılgınlık vb. sebeplerle konuşmamak, hareket etmemek veya tepki göstermemek.

s.-e 42a/3

sinek: Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı. 6a/1

siñir: Rahatsız edici, hastalık derecesine varan özellik.

s.+ler 28a/2

sipāhisüz: Far.+T. Askersiz. 105b/5

sirkelü: Üzerinde veya içinde sirke oluşmuş olan. 2. İçinde sirke bulunan, içine sirke konmuş olan. 62b/4

şoğan: Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki. /5, 48a/6

şoğıl-: Kurumak, çekilmek.

ş.-a 3a/4, 55a/7, 72b/9, 83b/1, 94a/9, 123a/8, 129a/7, 130a/5, 135a/1, 135b/7, 142b/3

soğılcan: *krş. soğulcan* 12b/9

soğulcan: Yuvarlak veya yassı, uzun kurtlara verilen genel ad. 2b/3, 2b/4, 13a/1, 24a/4, 24a/6, 38b/2, 38b/3, 50a/5, 50a/6, 60a/5, 60a/6, 70b/5, 70b/7, 83a/4, 83a/5, 95b/5, 95b/6, 109b/8, 109b/9, 122b/8, 122b/9, 136a/1, 136a/2

şoñ: 1. Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı. 2. En

arkada bulunan. 4b/8, 17a/4, 30a/4, 40b/9, 41a/2, 74a/9, 112b/7, 120b/6

ş.+ı 10a/8, 21b/5, 32a/3, 36b/8, 42b/9, 56b/1, 58a/8, 76b/9, 77a/9, 83b/3, 118a/5, 135a/3

ş.+ına 42b/9

ş.+ında 3b/4, 15a/8, 25b/9, 34a/6, 39a/3, 39b/8, 40b/4, 45a/1, 48b/9, 49a/7, 50a/9, 50b/4, 50b/9, 51a/7, 52a/1, 55a/8, 56a/3, 57b/5, 59b/5, 61b/4, 69a/4, 69b/4, 71a/5, 79b/6, 81a/8, 82a/3, 94a/6, 98a/2, 105b/9, 108a/7, 108b/4, 122a/9, 123a/4, 129b/9, 132a/6, 132b/3, 136a/7, 136b/2

şoñra: 1. Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı. 2. Daha uzak ve ileri bir yerde. 9a/6, 9a/9, 22b/8, 23b/7, 46b/3, 57a/1, 61a/4, 66b/3, 76a/3, 88b/9, 100a/3, 100b/9, 111a/4, 113b/4, 113b/9, 124b/9, 130b/8, 132b/3

şovu-: Soğumak.

ş.-mağa 113a/4, 137a/9

şovuk: Soğuk. 6a/3, 15a/8, 26b/6, 28b/4, 42a/9, 42a/9, 43a/1, 87a/4, 99b/5, 112b/8, 129a/7

ş.+dan 39b/7, 48a/8

ş.+(ğ)ında 87a/2

ş.+lar 128a/5

şoñük: Sönmüş olan. 43a/4

şöyle-: 1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. 2. Bir düşüncüyü ileri sürmek, ortaya atmak.

s.-diler 53b/6

s.-miş 113b/3

s.-ye 12b/6

söylen-: 1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. Bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak.

s.-e 44a/4

söz: 1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelim, laf, kavil. 2. Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. 20a/1, 53b/6, 101b/8, 132b/1

s.+i 64a/6

s.+ler 54a/1

s.+ü 54b/1

şu: 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 5a/1, 5a/2, 6a/3, 6a/8, 14a/6, 15b/9, 17a/5, 17a/8, 19a/2, 19b/6, 26b/4, 26b/6, 27a/6, 41b/7, 87a/4, 89b/6, 99b/5, 116b/3, 116b/4, 128b/4

ş.+lar 3a/4, 5b/5, 8a/9, 8b/8, 12b/6, 16a/8, 21b/9, 24b/4, 27a/3, 33a/6, 40a/7, 48b/7, 54a/9, 55a/3, 60a/6, 62b/3, 64b/7, 67a/6, 67a/9, 72b/9, 79b/5, 80b/9, 87a/7, 94a/9, 95b/1, 96a/1, 96b/5, 97a/5, 102a/8, 102b/9, 103a/7, 113a/4, 122a/1, 123a/8, 125a/2, 129a/7, 130a/5, 133b/5, 135a/1, 135b/7, 140a/5, 140b/7, 142b/3

ş.+larda 103a/1

ş.+nuş 42a/5

ş.+ya 17a/7, 27a/4, 27a/5, 42a/2, 126b/7

ş.+yı 31b/3

şüfi: Ar. Mutasavvıf.

ş.+ler 20a/1, 64a/2

şulh: Ar. Barış. 39a/3, 106a/1, 124b/9, 129a/8

ş. et- 134a/8

şulhân: Ar. Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah. 25a/4, 46a/9, 47a/9, 48a/2, 73b/4, 88a/5, 91a/2, 93a/6, 112a/5, 117b/4, 127a/7, 127b/9, 129b/3, 131b/1, 133a/5, 139a/9

ş.+a 125a/4

ş.+ı 72b/4, 76b/9, 80a/7, 80a/7, 97a/9, 98b/9, 98b/9, 103a/8, 142b/3

ş.+ına 107a/9

ş.+uş 115b/4

şulu: 1. Suyu olan, içinde su bulunan, koyu karşıtı.. 2. Suyu çok olan. 37a/2

şuluş: *krş. şulh.* 94b/3

şun-: Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek.

ş.-a 64a/2

surûc: Ar. Eyer, zin.142a/1

susam: Ar. 1. Susamgillerden, sıcak bölgelerde yetişen küçük bir bitki. 2. Bu bitkinin yağ çıkarılan, öğütülerek tahin elde edilen ve simit vb.nin üzerine serpilerek küçük sarımsak tohumu. 3. Süsen. 89a/5

suva-: Sıvamak.

s.-yalar 100a/1

sücelü: Tatlı. 52b/4

süci: 1. Şarap. 2. İçki içme.23a/3, 26b/5, 52b/4

s.+ler 133a/7

süd: Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı.112b/9

süglün: Fariside tezerv denilen güzel bir av kuşu ki yaban horozu, yaban tavuğu. 99b/6

sühâ: Ar. Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız.53a/7

süleyman: Ar. Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri.

s. peygamber 88a/1

sünbüle: Ar. 1. Başak. 2. Başak burcu.113b/1

sünet: Ar. Çocuğu sünet etme.

s. ol- 26b/9

sünü: 1.Uzun sırtık. 2.Sinleri belirlemek için başlarına konulan tahta. 90a/3

sür-: Devam etmek

s.-se 27b/4

sürgün: 1. Ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse. 2. Sürülme işi, nefiy. 108a/6

süryân: *krş. süryâni.*

s. dili 52a/6, 62a/8, 74a/8, 86b/3, 99b/2, 112b/5, 126a/1

süryâni: Ar. Samilerin, Arami kolunun doğu bölümünde olan bir Hristiyan topluluğu ve bu topluluktan olan kimse.

s. dili 1b/7, 4b/7, 15a/4, 41a/1

s.+ler 1b/3

-Ş-

şabat: Ar. Şubat, yılın ikinci ayı, gücük ay. 29b/4, 40b/9, 41a/1

ş.+uğ 42b/5

şādılık: Ar.+T. Memnunluk, sevinçlilik. 81a/9

şād: Far. Memnun, sevinçli. 51a/8, 54a/1, 56a/4, 70a/9, 86a/1, 86b/1, 92a/1

ş. ol- 38a/2, 76b/9

şādılık: Ar.+T. *krş. şādılık* 59a/1, 67a/4, 73b/9, 81b/4, 124b/2, 130b/3

ş. eyle- 104a/3

şadlık: Mutluluk. 7b/2, 36b/9

şadumân: [Far. şâd+mân.] Mesut, mutlu. 69b/5

şâh: Far. İran veya Afgan hükümdarı.

ş.+ı 105b/1, 106b/6

ş.+ına 125b/4

şahna: Far. Subaşı, inzibat ve asayiş memuru.

ş.+lara 13b/5

şahs: Ar. Kişi. 21a/8, 107a/1, 142b/4

şakı-: Şimşek ve yıldırım gibi çakmak.

ş.-mağ 28b/6

şalgam: Far. Turpgillerden, yumru köklü bir bitki. 2. Bu bitkinin insan ve hayvanlar için besin olarak kullanılan etli ve tatlı kökü. 102a/5

şam: Far. Suriyede bir şehir. 5b/2, 6b/3, 21a/4, 22b/8, 25b/3, 28b/2, 29a/5, 30b/4, 31a/8, 31b/8, 32a/1, 32b/7, 35b/7, 36b/5, 39b/6, 49b/1, 53b/9, 58a/4, 64b/3, 66b/1, 68b/1, 72b/4, 73b/9, 76a/4, 78a/2, 80a/7, 84b/4, 87b/5, 91a/8, 93a/1, 97b/1, 99a/3, 102b/4, 107a/8, 111a/3, 111a/9, 112a/6, 114b/1, 115b/2, 115b/3, 116a/5, 117b/8, 118b/9, 132b/5, 132b/7, 141a/9

ş.+a 81a/5

ş.+da 8b/8, 125a/9

şamlu: Far.+T. Şam'dan olan. 26b/8

şarab: Ar. Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle

mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey. 86b/7

şark: Ar. Doğu. 28b/2, 43b/3, 98b/7, 107b/1, 120b/4

şaz: krş. şad.

ş. ol- 35b/2

şedayid: Ar. Zahmetli ve meşakkatli haller, şiddetler. 8a/5, 122b/1

şehid: Ar. Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse.

ş. ol- 114b/4

şehir: Far. Kent, site. 23a/8, 28a/1, 50b/2, 50b/4, 98b/4, 103a/1

ş.+e 4b/2

ş.+ler 20b/5, 26a/4, 38b/1, 39b/6, 46b/3, 77a/1, 112a/5

ş.+lerden 67b/6

ş.+leri 32b/1, 91a/4

şehirlü: Far.+T. Şehir halkından olan, kentli. 91b/3

şehr: krş. şehir. 86b/1

ş.+de 84b/1

ş.+e 104b/2

ş.+i 21a/4, 85b/2, 99a/5, 106b/8

ş.+in 75a/7

ş.+inde 61a/3, 68a/9, 69a/1, 98a/9

ş.+inden 71b/8, 72a/3

ş. +üñ 106a/1

şekl: Ar. 1. Biçim. 2. Bir konuyu açıklamaya yarayan resim veya çizim. 10a/9, 36a/5

ş. +i 10b/2

şemâl: krş. **şimâl**.

ş. yeli 27b/8

şemsü'l-ḥamel: Ar. Güneşin koç burucuna girdiği gün. 53a/3

şemşek: krş. **şimşek**. 9a/1

şen: 1. Sevinmiş, sevinçli, mesrur. 2. Ferah, müferrih.

ş. +de 81b/4

şenbih: Far. Asıl manası gün olup, yalnız kullanıldığında cumartesi demektir VE birden beşe kadar a' dad-ı Farisiyye ile birleşerek cumadan başka günlerin isimlerini oluşturur. 17a/3, 31b/4, 128a/4, 138a/2, 138b/1

şer(r): Ar. 1. Kötülük, fenalık. 2. Kötü, fena. 62a/6, 63a/5, 68b/1, 69a/5, 92b/1, 139b/9, 140a/3, 141a/1

ş. +den 94a/6

ş. +inden 127b/5

ş. +re 93b/8

şer-i şūr: krş. **şerr-i şūr**. 12a/5, 12a/9, 139a/4

şerbet: Ar. Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek. 62b/5

şerîr: Ar. Kötü. 129b/1

şerr-i şūr: [Ar. şerr + Far. şūr] Kavga, gürltü, patırtı. 35b/6, 50b/7, 132b/7, 139a/4

şiddet: Ar. 1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik. 2. Hız. 3. Bir hareketten doğan güç. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5. Kaba güç. 51b/7

ş. +in 42a/4

şimâl: Ar. Kuzey. 107b/9

ş. yeli 13b/1

şimşek: Bir bulutun tabanı ile yer arasında, iki bulut arasında veya bir bulut içinde elektrik boşalırken oluşan kırık çizgi biçimindeki geçici ışık, balkır, çakım, çakın, yalabık, yıldırak. 8b/9, 9a/8, 141b/2, 141b/3

şıra: Ar. Satın alma, satın alınma. 23a/9

şirir: Ar. Şer işleyen, hayırsız, kötü adam, müfsit, yaramaz. 48b/5

şirk: Ar. Eş koşma.

ş. +üñ 54b/1

şirret: Ar. Kavga çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz (kimse). 37b/2

şişül-: Çözölmek.

ş. -ür 42a/6

şivşek: krş. **şimşek**. 46b/9

şöyle: 1. Şunun gibi, şuna benzer biçimde. 2. Şu yolda, şu biçimde. 3. Bir düşüncüyü açıklamak için söylenecek sözlerin başına gelen

bağlaç. 32b/8, 33a/4, 36b/8, 44a/4,
93b/6, 94a/7, 100b/8, 138a/3

şurū^c: Ar. Başlama.

ş. et- 15b/2, 75a/1

ş. ét- 5a/8

şünşek: *krş. şimşek.* 20a/5, 22a/6,
34b/6, 57a/3, 57a/4, 66b/6, 79a/5,
79a/6, 119a/2, 119a/3

şünüşek: *krş. şimşek.* 20a/6, 34b/7,
29b/5, 91b/6, 91b/7, 105b/2, 105b/3,
131b/7, 131b/8

şüşek: *krş. şimşek.* 46b/8, 66b/5

-T-

ta: 1. Doğrulama, gerçekleştirme,
kuvvetlendirme için. 2. Daha, şimdi. 3.
İşte. 22a/5, 48a/9, 66b/2, 68b/6, 68b/9,
81a/4, 87a/5, 100a/2, 100a/3, 107b/6,
114a/8, 114a/9

ta^c **âdden**: Ar. Orta Asya'da bir şehir.
28b/2

ta^c **am**: Ar. Yemek, yiyecek. 26a/8,
52b/5, 52b/6, 99b/6, 119b/6, 135b/1

t.+uñ 72a/5

ta^c **at**: Ar. Allah'ın buyruklarını yerine
getirme, ibadet etme. 62a/6

t.+e 70a/2

tab: Far. 1. Güç, kuvvet, takat. 2. Işık,
parlaklık. 3. Hararet.

t.- ıla 63a/5

tabi^c **at**: Ar. Doğa. 52a/8

t.+ı 126a/4

tabīb: Ar. Hekim.

t.+ler 138a/3

tāc: Ar. Soyluluk, iktidar, güç veya
hükümdarlık sembolü olarak başa
giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.

t.+ı 123b/8

tācir: Ar. Ticaretle uğraşan kimse,
tüccar. 33a/2

t.+e 59b/8

t.+ler 7a/1, 21a/3, 30b/9, 38a/3,
49a/2, 49b/4, 49b/8, 50b/9, 57a/6,
57b/1, 71b/1, 90b/5, 92b/7, 103a/7,
110a/4, 134a/8, 144b/4, 144b/8

t.+lere 11b/3, 64b/1, 66a/1,
80b/3, 82a/2, 83b/5, 89a/4, 111b/8,
132b/2, 136b/8

t.+leri 24b/9, 61b/1

t.+lerüñ 39a/8

tağ: Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek,
eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim
ve oldukça geniş bir alana yayılan
bölümü. 29a/8, 137a/1

t.+da 16b/6, 82a/4

t.+lar 57a/9

t.+larda 117b/9

tağayyür: Ar. Değişme, başkalaşma.
104b/1

tağbīr: Ar. Toza bulanma.

t. ol- 55a/9

tağıl- 1. Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak. 2. Parçalanarak yayılmak, ufalanmak.

t.-a 46b/6, 50a/4

tağıt- 1. Toplu durumda bulunanları birbirinden uzaklaştırmak veya ayırmak. 2. Herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek.

t.-(d)a 71a/5

tāgūn- Ar. Asiler, azgın kimseler. 144b/4

taḥıl- Ar. Buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı, hububat.. 123a/9

taḥre- *krş. daḥre.* 1b/8

taḥt- Far. 1. Hükümdarların oturduğu büyük, süslü koltuk. 2. Hükümdarlık makamı, hükümdarlık.

t.+a 123b/9

t.+ına 115b/4

ta ki- Yeter ki, sonunda 127b/5

ṭalak- Dalak, midenin arkasında, diyaframın altında, sol böbreğin üstünde, yassı, uzunca, akyuvar üreten ve yıpranmış alyuvarları toplayan, damarlı, gevşek bir dokudan oluşmuş organ. 126a/4

ṭaleb- Ar. 1. Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme, dileme, istem. 2. İstek.

t. ol- 128b/9

ṭalğalık- İğtişaş, kargaşalık, şûriş. 18b/3, 24a/2, 49a/6, 50b/7, 51b/2, 58b/2, 63b/8, 66a/5, 69b/7, 70b/3, 71a/1, 73b/5, 75b/6, 76a/4, 77b/7, 80a/4, 83a/6, 84b/7, 85b/1, 90a/8, 92b/6, 93a/7, 93b/3, 94b/3, 94b/7, 95a/5, 96a/4, 98a/8, 103a/5, 104b/2, 107a/3, 108a/3, 109b/4, 110b/9, 114b/8, 116a/3, 117a/8, 119a/7, 121a/9, 125a/7, 127a/7, 127b/4, 129a/5, 129b/9, 135a/3, 135b/9, 141b/4, 144a/9

tamām- Ar. 1. Bütün, tüm. 3. Yanlış ve yalan olmayan, doğru. 4. Tamamlanmış, bitmiş. 46b/6, 115b/4

t. ol- 23b/6, 27b/1, 43a/8, 53a/1

tamāmet- Ar. (tamāmiyet) Tamamlık, bütünlük. 116a/2

ṭamar- Damar, canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal.

t.+ı 42a/6

ṭaṇ- Sabah.

t.+la 101a/1

ṭaṇlacuḳ- *krş. ṭaṇlacaḳ.* 87a/4

ṭaṇlacaḳ- Sabahleyin erken, şafakla beraber. 26b/4

ṭaṇlacıḳ- *krş. ṭaṇlacaḳ.* 5a/1

ṭanuḳ- Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse, şahit.

t.+(ğ)ıdur 102a/2

ṭapucı- Tapma işini yapan.

t.+lar 75a/6

tar: Dara düşme, geçimi bozulma, zor güne kalma. 24b/8

taraf: Ar. 1. Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. 2. Yön, yan, doğrultu. 118b/4

t.+a 8a/4

t.+da 4a/2, 8a/5, 20b/6, 39b/4, 47a/2, 59a/8

t.+ı 18b/9, 65a/6, 77a/6, 120b/4

t.+ına 11b/1, 142a/2

t.+ında 6a/8, 6b/6, 8b/4, 32b/6, 34a/2, 34a/6, 34b/4, 34b/7, 35a/1, 35a/9, 37b/2, 47a/2, 51b/1, 56a/1, 56b/4, 56b/6, 57a/4, 57a/7, 57b/4, 57b/5, 64a/1, 66a/7, 66a/9, 66b/1, 66b/8, 67a/1, 67a/5, 69b/2, 76b/3, 78b/2, 78b/8, 79a/6, 79b/1, 79b/4, 79b/7, 80a/6, 90a/1, 90a/6, 90b/1, 91a/2, 91b/1, 92a/2, 92b/2, 92b/8, 105a/1, 105a/8, 105b/3, 105b/7, 106a/3, 107b/9, 118a/1, 118b/4, 118b/7, 119a/4, 119b/2, 119b/3, 129b/3, 130b/5, 131a/6, 131b/2, 131b/8, 132a/1, 132a/5, 144a/9

t.+ından 8b/7, 9b/6, 11a/9, 20a/6, 20a/9, 20b/4, 20b/6, 21a/3, 34a/9, 46a/7, 46b/1, 47b/1, 66a/4, 142a/4

t.+ları 91b/3

tarhun: Ar. Birleşikgillerden, hekimlikte kullanılan, güzel kokulu bir bitki. 5a/3

tarlık: Dar olma durumu. 2. Geçim zorluğu. 3. İç sıkıntısı. 65b/5, 83a/6,

95b/7, 103a/6, 106a/6, 109a/8, 110a/1, 123a/3

taru: 1. Buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitki, akdarı. Bu bitkinin buğday yerine besin olarak kullanılan tohumu. 3.. Mısır.

t.+dan 99b/9

taş: 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 100b/7, 100b/9, 101a/3

taş-: 1. Sıvı maddeler, içinde buldukları kaba sığmayacak kadar çoğalma ve kabarma yüzünden kenarları aşmak. 2. Akarsu, yatağından çıkarak çevresini kaplamak.

t.-a 3b/4, 8b/8, 31b/3, 44b/8, 45a/6, 48b/7, 60a/6, 63a/7, 64b/7, 67a/6, 67a/9, 102b/9, 112a/8

t.-duğı 87b/5

t.-mağa 113a/4

t.-maya 115a/3

t.-up 31a/8, 87b/9

taşra: Dışarı. 53a/6

t.+dan 117b/6

tatlı: 1. Şeker tadında olan. 2. Acı olmayan, acı karşıtı. 3. Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecek. 1b/6, 17b/9, 27a/3, 29b/9, 41a/6, 52b/2, 59a/5, 62b/5, 124b/6, 126a/5, 141a/7

tavâr: 1. Koyun. 2.Koyun sürüsü.14b/1, 27b/6, 35b/7, 54a/9, 54b/7, 59a/6, 85b/8, 91a/6, 98a/5, 98a/9, 116b/5, 139b/3

t.+a 109a/5, 119a/5

t.+ı 22b/5, 24a/3

t.+ın 22b/3

tavşan: Tavşangillerden, eti yenen, hızlı koşan, postundan yararlanılan bir memeli türü. 13b/3, 133a/9

tâyife: Ar. Tâife: tayfa, yoldaşlar, arkadaşlar.

t.+nüñ 31a/4

t.+si 77b/9

te‘âla: Ar. “Yüksek olsun” manasına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır. 53b/1, 57a/1

t.+dan 53b/4, 70a/2

tebdîl: Ar. Değişirme. 55a/9

tebristan: İran’ın kuzeyindeki eyaletlerden biri. 106a/7

tecrebât: Ar. Tecrübe etme, deneme.

t. et- 101b/4

tecribe: Ar. Deneyim.

t. et- 53a/9

tehlûke: Ar. 1. Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum, muhatara. 2. Gerçekleşme ihtimali bulunan fakat istenmeyen sakıncalı durum. 132b/5

tekvur: Ar. Bizans İmparatorluğu zamanında vali düzeyinde olan yöneticilerle Anadolu ve Rumeli'deki Hristiyan beylerine verilen ad. 75a/5, 75b/1

telef: Ar. 1. Hayvanı yok etme, öldürme. 2. Boş yere harcama, yıpratma.

t. ol- 33a/2

temmuz: Ar. Temmuz, yılın yedinci ayı, orak ayı. 99b/1, 99b/3

ten: Far. 1. İnsan vücudunun dış yüzü, cilt. 2. Vücut

t.+i 128b/1

tendürüst: [Far. ten + durust] Dinç, sağlam.130b/1

tendürüstlik: Far.+T. Sağlamlık. 107a/1, 116b/3, 132a/6

tere: Far. Turpgillerden, yaprakları salata olarak yenen bahârlı bir bitki. 26b/5

tereke: Ar. Miras. 106b/5

t.+yi 138b/8

terk: Ar. 1. Bırakma, ayrılma. 2. Vazgeçme. 3. Bakmama, ihmal etme.

t. ét- 9a/7

terkib: Ar. Birleşim, birleştirme, bir araya getirme.. 126a/6

terletme: 1. Tifo. 2. Humma.133b/2

teşrîn-i evvel: [Sür.teşrîn+ Ar.evvel] Ekim ayı. 1b/1, 100b/5

t.+dür 1b/3

teşrîn-i şānî: [Sür.teşrîn + Ar. şānî]
Kasım ayı. 4b/6, 4b/7

teşvîş: Ar. Karıştırma, bulandırma.
11b/7, 73a/2, 77a/3, 84a/4, 110a/8,
142b/7

tevbe: Ar. İşlediği bir günâh veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.

t. ét- 12a/5

tez: Far. > **tîz.** 1. Çabuk olan, süratli.
2. Süratli bir biçimde. 72b/5, 78b/7,
99b/6, 135b/1

têzcek: Çabucak, hemen. 59b/5

têz: *bk. tez.*

t.+de 85b/6

ticâret: Ar. 1. Ürün, mal vb. alım satımı. 2. Kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği. 3b/7, 8a/3, 14a/6, 30a/2, 142b/1

tiz: *krş. tez.* 20a/4

toğ-: 1. Doğmak. 2. Ortaya çıkma, tulu.

t.-a 65a/8, 127b/7

t.-an 56a/4, 104a/9, 144a/2

t.-ar 75a/2

t.-arsa 56a/1

t.-acak 118a/2

t.-duğı 87b/4, 126b/3, 128b/6

t.-duğında 118a/4

t.-mağ 18b/7, 45a/7, 65a/4,
89b/4, 116b/8

t.-sa 7b/6, 7b/7, 19a/1, 33b/7,
45a/3, 45a/4, 45a/8, 55b/3, 55b/7,
65b/2, 69a/3, 77b/7, 104a/5, 116b/9,
117a/8, 117b/3, 140b/3

t.-up 7b/1

toğan: Kartalgillerden, sırtı kül rengi ve enine çizgili, küçük kuş, fare vb. ile beslenen ve alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş. 15a/1

toğu: 1. Güneşin doğduğu ana yön, gün doğusu, şark, maşrik, batı karşıtı.
2. Bulunulan yere göre güneşin doğduğu yönde kalan bölge.
3. Güneşin 21 Mart ve 23 Eylülde doğduğu yön.

t.+sı 31a/8

t.+sında 9a/1, 47a/8

t.+sından 9b/2, 91b/8, 92a/9,
141a/3, 141b/3

t.+sinuğ 46a/8

tohum: Far. Bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane. 100a/5

t.+lardan 100a/4

toğ: Açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı. 74b/2

toğu-: Tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak.

t.-yan 75b/4

toğuz: 1. Sekizden sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 9 ve IX rakamlarının adı. 3. Sekizden bir artık. 15b/5, 87a/9

toğuzuncı: *krş.* toğuzuncı 5b/4, 8b/9, 34b/5, 57a/3, 79a/5, 86b/2, 91b/6, 105b/2, 119a/2, 126b/4, 131b/6, 143a/9

toğuzuncı: Dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada sekizinciden sonra gelen. 20a/4, 41b/3, 46b/7, 66b/5, 141b/2

toł- 1. Müddeti bitmek, vadesi gelmek. 2. Tamam olmak, bitmek.

t.-a 28b/3, 35b/7, 66a/2, 69b/7, 88a/3, 116a/2, 117b/8, 124a/9, 131a/3, 133b/4, 142a/5

tołu: Havada su buğusunun birden yoğunlaşır katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü. 2a/1, 2a/2, 12a/6, 12a/7, 23b/3, 23b/3, 33b/5, 37b/8, 37b/9, 42a/9, 44b/5, 49b/6, 49b/7, 59b/6, 59b/6, 70a/5, 70a/6, 73b/6, 82b/4, 82b/4, 85b/5, 94a/4, 95a/4, 95a/5, 98b/8, 108a/6, 108a/7, 109a/6, 109a/7, 118a/4, 122a/3, 122a/4, 135b/2, 135b/3

tołu: İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı. 2. Bir yerde sayıca çok. 136a/5

toņ: Hava sıcaklığının sıfırdan aşağı düşmesiyle suların buz tutması. 97b/7, 133b/4, 133b/5

toğrak: 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. 2. Yer kabuğunun bu bölümünden yapılmış. 2a/7, 2a/8, 12b/2, 12b/4, 23b/9, 24a/1, 38a/4, 38a/6, 50a/2, 50a/3, 60a/1, 60a/1, 70b/1, 70b/2, 82b/8, 82b/9, 95a/8, 95a/9, 99b/8, 109b/1, 109b/2, 122b/2, 122b/3, 135b/5, 135b/6

t.+(ğ)a 99b/9

toz: Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak. 2b/9, 3a/1, 12b/3, 12b/4, 13a/4, 13a/5, 23b/9, 24a/1, 24b/1, 24b/2, 38a/5, 38a/6, 38b/9, 39a/1, 50a/2, 50a/3, 50b/1, 50b/2, 60a/1, 60a/2, 60a/9, 60a/9, 70b/1, 70b/2, 71a/2, 71a/3, 82b/9, 83a/8, 83a/9, 95a/8, 95a/9, 95b/9, 96a/1, 109b/3, 110a/6, 110a/7, 122b/2, 122b/3, 123a/7, 123a/7, 135b/5, 135b/6, 136a/8, 136a/9

tozlu: Toza bulanmış veya tozu olan. 74a/6

töhmet: Ar. Birine yüklenen, işlenildiği sanılan fakat henüz aydınlanmamış olan suç, suçlama.

t. et- 120b/9

toğfān: Ar. 1. Şiddetli yağmur. 2. Çok yoğun veya şiddetli şey. 18a/6

toğfānlu: Ar.+T. Yağmurlu, fırtınalı. 14b/9

toğmağ: *krş.* dumağ. 114b/3, 127b/8

tuman: *krş. duman.* 39a/6

tumlu: 1. Burudet, soğuk, sert hava. 2. Soğuk havadaki yağış. 121b/7

t.+sın 42a/4

tur-: 1. Hareketsiz durumda olmak. 2. İşlemez olmak, çalışmamak.

t.-a 55a/9

turaç: Ar. Sülüngillerden, uzunluğu 34 santimetre olan, soyu azalmış bir tür kuş.

turfanda: Far. Mevsimin başında ilk yetişen (meyve, sebze). 62b/2

turp: Far. 1. Turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki. 2. Bu bitkinin yenilen etli kökü.

t.+dan 62b/6

turunc: Far. 1. Turunçgillerden, bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç, narenc. 2. Bu ağacın portakala benzeyen, suyu acımtırak meyvesi.

t.+dan 15b/8

tutul-: 1. Tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak. 2. Ay ve Güneş, tutulma olayına uğramak.

t.-sa 6a/8

tuyūr: Ar. Kuşlar. 27b/3

tuzlu: 1. Tuzu olan. 2. Yapılışında tuz bulunan, tuzu çok olan. 74b/1

tüccār: Ar. Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tacir.

t.+a 122b/6

türk: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse. 9a/8, 25b/2

t.+ler 43a/1

türkçe: Genel Türk dili. 42a/8

türkistān: Türklerin vatan-ı aslîsi olan memleket-i vâsî' a ki el-yevm Buhara, Hive, Hokand Hanlıklarını ve Taşken ve Kırgız cihetlerini havi olup kısm-ı a' zamı Rusya'ya tâbidir. 29a/4, 30b/2, 47a/1

t.+da 22b/7

-U-

uc: 1. Genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası. 2. Bir şeyin baş veya son noktası. 3. Bir şeyin kenarı. 4. Amaç, sebep. 90a/3

u.+ı 7b/4, 33b/4, 45a/4, 55b/2, 89b/6, 103b/7, 104a/1, 104a/2, 117a/1, 117a/3, 117a/5, 130a/9, 130b/2, 140a/9

u.+ında 34b/8

u.+ından 57b/8, 90a/4

ucuz: 1. Fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı, pahalı karşıtı. 2. Benzerlerine ve aynı özellikte bulunanlara göre birim değeri düşük olan. 18b/8, 18b/9, 22a/3, 24b/2, 28a/3, 30b/6, 32a/5, 45a/1, 50b/9, 54b/6, 55b/3, 57a/9, 58a/9, 68a/6,

72a/2, 73a/6, 74a/1, 74a/2, 77a/7, 78a/2, 79b/2, 79b/3, 85b/9, 90b/1, 94a/5, 108a/9, 131b/5, 134b/6, 135a/6, 136b/1

ucuzluk: 1. Ucuz olma durumu. 2. Yasal bir işlemle her şeyin asıl fiyatından ucuza satıldığı dönem. 2b/4, 3b/2, 6a/5, 7a/7, 7b/3, 10a/8, 14b/7, 22b/7, 25b/4, 30b/5, 31b/2, 31b/7, 35b/6, 44a/3, 45a/5, 49b/4, 52a/1, 53b/8, 54b/3, 55b/6, 58a/5, 59a/1, 69a/2, 69a/5, 69b/4, 73b/9, 78a/1, 81a/4, 81b/1, 90b/2, 91a/6, 93b/5, 98b/2, 99a/3, 99a/4, 103b/8, 106a/2, 116a/9, 117a/5, 118a/5, 125b/3, 127a/4, 127b/6, 128a/5, 131a/9, 132b/3, 133b/8, 134b/6, 135b/1, 140a/6, 142a/5, 143a/7, 144a/3

u.+lar 50b/4, 72b/2, 99a/9, 141b/1

uç-: Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak.

u.-ar kuş 17b/3

uçuz: *krş.* **ucuz.** 59a/6

uçuzluk: *krş.* **ucuzluk.** 4b/1, 26a/7, 115a/2, 120a/9

uğra-: 1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak. 2. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek.

u.-mağ 59b/8

u.-ya 6a/6, 13b/8, 18b/2, 20b/1, 32b/5, 103b/4, 139b/5

u.-yalar 93a/8

uğraş: 1. Bir insanın yaptığı iş veya meslek, iş gücü, meşguliyet. 2. Bir kimsenin kendi isteğiyle seçerek ve zevk alarak yaptığı iş, iş gücü, meşguliyet. 129b/7

uğraş-: 1. Bir iş üzerinde sürekli çalışmak. 2. Çarpışmak, savaşmak.

u.-a 2a/3, 11b/1, 82b/6, 91b/1, 123a/1, 131a/8, 143b/7

u.-alar 47a/5, 131b/1

uğrı: Hırsız, yolkesen. 6a/6, 7a/3, 10a/1, 10b/5, 11b/2, 12b/8, 23a/4, 23b/5, 33a/2, 38b/6, 40b/8, 47b/5, 51a/5, 51b/6, 51b/9, 58a/2, 58b/2, 59b/8, 61b/1, 61b/4, 61b/7, 65a/3, 65b/6, 73a/3, 76b/9, 79a/7, 80b/2, 81b/8, 82a/2, 84a/1, 88b/1, 90a/9, 96a/2, 108b/5, 110a/2, 111b/8, 112a/7, 114b/8, 117b/8, 118a/9, 119a/6, 120a/2, 121b/5, 121b/9, 122b/5, 124a/5, 124b/2, 129b/8, 133b/1, 140a/3, 144a/8

u.+dan 103a/8, 144b/5

u.+lar 23b/7

u.+nuş 12a/3

uğurla-: Gideni esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirmek, yolcu etmek, selamete göndermek, teşyi etmek.

u.-yalar 106b/8

uğturis: Rum. Rumca Ekim ayı. 1b/4, 113b/9, 114a/1, 114a/2

u.+da 101a/5

uğturus: *krş.* **uğturis**

u.+da 113b/5

‘**ulāfe**: *krş.* ‘**ulūfe**.

‘*u.+yiçün* 143b/8

ulaş-: 1. Varmak, gelmek. 2. Elde etmek, erişmek. 3. Yetişmek. 4. Birbirine katılmak, dökülmek.

u.-a 70a/2

u.-mağ 128b/4

ulaşdur-: Ulaşmasını sağlamak.

u.-a 88b/3

ulu: Yüce. 3a/2, 3b/1, 4b/1, 4b/2, 6b/7, 9b/5, 9b/5, 10a/4, 14a/7, 14b/1, 19a/8, 19b/3, 22b/1, 22b/4, 25a/4, 26a/6, 29a/6, 29b/7, 30b/4, 30b/8, 31a/5, 34b/2, 36a/6, 36b/6, 37b/9, 39b/6, 42b/6, 45a/8, 45b/8, 46a/3, 46a/4, 47a/9, 48a/2, 49a/5, 49b/1, 53b/9, 54a/8, 54b/8, 55a/6, 57b/7, 58a/4, 58a/7, 58b/3, 58b/8, 59a/2, 61b/9, 63b/1, 63b/5, 63b/8, 64b/4, 64b/7, 65b/9, 67b/7, 68b/8, 69b/1, 71b/2, 73a/2, 73a/5, 73b/4, 76a/1, 77a/5, 78a/8, 82a/7, 82b/7, 83b/8, 83b/9, 84b/6, 85b/2, 85b/6, 86b/1, 88a/3, 90b/8, 91a/2, 97a/6, 98a/3, 98b/3, 99a/5, 104a/8, 104b/7, 105a/9, 106b/9, 107a/4, 107b/2, 108a/3, 108b/2, 110a/1, 110b/8, 111a/8, 111b/2, 112a/2, 112a/4, 115a/7, 115b/2, 116a/5, 117a/9, 117b/4, 118b/1, 118b/7, 120a/7, 121a/3, 121a/4, 121a/9, 124b/1, 124b/7, 127a/7, 127b/9, 128b/7, 128b/9, 129b/8, 130a/1, 131a/2, 132a/9, 133a/4, 139b/7, 140a/2, 141a/5, 143a/8, 144a/3

u.+lardan 141b/7

u.+ları 20a/2

u.+yı 120b/9

‘**ulūfe**: Ar. Osmanlılarda kapıkulu askerlerine, saray ve devlet kuruluşlarındaki bazı görevlilere üç ayda bir verilen ücret.

ur-: 1. Vurmak. 2. Çalmak.

u.-a 2a/6, 124a/3

u.-alar 61b/1

u.-dı 53b/5

uşak: Çocuk. 64b/2, 138b/2

utan-: Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak.

u.-a 133a/4

uvak: Ufak. 40b/2, 50a/9, 127b/7

uy-: Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek.

u.-a 43b/6

uyan-: Uyku durumundan çıkmak.

u.-mağ 37a/8

u.-up 15b/9

uyku: Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu. 36b/8

uyu-: Uyku durumunda olmak.

u.-maya 36b/8

uyuz: 1. Uyuz böceğinin, üst derinin altına girerek yaptığı kaşındırıcı, bulaşıcı bir deri hastalığı. 2. Bu hastalığa tutulmuş olan. 18a/3, 29a/1, 33a/4, 52a/9, 84b/1, 127b/2, 130a/9, 139a/6

uz: İyi, güzel. 138a/5

uza-: Uzun duruma gelmek, boyu büyümek.

u.-mağa 15b/7

uzak: 1. Yakın olmayan yer. 2. Gidilmesi çok süren, çok ötelere bulunan, irak, yakın karşıtı. 124a/6, 134a/5

uzun: 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 7b/4, 16b/3, 56a/5, 59a/8, 90a/4, 98a/4, 108b/4

u.+dur 87a/8

u.+ı 15b/3

-Ü-

üc: *krş.* **üç.** 9a/1, 9a/3, 9a/5, 9a/6, 20a/4, 20a/8, 41a/8, 42b/2, 43a/6, 46b/6, 106a/7, 118a/2, 119a/6, 124b/8, 132b/3

üç: 1. İkidenden sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 3 ve III rakamlarının adı. 3. İkidenden bir artı. 15b/4, 34b/4, 56a/6, 56b/7, 57a/7, 88b/9, 102a/1, 111a/4

üçünci: Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen. 6b/8, 15a/2,

18a/4, 32b/9, 44b/1, 54b/4, 62b/7, 64a/9, 76b/8, 87a/4, 87a/5, 89a/1, 103a/3, 113a/4, 115b/9, 139b/4

ügret-: Sallatmak.

ü.-mek 65b/7

ülker: Boğa takımyıldızı sınırları içinde bulunan, yedi parlak yıldız ve etrafındaki gaz katmanı ile güzel görünüm veren yıldız kümesi, Yedikızkardeş, Süreyya, Pervin. 75a/2

üre-: Canlı, doğup çoğalmak.

ü.-mek 31b/2

ü.-ye 17b/3, 17b/9, 30a/8, 44a/8, 76a/8, 82b/7, 89a/1, 99a/5, 103b/4, 108a/9, 108b/3, 109a/5, 110a/2, 110a/3, 116b/5, 117b/8

ürkülik: Korku, fitne. 50a/3, 65b/7, 67b/6, 108a/4, 112a/3

üstün: 1. Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan, onları geride bırakan. 2. Birine veya bir şeye göre nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan, faik.

ü. ol- 54b/1, 64a/6, 125b/7

üşen-: 1. Üzülme, sıkılmak, rahatı kaçmak, tedirgin olmak, fütur getirmek. 2. Çekinmek, ihtitaz etmek, korkmak. 3. Usanmak, bıkmak.

ü.-e 135a/9

üzeri: Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı.

ü.+nde 80b/5

ü.+dür 4b/7

ü.+ne 2a/4, 2a/5, 3a/3, 24b/9,
27a/6, 28a/8, 34b/2, 38b/5, 47a/6,
52b/5, 69a/3, 71b/9, 86b/6

üzüm: Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi. 17b/9, 30b/1, 31b/8, 43b/8, 44b/5, 77a/2, 80a/8, 134a/3, 134a/9, 138a/9

ü.+den 21b/7

ü.+i 71b/4

-V-

vafitiz: Rum. Hristiyanlıkta doğduktan kısa bir süre sonra çocuğa ilk günahını silmek ve onu Hristiyanlaştırmak amacıyla yapılan kutsal işlem. 27a/7

vakı'a: Ar. Olay, hadise.

v.+lar 65b/7

vākı': Ar. Vuku bulan, olan. 64b/2, 109a/8, 121a/6, 141b/7

v. ol- 3a/8, 4b/4, 4b/5, 6a/9,
6b/6, 8a/8, 12a/1, 12b/5, 13b/9, 17a/3,
17a/9, 18a/3, 18a/8, 20a/4, 20a/8,
20b/2, 23a/3, 24a/7, 25b/7, 25b/8,
28a/9, 29b/7, 30b/2, 30b/7, 31b/3,
32a/3, 33a/5, 34a/5, 35b/1, 36a/3,
36b/2, 37b/1, 37b/2, 38a/9, 39b/5,
40b/5, 42b/1, 45b/4, 47a/3, 47b/6,
48b/1, 51a/4, 52a/2, 56b/6, 60a/4,
61a/5, 61b/7, 61b/9, 62a/5, 62a/6,
64a/3, 65a/3, 65b/7, 66b/1, 66b/3,
66b/4, 66b/5, 66b/9, 67a/1, 67a/6,
67b/1, 68b/4, 68b/8, 69a/6, 69b/4,
69b/8, 71a/6, 72b/4, 72b/7, 73a/7,
74a/5, 75b/7, 75b/9, 76a/2, 76b/3,

76b/5, 77a/4, 77b/1, 80b/5, 81a/2,
81a/8, 81b/2, 81b/8, 82b/5, 84a/9,
84b/2, 85b/7, 88a/8, 91b/9, 93b/3,
94a/2, 94a/3, 94b/2, 94b/7, 95a/2,
95a/3, 95b/7, 96a/9, 98b/1, 99a/9,
102b/6, 103a/4, 103a/7, 105b/8,
106a/5, 106a/6, 107a/4, 107a/9,
107b/5, 108a/8, 111b/3, 112a/3,
112a/4, 112b/3, 115a/5, 116a/6,
119b/5, 121a/5, 121a/6, 122a/6,
123b/8, 124b/1, 124b/4, 125a/8,
127a/3, 128a/2, 129b/4, 131a/7,
131b/4, 131b/9, 132b/6, 134b/4,
139a/5, 139b/9, 140a/8, 141b/5,
144a/9

vākı'āt: Ar. Olaylar. 58a/6, 108a/5

vakt: Ar. 1. Zaman. 2. Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler. 3. Çağ. 4. Belirlenmiş olan zaman 36b/7, 43a/3, 65a/8, 76b/5, 94a/4

v.+de 15b/4, 72b/5

v.+e 98b/8

v.+in 44a/6, 137a/3

v.+inde 16b/9, 31a/1

v.+inden 125a/8

v.+ine 66b/2, 100b/4

v.+lerde 87a/7

v.+lerdür 87b/6

vaktüsüz: Ar+T. Zamansız. 43b/2, 44b/5

v'allah u a'lem: Ar. Tanrı daha iyisini bilir! 39a/4, 40b/8

v'allah u a'lem bi's-şavab: Ar. Allah en doğrusunu bilir! 138b/3, 139b/3

var: 1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. 2. Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz. 19a/8, 25a/4, 45b/8, 47b/4, 51a/6, 53a/8, 60b/3, 89b/3, 96b/1, 101b/9, 110b/5, 125a/7

v.+isa 5a/7, 6a/2, 22b/6, 38a/9, 43a/3, 53a/6, 82a/4, 90a/7, 99a/1, 113a/5, 119a/5, 143b/5

var-: 1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak. 2. Belli bir duruma veya düzeye gelmek.

v.-a 11b/1, 34b/9, 48a/2, 57b/8, 60b/6, 69a/1, 73b/3, 76b/1, 78a/9, 85a/9, 105a/9, 110b/5, 126a/8, 130b/6

v.-alar 52b/5

v.-ıcağ 77b/2

v.-ınca 114a/8, 143b/9

v.-ıncağ 27a/5

v.-ır 38b/1

v.-ma 68a/2

v.-maya 10b/5

v.-ur 15b/6, 41b/6, 53a/4, 63a/9, 75a/4, 87b/1, 128b/3, 137b/1

v.-urısa 12a/4

varıl-: Herhangi bir yere ulaşılma.

v.-maya 5a/1

varlık: 1. Var olma durumu, mevcudiyet.

v.+da 133a/4

vasat: Ar. Orta. 53b/3

ve: İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz. 1b/2, 1b/5, 1b/6, 1b/6, 1b/6, 1b/7, 1b/8, 2a/1, 2a/9, 2b/1, 2b/1, 2b/5, 2b/6, 2b/7, 3a/1, 3a/2, 3a/2, 3a/3, 3a/7, 3a/8, 3b/2, 3b/2, 3b/2, 3b/3, 3b/3, 3b/4, 3b/4, 3b/4, 3b/5, 3b/7, 3b/7, 3b/8, 3b/9, 3b/9, 4a/1, 4a/2, 4a/4, 4a/4, 4a/5, 4a/5, 4a/5, 4a/6, 4a/9, 4a/9, 4a/9, 4a/9, 4b/1, 4b/1, 4b/2, 4b/3, 4b/3, 4b/4, 4b/5, 4b/5, 4b/5, 4b/9, 5a/1, 5a/3, 5a/3, 5a/5, 5a/8, 5a/8, 5a/9, 5b/3, 5b/3, 5b/3, 5b/3, 5b/4, 5b/5, 5b/8, 6a/1, 6a/1, 6a/5, 6a/5, 6a/6, 6a/6, 6a/6, 6a/7, 6a/7, 6a/9, 6b/3, 6b/4, 6b/4, 6b/4, 6b/4, 6b/5, 6b/5, 6b/6, 7a/1, 7a/1, 7a/2, 7a/3, 7a/3, 7a/4, 7a/6, 7b/2, 7b/3, 7b/4, 7b/9, 7b/9, 8a/1, 8a/1, 8a/2, 8a/2, 8a/3, 8a/3, 8a/8, 8a/8, 8a/9, 8a/9, 8b/1, 8b/2, 8b/5, 8b/6, 8b/6, 8b/6, 8b/6, 8b/7, 8b/8, 8b/8, 8b/9, 9a/3, 9a/4, 9a/5, 9a/7, 9b/7, 9b/7, 9b/7, 9b/8, 10a/1, 10a/2, 10a/3, 10a/4, 10a/6, 10a/6, 10a/7, 10b/3, 10b/4, 10b/6, 10b/6, 10b/8, 11a/2, 11a/2, 11a/4, 11a/5, 11a/5, 11a/6, 11b/2, 11b/2, 11b/2, 11b/3, 11b/3, 11b/4, 11b/4, 11b/7, 11b/7, 11b/7, 11b/8, 11b/9, 11b/9, 11b/9, 12a/4, 12a/8, 12b/5, 12b/7, 12b/8, 12b/8, 13a/2, 13a/2, 13a/3, 13a/7, 13a/9, 13b/1, 13b/2, 13b/2, 13b/3, 13b/3, 13b/4, 13b/5, 13b/5, 13b/5, 13b/7, 14a/3, 14a/5, 14a/6, 14a/7, 14a/7, 14a/9, 14b/2, 14b/6, 15a/1, 15a/1, 15a/1, 15a/1, 15a/2, 15a/6, 15a/6, 15a/7, 15a/7, 15a/7, 15b/3, 15b/8, 15b/8, 15b/9, 15b/9, 16a/1, 16a/6, 16a/7, 16a/7, 16b/1, 16b/2, 16b/4, 16b/6,

16b/9, 17a/2, 17a/2, 17a/2, 17a/3, 28b/5, 28b/6, 28b/6, 28b/7, 28b/8,
 17a/7, 17b/1, 17b/2, 17b/2, 17b/3, 28b/8, 28b/9, 29a/1, 29a/1, 29a/1,
 17b/3, 17b/3, 17b/4, 17b/4, 17b/5, 29a/1, 29a/2, 29a/2, 29a/3, 29a/4,
 17b/5, 17b/5, 17b/8, 17b/8, 17b/9, 29a/4, 29a/5, 29a/5, 29a/6, 29a/6,
 17b/9, 17b/9, 18a/1, 18a/1, 18a/1, 29a/8, 29a/9, 29a/9, 29b/1, 29b/1,
 18a/1, 18a/2, 18a/2, 18a/3, 18a/5, 29b/2, 29b/4, 29b/5, 29b/5, 29b/6,
 18a/6, 18a/7, 18a/7, 18b/2, 18b/2, 29b/6, 29b/6, 29b/7, 29b/8, 30a/1,
 18b/3, 18b/3, 18b/4, 18b/5, 18b/5, 30a/1, 30a/1, 30a/2, 30a/2, 30a/2,
 19a/1, 19a/2, 19a/2, 19a/2, 19a/3, 30a/3, 30a/5, 30a/6, 30a/7, 30a/7,
 19a/5, 19a/6, 19a/6, 19a/6, 19a/7, 30a/7, 30a/7, 30a/8, 30a/8, 30a/9,
 19a/7, 19a/8, 19a/8, 19a/8, 19b/2, 30a/9, 30b/1, 30b/1, 30b/1, 30b/2,
 19b/9, 19b/9, 19b/9, 19b/9, 20a/1, 30b/3, 30b/3, 30b/7, 30b/8, 30b/8,
 20a/1, 20a/2, 20a/2, 20a/3, 20a/3, 30b/8, 31a/1, 31a/2, 31a/2, 31a/5,
 20a/7, 20a/7, 20a/7, 20a/7, 20a/7, 31a/5, 31a/6, 31a/6, 31a/6, 31a/7,
 20a/8, 20a/8, 20a/8, 20b/1, 20b/2, 31a/8, 31a/9, 31b/1, 31b/1, 31b/2,
 20b/5, 20b/5, 20b/5, 20b/7, 20b/7, 31b/2, 31b/2, 31b/3, 31b/3, 31b/4,
 20b/8, 21a/2, 21a/3, 21a/4, 21a/4, 31b/4, 31b/5, 31b/5, 31b/6, 31b/6,
 21a/5, 21a/5, 21a/5, 21a/6, 21b/1, 31b/6, 31b/8, 31b/8, 31b/8, 32a/1,
 21b/1, 21b/2, 21b/2, 21b/3, 21b/4, 32a/1, 32a/2, 32a/2, 32a/3, 32a/3,
 21b/4, 21b/4, 21b/8, 22a/1, 22a/4, 32a/3, 32a/3, 32a/6, 32a/6, 32a/7,
 22a/4, 22a/7, 22a/7, 22b/2, 22b/3, 32b/2, 32b/2, 32b/4, 32b/4, 32b/4,
 22b/3, 22b/5, 22b/6, 22b/6, 22b/6, 32b/4, 32b/5, 32b/5, 32b/6, 32b/6,
 22b/8, 22b/8, 23a/2, 23a/2, 23a/3, 32b/7, 32b/8, 33a/2, 33a/2, 33a/7,
 23a/3, 23a/3, 23a/4, 23a/4, 23a/5, 33a/7, 33a/7, 33a/9, 33a/9, 33b/1,
 23a/8, 23a/9, 23a/9, 23b/4, 23b/5, 33b/1, 34a/2, 34a/2, 34a/2, 34a/5,
 23b/7, 24a/2, 24a/7, 24a/7, 24a/7, 34a/5, 34a/6, 34b/1, 34b/1, 34b/2,
 24a/8, 24a/8, 24a/9, 24b/3, 24b/3, 34b/5, 34b/9, 35a/2, 35a/5, 35a/5,
 24b/3, 24b/4, 24b/4, 24b/5, 24b/5, 35a/6, 35a/6, 35a/7, 35a/8, 35a/8,
 24b/6, 24b/7, 24b/8, 24b/9, 24b/9, 35b/1, 35b/5, 35b/6, 35b/6, 35b/7,
 25a/2, 25a/5, 25a/6, 25a/8, 25a/9, 35b/7, 35b/8, 35b/9, 36a/1, 36a/2,
 25b/1, 25b/1, 25b/1, 25b/2, 25b/2, 36a/2, 36a/2, 36a/2, 36a/5, 36a/6,
 25b/6, 25b/7, 25b/7, 25b/8, 25b/8, 36a/6, 36a/9, 36b/1, 36b/2, 36b/3,
 26a/3, 26a/3, 26a/4, 26a/5, 26a/7, 36b/4, 36b/4, 36b/4, 36b/5, 36b/7,
 26a/8, 26a/8, 26b/1, 26b/5, 26b/7, 36b/7, 36b/8, 37a/2, 37a/2, 37a/3,
 26b/9, 27a/1, 27a/1, 27a/4, 27a/9, 37a/4, 37a/5, 37a/5, 37a/8, 37a/8,
 27a/9, 27b/1, 27b/3, 27b/3, 27b/6, 37a/8, 37a/9, 37a/9, 37b/1, 37b/1,
 27b/7, 27b/7, 27b/8, 27b/9, 27b/9, 37b/2, 37b/2, 37b/2, 37b/4, 37b/4,
 28a/1, 28a/1, 28a/1, 28a/2, 28a/2, 37b/4, 37b/6, 37b/7, 37b/7, 38a/2,
 28a/3, 28a/4, 28a/6, 28a/7, 28a/9, 38a/2, 38a/3, 38a/3, 38a/6, 38a/7,
 28b/1, 28b/1, 28b/2, 28b/2, 28b/2, 38a/7, 38a/7, 38a/7, 38a/8, 38a/8,
 28b/2, 28b/3, 28b/4, 28b/4, 28b/5, 38a/8, 38a/8, 38a/9, 38a/9, 38b/1,

38b/2, 38b/3, 38b/4, 38b/4, 38b/4, 51b/2, 51b/2, 51b/3, 51b/3, 51b/6,
 38b/5, 38b/5, 38b/6, 38b/6, 38b/6, 51b/6, 51b/6, 51b/7, 51b/7, 51b/9,
 38b/7, 38b/8, 39a/1, 39a/2, 39a/3, 51b/9, 52a/1, 52a/1, 52a/4, 52a/4,
 39a/7, 39a/7, 39a/8, 39a/9, 39b/2, 52a/5, 52a/9, 52b/1, 52b/1, 52b/2,
 39b/3, 39b/4, 39b/4, 39b/6, 39b/7, 52b/2, 52b/3, 52b/5, 52b/5, 52b/6,
 40a/2, 40a/3, 40a/3, 40a/3, 40a/4, 52b/8, 52b/8, 53a/1, 53a/6, 53b/8,
 40a/4, 40a/4, 40a/7, 40a/7, 40a/7, 53b/8, 53b/9, 54a/1, 54a/1, 54a/2,
 40a/7, 40a/8, 40a/8, 40a/9, 40a/9, 54a/2, 54a/3, 54a/4, 54a/4, 54a/4,
 40b/1, 40b/5, 40b/6, 40b/6, 40b/7, 54a/5, 54a/6, 54a/9, 54b/1, 54b/3,
 40b/8, 40b/8, 40b/8, 41a/1, 41a/3, 54b/4, 54b/7, 54b/9, 54b/9, 54b/9,
 41a/4, 41a/5, 41a/5, 41a/6, 41a/6, 55a/3, 55a/3, 55a/3, 55a/4, 55a/9,
 41a/6, 41a/7, 41a/7, 41a/7, 41b/1, 55b/2, 55b/2, 55b/3, 55b/5, 55b/5,
 41b/2, 41b/5, 41b/6, 41b/7, 41b/7, 55b/6, 55b/8, 56a/1, 56a/5, 56a/5,
 41b/7, 41b/8, 41b/8, 41b/9, 42a/1, 56a/5, 56b/1, 56b/1, 56b/2, 56b/2,
 42a/2, 42a/4, 42a/4, 42a/5, 42a/6, 56b/5, 56b/6, 56b/6, 56b/7, 56b/8,
 42a/9, 42b/1, 43a/7, 43b/2, 43b/3, 56b/8, 56b/8, 57a/4, 57a/5, 57a/5,
 43b/6, 43b/7, 44a/2, 44a/3, 44a/4, 57a/5, 57a/8, 57a/9, 57a/9, 57a/9,
 44a/4, 44a/5, 44a/7, 44a/7, 44a/7, 57b/1, 57b/1, 57b/1, 57b/5, 57b/5,
 44a/8, 44a/8, 44b/3, 44b/3, 44b/4, 57b/5, 57b/6, 57b/7, 58a/1, 58a/2,
 44b/5, 44b/5, 44b/6, 44b/7, 44b/8, 58a/2, 58a/2, 58a/2, 58a/3, 58a/4,
 44b/8, 44b/8, 44b/9, 45a/2, 45a/5, 58a/6, 58a/6, 58a/8, 58b/2, 58b/2,
 45a/6, 45a/6, 45a/9, 45b/1, 45b/2, 58b/3, 58b/3, 58b/3, 58b/6, 58b/6,
 45b/3, 45b/4, 45b/5, 45b/5, 45b/5, 58b/7, 58b/8, 58b/8, 58b/8, 59a/1,
 45b/6, 45b/6, 45b/7, 45b/8, 45b/9, 59a/1, 59a/1, 59a/4, 59a/4, 59a/4,
 46a/3, 46a/3, 46a/3, 46a/4, 46a/8, 59a/5, 59a/6, 59a/8, 59a/9, 59b/1,
 46b/3, 46b/4, 46b/4, 46b/4, 46b/5, 59b/1, 59b/1, 59b/1, 59b/2, 59b/4,
 46b/5, 46b/9, 46b/9, 47a/1, 47a/1, 59b/4, 59b/4, 59b/5, 59b/7, 59b/7,
 47a/2, 47a/3, 47a/3, 47a/3, 47a/4, 59b/7, 59b/8, 59b/8, 59b/8, 60a/1,
 47b/5, 47b/6, 47b/6, 47b/7, 48a/2, 60a/2, 60a/2, 60a/3, 60a/3, 60a/3,
 48a/3, 48a/3, 48a/4, 48a/6, 48a/7, 60a/3, 60a/4, 60a/6, 60a/7, 60a/8,
 48a/7, 48b/1, 48b/3, 48b/5, 48b/5, 60b/1, 60b/2, 60b/2, 60b/2, 60b/3,
 48b/5, 48b/8, 48b/8, 48b/8, 49a/5, 60b/5, 60b/7, 60b/7, 60b/8, 60b/8,
 49a/5, 49a/5, 49a/6, 49a/6, 49a/6, 61a/1, 61a/2, 61a/3, 61a/5, 61a/7,
 49a/6, 49a/7, 49a/9, 49b/1, 49b/1, 61a/8, 61a/8, 61a/8, 61a/8, 61a/8,
 49b/4, 49b/4, 49b/4, 49b/5, 49b/8, 61a/9, 61a/9, 61a/9, 61b/1, 61b/1,
 49b/8, 49b/8, 49b/9, 50a/1, 50a/4, 61b/1, 61b/4, 61b/4, 61b/4, 61b/6,
 50a/4, 50a/6, 50a/7, 50a/7, 50a/7, 61b/7, 61b/7, 61b/8, 61b/8, 61b/8,
 50a/8, 50a/8, 50b/2, 50b/3, 50b/4, 61b/8, 61b/9, 62a/1, 62a/2, 62a/2,
 50b/6, 50b/8, 50b/8, 50b/9, 50b/9, 62a/3, 62a/3, 62a/5, 62a/5, 62a/5,
 51a/1, 51a/3, 51a/3, 51a/3, 51a/4, 62a/6, 62a/8, 62a/9, 62b/2, 62b/2,
 51a/5, 51a/5, 51a/7, 51b/1, 51b/1, 62b/2, 62b/3, 62b/3, 62b/4, 62b/4,

62b/4, 62b/5, 62b/6, 62b/7, 62b/9, 71b/7, 72a/2, 72a/2, 72a/4, 72a/4,
 63a/7, 63a/8, 63b/1, 63b/2, 63b/2, 72a/4, 72a/4, 72a/5, 72a/8, 72a/8,
 63b/2, 63b/2, 63b/4, 63b/4, 63b/4, 72a/9, 72a/9, 72b/1, 72b/2, 72b/3,
 63b/5, 63b/5, 63b/7, 63b/7, 63b/7, 72b/4, 72b/4, 72b/5, 72b/6, 72b/7,
 63b/9, 63b/9, 63b/9, 63b/9, 64a/2, 72b/7, 73a/1, 73a/1, 73a/2, 73a/2,
 64a/3, 64a/3, 64a/5, 64a/5, 64a/5, 73a/3, 73a/5, 73a/6, 73a/6, 73a/8,
 64a/5, 64a/6, 64a/7, 64a/7, 64a/7, 73a/8, 73a/9, 73a/9, 73b/1, 73b/2,
 64a/8, 64a/8, 64a/8, 64b/1, 64b/2, 73b/2, 73b/4, 73b/5, 73b/5, 73b/5,
 64b/2, 64b/2, 64b/3, 64b/3, 64b/4, 73b/7, 73b/7, 73b/7, 73b/8, 73b/8,
 64b/4, 64b/7, 64b/7, 64b/7, 64b/7, 73b/9, 74a/1, 74a/3, 74a/3, 74a/5,
 64b/8, 64b/9, 64b/9, 65a/1, 65a/1, 74a/6, 74a/8, 74a/9, 74b/2, 74b/4,
 65a/2, 65a/3, 65a/3, 65a/9, 65a/9, 75b/5, 75b/5, 75b/6, 75b/6, 75b/6,
 65b/2, 65b/3, 65b/3, 65b/3, 65b/3, 75b/6, 75b/8, 75b/9, 76a/2, 76a/2,
 65b/3, 65b/4, 65b/4, 65b/5, 65b/5, 76a/3, 76a/4, 76a/7, 76a/7, 76a/7,
 65b/5, 65b/5, 65b/5, 65b/5, 65b/6, 76a/8, 76a/9, 76a/9, 76a/9, 76a/9,
 65b/6, 65b/6, 65b/7, 66a/1, 66a/1, 76b/1, 76b/1, 76b/1, 76b/2, 76b/2,
 66a/2, 66a/5, 66a/5, 66a/5, 66a/5, 76b/2, 76b/3, 76b/3, 76b/3, 76b/4,
 66a/5, 66a/6, 66a/7, 66a/8, 66a/8, 76b/6, 76b/9, 76b/9, 76b/9, 77a/2,
 66b/1, 66b/1, 66b/1, 66b/4, 66b/4, 77a/2, 77a/3, 77a/6, 77a/7, 77a/7,
 66b/7, 66b/9, 66b/9, 66b/9, 66b/9, 77b/4, 77b/7, 77b/7, 77b/8, 77b/9,
 67a/3, 67a/4, 67a/4, 67a/4, 67a/6, 77b/9, 77b/9, 77b/9, 78a/1, 78a/1,
 67a/8, 67a/9, 67b/1, 67b/2, 67b/2, 78a/1, 78a/1, 78a/3, 78a/6, 78a/7,
 67b/2, 67b/2, 67b/3, 67b/5, 67b/6, 78b/2, 78b/3, 78b/3, 78b/4, 78b/6,
 67b/6, 67b/7, 67b/7, 67b/8, 67b/8, 78b/7, 79a/4, 79a/4, 79a/7, 79a/7,
 68a/2, 68a/3, 68a/4, 68a/4, 68a/7, 79a/8, 79a/8, 79a/8, 79a/9, 79b/2,
 68a/7, 68a/8, 68a/8, 68a/8, 68a/9, 79b/2, 79b/5, 79b/9, 80a/4, 80a/4,
 68b/1, 68b/1, 68b/2, 68b/2, 68b/2, 80a/4, 80a/4, 80a/6, 80a/7, 80a/8,
 68b/4, 68b/7, 68b/8, 68b/8, 69a/1, 80a/8, 80b/2, 80b/2, 80b/3, 80b/3,
 69a/2, 69a/3, 69a/3, 69a/5, 69a/5, 80b/3, 80b/4, 80b/4, 80b/6, 80b/6,
 69a/5, 69a/5, 69a/5, 69a/5, 69a/6, 80b/9, 80b/9, 80b/9, 80b/9, 80b/9,
 69a/6, 69a/8, 69b/2, 69b/3, 69b/3, 81a/1, 81a/1, 81a/2, 81a/3, 81a/4,
 69b/3, 69b/3, 69b/3, 69b/4, 69b/4, 81a/5, 81a/6, 81a/7, 81a/8, 81a/9,
 69b/4, 69b/5, 69b/5, 69b/5, 69b/7, 81b/1, 81b/1, 81b/2, 81b/3, 81b/4,
 69b/8, 69b/8, 69b/9, 70a/4, 70a/5, 81b/7, 81b/7, 81b/8, 81b/8, 81b/8,
 70a/7, 70a/7, 70a/8, 70b/1, 70b/3, 81b/8, 81b/9, 81b/9, 82a/2, 82a/5,
 70b/3, 70b/3, 70b/4, 70b/4, 70b/4, 82a/5, 82a/6, 82a/6, 82a/7, 82a/9,
 70b/8, 70b/8, 70b/8, 70b/9, 70b/9, 82b/1, 82b/3, 82b/3, 82b/3, 82b/7,
 71a/1, 71a/1, 71a/1, 71a/1, 71a/1, 83a/1, 83a/1, 83a/2, 83a/2, 83a/2,
 71a/1, 71a/6, 71a/8, 71a/9, 71a/9, 83a/3, 83a/3, 83a/4, 83a/6, 83a/6,
 71a/9, 71a/9, 71b/1, 71b/1, 71b/1, 83a/6, 83a/6, 83a/6, 83a/7, 83b/1,
 71b/4, 71b/4, 71b/6, 71b/7, 71b/7, 83b/1, 83b/2, 83b/5, 84a/1, 84a/2,

84a/2, 84a/4, 84a/7, 84a/7, 84a/7, 97a/5, 97a/6, 97a/7, 97a/7, 97a/9,
 84a/8, 84a/8, 84a/9, 84a/9, 84b/1, 97b/1, 97b/1, 97b/4, 97b/4, 97b/4,
 84b/1, 84b/2, 84b/3, 84b/7, 84b/7, 97b/4, 97b/6, 97b/6, 97b/7, 98a/2,
 84b/7, 84b/8, 84b/8, 84b/8, 84b/8, 98a/5, 98a/8, 98a/8, 98a/9, 98b/1,
 84b/9, 84b/9, 85a/3, 85a/3, 85a/4, 98b/1, 98b/2, 98b/2, 98b/5, 98b/6,
 85a/4, 85a/5, 85a/6, 85a/7, 85a/7, 98b/6, 98b/7, 98b/8, 98b/9, 99a/1,
 85a/8, 85a/9, 85b/1, 85b/1, 85b/1, 99a/3, 99a/4, 99a/4, 99a/4, 99a/5,
 85b/2, 85b/2, 85b/4, 85b/4, 85b/6, 99a/6, 99a/6, 99a/7, 99b/2, 99b/3,
 85b/7, 85b/8, 85b/8, 85b/8, 85b/9, 99b/5, 99b/6, 99b/6, 100a/1, 100b/1,
 86a/1, 86a/2, 86a/4, 86a/5, 86a/8, 100b/2, 100b/4, 100b/8, 102a/1,
 86a/8, 86b/3, 86b/4, 86b/6, 86b/6, 102a/3, 102a/5, 102a/8, 102a/9,
 86b/6, 86b/7, 86b/7, 86b/9, 87a/1, 102a/9, 102b/1, 102b/2, 102b/2,
 87a/1, 87a/1, 87a/2, 87a/3, 87a/5, 102b/6, 102b/8, 103a/1, 103a/2,
 87a/8, 87a/8, 87b/1, 87b/4, 87b/5, 103a/2, 103a/5, 103a/6, 103a/6,
 88a/1, 88a/3, 88a/7, 88a/7, 88a/8, 103a/6, 103a/6, 103b/1, 103b/3,
 88a/8, 88b/1, 88b/1, 88b/1, 88b/2, 104a/6, 104a/8, 104a/8, 104b/4,
 88b/4, 88b/5, 88b/5, 88b/7, 88b/7, 104b/5, 104b/5, 104b/5, 104b/6,
 89a/3, 89a/4, 89a/4, 89a/4, 89a/5, 104b/6, 105a/5, 105a/6, 105a/6,
 89a/6, 89a/7, 89a/9, 89b/1, 89b/1, 105a/7, 105a/8, 105b/6, 105b/6,
 89b/2, 89b/5, 89b/7, 89b/8, 89b/8, 105b/8, 105b/8, 105b/9, 105b/9,
 90a/2, 90a/2, 90a/2, 90a/2, 90a/3, 106a/1, 106a/2, 106a/4, 106a/4,
 90a/6, 90a/9, 90a/9, 90a/9, 90b/1, 106a/4, 106a/5, 106a/6, 106a/7,
 90b/1, 90b/2, 90b/2, 90b/4, 90b/5, 106a/9, 106b/4, 106b/5, 106b/5,
 91a/4, 91a/4, 91a/5, 91a/5, 91a/5, 106b/6, 106b/7, 106b/7, 106b/8,
 91a/6, 91a/6, 91a/8, 91a/8, 91a/9, 107a/1, 107a/3, 107a/3, 107a/4,
 91b/2, 91b/2, 91b/2, 91b/3, 91b/4, 107a/5, 107b/1, 107b/1, 107b/3,
 91b/9, 91b/9, 91b/9, 91b/9, 91b/9, 107b/3, 107b/4, 107b/4, 107b/4,
 92a/1, 92a/6, 92a/9, 92b/1, 92b/1, 107b/5, 107b/5, 107b/7, 107b/7,
 92b/1, 92b/1, 92b/1, 92b/6, 93a/3, 107b/7, 107b/8, 108a/2, 108a/3,
 93a/7, 93a/8, 93a/9, 93b/2, 93b/2, 108a/3, 108a/4, 108a/4, 108a/6,
 93b/3, 93b/3, 93b/3, 93b/4, 93b/4, 108a/6, 108a/6, 108a/9, 108b/3,
 93b/4, 94a/3, 94a/5, 94a/6, 94b/1, 108b/5, 108b/5, 108b/8, 108b/8,
 94b/2, 94b/2, 94b/2, 94b/5, 94b/6, 108b/8, 108b/8, 108b/8, 108b/9,
 94b/6, 94b/7, 94b/7, 94b/7, 95a/2, 108b/9, 109a/3, 109a/3, 109a/4,
 95a/3, 95a/5, 95a/5, 95a/6, 95a/6, 109a/7, 109a/7, 109a/7, 109a/8,
 95a/6, 95a/6, 95a/7, 95a/7, 95b/2, 109a/8, 109a/9, 109a/9, 109a/9,
 95b/4, 95b/7, 95b/8, 95b/8, 96a/2, 109b/1, 109b/3, 109b/4, 109b/4,
 96a/2, 96a/2, 96a/3, 96a/4, 96a/4, 109b/5, 109b/5, 109b/5, 109b/6,
 96a/7, 96a/8, 96a/9, 96b/1, 96b/2, 110a/1, 110a/2, 110a/2, 110a/2,
 96b/4, 96b/4, 96b/5, 96b/6, 96b/6, 110a/3, 110a/3, 110a/4, 110a/5,
 96b/7, 96b/7, 96b/9, 97a/1, 97a/4, 110a/7, 110a/7, 110a/8, 110a/9,

110b/1,	110b/1,	110b/2,	110b/3,	121b/6,	121b/6,	121b/7,	121b/7,
110b/6,	110b/9,	110b/9,	111a/3,	121b/9,	122a/1,	122a/2,	122a/2,
111a/7,	111a/7,	111a/9,	111b/1,	122a/2,	122a/2,	122a/5,	122a/5,
111b/1,	111b/2,	111b/2,	111b/4,	122a/5,	122a/5,	122a/7,	122a/8,
111b/7,	111b/7,	111b/7,	111b/8,	122a/8,	122b/4,	122b/4,	122b/4,
112a/1,	112a/2,	112a/2,	112a/2,	122b/4,	122b/5,	122b/5,	122b/5,
112a/2,	112a/3,	112a/3,	112a/3,	123a/1,	123a/1,	123a/1,	123a/3,
112a/6,	112a/6,	112a/7,	112a/7,	123a/3,	123a/3,	123a/4,	123a/5,
112a/7,	112b/1,	112b/1,	112b/1,	123a/9,	123a/9,	123b/1,	123b/1,
112b/2,	112b/2,	112b/2,	112b/5,	123b/1,	123b/2,	123b/2,	123b/2,
112b/6,	112b/6,	113a/4,	113b/2,	123b/3,	123b/3,	123b/5,	123b/6,
113b/8,	114b/2,	114b/5,	114b/8,	123b/6,	123b/6,	123b/7,	123b/7,
114b/8,	114b/9,	114b/9,	114b/9,	123b/8,	124a/5,	124a/7,	124b/2,
115a/1,	115a/1,	115a/3,	115a/3,	124b/4,	124b/4,	124b/5,	124b/6,
115a/4,	115a/4,	115a/5,	115b/2,	124b/7,	125a/7,	125a/7,	125a/7,
115b/3,	115b/5,	115b/6,	115b/8,	125a/8,	125a/9,	125b/1,	125b/3,
116a/3,	116a/3,	116a/3,	116a/4,	125b/3,	125b/3,	125b/4,	125b/4,
116a/5,	116a/6,	116a/7,	116a/7,	125b/5,	125b/5,	125b/5,	125b/9,
116a/8,	116b/2,	116b/3,	116b/4,	126a/3,	126a/4,	126a/5,	126a/5,
116b/6,	117a/2,	117a/2,	117a/4,	126a/6,	126a/7,	126a/8,	126a/8,
117a/7,	117a/8,	117a/8,	117a/8,	126b/9,	127a/2,	127a/6,	127a/6,
117a/9,	117b/3,	117b/3,	117b/4,	127a/6,	127b/1,	127b/4,	127b/4,
117b/5,	117b/5,	117b/7,	117b/7,	127b/6,	127b/7,	127b/8,	127b/8,
117b/8,	117b/8,	117b/9,	117b/9,	127b/8,	127b/9,	128a/2,	128a/7,
118a/2,	118a/3,	118a/3,	118a/3,	128a/9,	128b/1,	128b/3,	128b/8,
118a/3,	118a/4,	118a/5,	118a/5,	129a/1,	129a/1,	129a/4,	129a/4,
118a/6,	118a/9,	118b/1,	118b/4,	129a/5,	129a/5,	129a/7,	129a/9,
118b/5,	118b/6,	118b/6,	118b/8,	129b/1,	129b/1,	129b/3,	129b/4,
118b/9,	118b/9,	118b/9,	119a/1,	129b/4,	129b/5,	129b/8,	129b/9,
119a/4,	119a/7,	119a/7,	119a/8,	130a/1,	130a/6,	130a/7,	130b/1,
119a/8,	119a/8,	119a/9,	119b/3,	130b/1,	130b/3,	130b/5,	131a/2,
119b/3,	119b/4,	119b/4,	119b/6,	131a/2,	131a/3,	131a/3,	131a/7,
119b/9,	119b/9,	120a/1,	120a/1,	131a/7,	131a/7,	131a/9,	131b/1,
120a/2,	120a/2,	120a/2,	120a/3,	131b/1,	131b/2,	131b/2,	131b/3,
120a/6,	120a/7,	120a/8,	120a/8,	131b/3,	131b/4,	131b/4,	131b/4,
120a/9,	120b/2,	120b/3,	120b/3,	131b/4,	131b/5,	131b/5,	131b/9,
120b/3,	120b/4,	120b/5,	120b/5,	131b/9,	132a/1,	132a/2,	132a/2,
120b/6,	120b/7,	120b/9,	120b/9,	132a/6,	132a/6,	132b/1,	132b/1,
120b/9,	121a/2,	121a/4,	121a/8,	132b/2,	132b/2,	132b/3,	132b/4,
121a/8,	121a/9,	121b/4,	121b/4,	132b/5,	132b/6,	132b/6,	132b/6,
121b/5,	121b/5,	121b/5,	121b/5,	132b/7,	132b/7,	132b/7,	133a/6,

133a/7,	133a/9,	133a/9,	133b/1,	140b/5,	140b/6,	140b/6,	140b/8,
133b/2,	133b/3,	133b/3,	133b/4,	140b/8,	140b/9,	140b/9,	140b/9,
133b/8,	134a/1,	134a/3,	134a/3,	141a/1,	141a/3,	141a/3,	141a/4,
134a/3,	134a/5,	134a/6,	134a/7,	141a/4,	141a/5,	141a/5,	141a/7,
134a/7,	134a/8,	134a/9,	134a/9,	141a/7,	141a/8,	141a/8,	141a/9,
134b/1,	134b/1,	134b/1,	134b/1,	141a/9,	141b/1,	141b/2,	141b/4,
134b/3,	134b/3,	134b/4,	134b/4,	141b/4,	141b/4,	141b/5,	141b/6,
134b/5,	134b/6,	134b/8,	134b/9,	141b/7,	141b/7,	141b/8,	141b/8,
134b/9,	134b/9,	134b/9,	135a/1,	141b/9,	142a/2,	142a/3,	142a/3,
135a/2,	135a/3,	135a/3,	135a/6,	142a/3,	142a/3,	142a/4,	142a/4,
135a/6,	135a/6,	135a/8,	135b/1,	142a/5,	142a/5,	142a/5,	142a/6,
135b/1,	135b/4,	135b/4,	135b/7,	142b/1,	142b/1,	142b/2,	142b/2,
135b/9,	135b/9,	136a/4,	136a/4,	142b/2,	142b/3,	142b/3,	142b/3,
136a/5,	136a/6,	136a/6,	136a/6,	142b/7,	142b/7,	142b/8,	142b/8,
136a/9,	136b/1,	136b/1,	136b/2,	142b/9,	143a/4,	143a/4,	143a/5,
136b/3,	136b/3,	136b/6,	136b/6,	143a/8,	143b/6,	144a/1,	144a/2,
136b/7,	136b/7,	136b/7,	136b/7,	144a/2,	144a/3,	144a/3,	144a/5,
136b/8,	136b/9,	136b/9,	137a/1,	144a/5,	144a/8,	144a/8,	144a/9,
137a/1,	137a/6,	137a/6,	137a/8,	144a/9,	144b/1,	144b/3,	144b/3,
137a/8,	137a/9,	137a/9,	137b/1,	144b/4,	144b/4,	144b/4,	144b/5,
137b/2,	137b/4,	137b/4,	137b/6,	144b/7,	144b/8,	144b/9	
137b/6,	137b/7,	137b/7,	137b/9,				
138a/1,	138a/2,	138a/7,	138a/7,	vebā: Ar. Hasta farelerden insana			
138a/9,	138b/2,	138b/2,	138b/3,	geçen bir mikrobun oluşturduğu			
138b/3,	138b/6,	138b/6,	138b/6,	bulaşıcı, öldürücü bir hastalık,			
138b/7,	138b/7,	138b/7,	138b/8,	taun. 8a/2, 12b/1, 16b/9, 20a/1, 20a/2,			
138b/8,	138b/9,	138b/9,	139a/1,	28b/1, 28b/4, 30a/1, 30b/3, 30b/7,			
139a/1,	139a/2,	139a/5,	139a/5,	33a/1, 34b/1, 35a/8, 35b/9, 37b/4,			
139a/5,	139a/5,	139a/6,	139a/6,	37b/6, 38a/6, 40b/6, 42b/2, 45b/3,			
139a/6,	139a/6,	139a/7,	139a/7,	47a/2, 48a/8, 52a/2, 56a/5, 56b/7,			
139a/7,	139a/8,	139a/8,	139a/8,	58a/1, 59b/1, 61a/7, 63b/6, 64a/7,			
139a/9,	139b/1,	139b/1,	139b/1,	65b/5, 68b/2, 69b/4, 70a/8, 70b/9,			
139b/1,	139b/2,	139b/2,	139b/3,	71a/9, 71b/6, 72b/4, 73b/2, 73b/5,			
139b/6,	139b/6,	139b/7,	139b/7,	74a/5, 76a/3, 76a/7, 76b/3, 77a/6,			
139b/9,	139b/9,	139b/9,	139b/9,	77b/7, 77b/9, 81b/2, 84b/2, 90a/5,			
140a/1,	140a/3,	140a/3,	140a/3,	91b/9, 92b/9, 93b/3, 97b/1, 98a/3,			
140a/3,	140a/4,	140a/4,	140a/5,	102b/2, 104a/6, 106b/7, 107b/4,			
140a/5,	140a/6,	140a/8,	140a/8,	108b/8, 111a/9, 112a/4, 117a/4,			
140a/8,	140a/8,	140a/9,	140b/1,	119b/9, 131b/3, 131b/4, 134a/3,			
140b/1,	140b/1,	140b/2,	140b/4,	138a/6, 138a/8, 138a/9, 139a/2,			
140b/4,	140b/4,	140b/5,	140b/5,	139a/5, 139a/9, 144b/9			

v. ol- 47b/7

v.+dan 30a/3

vefât: Ar. Ölüm. 24a/7, 113a/7

v. bul- 2b/2, 141a/5

v. et- 63a/1, 74b/6, 126b/4

v. eyle- 88a/1

v. ét- 26a/6, 45b/4, 61b/3, 63b/8, 64b/3, 68a/4, 72b/5, 80a/8, 105b/4, 106b/6, 106b/9, 112a/5

v. it- 87b/6

v. ol- 31a/5

velâyet: Ar. 1. Velilik. 2. Otorite. 3. Yetke.

v.+i 36b/5

ver-: *bk. vër.*

v.-e 31a/6, 43b/2, 52a/4, 53b/1, 60b/8, 85b/2, 105a/4

veya: 1. Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz, yahut. 2. Olacağı sanılan, seçime bırakılan şeyler ikiden çok olduğunda kullanılan bir söz. 2a/6, 12b/3, 12b/4, 12b/9, 13a/1, 17a/8, 23b/9, 24a/1, 26a/6, 38a/6, 39a/6, 41b/1, 41b/2, 42a/9, 42a/9, 50a/2, 50a/3, 50a/5, 50a/6, 51b/5, 55b/4, 60a/2, 60a/5, 60a/5, 60a/9, 70b/2, 70b/7, 71a/7, 77a/9, 77a/9, 82b/9, 83a/5, 83a/8, 83a/9, 95a/8, 95a/9, 95b/5, 95b/6, 96a/7, 109b/2, 109b/8, 109b/9, 122b/2, 122b/3, 122b/7,

122b/9, 135b/5, 135b/6, 136a/1, 136a/2, 136b/5, 142b/6

vezin: Ar. Ölçü.

v.+de 100b/8

vezîr: Ar. Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimse. 39b/7, 61a/3,

v.+i 116a/5, 139b/7

v.+ler 37a/9, 43b/5

vër-: 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek, iletmek. 2. Bırakmak veya bağışlamak.

v.-e 97b/1, 134b/5

v.-ür 128b/2

vèzîr: *bk. vezîr.* 111a/4

vilâyet: Ar. İl. 25b/9, 30b/5, 33b/9, 48b/9, 79a/9, 83a/3, 86a/1, 92b/6, 98b/3, 98b/4, 116a/9, 116b/6, 129a/8, 135a/3, 142a/5

v.+e 78a/7

v.+i 18b/2, 18b/5, 22a/4, 22b/7, 25b/4, 28a/6, 28b/3, 29a/3, 29a/4, 37a/4, 37a/4, 58a/3, 58b/7, 66a/9, 66b/7, 68a/6, 73b/2, 98b/7, 107b/8, 120a/1, 132b/7, 143b/6, 143b/7

v.+in 43b/5

v.+inde 4b/4, 4b/4, 5b/2, 10a/6, 13b/9, 18a/7, 23a/8, 29a/6, 30b/4, 33b/9, 34a/1, 34b/5, 35a/6, 36a/3, 36b/3, 58a/5, 68b/3, 76a/4, 76b/2,

78b/6, 79a/3, 79b/9, 81a/3, 84b/3,
84b/4, 97b/1, 105a/7, 115a/4, 116a/4,
117b/4, 118b/8, 119a/3, 119a/6,
124a/2, 129a/2, 129b/4, 131b/3,
131b/3, 131b/5, 132b/4, 132b/5,
132b/6, 139a/1, 139a/1, 139a/8,
139b/2

v.+ine 28b/3, 54a/7, 58a/4,
105a/4

v.+ini 30b/4

v.+ler 43b/6

v.+leri 122b/3

v.+lerinde 36b/3, 122b/4

v.+üñ 61b/3, 78b/9, 104a/7,
105b/4

vir-: *krş. vër-*

v.-meye 34b/1

vuḥuş: Ar. Yabani, gayr-i mūnis, ehli
olmayan. 27b/3

zur-: 1. Etkisi bir yere kadar uzanmak.
2. Olumsuz yönde etkilemek

v.-a 88b/2

v.-maḳda 140a/5

v.-up 22b/3

vuzi': *krş. vazi'*.

v. ét- 47a/6

vüzeret: Ar. Vezirlik. 111a/4

-Y-

ya: Mukayese edatı. 2b/3, 2b/4, 9b/4,
9b/5, 17a/8, 24a/4, 24a/6, 62b/8,
122b/6

y. da 68a/7

yaban: Far. 1. İnsan yaşamayan ıssız
yer. 2. İssız yerde yaşayan veya
yetişen canlı. 3. İssız 137b/6

y.+dağı 15a/1

yād: Yabancı, ecnebi, garip. 49b/1,
52a/3, 56a/9, 58a/4, 59a/2, 60b/6,
72a/3, 73a/6, 77b/2, 81a/5, 112a/2,
129a/2, 130b/7, 135a/9, 143a/3,
143a/3

y.+ı 143a/3

yağ: Birleşiminde stearik, oleik,
palmitik asitlerle gliserin bulunan ve
bunların oranlarına göre kıvamları
değişen bitkisel veya hayvansal
madde. 24b/2, 28a/3, 40a/9, 44a/2,
48b/4, 68a/6, 89b/1, 127b/1, 143a/9

y.+ı 18a/1, 80a/8

y.+ın 5a/2

yağ-: Yağmur, kar, dolu gökten
düşmek.

y.-a 4a/6, 7a/7, 10b/8, 12b/6,
13a/6, 16a/7, 16b/1, 16b/5, 18a/2,
18a/5, 31a/7, 32b/5, 33a/8, 37b/6,
39a/7, 43b/2, 44a/2, 44b/4, 44b/5,
44b/7, 46b/5, 51b/3, 56b/8, 59a/1,
63a/6, 66a/6, 66b/3, 67a/8, 70a/5,
70a/6, 71b/4, 72b/2, 78b/8, 79a/7,
79b/2, 79b/5, 80b/8, 81b/3, 83a/1,
85a/6, 86a/1, 86a/9, 88b/8, 89a/9,
89b/5, 92b/2, 93b/5, 96a/1, 97a/5,
97b/7, 98a/3, 99a/9, 101a/2, 101a/3,

103b/1, 103b/7, 108b/5, 111a/1,
113b/6, 114a/1, 114a/3, 114a/4,
114a/5, 114a/6, 114a/6, 114a/7,
115a/3, 121b/7, 124a/3, 128a/3,
129a/1, 132a/1, 134a/6, 135b/4,
135b/6, 137a/1, 137b/9, 138a/2,
139a/6, 141b/1, 141b/8, 144a/1,
144a/5, 144b/6

y.-acağ 82b/2, 135a/7

y.-ar 100b/7, 114b/2

y.-arisa 12a/9

y.-duğı 2b/7, 12a/5, 12b/1,
23b/4, 70b/5, 135a/7

y.-mağ 2a/1, 12a/7, 23b/3,
24a/5, 37b/8, 38a/5, 38b/2, 49b/2,
59b/2, 59b/6, 60a/1, 60a/5, 69b/9,
70a/6, 70b/5, 82a/8, 82b/4, 82b/8,
84a/8, 94b/9, 95a/4, 95a/8, 95b/6,
100b/4, 108a/7, 109a/1, 109a/2,
109a/6, 121b/8, 122a/3, 135a/4,
135b/2, 136a/2

y.-maya 3a/4, 29b/3, 43b/3,
48b/3, 54a/8, 101a/4, 113b/8, 113b/9,
138b/8

y.-maz 100b/7

y.-sa 2a/2, 2a/8, 2b/3, 2b/4,
12a/2, 12a/3, 12a/7, 12b/3, 12b/4,
12b/9, 13a/1, 23a/7, 23a/8, 23b/4,
24a/1, 24a/6, 37b/6, 37b/9, 38a/6,
38b/3, 41b/1, 49b/3, 49b/7, 50a/3,
50a/5, 50a/6, 55b/5, 59a/7, 59b/3,
59b/6, 60a/2, 60a/6, 70a/1, 70a/6,
70b/2, 70b/7, 73b/6, 82a/9, 82b/4,
83a/1, 83a/4, 83a/5, 85b/5, 94a/4,
95a/1, 95a/5, 95b/1, 95b/6, 96b/8,
98b/8, 108a/6, 109a/2, 109a/7, 109b/2,

109b/3, 109b/8, 109b/9, 111b/3,
118a/4, 121b/9, 122a/4, 122b/3,
122b/9, 135a/5, 135b/3, 135b/6,
144b/7

yağı: Düşman, hasım. 25b/3, 32b/6,
45a/9, 56b/9, 72a/1, 73a/6, 139a/8

y. ol- 22a/4

yağılık: Düşmanlık. 21a/6, 26a/4,
39a/3, 65b/3, 73a/1, 88b/9, 94a/3,
105b/1, 136a/5

y. bağ- 94a/3

y. ét- 125a/3

y. it- 107a/8

y.+(ğ)ı 94b/7

yağma: Far. 1. Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması. 2. Akıncıların düşman topraklarına yaptıkları baskın, çapul. 3. Baskın veya zor kullanarak elde edilmiş olan.

y. kıl- 30b/5

y.+ya 25b/7, 48a/2, 49b/8

y. ur- 2a/6

y. ver- 105a/4

y. vur- 22b/3

yağmalan-: Yağma edilmek.

y.-a 54a/9

yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet.

3a/4, 4a/6, 7a/7, 10b/8, 12a/2, 12a/3, 12b/6, 13a/5, 16a/7, 16b/1, 18a/1, 18a/5, 20a/6, 22a/6, 23a/7, 23a/8, 28b/8, 29b/4, 31a/7, 33a/7, 37b/5, 37b/5, 39a/7, 41a/3, 41b/1, 42a/9, 43b/2, 43b/3, 44b/7, 46b/5, 49b/2, 49b/3, 54a/8, 55b/5, 56b/8, 58b/9, 59b/2, 59b/3, 62b/1, 62b/8, 65a/9, 66a/6, 66b/3, 67a/8, 69b/2, 69b/9, 70a/1, 70a/6, 71b/4, 72b/2, 78b/8, 79b/2, 79b/5, 81b/3, 82a/8, 82a/8, 83a/1, 84a/7, 85a/6, 86a/1, 86a/9, 89a/9, 89b/5, 93b/5, 94a/9, 94b/9, 94b/9, 95b/1, 96a/1, 96b/8, 97a/4, 98a/3, 98b/9, 100b/4, 100b/6, 101a/2, 101a/3, 101a/4, 103b/1, 103b/7, 108b/4, 109a/1, 109a/2, 111a/1, 111b/3, 113b/6, 113b/8, 114a/4, 114a/5, 115a/3, 115b/6, 121b/8, 121b/9, 123a/8, 124a/3, 127b/8, 128a/3, 128b/9, 129a/7, 130a/1, 130b/5, 133b/5, 134a/5, 134b/9, 135a/4, 135a/5, 135b/4, 135b/6, 137b/9, 138b/8, 139a/6, 139a/8, 140a/6, 141b/1, 141b/8, 144a/1, 144b/6, 144b/6

y.+ı 54b/7

y.+lar 32b/4, 44a/1, 44b/4, 45b/5, 48b/3, 63a/6, 70a/4, 79a/7, 80b/8, 88b/8, 99a/9, 132a/1, 144a/5

yağmurlu: Yağmuru olan, yağmur yağan. 4a/1, 7a/3, 8b/5, 8b/8, 11b/4, 17a/2, 17b/2, 19a/1, 21b/8, 27b/7, 28b/4, 28b/5, 30a/4, 31a/1, 31a/2, 31b/1, 34b/5, 36b/7, 37a/2, 40b/7, 45a/5, 47a/8, 48b/7, 54b/2, 55a/3, 57a/5, 57b/1, 58b/6, 60a/6, 73a/6, 74a/4, 76a/7, 76b/9, 101b/7, 102b/8, 106b/5, 116b/7, 133b/3, 134b/1

yāhuḍ: [Far. ya+ḥoḍ] 1. Veya, ya da. 2. Bir düşünceden cayıldığında “daha doğrusu, iyisi” anlamlarında kullanılan bir söz. 38a/5

yāhuz: *krş.* **yāhuḍ.** 98b/8, 105b/5

yaḥyā: Ar. Hz. İsa'nın çağdaşı Yahudi vaiz ve peygamber. Hz. Zekeriya'nın oğludur. Vaftizci Yahya olarak alınır ve aziz kabul edilir. Müslümanlar, Sabiler ve Bahailer tarafından peygamber olarak kabul edilir. 128b/5

y. peygamber 27a/5, 87b/4, 114b/4

yak-: Yıkıma, zarara yol açmak, büyük bir zarara uğratmak, mahvetmek.

y.-a 21a/4, 43b/6, 56a/2, 57a/1, 77b/1

yakın: Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı. 32b/1, 117a/3, 130b/2

yalan: 1. Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıştır. 2. Uydurma. 13b/8, 14b/2, 18b/3, 30a/2, 54a/1, 61b/6, 64a/8, 66b/4, 70b/2, 75b/5, 84b/8, 88b/4, 93a/7, 93b/4, 94b/2, 103b/2, 109a/9, 116a/7, 120a/6, 121a/2, 121b/1, 124b/7, 134b/4, 136b/6

yalan-: Yalama işi yapılmak veya yalama işine konu olmak.

y.-mağa 27b/3

yaldur-: Parlamak.

y.-mağ 37a/1, 91b/6

y.-mek 91b/6

y.-sa 94a/9, 108b/2, 121a/8

yan: 1. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü. 2. Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf, cihet.

y.+ında 53a/8

yaña: Yana, tarafa, yanda. 9b/6, 56a/8, 62a/6, 92a/9, 92a/9

yanarıs: Rum. Rumca Eylül ayı. 26b/3

y.+da 101a/9

ya'nî: Ar. 1. "Demek, şu demek ki" anlamlarında bir söz. 2. "Sözün kıyası, doğrusu" anlamlarında bir söz. 16a/4, 23a/3, 25a/8, 26b/9, 27b/7, 31a/4, 36b/5, 42a/4, 42a/8, 42b/8, 53a/1, 65b/1, 74b/3, 78a/2, 78b/6, 84a/3, 87a/8, 100b/3, 100b/5, 101b/8, 112b/3, 113b/6, 114a/9, 117a/3, 125b/9, 128b/4, 139a/8

yanlış: 1. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılğı, hata. 2. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymayan, aykırı olan, hatalı. 3. Hatalı bir biçimde. 40a/2, 47a/3, 51b/1, 59b/8, 60b/2, 61b/6, 64a/8, 66a/1, 66b/4, 68b/2, 70b/3, 71a/9, 75b/5, 81a/1, 84b/8, 88b/4, 93a/7, 93b/4, 94b/2, 96a/3, 96a/8, 109a/9, 116a/7, 120a/7, 120b/5, 121a/2, 121b/1, 124b/7, 134b/4, 136b/6, 142b/7

yapan-: Kapanmak, kapatılmak, örtülmek.

y.-a 24b/3, 90b/4, 110b/1

yābis: Ar. Kurak.

y.+dür 86b/5, 126a/5

yapraq: Bitkilerde solunum, karbon özümlemesi, terleme vb. olayların olduğu, çoğu klorofilli, yeşil ve türlü biçimdeki bölümler.

y.+lar 137a/2

yara: 1. Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik. 3. Dert, üzüntü, acı. 72a/4, 76b/1, 80b/9, 133b/1

yaramaz: Uygun ve yararlı olmayan, bir işe yaramayan. 51a/5, 74b/6, 94a/1, 95a/7, 107a/5

y. haber 123a/1

y. iş 81b/8

y. ol- 22b/1, 57a/7, 94b/8

y.+dur 41b/4

yaşlu: Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse). 32a/9

yaş: 1. Nemli, ıslak, kuru karşıtı. 2. Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış, taze. 87a/1

yaşa-: Canlılığını, hayatını sürdürmek.

y.-miş 61a/3

yat-: 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak. 2. Yatay bir yerde durmak, bulunmak.

y.-a 11a/5, 36a/1, 59a/9, 72a/9

y.-mağ 62b/5

y.-mamağ 74b/2

y.-sa 18b/8

yatsu: Güneşin batmasından bir buçuk, iki saat sonraki vakit, yatsı vakti.

y.+dan 113b/8

yavlağ: Pek, çok, gayet. 99a/3

yavuz: 1. Güçlü, çetin. 2. Kötü, fena. 6a/9, 23b/4, 61b/6, 70b/4, 71a/3, 90a/3, 90a/6, 142a/9

y.+ların 46b/1

yay: Yaz mevsimi. 86b/5, 86b/5, 99b/3, 100b/6, 112b/2, 112b/8, 118b/6, 121b/1, 137b/7

y.+ın 31b/6, 37b/4, 44a/4, 60b/1, 61a/9, 67a/8, 72b/9, 73b/4, 83a/9, 97a/4, 98b/6, 99b/7, 106b/6

yay-: Koyun, inek vb.ni otlatmak.

y.-a 138b/9

yay-: Dağıtmak, perişan etmek.

y.duğıçun 75a/7

yayıl-: 1. Yayma işine konu olmak veya yayma işi yapılmak. 2. Hastalık, pek çok kimseye geçmek veya bulaşmak. 3. Genelleşmek.

y.-a 6a/6, 7a/3, 10a/2, 10b/5, 11b/2, 12b/8, 21a/5, 21b/2, 24b/3, 35b/8, 38b/6, 47b/5, 51a/5, 51b/6, 51b/9, 61b/1, 61b/7, 64b/4, 73a/3, 80b/3, 82a/2, 84a/1, 88b/2, 90a/9, 93a/8, 96a/3, 96a/3, 108b/5, 112a/7, 114b/9, 120a/3, 122a/1, 129b/8, 144a/8, 144b/5

y.-mağ 59b/9, 65b/7

yaykan-: Yıkanmak, temizlenmek.

y.-mağ 128b/1

yaz: Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim 16b/3, 18a/6, 22a/3, 27b/6, 28b/4, 30a/7, 44a/6, 45a/1, 52a/6, 53a/1, 62a/2, 74b/1, 78b/7, 101b/7, 102a/3, 116b/5, 118b/6, 138a/4, 144a/2

y.+a 16a/8

y.+ı 48b/2

y.+ın 16b/2, 16b/7, 17a/1, 17a/4, 138a/5

ye-: 1. Yemek yeme, karın doyurma işi. 2. Yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş, taam. 3. Günün belli saatlerinde yenilen besin.

y.-mek 1b/6, 1b/6, 5a/3, 7b/8, 15a/8, 41a/6, 52b/2, 62b/3, 62b/4, 62b/6, 74b/2, 74b/2, 86b/9, 86b/9, 87a/1, 87a/2, 99b/7, 112b/8, 126a/5, 126a/7, 138a/5

y.-mekden 15a/9

y.-mesün 41a/7

y.-meye 41a/6, 126a/8

y.-meyeler 26b/5, 113a/1

y.-mez 42b/6

y.-ye 52b/6, 106a/7, 143b/5

y.-yeler 26b/5, 52b/6

yedi: 1. Altıdan sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 7 ve VII

rakamlarının adı. 3. Altıdan bir artık. 42b/2, 42b/6, 42b/9, 43a/6, 43a/8, 53a/8, 97b/2, 101b/9, 102a/1, 116a/2

y.+den 68a/9

y.+sinde 137a/4

yedinci: Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen. 5b/2, 8a/6, 15a/9, 19a/9, 34a/3, 41b/2, 46a/1, 56a/6, 62a/7, 62b/7, 65b/8, 68a/7, 78a/4, 87a/5, 90b/2, 104b/3, 118a/7, 130b/9, 133b/2, 140b/7

yedür-: Yedirmek.

y.-eler 53b/9

yegrek: Daha iyi. 127b/4

yek: Far. Bir, tek. 46a/5

yekşebih: *krş. yekşenbih.* 137b/5

yekşenbi: *krş. yekşenbih.* 126b/8

yekşenbih: [Far. yek + şenbih] Birinci gün, Pazar günü. 16a/6, 27b/5

yel: *bk. yel.* 5a/5, 25a/2, 25a/3, 29b/4, 39b/1, 39b/2, 42a/9, 51a/1, 51a/2, 61a/1, 69a/3, 69a/9, 71b/3, 71b/4, 94b/2, 96b/3, 96b/4, 96b/8, 110b/7, 110b/7, 123b/9, 124a/1

y.+i 5a/4, 13b/1, 27b/8

y.+ile 42b/6

y.+ler 3a/9, 29b/1, 30b/1, 31b/7, 41a/4, 44a/4, 49a/8, 54b/9, 55a/7, 57b/4, 61a/5, 87b/4, 88b/2, 98a/1, 102a/6, 138b/3, 140a/9, 144a/5

yemek: Yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş, taam. 52b/4

yemen: Arap Yarımadasının güneybatı tarafını teşkil eden bölge. 6b/4, 28b/2, 29a/6, 30a/1, 45a/9, 77b/9, 103a/8, 127a/6

yemiş: Meyve. 1b/7, 4a/9, 10a/6, 11a/6, 14b/1, 15a/8, 16b/7, 16b/9, 17b/9, 18b/5, 21b/7, 22a/2, 27b/8, 28b/1, 28b/8, 29b/6, 30a/5, 30a/6, 31a/2, 31b/5, 32b/4, 33a/1, 33b/3, 33b/5, 34b/1, 34b/1, 35b/1, 37a/3, 37b/3, 39b/7, 40a/4, 41a/5, 44a/2, 44b/6, 44b/9, 46b/9, 48a/7, 49a/9, 51b/1, 54a/6, 55b/2, 55b/3, 58b/3, 58b/7, 59b/4, 60b/1, 63b/6, 64a/5, 65a/3, 68a/2, 68a/7, 69a/1, 69b/2, 69b/8, 70a/7, 70b/3, 71a/8, 71b/4, 71b/4, 71b/5, 71b/6, 74a/2, 76a/8, 83a/1, 83b/4, 85a/4, 85b/8, 86a/8, 90b/4, 97a/7, 98a/1, 103b/4, 105a/6, 105a/8, 105b/6, 107b/9, 109a/3, 112b/9, 117a/1, 117a/2, 117a/2, 117a/7, 122a/2, 125b/3, 126b/9, 127b/1, 129a/9, 133b/7, 134a/6, 138a/6, 138a/7, 140b/1, 141b/1, 142a/9, 143a/5, 143a/8

y.+e 24a/8, 24b/7, 29a/7, 38b/1, 48a/8, 51a/2, 60a/8, 72b/7, 75b/5, 83b/8, 84a/9, 96b/1, 97b/6, 137b/9

y.+ler 7b/3, 10b/6

y.+lerden 99b/5

yemş: *krş. yemiş.* 10a/2

yene: Yine. 12a/5, 86b/9

yeñi: 1. Kullanılmamış olan, eski karşıtı. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. 7a/9, 7b/1, 18b/7, 33b/2, 33b/3,

45a/3, 45a/3, 55b/1, 65a/4, 65a/5, 65a/8, 77a/4, 77a/5, 77a/8, 86a/3, 89b/4, 89b/4, 99a/2, 103b/5, 103b/6, 116b/8, 116b/9, 130a/7, 130a/8, 140a/6, 140a/7

yer: 1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. 2. Gezinilen, ayakla basılan taban. 3. Bulunulan, yaşanan, oturulan bölge. 4. Durum, konum, vaziyet. . 5. Ülke. 4a/4, 4a/7, 4a/8, 5a/7, 5a/8, 14a/9, 14b/3, 14b/4, 18a/8, 25a/8, 25b/6, 26a/1, 26a/2, 28b/6, 34a/5, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40b/1, 40b/2, 42a/4, 51b/4, 51b/8, 51b/8, 61b/2, 61b/3, 61b/5, 61b/6, 61b/9, 68b/4, 72b/8, 72b/9, 73a/4, 73a/5, 73b/6, 80b/3, 81a/7, 84b/5, 85a/1, 85a/2, 85b/5, 86a/6, 97b/3, 97b/8, 97b/9, 111b/5, 111b/6, 111b/9, 112a/1, 112a/4, 123b/1, 124b/3, 125a/1, 125a/2, 125a/2, 125a/5, 125a/6, 125a/8, 125b/2, 125b/3, 138b/7, 144b/2

y. sür- 27b/4

y.+lü yerine dut- 25b/9

y.+de 2b/8, 12a/1, 12b/1, 13b/5, 19b/3, 23b/4, 28a/3, 48b/7, 70a/7, 70b/5, 73a/3, 73b/3, 86a/6, 90b/8, 102b/9, 104b/7, 109a/4, 109b/9, 110b/3, 110b/8, 118b/2, 121b/4, 124a/4, 131a/4, 132a/9, 135a/8,

y.+den 4a/3, 25b/5, 81a/7, 97b/2, 112a/2, 135a/9

y.+e 11b/6, 12b/2, 23a/1, 23a/2, 41b/2, 49a/3, 69b/6, 108b/6,

108b/7, 112a/2, 121b/2, 121b/3, 137b/4, 144b/3

y.+ince 55a/9

y.+indeki 75a/6

y.+inden 72b/1

y.+ine 25b/9, 46a/4, 58a/7, 72b/5

y.+ler 37a/2, 42a/6, 45b/5, 128a/4

y.+lerde 12a/5, 81b/2

y.+lerin 87b/9

y.+lerinden 13b/6

y.+lerüñ 90a/3

y.+üñ 56a/8, 72b/1, 125b/4

yeşil: 1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. . 2. Bu renkte olan 100a/5

yetiş-: Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.

y.-e 45b/7, 85b/6

yeyecek: *krş. yiyecek.*

y.+ler 52b/2

yël: Rüzgar. 3b/6, 3b/6, 77a/9

y.+ler 11a/4, 28b/4, 108a/6

yığlın-: Çekinmek, kaçınmak, sakınmak.

y.-maya 126a/7

yık-: Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek.

y.-a 22b/8, 43b/6, 56a/2, 103a/1

yıkıl-: 1. Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak. 2. Yok olmak, mahvolmak.

y.-a 49b/2, 78a/9, 104b/2, 110a/8, 112a/6, 120a/8, 121a/5, 129b/5

y.-mağ 25b/8, 75b/9

yıl: 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene. 1b/8, 3b/1, 3b/4, 4a/1, 6a/7, 7a/3, 7a/7, 7b/8, 8b/5, 8b/8, 9a/5, 9a/9, 11a/1, 11a/7, 11b/4, 16a/9, 17a/2, 17b/1, 19a/1, 20b/7, 20b/8, 21b/4, 21b/8, 22b/1, 23b/2, 23b/6, 24b/8, 25b/9, 27b/7, 30a/7, 32a/1, 32b/8, 33b/1, 34a/5, 34b/5, 36b/1, 36b/7, 36b/8, 37a/2, 37b/2, 38b/4, 39a/3, 39b/8, 40b/4, 40b/7, 41a/9, 43b/3, 44a/5, 45a/1, 45a/4, 45a/5, 45a/5, 45b/1, 45b/3, 47a/8, 48b/7, 48b/9, 49a/7, 49b/3, 50a/9, 50b/4, 50b/9, 51a/7, 51b/5, 52a/1, 54b/2, 55a/3, 56a/3, 56b/1, 57a/9, 58b/6, 58b/9, 59b/5, 59b/9, 60a/2, 60a/6, 61b/4, 62b/9, 63a/7, 64a/6, 65a/7, 65a/8, 67a/4, 69a/6, 69b/2, 69b/4, 70a/1, 71a/5, 73b/4, 73b/8, 74a/5, 76a/7, 76a/8, 76b/9, 76b/9, 76b/9, 77a/6, 77a/9, 77b/8, 79b/6, 81b/1, 82a/3, 84b/1, 86a/9, 88b/9, 89a/6, 89a/7,

89b/2, 89b/8, 89b/8, 90b/9, 92a/6, 92b/8, 93b/5, 94a/1, 94a/7, 94a/7, 94b/8, 95a/2, 95b/3, 95b/7, 97b/2, 98a/2, 98b/2, 100a/5, 102b/8, 103b/4, 104a/5, 105a/4, 10b5/9, 106a/7, 106b/4, 106b/5, 107a/5, 107b/2, 107b/9, 108a/8, 108b/4, 108b/9, 111a/3, 111a/4, 115b/8, 116a/3, 116b/6, 116b/7, 118a/5, 120a/3, 120b/5, 121a/6, 121b/5, 122a/9, 123a/3, 123a/4, 123a/9, 123b/3, 124a/3, 124b/6, 127a/5, 127b/2, 127b/3, 127b/5, 128a/4, 128a/7, 129b/9, 130b/1, 130b/3, 132a/2, 132a/6, 132b/2, 132b/3, 133b/2, 133b/8, 134a/6, 134b/1, 134b/6, 135a/2, 135a/3, 135a/6, 135b/7, 136a/6, 136a/7, 136b/2, 138b/3, 138b/8, 140b/2, 141b/8, 142a/4, 142a/9, 142b/8, 142b/9, 144a/6, 144b/7, 144b/9

y.+a 9a/2, 9a/3, 41a/9, 46b/6, 56a/6, 56b/7, 57a/7, 116a/2, 118a/2, 124b/8

y.+a-degin 34b/4, 119a/6, 132b/3

y.+da 3a/7, 69a/4, 114a/7, 124a/1, 139b/3, 141b/4, 144a/4

y.+dan 9a/6, 23b/6

y.+dur 109a/1

y.+ı 11a/7

y.+umuz 6a/5, 48b/4, 94a/5

y.+uğ 1b/2, 10a/7, 32a/2, 54b/3, 58a/8, 83b/3, 120a/9, 123a/5, 141a/9, 142a/6

yılan: Sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı, yerdegezen, uzun hayvan. 5a/8, 43b/7, 53a/5

yıldırım: Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması, saika. 11a/8, 11a/9, 22a/2, 22a/9, 22b/1, 28b/6, 37a/1, 37a/2, 48b/6, 48b/7, 59a/3, 59a/4, 69a/7, 69a/8, 69a/9, 81b/5, 81b/6, 94a/8, 94a/9, 134b/3, 144a/7

yıldırım: *krş.* **yıldırım.** 108b/1, 108b/2, 121a/7, 121a/8, 134b/2

yılduz: Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışınım biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri. 7b/6, 7b/7, 8a/4, 8a/6, 8a/7, 19a/4, 19a/5, 19a/9, 19b/1, 33b/6, 33b/7, 34a/3, 34a/4, 45a/7, 45a/7, 46a/1, 46a/2, 53a/8, 55b/6, 55b/7, 56a/7, 56a/8, 61b/9, 65b/1, 65b/2, 65b/8, 65b/9, 75a/6, 77b/6, 77b/7, 78a/4, 78a/5, 78a/8, 89b/9, 90a/1, 90b/3, 90b/3, 90b/7, 100a/2, 104a/3, 104a/5, 104b/3, 104b/4, 104b/7, 117b/1, 117b/2, 118a/1, 118a/4, 118a/7, 118a/8, 121a/3, 130b/4, 130b/4, 130b/9, 131a/1, 131a/4, 140b/2, 140b/3, 140b/7, 140b/8

y.+uğ 53a/8, 56a/5, 104b/1

yırtıcı: Beslenmek için başka hayvanları parçalayarak yiyen (hayvan). 9a/2, 13b/2, 24a/9, 47a/1, 103b/4, 109a/4, 119a/5, 133a/9

y.+lar 15a/1

yıyıla-: Koklamak.

y.-mağ 126a/6

yi-: *krş.* **ye-**

y.-nür nesne 82a/4

y.-mek 41a/5

y.-rlerse 112b/9

yig: 1. Daha iyi, üstün, efdal. 2. Kuvvetli, yeğün.

y.+dür 101b/7

yigirmi: 1. On dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 20 ve XX rakamlarının adı. 3. İki kere on, on dokuzdan bir artık. 6a/1, 107b/6, 108a/1, 120b/8

y. altıncı 42a/7, 87b/6, 128b/6, 137b/2

y. beş 1b/2, 4b/7, 15a/3

y. beşinci 4a/7, 14b/3, 16a/3, 26a/1, 27b/4, 40b/1, 51b/7, 53b/2, 61b/5, 73a/4, 81a/6, 85a/1, 87b/3, 97b/8, 102a/5, 111b/8, 125a/5

y. beşinde 68b/9, 74a/5

y. beşine 114a/8

y. beşne 68b/6

y. birinci 3a/4, 13a/7, 24b/5, 27b/2, 39a/5, 42a/2, 50b/5, 60b/3, 71a/7, 83b/6, 87b/2, 96a/5, 101a/8, 110b/1, 123b/3, 136b/3

y. birinde 75b/1, 137b/2

y. dördüncü 4a/3, 14a/7, 25b/4, 27b/2, 40a/5, 51b/3, 61b/2, 72b/8,

84b/5, 97b/2, 101b/2, 102a/3, 111b/4, 124b/9

y. ikinci 3a/8, 6a/2, 13b/3, 25a/2, 39b/1, 51a/1, 60b/9, 71b/2, 84a/5, 96b/2, 101a/9, 110b/6, 114b/1, 123b/9

y. sekiz 41a/8

y. sekizinci 114b/3

y. toğuz 41a/9

y. toğuzuncu 87b/7, 114b/4

y. toğuzunda 77b/1, 99a/7

y. toğuzuncu 17a/5

y. üçüncü 3b/5

y. üçüncü 14a/1, 16a/2, 25a/6, 39b/9, 51a/8, 61a/6, 63a/5, 97a/1, 101b/1, 111a/5, 124a/7, 128b/4

y.+den 36b/6, 48a/9, 68b/6, 121a/1

y.+ye 134a/1

y.+ye-degin 22a/5

yigirminci: Yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada on dokuzuncudan sonra gelen. 2b/8, 13a/3, 24a/9, 27b/1, 38b/8, 41b/9, 50a/9, 53b/1, 60a/8, 63a/4, 68b/5, 71a/2, 81a/5, 83a/7, 95b/9, 101a/7, 102a/2, 110a/5, 123a/6, 128b/3, 134a/4, 136a/7

yigit: 1. Delikanlı, genç erkek. 2. Güçlü ve yürekli, kahraman, alp. 31a/4, 52b/5, 110b/3, 134a/1

yil: *krş. yel.* 13b/4, 26a/6, 31b/9, 60b/9

y.+i 87b/5

y.+ler 3a/9, 13b/4, 17a/5, 45b/1, 64b/1, 85a/9

yilin: Mart ayı. 52a/7

yir: *krş. yer.* 42a/1, 51b/5, 84b/6

y.+de 141a/1

y.+den 14a/8

y.+e 69b/7, 87b/9

yit-: Gitmek, yok olmak.

y.-e 62a/5

yiyecek: Yenmeye elverişli olan her şey. 1b/7, 41a/4

yiyecek: *krş. yiyecek.* 15a/7

yoğurd: Maya katılarak koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt ürünü. 112b/9

yok: Olmayan, bulunmayan şey. 2. Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

y.+dur 120a/4

yoksul: Geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), yoksuz, fakir, fukara, zengin, varıl karşıtı. 14b/6, 19a/5, 19b/2, 91a/4, 91a/5, 93a/8, 128a/7, 128a/7, 133a/2

y.+a 48a/4

yol: 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarık. 2. Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim

alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 25a/2, 59b/1, 105b/9

y. basıcı 10a/1

y. kesici 49b/7, 80b/2, 122b/5

y.+a 51b/7

y.+lar 30b/5, 33a/2, 36a/7, 49b/7, 50a/3, 65a/1, 80b/4

yolcu: 1. Yolculuğa çıkmış kimse. 2. Yolculuğa çıkmaya hazırlanan kimse. 51b/6

y.+lara 35b/4

y.+ya 136a/6

yud-: Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

y.-a 74b/3

yufka: Zayıf, ince, dayanıksız. 114a/5

yukarı: Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı. 42b/1

yukarı: *krş. yukarı.* 7b/1, 7b/4, 33b/4, 45a/4, 47b/1, 55b/3, 65a/7, 72a/5, 77a/6, 89b/6, 103b/7, 104a/1, 117a/1, 117a/5, 130a/9

y.+da 35a/9

yumşak: *krş. yumuşak.* 16b/8, 28a/4, 28a/6, 30a/7, 137b/6

yumurda: Kanatlı hayvanların çoğalmasını sağlayan kabuklu bir besin maddesi. 2. Tavuk yumurtası. 52b/2, 76b/3

yumuşak: 1. Dokunulduğunda veya üzerine basıldığında çukurlaşan, eski biçimini

kaybeden, katı karşıtı. 2. Ilıman (iklim), sert karşıtı 16a/7

yunan: Yunanistan'da yaşayan veya Yunanistan halkından olan kimse, Yunanistanlı, palikarya. 6b/3, 85a/6

yurd: *krş. yurt.* 9a/6

y. edin- 99a/5

yurt: 1. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan. 2. Memleket.

y.+ların 93b/8

yücelik: Yüce olma durumu, ulviyet. 64b/8

yügrüş-: Koşturmak, koşuşturmak.

y.-mege 5b/4

yüklü: Gebe, hamile. 31b/5, 35b/5, 47b/3, 47b/4, 53b/5, 65a/5, 85b/4, 95a/1, 115b/8, 120b/7, 127a/2, 128b/5, 133b/6, 144b/8

yüri-: *krş. yürü-*

y.-ye 81b/9

yürü-: 1. Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek. 2. Üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek.

y.-mege 41b/7

y.-rken 54b/6

y.-ye 8b/1, 58b/2, 65a/3, 109a/9, 115b/2, 123a/1

yüz: 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. 2. Yan, taraf. 3. Bir yapının dışı bakan düşey yüzeylerinin her biri.

y. çevür- 46a/9

y. döndür- 133a/3

y. dut- 21b/1, 25b/3, 48b/3, 56a/3, 70a/2, 97b/7, 136a/5

y.+i 20b/4, 41b/6, 54b/2, 75b/7, 113b/7, 123a/6, 129a/4

y.+in 55a/5, 114a/3

y. dut- 33b/7, 142b/1

y.+inde 5a/7, 5b/4, 39a/6, 100b/9, 132a/3

y.+ine 113b/4, 144b/2

y.+inüñ 42a/4

-Z-

zâfer: Ar. 1. Savaşta kazanılan başarı. 2. Yengi. 74a/2, 79a/2, 79a/9, 90b/6, 106b/1

zâhid: Ar. Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren (kimse).

z.+her 69b/3

zâhir: Ar. 1. Açık, belli. 2. Dış yüz, görünüş. 4a/2, 32a/7, 67b/2, 68b/2, 75a/8, 77a/3, 88b/4, 101b/5, 107b/4

z. ol- 3a/3, 8a/2, 20b/9, 21a/1, 21a/2, 33b/8, 34a/1, 40b/6, 57b/9, 62a/5, 62b/2, 69a/2, 70a/8, 76b/9, 77a/6, 77b/8, 79a/7, 79b/1, 79b/4,

79b/7, 83a/1, 86a/2, 86a/8, 91a/9, 93a/3, 101a/6, 101a/7, 101a/8, 101a/9, 101b/1, 101b/2, 101b/3, 103a/2, 104a/6, 108a/4, 108b/9, 109b/5, 114b/2, 116a/8, 119b/8, 119b/9, 120a/8, 121a/2, 121a/3, 122a/4, 122a/6, 123a/2, 125a/9, 131a/6, 134a/3, 144a/6

zâhire: Ar. Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşlık. 21b/9, 24a/3

zâhmet: Ar. Zahmet. 3b/9, 4b/3, 6b/3, 6b/6, 7b/9, 8a/9, 11b/3, 17a/8, 25b/1, 34a/7, 45b/3, 48a/4, 56b/1, 60b/6, 61a/5, 65a/5, 77b/9, 78a/9, 78b/7, 90a/9, 95a/2, 97a/9, 97b/1, 99a/7, 103a/8, 107a/9, 116a/4, 118a/3, 118a/7, 119a/5, 120a/9, 130a/7, 132b/1, 135a/3, 142b/9, 143b/8, 144b/9

z. çek- 132b/8

z. et- 39b/5

z. ét- 57b/6

z. gör- 109b/5

z. vér- 134b/5

zâhmetlü: Ar+T. 1. Zahmetle yapılan, yorucu, sıkıntılı, eziyetli, güç. 2. Sıkıntı veren. 90a/5

zâif: Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz. 50b/3, 56a/2, 130a/2, 138b/6

zâlim: Ar. Acımasız ve haksız davranan, zulmeden. 83a/3, 83a/6, 90a/4, 91a/3, 106a/4, 112b/2

z.+her 62a/1

z.+üñ 38b/6, 92b/7

zaman: Ar. 1. Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit. 2. Bu sürenin belirli bir parçası, vakit. 21a/7, 33b/8, 35a/8, 43b/6, 143b/4

zan'at: Ar. Sanat. 75b/3

z. +ın 75b/3

zarar: Ar. Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat. 45b/7

zārılık: Far.+T. Yoksulluk, yoksunluk, güçsüzlük.

z. ét- 90b/8

zāyī': Ar. 1. Kaybolma, yitme. 2. İşe yaramayan, yararsız, boş. 122b/6

zebūn: Far. Güçsüz, zayıf, âciz.

z. ét- 71b/9, 119b/6

z. kı1 90a/8

zacr: Ar. Eziyet, sıkma.

z. +ile 35a/1

zakeriyā: Ar. Yeni Ahit ve Kur'an'da adı geçen bir din büyüğü. İslam'a göre peygamberdir. 126b/2

z. +nuḡ 128b/5

zelzele: Ar. Deprem. 29b/5, 58a/2, 58b/8, 65a/2, 77a/9, 140a/8

zemheri: Ar. Kara kış.

z. +nüḡ 42a/3

zengübār: Bahārat adası. 50a/4, 83a/2, 96b/4

zewāl: Ar. Yok olma, yok edilme. 29a/9

zewḵ: Ar. Hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz. 68a/8

zeyt: Ar. Zeytinyağı. 32a/1, 34a/2, 57a/9, 59a/5, 72a/2, 76b/3, 78a/1, 127b/1, 133b/9

z. yağı 5a/2, 18a/1, 80a/8

zeytūn: Ar. Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç. 2. Bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi. 5b/2, 18a/1, 29a/5, 31b/4, 31b/8, 34a/2, 36a/2, 121a/1, 134b/1

zigevris: Rum. Rumca Aralık ayı. 15a/5

z. +de 101a/7

zikir: Ar. Anma, söyleme, sözünü etme.

z. ol- 35a/9

z. +e ol- 78b/7

zıkr: *krş.* **zikir.** 67a/5, 86a/5, 92b/3, 132a/5

z. ol- 102a/9

zilzile: *krş.* **zelzele.**

z. +den 44a/4

zina: Ar. Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki. 120b/7

zīrā: Far. Çünkü. 1b/8, 17a/6, 42a/6, 42b/6, 53a/4, 102a/1, 113a/1

ziyāde: Ar. Çok, daha çok, daha fazla. 26b/4, 29a/3

ziyān: Far. Zarar. 16b/3, 16b/4, 19a/6, 19a/8, 24a/9, 32b/5, 35b/4, 38b/7, 46a/2, 49b/8, 51a/3, 59b/8, 66a/1, 67b/1, 76a/9, 80b/3, 84a/1, 89a/4, 97a/7, 109b/6, 110a/4, 123b/1, 125a/4, 125b/6, 127b/2, 132b/2, 136a/7, 140a/4, 144b/1, 144b/4, 144b/4

z. eriş- 3b/8

z. et- 88b/6, 107b/7, 112b/9, 123b/2, 129b/1, 130a/6, 143b/3

z. eyle- 19b/6, 115a/8

z. ét- 9a/4, 19b/5, 21a/3, 32b/7, 47a/1, 57b/2, 61b/5, 64b/1, 79b/7, 92b/7, 96a/7, 102b/9, 109a/5, 111b/8, 119a/6, 121b/6, 122b/6, 124a/3, 124a/5, 125a/3

z. it- 55a/1

z. ol- 11a/6, 25b/8, 29a/1, 29b/3, 47b/4, 71b/5, 82a/3

z. +a 93a/8

z. +dur 26b/6

ziyānkār: [Far. ziyān + kār] Sürekli zarar veren veya zarar vermeyi huy edinmiş olan. 23b/5, 105b/9, 136b/8

ziyānlu: Far.+T. Zararlı. 90b/5

zulm: *krş. zulüm.* 3a/3, 9a/7, 21b/1, 24a/2, 24b/9, 31a/6, 38a/7, 62a/5, 77b/4, 107b/3, 111a/1, 114b/9, 122a/8, 128b/8, 142b/1

z. et- 106a/5, 107a/4

z. eyle- 24b/5

z. ét- 14a/4, 24a/8, 34a/4, 48a/4, 50b/2, 66b/9, 78b/9, 106b/4, 128a/6, 135a/1, 135a/8, 135b/8

z. +e 10b/4, 13b/6, 22a/5, 25a/9, 56a/3

z. +i 14b/7, 38b/6, 92b/7

z. +ile 59a/9

z. +inde 60b/7

zulüm: Ar. Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa. 2b/6, 7a/1, 7b/9, 14a/5, 19a/7, 48b/5, 57b/1, 57b/7, 58b/8, 63b/2, 67a/1, 67b/2, 93b/2, 109b/5

z. ét- 82a/9, 110a/3

z. +ler 37a/8

KAYNAKÇA

ARAT, Reşit Rahmeti.

Kutadgu Bilig- I. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1979.

ARAT, Reşit Rahmeti.

Kutadgu Bilig- III, İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1979.

ARAT, Reşit Rahmeti.

Atebetü'l-Hakayık, Ankara: TDK yayınları, 1992.

ATA, Aysu.

Nehcü'l-Feradis-III. Ankara: TDK yayınları, 1998.

ATALAY, Besim.

Divanü Lügati't-Türk-IV. Ankara: TDK yayınları, 1986.

AYDIN, Erhan.

Orhon Yazıtları& Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi Çor, İstanbul: Kömen Yayınları 2012.

ARGUNŞAH, Mustafa.

Harezm Dönemi Metinlerinde E/İ Sorunu”, Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu A.Ü. DTC Fakültesi (yayınlanmamış bildiri), Ankara: 2006.

BANG, W.

Köktürkçeden Osmanlıcaya, Çev. Tahsin Aktaş. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996.

BANGUOĞLU, Tahsin.

Türkçenin Grameri, Ankara: TDK yayınları, 1990.

BARUTÇU-ÖZÖNDER, Sema.

Üç İtigsizler, Ankara: TDK yayınları, 1998.

BİRAY, Himmet.

Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, Ankara: TDK yayınları, 1999.

BAŞDAŞ, Cahit.

“Kırgız Türkçesinde ikiz Ünlüler”, *Türk Dünyası Araştırmaları Osman Nedim Tuna Hatıra Sayısı*, 2002: 139: 67-74.

BAYRAKTAR, Nesrin.

Türkçede Fiilimsiler, Ankara: TDK Yayınları, 2004.

BOZ, Erdoğan.

“Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses Ç, K, P, T Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu”, *Türk Dili*, Mayıs 2002, 605: 447-455, Ankara: TDK yayınları, 2002 .

BOYRAZ, Şeref.

Fal Kitabı Melhameler ve Türk Halk Kültürü, İstanbul: Kitabevi yayınları, 2006.

BURAN, Ahmet.

Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları, Ankara: TDK yayınları, 1997.

CAFEROĞLU, Ahmet.

Türk Dili Tarihi, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1964.

CLAUSEN, G.

An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish, Oxford 1972.

DELİCE, İbrahim.

Sözcük Türleri, Sivas: Asitan Yayıncılık, 2008.

DELİCE, İbrahim, Hasan YÜKSEL ve Hakkı AKSOYAK.

Eski Anadolu Türkçesine İlişkin Bir Metin: İslâmî'nin Mesnevisi, Sivas: 1996.

DEMİR, Remzi.

“Melhameler ve Bir On yedinci Yüzyıl Osmanlı Alim ve Edibi Cevri Çelebi'nin Melhamesi” *Osmanlı Ansiklopedisi*, İstanbul: 1999: c.8, 431.

DEVELLİOĞLU, Ferit.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara: Aydın Kitabevi, 2006.

DİLÇİN, Cem.

Mes'ūd bin Ahmed, Süheyl ü Nev-Bahār (İnceleme-Metin-Sözlük), Ankara: 1991.

DUMAN, Musa.

“Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair”, *İlmî Araştırmalar*, 7, İstanbul: 1999.

ECKMANN, Janos.

“Harezmi Türkçesi”, Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar, (Haz. Osman Fikri Sertkaya), Ankara: TDK yayınları, 2003.

ECKMANN, Janos.

Çağatayca El Kitabı, Çev. Günay Karaağaç. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1988.

ECKMANN, Janos.

Nehcü'l-Feradis, Haz.:Semih Tezcan, Hamza Zülfikar. Ankara: TDK yayınları, 1995.

EMİNOĞLU, Emin.

Tercüme-i Menākıb-ı Şeyh Safiyyü'd-dîn Erdebilî (İnceleme-Metin-Dizin) (1. cilt 1-381, 2. cilt 381+304+105), Hacettepe Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: 2003.

EMİNOĞLU, Emin.

Dastan-ı Yusuf (Dil İncelemesi-Metin-Dizin) İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık 2008.

EMRE, A. Cevat.

Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri-Fonetik, İstanbul: TDK yayınları, 1949.

ERCİLASUN, Ahmet Bican.

Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihî, Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.

ERCİLASUN, Ahmet Bican.

Kutadgu Bilig Grameri-Fiil, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1984.

ERCİLASUN, Ahmet Bican.

Makaleler, Haz: Ekrem Arıkoğlu Ankara: Akçağ Yayınları, 2007b.

ERDAL, Marcel.

A Grammar of Old Turkic, Boston: Brill. Leiden, 2004.

ERGİN, Muharrem.

Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Bayrak Yayınları, 2004.

ERSOYLU, Halil.

Menâkıb-ı Mevlana, Ankara: TDK yayınları, 2001.

FLÜGEL.

Keşfü'z-Zünûn İndeksi, IV.s.379.

GABAIN, A. von.

Eski Türkçenin Grameri, (çev. Mehmet AKALIN), Ankara: TTK Yayınları, 1988.

GÜLSEVİN, Gürer.

Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Ankara: TDK Yayınları, 1997.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin.

Türk Dilinde Edatlar, İstanbul. MEB Yayınları, 1992.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin.

Karahanlı Türkçesi Grameri, Ankara: TDK yayınları, 1996.

HAMILTON, James R.

İyi ve Kötü Prens Öyküsü. Çev: Vedat Köken, Ankara: TDK Yayınları, 1998.

İslam Ansiklopedisi, Ankara: Ankara Türkiye Diyanet Vakfı, 2003.

HENGİRMEN, Mehmet.

Türkçe Dilbilgisi, Ankara: Engin Yayınevi, 2007.

İNCE, Halide Gamze.

“Asli Uzun Ünlülerin Kelime Sonundaki Ünsüzlerin Tonlulaşmasına Etkisi”, *Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*: 608-619, Ankara: Bilkent Üniversitesi yayınları, 2006.

KARAHAN, Leylâ.

Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Ankara: TDK yayınları, 1996.

KARAHAN, Leylâ.

“Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri”, *Türk Kültürü Araştırmaları*-1994, 205-236, 1996.

KARAHAN, Leylâ.

“Zarf-fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve –sA(r) Ekinin Yapısı”, VI.Uluslararası Türk Dili Kurultayı, 20-25 Ekim 2008, Ankara: 2008.

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi.

Kıpçak Türkçesi Grameri, Ankara: TDK yayınları, 1994.

KAYA, Ceval.

Uygurca Altun Yaruk, Ankara, Ankara: TDK yayınları, 1994.

KOCAOĞLU, Timur.

“Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlaşmasında Kapalı è Meselesi”, *Ankara: Türk Kültürü*, 2003: s. 483-484, s. 266-281.

KOCAOĞLU, Timur.

“Ali Şir Nevâyî’nin Türkçe Ünlü Sesler Üzerindeki Açıklamaları (Kapalı È/İ Meselesi)”, Ali Şir Nevâyî’nin Türk lehçelerindeki bir ses: kapalı è 534560. Doğum, 500. *Ölüm Yılı Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri (24-25 Eylül 2001)*, Ankara: TDK yayınları, 2004.

KORKMAZ, Zeynep.

Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Ankara: TDK Yayınları, 2003.

KORKMAZ, Zeynep.

“XI.-XIII. Yüzyıllar Arasında Oğuzca”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 268-273.

KORKMAZ, Zeynep.

“Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 274-286.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Türk Yazı Dilinden Yeni Yazı Dillerine Geçiş Devri ve Özellikleri”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 296-303.

KORKMAZ, Zeynep.

“Yunus Emre ve Anadolu Türkçesinin Kuruluşundaki Yeri”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 360-364.

KORMAZ, Zeynep.

“Anadolu Yazı Dilinin Tarihî Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 419-423.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 443-458.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bu Günkü Durumu ve

Karşılaştığı Sorunlar”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 475-482.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonolji Bağlantısı Üzerine Notlar”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 491-508.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Şahıs ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar* Ankara: TDK Yayınları, 2005: 110-127.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 205-216.

KORKMAZ, Zeynep.

“Eski Bir Kudurî Çevirisi”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları, 2005: 355-359.

KORKMAZ, Zeynep.

Sadru'd-dîn Şeyhoğlu, Marzubân-nâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1973.

KÖPRÜLÜ, Fuat.

Türk Edebiyatı Tarihî, Ankara: Akçağ yayınları, 2009.

LİGETİ, Lajos.

“Türkçede Uzun Vokaller” (Çev. T Gökbilgin), *Türkiyat Mecmuası*, Ankara, 1942: VII-VIII: 82-94.

ÖZÇELİK, Sadettin.

Urfa Merkez Ağzı, Ankara: TDK yayınları, 1997.

ÖZKAN, Nevzat

Gagavuz Türkçesi Grameri, Ankara: TDK yayınları, 1996.

ÖZKAN, Mustafa.

Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995.

ÖZKAN, Mustafa.

Mahmud b. Kadî-i Manyas, Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük, Ankara: TDK Yayınları, 1993.

ÖZMEN, Mehmet.

Ahmed-i Dai Divanı (Metin-Gramer, Tıpkı Basım) I-II, Ankara: TDK yayınları, 2001.

PAÇACIOĞLU, Burhan.

Türkçenin Sözcük Dağarcığı, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2006.

PARLATIR, İsmail.

Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Ankara: Yargı Yayınevi, 2011.

PARLATIR, İsmail, Belgin TEZCAN AKSU ve Nicolai TUFAR.

Lügat-i Cüdî, İbrahim Cüdî Efendi, Ankara: TDK yayınları, 2006.

REDHOUSE, J. W.

A Turkish and English Lexicon, Constantinople, 1921.

SAĞIR, Mukim.

Erzincan ve Yöresi Ağzları, Ankara: TDK yayınları, 1995.

SAMİ, Şemseddin.

Kamus-ı Türkî, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1999.

STEİNGASS, Francis Joseph.

A Comprehensive Persian-English Dictionary, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.

ŞÇERBAK, A.M.

Sravnitel'naya Fonetika Tyurkskih Yazıkov, Leningrad, 1970.

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü.

Ankara: TDK Yayınları, 1965.

TATÇI, Mustafa.

Yunus Emre Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

TEKİN, Talat.

Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Ankara: Simurg Yayınları, 1995.

TEKİN, Talat.

Orhun Yazıtları, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2008.

TEKİN, Talat.

Orhun Türkçesi Grameri, Ankara: Şafak Matbaacılık, 2000.

TEKİN, Talat.

Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı, Ankara: Simurg Yayınları, 1997.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri.

Eski Türkiye Türkçesi, Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri.

Osmanlı Türkçesi Grameri III, İstanbul: Alfa yayınları, 1991.

TOPALOĞLU, Ahmet.

Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1989.

TUNA, Osman N.

“Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller”, Ankara: *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı –Belleten* (2. Baskı1988), 1960.

Türk Lehçeleri Grameri.

Editör Prof. Dr. A.B. Ercilasun, Ankara: Akçağ yayınları, 2007.

Türkçe Sözlük.

Ankara: TDK Yayınları, 2010.

TÜRKYILMAZ, Fatma.

Tasarlama Kiplerinin İşlevleri, Ankara: TDK Yayınları, 1999.

VASİLİEV, Yuriy.

Türkçe-Sahaca (Yakutça) Sözlük, Ankara: TDK yayınları, 1995.

YAVUZ, Kemal.

Mu’ini’nin Mesnevî-i Murâdiyye’si, Mesnevî Tercüme ve Şerhi I-II, Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, 2007.

YAVUZARSLAN, Paşa.

Mūsā bin. Hācı Hüseyin el-İznikī, Münebbihü’r-Rākīdin (Uyurları Uyandırucu) Giriş- İnceleme- Tenkitli Metin, I-II, Ankara: TDK yayınları, 2002.

Yeni Tarama Sözlüğü.

Ankara: TDK Yayınları, 1983.

YILMAZ, Emine.

“Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Ankara: 1991, 151-165.

YÜCEL, Bilâl.

Mahmud Paşa Adnî Divanı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

YÜCEL, Bilâl.

“Türkiye Türkçesinde Zarf-Fiil Eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması Üzerine”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sivas 2000: 75-114.

YÜCEL, Bilâl.

“700 Yıl Ara İle Batı Türkçesi Grameri Üzerine: I İsim İşletme Ekleri”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sivas 1999: 125-183.

TIPKI BASIM